This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google books

https://books.google.com

Digitized by Google

892.15 P44
1-2

Columbia University
in the City of New York

Library

Special Fund

Given anonymously

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

DETAILED REPORT

OF

OPERATIONS IN SEARCH OF SANSKRIT MSS.

IN THE BOMBAY CIRCLE,

AUGUST 1882—MARCH 1883.

BY

PROFESSOR PETER PETERSON.

EXTRA NUMBER

OF THE

JOURNAL OF THE BOMBAY BRANCH OF THE ROYAL ASIATIC SOCIETY.

1883.

BOMBAY:
SOCIETY'S LIBRARY, TOWN HALL.
LONDON:
TRÜBNER & Co., 57 & 59 LUDGATE HILL.

Digitized by Google

892.15
P44
v.1-2

Digitized by Google

CONTENTS.

Report of Operations .... 1— 72

Extracts from MSS. acquired for Government, and from others belonging to H. H. the Mahârâna of Oodeypore .... 73—111

List of MSS. acquired for Government .... 113—132

Appendix I.—Catalogue of the Palm-leaf MSS. in Śântinâth's Bhaṇḍâr, Cambay ... (1)—(103)

Appendix II.—Bâna; his predecessors and contemporaries .... (105)—(129)

MAY 24 1905 Harrassowitz 9.T.6.1.76 3v.

372937

Digitized by Google

Digitized by Google

JOURNAL

OF THE

BOMBAY BRANCH

OF THE

ROYAL ASIATIC SOCIETY.

EXTRA NUMBER.

Detailed Report of Operations in search of Sanskrit MSS. in the Bombay Circle, August 1882—*March* 1883. By Professor PETER PETERSON.

THE operations in search of Sanskrit manuscripts in the Bombay Circle* have been under the joint charge of Professor Bhandarkar and myself since August 1882, when Professor Bhandarkar, who, on Dr. Kielhorn's departure, had been put by the Director of Public Instruction in sole charge, was invited by that officer, in accordance with Government Resolution No. 582, dated 21st April, 1882, to make over part of the work to me. It was then agreed between us that we should divide equally the amount that remained (Rs. 4,952) of the grant for the year, and that while the Bombay Professor should be generally in charge of the Northern, and the Poona Professor in charge of the Southern Division, it should be open to either of us at any time, after mutual consultation, to push the objects of the search in any part of the Circle that might be deemed expedient. The arrangement has worked, I believe, to the entire satisfaction of both of us—a result largely due to that liberality of feeling, and unselfishness of motive, which have won for Mr. Bhandarkar the respect of all who have watched

* The Bombay Circle includes, besides the Presidency of Bombay, Rajputana, Central India, and the Central Provinces

Digitized by Google

his career; and it is substantially the arrangement under which we are now together prosecuting the search. What follows then is a statement of my own operations in the joint work for that portion of the past year during which I was entrusted with part of it.

The close of the monsoon term set me free from my College duties, and on the 18th of September I left Bombay for Jeypore.* My specific object in beginning with Jeypore was to ascertain whether the copies kindly ordered by the Jeypore Durbar to be made of such books in the Royal Library as appeared to Dr. Bühler to be desirable acquisitions had been made; and, if possible, to secure them. On my arrival, I called on Major Prideaux, then Acting Resident at Jeypore, who had already promised to interest himself in this matter,

* On the way I took occasion to visit Mount Abu. Beyond an *Âbumâhâtmyam*, which purported to be a part of the Śivapurâṇa, and which did not seem to be worth the trouble of copying (the owner not being willing to part with it), this digression did not, of course, offer anything directly connected with the object of my tour: and a detailed account of the many places of surpassing interest on the hill would be out of place here. I should like however to say that having had the good fortune to be admitted within the shrine at Achaleśwara, where the mark of the toe of the god Śiva is to "be seen unto this day," and having carefully examined that mark, I am disposed to think that it contains the explanation of the curious knob on the left of the figure of the Pramara prince, which stands facing the temple of Vasishṭha at the other end of the hill. The one is an exact copy of the other; and the "toe-nail of the devil" was probably one of the cherished insignia of the royal house of the time. I was able to secure admittance both to this shrine and to that of Vasishṭha. It may be worth saying here that my almost uniform experience in that matter leads me to believe that any traveller who does not scruple to show, by outward symbol, that he respects the reverence in which these sacred places are held, will be allowed free entrance, and will be treated with all courtesy. To be able to speak Sanskrit is of course often an additional recommendation; though many of these shrines are now in the keeping of men who cannot speak two words of that language. There may be circumstances in which persons officially representing the government of the country, or an alien church, may hesitate to comply with the condition universally attached to such a concession. No such considerations need trammel the scholar in search of knowledge. And as far as personal feelings are concerned, I do not envy those of the man who can stand before the ruined shrine of Vasishṭha, or enter the porch of the Karli cave, while fancy conjures up the innumerable company of men and women who have worshipped where he now is, without saying to himself, Put off thy shoes from off thy feet: for the place whereon thou standest is holy ground.

Digitized by Google

and in my work generally; and to whom I am exceedingly indebted for the trouble he took to help me. Learning from Major Prideaux that a day or two must elapse before I could hope to be admitted to a library, which is, as a rule, not easy of access, I resolved to spend the interval in making the acquaintance of such of the pandits of the place as I might be able to put myself in communication with.

A visit to the free public library—an institution which reflects the greatest credit on the Jeypore administration, and to which there is, I am afraid, no parallel in Bombay*—as also to H. H. the Maharaja's Sanskrit school, soon made the fact and object of my visit widely known; and during the few days I was able to devote to Jeypore I had the opportunity of explaining the objects and plans of the search to more than one intelligent pandit and native gentleman, from whose co-operation in the future I anticipate the happiest results. The immediate fruit of my intercourse with some of these men I propose to examine in the paragraphs that follow. I will only add here, that my experience at Jeypore, and throughout this tour, confirmed me in the belief that while there is much which the native scholar may learn from the European scholar, there is more, in that which is of common interest to the two, that the European can learn from the native. No one who is not himself a student of Sanskrit letters can fully realise how dense and far-spreading the cloud is that, to our eyes, still hangs over the history of the literature. But no candid mind can engage in the study of that history in India without recognising that much, which remains for the European to discover, has never been hid from the native learned community.†

* The Jeypore Free Library was founded by the late Maharaja at the instigation of a medical missionary; and it is amusing to note that one of its chief features is what must certainly be the most complete collection of Scotch sermons that exists anywhere east of the Lothians. Under the present management an attempt is being made to supplement these with books more in keeping with the surroundings; and there is, in particular, a very fair collection of Sanskrit books.

† It is to be regretted, I think, that Government, in adopting Dr. Kielhorn's scheme for entrusting the work of cataloguing the Poona collection to scholars in Europe, should have appeared to accept Mr. Whitley Stokes' view, pressed upon them by the author of the scheme, that that work could not be done in India. "I know of no native scholar possessed of the requisite learning, accuracy, and persistent energy," said Mr. Stokes in 1868. I do not know that Mr. Stokes had any special claims to speak with authority on such a point.

Digitized by Google

The Chârucharyâśatakam and the Chaturvargasaṁgraha of Kshemendra.

Among my first acquisitions in Jeypore were two small works which must be added to the already long list of writings by the Kashmirian author, Kshemendra.* The *Ch â r u ch a r y â ś a t a k a m*, No. 51,† of that writer, is a century of moral aphorisms in very simple Sanskrit, each with a sanction of the orthodox kind appended, which gives a quaint and pleasing picture of virtue's Ways of Pleasantness as they appeared to the Kashmir poet of the eleventh century.

Here, for example, is Kshemendra's version of our proverb "The early bird catches the worm": –

ब्राह्मे मुहूर्ते पुरुषस्त्यजेन्निद्रामतंद्रितः ।
प्रातः प्रबुद्धं कमलमाश्रयेच्छ्रीर्गुणाश्रया ॥

"One hour before sunrise let a man resolutely shake off sleep: the lotus wakens early, and therefore it is that a discriminating Goddess of Beauty (prosperity) takes up her abode there."

But the best of the few European Orientalists who have had the good fortune to be able to pursue their studies in India, have never been slow to confess their obligations to the accuracy, learning, and energy here so ruthlessly depreciated. There have been of course exceptions. I have before me now a Report, which is to my mind chiefly remarkable from the fact that, neither on the covers, nor anywhere within the covers, does the European scholar, whose name appears on the title-page, give that of the native who, unaided, and after great exertions, procured for Government the valuable collection of palm-leaf MSS. so complacently exhibited, or make any reference at all to the other native collaborateur without whose special knowledge of Mâgadhî, and the Jain literature, that part of the Report, I make bold to say, could not have been written. Such a proceeding—and it does not, I regret to think, stand alone—may tend to confirm the relative estimate of native and European learning; but it is at the expense, I submit, of something more valuable than even a character for learning.

* For Kshemendra, see Bühler's very valuable Report of his Kashmir tour, published as an extra number of the Journal of the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society, to which I shall have to make constant reference. Of Kshemendra's works there were known to European scholars, previous to Bühler's visit to the poet's home, (1) Vṛîhatkathâmañjarî, (2) Bhâratamañjarî, (3) Kalâvilâsa. Bühler found in Kashmir (4) Râmâyaṇamañjarî, (5) Daśâvatâracharita, (6) Samayamâtṛikâ, (7) Suvṛittatilaka, (8) Lokaprakâśa, (9) a commentary on Vyâsa's Nîtikalpataru, and (10) a Vyâsâshṭaka found at the end of a copy of the Bhâratamañjarî.

† The references are to the list of MSS. purchased by me for Government during the period under report, which will be found at the end of this paper.

Digitized by Google

The motive for another maxim is probably a sanitary one still in force in India :—

नोत्तरस्यां प्रतीच्यां वा कुर्वीत शयने शिरः ।
शय्याविपर्ययाद्गर्भो दितेः शक्रेण पातितः ॥

"Do not sleep with your head to the north or the west : Diti slept in a wrong position : and Indra was able to slay the fruit in her womb." The reference here is to a story told in the first book of the Râmâyana. Other examples from the Chrâracharyâśatakam will be found in the extracts at the end of this report.

The other hitherto unknown work by Kshemendra is the *Chaturvargasaṁgraha*, No. 61, which is, as its title indicates, a concise exposition of the whole doctrine of the four great motives of human activity—duty, money, love, salvation. In that part of the first chapter which treats of the duties of master and servant I find a verse which looks like a bit of Kshemendra's personal history. It is a vindication of the honourable character, as a profession, of service rendered to a worthy master.

विद्वज्जनाराधनतत्परेण संतोषसेवारसनिर्भरेण ।
क्षेमेन्द्रनाम्ना सुधियां सदैव सुखाय सेवावसरः कृतोयम् ॥
वृत्त्या जीवति लोकः सेवा वृत्तिर्निजैव केषांचित् ।
अस्थाने तीव्रतरा निंद्या तु तदर्थिनां सेवा ॥

"This chapter on service has been drawn up by Kshemendra, with a single eye to please learned men, himself full of the happiness that comes of the service of content. Men live by their professions : and in the case of some service is the profession to which they are born. It is when service is rendered to an unworthy object that it is bitter and blameable."

The Suvṛittatilaka of Kshemendra.

I may interpolate here a short account of Kshemendra's *Suvṛittatilaka*, which was first discovered by Bühler in Kashmir, and a second copy of which was one of my Jeypore acquisitions.* The

* "The new treatise on metrics, Kshemendra's Suvṛittatilaka, No. 270, is very clearly written, and valuable on account of numerous quotations which illustrate the rules. The authors' names are aded to many of them."—Kashmir Report, p. 69. It would perhaps be going too far to say that in these early works on rhetoric illustrations that bear no name are to be understood to be by the author himself, though I am disposed to think that that was the practice. The presumption is perhaps strongest when, as here, the name is sometimes given and sometimes withheld, without any such intimation as is usual in the later anthologies that the source is unknown.

Digitized by Google

work, as Bühler pointed out, is valuable on account of the numerous quotations found in the second and third chapters, which are in all cases accompanied by the name of the author, and which consequently enable us to fix a terminus ad quem for more than one poet in whose case such a limit was a desideratum. The three chapters, or vinyâsas, into which the book is divided, are called respectively (1) Vrittâvachaya, (2) Guṇadoshadarśanam, and (3) Vṛittaviniyoga. The vṛittas or turns—it is curious to note, in passing, how closely vṛitta and verse correspond to each other in meaning—enumerated in the first vinyâsa are as follows: (1) tanumadhyâ, (2) kumâralalitâ, (3) vidyunmâlâ, (4) pramâṇî, (5) anashṭubh, (6) bhujagâgraśiśusṛita,* (7) rukmavatî, (8) indravajrâ, (9) upendravajrâ, (10) upajâti, (11) śâlinî, (12) rathoddhatâ, (13) svâgatâ, (14) toṭakam, (15) vaṃśastham,† (16) drutavilambitam, (17) prahar-

My MS. of the Suvṛittatilaka was not bought for Government: but was presented to me by my friend, Paṇdit Durgâ Prasâda. In the comparatively few cases in which MSS. have thus been put at my disposal, I have gone on the rule of making over to the collection all MSS. that are new, or more correct than copies already there. Others I have felt at liberty to retain.

* Bhujagâgraśiśusṛitâ, MS., Bhujagâgrâśiśusrita. The word takes this form to suit the metre. The more common form appears in the example:

न नमति चरणौ भक्त्या
किमिति जडमतिर्लोकः ।
भवभयशमनौ शंभो-
र्भुजगशिशुसृतावग्रे ॥

The example shows that this metre ended, according to Kshemendra, in three long syllables, the scheme being ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ – – – repeated four times, and not ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ – ◡ ◡ as Weber, Ind. Stud. 8, 170, followed by the St. Petersburg Dictionary, has it. Colebrooke, Essays I., 141, gives Kshemendra's scheme.

† The expression in the rule, vaṃsasthâkhyam leaves us in doubt whether the word is vaṃśastha, or vaṃśasthâ. Colebrooke writes it with the short vowel: Weber with the long. The St. Petersburg Dictionary intimates a doubt. Kshemendra's example:—

जनस्य तीव्रातपआर्तिवारणा
जयंति संतः सततं समुन्नताः ।
सितातपत्रप्रतिमा विभांति ये
विशालवंशस्थतया गुणोच्छ्रिताः ॥

makes for the short syllable. In the case of the example from Bâṇa in the second vinyâsa, cited further on, the metre is called vaṃśastham (*i. e.* vṛittam). See also p. 11.

shiṇî, (18) vasantatilakam, (19) mâlinî, (20) narkuṭam, (21) pṛithvî, (22) hariṇî, (23) śikhariṇî, (24) mandâkrantâ. With one exception, that of the anushṭubh metre, where the verse—

ततः कुमुदनाथेन कामिनीगंडपांडुना ।
नेत्रानंदेन चंद्रेण माहेंद्री दिगलंकृता ॥

is cited from bhagavad Vyâsa, the examples given of these various metres are by the author himself, and are so composed that each serves at once to the eye or ear as a versus memorialis both of the character and of the name of the particular metre. Thus the scheme of the first, the tanumadhyâ metre, in the technical language of Indian prosody* being ty (*i. e.* – – ∪ ∪ – –) four times repeated, the illustration runs—

तेन प्रविभक्ता कामं वयसा सा ।
येन प्रविलासं धत्ते तनुमध्या ॥

This verse is in the tanumadhyâ metre: the word tanumadhyâ is an integral part of it: and the initial letters of the two lines of which it is composed give the scheme of the metre.

What importance for the history of the literature the Suvṛittatilaka possesses begins with the second vinyâsa, which is a concise exhibition of the merits and faults observable in poems. The authors cited there and in the next vinyâsa, which enquires into the reasons that make one metre suitable, and another not, in each particular case, are Abhinanda, bhaṭṭa Indurâja, śrîmad Utpalarâja, Kalaśaka, Kâlidâsa, Gandinaka, Chakra,† Tañjîra, Dîpaka, bhaṭṭa Nârâyaṇa,‡ Parimala, Bâṇa (MS. Vâṇa),§ Bhartṛimentha, Bhartṛihari, Bhavabhûti, Bhâravi, Muktâkaṇa, śrî Yasovarman,

---

* See Colebrooke's Essays, *loc. cit.* Aufrecht in his notice of the Śrutabodha, a work whose author calls himself Kâlidâsa, and in which the rules themselves are examples of the various metres, refers to the case of Terentianus Maurus, a grammarian of the first century who composed a handbook of Latin prosody on a similar plan.

† Called also śrî Chakra.

‡ The quotation is from the Veṇîsaṃhâra.

§ The two verses "jayanti vâṇâsuramaulilalitâḥ" and "namâmi bharvoścharaṇâmbujadvayam," are cited from the introductory verses to Kâdambâri, to show how the vasantatilaka suffers (yâtyanarghatâm) if each pâda ends in visarga, and how it is improved if that fault be avoided.

Digitized by Google

Ratnâkara,* Râjaśekhara, Rissu, Lâṭaḍiṇḍîra, bhaṭṭa Vallaṭa, Vîradeva, Sâhila, bhaṭṭa Śyâmala, śrî Harshadeva, and the author himself. In this list the following names are, so far as I know, new: Kalaśaka,† Gandinaka, Chakra, Jiñjîra, Muktâkaṇa, Rissu, Lâṭaḍiṇḍîra, Vallaṭa,‡ Vîradeva, Śyâmala, Sâhila. The verses quoted from these poets will be found in the extracts given at the end of this Report.

The discussion on the 'fitness of metres' which occupies the last chapter, yields some not unimportant items of information for our purpose. The authenticity of the work last noticed, the Chaturvarga, is vouched for by what I take to be a specific reference to that book. Having laid down that the compositions to which the rules of prosody refer are of four kinds, being either scientific (śâstram), or poetic (kâvyam), or quasi-poetic (śâstra-kavyam, instruction conveyed in the guise of poetry), or lastly, quasi-scientific (kâvya-śâstram, in which the author's skill in poetry is of more account than the instruction he professes to be anxious to convey), Kshemendra goes on to say that books like the Chaturvarga are instances of the third kind, while the poems of Bhaṭṭi and Bhaumaka are examples of the fourth.§ Pandit Durgâ Prasâda, from whom

---

* यथा विद्याधिपत्यपरनाम्नो रत्नाकरस्य

कंठश्रियं कुवलयस्तबकाभिराम-
दामानुकारि विकटच्छवि कालकूटाम्।
बिभ्रत्सुखानि दिशतादुपहारपीत-
धूपोत्थधूममलिनामिव धूर्जटिर्वः॥

This is the first verse of Ratnâkara's Haravijaya. Bühler's उपहारवीत for उपहारपीत (Report, p. cxxv.) is probably a misprint. Both here, and in the two works by Ratnâkara, to be referred to immediately, his title is given as Vidyâdhipati, not Vidyâpati.

† A Kalaśa however is quoted in the Śârṅgadharapaddhati.—Aufrecht's article in the magazine of the German Oriental Society.

‡ Called also bhaṭṭa Vallaṭa.

§ शास्त्रकाव्यं चतुर्वर्गप्रायं सर्वोपदेशकृत्।
भट्टिभौमककाव्यादि (*ms* धि) काव्यशास्त्रं प्रचक्षते॥

Kshemendra's simile in illustration of the first kind of poetical composition, that which is pure science, has a strangely familiar ring:—

तत्र केवलशास्त्रेपि केचित्काव्यं प्रयुंजते।
तिक्तौषधिरसोद्वेगे गुडलेशमिवोपरि॥

"Of these four kinds some use poetry in matters of pure science as men

Digitized by Google

I procured the present MS., had heard of a poem, resembling the Bhaṭṭikâvya, by Bhaumaka, called the Râvaṇârjunîyam. Bühler brought from Kashmir a fragment of a work "called Râvaṇârjunîya or Arjunarâvaṇîya," whose author's name he gives as Bhîma or Bhîmabhaṭṭa, which "resembles the Bhaṭṭikâvya, and is intended to illustrate the rules of grammar."* It may be presumed, I think, that this is the same book, and that Kshemendra's text gives the author's real name.

Immediately below this passage Kshemendra quotes as an instance of an injudicious display of poetical merits, in the discussion of a scientific subject, a verse on medicine by Vâgbhaṭṭa. Before quitting the Suvṛittatilaka it must be noted that Kshemendra lends no support to the identification of Bhartṛihari with either Bhaṭṭi or Bhartṛimeṇṭha, all three being referred to in the course of the book.

Another of his own writings to which Kshemendra refers in this chapter is the *Pavanapañchâśikâ*, a work which has still, so far as I know, to be recovered. In yet another place Kshemendra preserves for us the first verse of *Bhartṛimeṇṭha's* lost poem the *Hayagrîvavadha*. The passage is interesting as confirming what Bühler has already pointed out from Hemachandra's Alaṁkârachûḍâmaṇi, namely, that the Hayagrîvavadha was a kâvya not a nâṭaka, and was divided into sargas†:—

---

use a piece of sugar to counteract the taste of a pungent medicine." This is Horace with a new face—

Ridentem discere verum
Quid vetat? ut pueris olim dant crustula blandi
Doctores, elementa velint ut discere prima.
Horace. Satires, Bk. I., Sat. 1, l. 25.

Laughing, to teach the truth,
What hinders? As some teachers give to boys
Junkets and knacks, that they may learn apace.
(Milton's translation of that passage.)

* Kashmir Report, p. 61.

† "The Râjataraṅgiṇî mentions . . . Meṇṭha, the protegé of Mâtṛigupta. . . . I may add that Mr. Troyer is wrong in declaring that Meṇṭha's great work, the Hayagrîvavadha, was a nâṭaka. The phrase (Rajat. III. 260) hayagrîvavadham Meṇṭhas tadagre darsayan navam, "when Meṇṭha showed the new 'Death of Hayagrîva,' in his (Mâtṛigupta's) presence" is ambiguous. It may mean that the poet showed the MS. only and read it. Hemachandra's Alaṁkârachûḍâmaṇi proves that this interpretation is the right one, as at the end of Adhyâya IV. it names the Hayagrîvavadha as a specimen of a kâvya, and declares that it was divided into sargas or cantos."—Kashmir Report, p. 42.

Digitized by Google

आरंभे सर्गबंधस्य कथाविस्तरसंग्रहे ।
शमोपदेशवृत्तांते संतः शंसंत्यनुष्टुभम् ॥
आरंभे यथा भर्तृमेंठस्य
आसीद्दैत्यो हयग्रीवः सुहृद्वेश्मसु यस्य ताः ।
प्रथयंति बलं बाह्वोः सितच्छत्रास्मिताः श्रियः ॥

The end of the chapter, in which the author cites various poets of the olden time (purvakavayaḥ) as excelling in one or other kind of metre, is of sufficient importance to be given in full:—

एकस्मिन्नेव यैर्वृत्ते कृतो द्वित्रेषु वा श्रमः ।
न नाम विनियोगार्हास्ते दरिद्रा इवोत्सवे ॥
वृत्ते यस्य भवेद्यस्मिन्नभ्यासेन प्रगल्भता ।
स तेनैव विशेषेण स्वसंदर्भे प्रदर्शयेत् ॥
एकवृत्तादरः प्रायः पूर्वेषामपि दृश्यते ।
तत्रैवातिचमत्कारादन्यत्रारब्धपूरणात् ॥
अनुष्टुप्सततासक्ता साभिनंदस्य नंदिनी ।
विद्याधरस्य वदने गुलिकेव प्रभावभूः ॥
स्पृहणीयत्वचरितं पाणिनेरुपजातिभिः ।
चमत्कारैकसाराभिरुद्यानस्येव जातिभिः ॥
वृत्तच्छत्रस्य सा कापि वंशस्थस्य विचित्रता ।
प्रतिभा भारवेर्येन सच्छायेनाधिकीकृता ॥
वसंततिलकारूढा वाग्वल्लीगाढसंगिनी ।
रत्नाकरस्योत्कलिका चकास्त्याननकानने ॥
भवभूतेः शिखरिणी निरर्गलतरंगिणी ।
रुचिरा घनसंदर्भे या मयूरीव नृत्यति ॥
सुवशा कालिदासस्य मंदाक्रांता प्रवल्गति ।
सदश्व दमकस्येव कांबोजतुरगांगना ॥
शार्दूलक्रीडितैरेव प्रख्यातो राजशेखरः ।
शिखरीव परं वक्रैः सोल्लेखैरुच्चशेखरः ॥

Kshemendra here, after speaking slightingly of the poet who has exercised himself in one form of metre only, or perchance in two, and who is therefore, like a poor man who gives a feast, obliged to make shift with what he has, no matter what the occasion may be, notices that some of the poets of byegone days, not open to any such reproach, had a great fondness for one or other particular metre. Abhinanda loved the anustubh, which was in his mouth as potent as the ball of magic in the mouth of a Vidyâdhara.* Pâṇini is as

* The ball, by holding which in his mouth, the Vidyâdhara can transport himself to any distance.

Digitized by Google

enticing with his upajâtis as is a garden full of jâti flowers. The vaṃsastha (as the metre is here plainly called), was Bhâravi's favorite, as the vasantatilaka was Ratnâkara's. Bhavabhâti loved the sikhariṇî, and Kâlidâsa the mandâkrânta. Râjasekhara's fondness for the śârdulakrîḍitam closes the list. The significance of the reference to Pâṇini here I propose to examine later.

Lastly, there is in the Bhao Dâji Collection, deposited in the Library of the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society, a work attributed to Kshemendra, called the *Hastijanaprakâśa*, but this I regret I have not yet been able to examine.

The Sâmbapañchaśikâ-vivaraṇam of Râjânaka Kshemarâja.

Kshemendra, there is reason to suppose, was in his youth a Śaiva, and was converted later to the Vaishnava-Bhâgavata creed by Somâchârya.* He studied the Alaṁkâraśâstra under the famous Abhinavaguptâchârya. When therefore we find, No. 212, a commentary on a pañchâśikâ in honour of Śiva, written by a Kshemarâja, who describes himself as a pupil of Abhinavagupta, I think that the presumption is in favour of the hypothesis that in Kshemarâja and Kshemendra we have, as is often the case, two names of identical purport for one and the same writer.†

But I put forward this identification with all reserve, as it has the weight of Bühler's authority against it. Bühler, who first found the Sâmbâpañchâśikâvivaraṇam, has himself proposed the identification of our Kshemarâja with a Kshemendra who wrote a Spandasaṁdoha and a Spandanirṇaya, both of which it has to be noted deal, like the Sâmbapañchaśikavivaraṇam, with the Kashmirian Śaivite doctrine: but that Kshemendra he regards as "certainly different from Kshemendra Vyâsadasa."

The Muktâlatâśatakam and Râjendrakarṇapûra of Śambhu.

In the curious account of the sabhâ held at the house of Alaṁkâra, minister of king Jayasiṁha (1129-1150 A. D.) to hear the brother of that statesman

* Bühler's Kashmir Report, p. 46.

† Kshemarâja may have changed his name to Kshemendra at the time of his conversion, as Saul changed his to Paul. For the extent to which synonyms are used in the sphere even of proper names in India, see some remarks by Max Müller in the valuable note he has appended to his 'India: What can It teach us?' (p. 314). We shall see later a case where the poet Harsha has lain concealed under the synonym Ruchikara.

Digitized by Google

Mankha* read his new poem the Śrîkaṇṭhacharita, mention is made of one Ânanda the son of the great poet (mahâkavi) Śambhu. I venture to hope that Nos. 173 and 174 are two hitherto unknown works by the poet Mankha here speaks of. In the *Muktâlatâśatakam*, No. 173, the poet is styled simply Śambhu. But the colophon of the *Râjendrakarṇapûra*, No. 174, adds the information that he was a native of Kashmir. The latter poem moreover is in the form of an address to the poet's patron king Harsha. Harshadeva of Kashmir died in 1101, a date which it will be seen agrees with the presence of a son of Śambhu at Alaṁkara's sabhâ.

The Devîstotram of Yaśaskara.

In the Devîstotram, No. 91, a copy of which has already been obtained by Bühler, an otherwise unknown poet, *Yaśaskara*, has extracted the alaṁkâra sutras from a previous work, and has illustrated them in verses composed in honour of Devî. The sutras, which appear to be of considerable importance for the history of the alaṁkara śâstra, will be given in the extracts at the end of this Report. From the opening words of Yaśaskara—

ओं नमो गुरवे ओं
रत्नाकराभ्यन्तरतो गृहीत्वा
लंकारसूत्राणि यथाक्रमेण ।
बन्दीव देव्या गिरिराजपुत्र्याः
करोमि शंसं श्रुतिगोचराणि ॥

श्रीत्रयीश्वरमित्रात्मजश्रीशोभाकरमित्रविरचिते अलंकाररत्नाकरेलंकारसूत्राणि

it will be seen that they are taken from a work called Alaṁkâra-ratnakara by one Śobhâkaramitra, the son of śri-Trayîśvaramitra. In the last verses of his book Yaśaskara tells us he had gone to live at the city on the hill Pradyumna, whence king Pravara went to the hill of Hari in bodily form (was translated to heaven), partly because the place was on Pravara's account sacred, partly on account of his own ill-health.

The sanitarium or hill-station on the hill Pradyumna is mentioned in the Râjâtaraṅgiṇî:

रैणारम्भास्वामिदेवो दम्पतीभ्यां व्यधीयत ।
मठः पाशुपतानां च ताभ्यां प्रद्युम्नमूर्द्धनि ॥
आरोग्यशाला निरघाप्युल्लाघत्वाय रोगिणाम् ।
तेन सेनामुखी देवी भयशान्त्यै च कारिता ॥ III., 645.

* Bühler brought Mankha to light, and procured for Government a copy of his epic, the whole of the last sarga in which, containing "an account altogether unique in Sanskrit literature," will be found among the extracts at the end of Bühler's Report.

Digitized by Google

The Sâmbapañchâśika is full of the Śaiva doctrine of the oneness with the god he worships to which the true believer may attain: and it may therefore perhaps be assumed that the *śrî-Śâmba*, in whose mouth the verses are put by the commentator as spoken by the god himself to make known his glory, is the name of a real writer.

Commentary on Ratnâkara's Haravijaya.

The new copy of the commentary on Ratnâkara's epic, the Haravijaya, called the *Vishamapadoddyota*, No. 229, appears to differ from that obtained in Kashmir by Bühler in being somewhat more complete. It has the first four verses of the first sarga, and it ends, not in the middle of the forty-fifth sarga, but with the seventieth verse of the forty-sixth. The existence of two copies of this commentary ending at about the same part of the poem may be a coincidence. But the suggestion may also be hazarded that the explanation lies in the fact that Ratnâkara did not complete his poem, and that Alaka, the author of the commentary,* was a contemporary and pupil of the author, whose work, unlike that of his master, was not finished by another hand. That the whole of the Haravijaya is not by Ratnâkara is expressly asserted, I may point out, in the colophon to Bühler's copy of that work, where *Gaṇapati* is given as the name of the author of the sequel.

Ratnakara's Vakroktipañchâśikâ with the commentary of śri Vallabhadeva.

No. 165 is a small book, hitherto I believe unknown, by this same Ratnâkara, with a commentary by śrî Vallabhadeva, who describes himself as the son of the minister (amâtyavara) Ânanda, and as the author of commentaries on the Śiśupâlavadha and more than one other poem (śiśupâlavadhâdyanekakâvyaṭîkâkartṛi). There was already in the Bombay Government Collection a copy of this Vallabhadeva's commentary on the Śiśupâlavadha: and a second copy was procured this year, No. 191. I have also procured his commentary on the Kumârasambhava, 36, in the colophon to which he styles himself, or is styled, Ânandadevâ-

---

* "The Ṭikâ explains, as its title, *Vishamapadoddyota*, indicates, only particularly difficult words and passages. Its MS. begins with L. 5, and ends in the middle of Sarga XLV. Its author is Alaka, son of Râjânaka Jayânaka."—Kashmir Report, p. 45. My copy of the Vishamapadoddyota does not give the author's name. But the pandit from whom I obtained the book knew that it was the work of Alaka.

Digitized by Google

yanivallabhadeva. In the last line of his commentary to the present work, which he there speaks of, not as the Vakroktipânchâśikâ, but, by a play on the author's name, as the Vakroktivarṇanam Râtnam, Vallabhadeva, styles his father, Ânandadeva, the 'sun in the firmament of battle.'

सूनुरानन्ददेवस्य रणभूव्योम्नि भास्वतः ।
वक्रोक्तिवर्णने रात्ने टिप्पणं वल्लभोव्यधात् ।

The Vakroktipañchâśika itself is a collection of 'crooked sayings' in the form of short dialogues between Śiva and Pârvatî of the kind with which the Mudrarâkshasa opens. Examples will be found in the extracts at the end of this Report.

Rudraṭa's Kâvyâlaṁkâra with the commentary of Nami.

Bühler found in Kashmir a complete copy of a work called Kâvyâlaṁkâra, which a comparison with a fragment previously obtained from Jesalmir, proved to be by Rudraṭa, the author of the "Śriṅgâratilaka, which has been known for a long time, and which has been published by Professor Stenzler as an Appendix to the Meghadûta."* The Jesalmîr fragment (adhyâyas 3—5) is accompanied by a commentary whose author's name Bühler gave as Śvetâmbara. Among the palm-leaf manuscripts procured for Government in 1880 by the enterprising and intelligent agent for this search, Mr. Bhagvandas Kevaldas, is a second complete copy of Rudraṭa's Kâvyâlaṁkâra, with a commentary, also complete, by Nami.† No. 159 of the works included in the present Report is the same work as the palm-leaf MS. But it has not previously been noticed that the Nami of the palm-leaf MS. and the Śvetâmbara of the Jesalmir fragment are one and the same person. In the colophons appended to the various adhyâyas of the palm-leaf MS. Nami describes himself, or is described, variously, as Śvetabhikshunami (adhyâya 1), Śvetâmvaranami (adhyâyas 2, 4 and 6), Namisâdhu (adhyâyas 7, 9, 14, 15), Sâdhunami (adhyâya 8), Paṇḍitanami (adhyâya 13). The colophons of the 3rd, 5th, 10th, 11th, and 12th adhyâyas in that MS. are incomplete. In my copy of the work, which is a Kashmir MS. obtained at Jeypore, the author of the commentry is described as follows:—Namisâdhu (adhyâyas 1, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15), Śvetâmvaranami (adhyâya 2), Śvetâmbaraśrînami (adhyâya 3), Śriśvetâm-

* Kashmir Report, p. 67.

† Dr. Kielhorn's Report, p. 34.

Digitized by Google

varaśrînami (adhyâya 5), Śrîśvetâmbaranami (adhyâya 6), Srînamisâdhu (adhyâya 9), Paṇḍitanamiśâdhu (adhyâya 16).

The colophon to the fourth adhyâya has the abbreviated expression "iti Śvetâmvarah chaturthaḥ" which, or some such phrase, is probably the origin of the mistake.

As the present MS. agrees with the Jesalmir fragment in the note to the verse quoted by Bühler,* in which Rudraṭa tells us that he was also called Śatânanda, and that he was the son of one Bhaṭṭa Vâmuka, it is clear that we have not here to deal with two commentators on the Kâvyâlaṁkâra.

The beginning of the present copy of Nami's commentary agrees with the extract from the palm-leaf MS., as given in Kielhorn's Report, except that पुरस्तात् is rightly written in the first line, यस्याघ्रिद्वंद्व [यस्यांघ्रिद्वंद्व] is found for यस्यांह्रिद्वंद्व in the second line, and श्रीमान् for श्रीमन् in the fourth line of the introductory verse. As was to be expected also, the ओं श्रीगणेशाय नमः ओं, which is absent from the palm-leaf MS., is here prefixed.

The colophon at the end however differs materially from that found in the palm-leaf MS., and I therefore give it in full† :—

* I give the text of this verse and commentator's note from my MS.

शतानंदापराख्येन भट्टवामकसूनुना ।
साधितं रुद्रटेनेदं सामाजा धीमतां हितम् ॥

शतानंदेनेति अस्यार्थो वामकाख्यभट्टसुतेन शतानंद इत्यपरनाम्ना रुद्रटेनेति कविना साधितं निष्पादितामिदं चक्रं काव्यं वा कीदृशेन साम गीतिविशेषमजति प्राप्नोति सामात् [सामाद्] तेन सामवेदपाठकेनेत्यर्थः तच्च धीमतां बुद्धिमतां हितमुपकारकम्।

† I note the variants in the palm-leaf MS. as given in the extract found in Kielhorn's Report, p. 35. स नः, Kielhorn मनः. यदनवबोधाद्वितथं, K. ---- वितथं Both MSS. read पंडित, apparently by mistake for पिंडत. पंचाविंशति, K. षट्सप्तति. एकादशसमाशतैः K एकादशसमासतै : The MSS. diverge after the words प्रावृषीदं समर्थितं the palm-leaf MS. continuing as follows :—

माघमासे तथा कृष्णे सुसम्यां शुक्रवासरे ।
चित्रकूटास्थितेनेदं शिवदेवेन सूनुना ।
नैगामायकायस्थेलीखतं जल्हणेन तु ॥
मंगलमस्तु

Digitized by Google

एवं रुद्रटकाव्यालंकृतिटिप्पनकविरचनात् पुण्यं ॥
यद्वापि मया तस्मात्स नः परोपकृतिकृद्भूयात् ॥ १ ॥
थाराप्रद्रपुरीयगच्छतिलकःपांडित्यसीमाभवत्
सूरिर्भूरिगुणैकमंदिरमिह श्रीशालिभद्राभिधः ॥
तत्पादांबुजषट्पदेन नमिता संक्षेपसंप्रेक्षिणः
पुंसो मुग्धधियोधिकृत्य रचितं साट्टिपनं लघ्वदः ॥ २ ॥
यदनवबोधाद्वितथं विवृतं किमपीह तन्महामतिभिः ॥
संशोधनीयमखिलं रचितांजलिरेष याचेऽहं ॥ ३ ॥
सहस्रत्रयमन्यूनं ग्रंथोयं पं [पिं] डितोऽखिलः ॥
द्वात्रिंशदक्षरश्लोकप्रमाणेन सुनिश्चितं ॥ ४ ॥
पंचविंशतिसंयुक्तैरेकादशसमा शतैः ॥
विक्रमात्समतिक्रांतैः प्रावृषीदं समर्थितं ॥ ५ ॥
मूलसूत्रव्यतिरेकेण मूलसूत्रेतु सप्तशतान्यशीत्याधिकानि ॥ ६ ॥

श्रीकृष्णायनमः

भक्तिः कृष्णे मतिर्धर्मे शक्तिस्त्यागे रतिःश्रुते ॥
दया सर्वेषु भूतेषु स्यान्मे जन्मनि जन्मनि ॥ १ ॥
सत्यं मनोरमा कामाः सत्यं रम्पा विभूतयः ॥
किंतु मत्तांगनापांगभंगि लोलं हि जीवितम् ॥ २ ॥

Below this the scribe gives a date Saṁvat 1190=A. D. 1134, which we may take to be the date of the manuscript from which he was copying.

It is evident from this colophon, if the reading be accepted, that the date assigned to Rudraṭa by Bühler,*—A. D. 1050-1100—will have to be revised. Nami, 'a bee that sucked honey from the lotus feet of śrî Śâlibhadra, the ornament of the gachchha of the city of Thârâpadra,' wrote his commentary when eleven hundred and twenty-five years had passed from Vikrama (A. D. 1069).† Moreover, he wrote it for 'men of feeble intellect, ever on the look-out for

* "In the latter half of the eleventh century falls Rudraṭa, the author of the Kâvyâlaṁkâra. . . . . Rudraṭa's time is fixed by the fact that Ruyyaka, who wrote in the beginning of the 12th century, quotes him."—Kashmir Report, p. 67. It will be seen that there is nothing inconsistent in Bühler's argument with the revised date now sought to be assigned to our author.

† The colophon of the palm-leaf MS. would appear to read shaṭsaptatisamyuktaiḥ for our pañchaviṁsatisamyuktaiḥ: but this must be a mistake, as shaṭsaptatisamyuktaiḥ does not scan. I am not able to refer to the Poona MS. as it has gone, with others, to Prof. Pischel to be catalogued: but Râmachandra Śâstri, who deciphered the extracts from the palm-leaf MSS., seems to think it most probable that he has himself made a mistake here.

Digitized by Google

primers and abstracts.'* That is to say, his commentary is a Shorter Commentary, which would of itself imply a longer, or several longer, predecessors. And Nami expressly tells us, in the second verse of his introduction, that his work is a compilation in which he has followed strictly commentaries drawn up by 'mighty minds of old':—

पूर्वमहामतिविरचितवृत्त्यनुसारेण किमपि रचयामि ।
संक्षिप्ततरं रुद्रटकाव्यालंकारटिप्पनकम् ॥ २ ॥ †

If we allow time for Rudraṭa's fame to be so firmly established that scholars of rank were willing to make their contributions to the science take the form of an examination of his work,‡ and allow further for a series of commentaries which had so overlaid the text that a fresh start was felt to be necessary, it seems probable that Rudraṭa belonged to the middle of the tenth rather than to the second half of the eleventh century.

Regret has often been expressed that in rhetoric, as in some other branches of Sanskrit literature, the fame of a comparatively late work, which appeared, to the student of a day when the science had ceased to be progressive, to sum up all that could be said, has almost completely overshadowed earlier works of genuine merit. Rudraṭa's Kâvyâlaṁkâra is a case in point. It ought to be in the hands of every student of alaṁkara; and now that we have in our collection two manuscripts, of which the one presents Nami's commentary as written not more than a hundred years after the date of the composition of the work; and that before us—which appears to me to contain a more correct copy of the same commentary than the palm-leaf manuscript itself—I hope shortly to bring out an edition. The

* Pandit Nami did not indulge in any of the platitudes about a busy age, and the multiplicity of subjects pressing on every one's attention, with which the compilers of modern classics for lazy readers seek to lay the conscience of their public.

† "My purpose is to compose something that may serve as a concise commentary to Rudraṭa's Kavyâlaṁkara, in accordance with the commentaries composed by men of great mind of former days." It will not, of course, do to lay any stress upon pûrva, which may mean simply 'former.'

‡ It has often been pointed out that we have not here to allow for an interval during which a book, eventually recognized as a masterpiece, may be supposed to have been slowly struggling into notice. In ancient India, as everywhere before the invention of printing, the author's fame as a sage or teacher won immediate acceptance for a book which was a mere adjunct to his living fame.

Digitized by Google

first adhyâya of the text, which is devoted to a consideration of the uses of the science and practise of poetry, is given here as a sample of the work: and I will add a few notes with regard to the contents of the other adhyâyas :—

अविरलविगलन्मदजलकपोलपालीनिलीनमधुपकुलः ॥
उद्भिन्ननवश्मश्रुश्रेणिरिव गणाधिपो जयति ॥ १ ॥
सकलजगदेकशरणं प्रणम्य चरणांबुजद्वयं गौर्याः ॥
काव्यालंकारोयं ग्रंथः क्रियते यथायुक्ति ॥ १ ॥
अस्य हि पौर्वापर्यं पर्यालोच्याचिरेण निपुणस्य ॥
काव्यमलंकर्तुमलंकर्तुरुदारा मतिर्भवति ॥ ३ ॥
ज्वलदुज्ज्वलवाक्प्रसरः सरसं कुर्वन्महाकविः काव्यं ॥
स्फुटमाकल्पमनल्पं प्रतनोति यशः परस्यापि ॥ ४ ॥
तत्कारितसुरसदनप्रभृतिनि नष्टे तथाहि कालेन ॥
न भवेन्नामापि ततो यदि न स्युः सुकवयो राज्ञां ॥ ५ ॥
इत्थं स्थास्नु गरीयोविमलमलं सकललोककमनीयं ॥
यो यस्य यशस्तनुते तेन कथं तस्य नोपकृतं ॥ ६ ॥
अन्योपकारकरणं धर्माय महीयसे च भवतीति ॥
अधिगतपरमार्थानामविवादो वादिनामत्र ॥ ७ ॥
अर्थमनर्थोपशमं शमसममथवा मतं यदेवास्य ।
विरचितरुचिरसुरस्तुतिरखिलं लभते तदेव कविः ॥ ८ ॥
नुत्वा तथाहि दुर्गां केचित्तीर्णा दुरुत्तरां विपदं ।
अपरे रोगविमुक्तिं वरमन्ये लेभिरेभिमतं ॥ ९ ॥
आसाद्यतेस्म सद्यः स्तुतिभिर्येभ्योभिवांछितं कविभिः ।
अद्यापि त एव सुरा यदि नाम नराधिपा अन्ये ॥ १० ॥
कियदथवा वच्मि यतो गुरुगुणमणिसागरस्य काव्यस्य ।
कः खलु निखिलं कलयत्यलमलघुयशोनिदानस्य ॥ ११ ॥
तदिति पुरुषार्थसिद्धिं साधुविधास्यद्भिरविकलां कुशलैः ॥
अधिगतसकलज्ञेयैः कर्तव्यं काव्यममलमलं ॥ १२ ॥
फलमिदमेव हि विदुषां शुचिपदवाक्यप्रमाणशास्त्रेभ्यः ।
यत्संस्कारो वाचां वाचश्च सुचारुकाव्यफलाः ॥ १३ ॥
तस्यासारनिरासात्सारग्रहणाच्च चारुणः करणे ।
त्रितयमिदं व्याप्रियते शक्तिर्व्युत्पत्तिरभ्यासः ॥ १४ ॥
मनसि सदा सुसमाधिनिविस्फुरणमनेकधाभिधेयस्य ।
अक्लिष्टानि पदानि च विभांति यस्यामसौ शक्तिः ॥ १५ ॥
प्रतिभेत्यपरैरुदिता सहजोत्पाद्याच सा द्विधा भवति ।
पुंसा सहजातत्वादनयोस्तु ज्यायसी सहजा ॥ १६ ॥
स्वस्यासौ संस्कारे परमपरं मृगयते यतो हेतुं ।
उत्पाद्या तु कथंचिद्व्युत्पत्त्या जन्यते परया ॥ १७ ॥

छंदोव्याकरणकलालोकस्थितिपदपदार्थविज्ञानात् ।
युक्तायुक्तविवेकोव्युत्पत्तिरियं समासेन ॥ १८ ॥
विस्तरतस्तु किमन्यत्तत इह वाच्यं न वाचकं लोके ।
न भवति यत्काव्यांगं सर्वज्ञत्वं ततोन्यैषा ॥ १९ ॥
अधिगतसकलज्ञेयः सुकवेः सुजनस्य सन्निधौ नियतं ।
नक्तंदिनमभ्यस्येदभियुक्तः शक्तिमान्काव्यम् ॥ २० ॥
स्फारस्फुरदुरुमाहिमा हिमधवलं सकललोककमनीयं ।
कल्पांतस्थायि यशः प्राप्नोति महाकविः काव्यात् ॥ २१ ॥
अमरसदनादिभ्यो भूता न कीर्त्तिरनश्वरी
भवति यदसौ संवृद्धापि प्रणश्यति तत्क्षये ।
तदलममलं कर्तुं काव्यं यतेत समाहितो
जगति सकले व्यासादीनां विलोक्य परं यशः ॥ २२ ॥

It will be seen that in a nobler spirit than the writers who followed, Rudraṭa recognises as objects of poetry only the fame of the poet and the good of others. In the second adhyâya, which treats of the nature of poetry (Kâvyalakshaṇam), the known dialects of India are summed up thus—

प्राकृतसंस्कृतमागधपिशाचभाषाश्च शूरसेनी च ।
षष्ठोत्र भूरिभेदो देशविशेषादपभ्रंशः ॥

a verse which alone shows I think that it is impossible to admit that the word bhâshâ standing by itself can in writings of this age mean Sanskrit.* Soon after in discussing Vakrokti, Rudraṭa has occasion to adduce his first example—

किं गौरि मां प्रति रुषा ननु गौरहं किं
कुप्यामि कां प्रति मयीत्यनुमानतोहम् ॥
जानाम्यतस्त्वमनुमानत एव सत्य-
मित्थं गिरो गिरिभुवः कुटिला जयंति ॥ १५ ॥

Bühler has noted that the quotations illustrating the rules are numerous, but that in no case has the source been given. It is possible that they are of the same authorship as the rest of the book. That this was the view of the writer of our MS. is probable from the fact that rules and illustrations are numbered

* Compare remarks in the second Appendix to this Report, p. 121. In the 13th verse the ornaments depending on the sound are said to be— (1), Vakrokti; (2), Anuprâsa; (3), Yamakam; (4), Ślesha; (5), Chitram, it being noted that there is another ślesha, of the sense, which is distinct from that already mentioned.

Digitized by Google

straight on. The commentator adds many illustrations: but generally, so far as I have noticed, gives the source. The discussion of vakrokti and anuprâsa is completed in the second adhyâya: and the third is wholly taken up with the doctrine of yamaka. It may be worth noting that both in the palm-leaf MS. and in that now being described, the third is the first adhyâya to which a separate name is ascribed in the colophon. Both MSS. call it the yamakâdhyâya. The explanation is probably that here the discussion of one subject and of one subject only is begun and ended within this division of the book. The fourth adhyâya is called the sleshadhyâya in the colophon of the palm-leaf MS., but not in that of the other. Both MSS. style the fifth, which treats of the alaṁkâras depending on the sound, the chitrâdhyâya; and the sixth adhyâya is devoted to faults in such ornaments. With the seventh begins that part of the book which best repays perusal.

Alaṁkâras depending on the sense are said, in a passage I give below,* to fall under four great heads, vâstavam, aupamyam, atiśaya, and ślesha

The discussion of the first of these four kinds is completed in the seventh adhyâya, which in both MSS. is called the vâstavyadhyâya.†

This brings us to about the middle of the book.

The aupamyâdhyâya (so in both MS.) is the eighth. The ninth and tenth are called in both MSS. the atiśaya and ślesha adhyâya respectively. In the eleventh the faults incident to alaṁkaras dependent on the sense are discussed (arthadoshâdhyâya in both). Then follow four short chapters on the subject of nâyakas and nâyikâs, which might have to be omitted in any general course of college instruction.

---

* अर्थस्यालंकारा वास्तवमौपम्यमतिशयः श्लेषः ॥
एषामेव विशेषा अन्ये तु भवंति निःशेषाः ॥ ९ ॥

टी॰ सप्रभेदमर्थमभिधाय सांप्रतं तदलंकारानाह अर्थस्येति उक्तलक्षणस्यार्थस्य वास्तवादयश्चत्वारोलंकारा भवंति चतुर्भिः प्रकारैरसौ भूष्यत इत्यर्थः नन्वन्येपि रूपकादयोलंकाराः संति तत् किमिति चत्वार एवोक्ता इत्याह एषामेवेत्यादि तुईतावेषामेव सामान्यभूतानां चतुर्णां ते भेदा यतस्ततो मूलभेदत्वेन नोक्ता इत्यर्थः ॥ ९ ॥

मू॰ वास्तवमिति तत् ज्ञेयं क्रियते वस्तुस्वरूपकथनं यत् ॥
पुष्टार्थमविपरीतं निरुपममनतिशयमश्लेषम् ॥ १० ॥

† Vâstavâdhyaya in the palm-leaf MS.

Digitized by Google

The Kâvyaprakâśa. In the Introduction to his edition of Subandhu's Vâsavadattâ,* FitzEdward Hall had occasion to refer to a work written in illustration of the Kâvyaprakâśa, and called the Kâvyaprakâśanidarśanam. The author's name, according to Hall, was Śitikaṇṭha, and the book was "dedicated to Râjânaka Ânandaka, some unknown princeling." Bühler has pointed out that a copy of what is presumably the same book, already acquired for the Bombay Government,† attributes the work to Ânandaka, and makes no mention of Śitikaṇṭha. No. 33 in the present collection is a third copy of this book, got at Jeypore, an examination of which, and of other works bearing on this the most famous of Indian books on rhetoric, which I procured later, has suggested the following considerations. In my own study of the Kâvyaprakâśa for college purposes, I have always been doubtful of the truth of the common theory that the book, or the greater part of it, is the work of a single author. It may be admitted that there is no inherent difficulty in the way of the common doctrine in the fact that the writer of the comments on the rules refers to the writer of the rules in the third person, if that stood alone.‡ But it has always seemed to me that, though as a whole the commentary follows the text so closely that both might conceivably have been written by the same hand, there are places, where a divergence of view, if reverently and skilfully kept in the background, remains apparent. The most marked instance perhaps occurs early in the book, where the attempt to make out that the distinct precept that poetry may exist in the absence of

---

* P. 16.

† "I will add that the Government copy attributes the Kâyaprakâśanidarśana to Ânandaka, who was a Kashmirian, not to Śitikaṇṭha as Dr. Hall states. It says: "Shadangasaptaśrutimiteshu gateshu varsheshu kaleradarśi kâvyaprakâśo vidhivadvivrityânandena sallakshaṇanandanena śrimadrâjânakanvayatilakena râjanakânandakena virachitam kâvyaprakâśanidarśanam samaptam. The date of the Nidarśana is therefore 1665 A. D."—Kashmir Report, p. 69. 1665 A. D. is the year in which Hall says his MS. of Śitikaṇṭha's work was transcribed. For another way of taking this passage, see below, p. 24.

‡ The Kâvyaprakâśa begins with an invocation, on which the author of the commentary has the note "granthârambhe vighnavighâtâya samuchiteshṭadevatâm granthakrit parâmriśati. "Before beginning his book, the maker of the book, that he may avoid mishap, chooses an appropriate deity to whom to offer up prayer."

Digitized by Google

alaṁkâras really means that without alaṁkâras there can be no poetry, but that these alaṁkâras need not be always of a particular kind, wears an extremely suspicious look of the process of accommodation which is the usual refuge of scholars who have broken away from their teachers, but do not like to confess it, even to themselves.*

Now the colophon of the text of the tenth and last ullâsa of the present copy of the Kâvyaprakâśa runs thus: iti śrîmamâṭâ [mammaṭâ] châryavirachite kâvyaprakâśe râjânakânandakṛite kâvyaprakâśadarśane 'paranâmni arthâlaṁkâranidarśano nâma daśama ul(l)âsaḥ. This means "here ends the tenth ullâsa, by name arthâlaṁkâranidarśana, in the Kâvyaprakâsa of Mammaṭa, otherwise known as the Kâvyaprakâśadarśanam of Râjânakânanda." Unless we are to assume a mistake, it is clear that Mammaṭa's Kâvyaprakâśa and Râjânakânanda's Kâvyaprakâsadarsaṇam are here spoken of as one and the same book: and I believe that this contains the explanation of the state in which the book has come down to us. The metrical rules are by one author: the running commentary is by another.

Immediately after the colophon which I have ventured to explain in this way, there comes the following passage, which I give here with some corrections of my own, although I am not able to restore entirely a somewhat corrupt text. The actual text, as it stands in my manuscript, may be seen in the extracts at the end of this Report:—

ityesha mârgo vidushâṁ vibhinno
'pyabhinna ekaḥ pratibhâsate yat
na tad vichitram yad amutra samyag
vinirmitâ saṅghaṭanaiva hetuḥ.

The note on this is vidushâṁ dhvanikṛitprabhṛitînâm ya esha margaḥ svasvasiddhântas ttattadgranthagatam tena pṛithakpṛitha gavasthitopi ekarûpatayâ pratibhâti tatra saṅghaṭanâ nimittam |

* The passage is as follows:

तददोषौ शब्दार्थौ सगुणावनलंकृती पुनः क्वापि "A poem consists of words and sense, both faultless, and in addition possessing specific .excellencies." They need not always have alaṁkâras. That is, alaṁkâras are usual but not necessary concomitants. On which the note is क्वापीत्यनेनैतदाह यत्सर्वत्र सालंकारौ क्वचित्स्फुटालंकारविरहेपि न काव्यत्वहानिः. "By the words "not always" he means that while alaṁkâras must always be present, a poem does not cease to be a poem if there be no apparent alaṁkâras."

vikshiptasya sukhâvabodhâya ekatra saṅgrahaṇam yâ saṅghaṭanâ etadvasâd ekâtmatâ pratibhâsât | etena cha mahâmatînâm prasaraṇahetur eshgranthaḥ | granthakṛitânena kathamapi asamâptatvâd apareṇa cha pûritâvaśeshatvâd dvikaṇḍopi akaṇḍatayâ yad avabhâsate tatra saṅgaṭanâvaev hetuḥ | na hi sughaṭitasya sandhibandhaḥ kadâchid lakshyate ityarthaśaktyâ dhvanyate yaduktam

kṛitaḥ śrîmammatâchâryavaryaiḥ parikarâvadhiḥ
prabandhaḥ pûritaḥ śesho vidhâyâlaṭhasûriṇâ iti

anyenâpi uktam

kâvyaprakâsadaśakopi nibandhakṛidbhyâm
dvâbhyâṁ kṛitopi kṛitinâm rasatattvalâbhaḥ
lokesti viśrutam idam nitarâm rasâlam
bandhaprakârarachitasya taroḥ phalaṁ yat
saṁpûrṇoyaṁ kâvyaprakâśagranthaḥ

It is to be regretted that the text of the only MS. at my disposal while writing is so corrupt here. But enough is clear to show, firstly, that the commentator regarded the verse—

ityesha mârgo vidushâṁ vibhinnaḥ, &c.,

as an integral part of the work he had set himself to annotate: and, secondly, that he explains it rightly as referring to a binding together of a book and its commentary together, that the doctrine taught in both may be more easily apprehended. He is aware of and apparently does not reject the tradition which would explain the 'joining' of which the verse speaks as the mere mechanical attachment of a sequel to a book left incomplete. But that tradition, which may be true, but which, it is more probable, I think, rests solely on a misapprehension of this verse, he does not regard as the main purport of the verse. In the commentator's judgment we have here to deal with a book which contains the conclusions of two masters of the art, kept apart (pṛithakpṛithag avasthita), but always so as to form one book. The blending in the Kâvyaprakâśa, of which the second and later author here boasts, is like the mixing of the waters of the rivers Rhone and Sâone.

It has only to be added that the verse explained at such length here is found in other copies of the Kâvyaprakâsa than those in which Śitikaṇṭha's, or Ânanda's commentary is attached, though it is as a rule placed wrongly before the colophon. It follows that the 'joining'

Digitized by Google

of which the verse boasts is not the joining of the Kâvyaprakâśa as we know it—the collection of metrical rules with a running commentary, both supposed to be by Mammaṭa—to the present commentary, but of a process that has taken place within the work itself. The colophon accordingly, on which I am laying stress, refers, as was already probable from the use of the phrase "arthâlaṁkâradarśano nâma daśama ullâsaḥ" to the work itself, and not to the present commentary, the authorship of which is therefore here attributed neither to Mammaṭa nor to Râjânaka. With this preface I submit that the verse ityesha mârgo vidushâm, &c., is the triumphant but somewhat uneasy boast of a later disciple who hopes to find that he has bound his comment so closely to the work of his master that the world will be content to treat for the future the two as one work.*

Confirmation of this view with regard to the authorship of the Kâvyaprakâśa, as we now have that book, I am glad to be able to add I have found since in a copy of the text of the work obtained very recently. No. 31 is a manuscript, or a copy of a manuscript, written, as is shown by the rubric at the end, in 1375 A. D.† In the colophon of this MS., which contains, it must be remembered, no additional commentary, but merely the Kâvyaprakâśa as it is now printed, the work is expressly assigned to śrî bhaṭṭa Râjânaka and Mammaṭa : iti śrîbhaṭṭarâjânakamammaṭayoḥ kṛitiḥ kâvyaprakâśanâmakaḥ kâvyasvarûpadoshaguṇâlaṁkâranirûpaṇagranthaḥ samâptaḥ. In view of the fact that a MS. of date 1375 A. D. attributes part authorship in the Kâvyaprakâśa to one Râjânaka, it becomes probable that the colophon‡ to the copy of the work under examination already in the Government collection really refers to the same tradition, and should be translated "when four thousand and seventy-six

* Kamalâkara's interpretation of this verse cannot be accepted. The commentary within the Kâvyaprakâśa makes no secret of the divergence of the author's views from those of earlier writers. The following is Kamalakara's note :—

इतीति विदुषां ध्वनिकृद्वामनादीनां भिन्नोपि मार्गः अविरोधेन यत्संगृहीतः यत्प्रतिभासते तत्रचित्रं यद्यस्मादमुत्र ग्रंथे संघटना संग्रहेण संदर्भ एव हेतुः कृता सर्वसंग्रहार्थोयं ग्रंथः अतो न तैः सिद्धिरित्यर्थः

† See extracts at the end of this Report. Śaśi stands for 1; śivanayana for 3; abdhi for 4, and Śvetâvaha for 1. That is Saṁvat 1431 = A. D. 1375. I am indebted for the key to those chronograms to Mr. Ramchandra Shastri.

‡ Quoted above, note on page 21.

Digitized by Google

years of the Kali age had gone [that is, 1665 A. D.], the Kâvya-prakâśa [that is, the joint work of Râjânaka and Mammaṭa] was illustrated by Ânanda the son of Sallakshaṇa, who has expounded it in the fit way. Here ends the Kâvyaprakâśanidarsaṇam of Râjânakânandaka [that is the book alreadyreferred to] the ornament in the race of śrîmad Râjânaka." I do not press this translation: but it must be noticed that Bühler's apparent identification of the Ânanda, son of Sallakshaṇa, of the former clause, with the Ânandaka of the latter is not entirely borne out by the phraseology. The question as to whether the commentary on the joint work was written by Śitikaṇṭha, as Dr. Hall appears to have found stated, or by Ânanda as stated in the colophon to the MS. referred to by Dr. Bühler, as also the question of the date of that commentary, are points on which my MS. throws no very certain light. But the fact that my copy does not contain the attribution to Ânanda, when taken together with the circumstance that Hall's copy of the book was transcribed in A. D. 1665,* the very year of the composition of the work according to Bühler's colophon, weakens the authority of that colophon.†

My third copy of the Kâvyaprakâśa, No. 32, contains a hitherto unnoticed commentary by *śrî Sarasvatîtîrtha* the spiritual name, or name in baptism, as we might say, of one Narahari. In the introductory verses this writer traces his lineage back to Râmeśvara, of the Vatsa gotra, in the country of the Andhras. The son of Râmeśvara was Narasiṃhabhaṭṭa, whose son was Mallinâtha. Mallinâtha had two sons, the elder Nârâyaṇa, and the younger Narahari, the author of this commentary on the Kâvyaprakâśa. The date of Narahari's birth is given in the following verse :—

सवसुग्रहहस्तेन ब्रह्मणा समलंकृते ।
काले नरहरेर्जन्म कस्य नासीन्मनोरमम् ॥

"Did any heart not beat for joy when Narahari was born in the year which has for its sign Savasugrahahasta Brahma." Putting the eight vasavas, the nine grahas, the two hands, and the

* Hall *loc. cit.* We can hardly suppose that Hall had in his hands the author's copy.

† Before finally quitting this copy of the Kâvya Prakâśa, No. 33, I ought to note that it agrees with the other Kashmîrian MSS., in reading śrîharshâdibâṇâdînâm dhanam. The other MSS. I refer to have the incorrect reading dhâvakâdinam.

one Brahma, together, and reading backwards, we get Saṁvat 1298 = A. D. 1242.

विचार्य सर्वं सुखमेव दुःखं सुधामये ब्रह्मणि लोलुपस्य ।
संन्यस्यतस्तस्य बभूव सार्थो सरस्वतीतीर्थ इति प्रसिद्धिः ॥

There came a day when the child whose birth had been hailed with such joy learned that all joy was sorrow. With his heart panting after the living God he foreswore the world; and thenceforward was known to men fitly* as Sarasvatîtîrtha. He wrote his commentary in Kâśî.

A fourth copy of the Kâvyaprakâśa, obtained after the conclusion of the year under report, contains a commentary also, I believe, now noticed for the first time, by *Bhîmasena.* It is fair to say that on the question of the composition of the book Bhîmasena speaks with no uncertain sound. His note introducing the comment on the first kârikâ is atha śrîmammaṭâchâryaḥ svakṛitakâvyarûpasûtrârthârambharachitaṁ svasvarûpasûchakaṁ maṅgalam svakîyam anusmarannâha granthârambhe, &c.

Bhimasena's commentary, which he calls Sukhodadhi, however dates only from Saṁvat 1779 = A. D. 1723. I have been able to do no more than glance at the book: but I have noticed that it contains the account of the relationship between Mammaṭa and Kaiyaṭa,† the author of the Pradîpa, which has not hitherto, so far as I know, been vouched for by any manuscript authority. According to the story as Bhimasena has it, Mammaṭa was an incarnation of Sarasvatî in the person of a son of one Jaiyaṭa. Though the goddess of speech in the form of a man, he did not disdain to study like an ordinary mortal in Śivapur, where he composed his Sâhityasûtrâm, by name Kâvyaprakâśa, as also a commentary by which he made the obscure Kâvyaprakâśâ intelligible. Kaiyaṭa and Uvaṭa were his younger brothers, and were taught by him. I will place the passage among the extracts at the end of this Report.

An examination of a copy of the work known as the Kâvyapradîpa, already acquired for Government, has disclosed nothing inconsistent

* The reference hidden in सार्थो here can I think only be guessed at. The most probable explanation is that our author, when he left the world, had taken a good deal of self-conceit with him, and means that Temple, as we might say, of Sarasvatî, was no unsuitable name for a man of his learning.

† Bühler had heard it asserted by Indian paṇḍits that Kaiyaṭa was a brother of Mammata.—Kashmir Report, p. 22.

Digitized by Google

with the views set forth above. The Kâvyapradîpa is usually described as a commentary on Kâvyaprakâśa, but it professes only to be a commentary to the kârikâs, or metrical rules in the book that now passes under that name. The book opens as follows:—

श्रीगणेशायनमः

सोनोदेव्या: प्रथमतनयः केशवस्यात्मजन्मा
श्रीगोविंदो रुचिकरकवेः स्नेहपात्रं कनीयान् ।
श्रीमन्नारायणचरणयोः सम्यगाधाय चित्तं
नत्वा सारस्वतमपि महः काव्यतत्त्वं व्यनक्ति ॥

वचनसंदर्भविशेषरूपस्य ग्रंथस्य प्रारिप्सितत्वेन स्तोतुमुचिताया: सेव्यमानायाश्च वाग्देव्या आस्पदभूतां कविभारतीं तदभिन्नत्वेनाध्यवसितां प्रारिप्सितप्रतिबंधकदुरितशांतये ग्रंथकृत्स्तौति नियतीत्यादि

It will be seen that Govinda, who calls himself the first of the children whom his mother Sonodevî bore to Keśava, and the dearly loved younger brother of the poet Ruchikara, proposes to illustrate Kâvyatattvam, a word which, if the passage stood alone, would most naturally be taken to be the name of the book to be commented on, or a compound formed of the name of that book, and the word tattvam in the sense of essence. Govinda begins with an independent explanation of the first kârikâ. In the sequel there are frequent references to the commentary now embedded with the text of the kârikâs; but these references are as much in the way of hostile criticism as of explanatory comment.

And it is in this light that I am disposed to explain the boast with which Govinda closes his work, namely, that in the Kâvyapradîpa, "a lamp to Kâvyam," the world has a work that throws light even on the Kâvyaprakâśa, "the illuminator of Kàvyam." Both works are attempts to explain a collection of kârikâs, which, under the simple title of Kâvyam, had become the text-book in Alaṁkâra.

It deserves to be noticed in this connection that all copies of the Kâvyaprakâśa which I have yet seen have, at the close of the tenth ullâsa, before the colophon ascribing the work to Mammaṭa, the words iti Kâvyalakshaṇam samâptam*—here ends the description of poetry. These words can only refer to the whole book, and not to the tenth ullâsa alone, and they may fairly be regarded as containing the lost

* In the Kâvyapradîpa—sampûrṇam Kâvyalakshaṇam. See the extract given in next paragraph.

Digitized by Google

title of the original book. I will add here that while at Oodeypore I heard of a third commentary on the kârikâs, called, like the Kâvyaprakâśa, and the Kâvyapradîpa, by a name, Kâvyalatâ, which does not weaken the inference I have drawn.

The end of the Kâvyapradîpa has an interest of its own, as showing that the poet Ruchikara, of whom Govinda, his younger brother by another mother, speaks so lovingly, was no other than Śrî-Harsha;* and, secondly, as affording an interesting illustration of that collaboration between two authors which was one of the most striking literary features of the age.

पृथक् न प्रतिपादनमर्हतीति कल्याणमास्तां संपूर्णं काव्यलक्षणम् ॥
ज्येष्ठे सर्वगुणैः कनीयसि वयोमात्रेण पात्रे धियां
गात्रेण स्मरगर्वखर्वनपरे निष्ठाप्रतिष्ठाश्रये ।
श्रीहर्षे त्रिदिव [वं] गते मयि मनोहीने च कः शोधये-
दत्राशुद्धमहो महत्सु विधिना भारोयमारोपितः ॥ १ ॥
परिशीलयंतु संतो मनसा संतोषशीलेन ।
इदमद्भुतं प्रदीपं प्रकाशमपि यः प्रकाशयतिः [ति] ॥ २ ॥
दीपिकाद्वितय [यं] कन्ये प्रदीपद्वितयं सुतौ ।
स्वमतौ सम्यगुत्पाद्य गोविंदः शर्म विंदति ॥ ३ ॥

इति महामहोपाध्याय श्रीगोविंदविरचिते काव्यप्रदीपेर्थालंकारनिर्णयोनाम दशम उल्लासः समाप्तः ॥

". . . do not require separate notice. Here ends the Kâvyalakshaṇam. May good luck go with it. He has passed into the sky, Śrî-Harsha, who was first in all virtues, in age alone taking a second place, full of wisdom, lovelier than Cupid's self,† and I am left lamenting. Who now will go over and correct this book? That burden fate has cast upon the learned. Let the good study with contented mind this Lamp of Poetry, which sheds light even on the Illuminator of Poetry. I have made two dîpikâs for daughters, and two pradîpas for sons; may they [in default of children] secure the everlasting happiness of Govinda."

The Kâśikâ Vṛitti.

I have closely examined a copy of the *Kâśikâ Vṛitti*, No. 34, got at Jeypore, in the hope of finding something that should throw further light

---

* See note on p. 11.

† The meaning of nishṭhâpratishṭhâśraya is not very clear to me.

Digitized by Google

on the authorship of that work, with the following result. No. 34 is a Jain MS., which reads at the end of the seventh adhyâya, after the word ajaganat: the verse

इष्ट्युपसंख्यानवती शुद्धगुणा विवृतगूढसूत्रार्था ।
व्युत्पन्नरूपासिद्धिर्वृत्तिरियं काशिका नाम ॥ १ ॥

followed by the colophon

इति श्रीवामनाचार्यविरचितायां काशिकायां वृत्तौ सप्तमाध्यायस्य चतुर्थः पादः ॥

The end of the eighth adhyâya in this MS. is unfortunately in a bad condition. It contains this verse, in which, by means of a series of puns, the Kâśikâ is compared to the holy city of Kâśî. Then follows the verse:—

व्याकरणस्य शरीरं परिनिष्ठितशास्त्रकार्यमेतावत् ॥
शिष्टः परिकरबंधः क्रियतेस्य ग्रंथकारेण ॥ २ ॥*

The words immediately following are the bare iti kâśikâyâm ashṭamasyâdhyâyasya, &c., followed by something which is unfortunately undecipherable. Going now back I note that these verses occur neither at the end of the fifth nor at that of the sixth adhyâyas; and that the colophons of these adhyâyas do not give any author's name. In the sub-titles to the first, second, and third pâdas of the sixth adhyâya however the book is consistently described as the Vâmanakâśikâ. Throughout the fifth adhyâya there is no mention either of Vâmana or of Jayâditya. Throughout the first four adhyâyas the book is nowhere described otherwise than simply as the Kâsikâ vṛitti without any reference to an author. The first of the verses I have quoted occurs at the end of each adhyâya, but it is only at the end of the first book that it stands in what appears to be its proper place, that is, immediately before the colophon. Elsewhere it is appended after the colophon.

---

* Paṇḍit Bâla Śâstrî in his excellent edition of the Kâśikâ puts the two verses ishtyupasaṅkhyânavati and vyakâranasya śarîram at the beginning of the book and adds the verse—

Vṛittau bhâshye tathâ dhâtunâmapârâyaṇâdishu
viprakîrṇasya tantrasya kriyate sârasaṁgrahaḥ

The verses do not stand in that position either in the birch bark MS. Bühler procured from Kashmir (Report, p. cxxxvii.) or in my Jain copy. I may note here that the last named MS. begins śrisâdhupârśvanâthaya namaḥ. Then follows the single verse vrittau, &c., and then the atha śabdânuśâsanam. For three additional verses found in the Kashmir copy see Bühler.

Digitized by Google

In a Brahminical MS. of the last five adhyâyas of the work which I have acquired this year, the colophons of the seventh and eighth adhyâyas, agreeing in this with the Jeypore MS., expressly attribute the Kâśikâ to (paramopâdhyâya) Vâmana. The colophon to the sixth adhyâya is simply iti shashṭodhyâyaḥ, but, in agreement here also with the former example, the book is referred to in the sub-titles of this adhyâya as the (śrì) Vâmanakâśikâ. I found no reference to Vâmana in other parts of this MS. It will have been noticed that neither MS. makes any reference to Jayâditya. So far as these MSS. go, then, they establish Vâmana's authorship of the seventh and eighth adhyâyas, and possibly of the sixth or part of the sixth. If the death of the first author led to the interruption of the work, we might expect to find that Vâmana had to begin with an unfinished adhyâya: and the circumstance that he wrote or remodelled part of the sixth adhyâya, but did not choose to claim the credit of the whole of that part of the work, may account for the contradictory evidence that adhyâya presents in both MSS. A consideration on which I should be disposed to lay great stress is the way in which the verse ishṭyupsankhyânavatî, which does not appear at all in the Brahminical MS., is presented in the Jain copy. In the seventh and eighth adhyâyas it stands just before the attribution to Vâmana: and may reasonably be supposed to be Vâmana's own boast with regard to the excellence of his own part of the work. The verse is absent from the fifth and sixth adhyâyas. And the fact that the scribe of this particular copy inserted the verse in the first four adhyâyas—placing it in its proper position, before the colophon only in the case of the first adhyâya—does not show more than that the verse and its application to the Kâśikâ was well known.

The Subhâshitâvali of Vallabhadeva.

Not the least interesting among the books I saw at Jeypore was a *Subhâshitâvali* attributed to one *śrîmad Vallabhadeva.* The simple colophon (samâptoyaṁ śrîmadvallabhadevavirachitâ śrîsubhâshitâvaliriti śubham) gives us no information which might enable us to identify the compiler with one of the Vallabhadevas already known to us.* I will only hazard the con-

* I have not been able to ascertain whether this Subhâshitâvali is the same as that obtained by Bühler in Kashmir and attributed by him to Śrîvara. The present Subhâshitâvali contains, as Bühler notes his does, verses by Hemâchârya.

Digitized by Google

jecture that, as such compilations are more frequently the work of critics and admirers than of poets, it is not impossible that we have here a work by the Vallabhadeva, whose boast it was that he had composed commentaries to the Śiśupâlavadha and "to more than one other poem."* The collection includes verses attributed to a Vallabhadeva, who may or may not be the same as the compiler.† The book is arranged on the same principle as the Śârṅgadharapaddhati : and in the great majority of cases the author's name is given.‡ I give the titles of the ninety-three sections under which the poems are grouped :—

Namaskârapaddhati 1.	Durjanavarṇanam 6.
Âśîrvachas 2.	Kadaryâḥ 7.
Vakroktayaḥ 3.	Udârâḥ 8.
Kavikâvyapraśaṅsâ 4.	(athânyapadeśâḥ tatrâdau)
Sujanavarṇanam 5.	Suryenduvarṇanam 9.

* See page 14.

† The former is the more natural supposition, as Vallabhadeva would hardly have referred to another writer of the same name without adding a distinguishing mark either to the one or the other. So Śârṅgadhara includes some of his own verses in his paddhati. Besides Vallabhadeva there are quotations from a poet who is styled Utprekshâ-Vallabhadeva, whom Aufrecht in his analysis of the Śârṅgadhara-paddhati, to be referred to immediately, distinguishes from Vallabhadeva, also quoted in that book. Aufrecht gives the following account of the Bhikshâṭaṇakâvya of Utprekshâ-Vallabha :—"The subject of this poem is a favourite one. Śiva goes to Svarga to seek alms, and the Apsaras try to make him fall in love with them. The poet uses this plot in order to describe in detail, with more or less success, each act and word of a woman in love, as these are laid down in the treatises in the Kâma śâstra. He states his purpose in the first verse of the second chapter :—

भिक्षाटनेन पुरुहूतपुरांगनाना-
माकस्मिकोत्सवविधायिनि चंद्रमौलौ
तासामनंगशरजर्जरमानसानां
नानाविधानि चरितानि वयं वदामः ॥

"I sing the various deeds of the women of Indra's city, when Śiva came there to beg and caused them an unlooked joy, but wounded their hearts sore with love." The Apsaras owe their festival "out of season" to the moon on Śiva's head. Aufrecht thinks Utprekshâ-Vallabha's name was Śivadâsa; and informs us that the only poets he quotes are Kâlidâsa and Bâṇa.

‡ Where the author's name is not known, the verse or verses are ascribed to kasyâpi, or kayorapi, or keshâmapi, as the case may be : and Dâkshiṇâtyasya kasyâpi, "one of the poets of the south," is not an uncommon heading.

Digitized by Google

(atha prâṇniaḥ tatrâdau)
Siṁhâḥ 10.
Gajâḥ 11.
Ushṭrâh 12.
(atha khagâḥ tatra)
Mayûrâḥ 13.
Haṁsâḥ 14.
Kokilâḥ 15.
Kâkâḥ 16.
Bhramarâḥ 17.
Kîṭamaṇayaḥ 18.
Vṛikshâḥ 19.
Megâḥ 20.
Samudrâḥ 21.
Maṇayah 22.
Śaṅkhâḥ 23.
Padmâḥ 24.
Manaḥ 25.
Saṅkirṇam 26.
(atha śṛiṅgâravarṇanam âdau vipralambhaḥ tatrâdau)
Dayitagamanam 27.
Virâhiṇyavasthâ 28.
Sakhîpraśnâḥ 29.
Virâhiṇîpralâpâḥ 30.
Sakhîvâchyatâ 31.
Dûtîpreshaṇam 32.
Virahiṇâṁ pralâpâḥ 33.
Dûtyuktayḥ 34.
Sakhîpraśnâḥ 35.
Upahâsâḥ 36.
Stryavalokanam 37.
Strîvarṇanam 38.
Keśâḥ 39.
Lalâṭam 40.
Bhrûvau 41.
Chakshushî 42.
Nâsâ 43.
Adharam 44.
Mukham 45.
Kanṭhaḥ 46.
Bâhû 47.
Stanau 48.
Madhyabhâgaḥ 49.
Romarâjiḥ 50.
Jaghanamaṇḍalam 51.
Ûrû 52.
Pâdaû 53.
Mânaḥ 54.
Anunayaḥ 55.
Uktipratyuktî 56.
(atha sambhogaśriṅgâraḥ tatra ṛitushaṭkavarṇanam tatrâdau)
Vasantaḥ 57.
Grîshmaḥ 58.
Prâvṛiṭ 59.
Śarat 60.
Hemantaḥ 61.
Śiśiraḥ 62.
Pushpochchaya 63.
Jalakeliḥ 64.
Astamayaḥ 65.
Abhisârikâḥ 66.
Chandrodayaḥ 67.
Pânam 68.
Châṭavaḥ 69.
Priyavishaye châṭavaḥ 70.
Suratârambhaḥ 71.
Suratakeliḥ 72.
Viparîtasuratam 73.
Prabhâtavarṇanam 74.
Saṅkîrṇaśṛiṅgâraḥ 75.
Vîrâḥ 76.
Hâsyam 77.
Jâtiḥ 78.
Râjavishaye châtavaḥ 79.
Nîtiḥ 80.
(atha vairâgyam tatrâdau)
Dharmaḥ 81.
Śîlam 82.

Digitized by Google

Kaliḥ 83.
Karmapaddhatiḥ 84.
Daivam 85.
Âpat 86.
Sevâ 87.
Tṛishṇâ 88.
Anityatâ 89.
Vishayopahâsâḥ 90.
Paridevanâḥ 91.
Manorathâḥ 92.
Saṅkîrṇam 93.
Bhagavadvarṇanam 94.

I have compiled and put in alphabetical order the following list of the authors quoted by Vallabhadeva. The list is a nominal one, and under each name I have added the instances where it occurs with varying honorific prefixes, without attempting here to decide how far a real distinction is meant to be inferred. In the great majority of such cases, doubtless, the compiler understood himself to be dealing with one and the same poet. But I doubt whether, how far that applies to cases where, as in this book, a quotation from Baka is immediately followed by one from Śrívaka. Then, again, we cannot say whether the compiler knew that Vyâsadâsa was another name of Kshemendra, and Vidhyâdipati of Ratnâkara. He quotes the four, perhaps aware that they were only two, perhaps thinking them to be two, perhaps knowing them to be two. So again utprekshâ-Vallabha, that is Vallabha fond of utprekshâs,* may be intended to distinguish that Vallabhadeva from another poet of the same name; but we cannot, in the absence of other testimony, be certain that it is so.

bhâgavata-Achintadeva.
Adbhutaphulla.
bhaṭṭa-Aparâjita.
Amaka.
Amaraka.
Amaruka.
bhâgavata-Amṛitadatta.
Amṛitavardhana.
Ambaka.
Aruka.
bhaṭṭa-Arka.
râjâputra A.
Argaṭa.
Archaka.
Archetadeva.
Arjunadeva.
Arthavarman.
Arbhaka.
Avadhûta.
bhaṭṭa-Avalokita.
bhâgavata-Avinîtadeva.
bhadanta-Aśvaghosha.
Asthibhaṅga.
Âchâryabhaṭṭa.

* Compare upamâ-Kâlidâsa, a title given to Kâlidâsa on account of his fondness for that figure, not a name intended to distinguish one Kâlidâsa from another.

Digitized by Google

bhaṭṭa-Âdityaka.
bhadanta-Âdityadatta.
bhaṭṭa-Ânanda.
râjânaka-Ânandaka.
Ânandavardhana.
Ântivarman.
bhadânta-Ârogya.
Âryadeva.
Âryabhaṭa.
Indubhaṭṭa.
bhadanta-Indurâja.
Indulekha.
tathâgata-Indrasiṃha.
Îśanadeva.
Uchyamânânanda.
Utprekshâvallabha.
upâdhyâya-Udaya.
bhaṭṭa-Udbhaṭa.
Upamanya.
Ûrjita.
Aurva.
bhaṭṭa-Kapardin.
Kamalâyudha.
śrî-K.
bhadanta-Kambalaka. (MS. v.)
Karpûra.
Kayyaṭa.
bhaṭṭa-Karṇâṭa.
ârâdhya-Karpûra.
Kalaka.
Kalaśa.
Kalaśaka.
bhaṭṭa-Kallaṭa.
śrî-K.
Kalhaṇa.
śrî-Kalyâṇadatta.
Kaviratnaka.
Kâlidâsa.
Kiśoraka.
Kundîdevî.
Kumâradâsa.
Kumârabhaṭṭa.
Kusumadeva.
Kṛishṇamiśra.
Kshemendra.
bhadanta-Kshemavṛiddhi.
Gaṅgâdatta.
Gaṅgâdhara.
Gaṇḍagopâla.
Gopâditya.
Govindarâja.
bhaṭṭa-G.
bhaṭṭa-Govindasvâmin.
Gaurikâ.
Chandaka.
Chandragopin.
Chamachamikaratna.
Charpaṭînâtha.
Châta.
Chîśaka.
Chhâtra.
Chîâka.
Chîâkâśa.
Chilâbhattârikâ.
Chîlâbhaṭṭânika.
bhaṭṭa-Chûlinaka.
Jayadeva.
paṇḍita-Jagaddhara.
Jayamâdhavaka.
Jayavardhana.
bhâgavata-śrî-J.
Jayâditya.
śrî-Jayâpîḍa.
Jalhaṇa.
Jîvaka.
Jîvanâga.
Jenduka.
paṇḍita-Jonaka.
śrî-Jonarâja (MS. in one place Râjorâja.)

Digitized by Google

bhadanta-Jñânavarman.
Takshaka.
Trivikrama.
bhaṭṭa-T.
bhâgavata-T.
Dagdhamaraṇa.
Darvaṭa.
Darśanîya.
śrì-Ḍâmara.
Dâmodaragupta.
Dahoraka.
Dîpaka.
Durgamaṇa.
Durvahaka.
Devagupta.
Devata.
divira-Devâditya.
Dorlahkadarśaṇîya.
Dohara.
Dyutidhara.
Dharmakîrti.
upâdhyâya-Dharavarman.
Dharmadatta.
divira-Dh.
Dharmadetha.
Dhîranâga.
Dhairyanmitra.
Dhârâdhara.
Narasiṁha.
Narendra.
Nagnajit.
Nagnâchârya.
bhaṭṭa-Nâyaka.
bhaṭṭa-Nârâyaṇa.
Nidrâdaridra.
Naishadhakartâ.
Nârâyaṇasvâmin.
Padmagupta.
paṇḍita-Pâṇaka.
paṇḍita-Pâjaka.
Pâṇini.
râjaputra-Parpaṭi.
Puṇḍraka.
Puṇya.
Pulina.
bhaṭṭa-Pṛithvîdhara.
Prakâśadattâ.
Priyamukhya.
Prakâśavarsha.
bhaṭṭa-Pradyumna.
bhaṭṭa-Prabhâkara.
Phalgahastinî.
Prabhâkarânanda.
paṇḍita-Praśastaka.
bhaṭṭa-Paribhâta.
Pravarasena.
śrî-Baka.
Bandhu (MS. v.)
bhaṭṭa-Ballaṭa.
Bâṇa. (bhaṭṭ-Vâṇa.)
bhaṭṭa-śrî-Bilhaṇa.
śrî-Bhaṇḍaka.
Bhaṭṭasvâmin.
Bhaṭṭi.
Bhartṛisârasvata.
Bhartṛihari.
Bhavabhûti.
Bhavânînandana.
Bhûshaṇadeva.
Buddha (MS. v.)
Bodhaka (MS. v.)
Bodhisattva.
Bhâskarasena.
Bhaṭṭaka.
Bhallaṭa.
Bhaśchu.
śrî-Bhânushena.
Bhâravi.
Bhâsa.
jyotishaka-bhaṭṭa-Bhâskara.

Bhîma.
Bhaunda.
śrî-Bhogivarman.
Bhûmidhara.
Brahmayaśaḥsvâmin.
Manibhadra.
Madrâka.
paṇḍita-Maddhaka.
Madhusûdhana.
Manoratha.
Mahâmanushya.
paṇḍita-Mankha.
Mankhaka.
Mangalavatsa.
Malaya.
śrî-Mammaṭa.
śrî-Mayûra.
Mahendra.
Mâgha.
Mâtangadivâkara.
prachaṇḍa-Mâdhava.
Muktâpîḍâ.
bhaṭṭa-Mâhuṇḍaka.
śrî-M.
bhaṭṭa-Muktikośaka.
Muktikalaśa.
śrî-Mâtṛigupta.
Mârnmâlâ.
Murâri.
Mûrkha.
Menṭha.
Menṭhaka.
Morikâ.
Yaśaḥsvâmin.
Raṇapati.
Ratimitra.
Ratisena.
Ratnamiśra.
Ratnâkara.
bhadanta-Ravigupta.
paṇḍita-Râjaka.
Râjakulabhaṭṭa.
âra-Râjânaka.
Râjânakâhlâdaka.
Râjaśekhara.
Râma.
Râmilaka.
bhadanta-Rîranâga.
Rudra.
kapila-Rudraka.
bhaṭṭa-Rudraîa.
Rairapaka.
Lakshmaṇa.
Lalitânuraga.
Lîlâchandra.
Lîlâśuka.
Laṭṭaka.
Loṭhaka (Îśvarasûnu).
Loṭhaka (Jayamâdhavasûnu).
Loṭhitaka.
Lubdhaka.
Luṭṭaka.
râjâna(ka)-Laulaka.
Vajravarman.
śrî-Vajrâyudha.
Vararuchi.
Varâhamihira.
śrî-Vardhana.
Varman.
Varshadeva.
Vallata.
Vallabhadeva.
utprekshâ-V.
bhaṭṭa-V.
Vâhinîpati.
Vâkpati (śri-Harshadevâtmaja).
Vâmana.
Vâmana-svâmin.
bhagavad-Vâlmikimuni.
Vandhu.

Varâhamihira.
śrî-V.
Vasunâga.
bhaṭṭa-Vasudeva.
Vairûpaka.
Vayyahâsa.
Vikaṭanitambâ.
Vidhâkaravarman.
Vidyâdhara.
Vikramâditya.
Vikshatimadhava.
śrî-Vibhakaravarman.
râ-śrî-Vijayapâla.
Vishṇuśarman.
Vigraharâja.
Vijayavarman.
Vijayamâdhava, corrected from Vikshalimâdhava.
râ-śrî-Vijayapâla.
Vijjakâ.
Vijjikâ.
bhadanta-Vîranâga.
bhâgavata-Vinka.
Viṭavṛinta.
Vidyâdhara (Lullasûnu).
Vidyâdhipati.
śrî-Vibhâkara.
Vibhûtivala.
Viśâkhadeva.
Viśrântivarman.
Vîrabhaṭṭa.
Vîjaka.
Vṛiddhi.
Vrishṇigupta.
Vyâsa.
Vyâsadâsa (Râjânaka).
Śakavriddhi.
Śakachella.
Śakavarman.
Śakradeva.
Śaṅkaragaṇa.
Śaṅktaka.
Śaṅkuka.
Shadanta.
skandaskâra-Śaṅkara.
Sañjîra.
Saṅkha.
bhayavata-S.
Saṅkhaka.
Śambhu.
Śarvaṭa.
Śarepha.
Saśivardhana.
Satyadeva.
Śâkalya.
Sâtala.
Sârvabhauma.
Sâśvata.
śrî-Sivasvâmin.
Sûravarman.
Sûru.
Sûdraka.
bhaṭṭa-Srîdatta
paṇḍita-Śrîvaka.
Siddhârtha.
Śîluka.
Śirutadhara.
Sîtkâraratna.
Sukhavishṇu.
Subandhu.
bhaṭṭa-Sunandana.
Subhadrâ.
Surabhichûla.
Śrutadhara.
śrî-râjâna(ka) Śuka.
bhadanta-Śûra.
bhâgvata-śrî-Śûra
Somadeva.
Śyâṇḍilya.
Haragaṇa.

Haragupta.
Harigaṇa.
Harichandra.
bhaṭṭa-Haribhûta.
Haribhaṭṭa.
Harshadatta.
śrî-Harsha.
śrî-Harshadeva.
Haladhara.
Hastipaka.
Hemâchârya.

Early opportunity will be taken to offer a separate paper on Vallabhadeva's Subhâshitâvali. In the meantime a few gleanings may be acceptable. The first quotation from the poet Vallabhadeva, which occurs in the Kavikâvyapraśaṅśâ, contains, I think, a dexterous allusion, quite in the manner of Indian writers, to the fact that the poet cited is the compiler of this anthology:—

अवसरपठितं सर्वं सुभाषितत्वं प्रयात्यसूक्ष्ममपि ।
क्षुधि कदशनमपि नितरां भोक्तुः समुचयते स्वादु ॥

In the same section I find the following couplet given as from Bâṇa:—

नवोर्थो जातिरग्राम्या श्लेषोऽक्लिष्टः स्फुटो रसः ।
विकटाक्षरबन्धश्च कृत्स्नमेकत्र दुष्करम् ॥
मुखमात्रेण काव्यस्य करोत्यहृदयो जनः ।
छायामच्छामपि श्यामां राहुस्तारापतेरिव ॥

This is a quotation from the introductory verses prefixed to Bâṇa's Harshacharita: but it is singular that none of the MSS. which were at my disposal when drawing up the account of the Harshacharita, which will be found in the Introduction to my edition of Bâṇa's Kâdambarî, contained the second verse.

The other quotations from Bâṇa of verses neither to be found in his extant works nor in the Śârṅgadhara Paddhati are numerous: and one at least I have noticed as probably taken from the lost geographical work to which Bühler found a reference in Ânandavardhana's* Dhvanyâloka:—

दूराध्वक्लमनिःसहैरवयवैः छायासु विश्रांतयः
कश्मीरान्परितो निदाघसमये धन्यः परिभ्राम्यति ॥

* "Ânandavardhana calls Bâṇa sthâṇviśvarâkkyajanapadavarṇanakartâ, the author of the description of the country called a Sthâṇvîsvara, *i.e.*, Thâṇesar, and indicates thereby that we have to look out for yet another composition, probably a geographical one, of the famous friend of Harshavardhana-Śilâditya."—Kashmir Report, p. 66.

Digitized by Google

The verse—

तरलयसि दृशं किमुत्सुकामकलुषमानसवासललिते ।
अवतर कलहंसि वापिकां पुनरपि यास्यसि पंकजालयम् ॥

is an imitation of a verse in the Vikramorvaśî,* and may be added to the examples I have given, to my edition of Kâdambarî, in the Introduction of Kâlidâsa's influence upon Bâṇa.

So long back as 1860 Aufrecht called attention to the fact that Śârṅgadhara's Paddhati* contains two verses attributed to Pâṇini.

---

* पश्चात्सरः प्रतिगमिष्यसि मानसं त्वं पाथेयमुत्सृज विसं ग्रहणाय भूयः ।
मां तावदुद्धर शुचो दयिताप्रवृत्त्या स्वार्थात्सतां गुरुतरा प्रणयिक्रियेति ॥

Vikramorvaśî. Act IV.

* In the magazine of the German Oriental Society, Vol. xiv., p. 581. Aufrecht's full analysis of the Śârṅgadhara Paddhati, with translations of selected verses, appeared in 1873 in the xxviith vol. of the same journal. A reprint of that paper, with the translation in English, would be very welcome to students in India. I give the substance of the earlier note. The translations, which do not pretend to be literal, are my own. I wish I could have put them into as graceful verse as my honoured teacher has done in the Paper from which I am quoting. "In Śârṅgadhara's Paddhati there are two verses with the simple wording, Pâṇiṇeḥ, by Pâṇini. The first is found in the chapter chandrodayavarṇanam, the second in varshâsamayasvabhâvâkhyânam. We do not as yet know of more than one Pâṇini. Let us listen to what the sage "bent double over grammar and foresworn to all worldly joy," has to say and to sing:—

उपोढरागेण विलोलतारकं
तथा गृहीतं शशिना निशामुखम् ।
यथा समस्तं तिमिरांशुकं तया
पुरोपि रागाद्गलितं न लक्षितम् ॥

"On came the flushed Moon: Night fixed her quivering eyes the stars upon him, and was so taken with the sight, that she noticed not how her whole mantle of darkness had slipped to her feet."

क्षपाः क्षामीकृत्य प्रसभमपहृत्यांबु सरितां
प्रतापोर्वीं कृत्स्नां तरुगहनमुच्छोष्य सकलम् ।
क्व संप्रत्युष्णांशुर्गत इति तदन्वेषणपरा-
स्तडिद्दीपालोकाद्दिशिदिशि चरंतीव जलदाः ॥

"See how the clouds roam over the sky, darting their lightnings in search of the sun, who, after sending langour through the nights, drying up all the streams, burning the face of the earth, and filling the deepest forest glades with heat, has gone—no man knows where."

Digitized by Google

From the same scholar's very valuable analysis of the contents of that paddhati, published later, it appears that the two are the only verses for which that august authorship is claimed by Śârṅgadhara. In the present anthology I have found the following additional examples of Pâṇini :—

पाणिनेः

विलोक्य संगमे रागं पश्चिमाया विवस्वतः ।
कृतं कृष्णं मुखं प्राच्या नहि नार्यो विनेर्ष्यया ॥

"The East marks the glow that comes over the Sun and the West as they meet, and her own face darkens : lives there the woman who is free from jealousy ?"

अथाससादास्तमनिंद्यतेजा जनस्य दूरोज्झितमृत्युभीतेः ।
उत्पत्तिमद्वस्तु विनाश्यवश्यं यथाहमित्येवमिवोपदेष्टुम् ॥

"See, he has reached his setting, whose glory was beyond the reach of censure. Oh, man, that hast put far from thee the fear of death, to thee he calls, 'Everything that is born must die, as I am dying.'"*

From what poem of Pâṇini's are these verses taken? Perhaps from the Jâmbavativijaya, a work of which, besides one other corrupt line, I have so far came only upon the following verse :—

payaḥ prishantibhiḥ sprishṭvâ
vânti vâtâḥ śanaiḥ sanaiḥ

Rayamukuṭa quotes this half sloke in order to show that, besides prishat, 'a drop of water,' there is a form pṛishanti, which has led some authorities to construe the word prishantiviṇduprishâtaḥ, in Am. I., 2, 3, 6 as a dvandva of three members. Of the two verses given above, the one is worthy of Kâlidâsa, who has made use of it: to the other that poet would perhaps have lent a little more Attic salt (rasa)."

* One touch of nature makes the whole world kin. Listen to the echoes of these words of Pâṇini which rose from the England of three hundred years ago :—

"Behold the sun, that seemed but now
  Enthronèd over head,
Beginneth to decline below
  The globe whereon we tread :
And he, whom now we look upon
  With comfort and delight,
Will quite depart from us anon
  And leave us to the night.

Thus day by day doth nature take
  The life that nature gave ;
Thus are our bodies every day
  Declining to the grave :

Digitized by Google

सरोरुहाक्षींणि निमीलयंत्स्या रवौ गते साधु कृतं नलिन्या ।
अक्ष्णां हि दृष्ट्वापि जगत्समग्रं फलं प्रियालोकनमात्रमेव ॥

"The sun has gone: and straightway the lake shuts its lotus eyes. It is well done: for eyes that see the whole world see nothing if they see not the loved one."

निरीक्ष्य विद्युन्नयनैः पयोदो मुखं निशायामभिसारिकायाः ।
धारानिपातैः सह किं न वांतश्चंद्रो* मयेत्याशुतरं† ररास ॥ १ ॥

"The very cloud in heaven peers through the dark night with its lightning eyes into her face; and straightway utters loud lament, as having, with the showers of rain, let fall the Moon."

It is to be noticed that with one exception all these verses are in the upajâti metre, which we have already seen, Kshemendra distinguishes as the metre which Pâṇini loved, and in which he was at his best. We may assume I think that we are dealing here with verses which in the first half of the eleventh century, at a time when grammar was being eagerly studied, was recognised as the work of one 'Pâṇini.'‡

Into the considerations raised by the discovery of the attribution of such a considerable—and in part so beautiful—body of verse to the great grammarian I will not now enter farther than to say that, on the supposition that we have not to do with two Pâṇinis, the verses lend very strong support to those who would place the sutras and all the literature that has clustered round them, at a date much later than that ordinarily accepted. It is impossible to admit a gap of a thousand years between these verses, and the verses of a precisely similar character in the two collections, which we can assign to dates ranging from 600 to 1000 A. D. It is possible of course that there are two Pâṇinis. But there is no evidence for such a supposition. And it is hard to understand why the fact, if it were a fact, should have been

---

Thus from us all our pleasures fly
  Whereon we set our heart,
And when the night of death draws nigh,
  Thus will they all depart."

* MS. वांतः. † MS. अतुतरं.

‡ In my MS. of the Suvrittatilaka of Kshemendra one of the verses is ascribed, in a marginal note, to Pâṇini, whose Pâtâlavijaya is said to be well known.

Digitized by Google

so early lost sight of. For I do not think it conceivable that either Śârṅgâdhara or Vallabhadeva, and much less Kshemendra, in using the name Pâṇini sans phrase could have had in their own mind any other than the author of the Ashṭâdyayî.

The following verses are ascribed to *Vâkpati*, who is here called the son of śrî Harshadeva. The fourth stanza occurs in Bhartṛihari's Śriṅgâraśataka:—

परेषां चेतांसि प्रतिदिवसमाराध्य बहुधा
प्रसादं किं नेतुं विशसि हृदय क्लेशकलिलम् ।
प्रसन्ने त्वय्येव स्वयमुचितचिंतामणिगुणे
विविक्तः संकल्पः किमभिलषितं पुष्यति न ते ॥
पाणौ पावनमक्षसूत्रमुचितं रुद्राक्षमाला गले
भस्मांगे सुभगं शिरस्यति तडित्पिंगत्विषोमे जटाः ।
जीर्णे वल्कलमंसयोस्तरुतले वासः प्रशांतस्य मे
भूयादाश्रमवर्तिनः किमपरं कर्णे कदा शांभवी ॥
गंगातीरकुतोटजस्य नियमक्षामस्य शांतात्मनो
नीवारप्रसृतिपचस्य दधतो मेध्यां त्वचं तारवीं ।
दर्भप्रस्तरशायिनः शिवशिवेत्याक्रंदतः प्रत्यहं
भस्मस्नानकृतः कदा मम मनोनिर्वाणमभ्येष्यते ॥
अहौ वा हारे वा कुसुमशयने वा दृषदि वा
मणौ वा लोष्टे वा बलवति रिपौ वा सुहृदि वा ।
तृणे वा स्त्रैणे वा मम समदृशो यांति दिवसाः
कदा पुण्येरण्ये शिवशिवशिवेति प्रलपतः ॥
घनोद्यानच्छायामिव मरुपथा दावदहना
तुषारांभोवापीमिव विषविपाकादिव सुधाम् ।
प्रवृद्धादुन्मादात् प्रकृतिमिव निस्तीर्य विरहा-
ल्लभेयं त्वद्भक्तिं निरुपमरसां शंकर कदा ॥

"Women, as well as men, would appear to have reached distinction in letters at the courts of the princes of the Indian mediæval times who were patrons of the arts and sciences. We have in this book [the Śârṅgadharapaddhati] the names of nine poetesses—Nâgammâ, Phalguhastinî, Madâlasâ, Morikâ, Lakshmî, Vikaṭanitambâ, Vijjakâ Śîlâbhaṭṭârikâ,* Sarasvatîkuṭumbaduhitṛi. Another, Marulâ, is mentioned in the following verse by Dhanadeva, 7, 9. (Compare Hall, Introduction to Vasavadatta, p. 21.)—

शीला विज्जामारुलामोरिकाद्याः काव्यं कर्तुं संतु विज्ञाः स्त्रियोपि ।
विद्यां वेत्तुं वादिनो निर्विजेतुं विश्वं वक्तुं यः प्रवीणः स वंद्यः ॥

* Chîlâbhaṭṭârika in the Subhâshitâvali is merely an incorrect way of writing.

Digitized by Google

'Women too were able to make verses; witness, Śîla, Vijjâ, Mârulâ, and Morikâ: but praise belongs only to the man who understands all learning, can conquer all opponents, and speak about everything.' "* A reference to the list of authors quoted by Vallabhadeva will show that this enumeration may now be largely extended.

Returning now to the incidents of my stay at Jeypore, I may note that while waiting for arrangements to be made to enable me to visit the library, I took advantage of an invitation extended to me to visit and examine the Mahârâja's Native Sanskrit College. The European scholar is familiar now with description of visits to such places: but I could not help wishing that it were possible to place some of the eminent men, who in mind and spirit are no strangers to a country they have never seen, in the midst of the scene before me. The cloisters surrounding an inner court-yard of a temple, that reserves only one side of its quadrangle for purposes of worship, were filled with a crowd of scholars of all ages. With some difficulty—for masters and pupils were everywhere squatted indiscriminately upon the ground—an âsanam of cushions was spread for me, and for my companion, who, had she been Sarasvati herself, could not have been treated with more respect. Children, who looked as if they might but yesterday have learned to speak, recited to us glibly the first elements of that marvellous system of technical grammar, which some of them will be studying still when the present generation of men has passed away. Older pupils and their masters joined in discussing difficult passages, selected from various kâvyas, with a warmth and vehemence that left short space for their visitor to interpose remarks which, to do the disputants justice, were uniformly received with scholarly courtesy. The last pupil who came up to exhibit his proficiency to the mlechchha Sanskritist was an old blind man, who, I was informed, and readily believed, could have gone on repeating the Mahâbhâshya as long as there was any one to listen to him, and who, if I may judge from his happy demeanour, is evidently as content with the shadow he pursues as any of us all.

---

* Aufrecht's paper referred to. The author has the note, Vijjâ, a corruption of Vidyâ, is an abbreviation for Vijjakâ. Mârulâ is the reading of three of my manuscripts, A, B, and O, and there is no occasion to change it into Mârutâ. A, O, E read dâtum for viśvam.

Digitized by Google

It was a strange scene; and none the less strange, that it did not require to shut one's eyes to imagine that time had rolled back a thousand years. In all that met the eye or ear there was nothing to tell of the present, or of the culture and religion which make up what we fondly deem the only civilisation worthy of the name. And in no other way than that exhibited to us was grammar taught and learned in India in the days of the Buddhist pilgrim I-tsing.*

My chief contribution to the discussion came at the close when I gave my friends what was probably their first lesson in comparative philology. It was listened to with urbanity; and the possible identity of father with pitar and of two with dva was even cheerfully admitted. But I failed to shake the conviction that if these things were so, they only confirmed the doctrine that all language outside of Bharatavarsha is a 'falling away' from Sanskrit.

During the same interval we paid, by the courtesy of the Mahârâja, a visit to Amber, the old capital of Jeypore. In a remote room of the deserted palace we were startled to come upon preparations, all but complete, for the daily sacrifice still performed there. The day was on the point of noon: the sacrificer and the knife were ready: and in a corner of the room a girl was encircling with her arms the little goat that had till then been her playmate, but was now to be torn from her, and put to death, because the upper powers require some such satisfaction for the sins of the people of Jeypore.

* I-tsing, a Buddhist, went to India to learn Sanskrit, in order to be able to translate some of the sacred books of his own religion, which were originally written in Sanskrit, into Chinese. He left China in 671, arrived at Tâmralipti in India in 673, and went to the great college and monastery of Nâlanda, where he studied Sanskrit. He returned to China in 695, and died in 703 . . . . I-tsing then gives a short account of the system of education. Children, he says, learn the forty-nine letters and the 10,000 compound letters when they are six years old, and generally finish them in half a year. This corresponds to about 300 verses, each śloka of thirty-two syllables. It was originally taught by Maheśvara. At eight years, children begin to learn the grammar of Pâṇini, and know it after about eight months. It consists of 1,000 ślokas, called Sûtras.

Then follows the list of roots (dhâtu) and the three appendices (khila), consisting again of 1,000 ślokas. Boys begin the three appendices when they are ten years old, and finish them in three years. When they have reached the age of fifteen, they begin to study a commentary on the grammar (Sûtra), and spend five years in learning it.—Max Müller. "India: What can It teach us?" p. 210.

Digitized by Google

We turned and fled the scene, thinking in our hearts that a sight like this might possibly open the eyes even of certain commentators.

On the fourth day of my stay at Jeypore, I had the honour of an interview with H. H. the Mahârâjâ, who was good enough to issue orders to the extremely orthodox Brahmins in whose charge the royal collection of books is, to grant me free admittance and inspection of any book I might call for. I spent the next three days in going as carefully as possible over the library with the aid of the very rough MS. catalogue; but in the short time at my disposal I was unable to do more for the purposes of the search than make a hurried note of books, to be added to our lists of desiderata, or of which it seemed desirable to arrange for copies. In this as in other parts of my work in Jeypore, I was much assisted by my friends, Pandit Durgâ Prasâda, and others, whose co-operation and interest I desire heartily to acknowledge. That it was not feasible to do more on this first visit to Jeysingh's famous library was, I felt, the less to be regretted that Bühler had already made as careful an examination as was consistent with the time at his disposal. It is much to be wished that the enlightened Jeypore Durbar would employ for a sufficient time a competent scholar to make a catalogue raisonnée of a collection which there can be no reasonable doubt still hides much from the learned world. There are pandits in Jeypore who could do this work admirably, on the many excellent European models now available, if means could be found to satisfy the vested interests of the hereditary keepers of the books.

On enquiring after the copies of the selected works ordered for Dr. Bühler, I was informed that they had been duly made and—stowed away no one knew where. As I had no list of the books in question, and could find no one who would confess to any very precise knowledge of the matter, I was fain to be content with the promise kindly made by His Highness's intelligent Private Secretary, Baboo Keshub Chunder Sen, that the books should be looked out. I can only here express the hope that my report next year will contain an account of these books, and of the copies ordered on the present occasion at my own request.

I left Jeypore on the 14th of October for Ajmir. From Ajmir an easy excursion was made to Pushkar, a place whose chief claim to distinction now is by some considered to spring out of the annual

Digitized by Google

horse-fair held there, but which is also widely known as one of the most sacred places in India, and the only one of all her sacred places which boasts a temple raised in honour of the Creator Brahma. Pushkar is built on three sides of a lake, whose waters fringe the steps of countless temples that are mutely eloquent of the reverence and faith of a great people in days gone by. The suburbs are studded with the palaces of princes, who, in more modern times, have thought to compound for years of self-indulgence by visits to the holy place, or have come here to die. Overlooking all is the peak to which Brahma's angry spouse retired, when here, with the help of her rival, he made the world. Through paths ankle deep in dust, and followed by crowds of Brahmin beggars, as ignorant as they were shameless and importunate, we visited one deserted shrine after another, asking ourselves how long the best minds of India will be content to leave the religion of the common people a prey to the obscene creatures who fatten on it as a means of livelihood. To the Hindu who respects his country's past, and who hopes in her future, I can conceive of no sight more distressing than the present condition of the Holy City, Pushkar.

My hurried visit was, of course, one of mere curiosity ; but I obtained subsequently some valuable Brahminical MSS. from Pushkar, through Mr. Bhagvandas Kevaldas, whom I directed to visit the place, on our return from Oodeypore. The most of these have been, at his own request, handed over to my colleague, Mr. Bhandarkar.

A night's journey on the Eastern Rajputana Railway brought us at four in the morning of the next day to the Chittore railway station, which for some reason not very apparent, is a good three miles from Chittore itself. The station for Oodeypore, to which we were bound, is a few miles further on, but the opportunity was not to be resisted of visiting the far-famed city, set upon a hill, which thrice defied the Imperial armies of the Great Mogul.

Of the graces that remain to Chittore, something may perhaps be said in a note.* A solitary Brahmin, unable to read the torn leaves

* "We were advancing over a perfectly level plain ; and the hill of Chittore was still a dark mass lying along our right. Our first glimpse of the fortress was a sight never to be forgotten. Chittore is to the plain along whose skirts we were moving what Abu is to the western desert. It stands out in the same isolated way from the more compact mass of hills to the further

Digitized by Google

of the commonplace stuti, which he carries about with him as a charm, is all, so far as I could find, that is left of the learning and culture of the city where the scribe Jallaṇa, the son of Śivadeva, wrote centuries ago on palm-leaf, the copy of Nami's

---

east. But the summit of Chittore is a low table land. We were between the hill and the now rising sun: and the first object brought out of darkness by his rays was the magnificent tower of victory raised by Khumba Rana to commemorate a victory over a Muhammadan invader four hundred years ago.

Next we saw the diadem of towers—there is no other expression for it—that still, in unbroken line, encircles the brow of Chittore. As one gazes upwards it seems impossible to believe that such a line of defence was ever stormed. As a matter of fact, I do not believe that it ever was. The fierce Alla-u-din and his host lay patiently below, the monarch managing the affairs of his vast dominions from his permanent camp in partibus, much as a vaster dominion is managed now from a shooting-box in the Himalayas, while his soldiers ravaged the plains far and wide. From time to time a Rajput chief, weary of inactions and as careless of the general weal as King James at Flodden, would throw open the gate entrusted to his charge, and sally down into the plain to fall an easy prey to his disciplined foe. The day came when this was done for the last time, and when the heart of a man in the feeble body of the Rajput widowed queen, who rode side by side with her boy at the head of the sally, availed not to secure the usual safe retreat for the remnant of the defeated host.

The invaders entered at the open door. Far to the south, Padmini—name never to be forgotten by Rajput heart—heard the despairing cry which told that the end had come, and straightway, followed by every wife, widow, and maiden in the fortress, sought and found

"That place of shelter
Where the foeman cannot come,"

and the victor stained his triumph by the indiscriminate butchery of all that remained of the chivalry of Mewar.

We could only devote that day and the next to Chittore, and were glad to find that there would be no difficulty about climbing the hill that afternoon. The Hakam or governor of the place courteously sent a horse and a chair, and we started about four o'clock. There is a lovely bit of river scenery which lies between the bungalow and the hill; next the modern town of Chittore, which lies at the foot of the hill, and presents no feature of great interest, has to be traversed; and then an easy ascent, which takes about an hour, brings you to the summit. I might say much of the monuments of antiquity that are crowded together there; but I do not know that any one of these is more impressive than the general aspect of the place itself. Chittore is a city of the dead. But it is that in this unique sense, that the dead of Chittore have not yielded up their title deeds either to the kindly hands of restoring nature or to the generations that have followed them. Every house is empty; but every house stands ready to be occupied if only the rightful owners would come back. I cannot analyse the impression made on

commentary on Rudraṭa, which from Chittore was carried to Pathan, and now lies in the library of the English College at Poona.*

We left Chittore on the evening of the following day for Nimbahera where, through the kindness of Colonel Euan Smith, C.B., then Acting Resident at Oodeypore, we found a dak waiting to convey us to the famous capital of Mewar. At the close of a fatiguing day's journey,†

---

us by this weird scene; but as we sat on the terrace of Padmini's palace in the middle of the lake, at the southern end of the hill, with no sound in our ears but

"Silent nature's breathing life,"

and saw the moonlight fall on these empty houses, that have continued through so many generations their futile protest against the oblivion that lies in wait for all things human, these men and women seemed the realities of the place, and we the passing shadows.—" From a Paper read before the Bombay Dialectic Society.

* See before p. 15. Chittore is a corruption of Chitrakûṭa.

† For the first fifty miles the way lies over a broad plain, which presents no feature of special interest. At the end of this plain the traveller finds himself approaching a gorge in hills that have for the last hour or two seemed entirely to shut out the western horizon, which I can compare to nothing so well as Scott's picture of the Entrance to the Valley of the Shadow of Death. In place of the grim spectre which there affrights the pilgrim, the gate of Mewar has over it only the clear blue sky. For defence it trusted to two long lines of walls, which begin far up in the opposing hills, and meet in the portal proper. The whole forms a most impressive and imposing sight; and some sense of the great natural advantages of the position chosen for their new capital by the Maharanas of Mewar, when it became apparent that Chittore was no longer tenable, is best had when it is seen that the only entrance to the wide plain, in the middle of which stands Oodeypore, is by similar mountain passes. It must be remembered that the whole of the surrounding country was in the hands of wild hill tribes, who had their own quarrels with the sovereigns of Mewar, but who always helped them against a foreign foe. As we drove slowly up the steep ascent, and passed through the portal, I understood, as I never had before, why it is that the Court of Oodeypore is the only Rajput Court, whose reigning monarch never attended a levee of the Great Mogul, and whose women were never forced to stoop to an alliance with the enemy of their faith.

On the other side of the gates the plain lay before us, but the city of Oodeypore, still seven miles or so in front, was not for some time visible. When at last we did see the city, we saw a sight for which all our anticipations had failed to prepare us. . . . . I will attempt a bare sketch only of the scene from the upper terrace of the Residency. A line of low-lying hills, neither so near nor so high as to interfere with the imposing

Digitized by Google

we were received with much cordiality by an officer, to whose active sympathy and great influence I desire to acknowledge the results accomplished at Oodeypore as almost entirely due. I was glad to find that the Agents of the search, Mr. Bhagvandas Kevaldas and Mr. Ramchandra Shastri, who had been directed to join me here from Ahmedabad, had arrived some days previously; and next morning I begun my work in Oodeypore by an examination of the works which had already been offered to them for purchase.

---

altitude of the palace buildings forms the back ground. The whole of the centre of the picture is occupied by the majestic pile of the palace of the Maharanas, so massive in its proportions, so pure and delicate in its colours and decorations, so high in air, that poet or painter might be forgiven who should take it for the embodiment in marble of the apocalypatic vision of the Holy City, New Jerusalem, coming down from God out of heaven, prepared as a bride adorned for her husband. The town is seen climbing up to the palace, and gathering all about it: and far away on every side the eye rests with quiet satisfaction on the hills that lie round Oodeypore. . . . . One chief glory of the place forms no part of this fair scene. It was said a moment ago that the hills behind the palace are neither so near nor so high as to interfere with the commanding effect of the position of the palace itself. Our first afternoon's drive showed us that the palace, which on this side is the last in a line of buildings climbing slowly up from the level of the plain, on the other descends sheer into a lake, whose surpassing loveliness no words can convey to those who have not been privileged to see it. For us, who have seen it, it is a possession for ever. More extensive than the Abu lake, it differs from that, which is fully its equal in simple beauty, in the variety of effect, if I may so speak of which it can boast. In many a distant and retired nook it repeats the effect of supreme repose, and perfect natural beauty, which distinguishes its Abu rival. Where it washes the palace walls and the gates of the city it presents with these the most charming specimen of that intermingling of shadow and substance on which poets love to dwell—

> "Within the surface of Time's fleeting river
> Its wrinkled image lies, as then it lay
> Immovably unquiet, and for ever
> It trembles, but it cannot pass away."

In the centre of the lake stand those dreams in marble, the water palaces with which the taste and munificence of the monarchs of Mewar have crowned the islands that are there. On one of these palaces Englishmen, so long as England is England, will never fail to gaze with an emotion that owes nothing to its loveliness, great as that loveliness is. It was here that during the Mutiny a company of men, women and children, gathered from far and wide, found an asylum at the hands of the late Maharana. To guard against any

Digitized by Google

I may here say at once that the number of desirable books offered then and subsequently to me at Oodeypore was greatly in excess of the funds at my disposal; and I should have no difficulty in procuring, on a second visit, with the consent of Government, for the use of scholars or learned institutions either here or at home, other copies of any of the books actually selected. It has not been possible to make a thorough examination of all the books bought; and I can only offer here a few remarks, chiefly by way of illustration of the passages selected for extract.

The Chatuḥśaraṇaprakirṇakam of Vîrabhadra with a commentary.

This important find, No. 260, settles, I think, the question of the authorship of a book in great repute among the Jain community, besides raising some interesting points with regard to the authorship of others among their religious books now unhappily anonymous. The last gâthâ of the Chatuḥśaraṇaprakîrṇakam is—

इय जीव पमायहारिवीर भद्दं तमेवज्झयणम् ।
झाए सु तिसंझमवझकारणं निव्वुइसुहाणम् ॥

Another reading substitutes जीय for जीव. On this the commentary, which is a very extensive one, has a note which may be concisely translated as follows:—

"O my soul, study this work morning, noon, and night; it will be a very Greatheart to you to slay the enemy, which is spiritual indifference; in the end it will bring you prosperity" (bhadrantaṁ). The words vîra bhaddam and tam the commentator goes on to say may be taken differently, vîra and bhadra being construed as two vocatives, "O stout and blessed one," the effect of which is to incite the

---

fanatical outburst of hate in his own city the Maharana removed to the island itself every boat on the lake; and through all the period of suspense he kept the charge entrusted to him as the apple of his eye. For her services on that occasion—to use the official phrase—I cannot doubt that Mewar received ample material reward. But over and above that such a deed surely deserves to be held in grateful remembrance; and in future questions arising between that State and us it may sometimes, let us hope, be cast into the wavering scale.

Digitized by Google

soul to fresh study of the sacred word. With the reading jita, the whole word must be taken as an adjective qualifying Vîrabhadra. In either case it is intended to be intimated that the work of which this is the last gâthâ is the composition of Vîrabhadra, who was one of the 14,000 sâdhus taught by Mahâvîra himself, the author's name being samâsagarbham, hid in a compound word. And we may learn from this, according to the commentator, that each of the sâdhus attached to the various Jinas wrote a prakîrṇakam, little as they themselves needed any such aids.

This manuscript was written in Saṁvat 1645 = A.D. 1589.

Mahendrasûri's commentary on Hemachandra's Anekarthasaṁgraha, called Anekârthakairavâkarakaumudî.

The existence of a commentary on Hemachandra's Anekarthasaṁgraha, attributed in the opening lines to Hemachandra himself, has been known for some time; and my shastri informs me that Dr. Bühler, who procured a copy in Kashmir,* was disposed to attribute the composition of the commentary, not to Hemachandra himself, but to some unknown pupil of his. My copy of the book, No. 234, shows that Dr. Bühler's inference from internal evidence was justified. The common theory on the subject is of course founded on the first verse—

परमात्मानमानम्य निजानेकार्थसंग्रहे ।
वक्ष्ये टीकामनेकार्थकैरवाकरकौमुदीम् ॥

in which the speaker appears plainly to say that he is about to compose a commentary on his own Anekarthasaṁgraha. This ascription is continued in the colophon ityâchâryhemachandrasûrivirachitâyâm anekârthkairavâkarakaumudîtyabhidhânâyâm anekârthasaṁgrahaṭîkâyâm anekarthaśesho 'vyayakâṇḍaḥ samâptaḥ. But the words that follow set the matter in its true light. I give here the first three verses, which seem to me to be fragrant still of the love and reverence first breathed into them :—

श्रीहेमसूरिशिष्येण श्रीमन्महेन्द्रसूरिणा ।
भक्तिनिष्ठेन टीकेयं तन्नाम्नैव प्रतिष्ठिता ॥

* I have not been able to ascertain whether this copy contains the verses to which I am calling attention. In Dr. Bühler's list the Anekârthakairavakaumudî is ascribed to Hemachandra; but in the report, which was evidently printed after the List, it is correctly ascribed to a "pupil of Hemachandra," p. 76.

Digitized by Google

"Śrîmad Mahendrasûri, the faithful pupil of śrî Hemasûri, inscribes on this commentary his master's name:"

सम्यग्ज्ञाननिधेर्गुणैरनवधेः श्रीहेमचंद्रप्रभो ।
मैथे व्याकृतिकौशलं व्य [व] सति (तत्) कास्मादृशां तादृशम् ॥

"My lord Hemachandra was a store of right knowledge; and his virtues knew no bounds; how should such as I be able to explain his book."

व्याख्यामः स्म तथापि तं पुनरिदं नाश्चर्यमंतर्मन-
स्तस्याजस्रमपि स्थितस्य हि वयं व्याख्यामनुब्रूमहे ॥

"Yet I will venture, wonder not at that; he still is here, and I but say after him what he teaches me."*

A commentary on the Bhayaharastotram of Mânatunga by Jinaprabha.

In the beginning of his commentary, No 232, on the Bhayaharastotra of Mânatuṅga, Jinaprabha intimates that it is not his intention to give the vidyâmantras, which I take to mean magical formulæ for acquiring knowledge, that have been extracted from the work by his predecessors.

In the lines at the end the date is given in the following chronogram:—

संवद्विक्रमभूपतेः शरकृतूशर्विर्मृगांकैर्मिते

that is, in Saṁvat 1365=A.D. 1309. Jinaprabha was the pupil of śrî-Jinasiṁhasûri, and he wrote in the city Sâketa, that is Oude.

The Jagatsundarîyogamâlâ of paṇḍita śrî-Harishena.

The present copy of this work, No. 266, is only a collection of scattered leaves; but I have heard of a complete copy, which I hope to secure in the course of this year. Paṇḍita śrî-Harisheṇa wrote in Saṁvat 1582, Śâka 1449=A.D. 152? ; and his book appears to have been an attempt to reconstruct out of the writings of physicians of his own and of past times a chapter of a lost encylopædia, called

* He being dead yet speaketh.—Heb. xi. 4.

Digitized by Google

the Yoniprâbhrita, of which he speaks in the most enthusiastic terms. In one of the leaves I have found what looks like the colophon of the original book : iti śrîmahâgrantham yoniprâbhṛitam śrîpanhaśravaaṇ-munivirachitam, according to which the author would be one śrî-Panha.

The Samyaktvasaptatikâ with Saṅghatilakâchârya's commentary.

The name of the author of the Samyaktvasaptatikâ, No. 351, was unknown to the commentator, who refers to him as kaśchit purvâchârya, a certain old teacher. In the introductory verses mention is made of a guru Gunaśekhara, and of the commentator's own spiritual teacher Jinaprabha, with regard to whom, we are told, that he taught Shah Muhammad in Delhi, and that in consequence the 'six views' and his own glory spread everywhere.

Śrî Saṅghatilakasuri belonged to the Rudrapallîyagachha. There is much of interest in the praśasti given at the end of the book. Beginning with the rise of the Chandragachchha, like the Moon, out of the ocean of Mahâvîra's teaching, it gives as the first in the line of teachers srî-Varddhamâna. To him succeeded Jineśvara. Jineśvara's pupil was Abhayadevasûri, who is celebrated here as the one sûri who 'manifested' or brought to light commentaries on the nine aṅgas, and also the statue of Stambhana Pârśvanâtha.* He was succeeded by *Jinavallabha*. Jinavallabha's pupil was *Jinaśekhara*, whom *śrî-Padmachandra* followed. Then in order came *śrî-Vijayendu*, 'a second' *Abhayadevasûri*, the founder of the Rudrapallîyagachchha, *Devabhadra*, *śri-Prabhânandasûri*. Prabhânandasûri had two pupils, *śrî-Chandrasûri*, and *Vimalaśaśisûri*, (Vimalachandra). They were followed by one *Guṇaśekhara*, of whom, it is said, that he overthrew all rival pandits, even as far as Kashmir. His pupil was the author of our book.

He composed his commentary at the request of 'a favourite pupil' *śrî-Devendramunîsvara*, who stood next in rank to *Soma-*

---

* "Abhayadêva, *laghugurubhrâtar* of Jinachandra, was the son of Dhana a śreshṭhin at Dhârâ, and Dhanadêvî, and was originally called Abhayakumâra. By excessive self-torment he became leprous, his hands fell off, but he was healed by a miracle. By the *Jayatihuyaṇastotra* he called forth an image of Pârśva, near Stambhanaka. He wrote commentaries on nine *aṅgas* and died at Kappaḍavaṇijagrâma in Gurjaradeśa."—From Klatt's paper. See note, p. 59.

Digitized by Google

tilakâchârya,* in the year from Vikrama 1422 (dvi 2, nayana 3, ambodhi 4, kshapâkṛit 1) = A. D. 1366. The work was finished at Sârasvatapatannam in the Devali of that year. *Yasaḥkalaśa*, the younger brother of *Somakalaśa*, assisted the author, and wrote for him the first copy.†

A commentary, by Narachandrasûri on Hemachandra's Prâkrit grammar.

The *Prâkṛitaprabodha* by *Narachandrasûri*, No. 300, is a commentary, hitherto I think unknown, on the eighth adhyâya of Hemachandra's great grammatical work. The author was a pupil of *Maladhâri*, and wrote in Saṁvat 1645=A. D. 1589.

Shortly after my arrival at Oodeypore, I had the first of several interviews with which H. H. the Mahârâna honoured me. This liberal-minded prince showed the greatest interest in my commission; and, by his orders, I had free access to the royal library during the whole period of my stay in the city, at such hours and for such time as was convenient to me. Further, on its being represented to the Mahârâna, through my good friend, Kavirâj Shyâmaldas,‡ Member of Council, that it was impossible for me to examine thoroughly during my stay at Oodeypore the books I had selected as most likely to repay closer investigation, orders were issued to permit me to take away on loan all books I might want. I desire here to tender to H. H. the Mahârâna my most hearty thanks for a concession almost, I venture to think, unique; and also to the Prime Minister, Punnilaldas, for the facilities extended to me.

Thus favoured I was able with the assistance of my agents to examine more or less closely every book in the collection; and I brought away with me from Oodeypore some thirty books selected as the most noteworthy, and a complete catalogue, admirably drawn up under the direction of my friend, the Court Poet The results of my examination of these I must keep for a separate paper; but I will place at the end of this Report selected extracts from which scholars

* सोमतिलकाचार्यानुजस्य may also be a bahuvrîhi.

† See note on p. 62.

‡ Kavirâj Shyâmaldas, who is an excellent Sanskrit scholar, is preparing a history of Mewar, which cannot fail to throw much light on a subject, our knowledge of which, rather than the materials for such knowledge, is sorely deficient. I am glad that I have been able to lend him several important MSS. for his purpose from this year's collection.

Digitized by Google

will be able to form an opinion with regard to the value of the collection. I shall be happy to undertake to procure for scholars, with the consent of H. H. the Mahârâna, which I doubt not will be cheerfully given, copies of any of these books.

Oodeypore during the time of my visit was in what we should call a state of great spiritual activity. The Mahârâna and the bulk of his people were celebrating the primæval rites of the Dusserah as Tod saw them,* and as the spectator of a thousand years ago may have seen them. Opposite the little group of English, who watched the great procession of the worshippers of the Sun go past, the reformer, Dynânanda Sarasvatî, mounted on an elephant, and surrounded by a little crowd of believers, was there to see honours almost regal paid to the high priest of the famous shrine of Eklinga, whose constant occupation at all other times is to wash, dress, feed, and worship a hideous black stone,† but who, for this rite, leaves the holy place and comes into the town. The Digambara Jains in their turn, who are very numerous in Oodeypore, had been fluttered by the arrival in their city from Edur of a Bhaṭṭâchârya, whose descent by "spiritual succession and the laying on of hands" set him in their opinion high above all other powers, spiritual and temporal, in Oodeypore.

I regret that circumstances prevented me from having an interview with the Brahminical reformer: though, as Professor Max Müller may be interested to hear, I was indebted to him for the loan of a volume of the editio princeps of the Rig Veda, to which I had occasion to refer. But I saw Kanakakîrtti, the Jain teacher, in his mandira, or cathedral, more than once; and obtained a great deal of information from him. Kanakîrtti worthily maintains the traditions of Jain learning. He is the owner at Edur, his chief seat, of a library of Digambara books, numbering according to his own account no less than 10,000 volumes, which he has promised to throw open to me if I can make it convenient to visit that remote town. Among the books brought by the Bhaṭṭâchârya with him to Oodeypore on the occasion of his present visit, I was highly gratified to come at once upon a poem called the *Yaśastilakam*, by *Somadeva*, which I had been on

* See the first volume of Tod's "Annals and Antiquities of Rajasthan," p. 582.

† I visited the shrine of Eklinga, and was a witness of this extraordinary exhibition.

Digitized by Google

the look-out for ever since I heard from some Digambara friends in Jeypore that I would find that, unlike the Śvetâmbara book of the same name, it was an historical work. Kanakakîrtti was embarassed by the crowd of adherents who, unable to follow our conversation, made up for that by the zeal with which they watched our movements: and I was able only to carry away with me a memorandum to the effect that the work, which was written in Saṁvat 881=A.D. 825, is an account of the deeds of Yaśodhara, the eldest son of Arikeśarî in the Chalukya dynasty. Through the efforts of Col. Euan Smith and by the kind interposition of the Oodeypore Durbar, the book has since been copied for me. I hope to have it soon in my hands.

It was very difficult to leave Oodeypore, but my short vacation was rapidly drawing to a close, and I was anxious, before returning to Bombay, to make a personal effort in the way of securing the catalogue of the Bhaṇḍâr attached to the temple of Śântinâth, at Cambay, which the officers of the search have been endeavouring to obtain ever since Dr. Bühler's visit in 1879. On the 27th of October, accordingly, we tore ourselves away from the magic of the place, and the kindness of friends, and after a journey by Nimbahera and Ajmir, lasting over three days and two nights, we left the Bombay and Baroda line at the village of Anand, where we found that the Collector, Mr. Grant, had most considerately left his camp for us, and had arranged with the Cambay Durbar for our transport to Cambay. We broke the journey, as I should recommend every one to do, at Borsad, and were much interested in what we saw, under Mr. Gillespie's guidance, of the small Christian settlement there.

Cambay, once in the direct highway of commerce between Eastern Asia and Europe, now a forlorn town which the very sea seems eager to desert, was reached early on the morning of the 1st November; and I was gratified to learn from the Dewan, Mr. Shamrao N. Laud, who had been already busying himself on behalf of the search, that he had every reason to believe that in the course of a day or two I should be allowed to visit the library; and that permission would be given to draw up the long-desired catalogue. At his suggestion, and with much assistance from him, for which, as for his benevolent exertions on behalf of the search, I desire cordially to thank him, we spent the interval in visiting the sights of Cambay. A detailed description would be out of place here; but the attention of hunters after archæological treasures may perhaps

Digitized by Google

be called to the rich harvest that awaits research in the old town, about five miles from the present Cambay. The present town is obviously only the last of a series of attempts to keep pace with the ever-retreating sea; and I feel certain that a few handfuls of sandy dust alone, in the older town, conceal many fragments of antiquity similar to the magnificent marble statue which some strange chance has raised above ground, and which has such a weird effect on the visitor, who comes upon it, as we did, unexpectedly, after a sharp turn in a dirty lane between mud cottages.

The promised access was duly given; and I spent several days full of interest in turning over with my own hands manuscripts of the authentic antiquity which these Cambay MSS. can boast. The books are kept in a dark underground vault, on stepping out of the light into which you can see nothing that in the least suggests the real character of the place. As the eye becomes accustomed to the darkness, a hole in the wall is seen, which is the entrance into the smaller and darker vault where the books are kept. We gathered below the one window which from above lets light into this strange place, and the keeper of the books grudgingly handed out one after another for our inspection.

The system according to which the pages of palm-leaf MSS. are numbered has been described by Pandit Bhâgvânlâl Indraji in the Indian Antiquary, Vol. VI., p. 42.* In the Cambay MSS. it may deserve note that on the first, second, and third pages, for which the Pandit assigns, in the case of Jain MSS., the ordinary numeral figures, I found universally the marks स्व, स्ति, and श्री respectively.† Whereas, however, in the case of the other pages, the sign stands on the left, and the ordinary Devanâgari numeral sign on the right hand side of the page; in the case of the three first pages the Devanagâri numeral sign is sometimes also repeated below the syllabic marks. Moreover, in the compounds of 1, 2, and 3, that is to say, numbers like 11, 12, and 13, the syllabic signs are not always employed.

* Dr. Bühler "translated this article for the Pandit, who cannot express himself in English, in order, among other objects, to secure the Pandit the credit due to him." The kindly intercession was by no means superfluous. The good Pandit is one of the native scholars already referred to, who do not meet with such fair play from every one.

† Dr. Bühler has somewhere referred to the practice of marking the first three pages with the separate syllables of the स्वस्ति श्री; but I have mislaid the reference.

Digitized by Google

They may be made by writing the syllabic sign for 10 above the ordinary numeral sign.

The sign for 7, which the Pandit writes ग्म, and Kielhorn (Report) ग्मे or ग्मा, is in the Cambay MSS. ग्र्म. In 27, 37, &c., the sign used is that given by Kielhorn.

The sign for 20 is, as the Pandit gives it, घ. Kielhorn found र्थ or थ, र्था or र्घु.

The sign for 30 is ला, never, so far as I could see, र्ला, which Kielhorn gives. That for 60 is, as the Pandit has it, घु. Kielhorn's र्थु here may be a misreading.

Permission to make a catalogue was again given; but scholars owe it to the benevolent activity of the Dewan that this time the promise was kept, and not abandoned as soon as the European scholar had been forced to quit the place. The list, which will be placed in the first Appendix to this report, is the work of Mr. Ramchandra Shastri, with whom I have carefully gone over the proofs twice, in the hope of putting it out in as readable a form as possible. I am not satisfied that the keeper of the books has even yet disclosed the whole of the treasures in his charge; but it will be seen that inspection has been given of a very large collection of most valuable MSS.; and I trust that the list as it stands will be acceptable.

The following notes, with regard to all of which I am largely indebted to Mr. Ramchandra Shastri, are put forward with no other pretension than to call the attention of scholars to what has appeared most noteworthy in a rapid review of the list.

No. 2.—The Vasudevahiṇḍa.

The *Vasudevahiṇḍa*, No. 2, in three parts, would seem to have been written by various hands: as *Saṁghadásagaṇi*, No. 8, is not in this list credited with the authorship of more than the first section.

No. 8.—The Śrijinendracharitram, otherwise called the Padmanâbhakâvyam of Amarachandra.

The Cambay MS. of a work, which is now for the first time, it is believed, brought to notice, was written in Saṁvat 1297 = A.D. 1241. It differs from a copy of the same work which I have secured for Government, No. 285 of the present collection, in containing, at the end of the poem, a praśastisarga, which is probably of great value. I hope later to secure a copy of this sarga. The author of the poem, *Amara-*

Digitized by Google

chandra, was the pupil of *âchârya-śrî-Jinadattasûri*, who may be the same as the teacher of that name who died at Ajamera (Ajmîr) Saṁvat 1211 = A.D. 1145.*

I made enquiries about this book on my return to Bombay, and was gratified to receive, through the instrumentality of my pupil, Mr. Ramdass Chubildass, a good copy, which however unfortunately, as has been said, does not contain the chapter with the genealogy.† The author tells us that he has composed his work on the model of Hemachandra's Trishashṭiśalâkâpurushacharitram.

No. 9.—The Śântinâtha-charitram told in verse by Devasûri.

The spiritual genealogy of *śrî-Pradyumnasûri*, who corrected for the author *Devasûri* this poetical account of Śântinâth, No. 9, is—after the usual reference to Mahâvîra, the twenty-one Jinas, the two "childless" pupils of Mahâvîra, Gautama, and Sudharma, and the fourteen pûrvas—carried up to *Haribhadra*, with regard to whom, it is mentioned, that he was the author of one hundred and fourteen books. This, I am told, is commonly stated among the Jains at the present day. Next, though not, of course, in immediate succession, comes *Devasûri*—not the author of the present book—who is identified for us by the fact that the world's teacher, *Hemachandrasûri*, is spoken of as his pupil. This Devasûri wrote in prâkrit the Śrîśântivṛittam, which we have here, done into Sanskrit, and put more concisely,‡ by a later writer of the same name. The great Hema-

* Throughout what follows I have consulted Klatt's valuable paper in the Indian Antiquary, September, 1882, entitled *Extracts from the Historical Records of the Jainas.*

† This copy of the work was presented to me; and made over by me to the Government collection.

‡ There is an interesting verbal resemblance between the language Devasûri employs of his own work as an adapter—

वंदे श्रीदेवचंद्रं तं यत्कृतं प्राकृतं बृहत् ।
श्रीशांतिवृत्तं संक्षिप्य संस्कृतं क्रियते मया ॥

and a verse of Somadeva's, the real meaning of which is still perhaps a moot question—

यथा मूलं तथैवैतन्न मनागप्यतिक्रमः ।
ग्रंथविस्तरसंक्षेपमात्रं भाषा च भिद्यते ॥

See the note in the second Appendix to this Report, p. (121.)

chandra comes next. His conversion of king Kumârapâla is glanced at in the verse :—

नृपतिप्रतिबोधिन्या यद्गिरा सुधयामराः ।
जज्ञिरे पशवोपि श्रीहेमसूरिं महेम तम् ॥

"Let us honour that śri-Hemasûri, by the nectar of whose words, of power to enlighten a king, beasts even were raised to a seat among the immortals." Hemachandra is followed in this enumeration by *śri-Devânandasûri*, with regard to whom the statement is made that he wrote and himself explained a grammar called the *Siddha-sârasvatam Śabdânuśâsanam*:

श्रीदेवानंदसूरिभ्यो नमस्तेभ्यः प्रकाशितं ।
सिद्धसारस्वताख्यं यैर्निजं शब्दानुशासनं ॥

Śrî Devanândasûri had a pupil called *śri-Kanakaprabha*, and he in his turn a pupil called *śri-Pradyumna*. He corrected this book. I find the statement that Śântinâtha attained Nirvâṇa, शिवमाससाद, at a tîrtha called Koṭiśilâ. In the epilogue to this book, Devasûri, the author of the work, is praised as having overthrown the supremacy of Bṛihaspati:—

बार्हस्पत्याधिपत्यस्य पातने प्रथितोद्यमः ।
अपूर्वः कोपि लोकेस्मिन् देवसूरिः कृतोदयः ॥

And we are told that he was installed by the sûri *śri-Madanendu*, as that teacher's successor.

This book was written in Saṁvat 1338=A.D. 1282.

No. 12.—Badrabâhû's commentary on the Âvaśyakasûtra with notes by Tilakâchârya.

In Klatt's paper already referred to, it is stated that *Bhadrabâhu* of the Prâchînagotra composed the Upasargaharastotra, the Kalpasûtra, and Niryuktis on ten śâstras, viz., Âvaśyaka, Dasavaikhâlika, &c., He died in 170 V., at the age of 76. The present book preserves for us the substance of this old writer's commentary on the Âvaśyakasutra, with the comments of a later writer who speaks as modestly of the gap between himself and his subject, as Kâlidâsa himself, but who hopes that his own deficiencies may render him all the more acceptable as a guide to other babes in the faith :—

तत्त्वार्थरत्नौघविलोकनार्थं सिद्धांतसौधांतरहस्तदीपाः ।
निर्युक्तयो येन कृताः कृतार्थस्तनोतु भद्राणि स भद्रबाहुः ॥
तस्यावश्यकनिर्युक्तिगवीं दुहन् वृत्तिभाजनेर्थपयः ।
प्रगुणीकरोमि सरसं रसलोलुपलोकतुष्टिकृते ॥

Digitized by Google

परं क्व द्वादशांगीभृद्भद्रबाहुगुरोर्गिरः ।
मुग्धधीर्बालिशः क्वाहं पदमात्रेऽप्यशक्तिमान् ॥
तदावश्यकमहं विवरीतुं मतिं व्यधाम् ।
गंगां तरीतुमारब्धस्तद्दोष्णैकेन कृष्णवत् ॥
महाशास्त्रस्य चामुष्य महाकविविनिर्मिते ।
गंभीरार्थे महत्यौ स्तश्चूर्णिर्वृत्तिश्च यद्यपि ॥
तथाप्यत्यल्पधीहेतोरल्पधीरप्यहं पुनः ।
रचयिष्याम्यमूं वृत्तिमुत्तानार्थो लघीयसीम् ॥

Of his own spiritual genealogy *Tilakâchârya* gives the following account: He was the pupil of *śrî-Śivaprabhasûri*, who succeeded *śrî-Chakreśvarasûri*, who succeeded *śrî-Dharmaghosha*. King Jayasiṁhadeva, we are told, was a "swan at the lotus feet of Dharmaghosha." That teacher's predecessor was *śrî-Chandraprabha*.

The closing lines of the book give an interesting glimpse of the way in which, in that old time, books were finally prepared for publication. The sage, conscious of his own weakness, but in his master's strength, has made this commentary on the Âvaśyakasûtra. What through haste he may have explained amiss the learned world is humbly asked to correct: and a prayer is put up that the merit of the work may not be entirely lost to the worker:—

एतां वृत्तिं लघुमविषमां सोऽहमावश्यकीयां
तत्पादाब्जस्मरणमहसा मुग्धधीरप्यकार्षम् ।
तद्यत्किंचिद्विभसवशतो दृष्टमस्यामशुद्धं
तत्संशोध्यं मयि कृतकृपैः सूरिभिस्तत्त्ववेद्भिः ॥
वृत्तिं रचयता चैतां सुकृतं यन्मयार्जितम् ।
भवे भवेऽहं तेन स्यां श्रुताराधनतत्परः ॥

Then follows the date put in verse like the rest of the epilogue, that it may endure so long as the book shall last.

शतद्वादशकेऽब्दानां गते विक्रमभूभुजः ।
संवत्सरे षण्णवते वृत्तिरेषा विनिर्ममे ॥

"When twelve hundred of the years of Vikrama the king were gone, in the ninety-sixth year this commentary was made." The book was therefore composed in A.D. 1240; and the Cambay copy was written in that town, where we may presume it has remained ever since, in A.D. 1389.

But the book is not yet ready to be published. Before it undergoes that ordeal it must be revised or corrected; and that labor of

Digitized by Google

love is undertaken for the Master by "our virtuous and learned pupil," *śrî-Padmasûri*, who has been in that work "an eye to help us."

Mention must also be made of another pupil, of lower rank,* who has written out the new work in this its first copy.†

शिष्या नः शस्यचारित्राः सर्वशास्त्राब्धिपारगाः ।
अस्यां सहायकं चक्षुः श्रीपद्मप्रभसूरयः ॥
शिष्योस्माकमिमां वृत्तिमखिन्नः शास्त्रतत्त्ववित् ।
अलिखत्प्रथमादर्शे यशास्तिलकपंडितः ॥

What follows has been added by the scribe of the Cambay copy; and is not without its own interest—

ससपादत्रिशत्यस्यां श्लोकद्विषट्सहस्त्रिका ।
प्रत्यक्षरेण संख्यातादिति निश्चितवानहम् ॥

संवत १४४९ चैत्र वदि ३ सोमे श्रीस्तंभतीर्थे कायस्थज्ञातीयमहंजनोसुत म० मालोकेन लिखितं ॥

माल्हणदेवीसुतविशुद्धवासनावश्यकलघुवृत्तिम् ।
लेखयतिस्म शरांबुधिशक्राब्दे स्तंभतीर्थपुरे ॥

The name of the scribe was Mâloka, and he got his commission from Mâlhaṇadevî, who desired in this way to do something for the good of the soul of her dead son. As her husband's name is not mentioned it is probable that Mâlhaṇadevî was a widow.

No. 15.—The Śatapadikâ of Mahendrasiṁha.

This is a collection of queries, put, according to the story, to the sage Dharmaghosha, by a certain over-proud sûri, and of the detailed answers with which Dharmaghosha confuted his opponent, with a commentary by *Mahendrasiṁha*. The method is a favourite one in Jain books; and we may recall, in connection with it, both the *responsa prudentium* of the Roman lawyers,

* Padmaprabha is called śri-Padmaprabhasûri, a fact which would indicate that Tilakâchârya, at the time of writing, had already indicated Padmaprabha as his successor.

† Prathamâdarśe. If I am right in the way in which I have taken this phrase, it shows that âdarsa, as applied to a book, is neither, as the St. Petersburg Dictionary appears to take it, a copy in the strict sense of that word, nor, as Wilson explained it (B. R. *sub voce*), the original manuscript from which a copy is taken. Âdarśa may be applied indifferently to such an original manuscript, and to all copies taken from it. Each is a 'glass' in which the reader may see the reflection of the author's mind.

Digitized by Google

and the questions with which the Scribes and Pharisees "sought to puzzle" the teacher they hated. The latter perhaps of the two presents the closer analogy; as the specific object of the one party, in this game of question and answer, is generally, as here, represented as being to confound rather than to seek instruction.

The date of the composition of the text of the Praśnottaram, or
3 6 12
Catechism, is given both in a chronogram guṇarasaravi, and in figures, Saṁvat 1263=A.D. 1207. The author, Dharmaghosha is said to have succeeded *śrîmaj Jayasiṁhasûri*, who was the pupil of *śrîmad Âryarakshtitasûri*. The present
4 9
commentary was composed in the year from Vikrama udadhigraha-
12
suryasâṅkhye, or Saṁvat 1294=A.D. 1238, by a sûri who can only have been one remove from the author of the text.

No. 23.—The Niryuktis of Badrabâhu.

We have already, No. 12, seen mention made of *Badrabáhu*, who, according to the paṭṭâvalîs of the Kharataragachchha, "composed the Upasargaharastotra, the Kalpasutra and Niryuktis on ten śâstras, viz., Âvaśyaka, Daśavarkâlika, &c., lived forty-five years in gṛiha, seventeen in vrata, fourteen as yugapradhâna, and died in 170 V., at the age of seventy-six."* From the present fragment of a volume containing the Niryuktis of this writer, we learn that they were commentaries on the following works—(1) the Âvaśyakasûtra, (2) the Daśavaikâlikasûtra, (3) the Uttarâdhyayanasûtra, (4) the Achârangasûtra, (5) the Sukṛitaṅgasûtra, (6) the Daśaśrutaskandasûtra, (7) the Kalpasûtra, (8) the Vyavahârasûtra, (9) the Śûryaprajnapti, and (10) the Ṛishibhâshitâni.

No. 29. A copy of Hemachandra's commentary on the Jîvasamâsaprakaraṇam, written with his own hand.

No. 29 is a copy of a commentary on the Jîvasamâsaprakaraṇam by the great *Hemachandra*. The book ends with the abrupt statement jîvasamâsavṛittiḥ samaptâ, "the commentary on the jîvasamâsa is finished," no author's name being given. The reason for this omission, if we may trust the colophon—and I know of no reason why we should not trust it—is that we have here a venerable relic in the shape of an original copy of one of Hemachandra's works:—

* Indian Antiquary, September 1882, p. 240.

Digitized by Google

ग्रंथाग्रं ६६२७ संवत् ११६४ चैत्रशुदि ४ सोमेद्येह श्रीमदणहिलपाटके समस्तराजावलिविराजितमहाराजाधिराजपरमेश्वरश्रीमज्जयसिंहदेवकल्याणविजयराज्ये एवं काले प्रवर्त्तमाने यमनियमस्वाध्यायध्यानानुष्ठानरतपरमनैष्ठिकपंडितश्वेतांबराचार्यभट्टारकश्रीहेमचंद्राचार्येण पुस्तिका लि० श्री०

"The number of the granthas is 6627. In Saṁvat 1164 [=A. D. 1108] this day, being Monday the fourth of the light half of the month Chaitra, here, in Holy Aṇahilapâṭaka in the reign of the king of kings, Jayasiṁhadeva, conqueror of Kalyâṇa, the 'devout and learned' śvetâmbara teacher bhaṭṭâraka śrî Hemachandrâchârya wrote down this book."

The terms in which Hemachandra here speaks of himself, and which I have translated freely, "devout and learned" refer more to his disposition (yamaniyamasvâdhyâyadhyânânushṭhânarata), and what may be called his official status (paramanaishṭhikapaṇḍita) than to personal achievements; and need not in them selves be any bar to the acceptance of this assumption as genuine, even if we put out of sight the consideration that Hindu authors, as a rule, were not much troubled with false modesty. I leave the question to more competent hands; but it was impossible not to dwell for a moment on the interest attaching to a book, which may be in the handwriting of the great teacher who, writing when English history was hardly yet begun, has, from his urn,* ruled the spirits of so many generations, and is potent still.

No. 33.—The Śabdânuśâsanavritti of Hemachandra.

The scribe, of what must be a copy of the śabdânuśâsanavṛitti contemporary with Hemachandra himself, more learned than his present congeners, here gives a clue to his date in one of the verses he appends at the end of the book :—

कर्णं च सिंधुराजं च निर्जित्य युधि दुर्ज्जयम् ।
श्रीभीमेनाधुना चक्रे महाभारतमन्यथा ॥

"Śrî Bhîma now gives a new version of the Mahâbhârata, by conquering Karṇa and the Sindhu king, a foe (or foes) hard to beat."†

---

* "The great of old!
The dead but sceptred sovrans who still rule
Our spirits from their urns."

Byron's Manfred, Act iii., Scene iv.

† Compare, "Then Bhima, crossing the bridge, advanced with his army into Sindh, the Râjâ of which country, whose name was Hummook, coming to oppose

Digitized by Google

No. 34—The Śumbhalîmatam of Dâmodaragupta.

The row of Jain books is broken here by a Brahminical work on erotics by one Dâmodaragupta, which would appear to be of a somewhat amusing character. The scene of the poem is laid at Benares, a city whose courtesans even, we are told, may attain union to Śiva. One Mâlatî, 'an ornament of her sex' (yoshidbhûshaṇam), who is described as—

पेशलवचसां वसतिः लीलानामालयः स्थितिः प्रेम्णः ।
भूमिः परिहासानामावसथो वक्रकथिकानाम् ॥

and who may be the same as the Śumbhalî who gives the book its title, heard one day from the terrace of her house the Âryâ verse* :—

यौवनसौंदर्यमदं दूरेणापास्य वारवनिताभिः ।
यत्नेन वेदितव्याः कामुकहृदयार्जनोपायाः ॥

"Trust not, O women, in your youth and beauty; but make yourselves acquainted with the methods of acquiring the hearts of your lovers." Mâlati determines within herself that this is the advice of a friend, and sets off to the house of Vikarâlâ, whose 'door was beset with lovers,' from her to learn those—

"Wonderful ways
For beguiling the hearts of men."

No. 36.—The Yogaśâstram of Hemachandra, with the commentary by the same author.

The history of this copy of Hemachandra's Yogaśâstravivaraṇam as told in the lines added at the end, is interesting in more ways than one. Written in Saṁvat 1292 = A.D. 1236, it was presented to *Padmadevasûri*, the immediate successor of *śrî-Mânatuṅgasûri*, by a Jain Sister, if we may so speak, the whole story of whose 'taking the vow' is here told at length. The merchant Gaṇiyaka, of the lineage of Dharkkaṭa, and his guileless wife Guṇaśrîḥ, had one child only, a daughter whom they loved dearer than life.† Standing by the side of Sister Prabhâvatî, this dearly loved child took at the hands of the good teacher Pradyumnasûri, the five great vows, to injure no

him in fight, a contest ensued. The Moon-descended Bhima fought valiantly, and taking many prisoners, subjected to himself the Raja of Sindh. Bhima next went against Karna the Raja of Cheda, who made submission."—Forbes' Ras Mâlâ, Vol. I., p. 83.

* This common device takes the place with Indian writers of our motto prefixed to a book.

† Join तस्यांगजकाशुमहत्तर.

Digitized by Google

living creature, to speak no falsehood, to rob no man of his goods, to keep her virginity, to know nothing as her own. Thereafter she became the servant,—the bee that hovered round the lotus feet—of the sisters Jagaśrîḥ, Udayaśrîḥ, and Śrîchâritraśrîḥ, and caused this book to be written and presented to the teacher who had initiated her.*

The spiritual genealogy of śrî-Mânatuṅgasûri, the immediate predecessor of the recipient of the book, is, in the lines immediately preceding, carried up to *śrî-Mâhadeva* of the house of Chandra. In his line rose *prabhu Mânatuṅgagaṇabhṛit*, in his *Buddhisâgaraguru*, in his *Pradyumnasûri*. Pradyumnasûri had a pupil *Devachandragaṇabhṛit*, known far and wide as the leader of the gachchha, a lord among the wise (munîśvara). Devachandra had two chief pupils; the first *śrî-Mânadeva*, the other *śrî-Pûrṇachandra*. The Mânatuṅgasûriguru, who was the preceptor of our Pradyumnasûri, sat in the seat of śrî-Mânadeva. The writing of the book was completed on Sunday the eighth day of the light half of the month Kârtika, in Saṁvat 1292.

No. 41.—Siddhasenadivâkara's commentary on the Pravachanasâroddhâra of Nemichandra.

In his "India: What can It teach us?" p. 336, Max Müller refers to Bhao Daji's statement to the effect that Jain records mention Siddhasenasûri, a learned Jain priest, as the spiritual adviser of Vikramâditya. Professor Jacobi, it is added, states in his Kalpasûtra Pref., p. 14, that Siddhasena is a Jain author, who is said to have made the Saṁvat era for king Vikramâditya.

My shastri recognised the present work† as, of two commentaries on Nemichandra's Pravachanasâroddhâra, that attributed to *Siddhasenadivâkara*; and his story with regard to this writer is as follows. Divâkara was a Brahmin proud of his learning, who was conquered in argument by the Jain Vṛiddhavâdin, and in pursuance of an engagement he had given, became thereupon the convert and pupil of his opponent, taking the name Siddhasena in addition to his own. For the sin of having presumptuously thought to turn

* I am told that at the present day women in the Jain community who desire to abandon the world never have the vows administered to them by men, but by those of their own sex, who are already religious recluses.

† Compare No. 149.

Digitized by Google

the sacred books of the Jains from Mâgadhî into Sanskrit, he was ordered by Vṛiddhâvadin to visit all the Jain temples in existence; and he spent twelve years in the performance of this penance. Coming one day to Ujjayinî he entered the temple of Mahâdeva in the vicinity of that city, which is still a place of pilgrimage; and, instead of worshipping the lingam, lay down, put his feet up against it, and so fell asleep. The startled worshippers of Śiva brought Vikramâditya to the place, who, disregarding the sage's assurance, that the lingam would have flown to pieces if he had worshipped it, or shown it any sign of respect, ordered him to be beaten as a sacrilegious wretch. With the first blow shrieks were heard from the women's apartments, and it soon became known that each blow administered to Siddhasena told, not upon him, but upon the person of the king's favourite wife. Siddhasena was released; and raised his hand as if in honour of the lingam. Straightway it was broken in two; and a great light appeared, in the midst of which was seen the majestic form of Ṛishabhadeva.

No. 57.—A Chûrṇî and Vṛitti on the Pâkshikapratikramaṇasûtra.

This is a book which in Saṁvat 1296 = A.D. 1240, certain pilgrims from Nâgpur,* whose names are given, having heard the scriptures expounded "here in Vîjapur,*" in the paushadhaśâlâ, or Hall of Fasting, by *Devendrasûri*, *Vinayachandrasûri*, and *Devabhadragaṇi*, and having considered that the world is nought, caused to be written for the use of the faithful.

No. 58.—Abhayadevasûri's commentaries on the sûtras of the four aṅgas.

The date of the composition of this work is given as Saṁvat 1120=A.D. 1064: and it deserves note that the present copy was written Saṁvat 1184=A.D. 1128, only sixty-four years later. *Abhayadevasûri* finished the book in Aṇahila-pâtak, in the Dusserah of the year mentioned, and in correcting it he was assisted by a host of pandits of whom *Droṇa* is singled out as the chief.

No. 60.—The Bhuvanasundarikathâ of Vijayasiṁhasûri.

The author of this book *Vijayasiṁhasûri* who wrote in Saṁvat 1365= A.D. 1300, calls himself the pupil of *Samudrasûri;* and he refers to the works of *Pâdalipta*, *Bappabhaṭṭi*, and *Haribhadra*.

---

* Both cities in Gujarath.

Digitized by Google

No. 62.—Śilângasûri's commentary on the Âchârângasûtram.

This manuscript was written in Saṁvat 1303=A.D., 1247, when Vîsalâdeva was king in Aṇahila-pâtak, for the use of this great minister Tejaḥpala.

No. 111.—Vivekamañjarî of Âsaḍa.

In the last lines of his book *Âsaḍa* is called the son of Raja *Kaṭuka*, the ornament of the race of Bhillamâla. Bhillamâla is the Sanskrit form of the name of the town now called Bhinmal in Marwar. Âsaḍa wrote in the year whose sign is the eight vasus, the four oceans, and the twelve suns, *i. e.* 1248=A.D. 1192.

No. 120.—The Kaviśikshâ of Jayamaṅgalâchârya.

This is a hand-book for poets, written by a Jain at the time when the great Jayasiṁha was king (A.D. 1094=1143) His book contains at least one verse which should not be allowed to perish :—

न कवित्वमधर्माय मृतये दंडनाय वा ।
कुकवित्वं पुनः साक्षान्मृतमाहुर्मनीषिणः ॥

"It is no sin not to write verses ; for that a man need neither die nor take a beating : but to write bad verses, this is a fault in the eyes of all wise men."

No. 130.—The — — — mâlapagaranakahâ.

This fragment preserves for us the fact that *Jinabhadramuni*, pupil of Śâlibhadra, wrote in [Saṁvat 1204=A.D 1148.

No. 149.—Siddhasenasûri's commentary or Nemichandra's Pravachansaroddhâra.

A complete copy of the work already noticed under No. 41. The text ends with a Jain rendering of the Roman poet's

"dum Capitolium
Scandet cum tacita virgine pontifex,"

which the commentator is at some pains to reconcile with the indifference that befits a saint :—

जाव जुइं भुवणत्तयमेयं रविससिसुमेरुगिरिजुत्तम् ॥
पवयणसारुद्धारो ता नंदउ बउ पढिज्जंतो ॥ ६ ॥

Digitized by Google

इह यद्यपि यद्भवितव्यं तदेव भवति तथापि शुभाशुभफलस्वाच्छोभनार्थे प्रशंसा विधेयेति दर्शनार्थमायशसां [दर्शनार्थ माशंसां] कुर्वन्नाह यावदेतद्विजयते भुवनत्रयं स्वर्गमर्त्यपाताललक्षणं रविशशिमेरुगिरियुक्तं दिनकरतुहिनकरसुरगिरिपरिगतम् तावदयं प्रवचनसारोद्धारग्रंथो बुधैस्तत्त्वावबोधबंधुरबुद्धिभिः पठ्यमानो नंदतु शिष्यप्रशिष्यपरंपराप्रचारितरूपां समृद्धिमासादयतु ॥

Yaśodevasûri, *Nemichandrasûri* and *Vijayasenasûri*, were three pupils, in that order, of *Âmradevasûri*, who was the pupil of *Jinachandra*.

No. 122.—The Śobhana-stuti.

The last book I can refer to here enjoys a great reputation among the Jains, but to our minds must present a melancholy specimen of perverted ingenuity. It is a poem in ninety verses so constructed that the second and fourth lines of each verse agree, to the letter, in sound, but present a different sense. The author, *Śobhanâchârya*, is said to have been the brother of Dhanapâla.

Before closing this Report I desire, as one of the officers placed by Government in charge of the search for Sanskrit manuscripts in the Bombay Circle, to enter my protest against the view that the work may, so far as the Bombay Circle is concerned, be held to be nearing its term. It is under this, or some similar impression, I am persuaded, that Government have been induced to sanction the diversion, to purposes not originally contemplated, of little less than half the grant assigned by the Government of India "for the discovery and preservation of the records of ancient Sanskrit literature."* In Dr. Bühler's time that sum stood, as originally fixed by the Government of India for Bombay, Rajputana, Central India, and the Central Provinces, at Rs. 8,000. The first raid upon this by no means extravagant sum was

* I quote this definition of the purposes of the search from the Government of India Resolution in the Home Department of 9th February 1878. How little it is the case that the preparation of a catalogue raisonnée was one of the main objects for which the search was originally ordered by the Government, will be best seen if I reproduce here the opening paragraphs of that Resolution :—

"RESOLUTION.—At the instance of Pandit Rádhákrishṇa, of Lahore, a scheme was sanctioned by a Resolution in the Home Department, dated 3rd November 1868, for the discovery and preservation of the records of ancient Sanskrit literature at an outlay of Rs. 24,000 per annum. The chief features of the scheme were as follows :—

Digitized by Google

committed by Dr. Burgess, who succeeded in diverting Rs. 1,500 to his work on inscriptions. In November, 1881, "when on the point of leaving India," Dr. Kielhorn formally advised Government that the diminished grant of Rs. 6,500 was a great deal too much for the purpose in hand; and that the Rs. 2,000 required for his scheme for a catalogue raisonnée of the Poona collection might be taken from

---

(1) "To print uniformly all procurable unprinted lists of the Sanskrit manuscripts in Indian libraries, and to send them to the various learned Societies of Europe, and to individual scholars in Europe and India, with an intimation that the Government will carefully attend to their suggestions as to which of the manuscripts therein mentioned should be examined, purchased, or transcribed;

(2) "to institute searches for manuscripts, and to this end to prepare lists of desirable codices; to distribute these lists among scholars and other persons willing to assist in the search, with a request that they will report their discoveries to such officer as may, from time to time, be appointed by the Government of India; and to depute competent scholars on tours through the several Presidencies and Provinces to examine the manuscripts reported upon, to seek new manuscripts, to purchase manuscripts procurable at reasonable rates, and to have copies made of such manuscripts as are unique or otherwise desirable, but which the possessors refuse to part with; and

(3) "to grant to the Asiatic Society of Bengal an additional allowance for the publication of Sanskrit works hitherto unprinted.

The statement given in the margin shows the financial result of the scheme, *i.e.*, how the Rs. 24,000 sanctioned as the annual expense for carrying it out are distributed."

	Tour expense of competent scholars.	Purchase of manuscripts.	Transcription of manuscripts.	TOTAL.
	Rs.	Rs.	Rs.	Rs.
Bengal	1,000	1,000	1,200	3,200
Bombay	1,000	1,000	1,200	3,200
Madras and Mysore	1,000	1,000	1,200	3,200
North-Western Provinces	500	500	600	1,600
Punjab	500	500	600	1,600
Oudh	500	500	600	1,600
Central Provinces	500	500	600	1,600
Rajputana	1,000	1,000	1,200	3,200
	6,000	6,000	7,200	19,200
Printing Native catalogues of desirable manuscripts	...	...	...	1,000
Additional grant to Asiatic Society	...	...	...	3,000
Sundries	...	...	...	800
				24,000

After a review of the several results, the Government of India resolved that these warranted *a prosecution of the search.*

the grant without prejudice to the objects for which the grant was sanctioned. "The allotment of Rs. 2,000 for cataloguing purposes," Dr. Kielhorn wrote, "will leave only Rs. 4,500 for the purchase of new manuscripts. But in my opinion this sum will now, when unknown or desirable manuscripts become rarer every day, and after I have secured for Government many of the ancient palm-leaf MSS. known to exist, be amply sufficient, and I venture to point out that the proper cataloguing of the manuscripts which Government possesses is as important a matter as the acquisition of new manuscripts, and was one of the main objects for which the search was originally ordered by the Government of India."*

I am persuaded that no one who is himself actively engaged in the search for manuscripts in India will homologate the views here expressed, in so far as they point to the desirability of contracting our efforts for the discovery and purchase of unknown works, or of better copies than those already secured of known works. To me it seems that the time is ripe for effecting even more than has yet been done; and that Dr. Bühler's great success in India, and the acquisition of palm-leaf MSS., to which Dr. Kielhorn is here referring, are an incentive rather than a discouragement to future effort.

In two important respects the existing conditions are certainly more favourable than those in which Dr. Bühler had at first to work. Thanks to an enlightened encouragement of secondary education, we have, scattered over the country, a body of men who have learnt Sanskrit in our colleges, and who, I am confident, want only leading and encouragement, to explore libraries in numbers vastly greater than the officers in charge of the search can hope to undertake, with an energy and intelligence which may be trusted to secure good results. And it is also, I think, true that the old feeling of jealousy as to the motives and objects of Government in making this search is dying out. That feeling, in so far as the educated classes are concerned, was by no means either unnatural or unjustifiable at the time when the search was first ordered, and when a Secretary to the Council of the Governor-General was found urging that everything

* Dr. Kielhorn's letter to the Director of Public Instruction of 30th November 1881, as given in Government Resolution in the Educational Department No. 2053, 27th December 1881.

Digitized by Google

obtained in working out the scheme should be "sent to Europe."* It is now generally understood that the work is not being prosecuted on lines with which no one could reasonably expect a native scholar to sympathise; and we have year by year in greater force the active support of the educated classes throughout the country. The unreasoning prejudice raised on religious grounds is dying more slowly; but in that respect, too, matters are steadily improving. And I need not say that when that last obstacle vanishes, results may confidently be looked for of supreme importance.

In these circumstances it will be readily understood that it is matter of great regret to me personally that, after long waiting, I find myself put in part charge of the work of travelling and purchasing books over a district which comprises nearly a third of the peninsula, with a yearly grant for all expenses of Rs. 2,225.† I venture respectfully to urge that the sum is altogether inadequate; and to express the hope that arrangements may be possible for restoring the grant to the amount originally sanctioned out of Imperial revenues. I would fain hope, also, that it may be found possible to elicit, in favour of an undertaking that has the support of the most enlightened of the native community, that public spirit in the private citizen which has never been wanting in Bombay. I have in this connection to tender here my best thanks to the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society for permitting this Report to appear as a number of their Journal, and for contributing towards the expense of its publication.

* "To Europe we should send everything obtained in working out this scheme,—original MSS., copies, extracts; for in Europe alone are the true principles of criticism and philology understood and applied, and, fifty years hence, in Europe alone will any intelligent interest be felt in Sanskrit literature. There will then, it is safe to say, be as few Sanskrit scholars in India as there are now Greek scholars in Greece."—Note by Mr. Whitley Stokes. See Gough's Records of Ancient Sanscrit Literature, p. 5.

† Mr. Bhaṇḍarkar and I have had the disposal of Rs. 6,500 during the year under report. But that was due to the fact that as yet nothing has had to be paid towards the catalogue scheme.

Digitized by Google

ग्रन्थोद्धृतानि

नं० २६ कामाक्षीस्तुतिशतककम्—मूककविः प० ४१

आ० श्रीकामाक्षीदेव्यै नमः

बध्नीमो वयमंजलिं प्रतिदिनं बंधच्छिदे देहिनां
कंदर्पागमतंत्रमूलगुरवे कल्याणकेलीभुवे ॥
कामाक्ष्याघनसारपुंजरजसे कामद्रुहश्चक्षुषां
मंदारस्तवकप्रभामदजुषे मंदस्मितज्योतिषे ॥ १ ॥

च० ज्योतिष्कणेभ्योनमः १००
इति श्रीमूककविसार्वभौमकृतौ मंदस्मितज्योतिर्वर्णननाम शतकं संपूर्णम् ॥

आ० महिम्नः पंथानं मदनपरिपंथिप्रणयिनि
च० चिद्रूपकलया ॥ ९९ ॥
इति श्रीमूककविसार्वभौमेन कृतं पादारविंदशतकं संपूर्णम्

आ० कारणपरचिद्रूपा कांचीपुरसीम्नि कामपीठगता ॥
च० पीयूषधोरणी दिव्या ॥ १०० ॥
इति श्रीमूककविविरचिते आर्याशतकं संपूर्णम्

आ० मोहांधकारनिवहं विनिहंतुमीडे
च० अयमेव भेदः ॥ १०० ॥
इति श्रीमूककविसार्वभौमकृतौ कटाक्षशतकं संपूर्णम्

आ० पांडित्यं परमेश्वरि स्तुतिविधौ नैवाश्रयंते गिरां
च० तपोविपिनधाविनं सततमेव कांचीपुरे
विहाररसिका पुरा परमसंविदुर्वीरुहे ॥
कटाक्षनिगडैर्दृढं हृदयदुष्टदंतावलं
चिरं नयतु मामकं त्रिपुरवैरिसीमंतिनी ॥ १०० ॥

इति श्रीमूककविसार्वभौमकृतौ श्री कामाक्षीस्तुतिशतकं संपूर्णम् ॥

नं० ३१ काव्यप्रकाशः प० ६४

अन्ते ॥

संपूर्णमिदं काव्यलक्षणम् ॥ ॥
इति श्रीकाव्यप्रकाशेर्थालंकारनिर्णयोनाम दशम उल्लासः ॥ १० ॥

J

इति श्रीभट्टराजानकमम्मटयोः कृतिः काव्यप्रकाशकः काव्यदोषगुणालंकार-निरूपणग्रंथः समाप्तः ग्रंथाग्रसंख्या ॥ २५०० ॥

······गणि नयविजयाह्वो लेखयामास रम्यम् ॥ ३ ॥
शशिशिवनयनाब्धिश्वेतवाहोन्मितस्य
बहुलबहुलपक्षे वत्सरस्य प्रधाने ॥
यदरुणपुरमध्ये पुस्तकं रम्यवर्णं
मुदमिदमिह दत्तां तद्विपश्चिद्द्विजेभ्यः ॥ ४ ॥

नं० ३२ काव्यप्रकाशटीका प० १२८

आदिः

ढुंढिसंज्ञमभिनौमि सिद्धिदं विघ्नराजमभिसुंदराधरम् ॥

आंध्रदेशे वत्सगोत्रीयरामेश्वरस्तत्सुतो नरसिंहभट्टस्तत्सुतो मल्लिनाथस्तत्सुतो नारायणो ज्येष्ठः कनीयान् सुतो नरहरिः ॥

सवसु ग्रह हस्तेन ब्रह्मणा समलंकृते ।
काले नरहरेर्जन्म कस्य नासीन्मनोरमम् ॥ १३ ॥

विचार्य सर्वं सुखमेव दुःखं सुधामये ब्रह्मणि लोलुपस्य ।
संन्यस्यतस्तस्य बभूव सार्था सरस्वतीतीर्थ इति प्रसिद्धिः ॥ १५ ॥

काश्यां सरस्वतीतीर्थमतिना तेन रच्यते ।
टीका काव्यप्रकाशस्य बालचित्तानुरंजिनी ॥ १७ ॥

नं० ३३—काव्यप्रकाशटीका प० २९६

अन्ते

सिद्धिरिति शुभम् ॥ इति श्रीममाटाचार्यविरचिते काव्यप्रकाशे राजानकानन्दकृते काव्यप्रकाशदर्शनेऽपरनाम्नि अर्थालंकारनिदर्शनो नाम दशम उल्लासः

इत्येषमार्गो विदुषां विभिन्नोप्यभिन्न एकः प्रतिभासते यत् ॥
न तद्विचित्रं [त्रं] यदमुत्र सम्यग् विनिर्मिता संघटनैव हेतुः ॥

विदुषां ध्वनिकृत्प्रभृतीनां य एष मार्गः स्वसिद्धान्तसिद्धान्तस्तद्ग्रन्थगतं तेन पृथक्पृथगवस्थितोप्येकरूपतया प्रतिभाति तत्र संघटनैव तिमितम् विक्षिप्तस्य सुखावबोधायैकत्र संग्रहणं या संघटनैतद्द शादेकात्मताप्रतिभासत् एतेन च महामतीनां प्रसरणहेतुरेषग्रंथः ग्रंथकृतानेन कप्यकथितमप्यसमाप्तता दपरेण च पूरितावशेषत्वाद्द्विखंडोपि अखंडतया यदवभासते तत्र संघटनैव माधो हेतुः नहि सुघटितस्य संधिबंधः कदाचिल्लक्ष्यतेत्यर्थशक्त्या ध न्यते यदुक्तं ॥

कृतः श्रीमम्मटाचार्यवर्यैः परिकरावधिः ।
प्रबन्धः पूरितः शेषोविधायालढ [क] सूरिणा इति
अन्येनापि उक्तम्
काव्यप्रकाशदह [श] कोपि निबन्धकृद्भ्यां
द्वाभ्यां कृतेपि कृतिवां [नां] रसतत्वलाभः ॥
लोकेस्ति विश्रुतमिदं नितरां रसालं
वन्ध [बंध] प्रकाररचितस्य तरोः फलं य[त्]
संपूर्णोयं काव्यप्रकाशग्रन्थः ॥

नं० ६७ चारुचर्याशतकम्—क्षेमेन्द्रः प० ७

ॐ नमः शिवाय ॥

श्रीलाभसुभगः सत्यासक्तः स्वर्गापवर्गदः ।
जयतात्त्रिजगत्पूज्यः सदाचार इवापरः ॥ १ ॥
ब्राह्मे मुहूर्ते पुरुषस्त्यजेन्निद्रामतंद्रितः ।
प्रातः प्रबुद्धं कमलमाश्रयेच्छ्रीर्गुणाश्रया ॥ २ ॥

. . . .

न कुर्वीत क्रियां कांचिदनभ्यर्च्य महेश्वरम् ।
ईशार्चनरतं श्वेतं नाभून्नेतुं यमः क्षमः ॥ ४ ॥

. . . .

नोत्तरस्यां प्रतीच्यां वा कुर्वीत शयने शिरः ।
शय्याविपर्ययाद्गर्भोदितेः शक्रेण पातितः ॥ ६ ॥
अर्थिभुक्तावशिष्टं यत्तदश्नीयान्महाशयः ।
श्वेतोर्थिरहितं भुक्त्वा निजमांसाशनोभवत् ॥ ७ ॥

. . . .

मातरं पितरं भक्त्या तोषयेन्न प्रकोपयेत् ।
मातृशापेन नागानां सर्पसत्रेभवत्क्षयः ॥ १६ ॥

. . . .

स्त्रीजितो न भवेद्धीमान् गाढरागवशीकृतः ।
पुत्रशोकाद्दशरथो जीवं जायाजितोत्यजत् ॥ २६ ॥

. . . .

न कदर्यतया रक्षेल्लक्ष्मीं क्षिप्रपलायिनीम् ।
युक्त्या व्याडींद्रदत्ताभ्यां हृता श्रीनंदभूभृतः ॥ ४६ ॥

. . . .

Digitized by Google

प्रभुप्रसादे सत्याशां न कुर्यात् स्वप्नसन्निभे ।
नंदेन मंत्री निहितः शकटालोहिबंधने ॥ ५५ ॥

. . . .

यत्नेन शोषयेद्दोषान्न तु तीव्रव्रतैस्तनुम् ।
तपसा कुंभकर्णोभून्नित्यनिद्राविचेतनः ॥ ६१ ॥

. . . .

विडंबयेन्न वृद्धानां वाक्यकर्मवपुःक्रियाः ।
श्रीसुतः प्राप वैरूप्यं विडंबिततनुर्मुनेः ॥ ६३ ॥

. . . .

उद्वेजयेन्न तैक्ष्ण्येन रामाः कुसुमकोमलाः ।
सूर्योभार्याभयोच्छित्यै तेजो निजमशातयत् ॥ ७८ ॥
पद्मवन्न नयेत्कोशं धूर्त्तभ्रमरभोज्यताम् ।
सुरैः क्रमेण नीतार्थैः श्रीहीनोभूत्पुरांबुधिः ॥ ७९ ॥

. . . .

बंधूनां वारयेद्दूरं नैकपक्षाश्रयो भवेत् ।
कुरुपांडवसंग्रामे युयुधे न हलायुधः ॥ ८८ ॥
परोपकारं संसारसारं कुर्वीत सत्ववान् ।
निदधे भगवान् बुद्धः सर्वसत्वोद्धृतौ धियम् ॥ ८९ ॥

. . . .

जन्मावधि न तत् कुर्यादंते संतापकारि यत् ।
सस्मारैकशिरःशेषः सीताक्लेशं दशाननः ॥ ९४ ॥

. . . .

श्रव्या श्रीव्यासदासेन समासेन सतांमता ।
क्षेमेंद्रेण विचार्येयं चारुचर्या प्रकाशिता ॥ १०० ॥

इति श्रीमन्महेश्वराचार्यवर्यक्षेमेंद्रकृतमुपदेशशतकं चारुचर्याभिधं समाप्तम् ॥

नं० ८१ दशकुमारचरितदीपिका प० १५

सिद्धिश्री गणपतये नमः

आ० अभिवाद्य सहस्रांशुं तमोघ्नं लघुदीपिका ।
कुमाराणां दशानां च चरितस्य प्रकाश्यते ॥ १ ॥
श्रुत्वेति । वृत्तांत प्रकारः । चंद्रकइति·········
च० कोशलाभिजनत्वात् कोशलवंशजत्वात् ॥ ॥

इति श्रीदशकुमारचरितविवरणे अष्टम उछ्वासः ॥

Digitized by Google

नं० ९१—देवीस्तोत्रम् प० १५

आदि ॐ नमो गुरवे

रत्नाकराभ्यन्तरतो गृहीत्वालंकारसूत्राणि यथाक्रमेण ॥
बंदीव देव्या गिरिराजपुत्र्याः करोमि शंसं श्रुतिगोचराणि ॥
श्रीत्रयीश्वरमित्रात्मजश्रीशोभाकरमित्रविरचिते अलंकाररत्नाकरेलंकारसूत्राणि
आमुखेकारूपदं पुनरुक्तवदाभासम् ॥ १ ॥
क्षमावनी लोकजनार्त्तिहानी द्युमस्तुपर्वेद्रविणार्थदात्री ॥
व्यनक्तु सिंहार्तु [नु] पदांघ्रिरुच्चैरुमाम्बिका मे दयया महोत्सवम् ॥
अत्र क्षमा अवनी इति लोक जन इति आर्ति हानि इति न्यु [द्यु] मस्तुपर्वे इति द्रविण अर्थ इति पदअंघ्रि इति उमा अम्बिका इति महउत्सव इति आमुख्ये एकार्थत्वं वस्तुतस्तु पर्यवसानेन्यार्थत्वेन पुनरुक्तवदाभासं नामालंकारः अनन्वितादाच्यत्वं कायादेत्वं प्रकल्पिते मुख्यार्थबाधसम्बंधफलाभावान्नक्ष्यता असंबंधाभिधायित्वप्रसंगाद्यंगनापि न अत्र मस्य चार्थस्य न धर्मः पुनरुक्तता पुनरुक्तोपि वा तत्वे स एव स्यादलंकृतिः पौनरुक्त्यमलंकारस्तेनानर्थस्य कस्यचित् इति परिकरश्लोकः पुनरुक्तवदाभासं
तुल्यरूपवृत्तियमकं ॥ २ ॥
तुल्यरूपत्वं स्वरव्यंजनसमुदायगतस्य क्रमस्य तुल्यत्वे भवति ॥
कंपात् कृतांतस्य कृतानुकंपा कंपाति नो यांघ्रि नतेंद्रकंपा ॥
कालीव संतापहरापि काली काली नृणां सत्फलदास्तु काली ॥
॥ यमकम् ॥ २ ॥

अलंकारसूत्राणि यथाक्रमेण.

१ आमुखे [ख्ये] कारू [र्थे] पदं पुनरुक्तवदाभासम् ॥
२ तुल्यरूपवृत्ति यमकम् ॥
३ द्वयोर्द्वयोः साम्यं छेकानुप्रासः ॥
४ अन्यथा छेकानुप्रासविपरीतो वृत्त्यनुप्रासः ॥
५ तुल्याभिधेयभिन्नतात्पर्यशब्दावृत्तिर्लाटानुप्रासः ॥
६ पद्मादिलिपिवर्णवच्चित्रं च चित्रम् ॥
७ उपमानोपमेयस्य सादृश्यमुपमा ॥
८ कल्पितेन कल्पितोपमा ॥
९ तेनैव तदेकदेशेन तदन्वितभेदेनवा (न) न्वयः ॥
१० तद्विरहादसमः ॥

Digitized by Google

११ परस्परमुपमानोपमेयत्वमुपमेयोपमा ॥
१२ सामान्योद्दिष्टानामेकस्य निदर्शनमुदाहरणम् ॥
१३ अन्योन्यधर्मयोगार्थमौपम्यं प्रतिमा ॥
१४ सकृद्धर्मस्य निर्देशे प्रस्तुतानामप्रस्तुतानां वा तुल्ययोगिता ॥
१५ मिश्राणां दीपकम् ॥
१६ वाक्यद्वये सकृत्प्रतिवस्तूपमा ॥
१७ प्रतिबिंबभावेनावस्थानमर्थमौपम्यं दृष्टांतः ॥
१८ असति संबंधे निदर्शना ॥
१९ सदृशानुभवात्स्मरणे स्मृतिः ॥
२० अन्यासंगात्कौतुकविनोदोविनोदः ॥
२१ अनुभवस्मृत्यादि प्रत्यूहोव्यासंगः ॥
२२ अर्थादितस्याधिकगुणत्वं तदेकोव्यतिरेकः ॥
उपमेयप्रतिकूलतोपमानस्य विवक्ष्यते स द्वितीयः ॥
२३ सजातीयस्यातद्धर्मत्वं च व्यतिरेकः ॥
२४ अधिकगुणस्यानादरः प्रतीपम् ॥
२५ उद्दिष्टस्य पक्षतयानुनिर्देशोवैधर्म्यम् ॥
२६ आरोपोरूपकम् ॥
२७ नियतधर्महानां [नौ] चारोप्यमाणस्यातिसाम्यमभेदः ॥
२८ प्रकृतोपयोगित्वे परिणामः ॥
२९ विषयस्यमुख्यस्यवापह्नवेन्याविधिरपह्नुतिः ॥
३० तस्यापि संदिह्यमानत्वे संहेहः ॥
३१ संभावितसंभाव्यमानापोहो वितर्कः ॥
३२ विषयत्वेन संभावनमुत्प्रेक्षा ॥
३३ अन्यरूपतया निश्चयो भ्रात्य [न्ति] मान् ॥
३४ एकस्याप्यनेकधा कल्पनमुल्लेखः ॥
३५ संभाव्यमानस्य प्रतिमा ॥
३६ यद्यर्थव्यक्ताव्यक्तसमानस्य क्रियातिपत्तिः ॥
३७ अध्यवसानमतिशयोक्तिः ॥
३८ अप्रस्तुतादन्यप्रतीतिरप्रस्तुतप्रशंसा ॥
३९ स्तुतिनिंदाभ्यां व्याजस्तुतिः ॥
४० प्रतिपक्षादिसंबंधिस्वीकारः प्रत्यनीकम् ॥
४१ प्रत्यनीकं चित्सदसत्वे विनोक्तिः ॥
४२ सहार्थवशादेकस्यानेकसंबंधे सहोक्तिः ॥

Digitized by Google

४३ विशेषणानां साम्यादप्रस्तुतधर्मावच्छेदः समासोक्तिः ॥
४४ विशेष्यस्यापि साम्येद्वयोर्वाच्यत्व [त्वं] श्लेषः ॥
४५ साभिप्रायत्वं परिकरः ॥
४६ सापेक्षत्वादुपादानेनान्यप्रतिभंग्यंतरेणवाभिधानं पर्यायोक्तम् ॥
४७ विहितस्याशंकितस्यवाविशेषावगमाय निषेधो निश्चयः ॥
४८ इष्टनिषेधआक्षेपः ॥
४९ अनिष्टविधानं विघनाभासः ॥
५० संदिह्यमानयोरेकत्रतात्पर्येछा संदेहाभासः ॥
५१ विकल्पितयोर्विकल्पाभासः ॥
५२ विरुद्धाभासत्वं विरोधाभासः ॥
५३ हेत्वभावे फलोत्पत्तिर्विभावना ॥
५४ हेतुसाकल्ये फलानुत्पत्तिर्विशेषोक्तिः ॥
५५ तयोर्देशकालान्यत्वमसंगतिः ॥
५६ रूपधर्मयोः परस्परनिबंधनत्वमन्योन्यम् ॥
५७ धर्मिभावस्य धर्माणां च नियमोविपर्ययः ॥
५८ अविलक्षणाद्विलक्षणकार्योत्पत्ति पर्येश्चाचिंत्यम् ॥
५९ अर्थानर्थतदन्यस्योक्तिर्विषमम् ॥
६० तद्विपर्ययः समम् ॥
६१ विफलः प्रयत्नोविचित्रम् ॥
६२ अनाधारमाधेयमेकमनेकगोचरं संभाविताद्धि-
कस्य विरुद्धस्य संपत्तिश्च विशेषः ॥
६३ त [उ] त्पत्तिर्विनाशयो पायन्ये व्याघातः ॥
६४ प्रतिबंधकादेर्विधानासामत्कृ [र्थ्ये] मशक्यम् ॥
६५ दोषगुणयोरन्यथात्वं वृ [व्य] त्यासः ॥
६६ तदन्याभ्यां समाधानं समाधिः ॥
६७ सजातीयविजातीयापेक्षया तुछत्वम् । [तूद्रेकः] ॥
६८ विवृत्तावन्यादयस्तुल्यम् ॥
६९ अप्रास्यर्थं तु तुल्यानादरोनादरः ॥
७० त्यक्तस्वीकार आदरः ॥
७१ हेत्वंतरादन्यस्यापि तथात्वं न [त्वम] नुकृतिः ॥
७२ प्राप्तस्य प्रतिबंधः प्रत्यूहः ॥
७३ स्थितस्यान्यथापत्तिः प्रत्यादेशः ॥
७४ उपोद्वलनं समाधिः ॥

Digitized by Google

७५ विशेषस्यांतरेण समर्थनमर्थांतरन्यासः ॥
७६ सवा-संभवोसंभवोव्याप्तिः ॥
७७ साधनात्साध्यप्रतीतिरनुमानम् ॥
७८ परप्रत्यायिकं लिंगं हेतुः ॥
७९ गतनिष्ठाप्रतिपादनमापत्तिः ॥
८० दंडिपूपिकया पातनमर्थापत्तिः ॥
८१ असंभाव्यहेतुफलप्रेषणं विधिः ॥
८२ अन्यनिषेधार्थोपि विधिर्नियमः ॥
८३ प्राप्तस्य परिसंख्या ॥
८४ प्रत्यापत्तिः प्रतिप्रसवः ॥
८५ नानाफलप्रयुक्तः प्रयत्नस्तंत्रम् ॥
८६ प्रसंगादन्यार्थः प्रसंगः ॥
८७ विरुद्धयोस्तुल्यत्वे पाक्षिकत्वं विकल्पः ॥
८८ धर्मयौगपद्यमन्यस्यापितत्करत्वं समुदायः ॥
८९ विनिमयः परिवृत्तिः ॥
९० क्रमेणैकमनेकत्रान्यथा वा पर्यायः ॥
९१ आरोहावरोहादिमः [क्रमः] ॥
९२ रूपधर्माभ्यामाधिक्यं वर्द्धमानकम् ॥
९३ विपर्ययो (व) रोहः ॥
९४ संभावनयान्यथावातिशयोतिशयः ॥
९५ उत्तरोत्तरस्य पूर्वपूर्वानुबंधित्वविपर्ययो वा शृंखला ॥
९६ अन्यधर्मस्वीकारस्तद्गुणः ॥
९७ धर्मसाम्याद्भेदप्रतीतिर्मि (मी) लितम् ॥
९८ अस्यां कुतश्चिद्विवेकोविवेकः ॥
९९ अनुभूतस्य प्राथे [प्रार्थ्ये] स्यांतरोपलब्धौ परभागः ॥
१०० निरूढस्य प्रतिभेद उद्भेदः ॥
१०१ गूढमा [ढा] कांक्षोपनिबद्धो गूढम् ॥
१०२ सूक्ष्मार्थवचनं सूक्ष्मम् ॥
१०३ उद्भेदप्रच्छादन [नं] व्याजोक्तिः ॥
१०४ अन्यथा संभावितयोः शब्दार्थयोरन्यथा योजनं वक्रोक्तिः ॥
१०५ सम्यग्स्वभावोक्तिः ॥
१०६ विप्रकृष्टस्य प्रत्यक्षायमाणत्वं भाविकम् ॥
१०७ उदात्तचरितागमु दात्तम् ॥

Digitized by Google

. . . .

अन्ते
उदात्तं

प्रद्युम्नस्य चकार यत्र गिरिजा श्रीशारिकानुग्रहं
नद्या यत्र वराहलोच [न] भुवां मारी सरिं संगता ॥
राजा सप्रवराभिधो हरिगिरिर्यातः सदेहो यतः
तिष्ठंस्तत्र पुरे यशस्करकविस्तुष्टाव रोगीति [च]

श्रीशोभाकरसूत्रार्थस्वलोहामात्रघट्टनमीर्निर्मितं रत्नकंठेन देवीस्तोत्रं त्रेचारुणि ॥

इति श्रीकाश्मीरदेशवास्तव्यश्रीयशस्करविरचितमलंकारोदाहरणनिबद्धं देवीस्तोत्रं संपूर्णं समाप्तम् ॥

नं० १३७ मुक्तालताशतकम्—शम्भुमिश्रः प० १३

आ० ॐ श्रीगणेशाय नमः

मानं मुंच विपंचि पंचमरवन्यक्कारपारंगमा
माभूवन् कलकंठकंठकुहरे कुंठक्रमास्ते गिरः ।
प्राप्तः पंचशरप्रपंचशरणं यद्भृंगभंगीगुरु-
बंधूकप्रियबांधवो धवलितश्यामाधवो माधवः ॥ १ ॥

अ० या लक्ष्मीः स्मरकार्मुके स्फुरति या बाल्ये प्रवाले रुचि-
र्यो नीलांबुरुहच्छदे मृदुमरुत्प्रेंखोलिते विभ्रमः ।
या कांतिः कनकांबुजेपि सकलं द्रष्टुं तदेकत्र चे-
च्चेतः कंदलिताद्भुतं तव सखे पश्याननं सुभ्रुवः ॥ १०९ ॥

शंभुमिश्रकृता मुक्तालता समाप्ता ॥

नं० १५३—रसेन्द्रचूडामणिः—सोमदेवकृत प० ६० अपूर्णः ।

आदिः - - - - - - - - - - - - -

गोमांसभक्षामरसीधुपानाग्विध्वस्तपापानतिमुक्तितापान् ॥
तान् कौलिकान्नौमि सदेहमुक्तान् [सदेहमुक्तान्] हसतः सदैव ॥
गोशब्देनोदिता जिह्वा तत्प्रवेशो हि तालुनि ॥
गोमांसभक्षणं तत्तु महापातकनाशनम् ॥
जिह्वाप्रवेशसंभूता वह्निनोत्पादिता खलु ॥
चांद्रः श्रवति यस्तारः सा स्यादमरवारुणी ॥
तत्पानं द्वारशब्देन देहसिद्धिं करोति हि ॥

Digitized by Google

एषैव खेचरी मुद्रा चिराभ्यासेन सिद्ध्यति ॥
प्रकृत्यादिधरांतो यश्चतुर्विंशतिको गुणः ॥
तत्कुलं तेन दीपित यो जीवः स हि कौलिकः ॥
रसैर्वाभ्यासयोगेन कल्पस्थायी कुले नहि ॥
सर्वैश्वर्यगुणोपेतः कौलिकोसौ महेश्वरः ॥
पंचभूतसमूहात्मा नास्तिको वेदनिंदकः ॥
पंचत्वमुक्तवादी च सहि पाषंडकौलिकः ॥
तस्मात्पाषंडमुत्सृज्य शिवोक्तां कौलिकीं क्रियाम् ॥
संसेव्य साधयेन्मर्त्यो जीवन्मुक्तिं परांपराम् ॥

इति श्रीकरवालभैरवपुरवरपतिश्रीसोमदेवविरचिते रसेंद्रचूडामणौ रससूत्रस्थाने रसमहिमानिरूपणं नाम प्रथमोध्यायः

······इति द्वितीयोध्यायः

······इति तृतीयोध्यायः

कथ्यते सोमदेवेन मुग्धवैद्यप्रबुद्धये ।
परिभाषा रसेंद्रस्य शास्त्रैः सिद्धैश्च भाषिता ॥

······इति चतुर्थोध्यायः

अथ यंत्राणि वक्ष्यंते रसतंत्राण्यनेकशः ।
समालोक्य समासेन सोमदेवेन सांप्रतम् ॥

······इति पंचमोध्यायः

मंथानभैरवमहागम-प्रादिष्टा दिव्यौषधीर्वदति संप्रति सोमदेवः ॥
वार्द्धक्यरोगहरणाय रसायनाख्या सूतेंद्रबंध – – जारण कर्मणीष्टाः

······इति षष्ठोध्यायः

कथ्यते सोमदेवेन सांप्रतं दर्शितो रसः ।
श्रीकंठागमनिर्दिष्टा विशिष्टारससाधने ॥

इति सप्तमोध्यायः

अथ औषधीगुणाः

सर्पाक्षी वंध्यकर्कोटी जलबिंबी ···

अपूर्णः

नं० १५४ राजेंद्रकर्णपूरः शम्भुकविः प० ५

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

बद्धस्पर्द्धः क्षितिधरसुताभ्रूलतावक्रतायां
भूयाद्भूत्यै तव हरशिरःशेखरो रोहिणीशः ।

Digitized by Google

यं निष्पीड्य स्तनमुखनखोल्लेखरेखासु देव्याः
संभोगांते वितरति सुधास्पंदमर्द्धेंदुमौलिः ॥ १ ॥
चौडीचूडाभरणहरणः कीर्णकर्णावतंसः
कर्णाटीनां मुषितमुरलीकेरलीहारलीलः ।
कुर्वन्नुर्वीतिलक तिलकोत्सिचलाटीललाटं
जीयादेकस्तव नवयशः स्वर्णशाणः कृपाणः ॥ ६ ॥
किंचान्यद्वसुधापुंरदर पुरस्त्वत्पौरुषस्य क्वचि-
न्नार्हत्यस्खलितक्रमोपि गगने त्रैविक्रमो विक्रमः ॥ ८ ॥
जहाति नगरीं गलत् [स्वकर] कंकणः कौंकणो
वनं विशति विव्हल स्खलितकुंतलः कुंतलः ।
किमन्यदुदितक्रुधि त्वयि मृगेंद्रभीमारवं
तटं विशति मारवं च्युतरमालवोमालवः ॥ १२ ॥
तस्थौ कंपतरंगितस्तनतटं बाष्पांबुधौताधरं
शोकाक्रांतकपोलकीलितकरं द्यां मुंजराजे गते ।
संजाते त्वयि हारिहारवलयक्वाणं क्वणत्कंकणं
चंचत्कांचनकांचि सा भगवती नर्नर्त्ति वाग्देवता ॥ १७ ॥
शेष क्लेशमशेषमुत्सृज भज त्वं कूर्म कर्म स्वकं
स्वैरं खेलत सिंधुसैकतलताकुंजेषु दिक्कुंजराः ।
अप्येतां सकुलाचलां सनगरां सांभोनिधिं सापगां
सद्वीपां च भुवं बिभर्त्ति हि भुजः श्रीहर्षपृथ्वीभुजः ॥ १९ ॥
श्लाघा राघव लाघवं तव गता दुष्यंत विश्वं तव
म्लानिं याति यशोगता तव तथा पार्थ प्रथापार्थताम् ।
जातेस्मिन् गुणिबांधवे नरपतिश्यामाधवे माधवे
कस्याप्यत्र न कर्णे कर्णपदवीं याता भवत्कीर्त्तयः ॥ ४४ ॥
कूर्म धैर्यं शिथिलय धृतिं मुंच शेषस्य शेषा-
माशामाशाकरिषु वसुधे देवि मा मा दधीथाः ।
शक्तः सप्तांबुनिधिपरिखामेखलामप्ययं त्वां
वोढुं मौर्वीकिणपरिचितोभूपतेरस्य बाहुः ॥ ६६ ॥
पीयूषद्रवहारिणी सुमनसां भ्रूलास्यविस्तारिणी
त्वत्सेवाभिरवापि काप्यभिनवा वाग्देवते भारती ।
अस्त्येका तु कृतांजलेर्जननि मे शंभोरियं प्रार्थना
मद्वाचां क्वचिदस्तु वस्तुनिपुणः श्रोता सचेतोजनः ॥ ७५ ॥
इति काश्मीरदेशोद्भवशंभुकविविरचितो राजेंद्रकर्णपूरः समाप्तः ॥

Digitized by Google

नं० १५९ काव्यालंकारः—सटीकः—रुद्रटः—नमिः

टी० यथोद्देशस्तथा लक्षणमिति वास्तवलक्षणमाह

वास्तवमिति यद्वस्तुस्वरूपकथनं क्रियते तद्वास्तवमिति ज्ञेयं वस्तुन इदं वास्तवमिति कृत्वा इतिशब्दोर्थनिर्देशो वास्तवशब्दवाच्यः सोर्थ इत्यर्थः पुष्टार्थग्रहणमपुष्टार्थे निवृत्त्यर्थं तेन

गोरपत्यं बलीवर्द्दस्तृणान्यत्ति मुखेन सः ॥
मूत्रं मुंचति शिश्नेन अपानेन तु गोमयम् ॥

अस्य वास्तवत्वं न भवति अविपरीतग्रहणं विवक्षितविपरीतार्थस्य वास्तवत्वनिवृत्त्यर्थं यथा

दंतान् निर्दलयद्रसां च जडयत्तालु द्विधा स्फोटय-
त्याज्यः संघटयद्गलं गलदिलादंत्राणि संकोचयत् ॥
इत्थं निर्मलकर्करीस्थमसहप्रालेयवातासहं
नाधत्याः प्रचुरं पिबंत्यनुदिनं प्रोन्मुक्तधारं पयः ॥

अत्र हि पयसः शीतलत्वमाल्हादकत्वं च विवक्षितं तद्वैपरीत्यं च प्रतीयते निरुपमादिग्रहणं त्वनुवादमात्रं न तूपमातिशयश्लेषाणां वास्तवत्वनिवृत्तये पृथगुपादानादेव तेषामन्यत्वसिद्धेः ॥ १०

नं० १६५ वक्रोक्तिपञ्चाशिका—सटीका मू० रत्नाकरः, टी० बल्लभदेवः प० ११

श्रीगणेशाय नमः

टी० आ० वागीश्वरीं नमस्कृत्य गणानां च तथेश्वरम् ।
वक्रोक्तिवर्णने रात्ने पंजिका क्रियते लघु [ः] ॥ १ ॥

मू० आ० सव्यालंबनमेतदद्य भवतो निस्नेह मुंचाम्यहं
सव्यालं विजहीहि सुंदरि वनं निःस्नेहता नास्ति मे ।
मैवं वक्ष्यसि किं वनं ननु जलं मूर्द्ध्ना मयैवोह्यते
वक्रोक्त्येति हिमाद्रिजामवचसं कुर्वन् हरः पातु वः ॥ १ ॥

टी० सव्यालंबनं वामभागावस्थानं सव्यालं व्यालैर्दुष्टसत्त्वैः सहितं वनं च दंत्योष्ठ्ययोर्हि शब्दालंकारेषु यमकवक्रोक्त्यादिषु न तथा कवयो भेदग्राहिणः मैवं कुटिलं कस्य वनविवक्षा इत्यर्थः वक्ष्यसि कथयिष्यसि धारयिष्यसि च वहप्रापणे धातो. वनं काननं जलं च अवचसं जित्वा निर्वचनाम् ॥ १ ॥

Digitized by Google

च० वक्रोक्तिपंचाशतिमित्थमेनां यो भावयेन्मत्सररिक्तबुद्धिः ।
स्पष्टोत्तरासूक्तिषु काव्यबंधे भवेत्सरत्नाकरवत्प्रवीणः ॥ ५१ ॥

भावयेद्विचारये [त्] स्पष्टमुत्तरं यासु तादृशीषूक्तिषु वक्रोक्तिषु काव्यबंधे सुभाषितविषये रत्नाकरः अयमेव कविवरः हरविजयकाव्यकारस्तद्वत्प्रवीणः कुशलः स्यात् ॥ ५१ ॥

सुनूरानंददेवस्य रणभूव्योम्नि भास्वतः ॥
वक्रोक्तिवर्णनेरात्ने टिप्पनं वल्लभो व्यधात् ॥

इति श्रीबालवृहस्पत्यनुजीविनो वागीश्वरांकस्य विद्याधिपत्यपरनाम्नो हरविजयमहाकाव्यकर्तुः काश्मीरदेशोद्भवराजानकश्रीरत्नाकरमहाकविकृतौ वक्रोक्तिपंचाशिकायाममात्यवरानंददेवसूनुशिशुपालवधाद्यनेककाव्यटीकाकर्तृश्रीवल्लभदेवकृतं टिप्पणकं संपूर्णम् ॥ .

नं० २१२ साम्बपञ्चाशिका—सटीका—मू० साम्बः टी० क्षेमराजः प० २९

आदिः

॥ ॐ नमः सरस्वत्यै ॥

ॐ पुष्णन् देवानमृतविसरैरिन्दुमाप्लाव्य सम्यग्
भाभिःस्वाभीरसयति रसं यः परं नित्यमेव ।
क्षीणं क्षीणं पुनरपि च तं पूरयत्येवमीदृग्
दोलालीलोल्लसितहृदयं नौमि चिद्भानुमेकम् ॥ १ ॥
एतदावेशवैवश्यप्रोन्मिषद्धिषणा वयम् ॥
विमृशामो मनाक् श्रीमत्सांबपंचाशिकास्तुतिम् ॥
सोयं परामृशरसो रसज्ञैरिह रस्यताम् ॥
आयुष्याज्यामृतस्पर्शः शतपद्याहि शांतये ॥
समस्तागममहाम्नायपरमरहस्यविन्महायोगी [गि] सहस्रसंप्रदायसंपूर्णः श्रीसांबः स्वात्मविवस्वत्स्तुतिं जगतोनुग्रहाय वक्तुमुपक्रमते ॥

मू० शब्दार्थत्वविवर्त्तमानपरमज्योतीरुचो गोपतेः
मूलोपान्त्यश्लोकः
भक्तिश्रद्धाद्यखिलतरुणीवल्लभेनेदमुक्तं
श्रीसांबेन प्रकटगहनं स्तोत्रमध्यात्मगर्भम् ।
यः सावित्रं पठति नियतं स्वात्मवत्सर्वलोकान्
पश्यन् सोंते व्रजति शुकवन्मंडलं चंडरश्मेः ॥ ५२ ॥

Digitized by Google

टी०—कीदृशेन सांबेन भक्तिश्रद्धे आदी यासां तत्वार्थचिंतादीनां ताएवाखिलास्तरुण्यो नवनवाः सुंदर्यस्तासां वल्लभेन क्षणमपि परिहर्त्तुमशक्येन प्रेयसा रूपलावण्यातिशयमात्रात् समस्तबाह्यरमणीयेन इत्यनेन व्यतिरेकलभ्येनार्थेन भगवद्वासुदेवसुतत्वमात्मनः प्रकटयति ॥ ५२ ॥

उपसंहारभंग्या जनाननुजिघृक्षुराशास्ते

अन्त्यश्लोकः

मू० इति परमरहस्यश्लोकपंचाशिकैषा
तपननवनपुण्या सागमब्रह्मचर्या ।
हरतु दुरितमस्मद्वर्णिताकर्णिता वो
दिशतु च शुभसिद्धिं मातृवद्भक्तिभाजाम् ॥ ५३ ॥

टी०—इत्युक्तक्रमात्······कश्चिच्छैवः परशिवसमावेशगाढानुरागोद्रेकस्फूर्जन्नभिनवदशावेशवैवश्यशाली

सत्स्तोत्रेस्मिन्विवृतिरचनां क्षेमराजोऽन्ययुंक्तेत्येतन्नैवं झटिति घटितं दर्शनीयं हि सद्भिः ॥

इति श्रीसांबपंचाशिकाविवरणं कृतं श्रीमहामहेश्वराचार्यवर्याभिनवगुप्तपादपंकजोपजीविना राजानकक्षेमराजमधुपराजेनेत्योम् ॥

नं० २२२ सुवृत्ततिलकम्—क्षेमेन्द्रः प० १८

यथा कलशस्य

अंजलौ जलमधीरलोचना लोचनप्रतिशरीरशारितम् ।
आत्तमात्तमपि कांतमुक्षितुं कातरा शफरशंकिनी जहौ ॥

यथा भट्टवल्लटस्य

वरमिह रवितापैः किं न शीर्णासि गुल्मे
किमु दवदहनैर्वा सर्वदाहं न दग्धा ।
यदहृदयजनौघैर्वृत्तवर्णानभिज्ञै-
रितरकुसुममध्ये मालति प्रोंभितासि ॥

यथा गंदिनकस्य

करतरलितबंधं कंचुकं कुर्वतीनां
प्रतिफलितमिदानीं दैपमाताम्रमर्चिः ।
स्तनतटपरिणाहे भामिनीनां भविष्य-
न्नखपदलिपिलीलासूत्रपातं करोति ॥

यथा वीरदेवस्य

तव शतपत्रपत्रमृदुताम्रतलश्चरण-
श्चलकलहंसनूपुरवरध्वनिना मुखरः ।

Digitized by Google

माहिषमहासुरस्य शिरसि प्रसभं निहितः
सकलमहीधरेंद्रगुरुतां कथमंब गतः ॥

यथा साहिलस्य

कचग्रहमनुग्रहं दशनखंडनं मंडनं
दृगंचनमवंचनं मुखरसार्पणं तर्पणम् ।
नखार्दनमतर्दनं दृढमपीडनं पीडनं
करोति रतिसंगरे मकरकेतनः कामिनाम् ॥

यथा भट्टश्यामलस्य

धृतो गंडाभोगे मधुप इव बद्धोब्जाविवरे
विलासिन्या मुक्तो बकुलतरुमापुष्पयति यः ।
विलासो नेत्राणां तरुणसहकारप्रियसखः
स गंडूषः सीधोः कथमिव शिरः प्राश्यति मधोः ॥

यथा लाटडिंडीरस्य

चित्रं तावदिदं सुरेंद्रभवनान्मंदाकिनीपाथसा
केनाप्युत्तमतेजसा नृपतिना क्ष्मामंडलं मंडितम् ।
नातश्चित्रतरं निशाकरकलालावण्यदुग्धोदधे
भूमेर्यद्भवता विरिंचनगरी कीर्त्तिप्लवैः प्लाव्यते ॥

यथा रिस्सोः

स्नातुं वांछसि किं मुधैव धवलक्षीरोदफेनच्छटा
च्छायाहारिणि वारिणि द्युसरितो डिंडीरविस्तारिणि ।
आस्ते ते कलिकालकल्मषमषीप्रक्षालनैकक्षमा
कीर्त्तिः संनिहितैव सप्तभुवनस्वच्छंदमंदाकिनी ॥

यथा चक्रस्य

सत्यं पातालकुक्षिंभरि चिरविलसद्दिक्करिप्रीणिताभ्रं
श्रीगर्भश्वभ्रमभ्रंलिहलहरि हरिस्थानमप्येव किंचित् ।
कल्पांते व्याप्तविश्वं परिरटति सरिन्नाथ पाथस्त्वदीयं
किंत्वेतत्कुंभयोनेः करकुहरदरीपूरमाचामतोभूत् ॥

क्षेमेंद्रस्य पवनपंचाशिकायाम्

प्रेंखच्छंखाभिघातस्फुटदखिलचलच्छुक्तिनिर्मुक्तमुक्ता
मुक्तव्यक्ताट्टहासाः स्मरनृपसकलद्वीपसंचारचाराः ।
सर्पत्कर्पूरपूरप्रवणकरचितापूर्वदिक्कर्णपूरा
धावंत्याध्मातविश्वा रतविधुतवधूबंधनोगंधवाहाः ।

Digitized by Google

नं० २३२ अजित० प० १९

आदौ अजियं जियसव्वभयमित्यादि

मू० च० ३६ गाहा तं मोएउ नंदि पावेउ य नंदिषेणमभिनंदिं ॥
परिसाइवि सुहनंदिं भय य दिसउ संजमे नंदिं ॥ ३७ ॥

मू० टी० व्याख्या० तत् युगलं मोदयतु हर्षयतु च नंदिं समृद्धिं लोकानां प्रापयतु च नंदिषेणं स्तुतिकारं श्रेणिकपुत्रमन्यं वा नंदिं वा अभिनंदिं अभिसमृद्धिं प्रापयतु पर्षदोपि सुखसमृद्धिं दिशतु इतीहापि योज्ये मम च स्तोत्रकर्तुः दिशतु ददातु संयमे प्रमोदसमृद्धिं ॥ ३७ ॥ मूलवृत्तानि एतान्येवाजितशांतिस्तवो व्याख्यातः ॥

संप्रति अन्यकर्तृकमपि गाथाद्वयं व्याख्याति

परयेत्यादि ...... ३९ श्री नंदिषेणमुनिविरचिताजितशांतिस्तवावचूर्णिः संपूर्णा ॥

—भयहरस्तोत्रम्—सटीकम्

आ० मू० ॥ नमिऊण पणयसुरगणचूडामणिकिरणरंजिअं मुणिणो ।
चलणजुअलं महाभयपणासणं संथवं वोछम् ॥ १ ॥

आ० टी० ॥ श्रीपार्श्वस्वामिनं नत्वा मानतुंगगुरोः कृतौ ।
वृत्तिं भयहरस्तोत्रे सूत्रयामि समासतः ॥ १ ॥
विद्यामंत्रोद्धाराः पूर्वाचार्यैः प्रदर्शिता यस्मिन् ।
ते च चिरंतनवृत्तेर्ज्ञेयास्तानिह न वक्ष्यामः ॥ २ ॥
तत्रादावाचार्यः शिष्टसमयपरिपालनाय........

मू० च० ॥ जो पढइ जो य निसुणइ ताणं कइणोय माणतुंगस्स ॥
पासो पायं पसमेउ सयलभुवणच्चियच्चलणो " २१ ॥

इति श्रीपार्श्वनाथस्तोत्रम्

टी० च० सकलग्रहणमिति गाथात्रयार्थः ॥ २१ ॥
भयहरस्तवने (वि) वृतिर्मया व्यरचि किंचन मंदधियाप्यसौ ।
अनुचितं यदवोचमिह क्वचित्तदनुगृह्य विशोध्यमृषीश्वरैः ॥ १ ॥
वृत्तिरेषा विशेषोक्तिरोचिष्णुश्चारुचेतनै (:)
चर्च्यतां चिररात्राय नाम्नाभिप्रायचंद्रिका ॥ २ ॥
संवद्विक्रमभूपतेः शरत्रतुदर्चिर्मृगांकैर्मिते
पौषस्योज्ज्वलपक्षिभाजि रविणा युक्ते नवम्यां तिथौ ।
शिष्यः श्रीजिनसिंहसूरिसुगुरोष्टीकामकार्षी मिमां
श्रीसाकेतपुरे जिनप्रभ इति ख्यातो मुनीनां प्रभुः ॥ ३ ॥
समाप्तोयं भयहरस्तववृत्तेरभिप्रायश्चंद्रिका नाम कृतिः
श्रीमज्जिनप्रभसूरीणाम् ॥

Digitized by Google

नं० २३४ अनेकार्थकैरवाकरकौमुदी प० २१०

आ. ॥ अर्हं ॥

परमात्मानमानम्य निजानेकार्थसंग्रहे ।
वक्ष्ये टीकामनेकार्थकैरवाकरकौमुदी(म्) ॥ १ ॥
विश्वप्रकाशशाश्वतरभसामरसिंहमंखदुर्गानाम् ॥
व्याडिधनपालभागुरिवाचस्पतियादवादीनाम् ॥
शास्त्राणि वीक्ष्य शतशो धन्वंतरिनिर्मितं निघंटुं च ॥
लिंगानुशासनानि च क्रियतेनेकार्थटीकेयम् ॥ ३ ॥

च. अन्यथा भूयांसोप्यर्थाः संति यदाहुः ॥ निपाताश्चोपसर्गाश्च धातवश्चेति ते त्रयः ॥ अनेकार्थाः स्मृताः सर्वे पाठस्तेषां निदर्शनम् ॥ इत्याचार्यहेमचंद्रसूरि-विरचितायामनेकार्थकैरवाकरकौमुदीत्यभिधानायामनेकार्थसंग्रहटीकायामनेकार्थ - शेषोव्ययकांडः समाप्तः ॥

श्रीहेमसूरिशिष्येण श्रीमन्महेंद्रसूरिणा ।
भक्तिनिष्ठेन टीकेयं तन्नाम्नैव प्रतिष्ठिता ॥ १ ॥
सम्यग्ज्ञाननिधेर्गुणैरनवधेः श्रीहेमचंद्रप्रभो
ग्रंथे व्याकृतिकौशलं व्य [व] सति (तत्) कास्मादृशां तादृशम् ।
व्याख्यामः स्म तथापि तं पुनरिदं नाश्चर्यमंतर्मन-
स्तस्याजस्रमपि स्थितस्य हि वयं व्याख्यामनुब्रूमहे ॥ २ ॥
यल्लक्ष्यं स्मृतिगोचरे समभवद्दृष्टं च शास्त्रांतरे
त (त्रा) षे समदर्शि किंतु कतिचित् नो दृष्टलक्षाः कचित् ।
अभू[भ्यू]ह्यं स्वयमेव तेषु ससुखैः शब्देषु लक्ष्यं बुधै-
र्यस्मात्संप्रति तुच्छकश्मलधियां ज्ञानं कुतः सर्वतः ॥ ३ ॥
एकत्रापि कृताभिधेयविषये व्युत्पत्तिरर्थांतरे
कर्त्तव्या स्वयमेव दर्शितदिशा निर्बंधवंध्यैर्बुधैः ।
वर्ण्णाद्यक्रमवर्णनं च न शुभं तत्रापि कार्यं स्वयं
यद्वक्तृप्रतिपादने न विकृतिः कामं वरीवृद्ध्यते ॥ ४ ॥
परिपूर्णा ………… नेकार्थसंग्रहटीकानेकार्थके …………
कौमुदीत्यभि ……… ॥ ७ ॥

नं० २६० चतुःशरणप्रकीर्णकम्—सावचूरि प० ८ प० ५

अर्हं नमः

मू० आ०

सावज्जजोगविरइ १ उक्कित्तण २ गुणवउ अ पडिवत्ती ३ ॥
खलिअस्स निंदणा ४ वणतिगिछ ५ गुणधारणा चेव ६ ॥ १ ॥

Digitized by Google

टी० आ० इदमध्ययनं परमपदप्राप्तिबीजभूतत्वात् श्रेयोद्भुतं अतस्तदारंभे ग्रंथकृन्मंगलरूपसामायिकाद्यावश्यकार्थकथन १ भावस्त्वमंगल [भावमलं] कारणद्रव्यमंगलभूतगजादि १४ स्वप्नोच्चारव्याजसर्वतीर्थकृद्गुणस्मरण २ वर्तमानतीर्थाधिपतिश्रीवीरनमस्करण ३ रूपमंगलत्रयमाह ॥ सावज्जेति ॥ अथवा षडावश्यकयुतस्यैवप्रायश्चतुःशरणप्रतिपत्त्यादियोग्यता स्यात् अतः प्रथमं षडावश्यकमाह । सावज्जेत्यादि । सहावद्येन पापेन वर्त्तंते इति सावद्याः योगा मनोवाक्कायव्यापारास्तेषांविरतिर्निवृत्तिः सावद्ययोगविरतिः सामायिकेन क्रियते इत्यध्याहारः उत्कीर्त्तनं जिनगुणानामुत्कीर्त्तना चतुर्विंशतिस्तवेन क्रियते गुणा ज्ञानदर्शनचारित्राद्याः ते विद्यंते येषां ते गुणवंतो गुरवस्तेषां प्रतिपत्तिर्भक्तिः गुणवत्प्रतिपत्तिः सा वंदनकेन क्रियते स्खलितं आत्मनोतिचारापादनं तस्य निंदनं निंदना न पुनःकरिष्यामीत्यभ्युपगमनं सा प्रतिक्रमणेन क्रियते व्रणस्यातीचाररूपभावव्रणस्य चिकित्सा प्रतिकाररूपा सा कायोत्सर्गेण क्रियते गुणा विरत्यादयो मूलगुणोत्तरगुणरूपां तेषां धारणं धारणा सा प्रत्याख्यानेन क्रियते चैवेति षण्णामपि समुच्चये ॥ १ ॥

मू० च० इय जीव पमायमहारिवीर भद्दं तमेवज्झयणम् ॥
झाए मु तिसंझमवंझकारणं निव्वुइसुहाणम् ॥ ६३ ॥

इति चतुःशरणप्रकीर्णकम् ॥

टी० च० अथ प्रस्तुताध्ययनोपसंहारमाह ।

इयजीव० इति उक्तप्रकारेण हेजीवात्मन् एतदध्ययनं ध्याय स्मर त्रिसंध्यं संध्यात्रये इति संबंधः कथंभूतं पमायमहारिवीरं प्रमादा एव महांतोरयः शत्रवश्चतुर्दशपूर्वधरादीनामपि निगोदादिदुर्गतिपातहेतुत्वात् प्रमादस्य तेषां प्रमादमहारीणां विनाशाय वीरवद्वीरं सुभटकल्पमित्यर्थः अनुस्वारलोपः प्राकृतत्वात् पुनः कथंभूतं भद्रमंते यस्मात्तद् भद्रांतं मोक्षप्रापकमित्यर्थः अथवा हे वीर हे भद्रेति संबोधनपदद्वयं जीवस्योत्साहवृद्धिहेतु अंतामिति जीवितांतं यावदेवैतदध्ययनं ध्यायेत्यर्थः पुनः किंभूतं अवंध्यकारणं सफलकारणं केषां निवृत्तिर्मोक्षस्तत्सुखानामिति जीय इति पाठे जितप्रमादमहारि(:) योसौ वीरभद्रसाधुः वीरसत्कचतुर्दशसहस्रसाधुमध्यवर्ती तस्येदं जित० तदेतदध्ययनं ध्यायेत्यादि । एवं शास्त्रकर्त्तुः समासगर्भमभिधानमुक्तं अस्य चाध्ययनस्य वीरभद्रसाधुकृतत्वज्ञापनेन यस्य जिनस्य यावंतः साधवः प्रत्येकबुद्धा अपि एव प्रकीर्णकान्यपि तावंति भवंतीति ज्ञापितं भवतीति गाथार्थः ॥ इति चतुःशरणप्रकीर्णकावचूरिः सम्मत्तं शास्त्रं ॥ संवत् १६४९ वर्षे भाद्रपद मासे शुक्लपक्षे नवम्यां तिथौ रविवारे ॥ मु । साधुविजय ॥

Digitized by Google

नं० २९९ जगत्सुन्दरीयोगमाला त्रु०

हरिषेणपण्डितः निउत्तव्वम् ॥ ३३३ ॥ ॥ इति पंडितश्रीहरिषेणेन मया योनिप्राभृतालाभे स्वसमयपरसमयवैद्यकशास्त्रसारं गृहीत्वा जगत्सुंदरीयोगमालाधिकारः विरचितः इति ॥ ७ ॥

सर्वौषधिरिद्धिसंयुक्तं । १ । कांत्तारकोसं । आश्चर्यमहोदधिकरणिकारत्नरत्नाकरं । यंत्रमातृकाविश्वकर्म्म---भव्यजनोपकारकारकं । मिथ्यादृष्टिणिरसणपटीयसं । ----ज्वरभूतशाकिनीध्वांतमार्त्तंडं । समस्तनिमित्तशास्त्रोत्पत्तियोनिं । विद्वज्जनचित्तचमत्कारं । पंचमकालसंज्ञं । सर्वविद्याधातुवादादिविधानं । जनव्यवहारचंद्रचंद्रिकाचकोरं । आयुर्वेदरक्षितसमस्तसत्वं । प्रश्नश्रवणमहामुनिकुष्मांडिनीमहादेव्या उपदिष्टं । पुष्पदंतादिभूतबलिसिष्यदृष्टिदायकं । इत्थं भूतं योनिप्राभृतं ग्रंथं । ७ । कलिकाले सव्वन्हू जो जाणइ जोणिपाहुडं गंथं ----७का---मनीहननृणामर्हन्मतेस्याद्रति यद्येषः प्रियधर्म्मकः पृथुयशाः श्रीपूज्यपादो गुरुः------प्रमोद्भूतचिंतामणिं योणिप्राभृतसंज्ञशास्त्रममलं देवासुराभ्यर्च्चितम् ॥ ८ ॥ तावन्मिथ्यादृशां तेजो मंत्रयंत्रादिषु स्फुटम्---शृर्ण्वति धीमतः ॥ ९ ॥ इति श्रीमहाग्रंथं योनिप्राभृतं श्रीपन्हश्रवणमुनिविरचितं समाप्तम् ॥ ॥७॥ संवत् १५८२ वर्षे शाके १४४७ प्रवर्त्तमाने---लिषितम् ॥

नं० ३०० प्राकृतप्रबोधः–नरचन्द्रसूरिः प० ११

आ० ॐ नमः सरस्वत्यै ॥ नमः श्रीगणेशाय ॥
प्रणम्य परमं ज्योतिर्द्योतिताशेषवाङ्मयम् ॥
सिद्धहेमाष्टमाध्याय रूपसिद्धिर्विधीयते ॥ १ ॥

इह च यथा संस्कृतलक्षणे धातुप्रत्ययादिसिद्धायां प्रकृतौ पश्चाद्विभक्त्या विधिस्तथा प्राकृतलक्षणेपि प्रायः प्राकृतलक्षणसिद्धां प्रकृतिमाधाय तदनंतरं विभक्त्यादिक्रिया कर्त्तव्या नान्यथा रूपसिद्धिः क्रमभंगप्रसंगात् ॥ अथ प्रा० ॥ कैअवं । कगचतदपयवां प्रायोलुगिति तलुकि सिः तस्याः क्लीबे स्वरान्मुसेरिति म तस्य मोनुस्वार इत्यनुस्वारः

च० डम्मिडेः ॥ ३२८ ॥

इति मलधारिशिष्यश्रीनरेंद्रसूरिविरचिते प्राकृतप्रबोधे चतुर्थः पादः समाप्तः ॥
नानाविधैर्विधुरितां विबुधैः स्वबुद्ध्यातां रूपसिद्धिमवलोक्य (नतैः स्व) शिष्यैः ॥
अभ्यर्थितो मुनिरनुज्झितसंप्रदायमारंभमेनमकरोन्नरचंद्रनामा ॥ १ ॥
एवं ग्रंथाग्रं १५०० ॥ संवत् १६४५ वर्षे वैशाख वदि १३ शुक्रे श्रीवटपद्रमहानगरे लिखापितम् ॥

Digitized by Google

नं० ३५१ सम्यक्त्वसप्ततिका—सटीका. प० १३३

आ० टी० ॥ अर्हम् ॥ नमः सर्वज्ञाय ॥

सच्चामीकरबंधुरोद्धरतरस्कंधस्फुरद्दोर्लतः

. . . .

सिद्धांतोन्नतिशालिनो नयचयप्रोर्जस्विगर्जाजुष [:]
च्छंदोव्याकरणप्रमाणसुमहःसौदामिनीमालिनः ।
धिन्वंतो निखिलं धरित्रिवलयं व्याख्यामृतोद्वर्षणैः
श्रीमंतो गुणशेखराख्यगुरवो नंदंत मेघा इव ॥ ५ ॥
ढिल्यां साहिमहंमदं शककुलक्ष्मापालचूडामणिं
येन ज्ञानकलाकलापमुदितं निर्माय षट्दर्शिनी ।
प्राकाश्यं गमिता निजेन यशसा साकं स सर्वागम-
ग्रंथज्ञो जयताज्जिनप्रभगुरुर्विद्यागुरुर्नः सदा ॥ ८ ॥
एतेषां गुणशालिनां पदपयोजन्मद्वयीसेवनात्
संजाताधिगमः स संघतिलकाचार्यो जडोप्यंजसा ।
पूर्वाचार्यकृतेर्विचारचतुरज्ञातार्थसार्थोद्धृतेः
सम्यक्त्वाग्रगसप्ततेर्विवरणं कर्त्तास्मि संक्षेपतः ॥ ९ ॥

प्रकटीकृतामृतायमानसदुपदेशसारः प्रकरणकारः प्रज्ञावज्ञातसुराचार्यः कश्चित् पूर्वाचार्य (:) अपहस्तितसमस्तदुर्गतिमहादंभे सम्यक्त्वसप्ततिकाभिधानशास्त्रारंभे·········· प्रथमगाथामाह । दंसणसुद्धिपयासम्

टी० च० दुःकृतं मम ॥ २ ॥

इति श्रीरुद्रपल्लीयगच्छगगनमंडनदिनकरश्रीगुणशेखरसूरिपट्टावतंसश्रीसंघतिलकसूरिविरचितायां सम्यक्त्वसप्ततिकावृत्तौ तत्वकौमुदीनाम्न्यां सम्यक्त्वस्थानषट्कस्वरूपनिरूपणो नाम द्वादशोधिकारः समाप्तः ग्रंथाग्रं ५३६अ० २९

समाप्ता चेयं सम्यक्त्वसप्ततिकावृत्तिस्तत्वकौमुद्यभिधाना ॥

अथ प्रशस्तिः ॥

श्रीवीरशासनमहोदधितः प्रसूतः
प्रोद्यत्कलाभिरभितः पृथितः प्रथिव्याम् ।
प्राद्यन्महः प्रसरनाशिततामसोस्ति
श्रीचंद्रगच्छ इति चंद्र इवाद्भुतश्रीः ॥ १ ॥
तत्रासीद्धरणेंद्रवंद्यचरणः श्रीवर्द्धमानो गुरु-
स्तत्पट्टे च जिनेश्वरः सुविहितश्रेणीशिरःशेखरः ।

Digitized by Google

तच्छिष्योभयदेवसूरिरभवद्नवांगीमहा
वृत्तिस्तंभनपर्श्वनाथजिनराट्मूर्त्तिप्रकाशैककृत् ॥ २ ॥

तत्पट्टपूर्वाचलचूलिकायां भास्वानिव श्रीजिनवल्लभाख्यः ।
सच्चक्रसंबोधनसावधनबुद्धिः प्रसिद्धो गुरुमुख्य आसीत् ॥ ३ ॥

तच्छिष्यो जिनशेखरो गणधरो जज्ञेतिविज्ञोग्रणी-
स्तत्पादांबुजराजहंससदृशः श्रीपद्मचंद्रः प्रभुः ।
तत्पट्टांबुधिवर्द्धनः कुवलयप्रोद्यत्प्रबोधैकधीः
श्रीमान् श्रीविजयेंदुरिंदुवदभूच्छश्वत्कलालंकृतः ॥ ४ ॥

पट्टे तदीयेभयदेवसूरिरासीद्वितीयोहिगुणाद्वितीयः ।
जातो यतोयं जयतीह रुद्रपल्लीयगच्छः सुतरामतुच्छः ॥ ५ ॥

तत्पादांभोजभृंगोजनि जिनसमयांभोधिपाथोधिजन्मा
सूरींद्रो देवभद्रोनुपशमरमारामसेघोपमानः ।
तस्यांतेवासिमुख्यः कुमततमतिमश्चंद्रमार्त्तंडकल्पः
कल्पद्रुः कल्पितार्थप्रवितरणविधौ श्रीप्रभानंदसूरिः ॥ ६ ॥

ज्योतिस्तोमैरमानैः प्रतिहतजगतीवर्तितेजस्वितेजः-
स्फूर्ती तत्पट्टपूर्वाचलविमललसन्मौलिमौलीयमानौ ।
श्रीमान् श्रीचंद्रसूरिर्विमलशशिगुरुश्चाप्रमेयप्रभावौ
जातौ श्रीराजहंसाविव भविकजनव्यूहबोधैकदक्षौ ॥ ७ ॥

आकस्मीरमरीणचारुधिषणान् वादींद्रवृंदारकान्
माद्यद्वादविधौ विजित्य जगति प्राप्तप्रतिष्ठोदयः [याः] ।
सुरेंद्रा [सूरींद्रा] गुणशेखराः स्मयहराः शृंगारचंद्रक्षमा-
धीशाभ्यर्च [र्च्य] पदांबुजाः समभवंस्तत्पट्टशृंगारिणः ॥ ८ ॥

श्रीसंघतिलकाचार्यास्तत्पदांभोजरेणवः ।
सम्यक्त्वसप्ततेर्वृत्तिं विदधुस्तत्त्वकौमुदीम् ॥ ९ ॥

अस्मच्छिष्यवरस्य सोमतिलकाचार्यानुजस्याधुना
श्रीदेवेंद्रमुनीश्वरस्य वचसा सम्यक्त्वसत्सप्ततेः ।
श्रीमद्विक्रमवत्सरे द्विनयनांभोधिक्षपाकृत्प्रमे
श्रीसारस्वतपत्तने विरचिता दीपोत्सवे वृत्तिका ॥ १० ॥

सा सोमकलशवाचकवरानुजैरत्र विहितसाहाय्यैः ।
प्रथमादर्शे लिखितोपाध्यायैः श्रीयशःकलशैः ॥ ११ ॥

Digitized by Google

मेधामांद्यात्प्रमादाच्च यदवद्यमिहाजनि ।
तत्प्रसद्य महाविद्या (:) शोधयंतु विशारदाः ॥ १२ ॥
द्वादशात्मेव सद्वारैर्द्वादशात्मेव बोधकृत् ।
इयं सम्यक्त्वतत्वानां कौमुदी द्योत्यतां भुवि ॥ १३ ॥
प्रशस्तिश्लोकाः २९ । प्रत्यक्षरं निरूप्यास्याग्रंथमानं विनिश्चितम् ।
रुद्राद्रिमुनिसंख्याताः श्लोकाः सचतुरक्षराः ॥ १४ ॥
अनेन श्लोकेन सह ग्रंथमानं । ग्रंथाग्रं । ७७११ अक्षर ४ ॥ शुभं भवतु ॥

काव्यप्रकाशस्य टीका—भीमसेनः

शब्दब्रह्म सनातनं न विदितं शास्त्रैः क्वचित्केनचित्
तद्देवी हि सरस्वती स्वयमभूत् काश्मीरदेशे पुमान् ।
श्रीमज्जैयटगेहिनीसुजठराज्जन्माप्य युग्मानुजः
श्रीमन्मम्मटसंज्ञया श्रिततनुं सारस्वतीं सूचयन् ॥ ४ ॥
मर्यादां किल पालयन् शिवपुरीं गत्वा प्रपठ्यादरा-
च्छास्त्रं सर्वजनोपकाररसिकः साहित्यसूत्रं व्यधात् ।
तद्वृत्तिं च विरच्य गूढमकरोत्काव्यप्रकाशं स्फुटं
वैदग्ध्यैकनिदानमर्थिषु चतुर्वर्ग्गप्रदं सेवनात् ॥ ५ ॥
कस्तस्य स्तुतिमाचरेत्कविरहो [वरो] को वा गुणान्वेदितुं
शक्तः स्यात्किल मम्मटस्य भुवने वाग्देवतारूपिणः ।
श्रीमान् कैयट औवटो ह्यवरजो य च्छात्रतामागतो
भाष्याब्धिं निगमं यथाक्रममनुव्याख्याय सिद्धिं गतः ॥ ६ ॥
संवद्ब्रहाश्वमुनिभूज्ञाते मासे मधौ सुदि ॥
त्रयोदश्यां सोमवारे समाप्तोयं सुखोदधिः ॥

इति श्रीमत्पदवाक्यप्रमाणपारावारीणदीक्षितभीमसेनकृते काव्यप्रकाशविवरणे सुधासागरेर्थालंकारनिर्णयो नाम दशम उल्लासः ॥

Digitized by Google

अश्वायुर्वेदः पत्र २७६।११।२८

॥ श्रीगणेशाय नमः

गणेशशालिहोत्ररेवंतेभ्यो नमः
प्रणिपत्य धवलतनुं मद्य[मान्ध]तिमिरहरं [हर] शशांकम् ॥
आयुर्वेदनिधिं महामुनिशालिहोत्रं च
ये शालिह्नोत्रसुश्रुतगर्गैररस्तु महर्षिभि[:] पुरागदिता[:] ॥
स्वेर्स्वे तुरंगशास्त्रे योगा[:] शांत्यै विकाराणाम् ॥
तेषां मध्यात् राजन् सारतरं हयहितार्य[र्थं]मुद्धृत्य ॥
रचितस्त्वयं[तस्त्वयं]समासेन संग्रहसंधिं [धिः सु] योगानाम् ॥
धर्मार्थकामसिद्धिं[द्धि]र्यथा तुरंगैर्भवेत्तथा पूर्वम् ॥
कथितैव महामुनिभिस्तथापि वक्ष्ये समुद्देशम् ॥
···इत्यश्वायुर्वेदे गणकृते सिद्धियोगसंग्रहे अश्वप्रशंसानामाध्यायः
इत्यश्वायुर्वेदे गणकृते सिद्धियोगसंग्रहे आवर्त्ताध्यायः
इत्यश्वायुर्वेदे गणकृते सिद्धियोगसंग्रहे सर्वांगपरीक्षाः
इत्याश्वायुर्वेदे गणकृते······मिश्रकी [क] नामाध्यायः
इ······महादोषाध्यायोनाम ॥ ० ॥·········
इ······तालुलक्षणम्······
इ······कुलाध्यायोनाम ॥······
इ······वर्णाध्यायः ॥······
इ······राजोपवाह्योध्यायोनाम ॥······
इ······प्ररेशनामाध्यायः······
इति पुंढराध्यायोनाम ॥
इतिलक्षणमष्टांगं शुभाशुभं रचितमेतदश्वानाम् ॥
शृण्वधुना मुनिकथितामिमां चिकित्सां समासेन ॥
इत्यश्वायुर्नेदे गणकृते सिद्धयोगसंग्रहे लक्षणमष्टांगं समाप्तम् ॥
इत्यश्वायुर्वेदे गणकृते सिद्धयोगसंग्रहे निर्देशाध्यायोनाम ॥······
इति······क्रियासूत्रनामाध्यायः········
इति शालाविधिः······
इति गुग्गुलकल्पः······
इति षट्गतिकोध्यायो नाम ॥······

Digitized by Google

इति लवणविधिः॥······
इति सस्यविधिः॥······
इति रसवीर्यविपाकनिश्चयोनामाध्यायः ॥······
इति रसवीर्यविधिः ॥······
इति सुराकल्पः ॥······
इति द्रव्यगुरुदोषनिश्चयः ॥······
इति खादनानि ॥······
इति दशमूलरसविधिः ॥······
इति महास्नेहः ॥······
इति का [कं] कोल्याद्यं तैलम् ॥······
इति स्नेहकल्पः समाप्तः ॥······
इति सुगंधिकटुकचूर्णम् ॥······
इति श्लेष्मघनविधिः ॥······
इति प्रतिपातकल्पः ॥······
शालिहोत्रे चित्रकाद्यवलेहः ॥······
नावनकल्पः [स्नानकल्पः] ······
इति धूमकल्पः ॥······
अभ्यंगविधिः ॥······
इति प्रलेपनकल्पः ॥······
उपनाहकल्पः ॥
इत्यग्निकर्माध्यायः ॥······
इति क्षारविधिः ॥······
इति शिरावेधविधिः ॥······
इति शस्त्रकथानामाध्यायः ॥······
इति स्वेदविधिः ॥······
इति चक्षु [क्षु] रोगकल्पः ॥······
कल्पसूत्रं समाप्तम् ॥······
एवं निदानानि समाप्तानि ॥
निदानस्थानं चतुर्थम्······
अर्बुदाचिकित्सा ॥ ······
शल्योद्धारचिकित्सा ॥······
प्रनष्टशल्याध्यायः ॥
तंत्रचिकित्सा ॥······

Digitized by Google

भमचिकित्सा ॥······

धन्वंतरिर्वैतरणिर्भारद्वाजोथकश्यपः ॥

एते विष [स्य] हंतार एते विद्याचि [विद्याश्चि] कित्सकाः ॥

···विषतंत्रचिकित्सा ॥······

ग्रहलक्षणाध्यायः ॥······

मुष्काध्यायः ॥······

वेधाध्यायः समाप्तः ॥

शोषचिकित्सा······

इत्यश्वायुर्वेदे गणकृते सिद्धियोगसंग्रहे **त्रमुनिश्वगणकृते** चिकित्सास्थानं पंचमं समाप्तम् ॥

अरोगाध्यायः ॥······

उपसर्गारिष्टाध्यायः ॥

उत्तरं सप्तमं स्थानं । एतत्संपरिकीर्त्तितम्

संग्रहाध्यायः ॥······

आयुर्ज्ञाननामाध्यायः ॥······

साराध्यायः ॥······

शेषलक्षणाध्यायः ॥······

सूतिकोपक्रमाध्यायः ॥······

अधिकारचिकित्सा ॥······

अतऊर्ध्वं रोगविज्ञानमुच्यते ॥······

वंध्योपक्रमः ॥······

यात्रालक्षणम् ॥······

शोभालक्षणाध्यायः ॥

धावनाध्यायः ॥······

स्वातिसंपातिको [शान्तिसम्पाठिको] नामाध्यायः ॥

इत्यश्वायुर्वेदे गणकृते सिद्धियोगसंग्रहे समाप्तमिदमुत्तरस्थानमिति ॥ समाप्तश्चायं दुर्लभसूनुगणकृते [तो] योगसंग्रहः । सुविस्तीर्णमु [न्मु] निप्रोक्ता ह [द्व] या (युर्वे) वेदससागरात् उद्धृतो योगरत्नानां गणएषस्ततोधुना ॥

······शालिहोत्रेण गर्गेण सुश्रुतेन च भाषितम् ॥······

तत्त्वजिद्वा [तत्त्वं यद्]जिशास्त्रस्य तत्सर्वमिह संस्थितम् ॥······

सप्तांगणकृतमश्वायुर्वेदशास्त्रमिति ॥······

यत्रापशब्दशतमानमसंगतीनां ॥ गणमयः समाप्तम् [प्तः]······

गणस्य पुस्तिका ॥ ॥ संवत् १७२७ वर्षे ॥······

Digitized by Google

हस्त्यायुर्वेदशास्त्रम्

श्रीगणेशाय नमः

पालकाप्याय

प्रत्यूहव्यूहविच्छेदकारणं गणनायकः ।
जयति स्थिरसंपत्तिर्गजभक्तनिदर्शनः ॥ १ ॥
आमोदश्च प्रमोदश्च सुमुखो दुर्मुखस्तथा ।
अविघ्नो विघ्नकर्ता च हेरंबोगणनायकः ॥ २ ॥
लंबोदरो गजमुखो धूम्रकेतुर्गजाननः ।
सर्वकार्येषु हेरंबनामान्येतानि संस्मरेत् ॥ ३ ॥

अथ वनानुचरितमध्यायं व्याख्यास्यामः

अंगांगा [अंगाना] मधिपः श्रेष्ठः श्रीमानिंदुसमद्युतिः ।
वेदवेदांगतत्वज्ञः सर्वशास्त्रविशारदः ॥ ४ ॥
येनेयं पृथिवी सर्वा सशैलवनकानना ।
चतुःसागरपर्यंता भुक्ता ह्यमिततेजसा ॥ ५ ॥
स रोमपादोनृपतिश्चक्रवर्ती महायशाः ।
मेधावी धर्मवान् धीरो निर्जितारिः प्रतापवान् ॥ ६ ॥
अंगदेशेष्वभूच्छ्रीमान् रोमपादो महीपतिः ॥······
२४ अपश्यन्नागतांश्चंपां मुनयः शंसितव्रताः ॥······
दीर्घपरिकरं काप्यं नारदं सुरवंदितम् ॥······
गुणवत्या वचः श्रुत्वा मतंगो मुनिसत्तमः ॥······
भविष्यति हि ते पुत्रः सामगायनसंभवः ॥
दीर्घकालं तपोवीर्यै मौनमास्थाय यो व्रतम् ॥
चरिष्यति गजैः सार्द्धं शीर्णपर्णांबुभोजनः ॥
स्वयंभूः प्राग्ददौ यस्मै गजायुर्वेदमुत्तमम्
भविता त्रिषु लोकेषु तपोवीर्येण संयुतः ॥
पालकाप्यइति ख्यातो मुनिर्वारणबांधवः ॥······
पालनाद्गजयूथस्य काप्यगोत्रेण एवच ॥
पालकाप्यइति श्रीमान्नाम्ना ख्यातो भविष्यति ॥
एवं दिव्यवचः श्रुत्वा श्रीमतस्तस्य धीमतः ॥
पालकाप्यइति श्रीमान्नामधेयं चकार सः ॥······
तन्मां विद्धि महाराज प्रसूतं सामगायनात् ॥······
ग्राम्याणां व्याधयो ये च तन्ममाख्याहि पृच्छतः ॥

Digitized by Google

इत्युक्तो भूमिपालेन पालकाप्यस्ततोमुनिः ॥
हेतुमत्पुष्कलार्थं च वाक्यं राजानमब्रवीत् ॥
वने निबोध मे हेतुमारोग्ये वनचारिणाम् ॥······

इति पालकाप्ये गजायुर्वेदे महाप्रवचने महारोगस्थाने वनानुचरितो नामाध्यायः प्रथमः ॥

अंगोहि राजा चंपायां पालकाप्यं स्म पृच्छति ॥······
इत्यक्षिरोगा विधिवत्सनिदानचिकित्सिताः ॥
पृच्छते रोमपादाय विंशतिः परिकीर्त्तिताः ॥
महारोगमिति मया यत्ते स्थानं प्रकीर्त्तितम् ॥
तत्समाप्तमिहाध्याये प्रथमं शास्त्रनिश्चयात् ॥

इति श्रीपालकाप्ये हस्त्यायुर्वेदे महाप्रवचने महारोगस्थाने अक्षिरोगाध्यायोष्टादशः ॥ समाप्तमिदं स्थानं प्रथमं महारोगाख्यम् अत्राध्याया अष्टादश अष्टोत्तरशतं च रोगाणां सनिदानानि चिकित्सितान्युक्तानि ॥ ॥

पालकाप्ये

स्थानानि चत्वारि ४ अध्यायाः १७० द्वितीयं क्षुद्ररोगस्थानं अध्यायाः ७० तृतीयं शल्यस्थानं अध्यायाः ३३ चतुर्थमुत्तरस्थानं अध्यायाः ४९ समग्रग्रंथसंख्या १२००० श्रीरस्तु शुभमस्तु ॥

पत्र १०१ पं० ११ अ० ५१

॥ श्रीगणेशाय नमः

अथातः क्षुद्ररोगस्थानं द्वितीयमारभ्यते

अथ प [व] मथुरोगाध्यायं व्याख्यास्यामः

अंगोहि राजा चंपायां पालकाप्यं स्म पृच्छति ।
वारणानां वमथवः संभवंति कथं मुने ॥ १ ॥
साध्यासाध्यं चिकित्सां च तद्ब्रवीहि महामुने ।
एवं पृष्टोंगराजेन पालकाप्यस्ततोब्रवीत् ॥ २ ॥······
क्षुद्ररोग इति मया यत्ते स्थानं प्रकीर्त्तितम् ॥
तत [त्] सप्तभिरध्यायैः समाप्तं स्थाननिश्चयात् ॥

भवति चात्र श्लोकः ।

भिषगिह नु [तु] यथोक्तमेतदेवं **विधिमनुयथोक्तमेतदेवं** विधिमनुसृत्य करोति यश्चिकित्साम् ॥

भवति [स] सततं नृपेण पूज्यो नियतमतिनृ [र्नृ]पराज्य[ज]हस्तिवैद्यः ॥

Digitized by Google

इति श्रीपालकाप्यमुनिप्रणीते गजायुर्व्वेदे महाप्रवचने वृद्धपाठे क्षुद्ररोगस्थाने द्वितीये गात्ररोगोनाम सप्ततितमोध्यायः ॥

समाप्तं क्षुद्ररोगस्थानं ॥ शुभमस्तु ॥ संवत् १७५८

पत्र ९० पं० ११ अ० । ५०

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ नमो वाग्देव्यै ॥

तपोभिर्बहुलैः पूतं मुनिं वारणबांधवम् ॥
बांधवो विदुषामंग इदं वाक्यमवोचत ॥
तत्सर्वं मनुजाद्विद्धि समत्वं चैव यद्भवेत् ॥
इत्यब्रवीत्पालकाप्यो राज्ञांगेन प्रणोदितः ॥

इति पालकाप्ये गजायुर्व्वेदे महाप्रवचने शल्यनाम्नि तृतीयस्थाने दंतोद्धरणं नाम त्रयस्त्रिंशोध्यायः ॥

समाप्तं चेदं शल्यनामकं तृतीयस्थानं ॥ शुभमस्तु ॥

पत्र १३१ पं० ९ अ २६

अथातश्चतुर्थे उत्तरस्थानमारभ्यते ॥
अंगो हि राजा चंपायां पालकाप्यं स्म पृच्छति ।
हितं निश्रेयसं चैव गजानामनुचिंतयन् ॥ १ ॥
अपूर्णम्

योगयात्रा प० ३६ पं० ९ अ० ४०

॥ ८० ॥ श्रीगणेशाय नमः

यश्चक्षुर्जगतः सहस्रकरवद्धाम्नां च धामार्कव-
न्मोक्षद्वारमपावृतं च रविवद्ध्वांतांतकृत्सूर्यवत् ॥
आत्मा सर्वशरीरिणां सवितृव [त्] तिग्मांशुवत्कालकत् [कृत्]
साध्वीं नः स गिरं तनोतु सविता योन्यैरतुल्योपम [:] ॥ १ ॥

वक्ष्यामि भूपमधिकृत्य गुणोपपन्नं..................

॥ ३८ ॥ स्वविषयमभिगम्य मानवेंद्रो बलिमुपयाचितकानि वाधिकानि ।
निगदितविधिनैव संविदध्यात् प्रथमगणास्फुटभूत देवताभ्यः ॥ ३९ ॥
इति योगयात्रायां बलोत्साहोनाम षोडशः सर्गः ॥ ॥
यात्रावतारआदौ दैवाचाराभियोजकाध्यायः [याः] ॥

योगाध्यायोमिश्रकबल्युपहारौ तथा स्नानम् ॥
अग्निनिमित्तं नक्षत्रकैटभलक्षणं तथा वार्याः ॥
श[शा]लाका विधिर्गजेंगितमदकरणं वाजिचेष्टा च ॥
षड्गविधिः प्रस्थानं शाकुनमुत्साहसुरनिवेशश्च ॥
विंशतिवृत्तौ तानि पंचशतान्यत्र कथितानि ॥

इति आचार्यवराहमिहिरकृतौ योगयात्रा समाप्तं [प्ता] सं० १७३३ का० सु० ५ लिपीकृतम् ॥

वीरचम्पूः प० २१ पं० १० अ० ८२

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

नियतरुचिरपानारक्तदन्ताग्ररोचि-
र्दलितदनुजराजप्रौढदर्प्पांधकारः ।
सृजतु दशदिगंतस्थायिनिष्कीर्तिमल्ली-
स्त्रिपुरपुरपुरंध्रीभैरवो भैरवो वः ॥ १ ॥······

स्वस्ति श्रीमद्बघेलकुलावतंसमहाराजाधिराज श्रीरामचन्द्रदेवात्मज श्रीयशोदानन्दनयुवराज श्रीवीरभद्रदेवचरिते मिश्र श्रीबलभद्रात्मज विजयश्री गर्भसंभवसकलशास्त्रारविन्दप्रद्योतन भट्टाचार्यश्रीपद्मनाभविरचिते प्रथम उच्छ्वासः समाप्तः ॥ १ ॥

स्वस्ति······श्रीवीरभद्रदेव चरिते······
युगरामर्त्तुशशांके वर्षे चैत्रे सिते प्रथमे ॥
श्रीवीरभद्रचंपूः पूर्णाभूच्छ्रेयसे विदुषाम् ॥

स्वस्ति······सप्तम उच्छ्वासः समाप्तः ॥
समाप्तोवीरचंपूनामा ग्रंथः ॥

संवत् १६४८ समये आषाढ शुद्ध तृतीयायां सोमे लाहुरपुरे जगन्नाथभट्टेनालेखि पुस्तकमिदम् ॥

तीर्थरत्नाकरः पत्र २४० पं० १ अ० २५

नास्त्यादिपत्रम्

सुप्रसिद्धानि तीर्थानि नानाग्रंथगतानि च ॥
विचारपूर्वं संक्षिप्य लिखितानि विशेषतः ॥
श्रीरामप्रसादनिष्पन्नस्तीर्थरत्नाकरो मया ॥
तत्पादपद्मयुगले काश्यां भक्त्या निवेदितः ॥

Digitized by Google

इति श्रीमत्पराशरसगोत्रसकलशास्त्रविशारदश्रीमाधवात्मजरामकृष्णभट्टविरचिते श्रीरामप्रसादाख्ये तीर्थरत्नाकरे मध्यदेशस्थतीर्थमाहात्म्यम् ॥

समाप्तोयं ग्रंथः ॥

संवत् १६९९ वर्षे······मेदपाटदेशात् महाराजश्रीराणा श्रीजगतसंघजीविजयराज्ये स्वंति श्रीउदयपुरशुभस्थानात्······लिखितं कल्याणमस्तु ॥

पल्लीवालज्ञातीय श्रीरामरायजीसुतगरीबदासः······

बृहस्पतिसंहिता ॥ प० ७० पं० ९ । ३५ अ०

॥ सिद्धिगणेशाय नमः ॥

अथातः संप्रवक्षा [क्ष्या] मि ॐकारस्य तु लक्षणम् ॥

ॐकारत्रिमात्रं तु शृणुष्वापिहितोमुनी ॥······

इति बृहस्पतिसंहितायां गुरुनारदसंवादे भूमिपूजाश्मालंभनं समाप्तः ॥···

इति······व्रतदीक्षाविधानम्······

इति······वास्तुपूजाधिकारः समाप्तः······

पुनरागमनायच ॥

इति भूमिविसर्ज्जनीयं समाप्तं

इति श्रीबृहस्पतिसंहितायां गुरुनारदसंवादे बृहस्पतिपद्धति संपूर्णं समाप्तमिति॥

विधानमाला प० २३२ पं० ११ अ० ३४

॥ ९० ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

योधन्वंतरिशास्त्रमर्थचतुरः कारुण्यरत्नाकरः
सौजन्यामृतपूर्णमानससरिच्छ्रीशंभुचित्तः सदा ।
भूपालालिकलालनीयचरणद्वंद्वस्य सूनुर्हरे-
र्भूविस्तारियशाः सदा जयति सः [स] श्रीविश्वनाथः सुधीः ॥ १ ॥
प्रणम्य लंबोदरमुक्तनामा संता [तो] षदां सर्वपुराणदृष्टाम् ।
धर्म्मार्थकामव्यवहारसिद्ध्यै करोमि शुद्धार्थविधानमालाम् ॥ २ ॥
कुर्वंतु कंठेषु निजेषु धीराः ॥ ७ ॥

इति श्री नृसी [सिं]हभट्टविरचितायां विधानमाला संपूर्णमिति ॥ ॥

संवत् १६७७ वर्षे···लिखायितमिदं पुस्तकम् ॥

वृद्धवसिष्ठसंहिता प० १२० पं० १३ अ० २८

॥ श्रीगणेशाय नमः

मह्मांभोजसुरासुरेंद्रनिकर··········· ॥ १ ॥

ज्योतिःशास्त्रं समग्रं प्रथमपुरुषतः स्वर्णगर्भाद्विदित्वा

Digitized by Google

पूर्वं ब्रह्मा................................ ॥ २ ॥
स्कंधद्वयं वृत्तविचित्रमर्थगंभीरमादावधुना...............
तत्संहितास्कंधमिदं तृतीयं वक्ष्ये जगन्मोहननामधेयम् ॥ ३ ॥
......१२ इति श्रीवृद्धवसिष्ठब्रह्मर्षिविरचितायां महासंहितायां शास्त्रस्वरूपाध्यायः प्रथमः

अन्त्यपत्रे

१२६ इति श्री तिथिनक्षत्रवाररोगोत्पात्तिशान्त्यध्यायः......
इति कुहूयोगविधिनामाध्यायः

संवत् १७३० पौषवदि .. ग्रंथसंख्या ३४७३ नारदपञ्चरात्रे पारमेश्वरसंहिता

श्रीगणेशाय नमः

शुक्लांबरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम् ।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत्सर्वविघ्नोपशांतये ॥ १ ॥
पातु प्रणतरक्षायां......
८६ पारमेश्वरशास्त्राणां सर्वेषां मुनिपुंगव ।
सारभूतं विशेषेण पौष्करार्थोपपादकम् ॥ ८७ ॥
मूलवेदानुसारेण छंदसानुष्टुभेन च ।
लक्षग्रंथेन सर्वार्थक्रियाज्ञानोपलब्धये ॥ ८८ ॥
समेब्रवीन्महाशास्त्रं पारमेश्वरसंज्ञया ।
तस्मात्तु सारमुद्धृत्य सर्वशास्त्रोपयोगिनम् ॥ ८९ ॥
श्लोकैः षोडशसाहस्रैः पारमेश्वरसंज्ञया ।
संप्रवक्ष्यामि ते शास्त्रमिदानीमवधारय ॥ ९० ॥
नारदोपि......

इति श्रीनारदपंचरात्रे......यहमस स्त्रश्व तोमर तांप्ररार्थं पाना शोरांनामाध्यायः ॥ १ ॥

अपूर्णा

पत्र १९४ पं० १२ अक्षर ५२

नारदपञ्चरात्रे जयाख्यसंहिता ॥

॥ आदिपत्राभावः ॥

७९ इति श्री नारदपञ्चरात्रे जयाख्यसंहितायां शास्त्रारंभप्रयोजनं नाम प्रथमः पटलः ॥

Digitized by Google

इति श्री···योगाख्यानं नाम त्रयस्त्रिंशोध्यायः ॥ ३३ ॥
समाप्ता चेयं जयाख्यसंहिता ॥
अथ जयाख्यानुक्रमणिका ॥

आरंभप्रयोजनाध्यायः ॥ १ ॥
ब्रह्मसर्गाख्यः ॥ २ ॥
प्रधानसर्ग जीवस्वरूप. ॥ ३ ॥
शुद्धसर्ग ब्रह्मस्ताख्य. ॥ ४ ॥
परमानंदप्राप्ती मंत्रैर्विघ्ननाश. ॥ ५ ॥
मंत्रोद्धार. ॥ ६ ॥
मंत्रोपकरण. ॥ ७ ॥
मुद्राबंधाख्य. ॥ ८ ॥
स्नानविधि. ॥ ९ ॥
समाधिव्याख्यान. ॥१० ॥
न्यासविधि. ॥ ११ ॥
मानसयाग. ॥ १२ ॥
बाह्ययाग. ॥ १३ ॥
जपविधान. ॥ १४ ॥
अग्निकार्य. ॥ १५ ॥
दीक्षाविधि. ॥ १६ ॥
शिष्यभेद. ॥ १७ ॥
अभिषेकाख्यनाम. ॥ १८ ॥
मंत्रसिद्धिचिन्हाख्यनाम. ॥ १९ ॥
प्रतिष्ठाविधाननाम. ॥ २० ॥
पवित्रकविधाननाम. ॥ २१ ॥
वैष्णवलक्षणश्राद्धविधिनाम. ॥ २२ ॥
संस्कारात्मकनाम. ॥ २३ ॥
प्रायश्चित्तविधिनाम. ॥ २४ ॥
मंत्रसाधननाम. ॥ २५ ॥
साधकमंत्रसाधननाम. ॥ २६ ॥
अंगमंत्रसाधकनाम. ॥ २७ ॥
अंगमंत्रसाधननाम. ॥ २८ ॥
चक्रत्रयकल्पसा० ॥ २९ ॥
कौस्तुभादीनां मंत्रसा० ॥ ३० ॥

Digitized by Google

उपांशुजपसाधनं नाम ॥ ३१ ॥
साधनविधिनाम. ॥ ३२ ॥
योगाख्याननाम. ॥ ३३ ॥

इति श्रीनारदपञ्चरात्रे जयाख्यसंहितायामनुक्रमणिका समाप्ता''' ग्रंथाग्रसंख्या ५०००

संवत् १७८२ पत्र १४२

नारदपञ्चरात्रे लक्ष्मीसंहिता

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥
नमोनित्यानवद्याय जगतः सर्वहेतवे ॥
ज्ञानाय निस्तरंगाय लक्ष्मीनारायणात्मने ॥

किं भूयः श्रोतुमिच्छसि २३६

इति श्रीनारदपंचरात्रे महालक्ष्मीतंत्रे श्रीसूक्तप्रभावप्रकाशोनाम पंचाशत्तमोध्यायः ॥ ५० ॥

इंद्रतप[पो]लक्ष्मीदर्शनं ॥ १ ॥
शुद्धमार्गप्रकाशोनाम ॥ २ ॥
त्रैगुण्यप्रकाश. ॥ ३ ॥
आत्मस्वरूपप्रकाश. ॥ ४ ॥
प्राकृति सृष्टितत्त्वप्रकाश. ॥ ५ ॥
जीवस्य तत्वनिरूपण. ॥ ६ ॥
प्रमातृकरणादिप्रकाश. ॥ ७ ॥
सर्वावतारेषु शक्तिरूप. ॥ ८ ॥
अवतारप्रयोजनना. ॥ ९ ॥
व्यूहप्रकाश. ॥ १० ॥
वैभवप्रकाश. ॥ ११ ॥
अविद्याविद्याप्रकाश. ॥ १२ ॥
जीवप्रकारप्रकाश. ॥ १३ ॥
शुद्धाशुद्धजीवस्वरूपवर्ण्णनंना० ॥ १४ ॥
जीवस्य गुणत्रयात्ययवर्ण्णनंना० ॥ १५ ॥
जीवशुद्धिवर्ण्णनंनाम. ॥ १६ ॥
संसारतरणोपाय. ॥ १७ ॥
मंत्रोत्पत्ति. ॥ १८ ॥
वैखरीस्वरूपनिरूपण. ॥ १९ ॥
मातृकाभूमिवर्णन. ॥ २० ॥

Digitized by Google

मंत्रगुरुशिष्यलक्षण. ॥ २१ ॥
मंत्राणामुत्तमादिभेद. ॥ २२ ॥
मंत्राणांमातृकाप्रकाशोनाम. ॥ २३ ॥
तारकाप्रकाशोनाम. ॥ २४ ॥
तारकानुत्तरप्रकाशवर्णोद्धार. ॥ २५ ॥
तारकामयसप्तविद्याप्रकाशोनाम. ॥ २६ ॥
तारिकाणां सदाचारप्रकाशोनाम. ॥ २७ ॥
सदाचारप्रकाशोनाम. ॥ २८ ॥
षाड्गुण्यविभवाग्नीषोमविभागप्रकाशोनाम. ॥ २९ ॥
त्रयरूपेण सुदर्शविभवप्रकाशोनाम. ॥ ३० ॥
सुदर्शनरहस्यप्रकाशोनाम. ॥ ३१ ॥
स्थूलसूक्ष्मादिप्रकाशोनाम. ॥ ३२ ॥
अंगोपांगादिमंत्रप्रकाशोनाम. ॥ ३३ ॥
मुद्रासमुद्रापदर्शनस्नानप्र. ॥ ३४ ॥
भूतशुद्धिप्रकाशोनाम. ॥ ३५ ॥
अंतर्यागप्रकाशोनाम. ॥ ३६ ॥
बहिर्यागप्रकाशोनाम. ॥ ३७ ॥
बहिर्यागावरणप्रकाशोनाम. ॥ ३८ ॥
बहिर्यागप्रकाशजपादिविधिः ॥ ३९ ॥
नित्यविधिप्रकाशः श्रद्धादिवर्णनं च० ॥ ४० ॥
दीक्षाभिषेकप्रकाशोनाम. ॥ ४१ ॥
पुरश्चरणक्रम ॥ ४२ ॥
मनोनिवारणदर्शन. ॥ ४३ ॥
रहस्यप्रकाश. ॥ ४४ ॥
परिवारमुद्रामूर्तिप्रकाश. ॥ ४५ ॥
सिद्धिप्रकाश. ॥ ४६ ॥
कीर्तिमंत्रसिद्धिप्रकाश ॥ ४७ ॥
जयप्रकाश. ॥ ४८ ॥
प्रतिष्ठाविधानसिद्धिप्र. ॥ ४९ ॥
इति श्रीसूक्तमंत्रप्रभावप्रकाशं नाम पंचाशोध्यायः ॥ ५० ॥
महालक्ष्मी संहिता समाप्ता ॥
संवत् १७८२ ... लक्ष्मीसंहिता पत्र ११३ ग्रंथसंख्या ३७००

Digitized by Google

॥ रामकल्पद्रुमाख्यनिबन्धः ॥

श्रीगणेशाय नमः

प्रणौमि जानकीजानिं पितरं कमलाकरम् ।
अंबामरुंधतीशीलां लक्ष्मीं लक्षणशालिनीम् ॥ १ ॥
जगद्गुरोः श्रीकमलाकरस्य दिगंतविख्यातनिबंधकीर्त्तेः ।
अनंतसंज्ञस्तु तदात्मजोसौ श्रीरामकल्पद्रुममातनोति ॥ २ ॥

इति श्रीमत्पदवाक्यप्रमाणप [पा] रावारपारीणश्रीमन्नारायणभट्टसूरि [सू] नुश्रीरामकृष्णभट्टसुतश्रीमज्जगद्गुरुकमलाकरभट्टात्मजानंतभट्टकृते श्रीरामकल्पद्रुमाख्ये निबंधे समयकांडः समाप्तः ॥ पत्र १०१ ॥

प्रणम्य जानकीजानिं पितरं कमलाकरम् ।
अनन्तसंज्ञस्तनुते दानकांडं यथामति ॥ १ ॥
अनंतविबुधेनात्र कमलाकरसूनुना ॥
योत्र श्रमः कृतस्तेन प्रीयतां रघुनंदनः ॥
समस्तविद्वत्परितापहारी समस्तसंदेहनिरासकारी ॥
श्रीरामकल्पद्रुमनामधारी निबंध एषोस्तु जगत्प्रचारी ॥
तर्के वेदांतशास्त्रे फणिपतिभणितं [ते] प्रौढतंत्रे स्वतंत्रः
शिक्षादक्षः खलानां गुरुवरवचसां भूल[त]भावोपदेष्टा ॥
भाट्टे भट्टोपमानो विदितबहुमतः संमतः सज्जनानां
श्रौते स्मार्ते च वेदे विजयति नितरां श्रीगरीबाभिधानः ॥
तत्कृतं यन्न केनापि तद्दत्तं यन्न केनचित् ॥
संपादिता च सा कीर्त्तिर्या च केनापि नार्जिता ॥
सोयं जनं धर्मकथाविहीनं पापे रतं वीक्ष्य दयार्द्रचेताः ॥
संपूज्य सूनं[नुं] कमलाकरस्याप्यचीकरत्तेन निबंधमेनम् ॥

इति श्रीमन्महामंडलाखंडलचक्रवर्त्तिचूडामणिराजाधिराजश्रीमहाराणाराजसिंहश्री दिवाणजीपुरोहित श्री श्री श्री गरीबदास पुरोहितमहाराज प्रेरितानंतभट्टविरचितश्रीरामकल्पद्रुमाख्यमहानिबंधांतर्गतं सप्तमं दानकांडं समाप्तम् ॥ पत्र ॥ १४० ॥

प्रणम्य जा०······उत्सर्गाख्यं यथामति ॥ १ ॥

ब्राह्मणभोजनं ईश्वरार्प्पणमिति शुभमस्तु ।

इति श्रीमन्महीमंडलाखंडलचक्रवर्तिचूडामणिश्रीराजसिंहमहाराणासार्वभौमपुरोहित श्रीगरीबदासप्रेरितानंतभट्ट विरचिते श्रीरामकल्पद्रुमांतर्गते उत्सर्गकांडे तडोत्सर्गविधिः समाप्तः ॥ ॥ पत्र. ॥ २५ ॥

Digitized by Google

भूपालवल्लभः

श्रीगणेशाय नमः

श्रीसूर्याय नमः

यच्छास्त्रं सविता चकार विपुलं स्कंधैस्त्रिभिर्ज्योतिषं
तस्योच्छित्ति मया सूनुः कलियुगे······ ॥
भूयः स्वल्पतरं वराहमिहिरव्याजेन सर्वं व्यधा-
दित्थं यं प्रवदंति योगकुशलास्तस्मै नमो भास्वते ॥ १ ॥

इति राजमार्त्तंडे विवाहशुद्धिपटलम्·········
इति तारादिस्नानदोषोपशमनं होमादिकथनप्रायश्चित्तम्······
शास्त्रप्रकरणमुक्तं भूपालवल्लभे ॥
इति श्रीकृष्णदेवात्मजपरशुरामकृते भूपालवल्लभे नीतिशास्त्रम्······
इति श्रीपर्शुरामेण ज्योतिषां गतिवेदिना
घातशांतिर्विरचिता नराणां [हित] हेतवे ॥·········
इति श्रीपरशुरामेण ज्योतिषांगति······कारप्रकरणं कृतं भूपालवल्लभे॥३५॥
इति भूपालवल्लभे अलंकारप्रकारप्रकरणम्···········
इति भूपालवल्लभे गवादिलक्षणम्·········
१९ इति श्रीभूपालवल्लभे शास्त्रदृ·········
४४ कृष्णदेवात्मजेनैव पर्शुरामद्विजन्मना ॥
स्वप्राध्यायोनिगदितो··············

पत्र ६०८ पं० ११ अ० २४ अपूर्णम्

कृत्यरत्नाकरः ब्रह्मचारिकांडः प० ७९ पं० १ अ० ४८

॥ श्रीगणेशायनमः ॥

१ आ० देवः स्फुरन्मरि[हि]मतत्तदनंतमत्स्य
कूर्मादिजन्मकथिताद्भुतवैभवोयः ।
ब्रह्मांडबुद्बुदमयो लरदंशलेश
स्तर्यानपोहतु स बोधमहोदधिर्वः ॥ १ ॥

लक्ष्मीधरकृतः—
च० अपूर्णः

Digitized by Google

२ आ० गृहस्थकाण्डः २ प० ११०—पं० १—अ० ४९

॥ श्रीग० ॥

स्वाध्यायाधिगमोर्थितत्वगतये सत्कर्मनिष्पत्तये······

च० कुर्वतोयं प्रकार इति मेधातिथिः ॥ ॥

इति श्रीभट्टलक्ष्मीधरविरचिते कृत्यकल्पतरौ गृहस्थकांडं समाप्तम् ॥

३ आ० नैयतकालकाण्डः ३ प० १६० पं० १ अ० ४८

॥ श्रीग० ॥

येन प्रत्यहमभ्रसिंधुपयसि स्नानादिभिः कर्मभिः ·····

च० इत्येषकथितो राजन् पुराणश्रवणा[ण] विधिः ॥ ॥

इति महाराजाधिराजश्रीमद्गोविंद चंद्रविं-देवमहासांधिविग्रहिकेण भट्टहृदयधरात्मजेन श्रीलक्ष्मीधरेण विरचिते कृत्यकल्पतरौ नैयतकालकांडं समाप्तम् ॥

श्राद्धकाण्डः ४ प० १०० पं० १०० अ० ४६

४ आ० श्रीग०

यः पुण्यात्मा धिनोति प्रतिदिनमतितैर्हैतकारैर्मनुष्यान्······

च० प्राधानिके स्थाने प्रधानहोमस्थाने······

इति भट्टहृदयधरात्मजमहासांधिविग्रहिकभट्टश्रीलक्ष्मीधरविरचिते कृत्यकल्पतरौ श्राद्धकांडं समाप्तम् ॥

ग्रंथसंख्या ३०००

दानकण्डः ५ प० ९३ पं० १० अ० ४०

५ आ० ॐनमोविघ्नराजाय निर्विघ्नफलदायिने ॥

येनाविच्छेदवेदध्वनिहतकलिभिः श्रोत्रियाणां पुरीभिः

च. नक्षत्रनायकं कुर्याद्द्वाराभ्यां मध्यतः स्थितम् ॥

इति श्रीभट्टलक्ष्मीधरविरचिते कृत्यकल्पतरौ पंचमं दानकांडं समाप्तम् ॥

प्रतिष्ठाकाण्डः ६ प० ८३ पं० ९ अ० ४१

६ आ० ॥ श्रीग० ॥

अथप्रतिष्ठा ॥ तत्र प्रासादादिफलं । तत्र यमः । कृत्वादेवकुलं शुभ्रं

च० विशेषेण तु संपूर्णास्ते पूज्याः शतशोमुने ॥

इतिश्रीमहाराजाधिराजगोविंदचंद्रसांधिविग्रहिकश्रीलक्ष्मीधरभट्टविरचिते कृत्यकल्पतरौ प्रतिष्ठाकांडः पूर्णः ॥

Digitized by Google

तीर्थकाण्डः ८ प० ८६ पं० ९ अ० ४१

श्रीगणेशाय नमः

८ आ० धर्मं निर्मलहेमकुंभशिरसोयस्यामराणां गृहाः......

च० नागैश्चैव हता ये च ते नराः पुण्यकर्मिणः ॥

इति भट्टश्रीहृदयधरात्मजमहासांधिविग्रहिकभट्टश्रीमल्लक्ष्मीधरविरचिते कृत्यकल्पतरौ तीर्थकांडं समाप्तम् ॥ ग्रंथसंख्या २५२५

शुद्धिकाण्डः १० प० ५४ पं० ९ अ० ३९

श्रीगणेशाय नमः

१० आ० वर्णादप्युचितार्जनापि भृशं शुद्धैर्यदीयैरमी.........

च० पतिघ्नी च विशेषेण......निंदितः॥

इति भट्टश्रीलक्ष्मीधरेण विरचिते कृत्यकल्पतरौ शुद्धिकांडं समाप्तम्.

ग्रंथसंख्या १२५०

राजधर्मकाण्डः ११ प० ५१ पं० ९ अ० ५२

श्रीसिद्धिविनायकाय नमः

११ आ० न्याये वर्त्मनि यज्जगद्गुणवतां गेहेषु यद्दंतिनो.........

च० आयुरारोग्यमैश्वर्य्यं तदंते च सुखीभवेत् ॥

इति श्रीमद्गोविंदचंद्रमहाराजसांधिविग्रहिकश्रीलक्ष्मीधरभट्टविरचिते कृत्यकल्पतरौ राजधर्मकाडः संपूर्णः ॥

संवत् १६१२

व्यवहारकाण्डम् १२ प० १७० पं० अ० ४९

१२ आ०

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमः शिवाय ॥

नानाशास्त्रवचोविचारचतुरप्रज्ञाबलस्थापित

च० स्वस्थतः विभक्तानवगच्छेयुर्लेख्यमप्यन्तरेण तान् ॥

इति भट्टहृदयधरात्मजमहासांधिविग्रहिकभट्टश्रीमल्लक्ष्मीधराविरचिते कृत्यकल्पतरौ व्यवहारकांडे व्यवहारकांडं समाप्तम् ॥

ग्रंथसंख्या ५०००

Digitized by Google

शान्तिकाण्डम् १३ प० ३३ पं १२ अ० ५०

१३ आ० नमोगणेशाय || ॐ नमः शिवाय ||

यस्मिन् बिभ्रति विश्वपालनमहायज्ञं द्विजन्मोत्तमे

च० ब्राह्मणा दैवतं महत् || ||

इति महाराजाधिराजश्रीमद्गोविंददेवमहासांधिविग्रहिक श्रीमन्हृदयकरात्मजभट्टश्रीलक्ष्मीधरविरचिते कृत्यकल्पतरौ शांतिकपौष्टिककांडं समाप्तम् ||

मोक्षकाण्डम् १४ प० ८९ पं० ८ अ० ५१

|| श्रीगणे० ||

१४ आ० वेदांतोक्तिविवेकवैभवगलद्दुर्वारमायातमः

च० यथा गतिर्नदृश्येत तथैवास्य महात्मनः ||

इति......गोविंदचंद्र......मोक्षकांडं समाप्तम् ||

|| २६५० || || संवत् १७०८ ......शुभमस्तु

Digitized by Google

Digitized by Google

ब्राह्मणपुस्तकानि.

	ब्राह्मणपुस्तकानि.	कर्ता.	पत्राणि.	संवत्.	श्लोकाः	संपूर्णमपूर्णं वा.
१	अगस्त्यसंहिता	......	७२	१७८०	१२३०	
२	अनिट्कारिका—सव्याख्याना ...	......	५	...	७०	
३	अमरकोशकवितभाषा	नारणदास नृपः	१३१	...	३०८७	
४	अष्टाध्यायी	......	२४	...	१०००	
५	अष्टांगहृदयदीपिका—पदार्थचान्द्रिकानाम्नी.	......	५५८	...	१५०००	त्रु.
६	अन्धयष्टिपद्धत्याख्योयज्ञीयग्रन्थः	......	२३	...	८३९	
७	आत्मविद्योपदेशः	शंकरः	२२	...	६०८	
८	आनन्दलहरीटीका	भट्टाचार्य गौरीकान्तः	५६	...	१४५६	
९	आरणीपदम्	......	५	...	१००	
१०	आर्याविज्ञप्तिः	रामचंद्रः	१२	१६३२	२४०	
११	आश्वलायनगृह्यकारिका—जयन्तमते.	......	३९	१७३५	८००	
१२	आश्वलायनश्रौतवृत्तिः	नारायणः ...	१५८	१८४७	४२४०	
१३	आशौचसंग्रहाख्यत्रिंशच्छ्लोकी सटीका.	मू० बोपदेवः टी० भट्टाचार्यः	२१	शके १५८०	५००	
१४	आह्निकम्—सामगानाम्	......	१९	१८११	३६०	
१५	इतिहाससमुच्चयः	......	८	...	६००	अपूर्णम्
१६	उड्डामरमहाशास्त्रसारोद्धारः	......	२०	१६६९	६००	
१७	उत्तरगीता—सटीका	गौडपादी ...	२१	...	५००	
१८	ऋतुसंहारमहाकाव्यम्	कालिदासः ...	१८	१६५०	३००	
१९	ऋग्वेदमन्त्रसंहिता...............	......	१३९	...	२०००	
२०	ऐतरेयब्राह्मणपञ्चिकावा—व्रात्यपञ्चिका.	......	३८४	...	३९३६	
२१	ऊर्ध्वदेहिकपद्धतिः	रामेश्वरः	७७	१८११	११६०	
२२	कविकल्पद्रुमनामा धातुपाठः ...	बोपदेवः	३१	१६०८	३७०	
२३	कक्षापुटः	नागार्ज्जुनः...	४२	...	४३०	
२४	कामकेतुग्रामणीकथा—श्रीकान्ताकथा च.	......	५	...	१८०	
२५	कामशास्त्रेस्मरदीपिका	रुद्रः	११	१७८०	१७५	
२६	कामाक्षीस्तुतिशतकानि	मूककविः ...	४१	...	८००	
२७	कारकपरीक्षावृत्तिः	......	२४	१८७५	७००	

o

Digitized by Google

	ब्राह्मणपुस्तकानि.	कर्ता.	पत्राणि.	संवत्.	श्लोकाः	संपूर्णम-पूर्णं वा.
२८	कारकव्याख्या	जयरामभट्टाचार्यः	१२	...	५३१	
२९	कालनिर्णयः	भट्टोजीदीक्षितः	२७	१७४२	६५०	
३०	कार्तवीर्यदीपदानविधिः	रामचन्द्रः	९	...	२७०	
३१	काव्यप्रकाशः	मम्मटालकयोः कृतिः	६४	१४३१	२५००	
३२	तस्यैव टीका	सरस्वती तीर्थः	१२८	...	४७००	
३३	तस्यैव टीका सारसमुच्चयाख्या	......	२९६	...	७६००	
३४	काशिकावृत्तिः	जयादित्यः ...	३०३ पं० १६ अ० ५६	...	१८०००	
३५	कुवलयानन्दकारिका—सटीका	टी० आशाधरभट्टः	२९	१८३६	५८०	
३६	कुमारसम्भवकाव्यस्य टीका.	वल्लभदेवः सच आनन्ददेवायनिः	३४	...	६००	त्रु.
३७	तस्यैव टीका देवसेनानाम्नी सर्ग २	हरिचरणदासः	२४	...	५००	
३८	कुलार्णवे पञ्चमखण्डे सप्तदशोल्लासः	......	७३	...	२०००	
३९	कुण्डतत्वप्रदीपः	बलभद्रः	२०	१८०२	२००	
४०	कुण्डलक्ष्मविवृत्तिः	रामः	१६	...	४१६	अपूर्णम्
४१	कुण्डप्रदीपः	महादेवः	१२	...	२५०	
४२	कुण्डप्रबन्धः	कालिदासः सच बलभद्रसुतः	११	...	१४०	
४३	कुण्डमार्त्तण्डः	गोविन्द दैवज्ञः	१०	...	१२५	
४४	कुम्भीव्रतकथा	......	८	१७२५	८०	
४५	केदारकल्पः	......	११६	...	१२२५	
४६	गणपत्युपनिषद्	......	२	...	२५	
४७	गणपतिरत्नप्रदीपः—पटल ९ दशममपूर्णम्.	ब्रह्मेश्वरः	५०	...	१०००	
४८	गणितनाममाला	हरदत्तः-श्रीपतिसुतः	९	१८१३	१५३	
४९	गण्डभेरुण्डनृसिंहमालामन्त्रः ...	......	४	...	७०	
५०	तस्यैवविधिः—भरुण्डतन्त्रोक्तः ...	......	५	...	११२	
५१	गायत्र्यर्थरहस्यम्	ज्ञानदेवः ...	७	...	५०	
५२	गीतगोविन्दकाव्यम्—सटीकम्.	मू० जयदेवः टी० नारायणः	५७	...	१५००	

Digitized by Google

	ब्राह्मणपुस्तकानि.	कर्ता.	पत्राणि.	संवत्.	श्लोकाः	संपूर्णमपूर्णं वा.
५३	गीतामाहात्म्यम्—पद्मपुराणोक्तम्.	......	४३	१७५८	१००८	
५४	गीतासारः—स्कन्दपुराणोक्तः ...	......	४	...	७५	
५५	गुरुगीतास्तोत्रम्	......	११	१७६१	१५०	
५६	गृह्यसूत्रम्..........................	......	३०	१६१८	६००	
५७	गोपालरहस्यसहस्रनामस्तोत्रम्—सम्मोहनतन्त्रान्तर्गतम्.	......	७	...	२७५	
५८	ग्रहलाघवोदाहरणम्..............	विश्वनाथः ..	७२	१८७७	१७५०	
५९	ग्रहागमकुतूहलम्	भास्करः	७	...	१४०	
६०	घटखर्परकाव्यम्—सटीकम......	मू॰ कालिदासः	५	...	१२५	
६१	चतुर्वर्गसंग्रहः	क्षेमेन्द्रः	१५	...	...	
६२	चण्डीस्तोत्रम्—सटीकम्	टी॰नागोजीभट्टः	७८	...	२०००	
६३	तदेव टीका—गुतवतीनाम्नी	टी॰भास्करराय:	५६	...	१६२४	
६४	चन्द्रग्रहणसाधनम्....	श्रीपतिः	४	१७९१	२००	
६५	चम्पाषष्ठीव्रतकथा ब्रह्मपुराणोक्ता.	......	५	...	६४	
६६	चातुर्मास्यमाहात्म्यम्	......	८६	...	१४४५	
६७	चारुचर्याशतकम्	क्षेमेन्द्रः	७	...	१००	
६८	जन्मदीपकः	गोविन्दः ...	५	...	१५०	
६९	जातकपद्धतिप्रकाशः	दिवाकरः ...	६	...	१००	
७०	ज्योतिर्निर्णयः	नान्दिदत्तः–श्रीपतिशिष्यः	१०	१८२०	१४०	
७१	तत्वबोधिनी-सिद्धान्तकौमुद्याष्टीका.	ज्ञानेन्द्रसरस्वती.	३०४	...	११४५३	
७२	तर्कसंग्रहदीपिका प्रकाशः	नीलकण्ठः ...	४३	...	१५१२	
७३	ताजिकमुक्तावली	आतुकः सदाशिवपुत्रः	७	...	१३५	
७४	ताजिकपद्मकोशः..............	गोवर्द्धनः ...	६	...	२००	
७५	तापीमाहात्म्यम्—स्कन्दोक्तम् ...	......	२२८	१७४४	४५४०	
७६	तारारहस्यवृत्तिका	......	१८	...	३६०	अपूर्णम्
७७	त्रिकालज्ञानाक्षरचिन्तामणिः ...	......	१०	...	१६०	
७८	त्रिप्रश्नाधिकारः शिरोमणेः–सटीकः	मू॰ भास्करः टी॰ रामकृष्णः	२२	...	८१	
७९	त्रिवेणिका	आशाधरभट्टः	२१	...	४००	
८०	त्रिशच्छ्लोकी	बोपदेवः	३	१७४८	५०	
८१	दशकुमारचरितदीपिका	......	११	१६६१	५००	
८२	दशश्लोकी—सटीका.............	टीका. रघुनाथः—माधवात्मजः	११	१६११	५७५	

Digitized by Google

	ब्राह्मणपुस्तकानि.	कर्ता.	पत्राणि.	संवत्.	श्लोकाः	संपूर्णम-पूर्णं वा.
८३	दण्डकम्........................	......	२८	...	२९२	
	नवग्रहाधिदेवतास्थापनम्					
	नवग्रहाधिपत्याधिदेवतास्थापनम्					
	नक्षत्रस्थापनम्					
	पूर्णाहुतिः					
	वैश्वानरस्तुतिः					
	अमृताभिषेकः					
८४	दक्षिणकालिकापूजनप्रयोगः......	......	४९ { ३४। ३९ न	...	३८०	अपूर्णम
८५	दानदीपवाक्यसमुच्चयः	......	१८	...	४३०	
८६	दानपाञ्चिका	रत्नाकर ठक्कुरः	५१	...	१०००	
८७	दिनकरी—अनुमानखण्डात्	दिनकरः	९५	१८२८	२२८०	
८८	दिवाकरपद्धतिप्रकाशविवरणम्...	वीरेश्वरः	२८	१७२६	६००	
८९	दुर्गादेवीसूक्तम्	......	२०	१७०५	३००	
९०	देवीस्तोत्रम्—सावचूरि	लघुपण्डितः...	५	१६१६	२५०	
९१	देवीस्तोत्रम्—अलंकारोदाहरणानि-बद्धम्.	यशस्करः ...	१५	...	६००	
९२	धर्मशास्त्रसर्वस्वेतीर्थकर्त्तव्यताविचारः	......	१६	...	५००	नादिपत्रम्
९३	धृष्टककथा—शाकिनीचरित्रविषये.	......	७	...	१८६	
९४	ध्रुवभ्रमकभाष्यम्	पद्मनाभः......	९	...	२५०	
९५	नवचरणविचारः—भाषायाम् वा—कर्मविपाकविचारः.	......	१७	...	४४२	
९६	नवरत्नटीका	वल्लभः.........	११	...	१७०	
९७	नक्षत्रशान्तिः	बौधायनः ...	६	...	१५०	
९८	नाथस्तुतिः वा—आत्ममन्दिरस्तोत्रम्.	यामुनाचार्यः	८	...	११२	
९९	निरुक्तपूर्वार्द्धम्	......	७६	१६८२	१२००	
१००	निरोधलक्षणविवरणम्...........	हरिराय	१४	...	२८६	
१०१	नृसिंहचम्पूकाव्यम्.............	केशवभट्टः ...	२७	...	३००	
१०२	न्यायबोधिनी—तर्कसंग्रहस्य टीका	गोवर्द्धनः ...	२६	...	३३५	
१०३	पवमानसूक्तम्	......	१	...	१५	
१०४	पञ्चपर्वमाहात्म्यम्—गरुडपुराणोक्तम्.	... ..	११	१५७५	१७५	
१०५	पञ्चतन्त्रेप्रथमतन्त्रम्	......	३०	...	८००	
१०६	पृथ्वीवराहसंवादः—वराहपुराणे—ऋग्वेदविधाने.	......	५	...	९०	उपांत्यपत्रं नास्ति

Digitized by Google

	ब्राह्मणपुस्तकानि.	कर्ता.	पत्राणि.	संवत्.	श्लोकाः	संपूर्णम-पूर्णं वा.
१०७	प्रणयामृतपञ्चाशकम्...........	रामचन्द्रः ...	११	...	१००	
१०८	प्रबोधिनी माहात्म्यम्	......	३	१४९९	४०	
१०९	प्रबोधचन्द्रिका—श्लोकबद्धा—व्याकरणविषये—सन्धिपर्यन्ता.	वैजलभूपतिः	१३	...	४२५	
११०	प्रयागमाहात्म्यम्—मत्स्यपुराणोक्तम्.	......	१२	१५४८	२७५	
१११	प्रयोगरत्नम्—अनन्तभट्टीसहितम्—प्रायश्चित्तप्रयोगान्तम्.	मू॰ नारायणः	१२०	...	३२४०	
११२	पातञ्जलयोगशास्त्रविवृतिः—राजमार्तण्डाभिधाना.	भोजदेवः ...	४२	...	१३०२	
११३	पाराशरीयधर्म्मशास्त्रम्	......	१४	१७५८	५६०	
११४	प्राकृतचन्द्रिका—वेणीसंहारनाटकस्य.	......	१२	१७४७	२००	
११५	प्रौढमनोरमा	भट्टोजिदीक्षितः	२४१	१८२१	१२२४०	
११६	पिंगलप्रदीपः.....................	लक्ष्मीनाथ भट्टारकः	४०	...	८००	अ.
११७	पुष्पाञ्जलिस्तोत्रम्...............	रामकृष्णः ...	३	...	६६	
११८	बालभारतम् प्रचण्डपाण्डवापरनामकम्—अंकौ	राजशेखरः ...	२०	...	५००	
११९	बीजगणितम्......................	... .	६७	...	२६८०	
१२०	बीजगणितप्रबोधः................	रामकृष्णो ज्योतिर्विद्.	१२०	१७४४	४०००	
१२१	भामिनीविलासः—विलासः १	पण्डितराजः	१२	...	१५०	
१२२	भुवनेश्वरीस्तोत्रभाष्यम्	पद्मनाभः	१२	...	४००	
१२३	मकरन्दविवरणम्	दिवाकरः ...	११	...	२००	
१२४	मनोरमावृत्तौ भाषाविभागनामादशमपरिच्छेदः	वररुचिः ...	९	...	५००	
१२५	मन्त्रमहोदधेर्नौकानाम्नी टीका ...	महीधरः	८२	...	२३००	
१२६	मन्त्रपाठा	याज्ञवल्क्यः...	८	१७३३	१००	
१२७	मन्त्रसंकलना—स्थापनस्य	......	१३	१७४१	१००	
१२८	मन्युसूक्तम	......	१	...	२०	
१२९	महाकालयोगशास्त्रेखेचरीविद्या	आदिनाथः ...	१५	१८०५	३००	
१३०	महाभारतसावित्री	......	२८	...	५००	अपूर्णम्
१३१	महार्णवनामा कर्मविपाकः	मदनपालपुत्रः	२१२ गतपत्र ११	१६४५	७०००	
१३२	माधवनिदानम्	माधवः	१०२	...	१७००	

Digitized by Google

	ब्राह्मणपुस्तकानि.	कर्त्ता.	पत्राणि.	संवत्.	श्लोकाः	संपूर्णमपूर्णं वा.
१३३	माधवानलनाटकम्	कवीश्वरः ...	१६	१८६३	२५०	
१३४	मानवसूत्रम्	......	२६	...	४००	त्रु.
१३५	मीमांसार्थसंग्रहप्रकरणम्	लौगाक्षिभास्करः	२८	...	४३०	
१३६	मृगव्याधकथानकम्–वा–मृगोपाख्यानम् नारदपुराणोक्तम्.	......	८	...	२००	
१३७	मुक्तालताशतकम्	शम्भुमिश्रः ...	१३	...	३००	
१३८	मुहूर्तचिन्तामणेष्टीका	रामदैवज्ञः ...	१८४	१८८२	५५००	
१३९	मुहूर्त्ततत्वम्	केशवः	२८	१७३५	४८६	
१४०	मुहूर्त्ततत्वम्—सटीकम्—	मू॰ केशवः ... टी॰ गणेशः	१५७	...	३५००	
१४१	मेघदूतकाव्यम्	कालिदासः ...	२६	१६१२	२५०	
१४२	मेघदूतकाव्यम्—सावचूरि	......	१९	...	१६००	अपूर्णम्
१४३	यक्षिणीवेतालसाधनम्—मन्त्ररत्नावल्युक्तम्.	......	७	१८५६	१७०	
१४४	यन्त्रचिन्तामणिः—सटीकः	......	९	...	३००	
१४५	यन्त्रोद्धारविधिः—रुद्रयामलोक्तः	......	५	...	१००	
१४६	याज्ञिकवल्लभा	महादेवसुतः...	५१	१५७८	६००	
१४७	योगरत्नसमुच्चयः	चन्द्रटः—तीसटसुतः	२२९	१८१५	४५८०	
१४८	योगार्ण्णवः	व्यंकटेशः ...	१२	...	३१२	
१४९	रघुनाथविलास वा–रसमञ्जरी भाषाकविता.	रघुनाथः—गंगशिष्यः	१२	१७४०	५१४	
१५०	रघुवंशपञ्जिका—सर्ग १७	वल्लभदेवः ...	५४ पत्र ४न	...	५५००	
१५१	रजोदर्शनशान्तिः	बौधायनः ...	१९	...	३५०	
१५२	रत्नकोशः	......	११	...	२५०	
१५३	रसेन्द्रचूडामणिः—अध्यायाः ७ ...	सोमदेवः ...	४०	...	५६०	नाद्यपत्रम्
१५४	राजेन्द्रकर्ण्णपूरः	शम्भुकविः ...	५	...	१५०	
१५५	रामसहस्रनाम—लिंगपुराणोक्तम्...	......	६	...	१३०	
१५६	रुद्रजपः	......	२९	१८२५	३५०	
१५७	रुद्राध्यायः	......	३१	१६१८	१५०	
१५८	रुद्रविधानम्—मैत्रायणीयानाम् ...	......	१६	१८३०	३००	
१५९	रुद्रटालंकारः—सटीकः वा—काव्यालंकारः	मू॰ रुद्रटः टी॰ नमिसाधुः	१४२	...	४०००	
१६०	लक्षहोमविधिः—वासिष्ठः	......	७	१६२०	९०	[त्रे न स्तः
१६१	लग्नचन्द्रिका	काशिनाथः...	१३	...	१०००	आद्यन्तप-

Digitized by Google

	ब्राह्मणपुस्तकानि.	कर्त्ता.	पत्राणि.	संवत्.	श्लोकाः	संपूर्णमपूर्णं वा.
१६२	लीलावती—पाटीगणिते—सटीका.	टी॰ गंगाधरः	३७	१७३४	३५००	
१६३	सैव—घनमूलपर्यन्ता	स एव	५	...	३३५	
१६४	वसन्तराजशाकुनः	......	६२ पत्र ४ न	१५०४	२१००	
१६५	वक्रोक्तिपञ्चाशिका—सटीका ...	मू॰ रत्नाकरः टी॰ वल्लभदेवः	११	...	३००	
१६६	वर्द्धमानेन्दुः	पद्मनाभः ...	८१	...	३०००	
१६७	वामनसूक्तम्	......	४	...	६५	
१६८	विजयाकल्पे संवित्पटलम्	......	७	...	६५	
१६९	विवेकमार्तण्डः वा—योगप्रदीपः ...	......	६	...	३००	
१७०	विल्हणचरितनामकखण्डकाव्यम्	विल्हणः ...	१०	...	१५०	
१७१	विष्णुभक्तिप्रबन्धः—स्तबकौ २ .	पुरुषोत्तमः...	८	...	१५०	
१७२	विष्णुश्राद्धपद्धतिः	नारायणः ...	१७	...	४४२	
१७३	विष्णुसहस्रनाम सभाष्यम् पद्मपुराणोक्तम् .	......	८८	१५८१	१४०८	
१७४	विष्णुसूक्तम्	......	३	...	५५	
१७५	विसलदेवरास	......	२२	...	६००	
१७६	वृन्दावनकाव्यम् .... मेघाभ्युदयकाव्यम् घटखर्परकाव्यम् चन्द्रदूतकाव्यम् शिवभद्रकविकाव्यम् शिवभद्रकाव्यम्	......	४	...	१७५	
१७७	बृहज्जातकटीका	भट्टोत्पलः ...	१५०	१८९०	६०००	
१७८	वैद्यजीवनन्—सटीकम्	मू॰ लोलिम्बराजः टी॰ रुद्रभट्टः—कोणेरभट्टपुत्रः	३०	१८२२	१२६०	
१७९	वैद्यमनोत्सवः भाषायाम्	नयनसुखः ...	१२	१७४९	३५०	
१८०	वैद्यप्रदीपः	उद्धवमिश्रः ...	९६	...	१४००	
१८१	व्यंकटागिरिमाहात्म्यम् अध्या॰ १७ वराहपुराणोक्तम् .	......	१४	...	३३६	अपूर्णम्
१८२	शतश्लोकव्यवहारकम् .... वा—त्रिविक्रमशतकम्	त्रिविक्रमः ...	५	१७८१	७५	
१८३	शब्दशोभानामक व्याकरणम् ...	नीलकण्ठः ...	२९	१७३६	४९०	
१८४	शब्दभेदप्रकाशः	......	१७	...	३००	

Digitized by Google

	ब्राह्मणपुस्तकानि.	कर्ता.	पत्राणि.	संवत्	श्लोकाः	संपूर्णमपूर्णं वा.
१८५	शाब्दबोधप्रक्रिया	......	१४	...	४५५	
१८६	शिवगीता—सटीका	मू॰ पद्मपुराणोक्तम्. टी॰ व्यंकटेश्वरः	११८	...	३०००	
१८७	शिवपुराणम्	स्कन्दपुराणे ब्रह्मोत्तरखण्डोक्तम्.	१२८	...	२२२५	
१८८	शिवरात्रिकथा	......	४	१४५०	५०	
१८९	शिवार्चनचन्द्रिका प्र॰ १५	श्रीनिवासभट्टः	३६०	...	६६६०	अपूर्णा
१९०	शिशुपालवधकाव्यम्	माघः	६४	१७७६	३०००	
१९१	तदेव—सटीकम्	टी॰ वल्लभदेवः	१६६	...	१००००	
१९२	शीघ्रबोधः	काशीनाथः...	३१	१८२७	४००	
१९३	शुकदेवचरित्रम्—भारतीयम्......	......	८ पत्र ५।६ न	१६८५	२८०	
१९४	श्राद्धपद्धतिः	रघुनाथः	३५	...	७६५	
१९५	श्राद्धविधिः	......	१८	१५३८	२३०	
१९६	श्रीमालखण्डः—स्कन्दपुराणस्य...	......	२०० गतानि २६	१६०५	४६००	
१९७	श्रीहर्षचरित्रस्यटीका-संकेतनाम्नी.	शंकरः	४७	...	२५५०	
१९८	श्रौतपद्धतिः	शिवभद्रशुक्लः	१८ षष्ठं ६ न	...	३५०	
१९९	सदाचारनिर्णयः.................	......	३०	१५५३	५७५	
२००	सवीलमालाख्यम्—ऋग्वेदस्य ...	......	१०	...	२००	
२०१	संवत्सरोत्सवकल्पलता	व्रजराजः ...	१७	...	२३५	
२०२	संक्षेपाह्निकचन्द्रिका.............	भट्टदिवाकरः	४०	...	७२०	
२०३	संहिता—सामवेदस्य.............	......	४४	१७५४	६००	
२०४	सन्ध्याभाष्यम्	श्रीकृष्णपण्डितः	५५	..	१२४२	
२०५	स्मृतयोऽष्टौ	......	५४	१६७१	५१७	
	अत्रिस्मृतिः २४७.					
	व्यासस्मृतिः ७४.					
	शंखस्मृतिः ३०.					
	हारीतस्मृतिः ११७.					
	संवर्त्तस्मृतिः २१३.					
	यमस्मृतिः ९७.					

Digitized by Google

	ब्राह्मणपुस्तकानि.	कर्त्ता.	पत्राणि.	संवत्.	श्लोकाः	संपूर्णम-पूर्णं वा.
	शातातपस्मृतिः ६४.					
	अंगिरस्स्मृतिः ५४.					
२०६	साचिनामकनवमकाण्डः.........	......	१०७	१६४१	११००	
२०७	साधनपञ्चकम्—सटीकम्	मू० शंकरः ... टी०विमलभूधरः	३	...	७५	
२०८	सापिण्ड्यनिर्णयः........... ...	रामभट्टः	६	...	१२०	
२०९	सापिण्ड्यदीपिका	श्रीधरः	१८	१८७१	४३२	
२१०	सारस्वतव्याकरणस्य सूत्रपाठः	अनुभूतिस्वरूपाचार्यः	११	१५४४	२८०	
२११	साहित्यदर्पण टीका	रामचरणभट्टाचार्यः	१८२	...	६०००	
२१२	साम्बपञ्चाशिका—सटीका	मू० श्रीसाम्बः टी० क्षेमराजः	२८	...	६००	
२१३	सांख्यतन्त्रम्—आर्याबद्धम्—सटीकम्. सांख्यतत्वकौमुदीनाम्नी टीका.	मू० ईश्वरकृष्णः टी० वाचस्पतिमिश्रः	६७	...	११२२	
२१४	सिद्धान्तचन्द्रिकायाष्टीका—तत्वदीपिका नाम्नी.	लोकेशकरः—क्षेमंकरपुत्रः	९९	...	४०००	
२१५	सैव द्वितीयावृत्तितृतीयावृत्ती ...	स एव..... ...	४०	...	१०००	
२१६	सिद्धान्तशिरोमणौ बीजगणिताध्यायः.	......	४३	१५४५ शके	११३४	
२१७	सिद्धान्तशिरोमणिवासनाभाष्यम्.	भास्करः	८९	१५८६	३६००	
२१८	सिद्धान्तशिरोमणेष्टीका--चन्द्रार्कग्रहणात्पाताधिकारपर्यन्ता.	गणेशः	२७	...	८००	
२१९	सिद्धान्तसुन्दरः—उत्तरार्द्धम्......	ज्ञानानन्दः ...	१९	...	४००	
२२०	सिंहासनद्वात्रिंशिकाकथा—गद्य.	......	१९	१७५९	६६०	
२२१	सुभाषितावलिः	वल्लभः	१८०	...	६५००	
२२२	सुवृत्ततिलकम्	क्षमेन्द्रः	१८	...	३००	
२२३	सौभाग्यसुन्दरीव्रतकथा—ज्ञानभास्करग्रन्थोक्ता.	......	१४	...	१५०	
२२४	सौश्रुते आयुर्वेदशास्त्रे शारीरस्थानम्.	......	५२	१६४०	११००	
२२५	स्तोभः .... रथन्तरम् ४ सामवेदस्य	......	२०	...	२००	
२२६	स्फोटवादः........................	कौण्डभट्टः ...	३१	१७६७	१२९०	
२२७	हरविजयकाव्यस्य टीका.........	......	१९४	...	४५००	
२२८	हरिपूजनविधिः	......	१७	...	२४०	अपूर्णम्

Digitized by Google

	जैनीयपुस्तकानि.	कर्त्ता.	पत्राणि.	संवत्.	श्लोकाः	संपूर्णम्-पूर्णं वा.
२२९	हल्लीजताजिकम्	......	७	...	३७०	
२३०	हायनरत्नम्	बलभद्रः	१४१	१८८०	३८५०	
२३१	हायनसुन्दरः	......	१५	...	४५०	अपूर्णम्
	जैनीयपुस्तकानि.					
२३२	अजितशान्तिस्तवः सटीकः ...	मू॰ मा॰ नन्दिषेणः	१९	...	१५००	संपूर्णम्
	अजितशान्तिस्तवः—सटीकः.	मू॰ मा॰ जिवनवल्लभः टी॰ सं॰ धर्मतिलकमुनिः				
	भयहरस्तोत्रम्—सटीकम्	मू॰ मा॰ मानतुंगसूरिः टी॰ सं॰ जिनप्रभसूरिः				
	स्मरणस्तोत्रम्—सटीकम्	मू॰ मा॰ जिनदत्तसूरिः टी॰ सं॰ जयसागरगणिः				
	गुरुपारतन्त्र्यस्तोत्रम्—सटीकम्	—तद्वत्.				
	पार्श्वनाथस्तोत्रम्—सटीकम्	—तद्वत्.				
	उपसर्गहरस्तोत्रम्—सटीकम्	मू॰ मा॰ भद्रबाहुः टी॰ सं॰ जयसागरगाणिः				
२३३	अनेकार्थसंग्रहः	हेमचन्द्रः	५८	१८३६	२०००	संपूर्णम्
२३४	अनेकार्थकैरवाकरकौमुदी—अनेकार्थसंग्रहस्यैव टीका.	हेमचन्द्र महेन्द्रसूरी गुरुशिष्यौ कर्त्तारौ.	२१०	...	११२८४	संपूर्णम्
२३५	अपापावृहत्कल्पः .... वा पावापुरिकल्पो वा दीपोत्सवी कल्पः	मू॰ मा॰ जिनप्रभसूरिः	८	...	४१६	
२३६	अभिधानचिन्तामणिनाममाला बीजकानि.	......	२०	...	८००	
२३७	आचारांगप्रदीपिका	जिनहंससूरिः	१९७	१६१२	१००००	

Digitized by Google

	जैनीयपुस्तकानि.	कर्ता.	पत्राणि.	संवत्.	श्लोकाः	संपूर्णमपूर्णं वा.
२३८	आदिदेवस्तवनम्—मन्त्रयन्त्रकालितम्—सटीकम्.	......	..	...	२००	
२३९	आरामशोभानाम्नीकथा	......	३	...	२७०	
२४०	आवश्यकनिर्युक्तिः	भद्रबाहुः	३४	...	३०००	
२३१	आवश्यकलघुवृत्तिः	तिलकाचार्यः	२८२	१४५८	१२३२५	
२४२	इलापुत्रऋषिरास	ज्ञानसागरः	५	...	१७०	
२४३	उत्तमचरित्रनृपकथा	......	६	१५५६	२७५	
२४४	उत्तमकुमारचरित्रम्	......	७	१५३३	३३०	
२४५	उत्तराध्ययनसूत्रस्य कथाः	पद्मसागरः ...	७३	१७९९	४५००	
२४६	उपदेशमालावचूरिः	......	२२	१५२७	१५००	
२४७	उपसर्गहरस्तोत्रम्—प्रियंकरनृपकथासहितालघुवृतिश्च.	मू० भद्रबाहुः...	२८	...	८५०	
२४८	कम्मपयडी	......	१३	...	६००	
२४९	कर्म्मप्रकृतिटीका	मलयगिरिः	१५२	१८११	८०००	
२५०	कर्पूरप्रकरणाभिधः-सुभाषितकोशः	हरिः—वज्रसेन शिष्यः	१०	...	३४५	
२५१	कल्पसूत्रम—कालिकाचार्यकथा च श्लोकबद्धा संस्कृते.	कीर्तिचन्द्रः कथाकृत	६७	...	१३२०	
२५२	तस्यैव टीका कल्पद्रुकलिकानाम्नी	लक्ष्मीवल्लभः	१८३	...	४१०९	
२५३	कल्पान्तर्वाच्यानि वा—गच्छभेदेन कल्पव्याख्यानम्.	......	४१	१५२५	२०००	
२५४	कुकडामंजारीरास	वल्हपण्डितः	६	१६६२	२७०	
२५५	कुमारपालप्रबन्धः	जिनमण्डनः...	८२	...	४०००	
२५६	क्रियाकलापः....................	विजयानन्दः	१३	...	३२५	
२५७	क्रियारत्नसमुच्चयः	गुणरत्नसूरिः	१२४	१६७१	५६६१	
२५८	खुमाणरासः—भाषाबद्धः	दौलतविजयः	१३९	...	५११०	
२५९	चतुर्विंशतिजिनस्तोत्रम्—गुप्ताक्रियाभिधम्—सटीकम्	मू० सागरचन्द्रः	१४	...	६००	
२६०	चतुः शरणप्रकीर्ण्णकम्-सावचूरि	मू० मा० वीरभद्र साधुः	८	१६४५	६७५	
२६१	चतुःशरणपयन्नावचूरिः	गुणरत्नसूरिः...	१०	...	७९२	आदिपत्राभावः
	आतुरप्रत्याख्यानविवरणम्ः.	स एव.				
	भक्तपरिज्ञावचूरिः.	स एव.				
	संस्तारकप्रकीर्ण्णकावचूरिः.	स एव.				
२६२	चन्द्रधवलधर्मदत्तकथा-भाषाबद्धा.	माणिक्यसुन्दरः मेरुतुंगशिष्यः	१६	...	३३८	

Digitized by Google

	जैनीयपुस्तकानि.	कर्ता.	पत्राणि.	संवत्.	श्लोकाः	संपूर्णमपूर्णं वा.
२६३	**चैत्यवन्दनभाष्यावचूर्णिः**	.....	६	...	४२५	
	वन्दनकभाष्यावचूर्णिः					
	प्रत्याख्यानभाष्यावचूर्णिः					
२६४	**चैत्यवन्दनाभाष्यम्**—आर्यावृत्तबद्धम्.	**पार्श्वचन्द्रगणिः**	६	१५८५	१०८	
	सिद्धदण्डकस्तवनम्—भाषाबद्धम्					
२६५	**छन्दोनुशासनम्**	**हेमचन्द्रः**......	४	...	२४०	
२६६	**जगत्सुन्दरी योगमाला**	**हरिषेणपण्डित**	३७	१५८२	१८००	**अ.**
	योनिप्राभृतम्	**प्रश्नश्रवणमुनिः**				**अ.**
२६७	**जम्बूद्वीपसंग्रहणी मू॰ मा॰** ......—भाषासहिता.	**हरिभद्रसूरिः...**	४	...	१२०	
२६८	**जिनशतककाव्यम्**—सावचूरिः...	**जम्बूसाधुः** ...	६	...	५००	
२६९	**जीवविचारः**—सटीकः—मू॰ मा॰	**शान्तिसूरिः टी॰ वाचकरत्नाकरः**	१६	...	१०००	
२७०	**जीवाभिगमसूत्रस्य टीका**	**मलयगिरिः** ...	२३८	...	१४०००	
२७१	**ज्ञाताधर्मकथासूत्रस्य प्रदेशव्याख्या.**	**अभयदेवसूरिः**	८६	...	३८१५	
२७२	**ताजिकसारस्य हरिभद्रगणककृतस्य टीका.**	**सुमतिहर्षः** ...	३५	१८२२	५४०	
२७३	थिरावलिया गाथाः १२५	......	४६	...	३०००	
	पेढिया गा॰ ८१					
	वरचारिया पढमा गा॰ १७८					
	वरचारिया विइया गा॰ ३४८					
	उपसर्गाः गा॰ ७०					
	समवसरणम् गा॰ ६४					
	गणहरा गा॰ ३३					
	ओघनिर्युक्तिः गा॰ ५८					
	समाचारी गा॰ ६४					
	उपोद्घातनिर्युक्तिः गा॰ २१६					
	नमस्कारनिर्युक्तिः गा॰ १३९					
	सामाइयनिज्जुती गा॰ १११					
	चउवीसत्थयनिज्जुती गा॰ ६१					
	वंदणनिज्जुती गा॰ १९०					
	पडिक्कमनिज्जुती गा॰ ५२					
	ज्झाणसयम् गा॰ १०६	जिनभद्रगणि क्षमाश्रमणः				

Digitized by Google

	जैनीयपुस्तकानि.	कर्ता.	पत्राणि.	संवत्.	श्लोकाः	संपूर्णमपूर्णं वा.
	पारिट्ठावणियानिज्जुत्ती गा० १५२.					
	पडिक्कमणसंगहणी गा० ८०.					
	जोगसंगहा गा० ६०.					
	आसायणा गा० ५.					
	असज्झायनिज्जुत्ती गा० १११.					
	काउसगनिज्जुत्ती गा० १७२.					
	पच्चक्खाणनिज्जुती गा० १९४.					
२७४	दशवैकालिकसूत्रावचूरिः	......	१८	...	१९००	
२७५	दर्शनसप्ततिकाप्रकरणम्—मा० सम्बोधसप्ततिकाप्रकरणम्—मा० कालसप्ततिकाप्रकरणम्—मा०	...... —जयशेखरः —धर्मघोषसूरिः —देवेन्द्रसूरिशिष्यः	८	...	२५६	
२७६	दर्शनशुद्धिप्रकरणम्—सावचूरि—मू० मा०	......	८	...	६४०	
२७७	दशाश्रुतस्कन्धस्य श्रीकल्पाख्यमष्टमाध्ययनम्—सावचूरिः	......	५६	१६१३	२०००	
२७८	देवाःप्रभोरस्तोत्रम्—सटीकम्	मू० जयानन्दः टी० वानरऋषिः	४	...	२००	
२७९	धन्यशालिचरित्रम्—श्लोकबद्धम्.	जिनकीर्त्तिसूरिः	२७	१४९७	१४१७	
२८०	धातुपाठस्य हैमस्य स्वरवर्ण्णानुक्रमः	पुण्यसुन्दरगणिः	३८	...	७६०	
२८१	नमस्कारस्तवः—सटीकः—मू० मा० टी० सं०	जिनकीर्त्तिसूरिः—सोमसुन्दरशिष्यः—द्वयोः कर्त्ता.	५	...	२५०	
२८२	नव्यकर्मग्रन्थपञ्चकम्—सटीकम्. सप्ततिनामककर्मग्रन्थ—सटीकः	देवेन्द्रसूरिः। जगच्चन्द्रसूरिशिष्यः स च द्वयोः कर्त्ता.	३१	...	३०००	
२८३	निगोदषड्त्रिंशिका—सटीका ...	मू० मा० रत्नसिंहसूरिः	१४	...	५८५	
२८४	न्यायधर्मोपदेशः .... अधिकाराः ९	......	२७	...	७८३	अपूर्णम्

Digitized by Google

	जैनीयपुस्तकानि.	कर्ता	पत्राणि.	संवत्.	श्लोकाः	संपूर्णमपूर्णं वा.
२८५	पद्मानन्दकाव्यम्	अमरचन्द्रः । जिनदत्तसूरिशिष्यः	२५६	...	८०००	
२८६	पञ्चनिग्रन्थसंग्रहणावचूरिः	......	४	...	२६०	
२८७	पञ्चनिर्ग्रन्थिसूत्रम्........	......	५	१६६९	१४०	
२८८	पञ्चतन्त्रम्—भाषाबद्धम्	गुणमेरुशिष्यः	६७	१७५०	२३४५	
२८९	पञ्चाख्यानभाषा	यशोधरः......	४६	१६२३	२२०८	
२९०	पर्युषणाकल्पवाचनिकाम्नायः— वाचनात्रयात्मकः षड्तरगच्छीयः	जिनसागरसूरिः	८४	...	३०६६	
२९१	प्रमाणप्रमेयकलिका	नरेन्द्रसेनाचार्यः	३१	...	२०००	
	सर्वार्थनिराकरणनामकवादस्थलम्—	श्रीरविप्रभाभिधगुरुः				
	सर्वज्ञवादस्थलम्					
	ईश्वरवादनिराकरणम्					
	दृष्टान्तदूषणम्					
	संक्षेपेण सर्वज्ञसिद्धिः					
	सर्वस्थलम्.					
	सर्वज्ञव्यवस्थापनास्थलम्.					
	वेदबाह्यतानिराकरणम्	हरिभद्रसूरिः				
	गणधरवादः					
	तमोवादः					
	अग्निशीतत्वस्थापनावादः					
	विप्रवक्त्रमुद्गरः					
	स्त्रीनिर्वाणसिद्धिः					
२९२	प्रवचनसारोद्धारः—मा०.........	नेमिचन्द्रः ...	२७	...	१८००	
२९३	प्रवचनपरिक्षाप्रकरणम्— सहस्रकिरणापरनामकम्	धर्मसागरगणि हीरविजयादिष्यः	४१४	...	१४९०४	
२९४	प्रवचनसारोद्धारबृहद्वृत्तिः......	......	३७५	...	१७०००	
२९५	प्रज्ञापनाद्वतीयपदसंग्रहण्याष्टीका.	मू० अभयदेवसूरिः टी० कुलमण्डनगणिः	३	...	४००	
२९६	प्रत्येकबुधचारित्रम्	......	२३	...	३५०	
२९७	प्रश्नोत्तरसमुच्चयः............	कीर्त्तिविजयः	३६	१६५५	१३३०	
२९८	प्रश्नव्याकरणसूत्रस्य टीका ...	अभयदेवसूरिः	१००	...	५६३०	

Digitized by Google

	जैनीयपुस्तकानि.	कर्त्ता.	पत्राणि.	संवत्.	श्लोकाः	संपूर्णम्-पूर्णं वा.
२९९	पाणिनीयद्व्याश्रयकाव्यम्	विजयरत्नशिष्यः	११	...	१८०	
३००	प्राकृतप्रबोधः—हैमव्याकरणाष्टमाध्यायस्यटीका वा	नरेन्द्रचन्द्रसूरि स च मलधारिशिष्यः	११	...	१५००	
३०१	पिण्डविशुद्धिटीका	जिनवल्लभः	८६	...	४४००	
३०२	पिण्डविशुद्धिप्रकरणम्—सदीपिकम्.	मू० मा० जिनवल्लभगणिः टी० उदयसिंहः	९	...	३२५	
६०३	पुष्पमालाप्रकरणम्—मा०	हेमचन्द्रः.....	३५	...	६२५	
३०४	तस्यैवावचूरिः	......	८	१६१०	८००	
३०५	फलवर्द्धिपार्श्वनाथस्तवनम्	क्षमारत्नोपाध्यायः-स च पद्मानन्दसूरिशिष्यः	३	...	१३५	
	फलवर्द्धिपार्श्वनाथविज्ञप्तिः	दयासागरः—पद्मानन्दशिष्यः				
	वरकणापार्श्वनाथविज्ञप्तिः..	नयवर्द्धनः—नन्दिवर्द्धनसूरिशिष्यः				
	शत्रुञ्जयमाहात्म्यस्तवनम्	सारावलीपयन्नोक्तम्				
	जयतिहुयणस्तोत्रम्	धर्मसूरिः				
	ज्ञानपञ्चमीस्तोत्रम्	गणधररचितम्				
३०६	बिइयावरचरिया गा० ३४८	......	४८	...	२५००	
	उपसर्गाः गा० ७०					
	समवसरणम् गा० ६९					
	ओघनिज्जुत्ती गा० ७९					
	समायारी गा० ६४					
	उपोद्घातनिर्युक्तिः गा० २१०					
	नमस्कारनिर्युक्तिः गा० १३९					
	सामाइयनिज्जुत्ती गा० १००					
	चउवीसत्थयनिज्जुत्ती गा० ६२					
	वंदणनिज्जुत्ती गा० १८९					
	पडिक्कमणनिज्जुत्ती गा० ५१					
	धम्मज्झाणम् गा० ६९					
	झाणसयम् गा० १०६	जिनभद्रगणिः				

	जैनीयम्.	कर्ता.	पत्राणि.	संवत्.	श्लोकाः	संपूर्णम-पूर्णं वा.
	पारिट्ठावणियानिज्जुत्ती गा० १५३					
	लेसाउ गा० १३					
	पडिक्कमणसंघयणी गा० ८०					
	जोगसंगहा गा० ६०					
	आसायणा गा० ४					
	असज्झायनिज्जुत्ती गा० १११					
	काउसग्गनिज्जुती गा० १७२					
	पच्चक्खाणनिज्जुत्ती गा० ९०					
३०७	भगवतीसूत्रस्य टीका............	अभयदेवसूरिः	२७७	१५१६	१८६१६	
३०८	भरतेश्वरबाहुबलिप्रमुखकथाः ...	शुभशीलः ...	३४३	...	१००६३	
३०९	भक्तामरस्तोत्रटीका—सप्रभावकथासहिता.	गुणाकरसूरिः	२८	१५२५	१५७२	
३१०	भुवनदीपकः—बालावबोधसहितः.	मू० सं० पद्मप्रभसूरिः टी० भाषा—रत्नचन्द्रः	१२३	१८४७	२३१८	
३११	भोजचरित्रम्—भाषाबद्धम्	कुशलधीरोपाध्यायः	७०	...	२६०५	
३१२	मलयसुन्दरीचरित्रम्-श्लोकबद्धम्	जयतिलकसूरिः	४८	...	२४३०	
३१३	मलयसुन्दरीकथा—गद्य	माणिक्यसुन्दरः	२०	...	८९२	
३१४	मुनिपतिचरित्रम्—भा...........	हरिभद्रसूरिः...	१६	...	७७५	
३१५	मेघदूतकाव्यावचूरिः............	सुमतिविजयः	३६	१८०४	१३३०	
३१६	योगशास्त्रस्य चत्वारः प्रकाशाः .	हेमचन्द्रः ...	४०	...	१७६०	
	भक्तामरस्तोत्रम्	मानतुंगसूरिः				
	कल्याणमन्दिरस्तोत्रम्	कुमुदचन्द्राचार्यः				
	अजितशान्तिस्तोत्रम्...........	जयशेखरसूरिः				
	पार्श्वनाथस्तोत्रम्	महेन्द्रसूरिः				
	जीरापल्लीमण्डनपार्श्वनाथस्तवः...	......				
	अजितशान्तिस्तोत्रम्...........	नन्दिषेणमुनिः				
	तीर्थमालास्तोत्रम्.............	चन्द्रसूरिः				
	प्रतिक्रमणम् भाषायुक्तम्.........	......				
	शीलोपदेशमाला	विमलसूरिः				
	धर्मलक्षणम्	......				
	चतुः शरणम्	वीरभद्र साधुः				

Digitized by Google

	जैनीयपुस्तकानि.	कर्ता.	पत्राणि.	संवत्.	श्लोकाः	संपूर्णमपूर्णं वा.
	गौतमपृच्छा जीवविचारः नवतत्वविचारः					
३१७	राजप्रश्नीयसूत्रम् सटीम्	टी.मलयगिरिः	१०९	...	५७७०	
३१८	रूपसेनचरित्रम्	जिनसूरिः ...	३४	...	१०५०	
३१९	रोहिण्यशोकचन्द्रनृपकथा — श्लोकबद्ध.	कनककुशलः	७	१६९३	२००	
३२०	लघुसंघपट्टकप्रकरणम्—शब्दार्थसहितम्.	......	१४	...	७५०	
३२१	लिंगानुशासनविवरणम्—छन्दोबद्धम्.	हेमचन्द्रः	७	...	२००	
३२२	लिंगानुशासनम्—सटिप्पणपदच्छेदम्.	सएव	९	१६९२	५००	
३२३	वर्द्धमानविद्याकल्पः	सिंहतिलकसूरिः	९	...	४५०	
३२४	वर्द्धमानदेशना—मा°	शुभवर्द्धनगणिः	१८०	१६०९	५५००	
३२५	विक्रमादित्यरासः	लाभवर्द्धनः	१८	१८११	६३५	
३२६	विचारपत्रम्—पूर्णिमागच्छीयम्.	......	४	...	८०	
३२७	विजययन्त्रविधिः—विजयपताकाख्ययन्त्रोवा.	......	६	...	१२५	
३२८	विद्यासागरश्रेष्टिकथा-श्लोकबद्धा.	गुणाकरसूरिः	७	...	२५०	
३२९	विपाकसूत्रस्य टीकाः..........	अभयदेवसूरिः जिनेश्वराचार्यशिष्यः	१७	१६०३	१०००	
३३०	सैव	सएव	२०	...	१०००	
३३१	विमलमन्त्रिरास	लावण्यसमयः	२०	१६११	१३००	
३३२	विषमार्थपदपर्यायाः	......	६१	१६७२		
३३३	वीतरागनमस्कारस्तवः सर्वज्ञस्तवः शंखेश्वरपार्श्वनाथस्तवः निरञ्जनपरमात्मत्रिंशतिका कुरुकुल्लादेवीस्तवः ऋषिमण्डलस्तवः वीतरागस्तुतिः शत्रुञ्जयचैत्यपरिपाटी	......	३	...	२००	
३३४	वीरचरित्रम् मा° .... —तदर्थश्च भाषायाम्	जिनवल्लभसूरिः	९	...	२८८	

Digitized by Google

	जैनीयपुस्तकानि.	कर्ता.	पत्राणि.	संवत्.	श्लोकाः	संपूर्णमपूर्णं वा.
३३५	वृहन्नवतत्वप्रकरणम्—मू॰ मा॰… —बालावबोधसहितम्	……	२१	…	५६०	
३३६	वृहत्संग्रहणी—सटीक—मू॰मा॰…	जिनभद्रगणिः क्षमाश्रमणः टी॰ मलयगिरिः	१०२	…	५०००	
३३७	वैतालपञ्चाशिका—भाषाबद्धा …	प्रमोदशीलः—सोमविमलसूरिशिष्यः	३३	१८१८	१०८६	
३३८	व्युत्पत्तिरत्नाकरइत्यभिधानचिन्तामणेष्टीका	देवसागरगणिः	३४७	१७५१	१८०००	
३३९	शब्दरत्नाकरः ………………	सुन्दरगणिः	२८	…	१०००	
३४०	शारदास्तुतिः सं॰ ……………	……	५	…	१२५	
	सिद्धचक्राम्नायः भाषा					
	वरदगणेशस्तोत्रम्……………	शंकराचार्यः				
	त्रिपुरभैरवीस्तवः					
	गोरोचनाकल्पः					
	मायाष्टकम्					
	जिनदत्तसूरीश्वराष्टकम्					
३४१	शान्तिनाथचरित्रम्—श्लोकबद्धम्.	अजितप्रभसूरिः	११४	१६६८	५००५	
३४२	तदेव तद्वत्.	श्रीमुनिदेवसूरिः	८९८	१५५३	५०००	
३४३	श्रावकव्रतभंगप्रकरणम्—सटीकम्—मू॰ मा॰	……	२	१५१३	२२०	
	लोकविचारः—सटीकः—मू॰ मा॰					
३४४	श्रीपालनरेन्द्रकथा—मा ………	रत्नशेखरसूरिः	२०	…	१६७४	
३४५	श्रेणिकचरित्र—भाषाबद्ध………	धर्मवर्द्धनः …	३५	…	१०००	
३४६	षडशीतिप्रकरणम्—मा ………	जिनवल्लभः …	४	१५३७	११५	
३४७	षडावश्यकवृत्तिः ……………	……	७८	१७३७	२६००	
	वा—उपासकानुष्टानवृत्तिः					
	वा—वन्दारुवृत्तिः					
	वा—श्रावकप्रतिक्रमणसूत्रस्यलघुवृत्तिः.					
३४८	समवायांगसूत्रवृत्तिः …………	अभयदेवसूरिः—बुद्धिसागरशिष्यः	८६	१६२०	३५५२	
३४९	सरस्वतीस्तवः—महामन्त्रगर्भितः…	……	६	…	२००	

Digitized by Google

	जैनीयपुस्तकानि.	कर्त्ता.	पत्राणि.	संवत्.	श्लोकाः	संपूर्णमपूर्णं वा
	शारदास्तवः—संस्कृते		११-१६			
	ज्वालामालिनी विद्या					
	बालभारतीस्तुतिः					
	जिनस्तुतिः	जयाभिनन्दिः				
	पञ्चपरमेष्टिस्तवः	जिनप्रभसूरिः				
	तृतीयज्वराष्टकम्............	मल्लदेवः				
	स्तम्भणपार्श्वनाथस्तुतिः—मा०...	अभयदेवसूरिः				अपूर्णम्
३५०	सप्तशतिजिनस्तोत्रम्—मा०	......	१०	...	४५०	[नास्ति पंचमं पत्रं सु.
	शान्तिस्तवः—मा०	मुनिसुन्दरसूरिः				
	भयहरस्तोत्रम्—मा०	......				
	भक्तामरस्तोत्रम्—सं०	मानतुंगसूरिः				
	अजितशान्तिस्तवः—मा०	नन्दिषेणः				
	लघुशान्तिः—सं०	मानदेवसूरिः				
	वृहच्छान्तिस्तवः—सं०	शान्तिसूरिः				
	कल्याणमान्दिरस्तोत्रम्—सं० ...	कुमुदचन्द्राचार्यः				
	जयतिहुणस्तोत्रम्—मा०.........	अभयदेवसूरिः				
३५१	सम्यक्त्वसप्ततिका—सटीका—मू० मा०	टी. सं० संघतिलकाचार्यः	११३	...	७७११	
३५२	संग्रहणिटीका	मलयगिरिः ...	७७	१४३३	४५००	
३५३	सन्देहविषौषधीनाम्नी पर्युषणाकल्पस्य टीका. तन्निर्युक्तिटीकासहिता	—मूलयोः—भद्रबाहुः टीकयोः—जिनप्रभसूरिः	३८	...	३०४१	
३५४	सारस्वतस्य—टीका .... पञ्चसन्धिरहिता.	सहजकीर्त्तिः	३३	१७४०	१५७५	
३५५	सिद्धपञ्चाशिका—सावचूरिः—मू० मा०	देवेन्द्रसूरि ...	८	१६७७	३५०	
३५६	सैव	स एव.	३	...	३७५	
३५७	सिद्धान्तसारदीपकः—दिगंबरीयः	सकलकीर्त्ति भट्टारकः	१११	...	४०००	
३५८	सूरिमन्त्रकल्पः	......	१७।३। ४।५। १२। न	१७५६	३२०	
३५९	स्थानांगसूत्रटीका	अभयदेवसूरिः	२८८	...	१४५००	
३६०	स्नानविधिः—विधिर्भाषायाम्......	......	६	...	२२५	
३६१	स्याद्वादरत्नाकरः	श्रीदेवाचार्यः—मुनिचन्द्रशिष्यः	२७४	...	१३०००	आद्यपत्राभावः

Digitized by Google

	जैनीयपुस्तकानि.	कर्ता.	पत्राणि.	संवत्.	श्लोकाः	संपूर्णमपूर्णं वा.
३६२	स्याद्वादरत्नाकरस्य मूलम् ...... वा—प्रमाणनयतत्वालोकालंकारनामकम्.	सएव	३	...	३००	
३६३	स्याद्वादमञ्जरी—सटीका.........	मू॰ हेमचन्द्रः टी॰ मल्लिषेणसूरिः	६०	...	३१००	
३६४	हरिषेणश्रीश्रेषणरास	धन्यविजयः	१६	...	८८०	
३६५	हंसराजवछराजचरित्रम्—गद्य.	राजकीर्त्ति वाचकः	१४	...	१०५०	
३६६	षट्द्वारकबालबोधिनी	......	५	...	१४०	
३६७	षट्द्वारकविवरणम्—श्लोकबद्धम्...	.....	४	...	७५	

Digitized by Google

APPENDIX I.

CATALOGUE OF THE PALM-LEAF MSS.

IN

ŚÂNTINÂTH'S BHAṆḌÂR, CAMBAY.

Digitized by Google

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
१	महावीरचरित्रम्—त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरित्रान्तर्गतपर्व १०.	हेमचन्द्रः	४-२१३	५-७	५८- ६०	...	अपूर्णम्
२	वसुदेवहिण्डस्य मध्यमखण्डः—मागधी	......	२००	...	...	...	मध्ये त्रु.
	Begins— ॥ ॐ नमः सर्व्वज्ञाय ॥ जयत्यनेकांतकंठीरवः ॥ जयइ नवनलिणकुवलयवियसियवरकमलपत्तलडहत्थो ॥ डसभो सभावसुललियमयगलगइ ललियपत्थाणो ॥ जयइ य पणय पुरंदरणहापहा हसितभूसणव्वार्ड ॥ वीरो समत्ततिहुय णलोयणकमलागराइचोर ॥ तत्तोयपणयसुरवइमडडतडाघडललितकमजुयला ॥ अजियाइपासचरिमा सेसावि जयंति जिणचंदा ॥ भवसिद्धिबुद्धिमंगल जय सिव सुपसत्थ सिद्धकल्लाणा ॥ जइणो जयंति लोए निच्चंपि हु सुहफलासिद्धा ॥ नमिऊण त [तं] विणएणं संधमहारयणमंदिरगिरस्स ॥ वोछामि सुणह निहुया खंडं वसुदेवचरियस्स ॥ Ends— पउमसिरी ललितसिरी रोहिणी बालचंदाय एवं वसुदेवभारियाए सतं स-म्मतम् । सम्मत्ताय वसुदेवहिंडी संगहणी सम्मत्तं च वसुदेवहिंडीए माज्झिमकं-डम् । ग्रंथाग्रं १७००० —पत्र ३९४						
३	श्रीजिनेन्द्रचरित्रम्—पद्मानन्दापरनामकमहाकाव्यम्.................	अमरचन्द्रः	४१८	३-४	९९-१०१	१२९७	संपूर्णम्
	Begins— ॥ स्वस्ति श्रीर्जयोभ्युदयश्च ॥ अर्हं नौमि सदार्हंत्यकारणं सकलार्हताम् ॥ स्वस्वस्तिश्रीजयश्रीमन्महानंदमहोमयम् ॥ १ ॥						

Digitized by Google

	Ends—						
	गते श्रीपार्श्वनिर्वाणात्सार्द्धे वर्षशते द्वये ॥						
	श्रीवीरस्वामिनो जज्ञे महानंदपदोदयः ॥ ७९ ॥						
	इत्याचार्यश्रीजिनदत्तसूरिशिष्यपंडितश्रीमदमरचंद्रविरचिते महाकाव्ये श्रीजिनेंद्रचरित्रे श्रीपद्मानंदापरनाम्नि वीरांके प्रशस्तिसर्गः समाप्तः ग्रंथाग्रं श्लोकसंख्या ११९ ॥ छ ॥ मंगलं महाश्री शुभं भवतु ॥						
४	महावीरचरित्रम्—त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरित्रान्तर्गतं दशमं पर्व........	हेमचन्द्रः	३२५	५-६	५३-५५	१२८०	संपूर्णम्
५	आवश्यकवृत्तिप्रदेशव्याख्याटिप्पनकम्	चन्द्रसूरिः-[अभयदेवसूरिशिष्यः]	१८१-२७५	३-६	६०-६२	१२९७	अपूर्णम्
	Ends—						
	विशेषतो मद्विधासुमतामिति ॥ ग्रन्थाग्रं ॥ ४६४० ॥						
६	पारठासंठियण—	यशोदेवसूरिः	१४९	४-५	७५		संपूर्णम्
	Begins—						
	॥ नमो वीतरागाय ॥						
	नमह नयनमिर नरवइसरसिरुह वियासणम् ॥						
	भुवणपणयं निहयतमतिमिरनियरं वीरजिणदिणेसरं सिरसा ॥ १ ॥						
	Ends—						
	पारठासंठिए समत्ता ॥ वड्डावल्लिपुरीए एसा फग्गुणचउमासे पज्जुन्नसूरिणो धम्मनत्तुएणं तु सुयाणुसारेण गणिणा जसदेवेणं उद्धरिया एत्थ पढमपई २३ पूजाविधानं समाप्तमिति ॥ श्लोक २८००						
७	लघुसंग्रहणिवृत्तिः—	देवभद्रसूरिः-[चन्द्रसूरिशिष्यः]	३६०	३	६२		संपूर्णम्
	Begins—						
	॥ ॐ नमः सर्वज्ञाय ॥						
	अत्यद्भुतं योगिभिरप्यगम्यं विधूतनिःशेषतमोवितानम् ॥						
	Ends—						
	गाथाद्वयप्रमाणा संक्षिप्ततरा संग्रहणिस्तद्व्याख्यानाय — — — श्रीदेवभद्रसूरिणा रचिता स्वगुरुप्रणीता [त] संग्रहण्या वृत्तिः समर्थिता ॥						

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
८	**वसुदेवहिण्डस्य प्रथमखण्डः**—मागधी .... Begins— ॥ ॐ नमो वीतरागाय ॥ णमो विणयपणयसुरिंदवंदवंदिय कुमारविंदाणं करइ तस्स एसा दारिया दायत्वा ग्रंथाग्रं ११,००० संवत् १३८८	संघदासगणिः	२४३	४-६	१५५	१३८८	संपूर्णम्
९	**शान्तिनाथचरित्रम**—श्लोकबद्धम् .... Begins – ॥ ॐ नमः श्रीशांतिनाथाय ॥ वेश्मरत्ननिशारत्नभेरत्नपरंपरम् ॥ परं तज्जयति ज्योतिर्महामोहतमोपहम् ॥ १ ॥ नोङ्गीनो यन्मनोमूषास्थितः शांतो रसाधिपः ॥ स श्रीवृषभयोगीन्द्रः श्रियेष्टापदसिद्धिभाक् ॥ २ ॥ नमः श्रीशांतये भेजे यं मृगः श्रितवत्सलम् ॥ सिंहिकासुतविभ्रस्तो वनेपि गगनेपि च ॥ ३ ॥ व्याख्यासु पांतु श्रीनेमेर्दंतद्युतिजुषस्त्विषः ॥ नमन्मूर्द्धसु विभ्रत्योक्षतदूर्वाक्षतश्रियम् ॥ ४ ॥ श्रीमत्पार्श्वप्रभुः सप्ततत्वकोटीश्वरः श्रिये ॥ ऊर्द्धीकृता ध्वजा यस्य फणव्याजाच्चकासते ॥ ५ ॥ यो बाल्ये मेरुवंशाग्रे नर्त्तयत् कीर्त्तिनर्त्तकीम् ॥ तं श्रीवीरं तपःश्रीणां नाद्याचार्यमुपास्महे ॥ ६ ॥ ब्रह्मगुप्तिसनाथस्य यतिधर्म्मस्य मूर्त्तयः ॥ एकोनविंशतिः संतु तेजिताद्या जिना मुदे ॥ ७ ॥ एकामपि त्रिरूपां यो जगत्त्रितयगोचरे ॥ चारयामास जैनीं गां गौतमः सतमश्छिदे ॥ ८ ॥	देवसूरिः	१८९	३-४	१२०	१३३८	संपूर्णम्

Digitized by Google

श्रीसुधर्म्मा सुधर्म्मश्रीवीरवंशसमुद्भवः ॥
तरौ महांतरारातिपातने तनुतां मम ॥ ९ ॥
चतुर्द्दशमितापूर्वपूर्वरत्नकुलाश्रयः ॥
विश्वरूपं दधन्मध्ये श्रुतवार्द्धिः प्रवर्द्धताम् ॥ १० ॥
चतुर्द्दशशतग्रंथग्रंथनायासलालसम् ॥
हारिभद्रं वचो हारि भद्रं भद्रं करोतु नः ॥ ११ ॥
वादविद्यावतोप्यापि लेखशालामनुज्ञता ॥
देवसूरिप्रभोः साम्यं कथं स्याद्देवसूरिणा ॥ १२ ॥
वंदे श्रीदेवचंद्रं तं यत्कृतं प्राकृतं बृहत् ॥
श्रीशांतिवृत्तं संक्षिप्य संस्कृतं क्रियते मया ॥ १३ ॥
अमानं महिमानं कस्तस्य स्तौतु गणेशितुः ॥
शिष्यो यस्योदितो हेमचंद्रसूरिर्जगद्गुरुः ॥ १४ ॥
नृपतिप्रतिबोधिन्या यद्गिरा सुधयामराः ॥
जज्ञिरे पशवोपि श्रीहेमसूरिं महेम तं ॥ १५ ॥
श्रीदेवानंदसूरिभ्यो नमस्तेभ्यः प्रकाशितम् ॥
सिद्धसारस्वताख्यं यैर्निजं शब्दानुशासनम् ॥ १६ ॥
श्रीदेवानंदशिष्यश्रीकनकप्रभशिष्यराट् ॥
श्रीप्रद्युम्नश्चिरं नंद्यात् ग्रंथस्यास्यापि शुद्धिकृत् ॥ १७ ॥

Ends—

सन्न्यासपूर्वमथ कोटिशिलाख्यतीर्थे
प्राज्यैः समं मुनिवरैः शिवमाससाद ॥ ४०० ॥
धीरोदात्तचरित्रवानधिगतश्रक्रिश्रियं तत्र य-
द्भोगेप्यस्य न संगमंगतिमतिस्तद्धीरशांतो ध्रुवम् ॥
शूरः क्रूरतरश्च मोहनिहतौ धीरोद्धतो नायकः
सिद्धौ बद्धरतिश्च धीरललितः श्रीशांतः [sic. lege शांतिः] शिवायास्तु
वः ॥ ४०१ ॥

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
८	**वसुदेवहिण्डस्य प्रथमखण्डः**—मागधी ...... Begins— ॥ ॐ नमो वीतरागाय ॥ णमो विणयपणयसुरिंदवंदवंदिय कुमारविंदाणं करइ तस्स एसा दारिया दायव्वा ग्रंथाग्रं ११००० संवत् १३८८	संघदासगणिः	२४३	४–६	१५५	१३८८	संपूर्णम्
९	**शान्तिनाथचरित्रम**—श्लोकबद्धम् ...... Begins – ॥ ॐ नमः श्रीशांतिनाथाय ॥ वेश्मरत्ननिशारत्नभोरत्नपरंपरम् ॥ परं तज्जयति ज्योतिर्महामोहतमोपहम् ॥ १ ॥ नोङ्गीनो यन्मनोमूषास्थितः शांतो रसाधिपः ॥ स श्रीवृषभयोगीन्द्रः श्रियेष्टापदसिद्धिभाक् ॥ २ ॥ नमः श्रीशांतये भेजे यं मृगः श्रितवत्सलम् ॥ सिंहिकासुतविभ्रस्तो वनेपि गगनेपि च ॥ ३ ॥ व्याख्यासु पांतु श्रीनेमेर्हंतद्युतिजुषस्त्विषः ॥ नमन्मूर्द्धसु बिभ्रत्योक्षतदूर्वाक्षतश्रियम् ॥ ४ ॥ श्रीमत्पार्श्वप्रभुः सततत्वकोटीश्वरः श्रिये ॥ ऊर्द्धीकृता ध्वजा यस्य फणव्याजाच्चकासते ॥ ५ ॥ यो बाल्ये मेरुवंशाग्रे नर्त्तयत् कीर्त्तिनर्त्तकीम् ॥ तं श्रीवीरं तपःश्रीणां नाद्याचार्यमुपास्महे ॥ ६ ॥ ब्रह्मगुप्तिसनाथस्य यतिधर्म्मस्य मूर्त्तयः ॥ एकोनविंशतिः संतु तेजिताया जिना मुदे ॥ ७ ॥ एकामपि त्रिरूपां यो जगन्त्रितयगोचरे ॥ चारयामास जैनीं गां गौतमः सतमश्छिदे ॥ ८ ॥	देवसूरिः	१८९	३–६	१२०	१३३८	संपूर्णम्

श्रीसुधर्म्मा सुधर्म्मैश्रीवीरवंशसमुद्भवः ||
तरौ महांतरारातिपातने तनुतां मम || ९ ||
चतुर्द्दशमितापूर्वपूर्वैरलकुलाभयः ||
विश्वरूपं दधन्मध्ये श्रुतवार्द्धिः प्रवर्द्धताम् || १० ||
चतुर्द्दशशतग्रंथग्रंथनायासलालसम् ||
हारिभद्रं वचो हारि भद्रं भद्रं करोतु नः || ११ ||
वादविद्यावतोप्यापि लेखशालामनुज्झता ||
देवसूरिप्रभोः साम्यं कथं स्याद्देवसूरिणा || १२ ||
वंदे श्रीदेवचंद्रं तं यत्कृतं प्राकृतं बृहत् ||
श्रीशांतिवृत्तं संक्षिप्य संस्कृतं क्रियते मया || १३ ||
अमानं महिमानं कस्तस्य स्तौतु गणेशितुः ||
शिष्यो यस्योदितो हेमचंद्रसूरिर्जगद्गुरुः || १४ ||
नृपतिप्रतिबोधिन्या यद्गिरा सुधयामराः ||
जज्ञिरे पशवोपि श्रीहेमसूरिं महेम तं || १५ ||
श्रीदेवानंदसूरिभ्यो नमस्तेभ्यः प्रकाशितम् ||
सिद्धसारस्वताख्यं यैर्निजं शब्दानुशासनम् || १६ ||
श्रीदेवानंदशिष्यश्रीकनकप्रभशिष्यराट् ||
श्रीप्रद्युम्नश्चिरं नंद्यात् ग्रंथस्यास्यापि शुद्धिकृत् || १७ ||

Ends—

सन्न्यासपूर्वमथ कोटिशिलाख्यतीर्थे
प्राज्यैः समं मुनिवरैः शिवमाससाद || ४०० ||
धीरोदात्तचरित्रवानधिगतश्चक्रिश्रियं तत्र य-
द्भोगेप्यस्य न संगमंगतिमतिस्तद्वीरशांतो ध्रुवम् ||
शूरः क्रूरतरश्च मोहनिहतौ धीरोद्धतो नायकः
सिद्धौ बद्धरतिश्च धीरललितः श्रीशांतः [sic. lege शांतिः] शिवायास्तु
वः || ४०१ ||

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	बार्हस्पत्याधिपत्यस्य पातने प्रथितोद्यमः ॥ अपूर्वः कोपि लोकेस्मिन् देवसूरिः कृतोदयः ॥ ४०२ ॥ यो वादीश्वरदेवसूरिसुगुरोर्मूलक्रमे सूरिणा चक्रे श्रीमदनेंदुना निजपदे तेनाप्रवृत्ताश्रिता ॥ काव्ये श्रीमुनिदेवसूरिकविना श्रीशांतिवृत्ते कृते श्रीप्रद्युम्नमुनींदुधीरुचिशुचिः सर्गोगमत्सप्तमः ॥ ४०३ ॥ ग्रंथाग्रं ४०५ अक्षर १६ निर्वृत्तिप्राप्तिर्नाम सप्तमः सर्गः समाप्तः ॥ इति श्रीशांतिनाथचरित्रं संपूर्णम् ॥ संवत् १३३८ – – – शोधनीयमसमं धृत्वा ममत्वं मयि ॥						
१०	निशीथसूत्रतृतीयखण्डस्य भाष्यम्—	......	३–१३४	४–७	१४६१५०	...	अपूर्णम् त्रु.
११	बृहत्कल्पसूत्रम्—चूर्णि भाष्यमिश्रम्	......	१३२	३–५	१४०– १५०	...	अपूर्णम् त्रु.
१२	आवश्यकनिर्युक्तिः—लघुवृत्तिसहिता–मू॰ मा॰ टी॰ सं॰	[मू॰ भद्रबाहुस्वामी] टी॰ तिलकाचार्यः	२९०	४–६	१३८	१४४५	संपूर्णम्
	Begins— टी॰ ॥ नमः पंचपरमेष्ठिने ॥ देवः श्रीनाभिसूनुर्जनयतु स शिवान्यंसदेशे यदीये खेलंती कुंतलाली विलसदलिकुलप्रोज्ज्वला शालते स्म ॥ संजाते संयमश्रीपरिणयनविधौ मांगलिक्ये त्रिलोकी- लक्ष्म्या दूर्वांकुराणां ततिरिव पतितोदस्तहस्तद्वयाग्रात् ॥ १ ॥ विश्वाहंकारमर्दी समितिकृतरतिश्चक्रचापांकपाणिः प्रोद्यद्गीर्वाणशाली व्यपहृतविषमास्त्रारिदोर्दंडकंडूः ॥ भक्तिप्राग्भारनम्रक्षितिपतिपटलीमौलिकोटीरकोटी- शाणाकोणाग्रलेखोल्लिखितनखशिखः पातु वीरस्त्रिलोकीम् ॥ २ ॥						

Digitized by Google

नित्यं यत्प्रणिपातसंभ्रमभृतां पादाब्जपीठस्थल-
न्यासोद्भासिकिणावलिव्यतिकराद्भालेषु भव्यात्मनाम् ॥
एतेनंतमहोमहोदयपदे योग्या इति प्रीतितः
पुण्यद्धर्या किल वर्द्धितानि तिलकान्यव्याज्जिनौघः स वः ॥ ३ ॥

यत्कांतिप्रसरेण विश्वधवलीकारश्रिया सर्वतः
सद्ध्यानं परिपच्यतेधिमनसं शुक्लं तदक्लेशतः ॥
येनोत्सर्पति सर्ववाङ्मयगतं ज्ञानं परं तत्क्षणात्
सास्माकं श्रुतदेवता रचयताद्विघ्नोपशांतिक्रियाम् ॥ ४ ॥

आस्तेनन्यजनामनस्यनुकलं स्वस्वामिभक्तिस्ततो
वासं यस्य चकार पाणिकमले सा केवलश्री ध्रुवम् ॥
नैवं चेद्विललास तत्कथमियं सर्वत्र तत्र क्षणात्
न्यस्तो यत्र भवेदयं स भगवान् श्रीगौतमो नंदतात् ॥ ५ ॥

गवामीशो यत्र प्रवचनधुरं धर्मधवले
स्फुरद्व्याख्यानादप्रतिहतसमस्तेतरवृषे ॥
समारोप्यात्मीयां त्रिभुवनपतिर्निर्वृतिमगा-
द्भवारण्यान्निस्तारयतु स सुधर्माभिधगुरुः ॥ ६ ॥

तत्त्वार्थरत्नौघविलोकनार्थं सिद्धांतसौधांतरहस्तदीपाः ॥
निर्युक्तयो येन कृताः कृतार्थस्तनोतु भद्राणि स भद्रबाहुः ॥ ७ ॥

तस्यावश्यकनिर्युक्तिगवीं दुहन् वृत्तिभाजनेर्थपयः ॥
प्रगुणीकरोमि सरसं रसलोलुपलोकतुष्टिकृते ॥ ८ ॥

परं क्व द्वादशांगीभृद्भद्रबाहुगुरोर्गिरः ॥
मुग्धधीर्बालिशः क्वाहं पदमात्रेप्यशक्तिमान् ॥ ९ ॥

तद्यदावश्यकमहं विवरीतुं मतिं व्यधाम् ॥
गंगां तरीतुमारब्धस्तद्दोर्ष्णैकेन कृष्णवत् ॥ १० ॥

Digitized by Google

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	महाशास्त्रस्य चामुष्य महाकविविनिर्मिते ॥ गंभीरार्थे महत्यौ स्तश्चूर्णिर्वृत्तिश्च यद्यपि ॥ ११ ॥ तथाप्यत्यल्पधीहितोरल्पधीरप्यहं पुनः ॥ रचयिष्याम्यमूं वृत्तिमुत्तानार्थां लघीयसीम् ॥ १२ ॥ मू०—आभिणिबोहियनाणं सुयनाणं चेव उहिनाणं च ॥ तह मणपज्जवनाणं केवलनाणं च पंचमयं ॥ १ ॥ Ends— टी० यतो यथाख्यातचारित्रिण एव महोदयपदावाप्तिरिति॥छ॥ इति श्री श्री-तिलकाचार्यविरचितायामावश्यकलघुवृत्तौ प्रत्याख्यानाध्ययनं समाप्तं ॥ अत्र ग्रंथाग्रं ६९८ तत्समाप्तौ समाप्ता चेयमावश्यकलघुवृत्तिः ॥ ग्रंथसर्वाग्रं १२३२५ तीर्थे वीरविभोः सुधर्मगणभृत्संतानलब्धोन्नति- श्चारित्रोज्ज्वलचंद्रगच्छजलधिप्रोल्लासशीतद्युतिः ॥ साहित्यागमतर्कलक्षणमहाविद्यापगासागरः श्रीचंद्रप्रभसूरिरद्भुतमतिर्वादीभसिंहोभवत् ॥ १ ॥ तत्पट्टलक्ष्मीश्रवणावतंसाः श्रीधर्म्मघोषप्रभवा बभूवुः ॥ यत्पादपद्मे कलहंसलीलां दधौ नृपः श्रीजयसिंहदेवः ॥ २ ॥ तत्पट्टोदयशैलशृंगमभजत्तेजस्विचूडामणिः श्रीचक्रेश्वरसूरिरित्यभिधया कोप्यत्र भानुर्नवः ॥ संप्राप्ताभ्युदयः सदैव तमसा नो जातु विच्छायितः नैवोचंडरुचिः कदाचिदपि न प्राप्तापरागस्ततः ॥ ३ ॥ विललास स्वैरं तत्पट्टप्रासादचंद्रशालायाम् ॥ श्रीमान् शिवप्रभगुरुः संयमकमलाकृतासक्तिः ॥ ४ ॥						

Digitized by Google

	श्रीशिवप्रभसूरीणां तेषां शिष्योस्मि मंदधीः ॥ नाम्ना श्रीतिलकाचार्यः श्रुताराधनगृद्धिभाक् ॥ ५ ॥ एतां वृत्तिं लघुमविषमां सोहमावश्यकीयां तत्पादाब्जस्मरणमहसा मुग्धधीरप्यकार्षम् ॥ तद्यत्किंचिद्भ्रमवशतो दृष्टमस्यामशुद्धं तत्संशोध्यं मयि कृतकृपैः सूरिभिस्तत्त्वविद्भिः ॥ ६ ॥ वृत्तिं रचयता चैतां सुकृतं यन्मयार्जितम् ॥ भवे भवेहं तेन स्यां श्रुताराधनतत्परः ॥ ७ ॥ शतद्वादशकेब्दानां गते विक्रमभूभुजः ॥ संवत्सरे षण्णवते वृत्तिरेषा विनिर्ममे ॥ ८ ॥ शिष्या नः शस्यचारित्राः सर्वशास्त्राब्धिपारगाः ॥ अस्यां सहायकं चक्रुः श्रीपद्मप्रभसूरयः ॥ ९ ॥ शिष्योस्माकमिमां वृत्तिमखिन्नः शास्त्रतत्त्ववित् ॥ अलिखत्प्रथमादर्शे यशस्तिलकपंडितः ॥ १० ॥ ससपादत्रिशत्यस्यां श्लोकद्विषट्सहस्रिका ॥ प्रत्यक्षरेण संख्याताादिति निश्चितवानहम् ॥ ११ ॥ संवत १४४५ चैत्र वदि ३ सोमे श्रीस्तंभतीर्थे कायस्थज्ञातीयमहंजनोसुत म० मालोकेन लिखितं ॥ माल्हणदेवीसुतविशुद्धवासनावश्यकलघुवृत्तिम् ॥ लेखयतिस्म शरांबुधिशक्राब्दे स्तंभतीर्थपुरे ॥ ५ ॥ मू० सव्वेसिंपि नयाणं बहुविहवत्तव्वयं निसामित्ता ॥ तं सव्वनयविसुद्धं जं चरणगुणठिओ साहू ॥ १ ॥						
११	उपदेशमालाप्रकरणम्—मागधी	धर्मदासगणिः	४५	३-४	३६-४५	...	अपूर्णम्

Digitized by Google

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	Begins— नमिऊण जिणवरिंदे इंदनरिंदच्चिए तिलोयगुरु ॥ उवएसमालमिणमो वुच्छामि गुरूवएसेणम् ॥ १ ॥ Ends— इय धर्म्मदासगणिणो जिणवयणुवएसकज्जमालाऊ ॥ मालव्व विविह कुसुमा कहिया सुतीसवग्गस्स ॥ ५४० संतिकरी बुद्धिकरी कल्लाणकरी सुमंगलकरी य ॥ होउ कहगस्स परिसाई तहय निव्वाणफलदायी ॥ ५४१ ईत्थ समप्प ईणमो माला उवएसपगरणं पगयं ॥ गाहाणं सव्वग्गं पंचसया चेव बायाला ॥ ५४२						
	—अजितशान्तिस्तवः—मागधी....................................	[नन्दिषेणमहर्षि:]	१०	३-४	३६-४९	...	संपूर्णम्
	Begins— आजियं जियसव्वभयं संतिं च पसंतसव्वगयपावम् ॥ जय गुरुसंतिगुणकरे दोवि जिणवरे पणिवयामि ॥ १ ॥ Ends— जइ इत्थ परमपयं अहवा कित्ती सुवित्थडा भुवणे ॥ ता तिउलोकुद्धरणे आयरं कुणह ॥ ४२ ॥						
	—थिरावलि—मागधी	......	४	३-५	३७-४६	...	संपूर्णम्
	Begins— जयइ जगजीवजोणीवियाणऊ जगगुरू जगाणंदो ॥ जगनाहो जगबंधू जयइ जगपिया महोभयवं ॥ १ ॥						

Digitized by Google

	Ends— जेयंते भगवंते कालिअसुअआणुडगिए धीरे ॥ ते पणमिऊण सिरसा नाणस्स परूवणं वुच्छं ॥ ५० ॥ थिरावलिया समत्ता ॥						
	—गौतमपृच्छा—मागधी	......	९	३-४	४६	...	संपूर्णम्
	Begins— नमिऊण तित्थनाहं जाणंतो तहवि गोयमो भयवं ॥ अबुहाणबोहणत्थं धम्माधम्मफलं वोच्छे ॥ १ ॥ Ends— अडयालीसा पणुत्तरीहिं गाहाणं होई चउसठी ॥ संखेवेणं भणीया गोयमपुच्छा महत्थावि ॥ ६३ ॥ गोयमपुच्छा सम्मत्ता ॥						
	—चउसरण प्रकरणम्—मागधी..	[वीरभद्रसाधुः—महावीरशिष्यः]	२	३-४	४६	...	अपूर्णम्
	Begins— चउसरणगमणदुक्कडगारिहासु कडाणुमोयणा चेव ॥ एसु गुणे अणवरयं कायव्वो कुसलहेडत्ति ॥ १ ॥						
१४	त्रिषष्ठिशलाकापुरुषचरित्रान्तर्गततृतीयं पर्व	हेमचन्द्रः	१२७	९	६६	...	......
	Begins— अर्हं ॥ त्रैलोक्यप्रभवे पुण्यसंभवाय भवच्छिदे ॥ श्रीसंभवजिनेंद्राय मनोभवभिदे नमः ॥ १ ॥ धात्रीपवित्रीकरणं लवित्रं कर्मवीरुधाम् ॥ चरित्रमथ वक्ष्यामि श्रीसंभवजिनेशितुः ॥ २ ॥ Ends— एवमायुः पूर्वलक्ष्यमभूच्छ्रीशीतलप्रभोः ॥ १२४ ॥ सुविधिस्वामिनिर्वाणान्निर्वाणं शीतलप्रभोः ॥ सागरोपमकोटीषु व्यतीतासु नवस्वभूत् ॥ १२५ ॥ श्रीशीतलस्य – – – – इत्याचार्यहेमचंद्रविरचिते त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरित्रे						

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each* page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	महाकाव्ये तृतीये पर्व्वणि श्रीशीतलस्वामिचरितवर्णनोनामाष्टमः सर्गः समाप्तं च तृतीयं पदं ॥ श्री संभवप्रभृतितीर्थकृतां तृतीयेष्टानां चरित्रमिह पर्व्ववरेष्टसर्गे ध्येयं पदस्थमिव वारिरुहेष्टपत्रेनुध्यायतो भवति सिद्धिरवश्यमेव ॥						
१९	शतपदिका—	महेन्द्रसिंहः	२००	७-९	५८-६२	...	संपूर्णम्
	Begins— ॥ नमः श्रीमद्देवगुरुपदपंकजेभ्यः ॥ त्रिभुवनगृहप्रदीपःकल्याणनिधिर्भवोदधौ द्वीपः ॥ संशीतितिमिरभानुर्जयति श्रीमान् जिनो वीरः ॥ १ ॥ पूर्वपक्षशतं कश्चित् सूरिश्चक्रे सदर्पधीः ॥ विदधे श्रीधर्मघोषसूरिरुत्तरविस्तरम् ॥ २ ॥						
	Ends— विहरंति आसते जीवाभिगमवृत्तौ ॥छ॥ इतिशाश्वताष्टाहिकाविचारः ॥छ॥ ॥ ११७ ॥ शिवमस्तु । अध्यापयितृ-अध्येतृ-व्याख्यातृ-श्रोतृभ्यः । समाप्ताचेयं शतपदिकाभिधाना विषमविषमतरकतिपयविचाराणां प्रश्नोत्तरपद्धतिरिति॥छ॥ इयं च विक्रमाद्गुणरस (रवि) संख्ये वर्षे १२६३ श्रीमदार्यरक्षितसूरिशिष्याणां श्रीमज्जयसिंहसूरीणां पट्टालंकृतिकर्तृभिः श्रीधर्म्मघोषसूरिभिर्विदृब्धा ततश्च तामतिगंभीरार्थत्वात् व्युत्पन्नमतीनामेव सुखावबोधां तदितरेषां तु किंचिदायासगम्यामवगम्य ततस्तेषामेव श्रीधर्म्मघोषसूरीणां श्रुतांतेवासिभिरपि तत्पट्टस्थितिश्वितैः (------) श्रीमहेन्द्रसिंहसूरिभिर्विक्रमादुदधिग्रहसूर्यसंख्ये संवत्सरे १२९४ सैव ग्रंथपद्धतिः क्वचिदाधानं क्वचिदुद्धरणं क्वचित्क्रमविरचना च						

	विधाय कानि------दधिकान्यपि प्रश्नोत्तराणि प्रक्षि (प्य) सुकुमार-मतीनामपि सुखावबोधा भवन्त्विति किंचिद्विस्तरवती विदधे ॥ छ ॥ भद्रमस्तु चतुर्विधसंघस्य---ग्रन्थाग्रं ५२०० इति शतपदिकाभिधाना प्रश्नोत्तरपद्धतिः समाप्ता ॥						
१६	**पर्युषणाटिप्पनकम्** .... Ends— स्यालिखद्---पृथ्वीचंद्रसूरिरिदं ५---सल्लक्षपुरे पर्युषणाटिप्पनकं स-म्मत्तं ॥ मंगलं महाश्रीः ॥	पृथ्वीचन्द्रसूरिः	३-५०	५	५५	१३०५	अपूर्णम्
१७	**उपदेशमाला**	धर्मदासगणिः	५६	४	४०-४२	...	अपूर्णम्
१८	**श्राद्धदिनकृत्यवृत्तिः** .... Begins— ॥ ॐ नमः सर्व्वज्ञाय ॥ गोभिर्यैन जगत्त्रयेपि निखिलद्रव्यप्रकाशः सदा चक्रे जाड्यतमोभिदा भवभृतां दोषापहारस्तथा ॥ तं नत्वा जिनवीरमर्क्कमतुलं सूत्रात्तथाम्नायतः श्राद्धानां दिनकृत्यसूत्रविवृतिं वक्ष्ये सुबोधामहम् ॥ १ ॥	......	२६६	४-६	१७०-१७४	...	अपूर्णम्
१९	**व्यवहारसूत्रम्**—मागधी उद्देश ५.	......	१०	४-६	१७१-१७६	...	अपूर्णम्
२०	**व्यवहारसूत्रद्वितीयखण्डस्य टीकाः**— .... Begins— ॥ नमो वीतरागाय ॥ व्याख्यातः प्रथमोद्देशकः सांप्रतं द्वितीयमारभ्यते । तस्य चेदमादिसूत्रं ॥ छ ॥ दोसाहस्सिया एगतो विहाति । इत्यादि । अथास्य सूत्रस्य कः संबंध उच्यते ॥ छ ॥ अभ्भुठियस्स ॥ Ends— परिहारस्तप इत्येकार्थम् ॥छ॥ इति श्रीमलयगिरिविरचितायां व्यवहारटी-कायां पंचमोद्देशकः समाप्तः ॥ पंचमोद्देशके ग्रंथाग्रं ॥ ९०५ ॥ छ ॥ मंगलं महाश्रीः ॥ छ ॥ ६०३---श्रेयोर्थे व्यवहारद्वितीयखंडं लिखायितमिति ६०३ संवत् १३०९ वर्षे भाद्रसुदि १५	मलयगिरिः	३२३	४-६	१२०-१३०	१३०९	संपूर्णम

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
२१	**संघाचारविधिनामकभाष्याद्यधिकारः—** .... Begins— ॥ ॐ नमः प्रवचनाय ॥ देवेंद्रवृंदस्तुतपादपद्मः स्वर्भूभुवः श्रीवरकेलिसद्म ॥ संदेहसंदोहरजः समीरः स वः शिवायास्तु जिनेंद्रवीरः ॥१॥ इह हि दुरंतानंत Ends— शेषविध्यादिवणी ॥ इति श्रीसंघस्य प्रतिदिनमवश्यं कृतिविधौ सुधर्म्मानुष्ठाने प्रगटमधिकारः प्रथमकः । सदार्हचैत्यानां विहितविधिवद्वंदनवरः श्रुतादाम्नायाच प्रकृतविवृतिः पारमगमत् ॥ २ ॥ इति श्रीदेवेंद्रसूरिशिष्यमहोपाध्यायश्रीधर्म्मकीर्तिसमुत्कीर्त्तिते प्रतिदिनावश्य-कृत्यश्रीसंघाचारविधिनाम्नि चैत्यवंदनादिविवरणे चैत्यवंदनाविधानाभिधानप्रथ-माधिकारे चैत्यवंदनाविशेषविधिस्वरूपादिवर्ण्णनोनामा चतुर्थः प्रस्तावः ॥ एवं समर्थितश्चैत्यवंदनाविधिनामा प्रथमोधिकारः ॥ जयति श्रीजिनशासन [नं] समुठित [समनुष्टित] श्रुतधर्म्मघोषसु-विशुद्धि ॥ यत्र सदापि हि साधुः प्रवरप्रवल्हादन [:] पुरस्तात् ॥ १ ॥ श्रीधर्म्मकीर्त्तिकर्त्ता गौरव्योन्योपि धर्मघोष इव ॥ श्रुतदुग्धाद्युपलब्धिः किमु सचरणाध्वनीनस्तु ॥ २ ॥ सर्वज्ञाख्यः पिता यस्य गुरुः श्रीपतिनामतः ॥ निरवद्यसर्वविद्यानंदयोविश्वनंदपे ॥ [- -] ॥ ३ ॥	धर्मकीर्तिः	२७२	२-८	१४०-३००	...	संपूर्णम्

Digitized by Google

	शुद्धक्रियादिसंश्लेषशालिनस्तस्य काव्यराजस्य ॥ लघुबंधो वृत्तिरियं स्वपरोपकृतौ कृतार्थास्तु ॥ ४ ॥						
२२	रघुवंशकाव्यम्— .... Ends— राज्ञी राज्यं विधिवदसिषद्भर्तुरव्याहताज्ञा ॥	कालिदासः	१४०–१८९	३–९	४०–४२	...	अपूर्णम्
२३	निर्युक्तयः—मागधी .... Begins— आभिणिबोहियनाणं सुयनाणं चेव उहिनाणं च ॥ तह मणपज्जवनाणं (केवलनाणं) च पंचमयं ॥ १ ॥ – – – ८० पीढिव्वा । तित्थयरे – – –ते वंदिऊण सिरसा अत्थ पुहुत्तस्स । तद्धि [तेहि] कहियस्स सुयनाणस्स भगवउ निज्जुर्त्तिं कित्तइस्सामि ॥४॥ आवस्सगस्स दसकालियस्स तह उत्तरस्स [ज्झ] मायारे सुयगडे निज्जुर्त्तिं वोछामि तहा दसाणं [च] ॥ ५ ॥ कप्पस्स य निज्जुर्त्तिं ववहारस्स य परमनिऊणस्स ॥ सूरियपन्नत्तीए वोछं इसिभासियाणं च ॥ ६ ॥ एएसिं निज्जुर्त्तिं वोछामि अहं जिणोवएसेणं ॥ आहर (ण) हेउकारणपयानिवहामिणं समासेणं ॥ ७ ॥ सामाइय निज्जुर्त्तिं वोछं उवएसिणं गुरुजणेणं ॥ आयरियपरंपराए आगयं अणुपुव्वीए ॥ ८ ॥ निज्जुत्ति [त्ता] ते अत्था जं बद्धा तेण होइ निज्जुत्ति ॥	भद्रबाहुस्वामी	६९	३–६	३६–४०	...	अपूर्णम्
२४	प्रशमरतिप्रकरणम् .... Ends— धर्मकथिका प्रसमरतिरार्याशतत्रयं द्वादशोत्तरं परिसमाप्तमिति ॥ प्रसमरतिप्रकरणं समाप्तमिति ॥ मंगलं ॥	[उमास्वातिवाचकः]	४–२७	४–९	९०–७०	...	अपूर्णम्
	—प्रश्नोत्तररत्नमालिका—	[विमलचन्द्रसूरिः]	२	४–९	९०–७०	...	अपूर्णम्

Digitized by Google

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	Begins— कः खलु नालंक्रियते दृष्टादृष्टार्थसाधनपटीयान् ॥ कंठास्थितया विमलप्रक्रांतरत्नमालिकया ॥ १ ॥ Ends— प्रश्नोत्तररत्नमालेयं कंठगता कं न भूषयाति ॥ ९ ॥						
२९	श्रावकधर्मविधिपञ्चाशकम्—मागधी.	[हरिभद्रसूरिः]	२–४	४–५	४५–५२	...	अपूर्णम्
	Ends— जायइ चारित्तपरिणामो ॥ ४० ॥						
	—दीक्षाविधिपञ्चाशकम—मागधी..............................	[स एव]	३	४–५	४५–५२	...	संपूर्णम्
	Begins— नमिऊण महावीरं जिणदीक्खाए विहिं पवक्खामि ॥ Ends— विरहं लऊं कुणई ॥ ४४ ॥ दीक्षाविधिपंचाशकं समाप्तमिति ॥						
	—चैत्यवंदनाविधिपंचाशकम्—मागधी·	[स एव]	३	४–५	४७–५५	...	संपूर्णम्
	Begins— नमिजिणवद्धमाणं सम्मं वोछामि वंदणविहाणं ॥ Ends— विरहेण वीरेहिं ॥ ४० ॥ चैत्यवंदनाविधिपंचाशकमिति ॥						
	—पञ्चाशकम्—मागधी·	[स एव]	३८	४–५	४६–५४	...	संपूर्णम्
	Begins— नमिऊण वद्धमाणं सावगधम्मं समासउ वोछं ॥ सम्मत्ताईभावत्थसंगयं सुत्तनीईए ॥ १ ॥						

Digitized by Google

	Ends— जम्हा एसो सुद्धो अनिथाणो होइ भावियमईण ॥ तम्हा करेह सम्मं जह विरहो होइ कम्माणं ॥ ४४ ॥ पंचाशकप्रकरणं समाप्तमिति ॥						
	—आराधनाप्रकरणम्—मागधी..	अभयसूरिः	४	४-६	४७-६९	...	संपूर्णम्
	Begins— आलोयणोवयारं उच्चारा खामणा अणसणं च ॥ सुहभावणा नमोक्कारभावेणं चत्ति समणविही ॥ १ ॥ **Ends—** इय अभयसूरिविरइयं आराहणपगरणं पढताण ॥ सत्ताण होइ नियमा परमा कल्लाणनिप्फत्ती ॥ ८९ ॥						
२६	उपदेश प्र०—मागधी	यशोभद्रसूरिः	५०	४-६	७०-७६	...	अपूर्णम् शु.
	Begins— नमिऊण महाभागं तिलोगनाहं जिणं महावीरम् ॥ लोयालोयमियंकं सिद्धं सिद्धोवए सत्थम् ॥ वोछं उवएसपए कइइ अहं तदुवएसउ सुयमे ॥ भावत्थसारजुत्ते मंदमइविबोहणठाए ॥ २ ॥ **Ends—** १११० अनियय सठावया						
२७	कालिकाचार्यकथा—आर्याबद्धा-मागधी	.....	१९	६-७	१२०- १२९	...	अपूर्णम्
	Begins— ॥ ॐ नमो वीतरागाय ॥ हयपडिणीउ कइतित्थउन्नई जयउ कालगायरियम् ॥ विज्जाणदरिसीणय देविंदोधम्मकित्तिधरो ॥ १ ॥ मगहेसु धरावासंमि वइरसीहोनिवो [भिधो] पि या तस्स ॥ सरसुंदरित्तिपुत्तो कालउ [कालिउ] सरसईउहिया ॥ २ ॥						

Digitized by Google

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
२८	**कालिकाचार्यकथा**—गद्यबद्धा—मागधी .... Begins-- अत्थि इहेव जंबूदीवे दीवे भरहे वासे वासे धरानामनयरं तत्थ य वइरिवारसुंदरविहस्स [वेहय] विक्खा [दिक्खा] गुरू वइरसीहोनामराया तस्स य सयलंतेउरप्पहाणी सुरसुंदरीनामदेवी. Ends— कप्पनिसीहकहावलिपभियणुसारेण रइय महा इसया कालयसूरिए बंधा वद्धावि सुणंतु मुणी ५ श्री कालिकाचार्यकथा	......	५	५-७	१२०-१२५	...	संपूर्णम्
२९	**जीवसमासप्रकरणम् सवृत्तिकम्**.............................. Begins— टी० ॥ ॐ नमो वीतरागाय ॥ यः स्फारकेवलकरैर्जगतां निहत्य हार्द तमः प्रकटिताखिलतत्ववस्तुः ॥ नित्योदितोसुरवरैः स्तुतपादपद्मोपूर्वो रविर्विजयते स जिनेंद्रवीरः ॥ १ ॥ मू० दस चोइस य जिणवरे चोदसगुणजाणए नमंसित्ता ॥ चोइसजीवसमास[सं] समासणुक्कमिस्सामि ॥ १ ॥ Ends— टी० पर्यायात्मकत्वादिति गाथार्थः ॥२८७॥ तदेवमन्यापि प्रक्षेपगाथा सिद्धांतानुसारेण व्याख्येया जीवसमासवृत्तिः समाप्ता ॥ ग्रंथाग्रं ६६२७ संवत् ११६४ चैत्रशुदि ४ सोमेयेह श्रीमदणहिलपाटके समस्तराजावलिविराजितमहाराजाधिराजपरमेश्वरश्रीमज्जयसिंहदेवकल्याणविजयराज्ये एवं काले प्रवर्त्तमाने यमनियमस्वाध्यायध्यानानुष्ठानरतपरमनैष्ठिकपंडितश्वेतांबराचार्यभट्टारकश्रीहेमचंद्राचार्येण पुस्तिका लि० श्री०	टी० [हेमचन्द्रसूरिः अभयदेवसूरिशिष्यः]	१९४	५-७	५०-६०	११६४	संपूर्णम्

१०	त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरित्रस्य द्वितीयं पर्व	हेमचंद्रसूरिः	४०	६-७	६६-७०	...	अपूर्णम्
११	कल्पसूत्रम्... Begins— तेणं कालेणं तेणं समयेण Ends— परूवेइ पज्जोसवणाकप्पं नाम अज्झयणं सअठं सहेउयं ससुत्तं सअठं सउभयं सवागरणं भुज्जो २ उवदंसे इति बेमि ॥ ७ ॥ पज्जोसवणकप्पो सम्मत्तो । अठमज्झयणं सम्मत्तं । एकः सहस्त्रो द्विशतीसमेतः श्लिष्टस्तथा षोडशभिर्विदंतु ॥ (श्री)कल्पसंख्या कथिता विशिष्टा विशारदैः पर्युषणाभिधस्य ॥	......	२-७७	९	९०	...	अपूर्णम्
१२	श्रावकविचारः कथासहितः..	......	२-१२९	४-८	७२-७६	...	अपूर्णम्
१३	शब्दानुशासनवृत्तेस्तृतीयाध्यायस्य प्रथमद्वितीयौ पादौ .... Begins— ॥ अर्हं ॥ नमस्तुरसोगतेः कः खपाफिरः सः गतिसंज्ञकयोर्नमस् पुरस्- Ends— तेन शिष्टप्रयोगोनुसरणीयः इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचितायां सिद्धहेमचंद्राभिधानस्वोपज्ञशब्दानुशासनवृत्तौ तृतीयस्याध्यायस्य द्वितीयः पादः समाप्तः ॥ श्रीमदुल्लभराजस्य प्रतापः कोपि दुःसहः ॥ प्रसरन् वैरिभूपेषु दीर्घनिद्रामकल्पयत् ॥ १ ॥ शुभं	हेमचन्द्रसूरिः	४४२	९	९७-६०	...	संपूर्णम्
१४	शुंभलीमतम्—संस्कृतार्यावृत्तबद्धम् .... Begins— ॥ ॐ नमः शिवाय ॥ सजयति संकल्पभवो रतिमुखशतपत्रचुंबनभ्रमरः॥ यस्यानुरक्तललनानयनांतविलोकनं वसतिः ॥ १ ॥	दामोदरगुप्तः	१३गता- नि १९ १६ १७ १८ १९ ४७ ९७ ५८	९	४८-७१	...	अपूर्णम्

Digitized by Google

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	अवधीर्य दोषनिचयं गुणलेशे सन्निवेश्य मतिमार्याः ॥ शुंभल्यामतमेतद्दामोदरगुप्तविरचितं शृणुत ॥ २ ॥ अतिखलु निखिलभूतलभूषणभूता विभूतिगुणयुक्ता ॥ युक्ताभियुक्तजनता नगरी वाणारसी नाम ॥ ३ ॥ . . . . वाराङ्गियोपि यस्यां पशुपतिमनु तुल्यतां याताः ॥ ५ ॥ . . . . योषिद्भूषणं मालती नाम ॥ २० ॥ पेशलवचसां वसतिः लीलानामालयः स्थितिः प्रेम्णः ॥ भूमिः परिहासानामावसथो वक्रकथिकानाम् ॥ २१ ॥ सा शुश्राव कदाचिद्धवलालयपृष्टदेशमधिरूढा ॥ केनापि गीयमानां प्रसंगपतितामिमामार्याम् ॥ २२ ॥ यौवनसौंदर्य्यमदं दूरेणापास्य वारवनिताभिः ॥ यत्नेन वेदितव्याः कामुकहृदयार्ज्जनोपायाः ॥ २३ ॥ श्रुत्वाथ विपुलजघना मनसीदं चकार मालती चिरम् ॥ अतिसांप्रतमुपदिष्टं सुहृदेवानेन साधुना पठता ॥ २४ ॥ तन्नत्वा पृच्छामो विकरालां कलितसकलसंसाराम् ॥ यस्याः कामिजनौघो दिवानिशं द्वारदेशमध्यास्ते ॥ २५ ॥ इति मनसि सा निवेश्य द्रुततरमवतीर्य वेश्मनः शिखरात् ॥ विकरालाभवनवरं परिजनपरिवारिता प्रययौ ॥ २६ ॥ अथ विकरालोन्नतदशनां निम्नहनुं स्थूलचिपिटनासाग्राम् ॥ श्लथचूचुकलक्षितशुष्ककुचस्थानशिथिलकृत्तितनुम् ॥ २७ ॥						

Digitized by Google

	गंभीरारक्तदृशं निर्भूषणलंबकृष्णपालीं च ॥ कतिपयपांडुरचिकुरां प्रकटशिरासंततायतग्रीवाम् ॥ २८ ॥ सितधौतवसनयुगलां विविधौषधिमणिसनाथगलसूत्राम् ॥ तन्वीमंगुलिमूले तपनीयमयीं च वालिकां दधतीम् ॥ २९ ॥ गणिकागणपरिकरितां कामिजनोपायनप्रसक्तदृशम् ॥ आसंद्यामासीनां विलोकयामास विकरालाम् ॥ ३० ॥ अवलोक्य साविधाय क्षितिमंडललीनमौलिना प्रणतिम् ॥ परिपृष्टकुशलवार्त्ता समनुज्ञातासनं भेजे ॥ ३१ ॥ अथ विरचितहस्तपुटा सप्रश्रयमासनं समुत्सृज्य ॥ इदमूचे विकरालामवसरमासाद्य मालती वचनम् ॥ ३२ ॥ विदधासि हरिमकौस्तुभमहरिं रविमगजनाथममरेंद्रम् ॥ अद्रविणं द्रविणपतिं नियतं यतिगोचरे पतितम् ॥ ३३ ॥ अयमेव बुद्धिविभवः **Ends—** १०७ श्रुत्वासि घटपुत्रः प्रियाप्रियं प्रीतिमान् स्मितप्रथनम् ॥ निजगाद चारुभाषिणि मीतिकसमयसंमितं कथितम् ॥ १०८ ॥ अभिनंद्य सा तथेति प्रययौ पद्मावती निजं भवनम् ॥ अकरोच्च विदितकार्यं युक्तावसरे मनो						
३९	योगशास्त्रस्य टीकाटिप्पनकम् .... **Begins—** ॥ अर्हं ॥ योगशास्त्रस्य टीकाटिप्पनकम् ॥ सोढेति कथं सहिष्यते सरस्यामिति **Ends—** तुल्यता ॥ अध्यात्म्ये अध्यात्मशास्त्रोपनिषन्नाम्नि अर्थपरिसमाप्तिके वाक्य-पदमुच्यते ॥ ७ ॥ मंगलं महाश्रीः ॥ ७ ॥ ७ ॥ शुभं भवतु लेखकपाठकयोरेव ॥	......	२५	९-७	४६-७२	...	संपूर्णम्

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
३६	**योगशास्त्रविवरणम्**—द्वितियप्रकाशस्य ॥ .... Begins— ॥ अर्हं ॥ गृहिधर्म्माय कल्पत इत्युक्तं । गृहिधर्म्मश्च श्रावकधर्म्मः ॥ Ends— यथापवर्गं ॥ ४० ॥ ११५ ॥ छ ॥ इति परमार्हतश्रीकुमारपालभूपाल-शुश्रूषिते आचार्यश्रीहेमचंद्रविरचिते अध्यात्मोपनिषन्नाम्नि संजातपट्टबंधे श्री-योगशास्त्रे स्वोपज्ञं द्वितीयप्रकाशविवरणं ॥ छ ॥ ग्रंथाग्रं ॥ ३१०० ॥ मंगलं महाश्रीः ॥ भद्रं ॥ आसीचंद्रकुलांबरैकतरणिः श्रीमानदेवाभिध- स्तद्वंशे प्रभुमानतुंगगणभृत् प्राज्यप्रभावः प्रभुः ॥ तत्राजायत बुद्धिसागरगुरुः प्रद्युम्नसूरिस्तत- स्तच्छिष्योजनि देवचंद्रगणभृद् गच्छाग्रणीर्विश्रुतः ॥ १ ॥ श्रीदेवचंद्रस्य मुनीश्वरस्य जातौ सुशिष्यौ जगति प्रशिष्यौ । श्रीमानदेवः प्रथमो गणेशः श्रीपूर्णचंद्रो गणभृत्तथान्यः ॥ २ ॥ यः सैद्धांतिकमौलिभूषणमणिर्विद्वज्जनाग्रेसरः संतोषोत्तमरत्नरंजिततनुः श्रीमानदेवः प्रभुः ॥ यचेतःकलयापि नो विलिखितं[तः] सल्लापलीलावती— वेल्लल्लोचनचारुवीक्षितसर[शर] श्रेणीभिरात्मोद्भवः ॥ ३ ॥ श्रीपूर्णचंद्रसूरेर्गौर्वादिगोवृंदनाशिनी ॥ ब्रह्मनिम्नोपि सौम्याद्वो यासूत परमं वृषम् ॥ ४ ॥ श्रीमानदेवसूरेः पट्टेजनि मानतुंगसूरिगुरुः ॥ विधिरिव भवांतकारी नरकद्वेषी स विष्णुरिव ॥ ५ ॥	हेमचन्द्रः	२४२	५-६	५३-५६	१२९२	संपूर्णम्

Digitized by Google

	अन्यच्च ॥ धर्कटवंशसुधानिधिचंद्रः श्रेष्ठी गणियाको निस्तंद्रः ॥ तस्य गुणश्री(:) समजनि जाया दक्षसुतेव सदैव विमाया ॥ ६ ॥ तस्यांगजैका सुमहत्तरा या प्रभावतीसंज्ञमहत्तरायाः ॥ पार्श्वेगृहीत्वंच महाव्रतानि प्रद्युम्नसूरेः सुगुरोः करेण ॥ ७ ॥ जगश्रीहृदयश्रीश्रीचारित्रश्रीमहत्तरा(:) क्रमेण तासां सर्वासां पादपद्ममधुव्रता ॥ ८ ॥ सा निर्मलमतिगणिनी रम्यां श्रीयोगशास्त्रसद्वृत्तेः ॥ द्वैतप्रकाशखंडस्य पुस्तिकां लेखयामास ॥ ९ ॥ श्रीमानतुंगसूरेः पट्टस्थितपद्मदेवसूरीणाम् ॥ तां प्रवचनरसपात्रं प्रददौ पुण्याय पुण्यतराम् ॥ १० ॥ क --संवत् १२९२ वर्षे कार्तिक शुदि ८ रवौ धनिष्ठानक्षत्रे योगशास्त्रवृत्ति-द्वितीयप्रकाशस्य लिखितेति ॥ शुभं भवतु ॥						
३७	शब्दानुशासनवृत्तिः—पाद ४ ...... Begins— ॥ अर्हं ॥ वृद्धिरारैदौत् आकार आर् ऐकार औकारश्च प्रत्येक वृद्धि संज्ञा भवंति मार्ष्टि । याच्यं । दाक्षिः । कारयति । कार्थ Ends— क्षीरीयति दानाय ॥ छ ॥ इत्याचार्यहेमचंद्रविरचितायां सिद्धहेमचंद्राभि-धानस्वोपज्ञशब्दानुशासनवृत्तौ चतुर्थाध्यायस्य तृतीयः पादः समाप्तः ॥ कर्णं च सिंधुराजं च निर्जित्य युधि दुर्जयम् ॥ श्रीभीमेनाधुना चक्रे महाभारतमन्यथा ॥ ३ ॥	हेमचंद्रः	२०८	४-६	५२-५६		संपूर्णम्
३८	त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरित्रान्तर्गतसप्तमपर्व्व ...... Begins— ॥ अर्हं ॥ ॐ ॥ नमः सर्वज्ञाय ॥	हेमचंद्रः	३०६	४-७	५५-६५	११९८	संपूर्णम्

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	अथ श्रीसुव्रतस्वामिजिनेंद्रस्यांजनद्युतेः ॥ हरिवंशमृगांकस्य तीर्थे संजातजन्मनः ॥ १ ॥ बलदेवस्य पद्मस्य विष्णोर्नारायणस्य च ॥ प्रतिविष्णो रावणस्य चरितं परिकीर्त्यते ॥ २ ॥ Ends— पर्वतधरिषेणचक्री ॥ ३२ ॥ इत्याचार्यहेमचंद्रविरचिते त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरिते महाकाव्ये सप्तमपर्वणि हरिषेणचक्रवर्त्तिचरितवर्णनो नाम द्वादशः सर्गः ॥ — — — त्रयोदशः सर्गः ॥ समाप्तं चेदं सप्तमं पर्व ग्रंथाग्रं ३८८८ संवत् १३१८.						
३९	**नेमिनाथचरित्रम्**—मागधी	गुणवल्लभः	२७६	४-६	६०-६९	...	संपूर्णम्
	Begins— ॥ नमः श्रीमदरिष्टनेमये ॥ अज्जवि जस्स पवत्तइ धम्मो नीईय भरहवासम्मि ॥ तं पढम जिणवरं पणिवयामि निद्दलियदुरिहुइं [दरिओहं ॥ १ ॥ Ends— सघु[व्वु]त्तमरयणगुणे वल्लवो भणइ नूणं नीई विषयं धम्मं कामं सिवंपि हु कल्लाणं साहइ सिरिनेमिजिणचरियं — — — पावइ सासयं ठाणं ॥ इति नवभवप्रतिबद्धश्रीमन्नेमिजिनाख्यानकं शतैकाधिकं पंचसहस्रं समाप्तं ॥ मंगलं महाश्रीः ॥						
४०	**पञ्चसंग्रहटीका**	मलयगिरिः	२६९	९-६	६२-६६	...	संपूर्णम्
	Begins— ॥ नमो वीतरागाय ॥						

Digitized by Google

	अथे - - मद्याह - - समस्तविज्ञातजगत्स्वभावम् ॥ विध्वस्तनिःशेषकुतीर्थिमानं प्रणम्य वंदे जिनवर्द्धमानम् ॥ १ ॥........... यथार्थवाद विवृणोमि पंचसंग्रहमतिनिपुणगभीरमल्पबुद्धिरपि Ends— तुदयत्यः ग्रंथाग्रं ४६३१ ॥ छ ॥ इतिश्रीमलयागिरिविराचितायां पंचसंग्रह-टीकायां बंधव्यप्ररूपणाद्वारं तृतीयं समाप्तमिति ॥						
४१	प्रवचनसारोद्धारवृत्तिः--द्वार ६७-१४२ .... Begins— इदानीं करणंति सप्तषष्टं द्वारमाह पिंडविसोही समिई Ends— इदानीं लोगसरूवंति त्रिचत्वारिंशदधिकशततमं द्वारमाह गाथात्रयं माघ-वईएतलाउई - - - -	सिद्धसेनादिवा-कर:	२९२	४-६	५२-५९	...	अपूर्णम्
४२	उपदेशमाला .... Begins— ॥ नमः सर्वज्ञाय ॥ सुयदेवयं च वंदे यासुपसाएणासिखियं नाणं ॥ अन्नं पवयणदेवी संतिकरि तं नर्मुसामि ॥ १ ॥ Ends— अक्खरमेत्तस्स जइवि दायारं सोव्ववइ लक्के दुहपउरे दारुणे नरए ॥५४२॥ उपदेशमालाप्रकरणं समानमिति ॥	......	१८०	४-६	५०-५९	...	संपूर्णम्
	—धर्मोपदेशमाला .... Begins— ॥ नमो जिनाय ॥ सिज्झउमज्झवि सुयदेवि तुज्झ भरणाउ सुंदराज्झति ॥ धम्मोवएसमाला विमलगुणा जयपडायव्व ॥ १ ॥ जिणसिद्धसूरिउवज्झायसाहुसुयदेविघनाणाणि ॥ धम्मोवएसमालं थोऊण भणामि सुयविहिणा ॥ २ ॥	यशोदेवसूरिः	...	...	...	...	......

Digitized by Google

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	Ends— सइभेएण जमाली पुव्वोगहिय हवइ गोविंदो ॥ संसग्गि सागभिक्खू गोठामहिलाभिनिवेसे ॥ १०० ॥ धर्म्मोपदेशमालाप्रकरणं सम्मत्तं ॥						
	—क्षेत्रसमासप्रकरणम्	जिनभद्रगणिः	...	...	...	...	......
	Begins— नमिऊण सजलजलहरनिभस्स णं वद्धमाणजिणवसभम् ॥ समयखेत्तसमासं वोछामि गुरुवएसेण ॥ १ ॥ Ends— जंबूदीवोल्लक्खं खेत्तसमासस्स पढमउद्देसो ॥ पढणे जाणसमत्तो ताण समत्ताइ दुक्खाई ॥ ९० ॥ क्षेत्रसमासप्रकरणं समाप्तमिति ॥						
	—संग्रहणी	जिनभद्रगणिः	...	...	...	...	......
	Begins— निठवियअठकम्मं वीरं नमिऊण तिगरणविसुद्धम् ॥ नाणमणंतमहत्थं तासंगहणिनामेण ॥ १ ॥ Ends— बेमि यव्व सुयहरेहिं तहेव सुयदेवया एऊ ॥ ९ ॥						
	—कर्मस्तवः	[जिनवल्लभः]	...	...	...	...	......
	Begins— ॥ नमिऊणजिणवरिंद ॥						

Digitized by Google

Ends— दिसउ वरनाणलंभं दंसणसुद्धिं समाहिं च ॥ ५४ ॥ कर्म्मस्तवः समाप्तः ॥						
—कर्मविपाकः .... Begins— ववगयकम्मकलंकं वीरं नमिऊण कमगइकुसलम् ॥ वोच्छं कम्मविवागं गुरुवइठं समासेणं ॥ १ ॥ Ends— एयं गाहाणसयं छावठिं एऊ पाढिऊण ॥ जो गुरु पुछइ नाही कम्मविवागं तु सोअइरा ॥ १६७ ॥ कर्म्मविपाकः समाप्तः ॥ मंगलं महाश्रीः ॥	[जिनवल्लभः]	...	...	...	...	......
—सत्तरिका प्रकरणम्—वा षष्ठः कर्मग्रन्थः—मागधी .... Begins— सिद्धपएहिं महत्थे (त्थं) बंधोदयसंतपगडिठाणाए [णं] ॥ वोच्छं सुण संखेवं निस्संदि [दं] दिठिवायस्स ॥ १ ॥ Ends— जो एत्थ [जत्थअ] पडिपुन्नो अत्थो अप्पागमेण बंधोति [बद्धोत्ति] ॥ तं खमिऊण बहुसुया पूरे ऊणं परिकहिंतु ॥ ७० ॥ सत्तरिका सम्मत्ता ॥	चंद्रमहत्तराचार्यकृतगाथा ७० तत्र प्रक्षिप्तगाथाकर्ता देवेंद्राचार्यः	...	...	...	...	......
—सयगं .... Begins— अरिहंते वंदित्ता अनुत्तरक्कमे पणमिऊण ॥ बंधसयगे निबद्धं संगहमिणमो पवक्खामि ॥ १ ॥ Ends— इय कम्मपगडि पगयं संखेवुदिठनिनुय महत्थम् ॥ जो उवउं जइ बहुसो सोही बंधमोक्खत्थम् ॥ सयगं सम्मत्तं ॥ १३९ ॥	जिनवल्लभः	...	...	...	...	......

Digitized by Google

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	—आगमिकवस्तुप्रकरणम्—मागधी .... Begins— || निछिन्नमोहपासं पसरियविमलोभ [विमल] केवलम [प्प] यासम् || पणयजणपूरियासं पणमित्तु जिणपासम् || १ || वोछामि जीवमग्गणगुणता[ठा]णुवडंगजोगलेसाई || किंचिगुरूवएसा सन्नाणसुझाणहेउत्ति || २ || Ends— जिणवल्लहोवणीयं जिणवयणामयसमुद्दबिंदुमिमम् || हियकंखिणा वुहजणा निसुणंतु गुणंतु जाणंतु || ८६ || इत्यागामिकवस्तुप्रकरणं समाप्तम् ||	जिनवल्लभगणिः	...	...	...	...	संपूर्णम्
	—नवपयम्—मागधी .... Begins— || नमिऊण वद्धमाणं मिछं सम्मं वयाइ संलेहा || नवभेयाइं वोछं सङ्कापमणुग्गहठाए || १ || Ends— इइ नवपयं तु नेयं लिहियं सीसेण कक्कसूरिस्स || गणिणा जिणचंदेण सरणठिमणुग्गहठं च || संलेहणा सम्मत्तम् || १४० || नवपयं सम्मत्तम् ||	जिनचंद्रगणिः कक्कसूरिशिष्यः	...	...	...	...	संपूर्णम्
	—सत्तठाणा—मागधी .... Begins— वंदामि सव्वन्नुजिणिंदवाणी प्रसन्नगंभीरपसत्थसत्था || जुत्तीजुया जं अभिनन्दयन्तो नंदंति संता तहतं कुणंता || १ ||	......	...	...	...	...	संपूर्णम्

Digitized by Google

	Ends—						
	साविथाणंति सत्तमं ठाणं ॥						
४३	कर्म्मग्रन्थ—मागधी	……	८९	…	…	…	शु.
	धम्मिलचरित्र—मागधी	……	…	…	…	…	शु.
	मध्ये ॥ भणियं धाम्मिल तुमई – – जंबुद्दीवे दीवे भरहे वासे भरुयच्छं नाम नयरं तच्चय [तत्थय] राया जियसत्तूनामा भज्जा य से धारिणी नाम तत्थय नयरे वईकुल – – – –						
४४	कल्पसूत्रम्—मागधी	……	१६४	…	…	…	संपूर्णम्
	Begins—						
	॥ तेणं कालेणं तेणं समएणं						
	Ends—						
	भुज्जो २ उवदंसे इत्ति बेमि ॥						
	पज्जोसवणाकप्पो सम्मत्तो ॥						
	—कालिकाचार्यकथा—मागधी	महेश्वरसूरिः	…	…	…	१३६९	संपूर्णम्
	Begins—						
	॥ पडिसिद्धंमि कुणंतो आणाए दव्वखेत्तकालस्स ॥						
	सिज्झइ विसुद्धभावो कालियसूरिव्व जं भणियम् ॥ १ ॥						
	Ends—						
	नित्यं सकालकः ॥ ५२ ॥						
	इति श्रीपल्लीलगच्छे महेश्वरसूरिभिर्विरचिते कालिकाचार्यकथा समाप्ता ॥						
	नृपविक्रमकालातीत सं० १३६९ वर्षे भाद्रपदे—						
४५	कल्पसूत्रम्—मागधी	……	६१	…	…	…	……
	Begins—						
	॥ ॐ नमः सर्वज्ञाय ॥						
	तेणं कालेणं तेणं समएणं समणे भगवं महावीरे पंचहत्तुत्तरे हुत्था तंजहा						

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	Ends— बहूणं देवाणं बहूणं देवीणं मज्झगए चेव एवमाइक्खइ एवं भासइ एवं पन्नवेइ एवं परूवेई पज्जोसवणाकप्पो नामं अइयणं सअठं सहेडअं सकारणं ससुत्तं सअत्थं सउभयं सवागरणं भुज्जो २ उवदंसे इत्ति बेमि ॥ अडमड्डा [ज्झ] यणं समत्तं पज्जोसवणा कप्पो सम्मत्तो ॥ इत्येवं ग्रंथसंख्या षोडससतानि पंचत्यधिकानि १६०५ इ० ग्रंथसंख्या॥ मंगलं महाश्री : ॥						
४६	कालिकाचार्यकथा—श्लोकबद्धा—मागधी......................... Begins— अत्थित्थ भरहे वासे कमलाकेलिमंदिरं ॥ तिलयं भूपुरंधीण धारावासं महापुरं ॥ १ ॥ Ends— सुपन्नेण निम्मिया सूरिणा भावदे[ए]ण एसा संखेवउ कहा । १०० ॥ इति श्रीभावदेवसूरिकृतं कालिकाचार्यकथानकं समाप्तमिति ॥	भावदेवसूरिः	१३	...	...	...	......
४७	भयहरस्तोत्रम्—मागधी...... .... Begins— नमिऊण पणयसुरगणचूडामणिकिरणरंजिअं मुणिणो ॥ चलणजुअलं महाभयपणायणं संथवं वोच्छं ॥ १ ॥ Ends— जयो पासि[स]जिणो ॥ २२ ॥ भयहरणं समाप्तम् ॥	मानतुंगाचार्यः	६७	...	...	...	......
	—परमपमोया—मागधी..	......	...	...	...	...	......

Digitized by Google

Begins— || जइआ समणभयव्वो महावीरे जिणुत्तमे || लोगनाहे प [स] यंबुद्धे लोगं चिय विबोहिणे || १ || Ends— अम्हाणं देउ निव्वुइं || २० || इयपरमपमोया ||						
—अजितशांतिस्तवः—मागधी .... Begins— || अजियं जियसव्वभयं संतिं च पसंतसव्वगयपावम् || जगगुरुसंतिगुणकरे दोवि जिणवरे पणिवयामि || १ || Ends— आयरं कुणह || ४० || अजितशांतिस्तवं समाप्तम् ||	[नन्दिषेणमुनिः]	...	...	...	...	......
—एकवीसठाणम्—मागधी .... Begins— || ॐ नमो वीतरागाय || चवणविमाण नयरी जणगा जणणी य रिक्खा || रासीउ लंछण पमाण आउं वन्नंतर दिक्ख तव भिक्खा || १ || नाण ठाणं गणहर मुणि अज्जियसंख जक्ख देवीउ || सिद्धिठाणं च कमेण वसहिमो जिणवरिंदाणं || २ || Ends— इय एकवीसठाणा उद्धरिया सिद्धसेणसूरीहिं || चउवीसजिणवराणसस[णं असेस] साह[हा]रणाभणियं [या] || ६९ || एकवीसठाणं सम्मत्तम् ||	सिद्धसेनसूरिः	...	...	...	...	......
—दूसमकंडिका—मागधी Begins— || ॐ नमो वीतरागाय || नमि ऊण जिणवराणं णिज्जियसमणाणणिम्ममत्ताणं || वोछंदूसमगंडी गुरूवएसाणुसारेण || १ ||						

Digitized by Google

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	Ends—						
	आरंभोजावछचेव । दूसमकंडिकी समाता गाहा ८३ ग्रंथाग्र १०३						
	—सासयजिणथुई—मागधी	सिद्धसेनसूरिः	...	...	...	...	......
	Begins—						
	सासयजिणणाहभवणाणि						
	Ends—						
	भरहाइमणुयमहिया मोहारिमल्लमहिय महेय ॥						
	सिरिसिद्धसेणसूरीहिं संथुया सिवसुहं हिंतु [दिंतु] ॥ ३४ ॥						
	—उपदेशमाला—मागधी	धर्मदासगणिः	...	...	...	...	......
	Begins—						
	नमिऊण जिणवरिंदे इंदनरिंदाचिए तिलोयगुरू ॥						
	Ends—						
	गाहाणं सव्वग्गं पंचसया चेव बायाला ॥ ५४२ ॥						
	—श्रावकप्रतिक्रमणसूत्रम्—मागधी						
	Begins—						
	करेमि भंते सामाइयं सव्वं जोगं पच्चक्खामि						
४८	सिद्धांतविचाराः..	चंद्रकीर्त्तिगणिः	८१	४	५६	...	अपूर्णम् त्रु.
	Ends—						
	शिष्यांभोजदिवाकरस्य पुरतः श्रीधर्म्मघोषप्रभोः						
	सिद्धांतं विमलाख्यसूरिगणभृत्सिष्येण संशृण्वता ॥						
	स्मृत्यर्थं गणिचंद्रकीर्तिकृतिना केचिद्विचारावराः						
	संत्येते परिपिंडिता[:] परिलसत्सिद्धांतरत्नाकरात् ॥						
	इति निःशेषसिद्धांतविचाराः सहस्रद्वयमानाः समाताः ॥						

Digitized by Google

५९	**सिद्धांतोद्धारद्वितीयखण्डः** .... Begins— व्यवहारे सत्तमस्य समर्थितानि अष्टमे तु उद्धारणं पासवर्णं Ends— दढगालिथेयपोची सदसवन्त्थंति भणियं होइ रालगकंगू ॥ संवत् १२१२ आषाढवदि १२ गुरौ लिखितेयं सिद्धांतोद्धारपुस्तिका लेखकदेवप्रसादेनेति ॥ ग्रंथाग्रं १६७० द्वितीयखंडं ॥ शिष्यांभोजवनप्रबोधनरवेः श्रीधर्म्मघोषप्रभोः [भो] र्वक्त्रांभोजविनिर्ग्गताः कतिपयाः सिद्धांतसत्का अमी ॥ पर्यायागणिचंद्रकीर्त्तिकृतिना संचित्य संपिंडिताः स्वस्य श्रीविमलाख्यसूरिगणभृत्सिष्येण चिंताकृते ॥	चंद्रकीर्तिगणिः	११०	४।६	५६-६४	१२१२	संपूर्णम्
६०	**धर्माभ्युदयनामकमहाकाव्यम्—संघपतिचरितमित्यपरनामकम्** ...... Begins— ॥ ॐ नमः सर्वज्ञाय ॥ अर्हँल्लक्ष्मीं स्तुमः श्रेष्ठपरमेष्ठिपदप्र[दम् य]त्पुरः किंकरायंते सुरासुरनरश्रियः ॥ १ ॥ Ends— नित्यं व्योमनि – – सौरभ्यप्रसरं चिरं कलयतात् किंजल्कलक्ष्मीपदम् ॥६२॥ इति श्रीविजयसेनसूरिशिष्यश्रीमदुदयप्रभसूरिविरचिते श्रीधर्माभ्युदयनाम्नि श्रीसंघपतिचरिते लक्ष्म्यंके महाकाव्ये श्रीवस्तुपालतीर्थयात्रोत्सववर्णनो नाम पंचदशः सर्गः ॥ – – – सरीरं ३	उदयप्रभसूरिः	३८०	३-९	६०	...	संपूर्णम्
६१	**अनुष्ठानविधिः** .... Begins— ॥ ॐ नमो वीतरागाय ॥	......	१२४	३-९	४०	...	संपूर्णम्

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	नमिऊण तिलोयगुरुं लोयालोयपयासयं वीरम् ॥						
	विभ्भमविणासहेतुंगुट्ठाणविधिं पत्रख्खामि ॥ १ ॥						
	Ends—						
	पारे यव्वंति ॥ छ ॥						
	इय एसो अठोत्तरपोसहविही सम्मत्तो ॥ छ ॥ श्लो० १०४६ ॥						
९२	कर्मविपाकः	गर्गमहर्षिः	२९	३	३०-३९	...	अपूर्णम् त्रु.
	Ends—						
	कम्मविवागं तु सो अइरा ॥ छ ॥ १६८ ॥ कर्मविपाकः समाप्तः ॥						
९३	भगवतीसूत्रम्	......	५-२६८	५-७	५५-६५	...	अपूर्णम् त्रु.
९४	उपदेशपदानि	हरिभद्रसूरिः	२८-५	५	६०	...	अपूर्णम्
	Ends—						
	लेसुद्देसेण उवदेसपयाइं हं समख्खाया ---या उद्धरिऊणं मंदमतिविबो-हणठाए जाइणिम[म्म]यहरियाए रइता एतेउ धम्मपुत्तेण						
	हरिभद्दायरिएणं भवविरहं इच्छमाणेणं ॥						
	हरिभद्रसूरि [रेः] कृतिः ॥ छ ॥ गाथानां १०४०.						
९५	त्रिषष्ठिशलाकापुरुषचरित्रस्याष्टमं पर्व	हेमचंद्रसूरिः	२३४	३-५	८१-८५	...	संपूर्णम्
	Begins—						
	॥ अर्हं ॥						
	ॐ नमो विश्वनाथाय जन्मतो ब्रह्मचारिणे ॥						
	कर्म्मवल्लीवनछेदनेमये रिष्टनेमये ॥ १ ॥						
	Ends—						
	विस्मयाय त्रिलोक्याः । १२८						

Digitized by Google

५६	**तस्यैव दशमं पर्व** .... **Ends—** संवत् १३२४ वर्षे मार्गवदि १३ रवावद्येह श्रीमदुज्जय [यि] न्यां श्रीमहावीरचरितपुस्तकं सा देवसिंहेन मातुः श्रेयोर्थं लिखापितम् ॥	**हेमचन्द्रसूरिः**	२६६	३-५	८०	१३२४	संपूर्णम्
५७	**पाक्षिकप्रतिक्रमणसूत्रस्य चूर्णिवृत्ती** .... Begins— ॥ नमः सरस्वत्यै ॥ शिवशर्मैकनिमित्त --- नत्वा ॥ वक्ष्यामि सुखबोधाय पाक्षिकसूत्रस्य वृत्तिमिमाम् ॥ १ ॥ Ends— सेसं देवसियं पूर्ववत् कुर्व्वंति यावत्समाप्तामिति ॥ अनुष्टुपु[प्]भेदेन छंदसा ग्रंथाग्रं चत्वारि शतानि ॥ पाक्षिकप्रतिक्रमणचूर्णिवृत्तिग्रंथाग्रं ३१०० एकत्रिंशत् शतानि ॥ संवत् १२९६ वैशाखसुदि ३ गुरौ इह बीजापुरे श्रीनागपुरीयश्रावकैः पौषधशालायां सिद्धांतशास्त्रं पूज्यश्रीदेवेंद्रसूरिश्रीविनयचंद्रसूरिउपाध्यायश्रीदेवभद्रगणिव्याख्यानतः संसारासारतां विचिंत्य सर्वज्ञोक्तशास्त्रं प्रमाणमिति मनसा विचिन्त्य श्रीनागपुरीयवरहूडियासंताने सा० आसदेव सा० नेमडसुत सा० राहडजयदेव सा० सहदेव तत्पुत्र सा० षोढागोसल सा० रोहडसुत जिणचंद्र धणेसर लाहडदेवचंद्रप्रभृतीनां चतुर्विधसंघस्य पाठनार्थं वाचनार्थं च आत्मश्रेयोर्थं लिखापितं ॥	......	७८	४-७	१२०	...	......
५८	**ज्ञाताधर्मकथाद्यंगचतुष्टयसूत्रवृत्तयः** .... Begins— टी० ॥ नमो जिनागमाय ॥ ॐ नमो गणाधिपतये ॥ नत्वा श्रीमन्महावीरं प्रायोन्यग्रंथवीक्षितः ॥ ज्ञाताधर्मकथांगस्यानुयोगः कश्चिदुच्यते ॥ १ ॥	**अभयदेवसूरिः**	३३०	४-७	१२०-१३०	११८४	संपूर्णम्

Digitized by Google

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	मू० ॥ नमो सुयदेवाए ॥ तेणं कालेणं तेणं समएणं चंपाय णयरी पुन्नभद्दचेइ ॥ टी० श्रीवर्द्धमानमानम्य व्याख्या काचिद्विधीयते ॥ उपासकदशादीनां प्रायोग्रंथांतरेक्षिता ॥ १ ॥ Ends— मू० ॥ सयं संबुद्धेणं पुरिषोत्तमेणं पुरिससीहेणं धम्मकहासुयक्खंधो सम्मत्तो दसहिं वग्गेहिं नायधम्मकहा सम्मत्ता ॥ छ ॥ ग्रंथसंख्या ४०६४ ॥ टी० ॥ पुंडरियमहारिसिव्व जहा ॥ इत्येकोनविंशतितमं ज्ञातं विवरणतः समाप्तम् ॥ ९ ॥ निर्वृतिककुलनभस्तलचंद्रद्रोणाख्यसूरिमुख्येन ॥ पंडितगणेन गुणवत्प्रियेण संशोधिता चेयं[यम्] १० ॥ एकादशसु [श] तेष्वथ विंशत्यधिकेषु विक्रमसमानां ॥ अणहिलपाटकनगरे विजयदशम्यां च सिद्धेयम् ॥ प्रत्यक्षरं निरूप्यास्या ग्रंथमानं विनिश्चितम् ॥ अनुष्टुभां सहस्राणि त्रीणिं सप्तशतानि च ॥ मू० अनुत्तरोववाइयदसाणंता सम्मत्तो । नवमं अंगं सम्मत्तं ॥ टी० शेषमंतकृद्दशांगवदिति ॥ अनुत्तरोपपातिकाख्यातं नवमांगप्रदेशविवरणं समाप्तमिति ॥ शब्दाः केचन नार्थतोपि विदिताः केचित्तु पर्यायतः तत्रार्थानुगतेः समूह्य भणतो यज्जातमागःपदम् ।						

वृत्तावत्र तकज्जिनेश्वरवचोभाषाविधे कोविदैः
संशोध्यं विहितादरैर्जैनमतोपेक्षा यतो न क्षमा ॥ १ ॥
प्रत्यक्षरं निरूप्यास्य ग्रंथमानं सुनिश्चितम् ॥
वृत्तीनां तिसृणां श्लोकसहस्रं त्रिशताधिकम् ॥
मंगलं महाश्रीः ॥

संवत् ११८४ माघ सु १ रवौ अद्येह श्रीमदणहिलपाटके महाराजाधिराज-श्रीविजयसिंघदेवकल्याणविजयराज्ये ज्ञाताधर्मकथायंगवृत्तिर्लिखितेति ॥

५९	**सुगडांगवृत्तिः सूत्रनिर्युक्तिसाहिता**	शीलांगसूरिः	४२९	९	११८	१३२७	संपूर्णम्

Begins—

टी० ॥ ॐ नमः सर्वज्ञाय ॥
स्वपरसमयार्थसूचकमनंतगपर्ययार्थगुणकलितम् ॥
सूत्रकृतमंगमतुलं विवृणोमि जिनान्नमस्कृत्य ॥ १ ॥
नि० ॥ नमो जिनाय ॥
तित्थयरे जिणवरे सुतकरे गणहरे य नमिऊणं ॥
सुयगडस्स भगवई निज्जुत्तिं कित्तइस्सामि ॥ १ ॥

Ends—

टी० चरणट्ठिउ साहुत्ति समाप्ता चेयं सूत्रकृतद्वितीयांगस्य टीका कृता चेयं श्रीशीलांगाचार्येण वाहरिगणिसहायेन ।
यदवाप्तमत्र पुण्यं टीकाकारेण मया समाधिभृता ॥
तेनापेतन[त]मस्को भव्यः कल्याणभाग्भवतु ।
सर्वग्रं १३८००
नि० सुयगडस्स वि [वि] इउ सुयक्खंधो सम्मत्तो ।
सम्मत्तं च सुयगडनिहाणं विइमंगं ॥
ग्रंथतः श्लो ॥ २६९ ॥

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	संपज्जित्ताणं विहरइ बेमि ॥ नालंदरज्जं सम्मत्तं । सम्मत्ताणि महज्झयणाणि चोद्दससयाणि ॥ सम्मत्तं सुयगडं सूत्तं । गाहाए एक्कवीससयाणि सर्वजातसूत्रे श्लोका २६२५ । सर्वसंख्याजातश्लोक १६६०० ॥ संवत् १३२७ वर्षे भाद्रपदवदि २ रवावद्येह वीजापुरे ॥						
६०	भुवनसुन्दरीकथा—मागधी	विजयसिंहसूरिः	२७१	९–७	१३६	...	संपूर्णम्
	Begins— ॥ नमः सर्व्वज्ञाय ॥ पढमं चिय पढमजिणस्स नमह नहमणिमऊ रमणीयम् ॥ अंकुरियमोक्खपायवबीयनिहाणं व पयकमलम् ॥ १ ॥ सिरिपा(य) लित्तकइ बप्पहट्टिहरिभद्दसूरिप्पमुहाण ॥ किं भणिमो ऊणज्जवि न गुणेहिं समो जए सुकई ॥ Ends— सिवमलयमक्खयसुहं मोक्खंनिरावाहं एत्थ समप्पइ सिरिभुयणसुंदरीनामवरकहा एसा । फ [फु] डवियडसललियक्खरगाहाहि विणिम्मिया रम्मा ॥ इह आसि जयपसिद्धो निम्मलनाइलकुलसम्मुब्भुउ । तवसीलसंजमरई समुद्दसूरित्ति आयरिउ ॥ नियहत्थदिक्खिएणं सीसेणं तस्स अणुवमं गुणस्स ।						

	सिरिविजयसीहनामेण सूरिणा विरइया एसा ॥ संवत् १३६९ रत्नादेवीये मूल्ये लेई साधुने ओरावी						
६१	**जम्बुद्वीपप्रज्ञप्तिसूत्रम्**—मागधी	......	२०१	४-९	१३९	...	संपूर्णम्
	Begins— ॥ नमः सर्व्वज्ञाय ॥ नमो अरहंताणं ॥ तेणं कालेणं तेणं समएणं मिहिलानयरी होत्था रिद्धित्थिमियसमिद्धा वण्णउ तीसेणं मिहिलाए नयरीए Ends— आणेयव्वाउ ॥ जंबुद्दीवपण्णकरणाणं चुण्णी सम्मत्ता ॥ जंबुद्दीवपण्णत्ती सम्मत्ता ॥ छ ॥ शुभं भवतु ॥						
६२	**आचारांगसूत्रम्**—टीकानिर्युक्तिसहितम्	टी॰ शीलांगसूरिः	२८२	४-६	१४०-१५०	१३०३	संपूर्णम्
	Begins— सू॰ ॥ नमो वीतरागाय ॥ सुयं मे आउसंतेणं भगवया एव मक्खायं इहमेगेसिं नोसण्णा भवति नि॰ ॥ वंदित्तु सव्वसिद्धे जिणेय अणुउंगदायए सव्वे ॥ आयारस्स भगवतो णिज्जुत्तिं कित्तइस्सामि ॥ १ ॥ टी॰ ॥ नमः सर्वविदे ॥ जयति समस्तवस्तुपर्यायविचारापास्ततीर्थिकं । विहितैकैकतीर्थनयवादसमूहवशात् प्रतिष्ठितं ॥ बहुविधभंगिसिद्धसिद्धांतविधूनितमलमलीमसं ॥ तीर्थमनादिनिधनगतमनुपममादिनतं जिनेश्वरैः । आचारशास्त्रं सुविनिश्चितं यथा जगाद वीरो जगते हिताय यः ॥ तथैव किंचिद्गदतः स एव मे पुनातु धीमान् विनयार्पिता गिरः ॥						

No.	Name of Work	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	शस्त्रपरिज्ञाविवरणमतिबहुगहनं च गंधहस्तिकृतम् ॥ तस्मात् सुखबोधार्थं गृह्णाम्यहमंजसा सारम् ॥ इहहि सू० कलीभावाप्पथविमुचति त्ति बेमि विमोत्ती सम्मत्ता । अट्टमध्ययनं ॥ समाप्तमाचारः प्रथममंगमिति ॥ ७ ॥ उद्देशतो ग्रंथाग्रं ॥ ५५५४ ॥ एक्कारसतितिदोदो दो उद्देशएहिं नायव्वा सत्तय अठमनवमा एक्कसरा हुंति अज्झयणा ॥ ६७ ॥ सर्वगाथासंख्या ॥ ३६७ ॥ आचारनिर्युक्तिः समाप्ता ॥ टी० साधुर्मोक्षसाधनायालमिति तात्पर्यार्थः ॥ आचार्यश्रीशीलांकविरचितायामाचारटीकायां द्वितीयःश्रुतस्कंधःसमाप्तः ॥ समाप्तं चाचारांगमिति आचारटीकाकरणे यदाप्तं पुण्यं मया मोक्षगमैकहेतु तेनापनीयाशुभराशिरुचैराचारमार्गप्रवणोऽस्तु लोकः ॥ ग्रंथाग्रं ॥ १२३०० ॥ आचारांगवृत्तिः १२३०० आचारसूत्रं २५०० निर्युक्तिः ४७० ॥ संवत् १३०३ वर्षे मार्गवदि १२ गुरौ अद्येह श्रीमदणहिलपाटके महाराजाधिराजश्रीवीसलदेवराज्ये महामात्यश्रीतेजःपालप्रतिपत्तौ श्रीआचारांगपुस्तकं लिखितमिति कल्याणमस्तु श्रीजिनशासनप्रवचनाय ॥ मंगलं महाश्रीः ॥						

Digitized by Google

६३	उत्तराध्ययनसूत्रस्य लघुवृत्तिः .... Begins— || ॐ नमः प्रवचनाय || प्रणम्य विघ्नसंघातघातिनस्तीर्थनायकान् || सिद्धांश्च सर्वसाधूंश्च स्तुत्वा च श्रुतदेवताम् || १ || बह्वर्थाद्वृद्धकृतादगंभीराद्विवरणात् समुद्धृत्य || अध्ययनानामुत्तरपूर्वाणामेकपाठगतानाम् || ३ || अर्थांतराणि पाठांतराणि सूत्रे च वृद्धटीकातः || बोद्धव्यानि यतोयं प्रारंभो गमनिकामात्रः || ४ || Ends— गतानि अभिप्रेतानि इतिः समाप्तौ ब्रवीमीति पूर्ववत् इतिसूत्रार्थः नि – – – योगउपधानादिव्यापारस्तदनतिक्रमेणेति यथायोगमित्युत्तराध्ययनटीकायां सुखबोधायां षड्त्रिंशमध्ययनं समाप्तम् || अस्ति विस्तारवामित्यादि	नेमिचन्द्रसूरिः	४५०	४-६	१६०	१३९२	संपूर्णम्
६४	भगवतीसूत्रम्	......	स्तौ थं मो	३-९	१२०-१३१	...	......
६५	श्राद्धदिनकृत्यवृत्तिः.. Begins— || ॐ नमः सर्वज्ञाय || गोभिर्येन जगत्त्रयेपि निखिलद्रव्यप्रकाशः कृतः Ends— संचिंतनार्थो दिनकृत्यवृत्तौ || १ || इति श्रावकादिनकृत्यवृत्तौ विधिशयनादिद्वारषट्कव्यावर्णनो नामाष्टमः प्रस्तावः तत्समाप्तौ समाप्ता चेयं श्राद्धदिनकृत्यवृत्तिः ||	देवेन्द्रसूरिः	३९६	३-९	१४०	...	......
६६	दर्शनशुद्धिनामकशास्त्रम्—सटीकम्—मू० मा० टी० सं०........................ Begins— टी० || नमः सर्व्वज्ञाय || चंचचंद्रमरीचिचारुरुचिरा विश्वंभरा राजते – – –	मू० चन्द्रप्रभसूरिः टी० विमलगणिः-धर्मघोषसूरि-शिष्यः	२८३	५-६	१६०-१७०	...	संपूर्णम्

Digitized by Google

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	मू०—पञ्मभवं नवतीरं दुहदवनीरं शिवंबतरुकीरम् ॥						
	कंचणगोरसरीरं नमिऊण जिणेसरं वीरम् ॥ १ ॥						
	वोच्छं तुच्छमएणं अणुग्गहत्थं समत्थभव्वाणम् ॥						
	सम्मत्तस्स सरूवं संखेवेणं निसामेह ॥ २ ॥						
	Ends—						
	टी०—विषयविमुखतापादिकां बोधिकां च ॥ १३ ॥						
	मू०—जाणंतु कुणंतु लहंतु सिवसुहं सासयं हुन्ति ॥						
६७	पज्जोसवणाकप्पो—सटीकः मू॰ मा॰ टी॰ मा॰	......	२-५४	३-६	४५	...	अपूर्णम्
	Begins—						
	संबंधे सेत्तमासियं फासेत्ता आगतो ताहे वासो जोग्गं डवहिं डप्पा एत्ति वासो जोग्गं च खेत्तं च पाडिलेहेति एतेण संबंधेण पज्जोसवणाकप्पो संपत्तो दारा चत्तारि अधिकारो वासा जोगो णखेत्तेण डवधिणाय जाय वासासु मज्जाय ।						
	नामनिप्पन्नो पज्जोसवणा कप्पो.						
	Ends—						
	वाले सुत्ते सूई कुडसीसगडए अपछिमए						
	णोणठि तवस्सी आगाहिं तासि अहडत्त विसेसा ॥ ६७ ॥						
	पज्जोसवणा कप्पो सम्मत्तो ॥ कहेज्जाति समोसरणेवि कड्डिज्जति ।						
	पज्जो सवणाकप्पो अठमज्झयणं परिसमात्तम् ॥						
६८	कल्पसूत्रम्	......	१०५	३-५	४२	...	संपूर्णम्

Digitized by Google

	Begins— || नमः सर्व्वज्ञाय || तेणं कालेणं तेणं समएणं समणे भगवं || Ends— भज्जो उवदंस सेन्ति बेमि || ७९ || पज्जोसवणाकप्पो सम्मत्तो अठ्ठमज्झयणं दसासुयखंधस्स । एकैकाक्षरगणनया ग्रंथमानमिदं । एकः सहस्रो द्विशतीसमेतः श्लिष्टस्तथा षोडशभिर्विदंतु || कल्पस्य संख्या कथिता - - - १२१६ शुभं भवतु ||						
६९	रघुवंशकाव्यम्—सर्ग १३	कालिदासः	२-१२९	३-६	४४	...	अपूर्णम्
७०	सावयपन्नत्ती	......	७९-१४२	३	४२	...	......
	Begins— || नमो अरहंताणं । अरहंते वंदित्ता सावगधम्मं दुवालसविहंपि || वोछामि समासेणं गुरूवएसाणुसारेणम् || १ || Ends— तहेव सुयदेवया एय ४०९ || सावयपन्नत्ती सम्मत्ता ||						
७१	—ध्यानशतकम्.—मागधी..	जिनभद्रगणि-क्षमाश्रमणः	१४३-१९६	३	४५	...	संपूर्णम्
	Begins— वीरं सुक्कज्झाणग्गि-दढकम्मिंधणं पणमिऊणम् || जोइसरं सरणं ज्झाणमज्झयणं पवक्खामि || १ || Ends— ज्झेयं गेयं भेयं च - - - पंचोत्तरेण गाहासएण ज्झाणसयं समुद्दिठम् || जिणभद्दखमासमणेहिं कम्मविसोही करंजलणो । ज्झाणसयं सम्मत्तम् ||						

Digitized by Google

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
७१	धर्माबिन्दुः ...... Begins— ॐ नमः सर्व्वज्ञाय ॥ प्रणम्य परमात्मानं ससुद्धृत्य श्रुतार्ण्णवात् ॥ धर्मबिन्दुं प्रवक्ष्यामि तोयबिंदुमिवोदधेः ॥ १ ॥ Ends— वंयाश्निजगतीश्वर इति धर्माबिंन्दौ धर्मफलविधिः । अष्टमोध्यायः समाप्तः ॥ कृतिराचार्यहरिभद्रस्येति ॥ मंगलं महाश्रीः ॥	हरिभद्रसूरिः	९२	२-३	३०-३९	...	संपूर्णम्
७२	उपदेशमाला—मागधी ...... Begins— ॥ नमो वीतरागाय ॥ सिद्धमकम्ममविग्गहमकलंकमसंगमक्खयं वीरम् ॥ पणमामि सुगइपचलपरमत्थपयासणं वीरम् ॥ १ ॥ जिणवयणकाणणाऊ चिणिऊण सुवण्णमसरिसगुणड्ढम् ॥ उवएसमालमेयं रएमि वरकुसुममालं व ॥ २ ॥ Ends— जावजिणसासणमिणं जावय धम्मो जयंमि विप्फुरइ ॥ ताव पठिज्जउ एसा सव्वेहिं सया सुहत्थीहिम् ॥ ५०५ ॥ श्रीहेमचंद्रसूरिविरचिता उपदेशमाला समाप्ता ॥	हेमचन्द्रः	४७	४-९	४१-४९	...	संपूर्णम्

Digitized by Google

७३	उपदेशमाला— मागधी …………………………… Begins— नमिऊण जिणवरिंदे इंदनरिंदच्चिए तिलोयगुरू ॥ Ends— गाहाणं सव्वग्गं पंचसया चेव बायाला ॥ ५४२ ॥	धर्मदासगणिः	४६	४	४०	…	संपूर्णम्
७४	चउसट्ठिप्रकरणम्—एकवीसठाणा वा—मागधी …………………… Begins— चवणविमाणनयरीजणया जणणी य रिक्खरासीउ ॥ लंछणएमाणआउं वन्नंतरदिक्खतवभिक्खा ॥ १ ॥ नाणठाणं गणहरमुणिअज्जियसंखजक्खदेविउ ॥ सिद्धिठाणं च कमेण वसाहिमो जिणवरिंदाणम् ॥ २ ॥ Ends— इय इक्कवीसठाणा उद्धरिया सिद्धसेणसूरीहिं ॥ चउवीसजिणवराणं असेससाहारणा भणिया ॥ ६४ ॥ इति चउसट्ठि समाप्ता ॥	सिद्धसेनसूरिः	११२	३-५	६४	…	संपूर्णम्
	—सप्तस्थानानि—मागधी …………………………… Begins— वंदामि सव्वन्नुजिणिंदवाणिं पसन्नगंभिरपसत्थसत्ता ॥ जुत्तीजुयाई अभिनंदयंता नंदंति सत्ता तहतं कुणंता ॥ १ ॥ Ends— जहारिहं रक्खणवद्धणंति २६ बिंबाणंति पढमं ठाणं सम्मत्तं - - - महाफलंति १२ चेइ हराणंतिं बीयं ठाणं सम्मतं । ३२ जिणसासणपोत्थयाणंति तइयं ठाणं सम्मत्तं । ३० साहूणंति चउत्थं ठाणं सम्मतं । ३० संजईणंति पंचमं ठाणं सम्मत्तं । ३० सावयाणंति छट्ठं ठाणं सम्मत्तं । ३० सावियाणंति सत्तमं ठाणं सम्मत्तं ।	……	…	…	…	…	संपूर्णानि

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	—मूलशुद्धिप्रकरणम् .... Begins— सामत्थेणं व अत्थेणं सुद्धबुधीए Ends— महामईणं व महइतसत्थं पज्जुन्नसूरीवयणं पसत्थम् ॥ २२ ॥ मूलशुद्धिप्रकरणं समातम् ॥	प्रद्युम्नसूरिः	...	...	...	...	संपूर्णम्
	—गाहाकोसम् .... Begins— निज्झारिय जरामरणं वंदित्ता जिणवरं महावीरम् ॥ छपन्नगाहाऊ वोछं सुयणस्स जोगाऊ ॥ १ ॥ Ends— विडलबुद्धी जणं सि[व]सोहग्गयं लहइ ॥ १९८ ॥ गाहाकोसं समातम् ॥	......	...	...	...	...	संपूर्णम्
	—नवपयपगरणम् .... Begins— नमिऊण वद्धमाणं मिछं सम्मं वयाइं [इ] संलेहा ॥ नवभेयाइ वोछं सद्धाणमणुग्गहठाए ॥ १ ॥ Ends— इय नवपयं तु लिहियं सीसेहिं ककसूरिस्स ॥ गणिणा जिणचंदेणं सरणठमनुग्गहठं च ॥ १० ॥ नवपदपगरणं सम्मत्तम् ॥	जिनचंद्रसूरिः ककसूरिशिष्यः	...	...	...	...	संपूर्णम्
	—जीवदयाप्रकरणम्—मागधी	......	...	...	...	...	संपूर्णम

Digitized by Google

Begins—

संसयतिमिर......जीवदयापगरणं वोछम् ॥ २ ॥

Ends—

अवरणइं पडिक्खाहि ॥ ११७ ॥

जीवदयाप्रकरणं समाप्तम् ॥

—धर्मोपदेशमाला—मागधी.

Begins—

सिज्झउ मज्झवि सुयएवि तुज्झ भरणाउ सुंदरा ज्झत्ति ॥

धम्मोवएसमाल विमलगुणा जयपडायव ॥ १ ॥

Ends—

माला उवएसाणं एयं जो पढइ भावइर्ड कंठे ॥

सो पावइ निव्वाणं अचिरेण विमाणवासं च ॥ १०४ ॥

—देवइचरियम्.

Begins—

नमिऊण चरणजुयलं नेमिजिणिंदस्स लोगनाहस्स ॥

देवयसुयाणुचरियं नामग्गहणं पवक्खामि ॥ १ ॥

Ends—

इय देवसुरिचरियं जो पढइ सुणइ भावए निचम् ॥

सो पावइ परमफलं किं बहुणा एत्थ भणिएणम् ॥ १०० ॥

सिरि अंगारे जालि एहिं जो मन्नइ उवयारु ॥

खंतिप्रभावि मुक्खि गर्ड राणउ गयसुकुमालु ॥ १०१ ॥

देवइचरियं सम्मत्तम् ॥

—क्षेत्रसमासः—मागधी

Begins—

नमिऊण सजलजलहरनिभस्स णं वद्धमाणजिणवसभम् ॥

समयखेत्तसमासं वोछामि गुरूवएसेणम् ॥ १ ॥

Digitized by Google

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	Ends— लोगो चउद्दसरज्जउ ८६ खेत्तसमासः समातः ॥ **—नाणाइत्तम्.** Begins— नमिऊण जिण जगजीवबंधवं धम्मकरणकरवइम् ॥ वोछं धम्मगइणं धम्माविसेसं समासेणम् ॥ १ ॥ Ends— तिहि वज्जइ तिहिं पाविज्जइ सुख्खं जो जाणे सइ तिन्नि तियसो जाए सइ मोख्खि ॥ ८३ ॥ नाणाइत्तं सम्मत्तम् ॥ **—पञ्चकल्याणकम्**—मागधी Begins— तित्थं पवयणसुयदेवयं च नमिऊण सव्वभावेणम् ॥ कल्लाणपंचएहिं आइजिणिंदं नमंसामि ॥ १ ॥ Ends— चवणजम्मणनिख्खमणकेवलं पंचमं च निव्वाणम् ॥ कल्लाणपंचयं तुह जिणिंद इंदेहिं निम्मवियम् ॥ ५१ ॥ पंच कल्लाणाणि सम्मत्ताणि ॥ **—गौतमपृच्छा**—मागधी Begins— नमिऊण तित्थनाहं जाणंतो तहय गोयमो भयवम् ॥ अबुहाणबोहणत्थं धम्माधम्मफलं वोछम् ॥ १ ॥						

Digitized by Google

—सुभासियाणि Begins— देविंदनरिंदनमंसियस्स Ends— विसुद्धभावेण तुम्हे सरणं उवेह ॥ ४० ॥ सुभासियाणि समाप्तानि ॥						
—संघयणी .... Begins— नमिऊण जिणममोहं जगपुज्जं जगगुरुं महावीरम् ॥ जंबुद्दीवपयत्थं वुच्छं सुत्तं सुपरि (सुपर) हेऊ ॥ १ ॥ Ends— इय संघयणी एसा जंबुद्दीवंमि दसपयत्थाणम् ॥ उद्धरियमयवईए रइया हरिभद्दसूरीहिम् ॥ २८ ॥ संघयणी सम्मत्ता ॥	हरिभद्रसूरिः	...	...	...	...	......
—श्रावकविधिः —मागधी Begins— जत्थ पुरे जिणभवणं समयविऊ साहुसावया जत्थ ॥ तत्थ सया वसियव्वं पवरजलं इंधणं जत्थ ॥ १ ॥ Ends— अतिदारुदुक्खिधणपालय जिणचंदचलणाबिंबेसु ॥ जो कुणइ परमभत्ति निन्थिन्नो तेण संसारो ॥ २२ ॥ श्रावकविधिः समाप्तः ॥						
—दाणविही Begins— धम्मोवग्गहदाणं धम्मठियाण नारनाह ॥ जे खंतिमद्दवज्जवनियमपरा मुत्तिबंभधरा ॥ १ ॥						

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	Ends—						
	णाणधम्मो मणेठाई ‖ २५ ‖						
	दाणविही सम्मत्ता ‖						
	—संयममञ्जरी—मागधी	महेश्वरसूरिः	...	...	...	...	......
	Begins—						
	नमिऊण नमिरतियसिंदविंदसिरिमडडलीढपावीढम् ‖						
	पासजिणेसर संजमसरूपसंकित्तणं काहम् ‖ १ ‖						
	Ends—						
	सवणहभूसणगयवसणसंजममंजरी एह ‖						
	कहइ महेसरसूरिविरुकन्नि सुणंतु सुमेहम् ‖ ३५ ‖						
	संजममञ्जरी समाप्ता ‖						
	—प्रश्नोत्तररत्नमालिका—प्रश्नोत्तररत्नपद्धतिर्वा	विमलचन्द्रसूरिः	...	...	...	...	संपूर्णम
	Begins—						
	प्रणिपत्य जिनवरेंद्रं प्रश्नोत्तररत्नपद्धतिं वक्ष्ये ‖						
	नागनरामरवंद्यं देवं देवाधिपं प्रथमम् ‖ १ ‖						
	Ends—						
	रचिता सितपटगुरुणा विमला विमलेन रत्नमालेव ‖						
	प्रश्नोत्तरमालेयं कंठगता कं न भूषयति ‖ २९ ‖						
	समाप्ता चेयं प्रश्नोत्तररत्नमाला ‖						
	—धर्मलक्षणम्.						
	Begins—						
	धर्म्मार्थं क्रियते लोको न च धर्मं परीक्षते ‖						
	कृष्णं नीलं सितं रक्तं कीदृशं धर्मलक्षणम् ‖ १ ‖						

Digitized by Google

	Ends—						
	एष दशविधो धर्मः सर्वज्ञैः परिकीर्त्तितः ॥						
	ज्ञात्वा चैव हि कृत्वा च गच्छंति परमां गतिम् ॥						
	धर्मलक्षणं समाप्तम् ॥						
	—शान्तिस्तवः	मानदेवसूरिः	...	...	...	...	......
	Begins—						
	शांतिं शांतिनिशांतं शांतं शांताशिवं नमस्कृत्य ॥						
	स्तोतुः शांतिनिमित्तं मंत्रपदैः शांतये स्तौमि ॥ १ ॥						
७५	कालिकाचार्यकथा—मागधी..	......	२७	३-५	४०	...	......
	Begins—						
	॥ अत्थि इह जंबुद्दीवे भारहे धारावासं नाम नयरं तत्थ वईरसींहो नाम राया						
	Ends—						
	गर्ड सठाणे सूरिंदो सूरी चिय कालेणं जाणित्ता नियय्ं ॥						
	आउपरिमाणं संलेहणं विहेऊण अणसणविहिणा दिवं पत्तो ॥						
	श्रीमत्कालिकाचार्यकथा समाप्ता ॥						
७६	दशवैकालिकसूत्रस्य निर्युक्तिः	......	७४	२-३	४०	...	......
	Begins—						
	॥ नमः सर्व्वज्ञाय ॥						
	सिद्धिगईमुवगयाणं						
७७	बृहत्संग्रहणी	जिनभद्रगणिः	४१	३	३८	...	......
	Begins—						
	॥ नमो वीतरागाय ॥						
	निठविय अठकम्मं वीरं नमिऊणतियरणविसुद्धम् ॥						
	णाणमनंतमहत्थं ता [संगह] णित्ति नामेणम् ॥ १ ॥						

Digitized by Google

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	चोठिइभवणोगाहणाय सुरनारयाण पत्तेयम् ॥ नरतिरियदेहमाणं आउपमा [णा] णि वोच्छामि ॥ २ ॥ Ends— जं उद्धरियं सुयाउ पुव्वायरिय कथमहवसमईए ॥ बेमि यत्व सुयहरेहिं तहेव सुयदेवया एउ ॥ ४१९ ॥ वृहत्संगृहणि[:] समाप्ता ॥ —नमस्कारनिर्युक्तिः Begins— उप्पत्ती निख्खवो पयं पयत्थो परूवणा एत्थ ॥ अख्खवए सिद्धिकमो पर्डयणफलं नमोक्कारो ॥ १ ॥ Ends— इह लोगंमि तिदंडी सादिव्वं माउलं रावणमेव ॥ परलोए चंडपिंगलहुंडियजख्खो य दिठंता ॥ १३९ ॥ नमस्कारनिर्युक्तिः समाप्ता ॥ —चउवीसत्थउ Begins— चउवीसगछयस्स Ends— चंदाइव्व गहाणं पहापगासेइ परिमियं खेत्तम् ॥ केवलियनाणलंभो लोगालोगं पगासेइ ॥ ६१ ॥ चउवीसत्थउं सम्मत्ता ॥						

—वंदननिर्युक्तिः

Begins—

वंदण चिइ किइकम्मं पूयाकम्मं च विणयकम्मं च ॥
कायव्वं कस्स व केण वावि काहेव कइ खुत्तो ॥ १ ॥

Ends—

एयं कियकम्मविहिं जुंजुंता चरणकरणमाउत्ता ॥
साहू खवंति कम्मं अणेगभवसंचियमणंतम् ॥ १९४ ॥
वंदणनिर्युक्तिः समाप्ता ॥

—पच्चक्खाणनिर्युक्तिः

Begins—

पच्चक्खाणं पच्चक्खाउं

Ends—

जं चरणगुणठिउं साहू ॥
पच्चक्खाणनिज्जुत्ती सम्मत्ता ॥

—कुसलानुबंधज्झा [ज्झ] यणम्

Begins—

सावज्जजोगविरइ

Ends—

इय जीवपमायमहारिवीरभद्दं तमेयमसूयणं - - - - सुहाणम् ॥ ६२ ॥
कुसलानुबंधज्झायणं सम्मत्तम् ॥

—आउरपच्चक्खाणम्

Begins—

देसेक्कदेसविरउं

Ends—

देसउेखयं सव्वदुक्खाणम् ॥ ६० ॥
आउरपच्चक्खाणं सम्मत्तम् ॥

Digitized by Google

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	—खेत्तसमासो Begins— नमिऊण सजलजलहर Ends— जंबूद्दीवो नामं खेत्तसमासस्स पढमउद्देसो ॥ पढणे जाणे सम्मत्तो ताण समत्ताइ दुक्खाइं ॥ ८६ ॥ खेत्तसमासो सम्मत्तो ॥						
७८	चंदावेसूयम्—[द्वादशभावनाप्रकरणम्].............................. Begins— पढमचि [वि] यसरणय संसारो एगयाय अन्नत्तम् ॥ असुइत्तं आसेवसंवरोय तह निज्जरा नवमा ॥ १ ॥ लोगसहावो बोहीए दुल्हं धम्मसाहर्ड अरहा ॥ एया डराय वारस जहक्कं भावणायार्ड ॥ २ ॥ Ends— तहय ---- वासवहीणं मरणपुणभ्भवजम्मणदोगाइ विणिवायगमणाणम् ॥ १७४ ॥ चंदावेसूयं सम्मत्तम् ॥	......	१४७	४–६	५०	...	......
७९	नरदेवकथा—मागधी .... Ends— दाणुतुल्लु नवि अत्थि इत्थु तिहुयणिचिंतामणि इति दाने नरदेवकथा समाप्ता ॥ —रतिसुंदरीकथा—मागधी. Begins— शीलसुइमबाहं Ends— होहइ मुणिर्ड ॥ इति शीलव्रते रतिसुंदरीमहासतीकथानकम् ॥	......	३–२१	४	४६	...	......

Digitized by Google

८०	**रोहिणिचरियम्**—मागधी .... Begins— अथ तपःकथानकमुच्यते ॥ ॐ नमः सर्व्वज्ञाय ॥ नमिऊण महावीरं सयलंतरवेवारवरवीरम् ॥ वुच्छं जयवित्थरियं रोहिणिचरियं जिणुदिठम् ॥ Ends— इय रोहिणीयचरिए निंवकुमरकुमारिपुव्वभवसारो ॥ सम्मत्ताए चउत्थो पत्थारो दिन्नभवपारे ॥ १०००३ ॥	......	५०	४-६	५०	...	......
८१	**कर्म्मस्तवः**—मागधी .... Begins— नमिऊण जिणवरिंदे तिहुयण Ends— दंसणशुद्धि समाहिंच ॥ ५७ ॥ कर्म्मस्तवः ॥	......	२०	५	४५	...	......
	—**कम्मविवाग** .... Begins— ववगयकम्मकलंकं वीरं नमिऊण कम्मगइकुसलम् ॥ वोछं कम्मविवागं गुरूवइठं समासेण ॥ १ ॥	**गर्गमहर्षिः**	...	...	...	...	**अपूर्णम्**
८२	**उपदेशमाला**—मागधी .... —**धर्मोपदेशमाला**—मागधी Begins— सिज्झउ मज्झवि सुयणावि तुज्झ भरणाउं सुंदराज्झाति ॥ धम्मोवएसमालं विमलगुणा जयपडायच ॥ १ ॥ Ends— माला उवएसाणं एयं जो पढइ भावई कंठे ॥ सो पावइ निव्वाणं अचिरेण विमाणवासं च ॥ १०४ ॥ —**सत्तठाणा**	**धर्मदासगणिः**	६४	...	...	...	......

Digitized by Google

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	—मूलशुद्धिप्रकरणम्						
	—पंचकल्याणकम्						
	—क्षेत्रसमासः						
	—विवेकमंजरी	आसडः	...	...	...	...	......
	Begins—						
	सिद्धिपुरसत्थवाहं नमिऊण चरमजिणनाहम् ॥						
	सवणसुहा रससरियं वोछामि विवेकमंजरिअम् ॥ १ ॥						
	Ends—						
	सिरिभिल्लमालनिम्मलकुलसम्भवकदुअरायतएण ॥						
	इअ आसडेण रइअं वसुजलहिदिणेसवरिसंमि ॥ १४४ ॥						
	विवेकमंजरी सम्मत्ता ॥						
८३	योगशास्त्रम्—प्रकाशाः ४	हेमचन्द्रः	२२०	३–६	४०	१३६८	संपूर्णम्
	Begins—						
	॥ नमो दुर्वाररागादिवैरिवारनिवारिणे ॥						
	—पावपडिघायपगरणम्.						
	Begins—						
	॥ सव्वन्नुणं देविंदविंदपूयाणं जहाठयवत्थुवाईणस् ॥						
	Ends—						
	परमसंबोहीए सुहिणो भवंति जीवा ॥ ३० ॥						
	इइ पावपडिघायगुणबीजाहाणम् ॥						
	—अतिचारप्रतिक्रमणम्—मागधी.						

Digitized by Google

	Begins— वंदित्तु सव्वसिद्धे धम्मायारिएय सव्वसाहूय ॥ इच्छामि पडिकमिउ सावगधम्मा इयारस्स ॥ १ ॥ Ends— एवमालोइय निंदिय गरिहिय दुगंछिय तिविहेण ॥ पडिक्कंतो वंदामि जिणे चउवीसम् ॥ ५० ॥ —धर्मलक्षणम् —उपदेशरत्नमाला —गौतमपृच्छा—मागधी						
८४	योगशास्त्रविवरणम्—पञ्चमप्रकाशात् .... Begins— अत्रांतरे परैः प्राणायाम उपदिष्टो यमनियम Ends— तेन जिनबोधिलाभप्रणयी भव्यो जनो भवतात् ॥ इति परमार्हतश्रीकुमारभूपालशूश्रूषिते आचार्यहेमचंद्रविरचिते अध्यात्मोपनिषन्नाम्नि संजातपट्टबंधे श्रीयोगशास्त्रे द्वादशप्रकाशे स्वोपज्ञं द्वादशप्रकाशविवरणं समाप्तम् ॥ —गौतमपृच्छा —जीवोपालंभप्रकरणम् Begins— ॥ धम्मोवएसजुत्तं उवलंभं तस्स जीवदेहम्मि ॥ Ends— गच्छसि पुण सासयं ठाणम् ॥ २९ ॥ जीवउपालंभप्रकरणम् ॥	हेमचन्द्रः	२६२	३-६	५०-५४	...	संपूर्णम्

Digitized by Google

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	—क्षेत्रसमासः Ends— छत्तीससहस्सा तइयमेहला मेरुजोयणलक्खो ॥ चालीसजोयणुच्चा चूला जिणभवणकयसोहा ॥ ९१ ॥ खेत्तसमासपगरणं समाप्तम् ॥						
	—दानविधिः						
	—श्रावकविधिः						
	—नवकारप्रकरणम्						
	—श्रावकप्रतिक्रमणसूत्रम् Begins— ॥ नमो अरिहंताणं १ नमो सिद्धाणं २ नमो आयरियाणं ३ नमो उवज्झायाणं ४ नमो लोए सव्वसाहूणं ५ ॥ एसो पंचनमुक्कारो सव्वपावप्पणासणो ॥ मंगलाणं च सव्वेसिं पढमं हवइ मंगलम् ॥ Ends— एवमहं आलोइ अ निंदिय गिरिहिय दुगंछिय सम्मं ॥ तिविहेण पडिक्कंतो वंदामि जिणा चउवीसम् ॥ ५० ॥						
	—अतिचारगाहा						
	—नमोत्थु वर्द्धमानायेति स्तुतिः						
	—प्रश्नोत्तररत्नमाला......................... Begins— प्रणिपत्य जिनवरेंद्रं प्रश्नोत्तररत्नमालिकां वक्ष्ये ॥ नागनरामरवंद्यं देवं देवाधिपं प्रथमम् ॥ १ ॥ कः खलु नालंक्रियते दृष्टादृष्टार्थसाधनपटीयान् ॥ कंठस्थितया विमलप्रश्नोत्तररत्नमालिकया ॥ २ ॥	विमलचन्द्रसूरिः	...	...	...	...	संपूर्णम्

Digitized by Google

Ends— रचिता सितपटगुरुणा विमला विमलेन रत्नमालेव ॥ प्रश्नोत्तरमालेयं कंठगता कं न भूषयति ॥ २९ ॥ समाप्ता चेयं प्रश्नोत्तररत्नमाला ॥						
—धर्मलक्षणम्						
—कल्याणिकस्तवनम्						
—अजितशान्तिस्तवः						
—वइरसामिसिद्धिप्रकरणम्—मागधी—गद्यबद्धम् Begins— अहु जणनि सुणेज्ज हो कन्न धरेज्ज हो वइरसामि मुणिवरचरिउं ॥ Ends— लइय दिक्ख गुणवंतिए ॥ वइरसामिसिद्धिप्रकरणं समाप्तम् ॥						
—वइरसामिचरियम् Begins— कडविहिं दसेहिंवि पढमसंधि – – – उज्जयणिनयरि विहरन्तु वइरीस हु गणहरुगुणमहं तु ॥ Ends— मुणिवरवरदित्ति जिणवरभत्ति वइरसामि गणहर चरिउं साहिज्जउं भावि मुव्वग्गपाविज्जि [जं] तिहुयणु गुणभरिउ ॥ वइरसामिचरितं समाप्तम् ॥						
—चउसरणम् .... Begins— ॥ अर्ह नमः ॥ सावज्जजोगविरई १ उक्कित्तण २ गुणवउअपडिवत्ती ३ ॥ खलिअस्स निंदणा ४ वणतिगिछ ५ गुणधारणा चेव ६ ॥ १ ॥	वीरभद्रसाधुः	...	...	...	...	......

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	—क्षेत्रसमासः Ends— छत्तीससहस्सा तइयमेहला मेरुजोयणलक्खो ॥ चालीसजोयणुच्चा चूला जिणभवणकयसोहा ॥ ९१ ॥ खेत्तसमासपगरणं समाप्तम् ॥						
	—ज्ञानविधिः						
	—श्रावकविधिः						
	—नवकारप्रकरणम्						
	—श्रावकप्रतिक्रमणसूत्रम् Begins— ॥ नमो अरिहंताणं १ नमो सिद्धाणं २ नमो आयरियाणं ३ नमो उवज्झायाणं ४ नमो लोए सव्वसाहूणं ५ ॥ एसो पंचनमुक्कारो सव्वपावप्पणासणो ॥ मंगलाणं च सव्वेसिं पढमं हवइ मंगलम् ॥ Ends— एवमहं आलोइ अ निंदिय गिरिहिय दुगंछिय संमं ॥ तिविहेण पडिक्कंतो वंदामि जिणा चउवीसम् ॥ ५० ॥						
	—अतिचारगाहा						
	—नमोस्तु वर्द्धमानायेति स्तुतिः						
	—प्रश्नोत्तररत्नमाला	विमलचन्द्रसूरिः	...	...	...	...	संपूर्णम्.
	Begins— प्रणिपत्य जिनवरेंद्रं प्रश्नोत्तररत्नपद्धतिं वक्ष्ये ॥ नागनरामरवंद्यं देवं देवाधिपं प्रथमम् ॥ १ ॥ कः खलु नालंक्रियते दृष्टादृष्टार्थसाधनपटीयान् ॥ कंठस्थितया विमलप्रश्नोत्तररत्नमालिकया ॥ २ ॥						

Digitized by Google

Ends—

रचिता सितपटगुरुणा विमला विमलेन रत्नमालेव ॥
प्रश्नोत्तरमालेयं कंठगता कं न भूषयति ॥ २९ ॥
समाप्ता चेयं प्रश्नोत्तररत्नमाला ॥

—धर्मलक्षणम्

—कल्याणिकस्तवनम्

—अजितशान्तिस्तवः

—वइरसामिसिद्धिप्रकरणम्—मागधी—गद्यबद्धम्

Begins—

अहु जणनि सुणेज्ज हो कन्न धरेज्ज हो वइरसामि मुणिवरचरिउं ॥

Ends—

लइय दिक्ख गुणवंतिए ॥ वइरसामिसिद्धिप्रकरणं समाप्तम् ॥

—वइरसामिचरियम्

Begins—

कडविहिं दसीहिंवि पढमसंधि – – – उज्जयणिनयरि विहरन्तु वइरीस हु
गणहकगुणमहं तु ॥

Ends—

मुणिवरवरदित्ति जिणवरभत्ति वइरसामि गणहर चरिउं
साहिज्जउं भाविं मुव्वग्गपाविंजि [जं] तिहुयणु गुणभरिउ ॥
वइरसामिचरितं समाप्तम् ॥

—चउसरणम् .... वीरभद्रसाधुः ... ...

Begins—

॥ अर्हं नमः ॥
सावज्जजोगविरई १ उक्कित्तण २ गुणवउअपडिवत्ती ३ ॥
खलिअस्स निंदणा ४ वणतिगिछ ५ गुणधारणा चेव ६ ॥ १ ॥

Digitized by Google

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	Ends— इय जीवपमायमहारिवीरभद्दं तमेवमज्झयणम् ॥ झाएसु तिसंझमवंझकारणं निव्वुइ सुहाणम् ॥ ६३ ॥ इति चतुःशरणप्रकीर्णकम् ॥						
	—रत्नत्रयकुलकम्—मागधी	मुनिचन्द्रसूरिः	...	...	...	...	......
	Begins— चंदद्धसमम्म [म्म] लं क्कं [कं] पियनीसेसकुगइपायालम् ॥ मंगलकमलमरालं वंदे वीरं गुणविशालम् ॥ १ ॥ **Ends—** रयणं[ण]त्तयं कुलयं मिण रइयं मुणिचंदसूरिणा संमम् ॥ भव्वा भविंत्ता पुण हवंति सुविसुद्ध संमत्ता ॥ ३१ ॥ रत्नत्रयकुलकं समाप्तम् ॥ —शत्रुंजयस्तुतिश्लोकाः सप्त,						
८९	धर्म्मरत्नशास्त्रम्—सटीकम् मू० मा० टी० सं०	मू० शान्तिसूरिः	२७९	६-८	८२-८९	...	संपूर्णम्
	Begins— टी० ॥ नमः प्रवचनाय ॥ सज्ज्ञानलोचनविलोकितसर्वभाव निःसीमभीमभवकाननदाहदावम् ॥ विधार्चितं प्रवरभासुरधर्म्मरत्नरत्नाकरं जिनवरं प्रयतः प्रणौमि ॥ १ ॥ श्रीधर्म्मरत्नशास्त्रं बह्वर्थं स्वल्पशब्दसंदर्भम् ॥ स्वपरोपकारहेतोर्विवृणोमि यथाश्रुतं किंचित् ॥ २ ॥ इह हि हेयोपादेय						

Digitized by Google

	मू० नमिऊण सयलगुणगणरयणकुलहरं विमलकेवलं वीरम् ॥						
	धम्मरयणत्थियाणं जणाण वियरेमि उवएसम् ॥ १ ॥						
	मू० तेसि इमो भावत्थो नियमइविहवाणुसारभणिउं ॥						
	सपराणुग्गहहेउ समासउं संति सूरीहिम् ॥ ४३ ॥						
	- - - - चिठंति सुही सुहं पत्ता ॥ १८ ॥						
	टी० निर्वाणसुखप्राप्तिरिति ॥						
	इति श्रीधर्मरत्नवृत्तिः समाप्ता ॥						
	- - - - - धर्मरत्नप्राप्तिर्जगतोपि तेनास्तु ॥ १२ ॥ ९७००						
८६	उपदेशमाला	धर्मदासगणिः	२९३	५	५०	...	......
	—थिरावलिया						
	Begins—						
	जयइ जगजीवजोणी वियाणउं जगगुरू जगाणंदो ॥						
	जगणाहो जगबंधू जयइ जगपिआमहो भयवम् ॥ १ ॥						
	Ends—						
	जेअंते भगवंते कालियसुय आणुउगिए धीरे ॥						
	ते पणमिऊण सिरसा नाणस्स परूवणं वोच्छम् ॥ ५० ॥						
	एवं थिरावलिया सम्मत्ता ॥						
	—एकवीसठाणा	सिद्धसेनदिवाकरः	...	...	...	...	......
	—संग्रहणिः						
	Begins—						
	नमिऊण						
	—प्रतिक्रमणसूत्रम्						
	Begins—						
	वंदित्तु सव्वसिद्धे						

Digitized by Google

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	—नवपदप्रकरणम्	कक्कसूरिः	...	...	...	...	......
	—**पच्चख्खाणणिज्जुत्ती** Begins— पच्चख्खाणं पच्चख्खार्उ पच्चख्खेयं च आणुपुव्वीए ॥ परिसा कहणवि हीया फलं च आईय छभ्भेया ॥ १ ॥ Ends— सव्वेसिंपि नयाणं बहुविहवत्तव्वयं निसामित्ता ॥ तं सव्वनयविसुद्धं जं चरणगुणठिर्उ साहू ॥ ९४ ॥ इति पच्चख्खाणणिज्जुत्ती ॥						
	—**काउसगनिज्जुत्ती** Begins— आलोयणपडिक्कमणे मीसविवेगे तहावि उसग्गे ॥ तवछेयमूलअणवठयाय पारं चिए चेव ॥ १ ॥ Ends— तम्हार्उ निम्ममेणं मुणिणा उवलद्धसुत्तसारेणम् ॥ काउसग्गो उग्गो कम्मखयठाय कायव्वो ॥ ७२ ॥ काउसगनिज्जुत्ती सम्मत्ता ॥						
	—**जीवविचारः**						
	—**खेत्तसमासः** Begins— नमिऊण सजलजलहर						
	—**कर्मविपाकः**						

३

	—पिंडविशुद्धिः						
	Begins—						
	देविंदवंदवंदियपयारविंदोभिवंदिय जिणदेवे						
	वोछामि सुविहि यहियं पिंडविसोहिं समासेण ॥ १ ॥						
	Ends—						
	इच्चेयं जिणवल्लहेण गणिणा जं पिंडनिज्जुत्तिउ						
	किंची पिंडविहाणजाणणकए भव्वाणि सव्वाणि ण ॥						
	वुत्तं सुत्तनिउत्त मुद्धमइणा भत्तीय सत्तीयतं						
	सव्वं भव्वममछरा सुयहरा बोहिंतु सोहिंतु यम् ॥ १०३ ॥						
	—संवेगमंजरी						
	—धर्मलक्षणम्						
	Begins—						
	धर्म्मार्थं क्लिश्यते लोको न च धर्मं परीक्षते ॥						
	कृष्णं नीलं सितं रक्तं कीदृशं धर्मलक्षणम् ॥ १ ॥						
	Ends—						
	एष दशविधो धर्मः सर्वज्ञैः परिकीर्त्तितः ॥						
	ज्ञात्वा चैव हि कृत्वा च गच्छति परमां गतिम् ॥						
	—धर्मलक्षणं समाप्तम् ॥						
	—उपदेशरत्नमालिका						
	—आत्मानुशासनम्						
८७	योगशास्त्रस्य प्रकाशाः ४	हेमचन्द्रः	...	...	...	...	......
	—पन्नवणसूत्रसारोद्धारः	......	११७	...	...	...	......
	Begins—						
	तेणं कालेणं तेणं समएणं चंपाए नगरी पुन्नभद्दचेइए वण्णतो						

Digitized by Google

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	Ends— अंतोमुहुत्तद्धाउधा चेव कालं करेति ॥ पन्नवणसूत्रसारोद्धारः समाप्तः ॥						
	—चैत्यवन्दनभाष्यस्य द्वादशाधिकाराः	......	...	...	...	१२९०	......
८८	उपदेशमाला	धर्मदासः	२४८	४-६	४५-५०	...	संपूर्णम्
	Begins— ॥ नमिऊण जिणवरिंदे इंदनरिंदचिए तिलोयगुरू ॥ Ends— पंचसया चेव बायाला ॥ ५४२ ॥						
	—धर्मोपदेशमाला	......	...	...	...	...	संपूर्णम्
	Begins— ॥ सिज्झउ मज्झवि सुयदेवि तुज्झ भरणाउं ॥ Ends— अचिरेण विमाणवासं च ॥ १०४ ॥						
	—सत्तठाणा	......	...	...	...	...	संपूर्णम्
	Begins— वंदामि सव्वन्नु जिणिंदवाणिं पसन्नगंभीरपसत्थसत्ता ॥ जुत्तीज्जुयाइं अभिनंदयंता नंदंति सत्ता तहतं कुणंता ॥ १ ॥ Ends— सावियाणंति सत्तमं ठाणं सम्मत्तम् ॥						
	—मूलशुद्धिप्रकरणम्	प्रद्युम्नसूरिः	...	...	...	...	संपूर्णम्
	Begins— सामत्थेणं व अत्थेणं सुबुद्धबुद्धीए						

Digitized by Google

Ends—
महामईणं व महंत्थसत्थं पज्जुन्नसूरीवयणं पसत्थम् ॥ २२ ॥
मूलशुद्धिप्रकरणं समाप्तम् ॥

—पञ्चसूत्रम्

Begins—
॥ नमो वीयरागाणम् ॥
सव्वणूणं देविंदपूआणं . . . . . .
गुणविहाणसूत्तम् . . . .
साहुधम्मपरिभावणासूत्तम् . . . . .
पव्वज्जागहणविहिसूत्तम् . . . . .
पवज्जापालनसूत्तम् . . . . . .
पव्वज्जाफलसूत्तम् . . . . . .

Ends—
तिलोगणाहबहुमाणेणं निस्सेयस्स साहिगति - - - - पव्वज्जाफलसूत्तम्
पंचमं सम्मत्तम्

—आराधनापञ्चकम्

Begins—
॥ मणिरहकुमारसाहू कामगयदोवि मुणिवरोभयवं . . . . .
प्रथमा आराधना . . . .
वयरगुत्ति मुणि आराधना . . . .
चतुर्थी आराधना . . . .

Ends—
अचंत सासयं चिय भुजांति अणोवमं सोक्खं ॥ ९८ ॥
पंचमी आराधना संमत्ता ।
पंचैकत्रा गाथा ३३९

—कर्मस्तव :—

Digitized by Google

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	—कर्मविपाकः						
	—शतकम्	जिनवल्लभः	...	...	...	...	......
	Begins—						
	अरहंते भगवंते अणुत्तरपरक्कमे पणमि ऊणम् ॥						
	वंव [ध] सयगे निबद्धं संगहमिणमो पवख्खामि ॥ १ ॥						
	Ends—						
	इय पगडिपगयं — — मोख्खं ॥ १०८ ॥ शतकम् ॥						
	—सत्तरीप्रकरणम्	[चन्द्रमहत्तराचार्यः]	...	...	...	...	......
	Begins—						
	सिद्धए एहिं महत्थं बंधोदय सत्त पगडि ठाणाणम् ॥						
	वोछं सुणि संखेवं निस्संदं दिठिवायस्स ॥ १ ॥						
	Ends—						
	एसा य कम्मपयडी — — मोक्खं अचिरेण गछंति ॥ ८६ ॥						
	॥ सत्तरी सम्मत्ता ॥						
	—आगमिकवस्तुविचारणारसारप्रकरणम्—मागधी						
	Begins—						
	निछिन्नमोहपासं — — — — वोछामि जीवमग्गणगुणठाणुवर्डगजोगलेसाए						
	Ends—						
	इत्यागमिकवस्तुविचारसारप्रकरणम् ॥						
	—संग्रहणिः —						
	Begins—						
	निठविय						

Digitized by Google

	—कल्याणपञ्चकम्—मागधी Begins— तित्थं पवयणसुयदेवयं च नमिऊण सव्वभावेणम् ॥ कल्लाणपंचएणं आइजिणिंदं नमंसामि ॥ १ ॥ Ends— भद्दसुभद्दसुज्जाएए सोमणसो पियदंसणे सुदंसणे अमोहे य सुणबुद्धे जसो हरे ॥ ५२ ॥ पंचकल्याणकानि समाप्तानि ॥ —एक्कवीसठाणा						
८९	भविदत्ताख्यानकम्—मागधी	महेन्द्रसुरिः	१४५	६	६७-७७	१२१५	संपूर्णम्
	Begins— – – –वीतरागाय ॥ पंचिदियनिरवेक्खं पंचनमोक्कारहेउयं तहय ॥ पंचमगइसाहण पंचमनाणं नमंसेदु ॥ १ ॥ Ends— मिलियाणं च दसाणवि एत्थ कहाणाण होइ विन्नेयम् ॥ गाहाणं माणेणं दोण्णिसहस्साइं गंथग्गम् ॥ २००० ॥ इति महेंद्रसूरिविरचितं पंचमीफलमाहात्म्यसंसूचकं भविदत्ताख्यानकं समाप्तम् ॥ · · ·संवत् १२१४ वर्षे मार्गसुदि ९ शुक्रे ॥						
९०	महावीरचरित्रम्—मागधी	......	[illegible]	४-६	६०	११९०	संपूर्णम्
	Begins— ॥ नमो वीतरागाय ॥ पणमह पढमजिणंदं भवियायणकमलबोहणदिणिंदम् ॥ कौदुसासणकंदं पणयासुरभमर – – – – ॥ १ ॥ सिरिसिद्धनराहिवकुलनवयलविमलपुण्णिमाइं						

Digitized by Google

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	Ends— वाससयाणं एकारस ---वस्सविगयाणं अगुपालीसेसंवहुरंभि एयं वद्धंति ----संवत् ११९० श्लोक ३०००						
९१	लोकसंव्यवहारनामकांकम्—साहित्यशास्त्रम्—संस्कृते	रविगुप्ताचार्यः	३३	४–६	६४	...	अपूर्णम्
	Begins— ---विमुक्ताश्च याति भुवनं समंतायै केपि नमः संदां [सदा] तेभ्यः ॥१॥ Ends— ---लोकसंव्यवहारनामक्यंक्यं [कांकं] कृतिराचार्यरविगुप्तस्य ॥ साहसिकत्वं गुणइति यल्लघवः कल्पयंति तद्युक्तम् ॥ गुंजाफले सुदुग्धा प्रवालकाशा पुलिंद्राणाम् ॥ ----तवोपतस्थे ९७-------						
९२	संग्रहणिः सटीका	......	६२–१११	५	४०	...	अपूर्णम् त्रु.
९३	कल्पसूत्रम्..	......	१४०	४	४४	१३००	......
	Begins— तेणं कालेणं तेणं समएणं समणे भगवं महावीर Ends— समोसरणे कट्टिज्जति पज्जोसवणाकप्पो ॥ संवत् १३०० वर्षे कार्तिकवदि १३ शनौ ---						
९४	पञ्चाशकसूत्रम्	......	१६–६४	...	...	...	......
	Ends— विरहं होइ कम्माणम् ४४ तपोविधानप्रकरणं एकोनविंशतितमं समाप्तम् ॥						
९५	कल्पसूत्रम्	......	८७	४	५०	...	......

९६	**पर्युषणाकल्पटिप्पनकम्** .... Begins— प्रणम्य वीरमाश्चर्यसेवधिं विधिदर्शकम् ॥ श्रीपर्युषणाकल्पस्य व्याख्या काचिद्विधीयते ॥ १ ॥ – – – देवसेनगणिः—श्रीधर्मघोषसूरि [:] बोधितशाकंभरीनृपतिः तच्छि- ष्ययशोभद्रसूरिः तत्पादपद्ममधुपः Ends— शेषं पूर्ववत् इति निशीथचूर्णौ दशमोद्देशके भणितम् ॥ . . . स्वपरबाधाय ॥ ६ ॥ श्रीपर्युषणाकल्पटिप्पनकं समाप्तमिति ॥	देवसेनगणिः	४९	४-६	५०-६३	...	......
९७	**कल्पसूत्रम्**	......	१६९ व- ल्गितप- त्राणि	२-६	४०-६३	...	......
९८	**कालिकाचार्यकथा—मागधी** .... Begins— ॐ नमो वीत – – – – – – अत्थि इहेव जंबुद्दीवे दीवे भरहे वासे धारा नामनयरं . . . वइरसीहोनाम राया Ends— अणसणविहिणो दिवं पत्तो	......	२६	४	४०	...	संपूर्णम्.
९९	**कालिकाचार्यकथा सटीका** .... Begins— ॥ नमो वीतरागाय ॥ अयं च सांप्रतकमादागतोल्पातिशयश्चेति प्रतिपादनार्थं श्लोकमाह । सूरीपरंपरेण आवसं:यं किंतु साइसड्यायं । वोछिन्नो कालदोसेर्ड सूरीणामार्याणां परंपरा ॥ Ends— अणसणविहिणो दिवं पत्तो । इति श्लोकार्थः । ग्रं० १७०	......	२७	५	५०	...	संपूर्णम्.

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
१००	धर्मोपदेशमाला	......	७६–८६	...	...	...	......
	Begins—						
	सिद्धउ मइह्नवि सुयएवि तुह्न भरणाउं सुंदराइह्नति ॥						
	धम्मोवएसमाला विमलगुणा जयपडायच ॥ १ ॥						
	Ends—						
	माला उवएसाणं एयं जो पढइ भावइउं कंठे ॥						
	सो पावइ निव्वाणं अचिरेण विमाणवासं च ॥ १०४ ॥						
१०१	जीतकल्पसूत्रम्—सटीकम् मू॰ मा॰ टी॰ संस्कृते मागध्यां च	......	१८१	...	...	...	टी॰ अपूर्णम्
	Begins						
	मू॰ ॥ नमो वीतरागाय ॥						
	सिद्धिसहयारमाया वणिभवदवमयणपाडिभडाणकमो ॥						
	कीरं सीरं नीरं वीरं नमिउं महावीरम् ॥ १ ॥						
	वोच्छं पंचगपरिहाणिपगरणं						
	टी॰ ॥ नमो सुयदेवाए ॥						
	कयप्पवणयप्पणामो वोच्छं पछित्तदाणसंखेवम् ॥						
	Ends—						
	मू॰ गुणेसु १०२ जीतकल्पसूत्रं समाप्तम् ॥ गा॰ २०२						
	टी॰ परिछियगुणम्मि ९७ इति कारणे परिसमाप्तौ - - -						
१०२	शब्दानुशासनस्याष्टमोध्यायः—वा प्राकृतव्याकरणम्—सटीकम्	हेमचन्द्रः-द्वयोः	२–२२३	५	४९	१२२४	संपूर्णम्
	Begins—						
	अथ प्राकृतं । अथशब्द आनंतर्ये						

Digitized by Google

	Ends— अभ्युदयश्चेति । इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचिते शब्दानुशासनवृत्तौ अष्टमाध्यायचतुर्थपादप्रकाशिकाना - - - - - || संवत् १२२४ वर्षे भाद्रपद शुदि ३ बुधे						
१०३	उपदेशरत्नकोशटीका	देवभद्राचार्यः	२९०	४	४४	...	संपूर्णम्
	Begins— - - - - त्वाश्रीवर्द्धमानाय निःसीमज्ञानचक्षुषे जितांतरारिवेगाय Ends— सर्वानुष्ठानानामिति गाथार्थः || ६२ || इति श्रीदेवभद्रा - - -						
१०४	उपदेशमाला	धर्मदासः	२२९	...	...	...	......
	पवयणसंदोह Begins— नमिऊण वद्धमाणं ववगयमाणं सुरेहिं कयमाणम् || चउगइनिवुड्ढाणं ताणं सत्ताण भवियाणम् || १ || पवयणलवाउ केई उवलहिऊणं गुरू सगासाउं || कहियामि संगहेउं भवियाणमणुग्गहट्ठाई || २ || Ends— आग्गिच्चावेवरिठाय । पवयणसंदोहस्स छठं पयं सम्मत्तम् २५०						
	पिंडविशोधिप्रकरणम्—मागधी	जिनवल्लभः	...	...	...	...	......
	Begins— देविंदवंदवंदियपयारविंदेभिवंदिय जिणदेवे || वुच्छामि सुविहियं पिंडविसोहिं समासेणम् || १ || जीवविचारप्रकरणम् आउरपच्चक्खाणम्						

Digitized by Google

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	Begins— देसेकदेसविरउ Ends— क्षयं सव्वदुक्खाणं ॥ ६० ॥ आउरपच्चक्खाणम् ॥ —अजितशान्तिस्तवः	नन्दिषेणः	...	...	...	...	......
	Begins— अजियं जियसव्वभयं Ends— नहु हुंति तस्स रोगा पुव्वुपन्ना विनासंति ॥ ३८ ॥						
१०५	अजितशान्तिस्तवः Begins— ॥ सकलार्थसिद्धिसाधनहरिचंदनचारुचरणपरिचरणे ॥ कांचनकजसंचरणौ निरुपाधिज्ञानवरचरणौ ॥ १ ॥ Ends— संप्रति सुविहितयतिपतिसूरिश्रीहीरविजयगुरुराज्ये ॥ श्रीसकलचंद्रवाचकबालकमुनिशांतिचंद्रेण ॥ ३९ ॥ इति श्रीअजितशांतिस्तवनम् ॥ संवत् १६५१ अकब्बर — —	शान्तिचन्द्रगणिः	८	३-४	२०-२६	१६-५१	संपूर्णम्
१०६	कर्मविपाकः	......	१२	४	२८	...	......

Digitized by Google

१०७	**सालिभद्दचरित्तम्** .... Begins— सुरवरकयसम्माणं [सुरवरकयमाणं] नठ [ट्ठ] नीसेसमाणं भवजलहिसुआणं सत्तहत्थप्पमाणम् ॥ वियरियवरदाणं छिन्नकम्मारिनाणं पयडियवरनाणं वंदिउं वद्धमाणम् ॥१ ॥ वोछामि सालिभद्दस्स पावित्त वरमंगलं चरियम् Ends— जेय वक्खाणयंती नरसुरवरसोक्खं भुंजिउं जांति मोक्खम् ॥ १७७ ॥ इति सालिभद्दचरितं समाप्तम् ॥ **सुकोसलाख्यानकम्** Begins— अह पत्तो वीसइमो जिणंतेरे Ends— सुयदेवी हरउ अन्नाणम् १०१ सुकोसलाख्यानकं समाप्तम् ॥ **सुबाहुचरियम्** Begins— नमिऊण महावीरं ससुरासुरमणुयवंदियं सिरसा ॥ वोछं सुबाहुचरियं गुरूवएसाणुसारेण ॥ १ ॥ Ends— एयं सुबाहुचरियं गुणसुद्धिएण धीरेण सिद्धं तु ता सुण – मोक्खम् ॥ २२८ **अजितशान्तिस्तवनम्—मागधी** **पावपडिघायपगरणम्** Begins— सव्वणुणे	......	९३	३-६	२६-३२	...	......
१०८	**क्षेत्रसमासः—वा जंबुद्वीपसमासप्रकरणम्**	......	७७	४	३०	...	......

10

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
१०९	पञ्चसंग्रहदीपकम्	वामदेवः- जिनेश्वरसूरि- शिष्यः	१०२	६-८	५०-५६	...	संपूर्णम् अन्तिमपत्रा- भावः
	Begins— || ॐ नमः सर्व्वज्ञाय || सिद्धं शुद्धं जिनाधीशं नेमीशं गुणभूषणम् || नत्वा ग्रंथं प्रवक्ष्यामि पंचसंग्रहदीपकम् || १ || नेमिचंद्रमुनींद्रेण यः कृतः पंचसंग्रहः || स एव श्लोकबंधेन प्रव्यक्तीक्रियते मया || २ || Ends— नानाशास्त्रविचारकोविदमतिः श्रीवामि[म]देवः कृती चक्रे शास्त्रमिदं ------------------------						
११०	सुभाषितरत्नकोशः	मुनिदेवाचार्यः	५९	६-८	५०-१५१	...	अपूर्णम्
	Begins— || ॐ नमो वीतरागाय || मानुष्यार्यक्षेत्रदेशोन्वयायुर्न्नीरोगत्वाचार्यबुद्ध्यादिसंपत् || संसारेस्मिन् मानवानां दुरापा सामग्रीयं धर्म्ममार्ग्गे समग्रा || १ || . . . . इति परमशैवभट्टारकमहापंडिताचार्यराजगुरुश्रीविमलुन्मुणिदेवविरचिते स-रस्वतीसर्वस्वकोशाभिधाने सुभाषितरत्नकोशे धर्म्माधिकारः प्रथमः						
१११	योगशास्त्रस्य प्रकाशाः ४	हेमचन्द्रः	१४१	४	४८	...	......
	—प्रश्नोत्तररत्नमाला	विमलचन्द्रसूरिः	...	...	...	...	संपूर्णम
	Begins— प्रणिपत्य जिनवरेंद्रं प्रश्नोत्तररत्नपद्धतिं वक्ष्ये ||						

Digitized by Google

	Ends— प्रश्नोत्तरमालेयं कंठगता कं न भूषयति ॥ २८ ॥ प्रश्नोत्तररत्नमाला समाप्ता ॥						
	विवेकमंजरी	आसडः	...	...	...	...	संपूर्णम्
	Begins— सिद्धपुरसत्थवाहं नमिऊण चरमजिणनाहम् ॥ सवणसुहारससरियं वोछामि विवेगमंजरिअम् ॥ १ ॥ Ends— सिरिभिल्लमालनिम्मलकुलसम्भवकदुअरायतएण ॥ इय आसडेण रइयं वसुजलहिदिणेसवरिसंमि ॥ १४४ ॥ विवेकमंजरी सम्मत्ता ॥						
	—संगृहणीरत्नम्—वा त्रैलोक्यदीपिका—मागधी	चन्द्रसूरिः	...	...	...	...	......
	Begins— ॥ नमोवीतरागाय ॥ नमिउं अरिहंताइ ठिइभवणोगाहणा य पत्तेयम् ॥ सुरनारयाण वुछं नरतिरियाणं विणा भवणम् ॥ १ ॥ उववायचवणविरहं संखं इगसमइयं गमागमणे ॥ Ends— मलहारिहेमसूरीण सीसलेसेण सूरिणा रइयम् ॥ संघयणिरयणमेयं नंदउ जा वीरजिणातित्थम् ॥ ३१८ ॥ —उपदेशमाला						
११२	सुदंसणाचारित्तम्—मागधी	......	२२३	२-९	५०-६०	१२४४	शु.
	Ends— अरहंतसिद्धआयारियसुहयउ (व) झ्झाय साहुभत्तीए ॥ जं परममंगलं मंगलाणं होउ सव्वाणं भीसु - - -						

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	—वंदणचुण्णी ...... Begins— इछामि पडिक्कमिउ इरियावाहियाए इत्यादि जावत्तस्स मिछामि दुक्कडांति एयस्स वख्खाणं इछामि अभिलसामि Ends— इछं तस्स मिछामि दुक्कडंति सुगमो य इमो ॥ ७ ॥ सिरिजसोदेवसूरिरइया वंदणय [स्स] चुण्णी सम्मत्ता ॥ ग्रंथाग्रं ७०७	यशोदेवसूरिः	...	...	...	...	संपूर्णम्
	—पचख्खाणसरूवम् ...... Begins— तवझाणानलनिदड्ढदुट्ठकम्मिंधणं जिणं नमिउं ॥ पचख्खाणसरूवं भणामि सुत्ताणुसारेण ॥ Ends— भणियं जसभद्दसूरीहिं २८ पचख्खरगणणाए गंथपमाणं सयाणि चत्तारि ॥ नयणवसुरुद्दमाणो विक्कमनिववत्थरो एत्थ २९ संवत् १२४४ वर्षे – – –	यशोभद्रसूरिः	...	...	...	...	......
११३	लिंगानुशासनविवृत्तिः ...... Begins— ॥ नमो जिनाय ॥ – – – सिद्धहेमचंद्रव्याकरणनिवेशितानि लिंगानि लिंगानि ॥ आचार्यहेमचंद्रो वि[illegible] ॥ १ ॥	हेमचन्द्रः	२२२ नान्त्यपत्रम्	३-९	४२	...	......
११४	हेमव्याकरणस्य [illegible]	हेमचन्द्रः	२९६	६	६०	१२१४	अपूर्णम्

Digitized by Google

Begins—

सर्वज्ञं सर्वदेवार्च्यं प्रणम्य विवृणोम्यहम् ॥

हैमव्यारण – – – वृत्तिं दुर्गपदावलिम् ॥ १ ॥

– – – प्रतिपादनाय वृत्तिकारः श्लोकमेकमकार्षीत्

प्रणम्य परमात्मानमित्यादि इहहि

Ends—

पूर्वनिपातोभवतीत्यादिफलं ॥ इत्याचार्यहेमचंद्रानुस्मृते सिद्धहेमनाम्नि शब्दानुशासने अवचूर्णिकायां तृतीयस्याध्यायस्य प्रथमः पादः ॥

संवत् १२६४ श्रावण सुदि ३ रवौ

११५	शब्दानुशासनलघुवृत्तिः	हेमचन्द्रः	१४२	९	५०	...	अपूर्णम्

Begins—

प्रणम्य परमात्मानं श्रेयःशब्दानुशासनम् ॥

आचार्यहेमचंद्रेण स्मृत्वा किंचित् प्रकाश्यते ॥ १ ॥

अर्हं अर्हं इत्येतदक्षरं परमेश्वरस्य

Ends—

अपिहितं पिनद्धं अपिनद्धं ॥ इत्याचार्यहेमचंद्रविरचितायां सिद्धहेमचंद्राभिधानस्वोपज्ञशब्दानुशासनलघुवृत्तौ तृतीयाध्यायस्य द्वितीयः पादः

११६	शब्दानुशासनम्	हेमचन्द्रः	८३	४	४८	...	अपूर्णम्

Begins—

॥ अर्हं सिद्धिः स्याद्वादात् लोकात्

Ends—

समर्थः पदविधिः ॥ इत्याचार्यहेमचंद्रानुस्मृते सिद्धहेमचंद्रनाम्नि शब्दानुशासने सप्तमाध्यायस्य चतुर्थः पादः

११७	शब्दानुशासनम्	हेमचन्द्रः	१२२	४	५०	...	अपूर्णम्

Begins—

॥ अर्हं सिद्धिः स्याद्वादात्

Digitized by Google

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	—वंदणचुण्णी	यशोदेवसूरिः	...	...	...	...	संपूर्णम्
	Begins—						
	इछामि पडिक्कमिउ इरियावहियाए इत्यादि जावत्तस्स मिछामि दुक्कडंति एयस्स वख्खाणं इछामि अभिलसामि						
	Ends—						
	इछं तस्स मिछामि दुक्कडंति सुगमो य इमो ॥ ७ ॥						
	सिरिजसोदेवसूरिरइया वंदणय [स्स] चुण्णी सम्मत्ता ॥						
	ग्रंथाग्रं ७०७						
	—पचख्खाणसरूवम्	यशोभद्रसूरिः	...	...	...	...	......
	Begins—						
	तवझाणानलनिदड्डुकम्मिंधणं जिणं नमिउं ॥						
	पचख्खाणसरूवं भणामि सुत्ताणुसारेण ॥						
	Ends—						
	भणियं जसभद्दसूरीहिं २८ पचख्खरगणणाए गंथपमाणं सयाणि चत्तारि ॥						
	नयणवसुरुद्दमाणो विक्कमनिववत्थरो एत्थ २९ संवत् १२४४ वर्षे — — —						
११३	लिंगानुशासनविवृत्तिः	हेमचन्द्रः	२२२ नान्त्य-पत्रम्	३–९	४२	...	......
	Begins—						
	॥ नमो जिनाय ॥						
	— — — सिद्धहेमचंद्रव्याकरणनिवेशितानि लिंगानि लिंगानि ॥						
	आचार्यहेमचंद्रो विवृणोत्यहं नमस्कृत्य ॥ १ ॥						
११४	हैमव्याकरणस्य दुर्गपदावलिः	हेमचन्द्रः	२१६	६	६०	१२६४	अपूर्णम्

Digitized by Google

Begins—

सर्वज्ञं सर्वदेवाचर्ये प्रणम्य विवृणोम्यहम् ॥

हैमव्यारण – – – वृत्ति दुर्गपदावलिम् ॥ १ ॥

– – – प्रतिपादनाय वृत्तिकारः श्लोकमेकमकार्षीत्

प्रणम्य परमात्मानमित्यादि इहहि

Ends—

पूर्वनिपातोभवतीत्यादिफलं ॥ इत्याचार्यहेमचंद्रानुस्मृते सिद्धहेमनाम्नि शब्दानुशासने अवचूर्णिकायां तृतीयस्याध्यायस्य प्रथमः पादः ॥

संवत् १२६४ श्रावण सुदि ३ रवौ

११५	शब्दानुशासनलघुवृत्तिः	हेमचन्द्रः	१४२	५	५०	...	अपूर्णम्

Begins—

प्रणम्य परमात्मानं श्रेयःशब्दानुशासनम् ॥

आचार्यहेमचंद्रेण स्मृत्वा किंचित् प्रकाश्यते ॥ १ ॥

अर्ह अर्ह इत्येतदक्षरं परमेश्वरस्य

Ends—

अपिहितं पिनद्धं अपिनद्धं ॥ इत्याचार्यहेमचंद्रविरचितायां सिद्धहेमचंद्राभिधानस्वोपज्ञशब्दानुशासनलघुवृत्तौ तृतीयाध्यायस्य द्वितीयः पादः

११६	शब्दानुशासनम्	हेमचन्द्रः	८३	४	४८	...	अपूर्णम्

Begins—

॥ अर्हं सिद्धिः स्याद्वादात् लोकात्

Ends—

समर्थः पदविधिः ॥ इत्याचार्यहेमचंद्रानुस्मृते सिद्धहेमचंद्रनाम्नि शब्दानुशासने सप्तमाध्यायस्य चतुर्थः पादः

११७	शब्दानुशासनम्	हेमचन्द्रः	१२२	४	५०	...	अपूर्णम्

Begins—

॥ अर्हं सिद्धिः स्याद्वादात्

Digitized by Google

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	Ends— बहुलमेतन्निदर्शनम् ॥ इत्याचार्यहेमचंद्रानुस्मृताश्चुरादयो णितो धातवः समाप्ताः						
११८	शब्दानुशासनम् ...... Begins— भू सत्तायां पा पाने घ्रा गंधोपादाने Ends— परस्मै भाषा बहुलमेतन्निदर्शनम् इत्याचार्यहेमचंद्रानुस्मृताश्चुरादयोणितो-धातवः समाप्ताः ॥ संवत् १२९२ ज्येष्ठसुदि १	हेमचन्द्रः	७०	४	४९	१२९२	अपूर्णम्
११९	भवभावना—मागधी ...... Begins— ॥ ॐ नमो वीतरागाय ॥ नमिऊण नमिरसुरवर Ends— भवभावणा वररयणावलीए कीरउ अलंकारो इति श्रीहेमचन्द्रसूरिविरचिता भवभावणा समाप्ता ॥	हेमचन्द्रः	१७	३	६०	...	संपूर्णम्
१२०	कविशिक्षा ...... Begins— ॥ ॐ नमो विघ्नराजाय ॥ प्रबोधमानंदपरंपराणां हेतुं समुल्लासिततत्त्वसेतुम् ॥ युष्माकमत्युज्ज्वलमानसांतर्ब्राह्मीसुधा सुंदरमातनोतु ॥ १ ॥ नानार्थकविशिक्षाणां संग्रहादसमादिह ॥ मया प्रकाश्यते तत्त्वं श्रीमत्पार्श्वप्रसादतः ॥ २ ॥	जयमंगलाचार्यः	१९	५	६२	...	संपूर्णम्

औचित्यं श्लाघ्यते तत्र कविताजीवितोपमम् ॥
कवयस्तदजानंत(:) कथं स्यु(:) कीर्तिभाजनम् ॥ ३ ॥

छंदसां निर्णयं कृत्वालंकाराणां निरूपणम् ॥
अक्लिष्टपदसंबंधात् काव्यं कुर्वीत कोविदः ॥ ४ ॥

यान्येव दूषणान्याहुस्तानि स्युः भूषणान्यपि ॥
समासोयं कवींद्राणां विज्ञेयः कवितैषिणा ॥ ५ ॥

प्रतिभाविस्फुरद्बुद्धिरनुप्रासपरं पदम् ॥
बध्नीयात् प्रथमं रूपे रमते मानसे यतः ॥ ६ ॥

तत्र प्रसत्तिगुणभाग्भिकाव्ये प्रयत्नो विधेयः ॥
न पुनर्यमकश्चित्रादौ तथा लोलटः यमकानुलोमतः ॥ ७ ॥
तदितरवक्रादिभेदो इति रसविरोधिन्यः ॥

अभिमानमात्रमेतद्गडुरिकादिप्रवाहो(यम्) ॥ ८ ॥
• • • • तथाह माघकाव्ये
श्रियःपतिः • • • हरिः । १ ।

तथा पुरंदरादीनि स्थानानि वर्णितुं शिक्षणीयानि तथा व्यर्थान्यपि पदानि छंदः सिद्धये भवंतीति कथं पदयोर्द्वयोः सन्नावण्यता विधेया ।

यद्वामहः ।

नाकवित्वमधर्माय मृतये दंडनाय वा ॥
कुकवित्वं पुनः साक्षान्मृत्युमाहुर्मनीषिणः ९ ॥

तथा रूढयौगिकमिश्राणां नाम्नां वक्तव्यता ज्ञेया । तथा सर्वे सर्वस्योपमा । भ्वादिभिरुत्प्रेक्षा परान्योक्तीनां तु वैपरीत्येन वा एवान्योक्तयः तद्भावसंबंध-तदाधारतत्संग्याधारादिभिः प्रयुक्तश्लेषश्चतुर्द्धा शब्दानेकार्थभूः । १ । शब्दखंड-नभूः । २ । गुणसाम्यभूः । ३ । क्रियासामान्यभूः । ४ । क्रमेणोदाहृतः ।

व्योमवन्नगरं भाति लसत्कन्यामनोहरम् ॥

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	आकीर्णमृषिभिश्चित्रालंकृतं गुरुबंधुरम् ॥ १ ॥ हरन् सर्वाभोजिश्रियमविरतं सिंधुपतिना कृतार्थं स्तुन्वानो निसि[शि]तमासि विद्योतमसमम् ॥ सुधांशुस्त्वद्वंशे त्वमिवे जयसिंहक्षितिपते Ends— अनुब्धसत्यां नयार्थयुक्तावभिनवत्वतः ॥ अर्थसंकलनातत्वमभ्यसेत् संकथास्वपि ३ ॥ इति श्रीजयमंगलाचार्यविरचितकविशिक्षेयं समाप्ता ॥						
१२१	निर्भयभीमनामा व्यायोगः .... Begins— तपोभिर्दुस्तपैर्येन संतप्यात्मानमूर्जिजताः ॥ जिता रागादयस्तस्मै कस्मैचित्प्रणिदध्महे ॥ १ ॥ नांयंते सूत्रधारः भो भो स्फुरंति भाग्यप्रगल्भाः सभ्याः । नेपथ्ये । भाव प्रगुणमाखिलं भरतकुलं श्रीमदाचार्यहेमसूरिशिष्यमहाकवेः रामचंद्रस्य भूयांसः प्रबंधास्ततः किं समृद्धरसानुबंधबंधं संधि [धी] कृत्य संरंभामहे सूत्र० कथमयमस्मदंतेवासी विशारदः प्रबंधविशेषजिज्ञासुभि(ः) पुनरुचैस्तरं निर्भयभीमनामानं व्यायोगमधिकृत्य प्रवर्त्तध्वम्. Ends— प्रेयस्तरं ब्रूहि नः पुरुषः इदमस्तु । भूयांसः सत्कवीनां रसरचनपराः काव्यवाचः प्रवाचः प्रत्याशं यांतु हेलाविकलितसुजना दुर्ज्जना नाशमीयुः ॥ धर्म्मैः पुष्णातु वृद्धिं कुरुकुलकमलारामचंद्रः सुध.त्रां [त्रीं]	रामचन्द्रमहाकविः	१२	६	५०	१३०६	संपूर्णम्

Digitized by Google

	प्राप्य स्वातंत्र्यलक्ष्मीमनुभवतु मुदं शाश्वतीं भीमसेनः ॥ समाप्तोयं निर्भयभीमनामा व्यायोगः कृतिरियं प्रबंधशतकर्तुर्महाकवेः रामचंद्रस्य । यादृशं पुस्तके दृष्टं तादृशं लिखितं मया ॥ यदि शुद्धमशुद्धं वा मम दोखो [षो] न दीयते ॥ संवत् १३०६ वर्षे भाद्रवा वदि ६ रवावद्येहश्रीमहाराजकुलश्रीउदयसिंहदेवकल्याणविजयराज्ये निर्भयभीमनामा व्यायोगो लिखित इति शुभं भवतु						
१२२	न्यायावतारवृत्तिटिप्पनम् .... Begins— नत्वा श्रीवीरमेकांतध्वांतविध्वंसभास्करम् ॥ वृत्तौ न्यायावतारस्य स्मृत्यै किमपि टिप्यते ॥ १ ॥ Ends— कामजल्पविषये वीरो जिनः पातु वः ॥ संवत् १३१८	......	१२० १९४	४	९९	१३१८	संपूर्णम्
१२३	न्यायप्रवेशपञ्जिका .... Begins— ॥ नमो नमोर्हेभ्यः ॥ दुर्वारमारधारि [मारहारि] कुंभतटप्रभेदकंठीरवं जिनपतिं वरदं प्रणम्य ॥ न्यायप्रवेशकमिति प्रथिते सुशास्त्रे प्रारभ्यते तनुधियापि हि पंजिकेयम् । १ । · · · हरिभद्राख्यसूरिर्नहि न शिष्ट इति न्यायप्रवेशकाख्यशास्त्रविवरणकरणप्रवर्त्तमान इष्टदेवतानमस्कारार्थं – – श्लोकद्वयं चकार सम्यगित्यादिन्याख्या Ends— श्लोक इति ॥ न्यायप्रवेशपंजिका समाप्तेति ॥	पार्श्वदेवगणिः मू० हरिभद्रसूरिः	११९	४	९६-१०	१३१८	संपूर्णम्

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	न्यायप्रवेशशास्त्रस्य सद्वृत्तेरिह पंजिका ॥ स्वपरार्थं दृब्धा स्पष्टा पार्श्वदेवगणिनाम्ना ॥ १ ॥ ग्रहरसरुद्रैर्युक्ते विक्रमसंवत्सरे तु राधायाम् ॥ कृष्णायां च नवम्यां फाल्गुनमासस्य निष्पन्ना ॥ २ ॥ संवत् १३१८						
१२४	उपदेशमाला	......	६४	...	...	...	......
	—धर्मोपदेशमाला	... ..	६५–१९६	...	...	...	......
	—शीलोपदेशमाला	जयकीर्तिसूरिः	...	...	...	...	संपूर्णम्
	Begins— आबालबंभयारिं नेमिकुमारं नमितु जयसारम् ॥ सीलोवएसमालं वुच्छामि विवेगकरिसालम् ॥ १ ॥ Ends— ईय जयसिंहमुणीसरविणेयजयकित्तिणा कये एयम् ॥ सीलोवयसमालं आराहए लहइ बोधिफलम् ॥ ११९ ॥						
	—सत्तठाणा						
	—पंचकलाणा						
	—क्षेत्रसमासः						
	—विवेकमंजरी						
	—योगशास्त्रम्						
१२५	पञ्चसूत्रम्	......	१९७–२२०	...	...	...	......
	—प्रतिक्रमणसूत्रम्						
	—धर्मलक्षणम्						

Digitized by Google

	—उपदेशरत्नमाला						
	—गौतमपृच्छा						
१२६	उत्तराध्ययनलघुवृत्तिः	......	...	...	...	...	गु.
१२७	मृगावतीकथा	......	...	...	...	..	गु.
१२८	पल्योपमोपवासविधिः	......	...	...	...	१२६०	गु.
	Ends—						
	श्रीमदृषभजिनेन भाषितः पल्योपमोपवासविधिः समाप्तः संवत् १२६० :						
१२९	दशवैकालिकवृत्तिः	......	...	...	...	१२००	गु.
	Ends—						
	भवांबुधेः समुल्लंघ्य ते यांति पदमव्ययमिति ॥						
	संवत् १२००						
१३०	---- मालपगरणकहा	......	...	...	...	...	गु.
	Ends—						
	सालिभद्दसूरीण सिस्सेहिं ३ सिरिजिणभद्दमुणिंदेहिं सुहयकरोविवरणानुसारेण ---- मालपगरणकहा समासउं एसा ४ चत्तारि साहियवारसवरिसएसु विक्कमउं निपन्नोमुव -------------						
१३१	त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरित्रम्	......	...	...	...	...	गु.
१३२	कल्पसूत्रम्	......	६९	३-९	४४-९३	...	गु.
१३३	णिमिपवज्जसुत्तम्	......	६	४	९९	...	......
	Begins—						
	चइऊण देवलोगा उववन्नो माणुसम्मि लोयम्मि ॥						
	उवसंतमोहणिज्जा						
	Ends—						
	एवं करेंति सुबुद्धा पंडिया पविचक्खणा ॥						
	विणिय भोगेसु जहा से नेमिरायरिसित्तिबे मि ॥						
	णिमिपव्वज्जसुत्तं सम्मत्तम् ॥ ६२ ॥						

Digitized by Google

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
१३४	केसीगोयमिज्जम्	......	२-४२	३	५०	...	......
	Ends—						
	संथुया ते पसीयंतु भयवं किसिगोयमात्ति बेमि ॥						
	नेमिराजर्षिकेशीगोयम अध्ययनं कतिचित् केसीगोयमिज्जं सम्मत्तम् ॥						
१३५	सुप्पणीट्ठाणकुलयम्	......	९	४	४८	...	......
	Begins—						
	जिणे सिद्धे नमंसित्ता सव्वसाहू य भावडँ ॥						
	वोछं सुयाणुसारेणं सुप्पणीट्ठाणसुत्तमम् ॥ १ ॥						
	Ends—						
	असासयं सव्वमिणं सुणंतो गुरूवएसं सययं कुणंता ॥						
	सु [मु] चंति दुख्खाण परंपराए नमंति दीठे न य संपराए ॥ ९० ॥						
	कुलयं सम्मत्तम् ॥						
१३६	सम्माराहणाकुलयम्	......	२६	४	४४	...	......
	Begins—						
	दाणाइचउव्विहधम्ममेककालं च देसिडं लोए ॥						
	करुणाए च उवयणं सम्मं नमिउं महावीरम् ॥ १ ॥						
	Ends—						
	होउ बहुजंपिएणं पुव्वमुणीणं सरित्तु [न्तु] चरियाइम् ॥						
	आराहणाए तह रमसु जलह लहुं लहसि सिद्धिपयम् ॥ ७० ॥						
	आराहणाकुलयं सम्मत्तम् ॥						
	—आराधनाकुलकम्	अभयदेवसूरिः	...	...	...	...	......
	Begins—						
	आलोयणा वयाणं						

Digitized by Google

	Ends— इय आराहणाकुलयं रइयं सिरिअभयदेवसूरीहिम् ॥ भवियाणणुग्गहइं सरणठं अप्पणो तहय ॥ ८६ ॥						
११७	धम्मोवएससरूवम् .... Begins— नमिउं जिणवरवीरं धीरिमहेउं खलंतखवगस्स ॥ धम्मोवएससरूवं कवयं उस्सग्गियं वोच्छम् ॥ १ ॥ Ends— लोकेक्कमल्लोय ॥ ५४ ॥ —चउसरणपयन्ना —भवभावना —जीवाणुसिद्धि कुलयम् Begins— पणमियमियं कवयणं सिरिवीर Ends— तस्स मस्सइ लज्जमोहो २९ जीवाणुसिद्धिकुलयं समाप्तम्	......	४९	४	४०	...	......
११८	धनपालपञ्चाशिका—सावचूरिः ऋषभपञ्चाशिका वा .... Begins— मू० जय जंतुकप्पपायव चंदाय पंकयवणस्स ॥ सयलमुणिगामगामिणि तिलोयचूडामणि नमो ते ॥ १ ॥ टी० नमस्तुभ्यंजंतुकल्पपादप जगति विष्टपे Ends— मू० इय झाणग्गिपलीवियकम्मिंधण बालबुद्धिणावि मए ॥ थुउ भवभयसमुद्दबोहित्थ बोहिफलो ॥ ५० ॥ टी० आत्मनोभिधां दर्शयति धनपाल इति ॥ संवत् १२६९	धनपालः	२९	...	...	१२६९	संपूर्णम्

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
२३९	कल्पसूत्रम्—कालिकाचार्यकथासहितम्	......	१३०	...	...	...	......
२४०	क्षेत्रसमासः	......	९६-१७८	...	...	...	......
	—सत्तठांणा						
	—मूलशुद्धिप्रकरणम्						
	—पंचकल्याणकम्						
	—शालिभद्रचारित्रम्						
	Begins—						
	सुरवरकयबहुमाणं						
	Ends—						
	सोख्य भुंजिउं जंति मोख्खम् ॥ १७९ ॥ सालिभद्दचरित्तं सम्मत्तम् ॥						
	—थेरावलि						
	Begins—						
	जयइ जगजीवजोणीवियाण						
	Ends—						
	णाणस्स परूवणं वोत्थम् ॥ ५० ॥ थेरावलि सम्मत्ता ॥						
	—गाथाकोसः						
	Begins—						
	निज्जुरियजरामरणं वंदित्ता जिणवरं महावीरम् ॥						
	छप्पन्नगाहाउं वुच्छं सुयणस्स जोगाउं ॥ १ ॥						
	Ends—						
	परलालइ घुंटंति ॥ ६४ ॥ गाथाकोसः ॥						
२४१	समवसारपहुडो सटीकः मू० मागध्यां टी० संस्कृते	टी० अमृतचन्द्रः	१८९	५-७	१००-११२	...	संपूर्णम

Begins—

ही० ॥ ॐ नमः परमात्मने ॥

– – – – प्रथ – – नमः समयसाराय स्वानुभूत्याचकाशते ॥
विश्वभावाय भावाय सर्व्वभावान्तरछिदे ॥ १ ॥
मू० वंदित्तु सव्वसिद्धेनुवमचम [व] णोव [ग] मं गइं पत्ते ॥
वोछामि समयपाहुडमिणमो सुअकेवलीभणियम् ॥ १ ॥

Ends—

उदितममृतचंद्रज्योतिरेतत्समंताज्जलतु विमलपूर्णं निःसपत्नस्वभावम् ॥
इति समयसारव्याख्यायामात्मख्यातौ नवमोंकः यस्मा ... नकिंचित्कलः
इत्यात्मख्यातिनामसमयसारव्याख्या समाप्ता ॥

१४२	**महानिशीयसूत्रम्**	......	२४३	५	५८	१३१७	......

Begins—

॥ ॐ नमो तित्थस्स ॐ नमो अरहंताणं । सुयं मे आउसं तेणं भगवया
एवमख्खायं इह खलु छउमत्थसंजमकिरियाए वट्टमाणे

Ends—

भवइ ॥ ६ ॥ चत्तारि सहस्साइं पंचसयाउं तहेव चत्तारि सिलोगा चिय
महानिसीहंरि पाएण ग्रंथाग्रं ४५५४ महानिशीथं समाप्तम् ॥
आल्ही आमिणि सेयत्थ पुत्थिया सिरिमहानिसीहस्स ॥
रूपलसुसावियाए लिहाविया तेरसत्तरसे ॥

१४३	**तदेव**	......	२३९	५	६०	...	......
१४४	**तदेव**	......	२२०	५	६२	...	......
१४५	**त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरित्रस्य प्रथमं पर्व**	हेमचंद्रः	५१२	४	४९	...	......
१४६	**बृहज्जातकम्**	वराहमिहिरः	६०	३-६	४८	...	......

Begins—

॥ ॐ नमः सूर्याय ॥ मूर्त्तित्वे परिकल्पितः शशिभृतोवर्त्मा पुनर्जन्मना

Digitized by Google

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	Ends— चत्वार्यस्मिन् वृत्तसंख्याशतानि ४ इति बृहज्जातकं समाप्तम् ॥						
१४७	निसीहसूत्तम्	......	७६	...	...	१२१७	संपूर्णम्
	Begins— ॥ नमः सर्वज्ञाय । जे भिक्खु हत्थकम्मं करइ करेंतं वा सादिज्जइ **Ends—** अहीएमतिरित्तं तेण परं छम्मासा ॥ ६ ॥ णिसीहे वीसइमो संवत् १२१७						
१४८	लग्गकुंडलिका	हरिभद्रसूरिः	१७	...	...	...	संपूर्णम्
	Begins— ॥ अवितहसव्वाएसं नमिडं च [उ] वीसमं जिणवरेसुम् । वुछामि समासेणं लग्गंगरूवएसेणम् ॥ १ ॥ **Ends—** २८ इय तिविहसुद्धिजुत्तं तीएविउत्तं च वत्तियं लग्गम् ॥ जं किंचि इह अजुत्तं सोहिंति तं विउता ॥ १२८ ॥ लग्गकुंडलिका समाप्ता ॥						
१४९	प्रवचनसारोद्धारः—सटीकः मू० मा० टी० सं०	मू०नेमिचन्द्रसूरिः टी०सिद्धसेनसूरिः	२४९	५	६४	...	संपूर्णम्
	Begins— मू० नमिऊण जुगादिजिणं वोछं भव्वाण जाणणानिमित्तम् ॥ पवयणसारुद्धारं गुरूवएसा समासेणम् ॥ १ ॥ टी० ॐ नमः ॥ सन्नद्धैरपि यत्तमोभिरखिलैर्न स्पृश्यते कुत्रचि- त्संचत्कालकलाभिरप्यनुकुलं यन्नीयते न क्षयम् ॥						

Digitized by Google

तेजोभिः स्फुरितैः परैरपि हठादाक्रम्यते यन्न त-
ज्जैनं सर्वजगत्प्रकाशनपटुज्योतिश्चिरं नंदतात् ॥ १ ॥
यो ध्यानेन निमूलकाषमकषद्द्वेषादिविद्वेषिणो-
यत्त्रैलोक्यविलोकनैकरसिकं ज्योतिः किमप्याततनोत् ॥
यः सद्भूतमशेषमर्थमवदत् दुर्वादिविन्नासकृ-
द्देवार्च्यः शिवतातिरस्तु स विभुः श्रीवर्द्धमानस्सताम् ॥ २ ॥
स्वगुरूणामादेशं चिंतामणिसोदरं समासाद्य ॥
श्रेयस्कृते करोमि प्रवचनसारस्य वृत्तिमिमाम् ॥ ३ ॥
इह हि शिष्टाः

Ends—

मू० धम्मधरुद्धरणमहावराहजिणचंदसूरिसीसाणम् ॥
सिरिअम्मएवसूरीण पयपंकवराएहिम् ॥ ६०९ ॥
सिरिविजयसेनगणहरकणिट्ठजसदेवसूरिजिठेहिम् ॥
सिरिनेमिचंदसूरिहिं सविणयं सिस्स भणिएहिम् ॥ १६० ॥
समयरयणाउ रयणार्णविव समुत्थदाराइ ॥
निउणनिहालणपुव्वं गहिउ संजत्तएहिं वा ॥ ६११ ॥
पवयणसारोद्धारो रइउं सपराविबोहकज्जंमि
जं किंचि इह अजुत्तं बहुसुआ तं विसोहंतु ॥ ६१२ ॥
जाव जइं भुवणत्तयमेयं रविससिसुमेरुगिरिजुत्तम् ॥
पवयणसारुद्धारो ता नंदउ बहु पढिज्जंतो ॥ ६१३ ॥

टी० इह यद्यपि यद्भवितव्यं तदेव भवति तथापि शुभाशुभफलत्वाच्छोभनार्थे प्रशंसा विधेयेति दर्शनार्थमायशसां [दर्शनार्थमाशंसां] कुर्वन्नाह यावदेतद्विजयते भुवनत्रयं स्वर्गमर्त्यपाताललक्षणं रविशशिमेरुगिरियुक्तं दिनकरतुहिनकरसुर-गिरिपरिगतम् तावदयं प्रवचनसारोद्धारग्रंथो बुधैस्तत्त्वाववबोधबंधुरबुद्धिभिः पठ्यमानो नंदतु शिष्यप्रशिष्यपरंपराप्रचारितरूपां समृद्धिमासादयतु ॥
इति श्रीसिद्धसेनसूरिविरचिता प्रवचनसारोद्धारवृत्तिः समाप्ता ॥

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
१९०	पारठासंठिए ...... Begins— ॥ ॐ नमो वीतरागाय ॥ नमह नयनमिरनरवइसरसिरुहवियासणम् ॥ भुवणपणयं निहयतमतिमिरनियरं वीरजिणदिणेसरं सिरसा ॥ १ ॥ Ends— पारठासंठिए संमत्ता वड्डावलिपुरीए एसा फग्गुणचउमासे पज्जुन्नसूरिणो धम्मनत्तुएणं तु सुयाणुसारेण गणिणा जसदेवेणं उद्धरिया एत्थ पढमपई २२ पूजाविधानं समाप्तमिति	यशोदेवः	२९८	४	३४	...	संपूर्णम्
१९१	आचारविधिः ...... Begins— स श्रीवीरजिनो जीयाद्यस्य पादनखांशवः ॥ विकाशे भव्यराजीव राजेसू [राजिष्व] रुणभावनः ॥ १ ॥ Ends— आचारविधिग्रंथं विधिग्रंथविधिनात्र लेखयामास ॥ १७ ॥ भासते ॥ १८ ॥	......	१७२	७	५७-६०	१३९२	संपूर्णम
१९२	उपदेशमाला ...... Begins— ॥ नमिऊण जिणवरिंदे इंदनरिंदच्चिए ॥ Ends— इय धम्मदासगणिणा......पंचसया चेव बायाला ॥ ५४२ ॥	धर्मदासगणिः	१७८	६	३२	...	संपूर्णम्

Digitized by Google

उपदेशमाला	मलधारिहेमच-न्द्रसूरिः	...	...	...	...	संपूर्णम्
Begins—						
सिद्धमकम्ममविग्गहमकलंकमसंगमक्खयं धीरम् ॥						
पणमामि सुगइपच्चलपरमत्थपयासणं वीरम् ॥ १ ॥						
Ends—						
उवएसा भव्वेहिं सया सुहत्थीहिम् ५०५ इति मलधारिश्रीहेमचंद्रसूरिविरचितं उपदेशमालाप्रकरणं समाप्तम् ॥						
योगशास्त्रस्य प्रकाशाः ४	हेमचन्द्रः	...	...	...	...	......
वीतरागस्तोत्रम्	हेमचन्द्रः	...	...	...	...	......
संग्रहणिः						
क्षेत्रसमासः						
धर्मोपदेशमाला						
विवेकमंजरी						
Ends—						
इय आसडेन रइयं वसुजलहिदिणं सुचारियंमि ॥ ४४ ॥						
इगुणत्तीसीभावना						
Ends—						
वज्जंति जाणमाणा अयाणमाणा य वज्झंति ॥						
श्रावकविधिः—मागधी						
Begins—						
जत्थ पुरि जिणभवणं ॥						
Ends—						
तेण संसारो २१						
पव्वज्जाविहाणपगरणम्						
Begins—						
संसारविसमसायर						
कम्मरयणपमज्जणं धीर २९ पव्वज्जाविहाणपगरणम्						

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
१३४	केसीगोयमिज्जम्	......	२-४२	३	५०	...	......
	Ends—						
	संथुया ते पसीयंतु भयवं किसिगोयमाचि बेमि ॥						
	नेमिराजर्षिकेशीगोयम अध्ययनं कतिचित् केसीगोयमिज्जं सम्मत्तम् ॥						
१३५	सुप्पणीढ्ढाणकुलयम्	......	९	४	४८	...	......
	Begins—						
	जिणे सिद्धे नमंसित्ता सव्वसाहू य भावउं ॥						
	वोछं सुयाणुसारेणं सुप्पणीढ्ढाणसुत्तमम् ॥ १ ॥						
	Ends—						
	असासयं सव्वमिणं मुणंतो गुरूवएसं सययं कुणंता ॥						
	सु [मु] चंति दुख्खाण परंपराए नमंति दीठं न य संपराए ॥ ९० ॥						
	कुलयं सम्मत्तम् ॥						
१३६	सम्माराहणाकुलयम्	......	२६	४	४४	...	......
	Begins—						
	दाणाइ चउव्विहधम्ममेककालं च देसिउं लोए ॥						
	करुणाए च उवयणं सम्मं नमिउं महावीरम् ॥ १ ॥						
	Ends—						
	होउ बहुजंपिएणं पुव्वमुणीणं सरित्तु [न्तु] चरियाइम् ॥						
	आराहणाए तह रमसु जलह लहुं लहसि सिद्धिपयम् ॥ ७० ॥						
	आराहणाकुलयं सम्मत्तम् ॥						
	—आराधनाकुलकम्	अभयदेवसूरिः	...	...	...	...	......
	Begins—						
	आलोयणा वयाणं						

Digitized by Google

	Ends— इय आराहणाकुलयं रइयं सिरिअभयदेवसूरीहिम् ॥ भवियाणणुग्गहट्ठं सरणठं अप्पणो तइय ॥ ८६ ॥						
११७	धम्मोवएससरूवम् .... Begins— नमिऊं जिणवरवीरं धीरिमहेउं खलंतखवगस्स ॥ धम्मोवएससरूवं कवयं डस्सग्गियं वोच्छम् ॥ १ ॥ Ends— लोकेकलमलोय ॥ ५४ ॥ —चउसरणपयन्ना —भवभावना —जीवाणुसिद्धि कुलयम्	......	४९	४	४०	...	......
	Begins— पणमियभियं कवयणं सिरिवीर Ends— तस्स मस्सइ लज्जमोहो २९ जीवाणुसिद्धिकुलयं समाप्तम्						
११८	धनपालपञ्चाशिका—सावचूरिः ऋषभपञ्चाशिका वा .... Begins— मू० जय जंतुकप्पपायव वंदाय पंकयवणस्स ॥ सयलमुणिगामगामिणि तिलोयचूडामणि नमो ते ॥ १ ॥ टी० नमस्तुभ्यंजंतुकल्पपादय जगति विष्टपे Ends— मू० इय झाणग्गिपलीवियकम्मिंधण बालबुद्धिणावि मए ॥ थुउ भवभयसमुद्दबोहित्थ बोहिफलो ॥ ५० ॥ टी० आत्मनोभिधां दर्शयाति धनपाल इति ॥ संवत् १२६९	धनपालः	२९	...	...	१२६९	संपूर्णम्

Digitized by Google

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
१३९	कल्पसूत्रम्—कालिकाचार्यकथासहितम्..........................	......	१३०	...	...	...	......
१४०	क्षेत्रसमासः..	......	९६–१७८	...	...	...	......
	—सत्तठांणा						
	—मूलशुद्धिप्रकरणम्						
	—पंचकल्याणकम्						
	—शालिभद्रचरित्रम्						
	Begins—						
	सुरवरकयबहुमाणं						
	Ends—						
	सोख्ख भुंजिउं जंति मोख्खम् ॥ १७९ ॥ सालिभद्दचरित्तं सम्मत्तम् ॥						
	—थेरावलि						
	Begins—						
	जयइ जगजीवजोणीवियाण						
	Ends—						
	णाणस्स परूवणं वोत्थम् ॥ ५० ॥ थेरावलि सम्मत्ता ॥						
	—गाथाकोसः						
	Begins—						
	निज्जुरियजरामरणं वंदित्ता जिणवरं महावीरम् ॥						
	छप्पन्नगाहाउं वुच्छं सुयणस्स जोगाउं ॥ १ ॥						
	Ends—						
	परलालह घुंटंति ॥ ६४ ॥ गाथाकोसः ॥						
१४१	समयसारपहूडो सटीकः मू० मागध्यां टी० संस्कृते	टी० अमृतचन्द्रः	१८९	५–७	१००–११२	...	संपूर्णम

Begins—

ह्री० ॥ ॐ नमः परमात्मने ॥
- - - - प्रथ - - नमः समयसाराय स्वानुभूत्याचकाशते ॥
विश्वभावाय भावाय सर्व्वभावान्तरछिदे ॥ १ ॥
मू० वंदित्तु सव्वसिद्धेनुवमचम [व] णोव [ग] मं गइं पत्ते ॥
वोछामि समयपाहुडमिणमो सुअकेवलीभणियम् ॥ १ ॥

Ends—

उदितममृतचंद्रज्योतिरेतत्समंताज्ज्वलतु विमलपूर्णं निःसपत्नस्वभावम् ॥
इति समयसारव्याख्यायामात्मख्यातौ नवमोंकः यस्मा ...नकिंचित्कलः
इत्यात्मख्यातिनामसमयसारव्याख्या समाप्ता ॥

१४२	महानिशीथसूत्रम्	......	२४३	५	५८	१३१७	......

Begins—

॥ ॐ नमो तित्थस्स ॐ नमो अरहंताणं । सुयं मे आउसं तेणं भगवया
एवमख्खायं इह खलु छउमत्थसंजमकिरियाए वद्धमाणे

Ends—

भवइ ॥ छ ॥ चत्तारि सहस्साइं पंचसयाउं तहेव चत्तारि सिलोगा चिय
महानिसीहंरि पाएण ग्रंथाग्रं ४५५४ महानिशीथं समातम् ॥
आल्ही आमिणि सेयत्थ पुत्थिया सिरिमहानिसीहस्स ॥
रूपलसुसाविपाए लिहाविया तेरसत्तरसे ॥

१४३	तदेव	......	२३९	५	६०	...	......
१४४	तदेव	......	२२०	५	६२	...	......
१४५	त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरित्रस्य प्रथमं पर्व	हेमचंद्रः	५१२	४	४९	...	......
१४६	बृहज्जातकम्	वराहमिहिरः	६०	३-६	४८	...	......

Begins—

॥ ॐ नमः सूर्याय ॥ मूर्त्तित्वे परिकल्पितः शशिभृतोवर्त्मा पुनर्जन्मना

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	Ends— चत्वार्येस्मिन् वृत्तसंख्याशतानि ४ इति बृहज्जातकं समाप्तम् ॥						
१४७	निसीहसूत्तम्	......	७६	...	...	१२१७	संपूर्णम्
	Begins— ॥ नमः सर्वज्ञाय । जे भिक्खु हत्थकम्मं करइ करेंतं वा सादिज्जइ **Ends**— अहीएमतिरित्तं तेण परं छम्मासा ॥ छ ॥ निसीहे वीसइमो संवत् १२१७						
१४८	लग्गकुंडलिका	हरिभद्रसूरिः	१७	...	...	...	संपूर्णम्
	Begins— ॥ अवितहसव्वाएसं नमिउं च [उ] वीसमं जिणवरेसुम् । वुछामि समासेणं लग्गंगरूवएसेणम् ॥ १ ॥ **Ends**— २८ इय तिविहसुद्धिजुत्तं तीएवित्तं च वन्नियं लग्गम् ॥ जं किंचि इह अजुत्तं सोहिंति तं विउता ॥ १२८ ॥ लग्गकुंडलिका समाप्ता ॥						
१४९	प्रवचनसारोद्धारः—सटीकः मू० मा० टी० सं०	मू०नेमिचन्द्रसूरिः टी०सिद्धसेनसूरिः	२४९	५	६४	...	संपूर्णम्
	Begins— मू० नमिऊण जुगादिजिणं वोछं भव्वाण जाणणानिमित्तम् ॥ पवयणसारुद्धारं गुरूवएसा समासेणम् ॥ १ ॥ टी० ॐ नमः ॥ सत्रद्धैरपि यत्तमोभिरखिलैर्न स्पृश्यते कुत्रचि- त्संघस्कालकलाभिरप्यनुकुलं यन्नीयते न क्षयम् ॥						

तेजोभिः स्फुरितैः परैरपि हठादाक्रम्यते यन्न त-
ज्जैनं सर्वजगत्प्रकाशनपटुज्योतिश्चिरं नंदतात् ॥ १ ॥
यो ध्यानेन निमूलकाषमकषद्वेषादिविद्वेषिणो-
यस्त्रैलोक्यविलोकनैकरसिकं ज्योतिः किमप्यातनोत् ॥
यः सद्भूतमशेषमर्थमवदत् दुर्वादिविन्नासकृ-
द्देवार्च्यः शिवतातिरस्तु स विभुः श्रीवर्द्धमानस्सताम् ॥ २ ॥
स्वगुरूणामादेशं चिंतामणिसोदरं समासाद्य ॥
श्रेयस्कृते करोमि प्रवचनसारस्य वृत्तिमिमाम् ॥ ३ ॥
इह हि शिष्टाः

Ends—

मू० धम्मधरुद्धरणमहावराहजिणचंदसूरिसीसाणम् ॥
सिरिअम्मएवसूरीण पयपंकवराएहिम् ॥ ६०९ ॥
सिरिविजयसेनगणहरकणिट्ठजसदेवसूरिजिठेहिम् ॥
सिरिनेमिचंदसूरिहिं सविणयं सिस्स भणिएहिम् ॥ ६६० ॥
समयरयणाउ रयणार्णविव समुत्थदाराइ ॥
निउणनिहालणपुव्वं गहिउं संजत्तएहिं वा ॥ ६११ ॥
पवयणसारोद्धारो रइउं सपराविबोहकज्जंमि
जं किंचि इह अजुत्तं बहुसुआ तं विसोहंतु ॥ ६१२ ॥
जाव जइं भुवणत्तयमेयं रविससिसुमेरुगिरिजुत्तम् ॥
पवयणसारुद्धारो ता नंदउ बहु पढिज्जंतो ॥ ६१३ ॥

टी० इह यद्यपि यद्भवितव्यं तदेव भवति तथापि शुभाशुभफलत्वाच्छोभनार्थे प्रशंसा विधेयेति दर्शनार्थमायशसां [दर्शनार्थमाशंसां] कुर्वन्नाह यावदेतद्विजयते भुवनत्रयं स्वर्गमर्त्यपाताललक्षणं रविशशिमेरुगिरियुक्तं दिनकरतुहिनकरसुरगिरिपरिगतम् तावदयं प्रवचनसारोद्धारग्रंथो बुधैस्तत्त्वावबोधबंधुरबुद्धिभिः पठ्यमानो नंदतु शिष्यप्रशिष्यपरंपराप्रचारितरूपां समृद्धिमासादयतु ॥
इति श्रीसिद्धसेनसूरिविरचिता प्रवचनसारोद्धारवृत्तिः समाप्ता ॥

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
१९०	पारठासंठिए .... Begins— || ॐ नमो वीतरागाय || नमह नयनमिरनरवइसरसिरुहवियासणम् || भुवणपणयं निहयतमतिमिरनियरं वीरजिणदिणेसरं सिरसा || १ || Ends— पारठासंठिए संमत्ता वड्डावल्लिपुरीए एसा फग्गुणचउमासे पज्जुन्नसूरिणो धम्मनत्तुएणं तु सुयाणुसारेण गणिणा जसदेवेणं उद्धरिया एत्थ पढमपई २३ पूजाविधानं समाप्तमिति	यशोदेवः	२९८	४	३४	...	संपूर्णम्
१९१	आचारविधिः .... Begins— स श्रीवीरजिनो जीयाद्यस्य पादनखांशवः || विकाशे भव्यराजीव राजेसु [राजिष्व] रुणभावनः || १ || Ends— आचारविधिग्रंथं विधिग्रंथविधिनात्र लेखयामास || १७ || भासते || १८ ||	......	१७२	७	५७-६०	१३९२	संपूर्णम
१९२	उपदेशमाला .... Begins— || नमिऊण जिणवरिंदे इंदनरिंदच्चिए || Ends— इय धम्मदासगणिणा......पंचसया चेव बायाला || ५४२ ||	धर्मदासगणिः	१७८	६	६२	...	संपूर्णम्

उपदेशमाला .... Begins— सिद्धमकम्ममविग्गहमकलंकमसंगमक्खयं धीरम् ॥ पणमामि सुगइपचलपरमत्थपयासणं वीरम् ॥ १ ॥ Ends— उवएसा भव्वेहिं सया सुहत्थीहिम् ५०५ इति मलधारिश्रीहेमचंद्रसूरिविरचितं उपदेशमालाप्रकरणं समाप्तम् ॥	मलधारिहेमच-न्द्रसूरिः	...	...	...	...	संपूर्णम्
योगशास्त्रस्य प्रकाशाः ४	हेमचन्द्रः	...	...	...	...	......
वीतरागस्तोत्रम्	हेमचन्द्रः	...	...	...	...	......
संग्रहणिः **क्षेत्रसमासः** **धर्मोपदेशमाला** **विवेकमंजरी** Ends— इय आसडेन रइयं वसुजलहिदिणं सुचारियंमि ॥ ४४ ॥ **इगुणत्तीसीभावना** Ends— वज्जंति जाणमाणा अयाणमाणा य वज्झंति ॥ **श्रावकविधिः—मागधी** Begins— जत्थ पुरि जिणभवणं ॥ Ends— तेण संसारो २१ **पव्वज्जाविहाणपगरणम्** Begins— संसारविसमसायर कम्मरयणपमज्जणं धीर २९ पव्वज्जाविहाणपगरणम्						

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	—संयममंजरी						
	Begins—						
	नमिऊण नमिरतिय						
	—ऋषभपञ्चाशिका	धनपालः	...	...	...	...	......
	Begins—						
	जय जंतुकप्पपायव चंदाय वराय पंकयवणस्स ॥						
	Ends—						
	बोहित्थं बोहिफलो ॥						
	इति श्रीऋषभदेवपंचाशिका पंडितधनपालविरचिता समाप्ता ॥						
१५३	बृहत्संग्रहणि :	......	९५	५	७२	...	......
	—उपदेशमाला	हेमचन्द्रः	...	...	...	...	......
	—श्रावकदिनकृत्यम्						
	Begins—						
	वीरं नमिऊण तिलोयभाणुं						
	Ends—						
	तं मज्झमिछामिह दुक्कडंति ॥ ३४० ॥						
१५४	प्रतिक्रमणम्	......	१०२	५	७०-७५	...	......
	Begins—						
	नमो वीयरागाण सव्वन्नूणं देविंदपूइयाणं						
	Ends—						
	पडिक्कंतो वंदामि जिण चउ हीसं ५० ।						
	—धर्मलक्षणम्						
	—उपदेशरत्नमालिका						

Digitized by Google

	—क्षेत्रसमासः	सोमतिलकसूरिः	...	...	...	...	संपूर्णम्
	Begins—						
	॥ सिरिनिलय केवलिणं अवितहवयणं नमित्तो वीरजिणम् ॥						
	नरखित्तविआरलवं वुछामि सुआउ सपरहिअम् ॥ १ ॥						
	Ends—						
	इअ नरखित्तविआरो सोमतिलयसूरिणा समासेण ॥						
	लिहिउ सपरसि हिउ सोहेअव्वो सुअहरेहि ॥ ३३ ॥						
	इति क्षेत्रसमासः समाप्तः ॥						
	—भवभावना						
	—कल्याणमंदिरस्तोत्रम्						
	—वीतरागस्तोत्रम्						
	—ऋषिमंडलम्						
	Begins—						
	भत्तिभरनमिरसुरवरकिरीड						
	Ends—						
	समणहं काउसोलहइ सिद्धिसुहम् ॥ २१० ॥						
१९५	त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरित्रस्य—चतुर्थ पर्व	हेमचन्द्रः	२९३	३	...	...	......
१९६	धर्मोपदेशमाला	......	४७	३-५	८०-८५	...	......
	वीरचरियम्	जिनेश्वरसूरिः	...	...	...	...	......
	Begins—						
	वीरजिणेसरवरचरिउ अइसयसयहिं महिउ						
	Ends—						
	वरजिणेसरसूरिहिं सीसिं । सुविहियह — — — — — १०८ वीरचरियं सम्मत्तम् ॥						
१९७	कम्मपयडि—सावचूर्णि—मागधी	......	११९	६	७०	...	अपूर्णम्
	Begins—						
	सिद्धोनिद्धुयकम्मो सहम्मपणापगो तिजग						

Digitized by Google

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	Ends— इय कम्मपयडिगाहा इयत्ति एवं कम्मपयाडिपगयं कम्मपगइ अधिकारं - - - - - - - -						
१५८	ऋषिमंडलस्तवः ...... Begins— इसिमंडलस्स गुणमंडलग्ग तवनियमंडलधरस्स Ends— परिसाए दिन्नु बोहिं मज्झय सिद्धिवसहिं उववििहतु १७१ ऋषिमंडलस्तवः समाप्तः	......	२८	३	४१	...	......
१५९	परिग्रहप्रमाणप्रकरणम् ...... Begins— संसारसिंधूत्तमजाणवंतं Ends— मोख्खफलेणं गिहिधम्मसालो ६६ परिग्रहप्रमाणं समाप्तमिति ||	मानतुंगसूरिः	१२	८	८२-८५	...	......
	—जिनस्तुतिः ...... Begins— संसारसिंधूत्तमजाणवंतं Ends— इति वर्णमाननामा घुरंकपितृमातृकीर्त्तनाज्जिनपाः || श्रीचंद्रगुप्तसूरिभिरभिष्टुताः शिवसुखं दद्युः || २५ ||	चंद्रगुप्तसूरिः	...	...	...	...	......
	—द्वादशव्रतनिरूपणम् ...... Begins— संसारसिंधू ८	मानतुंगसूरिः	...	...	...	...	......

Digitized by Google

	मोक्खफलेणं गिहधम्मसाला ८१						
१६०	शालिभद्रचरित्रम्—मागधी	......	७२	१-४	६८-७२	...	......
	पुंडरीकस्तवः—मागधी Begins— आरंभे सुनियत्ता Ends— अइरेणं साहुसव्वक्खारम् ११८ पुंडरीकस्तवः सुकोसलचरितम्—मागधी Begins— नामिऊण चलणजुयलं Ends— इह लोए उत्तसोक्खम् ९७ देवइचरित्तं सम्मत्तम् जोगसयम्—मागधी Begins— नमिऊण जोगिणाइं Ends— सिद्धीए सया अविरहोय १०१ जोगसयं सम्मत्तम् अजितशान्तिस्तवः—मागधी Begins— अजियं जियसव्वभयं Ends— उवसग्गवारणोएसो						
१६१	उपदेशमाला	धर्मदासः	...	...	...	...	......
	Begins— ॥ नमिऊण जिणवरिंदे इंदनरिंदचिए तिलोयगुरू ॥ Ends— गाहाणं सव्वगं पंचसया चेव बायाला ॥ ५४२ ॥						

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	—भवभावना	हेमचन्द्रः	...	...	...	...	......
	Begins—						
	॥ नमिऊण नमिरसुरवर ॥						
	Ends—						
	भवभावणावररयणावलीए कीरउ अलंकारो						
	इति श्रीहेमचंद्रसूरिविरचिता भवभावना समाप्ता ॥						
	—कर्मस्तवः						
	—कर्मविपाकः						
	—सयगम्						
	—सत्तरी						
	—ऋषिमंडलम्						
	—उपाणसयम्						
१६२	दशवैकालिकसूत्रम्	......	६०	९	६३-६९	...	......
१६३	वीतरागस्तोत्रम्	हेमचन्द्रः	९९	३	४४	...	......
१६४	भक्तामरस्तोत्रवृत्तिः	शान्तिसूरिः	२९	४	४६	...	......
	Begins—						
	॥ ॐ नमो वीतरागाय ॥						
	वृत्तिं भक्तामरादीनां स्तवानां वच्मि यथोचितम् ॥						
	संक्षेपान्मुक्तिलाभाय सुखबुद्धिप्रबुद्धये ॥ १ ॥						
	Ends—						
	पुष्पकलिता च कंठे गलप्रदेशे ध्रियते ॥						
	श्रीखंडेलगछसंबंधिश्वेतांबरश्रीशांतिसूरिविरचितमानतुंगाचार्यकविकृतभ-क्तामराख्यसूत्रवृत्तिः परिसमाप्ता ॥						

१६५	उघनिर्युक्तिः .... Begins— ॥ ॐ नमः सर्व्वज्ञाय ॥ दुविहोवक्कमकालो सामाचारी अहाउयं चेव ॥ Ends— एसा अणुग्गहत्था फुडावियडविसुद्धवंजणा इणमो एक्कारसहिं सएहिं अठाहिं अहिएहिं संगहिया ११५६ उघनिर्युक्तिः समाप्ता ॥	......	८५	३-४	५३	...	......
१६६	पिंडनिर्युक्तिः .... Begins— ॥ ॐ नमः सिद्धेभ्यः ॥ पिंड उग्गमं उप्पायणेसणा संजोयणाप्पमाणेयं Ends— निज्जरफला अज्झत्थविसोहिजुत्तस्स ॥ ७ ॥ संवत् १२०९ कार्त्तिक वदि १२ सोमे	......	१३९	४	५०	१२०९	......
१६७	दसवेयालियणिज्जुतीउ .... Begins— नमः सिद्धिगतिमुवगयाणं कम्मविसुद्धाण सव्वसिद्धाणम् ॥ णमिऊणं दसकालियणिज्जुत्तिं कित्तइस्सामि ॥ १ ॥ Ends— तं सव्वणयविसुद्धं जं चरणगुणठिउ साहू ४४१ ॥ चूलियज्झयणनिज्जुत्ती सम्मत्ता ॥ दसवेयालियणिज्जुत्तीउ सम्मत्ताउ ॥	......	३	...	...	...	......
१६८	महावीरस्तोत्रम्—मागधी .... Begins— घरिसिद्धइजाउ जिणु चउवीसवउज्जवीरु	......	६	...	...	...	......

13

Digitized by Google

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	Ends—						
	भवजलहि । सासयसुह संपत्तु ३० श्रीमहावीरस्तोत्रं समाप्तम् ॥						
१६९	दशवैकालिकसूत्रम्—मागधी	......	९७	...	...	...	......
१७०	पाक्षिकसूत्रम्	......	...	...	...	...	......
१७१	पारिठासंठिअण—सुयणरयणा वा	यशोदेवसूरिः उद्योतनसूरि-शिष्यः-मुनिचंद्र-धर्मसहोदरः	२९९	९	३२-३९	१२८९	......
	Begins—						
	नमह नयनमिर नरवइसरसिरुहवियासणम् ॥						
	भुवणपणयं निहयतमतिमिरनियरं वीरजिणदिसरं सिरसा ॥ १ ॥						
	- - - - इय नमिउं वीरजिणं थोऊण सरस्स ईच भावेणम् ॥						
	भवियजण बोहणत्थं उवएसं किंचि वोछामि ॥ ३ ॥						
	Ends—						
	इइ वलिक्कारेणं कव्वकरणंणि जायवसणेणम् ॥						
	एसा कहिया रइया तेणय णोणुसरणत्थम् ॥ २० ॥						
	पारिठासंठिए संमत्ता वड्डावल्लीपुरीए एसा फग्गुणचउमासे पज्जुन्न सूरिणो धम्मनत्तुएणं तु सुयणुसारेण गणिणा जसदेवेणं उद्धरिया एत्थ पढमयई २३ पूजाविधानं समाप्तमिति ॥						
	संवत् १२८९ ॥						
१७२	पाण्डवचरित्रम्—एकादशसर्गात्	......	२३४	...	...	...	......
	Ends—						
	विहरिरेफार्पितमहिममहाकाव्यमेतद्विनोतु ॥ २८९ ॥						
	इति मलधारिश्रीदेवप्रभसूरिविरचिते पांडवचरित्रेष्टादशः सर्गः ॥						

Digitized by Google

१७३	आगमिकवस्तुविचारसारप्रकरणम्—वा षडशीतिप्रकरणम्—सटीकम्. Begins— टी॰ नत्वा जिनं विधास्ये विवृतिं जिनवल्लभसूणि तस्य [मुनिस्तस्य] ॥ आगमिकवस्तुविस्तरविचारसारप्रकरणस्य ॥ १ ॥ मू॰ निच्छिन्नमोहपासं पसरियविमलकेवलपयासम् ॥ पणयजणगुरियासं पणमित्तु जिणपासम् ॥ १ ॥ वोछामि जीवमग्गणगुणठाणुवडेगजोगलेसाई ॥ Ends— मू॰ जिणवल्लहोवणीयं जिणवयणामयसमुद्दबिंदुमिमम् ॥ हियकंखिणा कुहजणा निसुणंतु गुणंतु जाणंतु ॥ ८६ ॥ इत्यागमिकवस्तुविचारसारप्रकरणम् टी॰ वर्षे शतैकादशके द्वासप्तत्याधिके नभोमासे ॥ सितपंचम्यां स्तेये समर्थिता वृत्तिकेयमिति ॥ इति षडशीतिप्रकरणवृत्तिः ॥ संवत् १२१६	जिनवल्लभगणिः	६९	५	५५	१२१६	संपूर्णम
१७४	—श्रावकधर्मः Begins— ॥ नमिऊण वद्धमाणं सावगधम्मं ॥ Ends— भवविरहं होई कम्माणम् —कर्मविपाक : —कर्मस्तवः	......	७५	४	४५	...	......
	—आगमिकवस्तुविचारसारप्रकरणम् Begins— निछिन्नमोहपासं पसरियविमलकेवलपयासम ॥	जिनवलभगणिः	...	...	...	...	......

Digitized by Google

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	Ends— सुणंतु गुणंतु जाणेतु ८६ इत्यागमिकवस्तुविचारसारप्रकरणं कृतिरियं जिनवल्लभगणेः ॥						
१७५	कर्मादिविचारसारः	जिनवल्लभः	१५०–१८८	५	५०	१२१०	......
	Begins— सयलंतरायवीरं – – – – कम्माइविचारसारलवम् ॥ १ ॥ Ends— परेवि वोहिंतु सोहिंतु १५२						
१७६	दशवैकालिकसूत्रम्	......	७२	...	...	...	......
१७७	पाक्षिकसूत्रम्	......	१५३	...	...	...	......
	Begins— अण्णाणमोहदलणी जणणी सयनाण भवियलोगस्स ॥ सिरसा सहरिसभावो पणमामि सुयाय सुयदेवि ॥ १ ॥ तित्थेकरेइतित्थे अतित्थसिद्धे Ends— सामत्थए वेदामि ॥ क्षामणकसूत्रं समाप्तमिति ॥ —पवज्जाविहाणसूत्तम् Begins— संसारविसमसायर Ends— जिणधम्मे आयरे कुणह ॥ २४ ॥ पव्वज्जाविहाणं सम्मत्तं ॥ —थिरावलि Begins— जयइ जगजीव ॥						

Digitized by Google

	Ends— पइवण वीत्थं ॥ ५० ॥ थिरावलिया सम्मत्ता ॥						
	—पिंडविशुद्धि: .... Begins— देविंदवंदवंदियपयारविंदेभिवंदिय जिणदेवे ॥ वुछामि सुविहियं पिंडविसोहिं समासेण ॥ १ ॥	जिनवल्लभगणि:	...	...	...	...	......
	—शोभनस्तुति: .... Begins— भव्यांभोजविबोधनैकतरणे विस्तारिकर्म्मावलि- रंभासामज नाभिनंदन महानष्टापदाभासुरैः ॥ भक्त्या वंदितपादपद्म विदुषां संपादय प्रोज्झिता- रंभासामजनाभिनंदनमहानष्टापदाभासुरैः ॥ १ ॥ Ends— सरभसनततनाकनारीजनोरोजपीठालुठत्तारहारस्फुरद्रश्मिसारकमांभोरुहे परम वसुतरांगजारावसन्नाशितारातिभाराजिते भासिनी हारतारा बलक्षेमदा ॥ क्षणरुचिरुचिरोरुचंचत्सटासंकटोत्कृष्टकंठोद्भटे संस्थिते संकटाद्रव्यलोकं त्वमंबांबिके परमवसुतरां गजारावसन्ना शितारातिभा राजिते भासि नीहार तारा बल- क्षेमदा ॥ ९६ ॥ इति विचित्रयमकबंधेन शोभनस्तुतयः संपूर्णाः ॥	शोभनाचार्य:	...	...	...	...	संपूर्णम्
१७८	क्षेत्रसमास: .... Begins— नमिऊण सजलजलहरनिभस्स ॥ Ends— लोगो चउदसरज्जुउं ८६ खेत्तसमासो सम्मत्तो ॥ गौतमपृच्छा Begins— नमिऊण तित्थनाहं जाणंतो तहय गोयमो भयवं ॥	......	१७३	...	...	...	......

Digitized by Google

No.	Name of Work.	Author's name.	No. of leaves.	No. of lines on each page.	No. of letters in each line.	Age.	Remarks.
	—आउरपचाख्खाण Begins— देसेक्कदेसविरउ Ends— खयं सव्वदुख्खाणम् ॥ ६० ॥ अउरपच्चख्खाणं सम्मत्तम् ॥						
	—अजितशांतिस्तवः............	जिनवल्लभः	...	...	...	...	संपूर्णम्
	Begins— उल्लासिक्कमनख्खनिग्गयपहादंडछलेणंगिणं वंदारूण दिसंत इव्व पयडं निव्वाणमग्गावलिम् ॥ कुंदिंदुज्जलदंतकंतिमिसउ नीहंतनाणं कुरु- क्केरे दोवि दुहिज्ज सोलसजिणे थोसामि खेमंकरे ॥१॥ Ends— इय विजयाजियसत्तुपुत्त सिरिअजियजिणेसर तह अइराविससेणतणइ पंच- मचक्कीसर तित्थंकर सोलसमसंतिजिण वल्लह संतह कुरु मंगलमवहर सुदुरिय- मखिलंपि थुणं तह ॥ १७ ॥						
	—प्रश्नोत्तररत्नमालिका	विमलचंद्रसूरिः	...	...	...	...	संपूर्णम
	Begins— कः खलु नालंक्रियते दृष्टादृष्टार्थसाधनपटीयान् ॥ कंठस्थितया विमलप्रक्रांतरत्नमालिकया ॥ १ ॥ Ends— कंठगता कैं न भूषयति ॥ २८ ॥						
	—धर्मलक्षणम् Begins— धर्म्मार्थं क्रियते लोको न च धर्मं परीक्ष्यते ॥						

Digitized by Google

	Ends— गच्छन्ति परमां गतिम् ॥ धर्मलक्षणं समाप्तम् ॥						
	—उपदेशमाला ...... Begins— नमिऊण जिणवरिंदे इंदनरिंदच्चिए तिलोयगुरु ॥ उवएसमालमिणमो वुच्छामि गुरूवण [ए] सेणम् ॥ १ ॥ Ends— गाहाणं सव्वग्गं पंचसया चेव बायाला ॥ ५४२ ॥	धर्मदासगणिः	...	...	...	...	संपूर्णम्
१७९	प्रशमरतिः ...... Begins— नाभेयाद्याः Ends— जिनशासनार्णवादाकृष्टां धर्मकथिकामिमाम् ॥ श्रुत्वा रत्नाकरादिव जरत्कपर्दिकामुद्धृता भक्त्या ३१० – – – – महत्सासनं जयति ३१३ ॥	उमास्वाति-वाचकः	१४	...	...	...	संपूर्णम्
	—अर्हत्प्रवचनव्याख्या ...... Begins— अथातोऽर्हत्प्रवचनं व्याख्यास्यामः तद्यथा तत्रेमे षट्जीवनिकायाः	......	...	...	...	...	त्रु.
१८०	गौडवधकाव्यम्—मागधी ...... Begins— ॥ ॐ नमो जिनराजाय ॥ पढमं च्चिय धवलकडेववीअमंबुरुहगोअरं नमह ॥ हरिजढराने – मुखित्तनालसुत्तं पिवसयंभुम् ॥ १ ॥ Ends— कइरायलंछणस्स ववप्पइरायस्स गउडवहं ॥ नामेण कहावीढं रइयं च्चिय तह समत्तं च ॥	वाक्पतिः	...	...	...	...	अपूर्णम्

Digitized by Google

APPENDIX II.

BÂṆA;

HIS PREDECESSORS AND CONTEMPORARIES.

The circumstance that Bâṇa can be assigned with absolute certainty to the first half of the seventh century of the Christian era lends great importance to the introductory verses of the Harsha Charita, in which reference is made to other known and unknown poets.* I will first transcribe the passage, marking the various readings in my MSS. of the text, and in a copy of the commentary which I have procured from Jeypore, and then offer some remarks as to the conclusions which may be drawn from it:—

ओं श्रीगणेशाय नमः[1] ओं[2]
इच्छादिशक्तिनिचयप्रसरक्रमेण
विश्वावभासनविधौ प्रथितप्रभावा ।
याध्यायिनां हृदयकोकनदप्रतिष्ठां[3]
रूपं प्रकाशयति नौमि सरस्वतीं तां ॥ १
नमस्तुंगशिरश्चुम्बिचन्द्रचामरचारवे ।
त्रैलोक्यनगरारम्भमूलस्तम्भाय शंभवे ॥ २
[4]हरकण्ठमहानन्दमीलिताक्षीं नमाम्युमाम् ।
कालकूटविषस्पर्शजात[5]मूर्च्छागमामिव ॥ ३
नमः सर्वविदे तस्मै व्यासाय कविवेधसे ।
चक्रे पुण्यं सरस्वत्या यो वर्षमिव भारतं ॥४
प्रायः कुकवयो लोके रागाधिष्ठितदृष्टयः[6] ।
कोकिला इव जायन्ते वाचालाः कामचारिणः[7] ॥५

---

* The following paper is extracted from the Introduction to my edition of Bâṇa's Kâdambarî. I have omitted the analysis of the Harsha Charita itself, given there, as we may shortly expect the results of a more thorough examination of that work from the pen of Dr. Führer.

[1] ओं श्रीगणेशाय नमः. C ओं नमः सर्वज्ञाय. [2] ओं इच्छादिशक्तिनिचयप्रसर° B, C, and Com. omit ओं and this verse. For प्रसर, B reads प्रचय. [3] प्रतिष्ठा Both MSS. write प्रतिष्टा. [4] हरकण्ठमहानन्द. A हरकंठामहामन्द. (*sic.*) [5] स्पर्शजात. C स्पर्शाज्जात. [6] दृष्टयः. A मुर्तयः [7] कामाचारिणः. B, C, and Com. कामकारिणः.

सन्ति श्वान इवासंख्या जातिभाजो गृहे गृहे।
उत्पादका न बहवः कवयः शरभा इव ॥ ६
अन्यवर्णपरावृत्त्या बन्धचिह्ननिगूहनैः।
अनाख्यातः सतां मध्ये कविश्चौरो विभाव्यते ॥ ७
श्लेषप्रायमुदीच्येषु प्रतीच्येष्वर्थमात्रकं।
उत्प्रेक्षा दाक्षिणात्येषु गौडेष्वक्षरडंबरः ॥ ८
नवोर्थो जातिरग्राम्या[8] श्लेषोक्लिष्टः स्फुटो रसः।
विकटाक्षरबन्धश्च कृत्स्नमेकत्र दुष्करम् ॥ ९
किं कवेस्तस्य काव्येन सर्ववृत्तान्तगामिनी।
कथेव भारती यस्य न प्राप्नोति दिगन्तरम्[9] ॥ १०
उच्छ्वासान्तेप्यखिन्नास्ते येषां वक्त्रे सरस्वती।
कथमाख्यायिकाकारा[10] न ते वन्द्याः कवीश्वराः ॥ ११
कवीनामगलद्दर्पो नूनं वासवदत्तया।
शक्त्येव पाण्डुपुत्राणां गतया कर्णगोचरम् ॥ १२
पदबन्धोज्ज्वलो हारी[11] कृतवर्णक्रमस्थितिः।
भट्टारहरिचन्द्रस्य गद्यबन्धो नृपायते ॥ १३
अविनाशिनमग्राम्यमकरोत्सातवाहनः[12]।
विशुद्धजातिभिः कोशं रत्नैरिव सुभाषितैः ॥ १४
कीर्तिः प्रवरसेनस्य प्रयाता कुमुदोज्ज्वला।
सागरस्य परं पारं कपिसेनेव सेतुना ॥ १५
सूत्रधारकृतारम्भैर्नाटकैर्बहुभूमिकैः[13]।
सपताकैर्यशो लेभे भासो[14] देवकुलैरिव ॥ १६
निर्गतासु न वा कस्य कालिदासस्य सूक्तिषु।
प्रीतिर्मधुरसार्द्रासु[15] मञ्जरीष्विव जायते ॥ १७
समुद्दीपितकन्दर्पा कृतगौरीप्रसाधना।
हरलीलेव नो कस्य विस्मयाय बृहत्कथा ॥ १८
आढ्यराजकृतोत्साहैर्[16]हृदयस्थैः स्मृतैरपि।

---

[8] अग्राम्या. A writes अग्रास्या. So also below v. 14. So before it writes incorrectly उदीश्यषु. and प्रतीश्येषु. [9] न प्राप्नोति दिगन्तरं. C न व्याप्नोति जगत्त्रयं. Com. [10] कथमाख्यायिककारा : &c. The Calcutta Edition omits all that precedes this line and prefixes the interpolated verse चतुर्मुखमुखाम्भोजवनहंसवधूर्मम मानसे रमतां दीर्घं सर्वशुक्ला सरस्वती. [11] पदबन्धोज्ज्वलो हारी कृतवर्णक्रमस्थितिः. Calc. Ed. पदबद्धोज्ज्वतोहारिकृतकण्ठकमास्थितिः अविनाशिनम् Calc. Ed. कुविनाशनम्. [12] सातवाहनः Hall's first MS. शालिवाहनः: [13] सूत्रं, A सूत, मूमिकैः;. A भूषिकैः:. [14] भासो A भासा [15] सार्द्रासु A सान्द्रासु. [16] कृतोत्साहैः. Calc. Ed. कृतोच्छ्वासैः.

जिह्वान्तःकृष्यमाणेव न कविस्त्वे प्रवर्तते ॥ १९
तथापि नृपतेर्भक्त्या भीतो निर्वहना[णा]कुलः ।
करोम्याख्यायिकाम्भोधौ जिह्वाप्लवनचापलम् ॥ २०
सुखप्रबोधललिता सुवर्णघटनोज्ज्वलैः[17] ।
शब्दैराख्यायिका भाति शय्येव प्रतिपादकैः[18] ॥ २१
जयति ज्वलत्प्रतापज्वलनप्राकारकृतजगद्रक्षः ।
सकलप्रणयिमनोरथसिद्धिश्रीपर्वतो हर्षः ॥ २२

The enumeration it will be seen begins from *V y â s a*, who has his place at one and the same time, alongside of the tutelary deities

नमः सर्वविदे तस्मै व्यासाय कविवेधसे ।
चक्रे पुण्यं सरस्वत्या यो वर्षमिव भारतम् ॥

invoked—and as the exemplar of all good poets—

किं कवेस्तस्य काव्येन सर्ववृत्तान्तगामिनी ।
कथेव भारती यस्य न प्राप्नोति दिगन्तरम् ॥

It may be fanciful: but in these, and in the numerous other references to the Mahâbhârata to be found in the Harsha Charita and Kâdambari, can we not recognise the language of a time when the name and the fame of the Kathâ Bhâratî—India's 'Tale of Troy divine'—as put together by Vyâsa, was as yet comparatively a fresh wonder in the world?

From Vyâsa Bâṇa goes to the great body of 'story-tellers' or rhapsodists, Âkhyâyikâkârâs. Most writers have followed Hall in what I venture to suggest is the erroneous idea that in v. 7 Bâṇa alludes to a poet called *C h a u r a*.* The context shows that the author is speaking of poets who are such only in name (जातिभाजः); and in this verse he in effect says that the plagiarist, however skilful his *juncturæ* may be, finds no honour among learned men and is esteemed chaura—a thief. This is the natural construction, and it has the support of the commentary, the note in which runs as follows:—अन्येति कविश्चौरः सहृदयानां मध्ये नाख्यातः कथितोपि न ज्ञायते न आ समंतात् ख्यातोपि तु किंचित्प्रथितो वा अन्ये पूर्वकविनिबद्धविलक्षणा ये वर्णा अक्षराणि तेषां रचनेन बंधश्चिन्हं श्रीलक्ष्मीप्रभृतिरचनालिंगं अन्ये तु भाषालंकारप्रभृतिबंधचिन्हमाहुः अथ च सतां साधूनां मध्ये चौरो लक्ष्यते कीदृक् न ना अना कापुरुषः अख्यातोऽप्रसिद्धः केन अन्यः प्राक्तनच्छायव्यतिरिक्तस्रासकृतः पाण्डिमादिर्वर्णः मुखरागविशेषस्तत्परि·

So also Hall's second MS. with आय for आढ्य. [17] सुवर्णघटनोज्ज्वलैः. A सुवर्णघटिनोज्ज्वलः. [18] प्रतिपादकैः.

* Hall, *loc. cit.*, p. 54. See Bühler's paper in Ind. Stud. XIV., p. 406. In his Kashmir Report Bühler shows that the only work ever ascribed to this mythical Chaura is a composition of Bilhaṇa's.

Digitized by Google

वर्तनेव यद्वा शूद्रत्वे सति द्विजातिवर्णाश्रयेण स्वजात्युचितस्य स्वभावस्य †स्य-कुमशक्यत्वाद्भावप्रकटनमवश्यमेव। भवति यतो बंधः शृंखलाविकृतो मंथिस्ताविहं स्वग्दूषणादि

The reference to the Akhyâyikâkârâs, with which Bâṇa begins his enumeration of poets presumably nearer his own time than Vyâsa, is extremely interesting in view of the question of the origin of Kâdambarî. In later books on Rhetoric, the Âkhyâyikâ is defined as resembling the Kathâ, with the difference that the genealogy of the poet, and sometimes an account of other poets, are given. And the Harsha Charita, which has very obviously suggested the definition, is given as an example of the class. When, for the better understanding of this definition we turn back to the description of Kathâ, we find that species of composition distinguished as a narration in prose, with here and there a stray verse or two, *of matter already existing in a metrical form.** The existing collections of metrical fables, such as the *Kathâsaritsâgara* of *Somadeva* and the *Vṛihatkathâ* of *Kshemendra* are later than Bâṇa by several centuries; but Hall and Bühler† have shown that implicit confidence is due to Somadeva's and Kshemendra's statements to the effect that their books are translations into Sanskrit and abridgments of an older work. I shall show in the sequel that the Kathâ-sarit-sâgara contains one form of the original of Bâṇa's Kathâ Kâdambarî: and, when we bear in mind that Kâdambarî is given as the stock example of a Kathâ, it is clear that by Âkhyâyikâ in the present passage Bâna refers to metrical stories, such as furnished him with the theme of his own romance.

The poets next mentioned by name, or singly, are—(1), the author of a Vâsavadatta; (2), Bhaṭṭâraharichandra; (3), Sâtavâhana; (4), Pravarasena, or, perhaps, the author of a work in praise of Pravarasena; (5), Bhâsa; (6), Kâlidâsa; (7), the author of a Vṛihatkathâ. I do not take *Âḍhyarâja* in the verse that follows as a proper name. Before examining our list in detail, it may be well to ask how we are to regard the list itself. It it be fair to judge from a casual note,‡ it would

* The otherwise praiseworthy translation of the Sâhityadarpaṇa by Pramadâdatâ-mitra in the Bibl. Ind. is defective here. The text is:—

कथायां सरसं वस्तु पद्यैरेव विनिर्मितं
क्वचिदत्र भवेदार्या क्वचिद्वक्त्रापवक्त्रके
आदौ पद्यैर्नमस्कारः खलादेर्वृत्तकीर्तनम्.

This, it is obvious, does not mean "In the Kathâ, *which is one of the species of poetical composition in prose*, a poetical matter is represented in verse, and, sometimes," &c., but rather as I have given the sense above.

† Hall *loc. cit.*, pp. 22-24. Bühler, *Ind. Ant.*, Vol. I., p. 302.

‡ "In Bâṇa's Harsha Charita, Introd. v. 15, Bhâsa is lauded on account of his dramas: indeed his name is even put before that of Kâlidâsa."—Note on p. 205 of English translation of Indian Literature.

Digitized by Google

seem that the distinguished scholar Weber leans to the theory that we have here an attempt to classify, in order of merit, some of the writers who preceded Bâṇa. I can see no grounds for such a supposition, and the particular instance which Weber has in view does not, when closely examined, in any way bear it out. For Bhâsa and Kâlidâsa are not here compared as rival writers of dramas. If Bâṇa's reference were all that remained of the fame of the prince of Indian poets, we should never have known that he wrote a play.

But, while the list is not in order of merit, it is not necessary to contend, on the other hand, that it is strictly in order of time. We can be certain that the poets referred to lived before, or at the same time with, Bâna; but we cannot be certain of more than this. What I wish to emphasise is the internal evidence the verses seem to furnish that they are not the tribute of cold respect, or even of warm though disinterested admiration, for authors, the pride of their time, but already sinking into oblivion to the men of Bâṇa's day. I may be mistaken ; but it appears to me that the passage breathes in every line the impulse of a mighty revival in the last phase of which Bâṇa himself bore part. With his own eyes, so to say, he had seen the fame of other poets go out, as the star of the incomparable author of the Vâsavadattâ rose above his country's intellectual horizon: he stood near the time when Bhâsa won eternal fame by those plays of his—a form of composition unknown before, and best described by an epithet (सूत्रधारकृतारम्भैः) recalling one of their special characteristics: the joy the people took in Kâlidâsa acted as a deterrent rather than an incentive to one who lived, while as yet the fame of that new poet was yet fresh in the hearts of all men. I shall make my meaning clear if I say that the tone of the passage appears to me to resemble that which the poets who stood nearest our own Elizabethan writers loved to use of that glorious company, rather than that of a grave deliberate panegyric on the classical ornaments of the long story of a nation's literature.

It is commonly taken for granted that the *Vâsavadattâ*,* with which this list opens, is the extant romance by *Subandhu* of that name. This was the opinion of the commentator of that Vâsavadattâ, *Śivarâma Tripâṭhin*, who quotes the present couplet, and refers it expressly to his author. The commentator of the Harsha Charita, who as a rule occupies himself more with verbal explanations than with anything else, does not say anything on the point. Hall expresses no doubt on the subject; though he would also seem to have held, on the ground of internal evidence, that his Subandhu was posterior to Bhavabhûti,† who it is certain now, must in his turn be placed

* Hall's Introduction to Vâsavadattâ, p. 9.

† *Ibid.*, p. 14.

Digitized by Google

after Bâṇa.* It is impossible not to wish to agree with Hall in his estimate of the relative positions of Bhavabhûti and his Subandhu. For that after the graceless string of extravagant and indecent puns presented by the present Vâsavadattâ had been received with approval into the national literature, a reversion should have been possible to the chastity, alike of sentiment and of diction, of Bâṇa and Bhavabhûti, would be a literary miracle almost incredible. The matter is not on which to dogmatize, but I may call attention to the following considerations as tending to show that the Vâsavadatâ which excited Bâṇa's passionate admiration was not the worthless production now extant under that name. In the first place, then, it seems probable that this Vâsavadattâ was like Bâṇa's own Kâdambarî, a metrical or prose version of one of the tales of the rhapsodists mentioned in the verse immediately preceding. It will be shown in the sequel how closely Bâṇa himself followed, for the incidents of his story, his original. Now the Kathâ-sarit-sâgara does contain a tale of Vâsavadattâ, which the author of the Ratnâvalî took as the ground-work of his play, and this tale is not identical with, or in any way similar to, Subandhu's romance.† Secondly, Hall appears to be right in pointing out that there is little reason to suppose that Subandhu had need to be beholden to any previous author, for his narrative. "Kâtyâyana the grammarian, is

* "According to the Râjataraṅgiṇi, Bhavabhûti was patronized by Yaśovarma, king of Kanoja. This Yaśovarma was subdued by Lalitâditya, king of Kâśmîra, who acquired by his conquests a paramount supremacy over a large part of India. The mention of this circumstance enables us to fix the date of Bhavabhûti. Lalitâditya reigned, according to General Cunningham, from 693 A.C. to 729 A.C. The chronicle of Kâśmîra mentions another poet named Vâkpatirâja, who lived at the court of Yaśovarma. A work in Prâkṛit entitled Gauḍavadha Kâvya by this same Vâkpatirâja has recently been discovered by Dr. Bühler. In it, the exploits of Yaśovarma and his defeat of a Gauḍa king are narrated. In giving his own history, the poet tells us that "certain excellences still shine in his works like drops of poetic nectar churned from the ocean of Bhavabhûti." From this it would appear, that Vâkpatirâja was either a pupil of Bhavabhûti, or one of those who derived benefit from his company. If the poem then was written in the latter part of Yaśovarma's reign, Bhavabhûti must have lived in the first part. So that, our poet flourished at the end of the seventh century. And the date thus determined agrees with all that is known of the chronological relations of Bhavabhûti with other writers. In the first place, Bâṇa's omission of his name from the long list given by him at the beginning of his Harsha Charita is now intelligible. Bâṇa flourished in the first half of the seventh century."—Bhandarkar's Introduction to *Mâlatî Mâdhava*, p. ix.

† "The romance of Vâsavadattâ, referred to in the *Mâlatî-Mâdhava*, as in like manner that found detailed in the Kathâ-sarit-sâgara—and which had previously [?] been dramatized in the Ratnâvalî—resembles in scarcely a feature, barring the common appellation of their respective heroines, the one with which we are at present engaged." (Hall's Introduction to Vâsavadattâ, p. 2.) Bhandarkar has pointed out to me that Bhavabhûti's reference to a tale which he puts on a line with those of Śakuntalâ and Urvaśi, and which is evidently not Subandhu's story, goes far to establish the existence of some such Vâsavadattâ as that to which I believe Bâṇa refers here.

Digitized by Google

the earliest author known by whom a tale of Vâsavadattâ appears to be indicated. To discourage the surmise that Subandhu was beholden to this, or to any other ancient composition, there is however, the argument of entire silence, in all Hindu literature yet discovered, that he was thus indebted. The object which he proposed to himself was, it is justly inferred, of a nature to render choice of plot a matter of very secondary import. His aim, as slight observation may suffice to convince, is the illustration of certain powers of the Sanskrit language; and this, through the medium of such imagery, as was in his time, counted most tasteful, and such allusions to Indian lore as were then held especially in esteem. At the least it is accordingly just as probable that he devised, as that he borrowed, the hungry array of incidents which he has employed as a vehicle for the execution of his purpose." I should prefer to say that Subandhu's purpose left him free to borrow from any available sources such incidents as seemed suitable; and it is in that light that I should explain certain coincidences between his narrative and that of our author.

Bhaṭṭâraharichandra is still no more than a name to us and the reference made to his work is ambiguous, Bâṇa's aim unfortunately being rather to illustrate the simile beween the composition in question and a good king, than to convey information of the kind we want. The note in the commentary is पदानां सुप्तिङंतानां बंधः प्रकृष्टा रचना रीतिरित्यर्थः स्वमंडलावष्टंभश्च हारी हृद्यो हारयुक्तश्च भट्टारीति वा न कस्यचिदपि यो हरति कृता वर्णानामक्षराणां क्रमेण भामहादिप्रदर्शितनीत्या [रीत्या] स्थितिरवस्थानं यत्र कृतयुगवद्वर्णानां द्विजादीनां क्रमेण मन्वादिस्मृतिकारप्रकाशितमार्गेण स्थितिः पालनं यस्मिन्सतीति च भट्टारेति पूजावचनं. In the beginning of *Maheśvara's Viśvaprakâśa*, the author traces his lineage to one *Harichandra* who was a physician at the court of *Sahasânka* If there were any other reasons for identifying this Sahasânka with the king (*Śaśânka*) who slew Harsha's brother, we might find our Harichandra here: and regard him as one of the authors in virtue of whose writings *Śri Sâhasânka*, like *Śri Harsha*, stands among the poets.* The honorific epithet Bhaṭṭâra was much in use among the earliest Jains as a designation of those who abandoned the

* भासो रामिलसौमिल्लौ वररुचिः श्रीसाहसांकः कवि-
मेंठो भारविकालिदासतरलाः स्कंधः सुबंधुश्च यः ।
दंडी बाणदिवाकरौ गणपतिः कांतश्च रत्नाकरः
सिद्धा यस्य सरस्वती भगवती के तस्य सर्वेऽपि ते ॥

Râjaśekhara in the Śârngadhara-paddhati: quoted in Aufrecht's paper on that work in the 27th volume of the Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft.

Digitized by Google

worldly life. The Śvetâmbara Jains have a mahâkâvyam on an historical subject called *D h a r m a ś a r m á bhy û d a y a*, by *B h a ṭ ṭ á r a k a H a r i ch a n d r a*, which presents many points of resemblance with Kâlidâsa's Raghuvaṃsa. I have not yet been able to procure the *D h a r m a ś a r m á b h û d a y a*,* and cannot say whether these resemblances are vulgar plagiarisms, or are to be accounted for in the way in which I attempt below to account for the resemblance between Kâlidâsa and other writers of his time.

S á t á v a h a n a'*s K o s h a*† was at first taken to be a vocabulary: but it has long been seen that Kosha is used here in the technical sense which it bears already in Daṇḍin's Kâvyâdarsa.‡ It is more difficult to say with any certainty whether the work to which Bâṇa refers, or any part of it, has come down to us. There is in existence a Prâkrit anthology of love poems called the *S a p t a ś a t a k a m* of Hâla, which there is fair reason, as has been generally recognised, for holding to be the Kosha of our verse. Hâla§ is given by Hemachandra as a synonym of Sâtavâhana. In his commentary on Hâla's Saptaśatakam Gangâdhara-bhaṭṭa identifies Hâla with Śâlivâhana, as the Bombay MS. reads the name. A circumstance which seems to support the traditional view is noticed now, as is believed, for the first time. It is difficult to understand how the Kosha, which won for Sâtavâhana undying fame, and—what has perhaps stood him in better stead,—a place in this list of poets, can have been a collection of the kind of which the Sârṅgadhara-paddhati may be put forward as a type. The poet may, and the Indian poet often did, stoop to collect into a 'treasury' the verses of others: but no title to immortality can be drawn from work which can be done as well by the intelligent critic.

---

* Bodl. Cat., p. 187.

† The note in the commentary is अविनाशिनं प्रसिद्धमनश्वरं च अग्राम्यं वैदग्ध्ययुक्तं अग्रामभवं च जातिः स्वभावोक्तिरूपोलंकारः कोशः समुच्चयो गंजश्च सुभाषितः सूक्तिभिः शोभनं च भाषितं प्रभावर्णनं येषां तैः. I should have mentioned earlier that the commentary gives very little help here. Śaṇkara, as Bhâo Dâji, *loc. cit.*, p. 39, as already noticed, evidently knew no more than he could gather, or thought he could gather, from his text.

‡ Hall, p. 14. The technical meaning of the word is thus given in the Sâhitya-darpaṇa in the same context in which the definitions of Kathá and Akhyâyikâ, which we have already had occasion to consider, stand—

कोषः श्लोकसमूहस्तु स्यादन्योन्या[न]पेक्षकः।
व्रज्य[वर्ग]क्रमेण रचितः स एवातिमनोरमः ॥

The commentary explains व्रज्या by सजातीयानामेकत्र सन्निवेशः. Compare a title like *The Golden Treasury*.

§ St. Petersb. Dict., *sub voce* हाल. See also Aufrecht's Catalogue, p. 195.

Digitized by Google

In other words, it is not unreasonable to suppose that the poems brought together in the Kosha were original. Now there are, I submit, grounds for supposing that Hâla's Saptaśatakam is a collection of this kind: and not, as the eminent scholar Weber holds, a collection of verses by different hands. In his essay "On the Saptaśatakam of Hâla," Weber discusses this question as follows:—"That the work is a collection, and not the production of a single author is clear not only from the author's own words in the third verse, but, more particularly, from the circumstance that the scholiast, though unfortunately he does not carry the practise beyond the beginning of the commentary, gives with each verse the name of its author. These names moreover are given in prâkṛit,* a circumstance which makes it tolerably certain that they belong to the text. Unfortunately they break off with the 15th verse. The names given up to that are: Hâlassa (the compiler himself! †) 4, 13, Voḍisassa 5, Chullohassa 6, Maarandasenassa 7, Amararâassa 8, Kumârillassa 9, Siriràassa (Śrîrâja) 11, Bhîmasâmino (Bhîmasvamin) 14. Of all these names only one, Kumârila, is familiar to us in another connection, namely, as that of the eminent teacher of the Mîmâṃsa philosophy. . . . Besides these, Bhâo Dâji mentions the following as given also by Kulanâtha: Kavirâja, Vishṇudatta, Ratirâja, Paramararasika, Nâsîra, Avarâî, Kavva, Usala, Jalaharadhvanî, Kesava. These must, I suppose, be given in parts of the commentary which have not come into my hands. Among these names, too, which it must be noted have a somewhat strange and suspicious look, but which like the previous ones are in prâkṛit, so as, like them, to raise the presumption that they belong to the text, there is again only one familiar to us in another connection, namely, that of Kavirâja, known to us as that of the author of the Râghâvapâṇḍavîyam, who however cannot, on account of the date, be thought of here." The "author's own words" to which Weber refers in the beginning of this passage are found in the third verse of the Saptaśatakam, and run as

---

* "*In prakritischer Genetivform.*" I omit the last word, as I do not understand that Weber lays any stress on the circumstance that the names are, as always, in the genitive case. May I in passing, with all respect, deprecate the attack on Bhâo Dâji's 'curious style'—for what is obviously a printer's error—as proceeding from the learned German whose own style is the despair of the English translator.

† There would be nothing surprising in the fact of a compiler of an anthology including verses of his own. "Śârngadhara, the compiler of the anthology often in the various divisions of the work inserts efforts of his own. These have no poetical merit. In the 14th century Sarasvatî's lips had long been closed." (Aufrecht's paper in the magazine of the German Oriental Society.) I have noticed the same circumstance in a Sûbhâshitavali of Vallabhdeva in my possession.

Digitized by Google

follows in the original prâkṛit, and in Gangâdharabhaṭṭa's Sanskrit gloss*:—

सत्तसआइं कइय[व]छलेण कीडिअमज्झआरम्मि ॥
हालेण वीरइआइं सालंकाराण गाहाणं ॥ ३ ॥
प्रेक्षावत्प्रवृत्तये स्वग्रंथस्य संक्षिप्तसांसाररूपतां चाह ॥

सत्तेति । सप्तशतानि कविवत्सलेन कोटेर्मध्ये । हालेन विरचितानि सालंकाराणां गाथानां । मज्झआरो मध्यः । कविगाथासंग्रहेण तत्कीर्तिस्थापनात् । कविवत्सलेन हालेन शालिवाहनेन सालंकाराणां गाथानां कोटेर्मध्ये सप्तशतानि विरचितानि संगृहीतानीत्यर्थः । गाथालक्षणं तु ॥ पढमं बारहमत्ता बीए अट्ठा[ट्ठा] रएहि संजुत्ता । जहपढमं तह तीअं दहपंच अवि हसिआ गाहा इति पिंगलोक्तं बोध्यम् ॥ ३ ॥

It appears to me to be at least doubtful whether this verse has been correctly understood to mean that Hâla in the works of which he is speaking has "collected"† seven hundred poems by different authors. I venture to suggest that विरचितानि has its ordinary acceptation here; and that that the verse really means that of the thousands‡ of gâthâs which (v. 2) are the admiration of men of discrimination, *Hâla is the author of no less than seven hundred, namely, these which are given in the book that follows.* If I am right, we have an easy explanation of the fact that the commentator's list of authors breaks off with the 15th verse, and of the perhaps even more significant fact that the names he gives are unknown, and wear the appearance of unreality which Weber so justly notes.

The contents of the Saptaśatakam, it must be added, do not in any way militate against such an hypothesis. The verses are all in the same metre, a circumstance in which Weber sees an indication of the antiquity of the collection: but which may as naturally, it is obvious, be referred to the predeliction for a particular kind of verse entertained by an individual author.§ Weber has noticed places where the verses, which as a rule have no very close relation to each other, are brought more nearly together,

---

* I quote from the MS. in the Bombay Government collection deposited in the Elphinstone College, which Weber also used.

† Weber has apparently felt the difficulty of giving this meaning to विरचितानि, a word which everywhere else is consistently used, in this connection, in the sense of 'composed.' At p. 4 of the Essay he translates the word by zusammengestellt (collected): at p. 73 by zurecht gestellt (arranged). It is not unimportant that विरचितानि is applied to the verses themselves (सप्तशतानि) and not to some such collective title as कोषः.

‡ The कोटी in the midst of which are Hâla's seven hundred verses may have been a collection made by his order.

§ Compare Kshemendra's remarks as given in foregoing Report, p. 11.

Digitized by Google

either by the carrying over from one verse to one or more following verses of the same situation (vv. 70 and 71, 80 and 81, 129 and 130, 135 and 137), or by the recurrence of a catchword in several verses that stand together (vv. 118—20, 122—125, 156 and 157, 162 and 163, 259—264, 267—269, 308—310, 315 and 316, 324 and 325, and 329 and 330).

The *locale* of all the verses appears to be the same, while the slightly varying themes on which all the seven hundred verses ring the changes are no more inconsistent with a common origin than the love plaints of Heine's *Buch der Leider*, or the various shapes one sorrow takes in Tennyson's *In Memoriam*. The matter is again not one on which to dogmatise: but if this be, as I believe it is, the character of the Saptaśatakam of Hâla, we may perhaps be permitted to see in that circumstance corroboration of the traditional identification of Hála with the Sâtavâhana, who by his "Treasury" won for himself a fame that could not perish.

The question of Sâtavâhana's date I do not wish to enter upon. I content myself with pointing out, as Bhâo Dâji and Weber have already done,* that the author of the Kathâ-sarit-sâgara makes him a contemporary of Guṇâḍhya, the author of the Vṛihatkathâ. This is found also in Kshemendra's Vṛihatkathâ.† Somadeva makes Guṇâḍhya the minister of king Sâtavahâna of Pratishṭhâna. That the Sâtavahâna and the author of the Vṛihatkathâ to whom reference is made here by Bâṇa were contemporaries is at all events then not out of keeping with the view I have endeavoured to support of the general character of this passage.

कीर्तिः प्रवरसेनस्य प्रयाता कुमुदोज्ज्वला ।
सागरस्य परं पारं कपिसेनेव सेतुना ॥

"The glory of Pravarasena flashed, bright as the lotus, to the further shore of the sea by means of the 'Bridge,' just like the army of apes."

There can, I take it, be no reasonable doubt that the reference here, as Weber first recognised, is to the extant Prâkrit poem the *Setu-kâvya* or *Setu-bandha*. But it appears to me to be quite as certain that Bâṇa knows nothing of the tradition which ascribes that poem to Kâlidâsa. There is no authority for the omission of the next following couplet with regard to Bhâsa, so as to bring the couplet in which Kâlidâsa is mentioned by name in juxtaposition with our verse.‡ And it appears to me to be impossible to admit that verses

* Essay, p. 2.

† Buhler's paper in Indian Antiquary, Vol. I., p. 307.

‡ Max Müller ("India: What can It teach us," p. 315,) pointed out this difficulty to Dr. Bhâo Dâji. I may add that there appears to be no doubt that the proper reading in what I may call the Kâlidâsa verse is *Nirgatâsu na vâ kasya*

Digitized by Google

15 and 17 both refer to Kâlidâsa. He is obviously adduced in the latter of the two verses for the first time. This being so, I think it is impossible, with our present light, to say what amount of truth there is in the legend which makes Pravarasena the patron and not the author of the Setu-bandha. In that detail the legend is not, in itself, indeed inconsistent with Bâṇa's reference to the book, as it is quite possible that here, as in his allusion to the Vâsabadattâ, our author, unfortunately for us, did not think it necessary to mention a name, as that of the author of the book, which in his day seemed as if it would never die. But when the legend goes on to ascribe the poem to Kâlidâsa, it is in direct conflict, as it appears to me, with Bâṇa's statement, and cannot therefore be accepted. Pravarasena, moreover, is in no way the subject of the Setu-bandha: so that he must be mentioned here either as the author of the poem, or as the patron of the poet. When we look at the context, and remember that Bâṇa's theme is the triumph of good poets, we can hardly, I think, resist the conclusion that it is the author's fame, and not that of any patron, which this famous bridge carried over sea.

It does not, of course, follow that the Pravarasena who wrote the Setu-bandha is not the king of Kashmîr* with whom, in his presumed character of patron of the work, and friend of Kâlidâsa, he has been identified by Bhâo Dâji and Max Müller. The commentator on the Setu-bandha was a king: and there is no reason why the Setu-bandha should not have been written by a king. But if I am right in regarding with suspicion the legend referred to above, it will be seen that the motive, as well as some of the arguments for the identification in question, must be held to have lost much of their force.

I will only add that Śaṇkara evidently knows nothing of the tradition which assigns the Setu-bandha to Kâlidâsa. His note is :—

प्रवरसेनः कश्चित्कविः प्रवे द्रुते रसो येषां ते प्रवरसाः वानराः तेषामिनः स्वामी प्रवरा च सेना यस्य स सुग्रीवश्च कुमुद्वत् कैरववत् यद्वा कुः भूमिः तस्या मुत्प्रहर्षः तयेति कुमुदेन वानरसेनापतिना च सेतुः° प्राकृतकाव्यग्रंथः सेतुश्च.

---

and not *Nisargasûravamśasya* as the Calcutta Ed. has. But the vâ here does not connect this verse with the verse immediately preceding (the Bhâsa verse), and still less of course with the verse preceding that, which we are now considering. It resumes the whole argument, as to the fame of the true poet of which Kâlidâsa's glory is one of the *last* examples cited.

* "How Pravarasena distinguished himself we are no longer informed. Among the various kings so called were two of Kashmîr, the former of whom was grandfather of the second. The latter, according to Kalhaṇa, dethroned, and afterwards rehabilitated Pratâpaśîla or Śilâditya, son of Vikramaditya. *Râja-tarangnî*, chap. 3, śl. 332 and 333, p. 33 of the Calcutta edition. But the time and country of this Silâditya are still to be determined. If his paternity is rightly stated by Kalhaṇa he was not of Gujerat. That he ruled over Mâlava is very much more likely."—Hall, Introduction to Vasavadattâ, p. 14.

Digitized by Google

Bhása's fate has been a cruel one. Referred to here as the chief, if not the first,* of the illustrious line of Indian dramatists, and looked up to by Kâlidâsa himself as his master, he has left not a line of his writing—unless we admit his authorship of a few verses attributed to him in the *Sárṅgadhara Paddhati*, and other late anthologies,—which has survived. It is as if Chaucer were known to us only as the poet whom Spencer called, 'the well of English undefiled,' or as if Shakespeare's fame rested on Milton's sonnet.

I wish to suggest that the manner in which the nâṭakas of Bhâsa are characterised in the verse may perhaps point to the conclusion that Bâṇa recognised these compositions as novelties, in the revival of Sanskrit letters which he is celebrating. The argument is not one that can be pressed, since the significance of the epithets may spring rather out of the desire to justify the simile employed: but the point is perhaps worth consideration. Weber has already suggested that it may possibly have been the representation of Greek dramas at the courts of the Grecian kings in Bactria, in the Panjab, and in Guzerath which awakened the Hindu faculty of imitation, and so gave birth to the Indian drama. On this theory the introduction of the technical terms which Bâṇa uses here, must have been contemporaneous with, or followed closely upon, the introduction of the drama itself. But that is what we should expect in the assumed case of the introduction from abroad by a côterie of learned men of a foreign kind of literature. And the difficulty which has always been felt of explaining the technical terms of Hindu dramatic criticism may be due to the fact that these early pedants went, for a terminology of the new art, to the text-books of an art that had existed from time immemorial—the art of building. The *sutradhára* of the drama is not to be explained by conjuring up an earlier form of plays in the shape of puppet-shows, the strings of which were pulled by him, or even, with Weber † and Lassen, by referring the title to the work of erecting

* Śankara's note on the Kâlidâsa verse is as follows: निर्गता उच्चारितमात्रा: आस्तां तावदर्थावगतिः आपात एव गीतध्वनिवत् किमपि श्रोत्रहारिण्यः

यदुक्तं

अपर्यालोचितेप्यर्थे बंधसौंदर्यसंपदा ।
गीतवद्धृदयाल्हादं तद्विदां विदधाति यत्

तत्काव्यमित्यादि तथा निर्गताः सर्वदेशप्रतीताः अन्यत्र निर्गताः अभिनवोद्भिन्नाः न वा कस्येत्यनेनैतदुक्तं आस्तां तावत्काव्यतत्वाविदः सहृदयाः विवेक्तारो येपि शास्त्राप्रहितबुद्धयो दुर्दुरूढमत्सरप्रायाः तेषामपि या हृदयमाल्हादयंति तथा चोक्तं

असुणिअ परमंथाण [मत्थाण] वि हरेइ वाआ मणं कइन्माणण । अणाणण [अण्णा] ज कुवलअवणं अलद्धगंधाण वि सुहाइ ॥ इति मधुराश्च ताः सार्द्राः सरसाः अन्यत्र मधुना मकरंदेन किंजल्केन रसेन चार्द्राः सुगंधयः

† History of Indian Sanskrit Literature; note on p. 275.

Digitized by Google

the theatre, a work which we have no reason to suppose was actually laid on the sutradhâra of the stage. The term, with others, was taken over bodily from one art into the other: and in its new acceptation applied to that one among the actors who was to the production of a play what the real sutradhâra was to the building of a house.

Śaṇkara's note on the Bhása verse is as follows: सूत्रधारः पूर्वरंगस्य प्रवक्ता स्थापकः स्थपतिश्च भूमिकाः पात्राणि रामाद्यनुकार्यावस्थाभूमयः उपभोगनिमित्तान्युत्पत्ति (उपर्युपरि?) स्थानानि पताका अर्थप्रकृतिः उक्तं च—

बीजं बिंदुः पताका च प्रकरीकार्यमेव च
अर्थप्रकृतयो ह्येताः पंच सर्वप्रयोगगा इति
यद्वृत्तं तु परार्थं स्यात्प्रधानस्योपकारकं
प्रधानवच्च कल्पेत सा पताकेति कीर्त्यते वैजयंती च पताका.

Next comes Kâlidâsa :—

निर्गतासु न वा कस्य कालिदासस्य सूक्तिषु ।
प्रीतिर्मधुरसार्द्रासु मञ्जरीष्विव जायते ॥

"And so soon as Kâlidâsa's sweet sayings went forth from him, was there any one who did not rejoice in them as in honey-laden flowers."

The colourless character of the description here given of Kâlidâsa's works is much to be regretted. But the negative evidence of the verse as it stands is not unimportant. It is difficult for us now to imagine a time when the supremacy that has for a thousand years been assigned to Śakuntalâ among India's dramatic works was withheld from, or only grudgingly bestowed on, Kâlidâsa. A poet, however, like a prophet, is not honoured in his own country or in his own time; and we have it on Kâlidâsa's own authority that his plays were received with a certain amount of prejudice by the literary critics, who, in those days as ever, loved to say that the 'old is better.'* There is a good deal of other evidence for the comparatively late date now sought to be assigned to Kâlidâsa; and on a review of that evidence it is difficult to resist the conclusion that the explanation of the nature of Bâṇa's references to the younger poet, and to Bhâsa respectively, is that at the time he wrote Kâlidâsa's plays had either not been written, or were still far from occupying the prominent place in the nation's literature they

---

* सूत्र० । अभिहितोस्मि परिषदा कालिदासग्रथितवस्तुमालविकाग्निमित्रं नाम नाटकमस्मिन्वसन्तोत्सवे प्रयोक्तव्यमिति तदारभ्यतां संगीतकम् ।

पारि० । मा तावत् प्रथितयशसां भासकविसौमिल्लकविमिश्रादीनां प्रबन्धानतिक्रम्य वर्तमानकवेः कालिदासस्य क्रियायां कथं परिषदो बहुमानः ।

सूत्र० । अयि विवेकविश्रान्तमभिहितम् । पश्य ।

पुराणमित्येव न साधु सर्वं न चापि काव्यं नवमित्यवद्यम् ।
सन्तः परीक्ष्यान्यतरद्भजन्ते मूढः परप्रत्ययनेयबुद्धिः ॥

Digitized by Google

afterwards attained. When the inherent excellence of these compositions is remembered, I think it must further be granted that the second of these alternatives is equivalent to saying that Kâlidâsa was either a contemporary of our author, or was his elder by little more than a generation. This is an hypothesis to which I shall recur after offering remarks on the last of the works to which Bâṇa refers :—

समुद्दीपितकन्दर्पा कृतगौरीप्रसाधना । *
हरलीलेव नो कस्य विस्मयाय बृहत्कथा ॥

Somadeva, the author of the *Kathâ-sarit-sâgara* (about the beginning of the 12th century), and *Kshemendra*, the author of a *Vṛihatkathâ* (the second and third quarters of the 11th century), both tell us that their works are abridgments and translations into Sanskrit of the Vṛihatkathâ of *Guṇâḍhya*. This last work has not yet been found† extant. For long the only evidence that it had ever existed was Somadeva's assertion, which was, however, it may be pointed out in passing, clearly entitled in itself to greater weight than scholars like Wilson, Brockhaus and Lassen were disposed to attach to it. If there is one matter more than another in which the personal statement of an author deserves implicit credence, it is surely where we find him acknowledging his indebtedness to an earlier work, which he could have had no conceivable notice for inventing. Wilson was misled by the unmistakable signs of relationship between certain tales in the *Kathâ-sarit-sâgara* and independent works which it was impossible to place later than Somadeva. As Weber first pointed out,‡

---

* The note here is: बृहत्कथा कस्य न विस्मयायापि तु सर्वस्यैव गर्वविनाशाय भवतीत्यर्थः अद्भुतकथावर्णनाद्वा आश्चर्याय समुद्दीपितो वृद्धिं नीतः कंदर्पो यस्यां कामजननानां बहूनां वृत्तांतानां वर्णनात् उद्बोधितः स्मरो ययेति वा काव्यसेवया हि शृंगाररसः समुद्भवति तथा चोक्तं

ऋतुमाल्यालंकारप्रियजनगांधर्वकाव्यसेवाभिः ।
उपवनगमनविहारैः शृंगाररसः समुद्भवति ॥

यद्वा समुद्दीपितः प्रकाशितः ख्यातिं नीतः कंदर्पो नरवाहनदत्तो यस्यामिति स हि कामांश इत्यागमः कृतं गौर्या विद्याभेदस्याराधनं यस्यां सा हि नरवाहनदत्तेनेशारूपाराधितेति यद्वा गौरीं प्रति पूरयाति गौरीप्रः साधनं परिकरबंधः यथा प्रस्तारो यस्य गौरीप्रेरितेन हि हरेण तया तस्यां परिकरबंधः कृतो यथा सातीव विप्रिये हरलीलापि समुत् सहर्षा दग्धकामा च कृतं गौर्याः प्रसाधनं मंडनं यस्यां क कामं प्रति तादृग्द्वेषः क च कांतां प्रति प्रसाधनामिति कृत्वा विस्मयमाश्चर्यम्.

† I had written that the original Vṛihatkhathâ of Guṇâḍhya, in the Paisâcha dialect "was not extant," but, as these sheets are passing through the press I learn from Bhandarkar that word of the existence of a copy has been brought to him, and that he hopes soon to secure it.

‡ Indischen Streifen, Vol. I., p. 358.

Digitized by Google

Kâdambarî itself is another example of the same phenomenon. I have shown that the author of the Sâhityadarpaṇa knew that Kâdambarî was a redaction into prose of a tale already existing in a material form, and it is clear now that the coincidences Wilson has the credit of first observing should have been accepted by that scholar as supplying corroborative evidence of the truth of Somadeva's assertion. He preferred, however, to believe that Somadeva had borrowed from these earlier prose-writers, and that his assertion about a Vṛihatkathâ, presumably prior both to him and to them, was intended to conceal his debt; and in this he was followed by other eminent scholars. The utmost respect for one of the most honoured and honourable pioneers in these studies need not prevent the obvious moral being pointed that it may sometimes be the safer course to accept statements like that made by Somadeva until their inaccuracy can be demonstrated, instead of regarding them from the beginning as tainted with fraud.

In a list of Sanskrit works prepared for Captain Wilford, and presented by him through Colebrooke to the Asiatic Society, there is an entry with regard to the Vṛihatkathâ by Kshemendra. This work Bühler had the good fortune to recover;* and to him we owe the discovery that Kshemendra, like Somadeva, calls his work a traslation into Sanskrit of a work written in the Paiśâcha language by Gunâḍhya. "Śarva proclaimed it first: Kâṇabhûti heard it from the Gaṇa (Pushpadanta-Vararuchi), and told it to Gunâḍhya, who delivered it in his turn to his pupils and to Sâtavâhana. The story which had thus come to be written in the Paiśâcha language, gave trouble to the readers. For this reason it has been rewritten in Sanskrit."† While as yet uncertain as to Kshemendra's date, Bühler was able to show from a comparison of the two books, whose contents are identical, that it was extremely improbable that the one was, in any way, a modification of the other, and that therefore the only reasonable supposition was that both really drew, as they said they did, from an older work in one of the low vernaculars. In the course of his brilliant researches in Kashmîr,‡ Bühler was later, able to fix Kshemendra's date as prior, by some seventy years, to that of Somadeva. He had already argued that it was impossible to admit that "the connected and clear story" given by Somadeva had been constructed out of the "short and undefined outlines," found in Kshemendra; and, it being now clear that Kshemendra in his turn could not have copied from a poet who flourished two generations later than himself, no doubt remained as to the existence in the tenth century of a Vṛihatkathâ by

* There is a copy of part of the work in the Bhao Dâji collection.

† Indian Antiquary, Vol. I., p. 307.

‡ Bühler's Kashmîr Tour, p. 47.

Digitized by Google

Gunâḍhya. Is this the work to which Bâṇa refers?* It appears to me that there are strong reasons for holding that it is, and that the reference is made to an almost contemporaneous redaction by Gunâḍhya of stories that for many centuries previous had been more or less current. To connect the Vṛihatkathâ of Gunâḍhya with Bâṇa's reference all that is required is to show that Bâṇa was familiar with that collection of tales.†

But a comparison of the tale taken from Gunâḍhya by Somadeva with Bâṇa's version is sufficient to corroborate, in the fullest manner, the theory to which all the external evidence already points, namely, that we have in it the original from which Bâṇa took his plot, reserving to himself the poet's right to make such modifications as he thought fit. No reason can be assigned why the dry and colourless narrative of the fablists should have deviated as they do from the tale that had entranced the world in 'Kâdambarî,' if we embrace the old hypothesis of the relation between the two. And the differences are of the kind which genius imposes on the stuff it is working in. They correspond to the changes made in popular legends, to suit their immediate purpose, by the Greek dramatists. It would be as reasonable to see in the few lines in which Homer lightly touches on tales known, as he has them, to all men, an abridgment, notwithstanding the signal discrepancies, of the Agamemnon of Æschylus, or the Electra of Sophocles, as to contend that Somadeva has wilfully altered the features of the work which must, on any other hypothesis, be presumed to have been serving him for model.‡ And the same observation will, I am confident, be found to apply equally to the work of Kâlidâsa.

---

* "Gunâḍhya's Vṛihatkathâ goes back to the first or second century of our era."—Bühler's Kashmîr Tour, p. 47. "The Vṛihatkathâ of Gunâḍhya belongs to about the sixth century."—Weber, English Translation of Sanskrit Literature, p. 213, note. I trust that discrepancies between eminent authorities of which this is only one of many examples it would be easy to give, may be some excuse if I am caught tripping, as I am painfully aware may at any moment be my fate, in the course of this difficult excursion.

† There follows in the Introduction to Kâdambarî a long extract from the Kathâsaritsâgara containing the same story, which is here omitted.

‡ Compare Somadeva's own words :—

यथा मूलं तथैवैतन्न मनागप्यतिक्रमः ।
ग्रन्थविस्तरसंक्षेपमात्रभाषा च विद्यते ॥

I have printed ग्रन्थविस्तरसंक्षेपमात्रभाषा with the MS. in the Bhao Dâji collection, and with Brockhaus. Hall reads "on the authority of a very excellent manuscript" ग्रन्थविस्तरसंक्षेपमात्रं भाषा च विद्यते ; and translates.—"It is merely an epitomé of the larger work, and in the familiar language." Bühler (Indian Antiquary, Vol. I., p. 303,) gives his support to this way of taking the passage. But it is surely doubtful whether, in Somadeva's time, *b h â s h â* could have the meaning here ascribed to it : and there seems no very good reason, in this

Digitized by Google

Last in this passage comes the poet Âḍhyarâja or Âdyarâja, of whom nothing else appears to be known, and who is, I suspect, as much the fruit of a misapprehension as the Chaura of v. 5. Here Bâṇa says that the brave deeds of famous kings are in his heart, well remembered, but that on that very account, strange as it may seem (अपि), his tongue cannot sing forth their praises, being drawn back into his throat by the very recollection of his subject. Nevertheless, he will attempt to speak in prose of the deeds of Harsha, &c. There may be an intentional ambiguity in âḍhyarâja (âdyarâja) as referring both to 'kings of song' and to kings of the earth: but I doubt if the supposed reference to a poet called by that name has any foundation.

I must be content with little more than a reference to other works that were either written by Bâṇa, or have been ascribed to him. The *Chaṇḍikâ-śataka* is a century of verses in honour of Chaṇḍikâ, which is referred to by certain Jain commentators on the *Bhaktâmarastotra* of *Mânatuṅga*, and a copy of which was discovered by Bühler.* That scholar has acutely pointed out a line in this composition which, as frequently happens, is in all probability the sole foundation for the ridiculous story of the Jain commentators with regard to its origin. The tradition, however, as handed down by these commentators, may, it is considered, preserve this much of sober fact, that the *Chaṇḍikâśataka* of Bâṇa, the *Sûrya-śataka* of *Mayûra*, and the *Bhaktâmarastotra* of *Mânatuṅga* are three opposing poems written by devotees of one or other of the great forms of religion which flourished side by side under Harsha's protection.†

In the third volume of the *Indian Antiquary* (p. 219), Telang has called attention to the close resemblance in subject-matter, and occasionally even in expression between a drama styled *Pârvatî-pariṇaya*, which is ascribed to Bâṇa, and parts of Kâlidâsa's *Kumârasambhava*. Telang "does not venture to ascribe the Pârvatîpariṇaya to Kâlidâsa": and has considerable hesitation in accepting even as possible what he regards apparently as the only alternative, namely, that the author of the play took Kâlidâsa's poem as the basis for his own work. It will be a sincere gratification to me if a scholar who has done and will do so much for the elucidation of moot points in the history

way of taking the passage, why *vidyate* should be in the singular. With our own reading I should explain the word as meaning 'an exposition (perhaps a rendering or translation) of no more than an abridgment of the complete book.'

* Hall, Introduction to 'Vasavadattâ,' pp. 8 and 49. Bühler, 'On the Chaṇḍikâśataka of Bâṇabhaṭṭa in the *Indian Antiquary*, Vol. I., p. 111.

† There are many references in the Harsha Charita to the worship of the sun. Mayûra is among those mentioned there as the friends and coevals of Bâṇa. It is not impossible that he may afterwards have given a daughter in marriage to his friend. In a Subhâshitavali by Vallabhadeva, which I acquired last year, there are verses attributed to the joint authorship of Bâṇa and Mayûra.

Digitized by Google

of Sanskrit literature, shall find anything in the considerations I have urged in this paper to lead him to regard, with me, the undeniably close connexion, which he has the merit of having established between these two poems, as only another illustration of the fact that the brother poets of the golden age of letters in India, like the great dramatists of Greece, did not disdain to borrow in substance their plots from a common source. I venture also to think, though here there may be more reason for doubt, that the almost verbal coincidences which Telang has singled out go to show that the Pârvatîpariṇaya was written while as yet the fame of the Kumârasambhava had not overshadowed the common original of the two works—in other words, that Bâṇa and Kâlidâsa were almost if not altogether contemporaries.

Paṇḍit Durgâ Prâsada informs me that in a commentary by *Guṇavinayagaṇi* on the Nalachampû, the following passage occurs in the sixth uchchhvâsa:—

तथाह मुकुटताडितकनाटके बाणः ॥
आशाः प्रोज्झितदिग्गजा इव गुहाः प्रध्वस्तसिंहा इव
द्रोण्यः कृत्तमहाद्रुमा इव भुवः प्रोत्खातशैला इव ।
बिभ्राणाः क्षयकालरिक्तसकलत्रैलोक्यकष्टां दशां
जाताः क्षीणमहारथाः कुरुपतेर्दैवस्य शून्याः सभाः ॥

From this it would appear that a play by Bâṇa, called *Mukuṭatâḍitaka*, may be still in existence.

Lastly, there is a statement in the Kâvya-Prakâśa to the effect that for one of his works Bâṇa got from king Harsha neither fame, nor divine favour, but a third 'fruit' of poetry, namely, money; and on this ground Hall, followed by Bühler, would ascribe the Ratnâvalî, which professes to be the work of a king Harsha, to Bâṇa. The hypothesis, it will be noticed, is a double one—first, that the statement in the Kâvya-Prakâśa refers to the Ratnâvalî; and, secondly, that the statement is to be accepted. There appears to be a consensus of authority among the commentators of the Kâvya-Prakâśa as to the former point; a close comparison of the Ratnâvalî with Bâṇa's other work would probably be conclusive as to the latter.

Is it possible to form any conjecture as to what it was which, in the 6th—7th century, gave the impulse to the great 'burst of song,' the memory of which has never died out of the literary consciousness of the learned among the Hindus? Here I approach ground strewed with the ashes of smouldering fires and will walk warily. I have indeed only one argument to offer in this controversy: and will premise it with the remark that the most ardent patriotism need not, as it should not, make a Hindu scholar resolved to shut his eyes to anything tending to show that, notably at this time, some of his country's poets

Digitized by Google

were touched, if no more than touched, by a live coal from off the altar which is the sacred birthplace of the poetry and philosophy of the whole western world. When down-trodden Greece made prisoner her conqueror she could boast that she carried the first seeds of literaı culture to a rude and unlettered people, which, however far their ow efforts in that field might carry them, must always trace their first beginnings in it to Athens. The India of the Rig-Veda knows no such dependence on foreigners for the intellectual and spiritual life that flows through her frame.

I cannot here enter into any detailed examination of the discussion as to the existence and extent of Greek influence in the works of such of the Indian mediæval writers as have come down to us. I proceed to state very briefly reasons which appear to me to go to show that Bâṇa was, in a fashion and to a degree which I cannot pretend to define, subject to an influence whose all-pervading power is, when we think of it, almost as much of a miracle as the spread of Christianity itself.

In the first place, then, I do not think it is possible any longer to resist* the available proof that Indian astronomy as taught by *Âryabhaṭa* (A.D. 476) and *Varâhamihira* (died A.D. 587), and as known to Kâlidâsa and to Bâṇa, is of Greek origin. That being taken for granted, it is clear that in the absence of direct evidence it is more probable than not that Greek influence, whether exerted directly or through some intermediate channel of communication, was not confined to that branch of literature where it has left traces of its presence too clear to be explained away, and that what might elsewhere have been explained away as mere coincidences may fairly, as the facts stand, be held to wear a very different aspect.† Can we point to anything in our author which

---

* If this position is premature it is time that some defender of the authochthonous origin of the system replied to the arguments of European scholars in the matter. But is it too much to say that Sh. Paṇḍit, for example, virtually gives up the fight when he takes refuge in the hypothesis that diametron may be a Greecized from of jâmitra. (Preface to Raghuvaṃsa, p. 43.) Is this not equivalent to playing with the two words as if they were two counters with regard to which nothing is known but their present form and the meaningless inscription they bear. Diametron is a pure Greek word, formed after the analogy of hundreds of other words, from a verb used by Homer, and itself occuring in the vocabulary of Plato and of Aristotle. In Sanskrit jâmitra is a hybrid word, of no assignible origin within the language itself, and seen first in the works of these astronomers, unless we are to take its presence in Kâlidâsa as evidence that it had existed in Sanskrit for hundreds of years before. When Sh. Paṇḍit then goes on to say that " whether however jâmitra is obtained from diametron or diametron from jâmitra, the two words having the same astrological sense must have had a common origin," he really concedes all that is asked. For it is quite certain that jâmitra cannot be the origin of diametron.

† " It was however Greek influence that first infused a real life into Indian astronomy. This occupies a much more important relation to it than has hitheı to been supposed : and the fact that this is so of tself implies that Greek

Digitized by Google

must be regarded either as a fortuitous coincidence in style between two literatures that never really touched, or the effect, however remote, of the one upon the other? Before setting out what appears to me to be something of the kind desiderated, I will make two preliminary remarks. In the first place there is of course no question here of such a complete conquest by one literature of another, or rather complete transference of one and the same breath of letters from one country to another as is presented in the familiar instance of Greece and Rome. Vyâsa did not put together the Mahâbhârata because he had learned to know and admire the Iliad and Odyssey. Kâdambarî is not modelled on anything in Greek literature as the odes of Horace are modelled on the strains of Sappho or Alcæus. The influence was partial and indirect, not direct and all-absorbing: and analogies to the Sanskrit romance are to be looked for not in the plays of Æschylus and Euripides, but in the Greek that was spoken and read and was popular, in the years that immediately preceded the final expulsion of the Greeks as a political power from the peninsula.

In the second place, wherein does the difference lie between Kâdambarî regarded as a work of art, and the tale which we have seen good reason to believe is in one sense the source of the work. The one is a tale pure and simple, such as are to be found in all languages, existing only for itself, deriving all its interest from the rapid but at last extremely monotonous array of more or less extraordinary incidents. In our book these incidents, or such of them as did not seem unsuitable, are made the mere framework of a representation of human passion which for us is all that animates the superstructure on which it is based. These dry bones live : but it is because breath has entered into them, sinews and flesh have been laid upon them, and they have been covered up with skin. It is hard to put the difference in words: but if the reader will turn from the description in our book of Kâdambarî's love to the lines in which that subject is disposed of in the Kathâ-sarit-sâgara, he will, I doubt not, feel it for himself.

With this preface I proceed to select and translate from the popular Greek literature of the fourth and fifth centuries after Christ passages for whose resemblance in general tone, and sometimes even in expression to our book I ask the consideration of my fellow scholars. Let it be only further premised that if a resemblance which cannot be regarded as a mere coincidence is established, it does not appear to be open to argument that Greece is the debtor and not the creditor. The whole page of Greek literature from Homer to the Byzantine

influence affected other branches of the literature as well, even though we may be unable at present to trace it directly elsewhere."—Weber's *Indian Literature*, p. 251.

Digitized by Google

historians pleads against such an hypothesis. It is not of course questioned that in the country where men "spent their time in nothing else, but either to tell, or to hear some new thing," there were many curious enquiries into the wisdom and learning of the East. And with such help as the Greeks themselves give us, it is possible in their philosophy to put our finger on ideas that are non-Hellenic. But these are details that do not affect the general question. From its glorious beginnings down to the time when it overflowed the boundaries of the Greek world, Greek literature was a purely native growth.

The date assigned to Achilles Tatius is 450 A.D. In his romance containing the love story of Leucippe and Cleitophon, I have marked, on a cursory inspection, the following analogies to descriptions, sentiments, and ideas that are of constant occurrence in Bâṇa, while no trace of them is found in the story of Kâdambarî as Bâṇa read it in the Vṛihatkathâ of Gunâḍhya. I quote from the Trübner Edition of the Erotici Scriptores:—

"The maiden's chiton covered her breast down to her middle; the lower part of her body a chlaina concealed. The chiton was white, the chlaina purple, her body gleamed through her garments. * * * * Her breasts peeped forward but a little: the girdle that drew together her dress and breasts confined the two in such fashion that the dress became a glass for the body." (P. 39.)*

"I looked at the Love who was represented as leading the bull,† and said, 'Child as you are, you rule over heaven and earth and sea.'" (P. 39.)

"Her mouth a rosebud when the rose begins to open its petals. As I looked I was straightway undone: for beauty pierces sharper than any dart, and through the eyes finds its way into the heart. It is by the eye that the stroke of love enters. A tumult of emotions held me, praise, astonishment, fear, shame, boldness. I praised her stature; stood awe-stuck at her beauty, feared her heart; gazed unabashed; felt shame to be so moved: fain would I have induced my eyes to turn away from the maiden; but they would not. They laid hold of the

---

*अतिधवलप्रभापरिगतदेहतया स्फटिकगृहगतामिव दुग्धसलिलमग्नामिव विमलचेलांशुकान्तरितामिवादर्शतलसंक्रान्तामिव शरदभ्रपटलतिरस्कृतामिवापरिस्फुटविभाव्यमानावयवां.— (*Kâdambarî*, p. 128.) An interesting paper might be written on the conception of female beauty among Sanskrit mediæval writers, in which it would not, I think, be difficult to trace a greater analogy between Greek and Sanskrit thought on that subject than can be easily explained by independent similar appreciation of an identical type in the two countries.

† The subject is a picture of the rape of Europa.

Digitized by Google

tackle of beauty,* and by its help, offered a stout resistance: and, in the end they conquered." (P. 42.)†

"'How then,' said I, 'may I light upon this oracle: tell me how to begin: for you are one of the initiated while I am a novice; you have experience of the service of the god. What should I say? What do? How can I obtain my love? I know not my way here.' 'Seek not,' said Clinias, 'instruction in this matter from another; the god is his own interpreter, and a cunning interpreter to boot.‡ Newborn infants need not to be taught to feed—of themselves they know what pleasing table is spread for them in their mothers' breasts. And the young man into whose heart the seed of love has for the first time dropped may be trusted to bring it to the birth without assistance.'" (P. 49.)§

"Being then minded to incline the heart of the girl to love, I began to talk to Satyros, taking my cue from the bird. For my love chanced to be crossing at the moment with Kleio, and had stopped to look at

---

* "She knows her man; and while you rant and swear,
Can draw you to her by a single hair."—*Dryden.*

† उच्छ्वसितैः सह विस्मृतनिमेषेण किंचिदामुकुलितपक्ष्मणा जिह्मिततरलतारसारोदरेण दक्षिणेन चक्षुषा सस्पृहमापिबन्तीव किमपि याचमानेव त्वदायत्तास्मीति वदन्तीवाभिमुखं हृदयमर्पयन्तीव सर्वात्मनानुप्रविशन्तीव तन्मयतामिव गन्तुमीहमाना मनोभवाभिभूतां त्रायस्वेति शरणमिवोपयान्ती देहि हृदयेवकाशमित्यर्थितामिव दर्शयन्ती हाहा किमिदमसांप्रतमति ह्रेपणमकुलकुमारीजनोचितामिदं मया प्रस्तुतमिति जानानाप्यप्रभवन्ती करणानां स्तम्भितेव लिखितेवोत्कीर्णेव संयतेव मूर्छितेव केनापि विधृतैव निष्पन्दसकलावयवा तत्कालाविर्भूतेनावष्टम्भेनाकथितशिक्षितेनानाख्येयेन स्वसंवेद्येन केवलं न विभाव्यते किं तद्रूपसंपदा किं मनसा किं मनसिजेन किमभिनवयौवनेन किमनुरागेणेवोपदिश्यमाना किमन्येनैव केनापि प्रकारेणाहमपि न जानामि कथंकथमिति तमतिचिरं व्यलोकयम्—(*Kâdambarî*, p. 141.)

गत्वा च प्रविश्य कन्यान्तःपुरं ततः प्रभृति तद्विरहविधुरा किमागतास्मि किं तत्रैव स्थितास्मि किमेकाकिन्यास्मि किं परिवृतास्मि किं तूष्णीमस्मि किं प्रस्तुतालापास्मि किं जागर्मि किं सुप्तास्मि किं रोदिमि किं न रोदिमि किं दुःखमिदं किं सुखमिदं किमुत्कण्ठेयं किं व्याधिरयं किं व्यसनमिदं किमुत्सवोयं किं दिवस एषः किं निशेयं कानि रम्याणि कान्यरम्याणीति सर्वं नावागच्छम् । अविज्ञातमदनवृत्तान्ता च क्व गच्छामि किं करोमि किं शृणोमि किं पश्यामि किमालपामि कस्य कथयामि कोस्य प्रतीकार इति सर्वं च नाज्ञासिषम्—(*Kâdambarî*, p: 147.)

‡ More literally 'is (in each heart) a self-taught master of his craft.' The Greek *αὐτοδίδακτος* is the Sanskrit अशिक्षित.

§ इदं च मनस्यकरवम् । अनेकसुरतसमागमलास्यलीलोपदेशोपाध्यायो मकरकेतुरेव विलासानुपदिशति । अन्यथा विविधरसासङ्गललितेष्वीदृशेषु व्यतिकरेष्वप्रविष्टबुद्धेरस्य जनस्य कुत इयमनभ्यस्ताकृती रतिरसनिस्यन्दमिव क्षरन्त्यमृतमिव वर्षन्ती मदमुकुलितेव खेदालसेव निद्राजडेवानन्दभरमन्थरतरत्तारसंचारिण्यनिभृतभ्रूलतोल्लासिनी दृष्टिः । कुतश्चेदमतिनैपुण्यं यच्चक्षुषैवानक्षरमेवमन्तर्गतो हृदयाभिलाषः कथ्यते—(*Kâdambarî*, p. 143.)

Digitized by Google

the peacock. And fortune willed it that just at that moment the bird should unfurl all his beauty, and spread the glorious show of his plumage. 'This,' said I, 'the bird does not without a certain art of its own. It is a lover. When it wishes to attract its mate it bedecks itself thus. Look, there she is beside the plane tree,'—and I pointed out the female bird—'it is for her he now shows his beauty.' . . . Satyros perceived my intention and the drift of my words. 'Love truly has power,' said he, 'to send its flame even into the hearts of birds.' 'Not only into the hearts of birds,' said I, 'it is no wonder that he can do that, since he himself has wings. But he darts his flame into the hearts of creeping things, plants, nay, as I think, even of stones. Does not the magnesian stone love iron. If she but see it she draws it to herself, as having within her something of the nature of love. Consider whether the coming together of the stone and the iron be not the kiss of the loved and the lover? As to plants, the children of the wise have a story which they would call a myth, if it were not that the children of husbandmen say the same thing. The story is this: Every plant loves some other plant, but on none does love lie heavier than on the palm tree.* They say that some palm trees are male, some females. The male then loves the female, and if she chance to be put far away in the order of planting the lover pines. The husbandman becomes aware of the sorrow of the tree, and mounting where he can see all around, he marks in what direction the palm tree bends. For it leans towards its love. Seeing this the husbandman cures the tree's complaint; he cuts the shoot from the female palm, and grafts it into the heart of the male. He thus refreshes the soul of the tree. Before it was ready to die, but now it takes fresh life and stands erect, rejoicing in the embrace of its love. This is the marriage of plants.'"† (P. 56.)

---

* As certain of our own poets have said: and none more beautifully than Heine—

> Ein Fichtenbaum steht einsam,
> Im Norden auf kahler Höh'.
> Ihn schläfert: mit weisser Decke
> Umhüllen ihn Eis und Schnee.
>
> Er träumt von einer Palme,
> Die fern im Morgenland
> Einsam und schweigend trauert
> Auf brennender Felsenwand.

† नास्ति खल्वसाध्यं नाम भगवतो मनोभुवः। क्वायं हरिण इव वनवासनिरतः स्वभावमुग्धो जनः। क्व च विविधविलासरसराशिर्गन्धर्वराजपुत्री महाश्वेता। सर्वथा न हि किंचिदस्य दुर्घटं दुष्करमनायत्तमकर्तव्यं वा जगति। दुरुपपादेष्वर्थेष्वयमवज्ञया विचरति। नायं केनापि प्रतिकूलयितुं शक्यते। का वा गणना सचेतनेषु। अपगतचेतनान्यपि संघट्टयितुमलं यद्यस्मै रोचते। तत्कुमुदिन्यपि दिनकरकरानुरागिणी भवति। कमलिन्यपि शशिकरद्वेषमुज्झति।

Digitized by Google

It would be easy to multiply examples from this author, and to add others, at least as striking from his contemporaries, but I hold my hand. The argument is not one which can be made any stronger by an indefinite multiplication of individual instances, if the first fail to convince. Nor indeed has it been my object to convince others of the truth of an hypothesis which is still to my own mind little better than an hypothesis that may be worthy of consideration. I have desired here merely to call attention to what appears to me to be a marked resemblance, and to the conclusion which it is possible to draw from that resemblance, if it be once granted, as I think it must, that the writers of the Indian renaissance period were not outside the all-embracing influence of Greek letters.

निशापि वासरेण सह मिश्रतामेति । ज्योत्स्नाप्यन्धकारमनुवर्तते । छायापि प्रदीपाभिमुखमवतिष्ठते । तडिदपि जलदे स्थिरतां व्रजति । जरापि यौवनेन संचारिणी भवति । किं वा तस्य दुःसाध्यमपरम् ।—(*Kádambarí, p.* 157.)

Digitized by Google

Digitized by Google

A SECOND REPORT

OF

OPERATIONS IN SEARCH OF SANSKRIT MSS.

IN THE BOMBAY CIRCLE.

April 1883—March 1884.

BY

PROFESSOR PETER PETERSON.

EXTRA NUMBER - 4

OF THE

JOURNAL OF THE BOMBAY BRANCH OF THE ROYAL ASIATIC SOCIETY.

1884.

BOMBAY:
SOCIETY'S LIBRARY, TOWN HALL.
LONDON:
TRÜBNER & Co., 57 & 59, LUDGATE HILL.

Digitized by Google

Digitized by Google

CONTENTS.

REPORT .... 1—89

Extracts from MSS. belonging to H.H. the Mahârâja of Alwar, &c. .... 91—111

Extracts from MSS. purchased for Government ...112—163

A Digambara Paṭṭâvali..163—166

List of Vedic books belonging to H. H. the Mahârâja of Alwar ....167—183

List of MSS. purchased for Government ....(1)—(29)

Digitized by Google

Digitized by Google

JOURNAL

OF THE

BOMBAY BRANCH

OF THE

ROYAL ASIATIC SOCIETY.

EXTRA NUMBER.

A Second Report of Operations in search of Sanskrit MSS. in the Bombay Circle. April* 1883—*March* 1884. By PROFESSOR PETERSON.

FOR three months of the year under report I was absent from India, having been delegated by Government to attend on their behalf the Sixth International Congress of Orientalists, which assembled at Leiden in the month of September. During the remaining period of the year I was unable, on account of other duties, to go on tour in search of manuscripts, except in the short Christmas vacation. Of that I had previously determined to take advantage, in order to visit Alwar (Ulwar), a place to which my Jeypore friends drew my attention in 1882, when however I was unable to visit it, and which was one of several localities kindly indicated to me as likely to prove fruitful by Dr. Bühler, with whom I had the good fortune to be able to confer at Leiden. On the eve of starting I was sorry to learn that H. H. the Maharaja of Alwar, to examine whose library was the chief object of my intended visit, was, with Col. Peacocke, Political Resident, absent at Calcutta. Dr. W. W. Hunter's good offices there secured the immediate despatch of telegraphic instructions to the State officials to allow me access to the library as often, and for as long periods, as might be

* The Bombay Circle includes, besides the Presidency of Bombay, Rajputana, Central India, and the Central Provinces.

Digitized by Google

convenient to myself. For the prompt issue of these instructions I am greatly indebted to His Highness: as I am no less indebted to H. H.'s officers for the hearty way in which the instructions were carried out. I desire also to acknowledge very warmly the cordial welcome and the valuable help given to me by Dr. Mullens, the Residency Surgeon, who, fortunately for my object, had not accompanied H. H.'s party to Calcutta. Col. Peacocke was subsequently good enough to procure for me from the Maharaja's library the loan of several manuscripts I had marked as important, and with regard to which I shall have something to say in this Report. This is the second instance in which I have been, as the Government officer appointed under the instance of the Government of India to search for Sanskrit manuscripts in Rajputana, allowed not only to examine palace libraries, but to make a closer study in Bombay of selected books from these libraries. I venture respectfully to hope that Government will observe with satisfaction the liberal treatment I have thus met with, in that very important respect, at Udaipur and at Alwar.

I arrived at Alwar on the 26th of December, and was able to give almost the whole of the following five days to the work of going over the palace library. Mr. Eastwick, in his Handbook of Western Rajputana, speaks in high terms of the way in which this collection is kept: and I have certainly seen no library which can compare with it in that respect. Each manuscript is in a separate cloth, and an outside label, placed where it can best catch the eye, gives the name of the book and of the author. The manuscripts are arranged according to subjects in separate book cases: and bear numbers that tally with the admirable catalogue compiled by the present excellent librarian, Joshi Gangada. The tax we made upon this worthy gentleman's skill was no light one: as, in addition to my own party of four,* we were never without the assistance of three or four Shastris from the town engaged in examining such manuscripts as we could not ourselves overtake. Book after book was handed to each member of the party with a promptitude that would not have disgraced the best kept London library. Joshi Gangada's only regret evidently came when our work was finished, and we left the library to him and the

* Mr Bhagvandas Kevaldas and Mr Ramchandra, the Agent and Shastri of the Search, accompanied me on this visit to Alwar: and Pandit Durgaprasad of Jeypore was good enough to join me there. From all three I received very efficient aid.

Digitized by Google

ısion which, it is to be feared, is its normal state. I think it h while to dwell on this matter, because it shows how little, com-tively speaking, remains to be done to ensure the publication of a ted catalogue of this collection, which could not fail to be of interest cholars at large. The co-operation of a trained scholar would be spensable to give such a book the value it ought to have: but mechanical and most irksome part of the work is done. I was :h gratified, in the course of this short tour, to learn from Col. ıtton, Resident at Jeypore, that a similar suggestion, made in my ıt Report,* with regard to the Jeypore library, had caught his :ntion: and that the Jeypore Durbar had cordially acceded to his gestion that such a work should be undertaken forthwith. It has r, I believe, made considerable progress. I hope the Alwar Durbar y be disposed to follow this example. If I can render any assist-:e in the way of advice or revision, I shall be most happy to do so. The collection is not in its main portion an old one, having been med chiefly by the enlightened Bani Singh, who died in August 1857. is, as most Rajput libraries are, rich in astrological books. But the ief interest of the library lies in the very valuable and complete llection of Vedic books which it includes. Pandit Durgaprasad, at my quest, wrote out from the catalogue the names of the books in this ırt of the collection, and added, from an inspection of the books emselves, the author's name, wherever that could be ascertained. he list so formed will be placed in the Appendix to this Report. I roceed now to give a short account of some of the books which I have een able to examine.

'our MSS. of the Rig Veda.

Among other manuscripts of the Rig Veda there are four, two of the Saṃhitâ and two of the Pada text, which are described in the catalogue as belonging o the Śânkhâyana Śâkhâ.† If this assertion is true, the Śânkhâyana

* No. XLI. of this Journal.

† In writing Śânkhâyana and not Sâñkhâyana or the like I desire to sug-gest that it is not really necessary, and therefore is far from desirable to add to he confusion reigning in this dismal matter of transliteration, by attempting to represent consistently the various Indian signs for the modifications of the n sound in the middle of a word. That sound as a rule in the pronouncing can-not escape from the form imposed on it by the sound with which it forms a conjunct consonant. In uttering the words 'ink' and 'rent' we give voice, and cannot help doing so, to two forms of the n sound, which in the Indian alphabet have different signs. But we suffer no inconvenience from the fact

Digitized by Google

redaction of the Rig Veda differs, as will be seen, from the Śâkala redaction, the only one hitherto found, in very little. The khila hymns presented with the text in the Alwar book vary considerably from those of any MSS. of the Śâkala Śâkhâ information with regard to which is accessible to me. Dr. Bühler has warned me that forgeries of the Śânkhâyana redaction, generally importations from the Deccan, are very common in Rajputana, and has also drawn my attention to the fact that the system of marking the accents is known to have been different in the two Śâkhâs. The Alwar copy of the Saṃhitâ text, which I have had the opportunity of examining at leisure, is not a manuscript from the Deccan. The system of marking the accents however is the same as that with which we are already familiar, with one exception, which may be of some importance. Throughout part of one of the Saṃhitâ MSS. the svarita accent is denoted by a horizontal line drawn through the body of the syllable, instead of the perpendicular line drawn above the syllable which appears in the rest of the book. This, it will be remembered, is the way in which the so-called dependent svarita is represented in the Maitrâyaṇî Saṃhitâ. Have we here, then, a genuine survival of an historic method prevailing among the Śânkhâyanas which the copyists have elsewhere discarded for one more familiar to them?

The greater number of the khila hymns, as given in the first Alwar Saṃhitâ manuscript, will be placed in the extracts to be appended to this Report. Such other variations from the printed text as I have come upon may be briefly noticed here. Khila I. (Aufrecht[2] II. 672) is not given. The first four verses of Khila II. are given as part of the sixteenth varga of the fifth adhyâya, second ashṭaka. (See Extracts.) The two verses thus omitted from this version of the present khila are the two verses borrowed, as has been pointed out by Müller and Aufrecht, from the Mahâbhârata. In the Pada MS. the varga ends as in the printed editions, and the khila is as usual not given. The MS. gave Khila III., but a page has fallen out at the place, leaving the gap भद्रं पश्यात्कर्पि (khila v. 1), ... यद्वीखंसात्रा (v. 6 of following hymn). It may be worth noting that the last verse of the preceding hymn (II. 43) is omitted, before this khila, in the Saṃhitâ MS. The Pada MS. has the verse. The adhyâyas in the MSS. of the

---

that our alphabet has one sign for the two sounds: and much labour to writer and printer would be saved, if here and elsewhere we could hark back to the English model in this respect.

Digitized by Google

and second ashṭakas are numbered throughout, from one to sixteen, ıode of reckoning which first recurs in the seventh and eighth ;akas.

ʟt the end of the third ashṭaka the first varga of the first adhyâya of next ashṭaka is given, both in the Saṃhitâ and in the Pada MS., in ıt is, so far as I know, an anomalous way. Both MSS., it should be lerstood, are composed of eight separate books, each containing an ṭaka, and not all written at the same time, or originally forming part ɔne copy. In the Saṃhitâ MS. of the third ashṭaka, after the words i tṛitîyâshṭake ashtamo'dhyâyaḥ" the hymn Tvâm agṇe havishnto is given, followed by the figure 1 and the title choravargaḥ, after ich is again put tṛitîyâshṭakaṃ sampûrṇaṃ. The S. MS. of the ırth ashṭaka begins with the second varga, originally numbered 1, a ure which has however been altered into 2, and which may be taken have been really an error, as the next varga is marked 3 prima manu. the P. MS. of the third ashṭaka the hymn occupies a similar position. is there ushered in by the title "chora," and is followed by the and the date. The P. MS. of the fourth ashṭaka however repeats e hymn in its proper place.

Khila IV. is given, but not as a khila. It is placed within the varga ımber.

At the end of V. 49 the Saṃhitâ MS. has this pariśishṭam:

। परिशिष्टं ॥ सूक्तांते तृणावमाबरण्ये वोदके पिबा ॥ यस्तृणैरध्ययनं तदधीतं
ाणानि' भवतेभवं ॥ वापीकूपतटागानां समुद्रं गच्छ स्वाहा ॥ तृपपाणि ॥ १ ॥

Khilas V. and VI are given outside the varga numbers.

Khila VII. is not given. At the end of VI. 44 (Aufrecht's VI. 45 perhaps a misprint) Khila VIII. is given within the varga number, ıd with no indication that it is a khila beyond the colouring matter ıat has been spread over the letters. The third verse of this khila omitted. Khila IX. is given in an abbreviated and incorrect form. See Extracts.) This khila is not accented. Of Khila X. Aufrecht's ixth and seventh verses are omitted. Khilas XI. (unaccented) and ⟨II. are given.

Khila XIII., with a different arrangement of the verses, and many new eadings, is given as forming vargas 19, 20, and 21 of Ashṭaka VII., 2. That adhyâya accordingly has 36 vargas in all, instead of 33, as in he printed editions.

Digitized by Google

Aufrecht's fourteenth khila is given within the varga number 27, and with his verses in the following order: 3, 4, 1, 2, 5. His fifteenth is given within the varga number 5. The Pada text here, it may deserve to be noted, gives the first five verses only of the foregoing hymn (X. 9), but adds the sign which shows that something is to be supplied. The four verses which, in our printed texts, and in the Saṃhitâ MS. lying before me, are tacked on to these are, as is already known, a repetition of verses found in I. 23. Khila XVI. is given in the same way within the varga number 8. Khila XVII. is given as a khila. Khila XVIII. is given within the varga number 23. Khila XIX. is given as vargas 15 and 16 of the seventh adhyâya. Khila XX. therefore comes at the end of varga 18, not 16. The first verse of this khila stands within the varga number 18 : and the remaining verses are given as vargas 19 and 20. And Khila XXI. stands at the end of varga 34, not 30; and is here given as forming varga 35, which, and not 30, as in the printed texts, completes the number of adhyâyas in that ashṭaka.

The Medhâsûkta, Khila XXII., is given as the tenth varga of the eighth adhyâya. For the form in which this and the three foregoing khilas appear in this MS., see Extracts. Khila XXIII. is given as a khila at the end of what is in this MS. the 48th varga of eighth adhyâya, itself being numbered as the 49th. Khila XXIV. is given. Lastly XXV. is given with a large addition. (See Extracts.)

The eight MSS. which make up the Pada text are dated variously Saṃvat 1710—1712=A.D. 1654—1656. Of the Saṃhitâ MSS. three only are dated : the fourth, Saṃvat 1761=A.D. 1705, the sixth, Saṃvat 1813=A.D. 1757, and the seventh, Saṃvat 1681=A.D. 1625. In the last case the date is given both in figures, and in the memorial verse:

वसुधावसुरागेंदुमितेऽब्दे विक्रमार्कतः ।
लिखितं फाल्गुने शुक्ले काश्यां वै प्रतिपच्छनौ ॥

It is in the beginning of the manuscript of the eighth ashṭaka of this copy of the Saṃhitâ that the variation from the ordinary method of denoting the accents to which reference has already been made occurs. The svarita, whether dependent or independent, is marked by a horizontal line put across the body of the syllable. Moreover, in the case where a syllable with the svarita or udâtta accent follows an independent svarita, the first of the two syllables is not, as is required by the ordinary Rig Veda rule, marked with the sign of the anudatta.

Digitized by Google

ई इम् (10, 48, 7) is therefore written in this manuscript अमी ई इम, ई यम् (10, 51, 9) becomes ब्रह्मो ई यम्, and पश्यां ई या (10, 59, 7) ई या.

ıese peculiarities, affecting, it must be remembered, the manuscript e eighth asṭhaka only, receive additional importance from a com- ıon of the close of that manuscript with what is known as to the rent endings of the Rig Veda according to the various śâkhâs. ıer, in his catalogue of the Berlin Sansk. MSS., quoted the kârikâ :—

Śâkalânâṃ samânî va ity ṛichâ 'ntyâ 'hutir bhavet ।

Bâshkalânâṃ tu tachchhamyor ity ṛichâ 'ntyâ 'hutir bhavet ॥

:h gives us the beginning of the last verse of the Veda according to Śâkala and Vâshkala recensions respectively. According to the e scholar,* it is stated in the Śânkh. Gṛih., 4, 5, 9, apparently as of two or several conflicting views, that the Saṃhitâ to which that ·a refers, ended with the same verse as the Vâshkala recension. In second Alwar Saṃhitâ MS., which I could only examine on the t, the statement is made in the margin, but apparently by the ginal copyist, that with Hymn X. 191 the recension of the Śaiśirîya ınch of the Sâkalyas ends. शाकल्यशैशिरीयपाठः समाप्तः. There ows the khila in the same extended form as in the other manu- ipt. In that khila, as we have it here, the verse tachchhamyor stands the end of the first varga, which, in the printed editions, is also the l of the khila. This, it may be conjectured, was the point where e Bâshkala recension ended. With regard to what follows, if it be nuine, there may have been from the beginning some controversy as whether it did or did not fall within the Śânkhâyana recension.

I have said that I owe it to the courtesy of H. H. the Maharaja of ·war that I have been able to make a closer examination of this anuscript than the limits of my visit permitted. Before proceeding call attention more briefly to the rich nature of the remaining part ' the Vedic collection, let me add that I am confident that His High- ·ss would willingly lend, under suitable pledges of security and ·turn within a reasonable time, any books a careful examination of hich might be expected to add to our knowledge of the subject. I ıall gladly be the medium of any such request as may be sent to me.

In addition to the commentary on the sûtra of Śânkhâyana by ınartîya, mentioned by Weber, (Berlin Catalogue No. 106 : Ind. Lit.,

* Indian Literature : Supplementary Notes, p. 314.

Digitized by Google

p. 55*), there is, among the books put down under the Śânkhâyanaśâkhâ a Śrautasûtrabhâshyam by Varadatta, Ânartîya's father. The commentary on the Gṛihyasûtra by Nârâyaṇa,† son of Kṛishna, is complete. The Prayogaratnâkara by Dayâśankara is probably a modern work by an adherent of the Śânkhâyanaśâkhâ, who lived at Siddhpur in the beginning of the present century. The Sudarśanasaṃhitâ, extracts from which will be found in the Appendix, does not seem to be the work of that name mentioned in the Bodleian catalogue. It is a commentary on a Gṛihyasûtra, presumably that of Âpastamba, belonging to the Black Yajur Veda by one Sudarśanârya, who apparently takes Kapardin's commentary on the Âpastamba Śrauta Sûtra as his model. The more proper designation of the book would appear to be Sudarśanârya's Gṛihyatâtparyadarśanam.

Colebrooke mentions a work entitled Nîtimanjarî, as an instance of a book on ethics, which draws its illustrations of moral maxims from the Vedas, and quotes from their holy writ passages at full length. It does not appear from Colebrooke's words whether he had seen this particular book, of which Dr. Kielhorn has given a short account.‡ According to Dr. Kielhorn, Dyâ Dviveda—son of Lakshmîdhara, grandson of Atri, great grandson of Mukunda Dviveda—whose age Kielhorn was unable to determine, closely follows and often copies the commentary of Sâyanâchârya, subsequent to whom he must accordingly be placed. The extracts from the Alwar copy of this rare book given in the Appendix show however that what common matter there is in Sâyana's commentary on the Rig-Veda and the Nîtimanjarî must belong, not to Sâyana, but to Dyâ Dviveda. For the latter gives his date in the last verse of his work. He finished the book on the first day of the first half of the month Mâgha in Saṃvat 1110=A.D. 1054.

* Weber's statement in the latter passage to the effect that a writer called Dâśaśarman Munjasûnu supplied three adhyâyas of this commentary, the original ones having been lost, appears very doubtful. The verse—

भाष्यकारगिरां यत्र विनष्टं लेखनादिना ।
अक्षरं तद्दासशर्मा मुञ्जसूनुरकल्पयत् ॥

does not, I think, mean more than that a scribe of that name had, for the particular copy, supplied such letters as had dropped, whether from the carelessness of the previous copyist, the ravages of ants, or such like cause.

† I find कृष्णपुत्रचारायण in my notes, which I have corrected in accordance with Weber's Notice No. 129. The Berlin copy goes up to the 11th section of the second adhyâya only.

‡ Indian Antiquary, Vol. V., p. 116.

Digitized by Google

yâ Dviveda, who here calls himself the grandson of Mukunda veda, dwelt at Ânand, perhaps the city in Upper Gujarat to which a's father belonged. He was himself, it will be seen, contemporary ı Uaṭa,* whom he may have known. It will be noticed that he s his grandfather prabhu, and styles himself yuvarâja. I am unable letermine whether more than a priestly dignity is denoted by these ıes. In the end of the book he is also styled sattrakṛit, dvyagnichit, samrâṭ. Samrât, it may be noted, is not a proper name, any more n agnichit, along with which it is given with that meaning, in the y under the word, in the St. Petersburg Dictionary. The references to the Berlin Catalogue relied on there show that samrâḍichit was a title alike of Śrî-Suryadâsa (Nos. 133 and 914), father Râma, author of a Śânkhâyanagṛihyapaddhati, and (Nos. 260 and)0) of Prajâpati, father of the well-known Vedic commentator jnikadeva. In another place (No. 226) the same Prajâpati is led triragnichit. Our Dyâ Dviveda is in the same way dvyagnichit. om his title yuvarâja his book is also called Yuvadîpikâ. Dviveda eaks of his proficiency in eleven ways of reciting the Saṃhitâ.†

The collection of Sâmaveda books is a very noteworthy one. Among e extracts appended to this report I have placed the beginning and d, not very intelligible to me, of darpaṇas or commentaries on three the four gâṇas of that Saṃhitâ composed by Prîtikara. The eighteenth book on the list is a ṭîkâ, by a writer who does not give his ıme, but calls himself son of Harisvâmin, on Sâyana's commentary ı the Tâṇḍya-brâhmaṇa.‡ The other brâhmaṇas and the pariśishtas this Veda are, it will be seen, well represented.

Passing to the Black Yajur Veda, I note first that the second Alwar opy of that Saṃhitâ, placed in the catalogue after the enumeration f the ordinary text, saṃhitâ, pada, and brâhmaṇa, is divided into âṇḍas and prapâṭhakas, not into ashṭakas and praśnas, a circumstance from which we may perhaps infer that we have here the Âtreya recension of that Veda. The rich collection of sûtras, with heir commentaries under this head, will not escape attention.

Under the White Yajur Veda it will be seen that there is a com-

* The credit of the discovery of Uaṭa's date belongs to Professor Bhandarkar. See his Report for 1882-83.

† Weber's Ind. Lit., p 60, note 52, and the references there.

‡ Probably the Harisvâmin who himself wrote a commentary on the Śatapathabrâhmaṇa.

Digitized by Google

plete copy of Uvaṭa's commentary of the Vâjasaneyî Saṃhitâ in the Mâdhyaṃdina recension. Commentaries on the brâhmaṇas of this Veda are unfortunately represented only by a small work, which is entitled Mâdhava's bhâshya on the Maṇḍala (brâhmaṇa). On the other hand, the commentaries on the Kâtyâyana Sûtra are numerous, and include complete, or all but complete, copies of the works of Yâjnikadeva, Ananta, Karka, and Pitṛibhûti. Pitṛibhûti's book had not hitherto, I think, been discovered any where. Bhandarkar, in 1881-2, obtained for our collection a complete copy of Karka's rare work. Of the two remaining writers Weber mentions only MSS. which he characterises as exceedingly incomplete.* The copies in the Alwar library should therefore do good service. For the Gṛihyasûtra there are, among others, commentaries by Harihara, Gadâdhara, Jayarâma, (Weber, p. 143), Karka, Devamiśra and Mahâdeva.

The Atharvaveda list is not so copious as those of the other Vedas. The bhâshyam on the Vaitânasûtra, a copy of which has been acquired for Government, (No 18), is, I think, an acquisition of considerable importance. (See Extracts.)

The Sâhityakaumudî of Śrî-Vidyâbhûshaṇa.

In my First Report I endeavoured to show reason for doubting the correctness of the theory which refers both the metrical rules of the Kâvyaprakâśa and the running commentary in prose which accompanies them to one author, Mammaṭa. In the present book I had the good fortune at Alwar to light upon a work which, if it does not establish what I attempted to draw from the data previously available, may, I think, be claimed as showing that four hundred years ago the theory for which I asked consideration was, in some parts of India, the current view. The Sâhityakaumudî of Śrî-Vidyâbhûshaṇa begins with a verse from which it appears that the author was a disciple of the Bengal religious reformer Chaitanya, who is the hero of the Chaitanyacharaṇâmṛita, and who was born about 1484 A.D. It will be noticed that the verse corroborates the tradition with regard to the conversion of king Pratâparudra Gajapati by Chaitanya, to which Aufrecht calls attention.† The verse runs :—

* Weber's Ind. Lit., p. 141.

† Oxford Catalogue, p. 148, Note. Aufrecht quotes Sterling As. Res XV., 284: "It is added that about this time Chytunga or Chytan Mahaprabhu (*i.e.* चैतन्य) came from Naddia in Bengal to visit the temple of Jagannâth, and that he performed miracles before the Raja (Pratâparudra)."

Digitized by Google

॥ श्री कृष्णो जयति ॥
कारुण्याद्गजपतिराशु यस्य भेजे
निर्धूताखिलवृजिनः परं प्रमोदं।
चैतन्याकृतिमजितं जितं स्वभक्तै-
स्तं वंदे मधुरिमसागरं मुरारिं॥

' I worship that Vishnu—the ocean of delight—by whose mercy, en he dwelt among men in the form of Chaitanya, Gajapati was shed from his sins and in a moment found peace. Him none can iquer : and yet his saints subdue him."

[have not attempted to give the double reference here. The second 'se is :—

सूत्राणां भरतमुनीशवर्णितानां
वृत्तीनां मितवपुषां कृतौ ममास्यां।
लक्ष्याणां हरिगुणशालिनां च सत्वात्
कुर्वंतु प्रगुणधियो बतावधानम्॥

"In this work of mine the learned will find (1) the sûtras Bharata 'ote, (2) a succinct commentary, and (3) examples whose only theme is rishna's praise: this is its title to their consideration."

The work accordingly then begins: Nishpratyûhaprâripsitaparisa-âptikâmo muniḥ samuchitaṃ girdevîṃ prâk praṇamati. And stu-ɔnts of alaṃkâra are prepared to hear that the first sûtram is the fa-iliar niyatikṛitaniyamarahitâm with which the Kâvyaprakâśa opens, ut to which there is here an entirely independent commentary. The ɔlophon of the first parichchheda, as the divisions of this book are alled, is iti bharatasûtravṛittau sâhityakaumudyâṃ kâvyaprayojana-etusvarûpaviseshanirṇayo nâma prathamaḥ parichchhedaḥ.

Turning to the colophon of the tenth Book, I light upon another ıct to which I am disposed to attach a good deal of significance. From he occurrence, in all copies of the Kâvyaprakâśa which I have seen, ıf the words sampûrṇam idaṃ kâvyalakshaṇaṃ standing before the :olophon ascribing the work to Mammaṭa, I was led to suggest that we ıave here preserved to us no obscure indication that the collection of metrical kârikâs was a separate work, with some such title as Kâvyam or Kâvyalakshaṇaṃ. This view has Śrî-Vidyâbhûshaṇa's support. For when the author of the present book has all but finished the task he sets himself, he says :—

व्याख्यातमिदं संपूर्णं काव्यलक्षणं
मम्मटाद्युक्तिमाश्रित्य मितां साहित्यकौमुदीं।
वृत्तिं भरतसूत्राणां श्रीविद्याभूषणो व्यधात्।

"And now I have explained the whole of the Kâvyalakshaṇaṃ [that is, the book so called]. This is a short commentary on the sûtras of Bharata, which has been composed, with the help of the existing commentaries of Mammaṭa and others, by Śrî-Vidyâbhûshaṇa." Then follows the colophon: iti bharatasûtravṛittau sâhityakaumudyâm arthâlaṃkâranirûpaṇo nâma daśamaḥ parichchhedaḥ.

When the author says that he has now explained the whole of his text, he is referring to the fact that, like some other writers on rhetoric, he closes his work with a supplementary chapter on matters not discussed by the authority he is chiefly following:—

कृपया यस्य भक्तानां
न किंचित्परिशिष्यते ।
मनसि स्फुरतु श्रीमान्
ममासौ श्यामसुंदरः ॥
इह भरतोक्तेभ्यः केचन परिशिष्टाः प्रदर्श्यंत &c.

"May Kṛishna shine in my heart: Kṛishna through whose mercy nothing is wanting to his faithful ones."

In the following chapter some rules which are wanting in Bharati's book will be expounded.

Without dwelling at present on the fact that the sage Bharata is put forward as the author of the Kâvyalakshaṇam, the common text of the Kâvyaprakâśa, the Kâvyapradîpa, the Sâhityakaumudî, and how many other books on alaṃkâra we do not know, I think it will not be disputed that the way in which Śrî-Vidyâbhûshaṇa refers to Mammaṭa as one of several previous commentators on the book, almost precludes the idea that he had ever heard of the theory that Mammaṭa himself wrote the kârikâs.

The commentator, who unfortunately does not give his name, is still more explicit.* After reverence paid to Kṛishna and Vidyâbhûshaṇa, he tells us that Bharata threw into concise kârikâs the science of poetry as it stood in the Vahnipurâna and other works, and that to explain these is the object of the Sâhityakaumudî. A circumstance in the explanation of the first verse leads to the interesting conclusion that the book before me may very possibly be that written prima manu, or by the author of the commentary himself. For he starts by undertaking to make three meanings out of the first verse: an attempt in which he fortunately breaks down when he comes to meaning No 3. He has then not only to draw his pen through the half-given gloss, but to go back and amend his promise, so that the word

* The passage will be found in the Appendix.

Digitized by Google

rd meaning" shall not appear. He tells us that Chaitanya was
ıaramapreshthaguru of his author: and that by Gajapati is
ıt Pratâparudra, king of the Atkalas.

will be convenient to give here a brief account of some other works bearing on the Kâvyaprakâśa which have been added to our collection, or have come under my observation, during the . In a collection of books most cheerfully thrown open to in- tion by Nârâyanbhat of Jeypore, I found a work in which I at recognized the source of a passage in the Kâvyaprakâśanidarśanam— .nda's commentary on the Kâvyaprakâśa—which was very imperfectly n in my First Report.* In the Kâvyaprakâśasaṃketa† that passage s as follows :—

e Kâvyaprakâśasaṃ-

पूर्णमिदं काव्यलक्षणम् ।

इत्येष मार्गो विदुषां विभिन्नोऽप्यभिन्नरूपः प्रतिभासते यत् ।
न तद्विचित्रं यदमुत्र सम्यग्विनिर्मिता संघटनैव हेतुः ॥

तीति । विदुषां ध्वनिकृत्प्रभृतीनां य एष मार्गः स्वसिद्धान्तस्तत्तद्ग्रन्थगतत्वेन कपृथगवस्थितोऽप्येकरूपतया प्रतिभाति तत्र संघटनैव निमित्तम् । विवक्षितस्य ावबोधायैकत्रसंग्रहणं सा संघटना तद्वशादेकात्मतयैव प्रतिभासात् ।
तेन महामतीनां प्रसरणहेतुरेषग्रन्थो ग्रन्थकृतानेन कथमप्यसमाप्तत्वादपरेण च तावशेषत्वाद्विखण्डोऽप्यखण्डतया यदवभासते तत्र संघटनैव साध्वी हेतुः ।
नहि सुघटितस्य संधिबन्धः कदाचिल्लक्ष्यत इत्यर्थः शक्त्या ध्वन्यते ॥

This I translate :—

"So finishes a treatise on Poetics in which (esha) the reader has esented to him as one whole the different disquisitions of the learned that art: nor let him marvel, for the appearance of unity is due to e skill with which these divergent ways of treating the subject have this book been put together."

To which explanation of the first intention of the verse the note the commentary adds, in the passage beginning etena, &c. :—

"The verse also contains this meaning, (etena . . . ityarthaḥ ıktyâ dhvanyate,) that the author of the book for some reason or other ft it incomplete, when it was completed by another writer with such kill as to render it difficult to say where the one writer stops and the ther begins."

---

* Vol. XLI., p. 22.

† Bühler acquired a copy of this work in 1875-6. In his list it is ascribed o one author, Ruchaka.

Digitized by Google

From this it is clear, I think, that the verse in question has not the bearing I took it to have on the relation in which the kârikâs of the Kâvyaprakâśa stand to the vṛitti which accompanies them. It is written by the author who wrote the continuation of Mammaṭa's unfinished work; and it claims, firstly, for the work as a whole, the merit of being a lucid compendium of the subject as developed by previous writers; and, secondly, for that part of the work which the second writer contributed, that of being a skilful imitation of Mammaṭa's style. This way of taking the verse at once explains, and is corroborated by, the anomalous position it occupies, in all the texts, before, and not after the colophon to the tenth chapter of the book. It stands where it does, because over and above its primary meaning as referring to the whole work, it has a secondary reference to something occurring within the last chapter itself. Tradition, as is well known, asserts that the joining so skilfully concealed occurred at the section dealing with the figure of speech called Parikara.

The chief significance, however, of the Kâvyaprakâśasaṃketa, as bearing on the authorship of the original work, lies in the colophon, in which it is asserted that the book, which consists of the kârikâs, the vṛitti, and a short commentary called saṃketa, is the joint production of three authors, Mammaṭa, Alaka, and Ruchaka:—

इति काव्यप्रकाशसंकेते दशम उल्लासः । कृती राजानकमम्मटालकरुचकानाम् । शुभम् ।

In the colophon to the first chapter of the saṃketa, it would appear to be further stated that these same three authors are here responsible for a commentary on a work of their own:—

इति श्रीमद्राजानकामल्ल [लक] मम्मटरुचकविरचिते निजग्रन्थकाव्यप्रकाशसंकेते प्रथम उल्लासः ।

This I would suggest is perhaps not to be taken literally, but as indicating Ruchaka's wish to write his commentary in his own name, and in that of the two authors of the original work. A somewhat parallel instance of what appears to have been a common practice is furnished by the introductory verses to Mahendrasûri's commentary on Hemachandra's Anekârthasaṃgraha.* We are now able to determine the exact significance of the colophon of the work known as the Kâvyaprakâśanidarśanam, in which this passage stands, it is clear, not as an original explanation of the verse, but as a quotation from the Kâvya-

* First Report, p. 51.

Digitized by Google

iasaṃketa. After making the quotation, Ânanda proceeds to ate it from other sources as follows :—

यदुक्तं । कृतः श्रीमम्मटाचार्यवर्यैः परिकरावधिः ।
प्रबन्धः पूरितः शेषो विधायालकसूरिणा ॥
येनाप्युक्तम् । काव्यप्रकाश इह कोपि निबन्धकृद्भ्यां
द्वाभ्यां कृतेपि कृतिनां रसतत्वलाभः ।
लोकेस्ति विश्रुतमिदं नितरां रसालं
बन्धप्रकाररचितस्य तरोः फलं यत् ॥
संपूर्णोयं काव्यप्रकाशग्रन्थः

As it is said :—

The book is Mammaṭa's composition so far as parikara ; Alaka posed, and inserted the sequel.

And another says :—

This Kâvyaprakâśa is indeed the work of two authors ; and yet learned find it full of savour ; it is like the fruit of a tree into :h the branch of another tree has been grafted."

he colophon* of the tenth chapter of the Kâvyaprakâśanidarśanam, ould therefore now explain as offering an alternative title for that k. Having regard to the text only, it may be called Mammaṭa's ·yaprakâśa. Having regard to the commentary Ânanda has here ıpiled or written for the text, the book may be spoken of, under ther name, as Râjânakânanda's Kâvyaprakâśadarśanam.

n his review of my First Report,† Bühler suggested that this reference to another name, should perhaps be taken as indicating that Ânanda's work had two names, Kavyaprakâśanidarśana and Sâranuchchaya. To this conjecture Bühler was very naturally led by

ı commentary on the ·yaprakâśa called Sâraıuchchaya.

* इति श्रीमम्मटाचार्यविरचिते काव्यप्रकाशे राजानकानन्दकृते काव्यप्रकाशदर्शने ऽपरम्ने अर्थालंकारनिदर्शनो नाम दशम उल्लासः ।

† Indian Antiquary, January, 1884. While expressing my obligation to Dr. ıhler for a review which has been of much use to me, I am bound to say at I cannot accept Dr. Bühler's correction of my translation of the passage which I see a divergence between the doctrine of the kârikâ and the view ıheld in the vṛitti. Dr. Bühler construes the well-known definition of kâvım as if tad adoshau śabdârthau formed a clause by itself, and saguṇau were ırt of the subject of the next clause. This yields the translation "Poetry ınsists of words and sense free from faults, but such faultless words and

the fact that in my list of manuscripts acquired for Government, the Kâvyaprakâśanidarśana treated of in the report itself is entered under the designation of Sârasamuchchaya. That entry however, I regret to say, was an error, due to a premature identification on the part of my pandit, of the same nature as that suggested by Bühler. The Kâvyaprakâśnidarśana is nowhere in this manuscript called Sârasamuchchaya, and should not have been so entered.* I have moreover in the interval acquired a copy, unfortunately incomplete, of the Sarasamuchchaya itself. This manuscript (No. 102) in 197 leaves gives the first seven ullâsas. In the remaining portion, 59 leaves, we have the tenth ullâsa without either beginning or end. The colophon of the seventh ullâsa is:—

इति श्रीभट्टजयन्तविरचितायां काव्यप्रकाशदीपिकायां बहुव्याख्यासारसहितायां दोषनिरूपणं नाम सप्तम उल्लासः ॥ ३ ॥

The book therefore gives, firstly, bhaṭṭa Jayanta's commentary complete; and, secondly, extracts, by way of supplement, from other commentators. The compiler's name, Ratnakaṇṭha, is given in the following verse prefixed to the greater number of ullâsas:—

जयन्तीमुख्यटीकाभ्यः सारमुच्चित्य यत्नतः ।
निर्मितो रत्नकण्ठेन टीका सारसमुच्चयः ॥

---

sense as are endowed with specific excellence (*i e.* with rasa or sentiment) are in some cases poetry, though they may be destitute of (*i.e.* not possessing any apparent) alaṃkaras." In my translation I took adoshau śabdârthau, saguṇau and analaṃkritî punaḥ kvâpi to be three collateral elements of the definition of tad or kâvyam. I submit that it is Dr. Bühler's translation and not mine which is peculiar and inadmissible. I need not press the mistake involved in confounding guṇa with rasa, two terms that are perfectly distinct. In the same way I am quite confident that the vṛittikâra's words yat sarvatra sâlaṃkârau do not, and could not possibly, mean "that (faultless sense and words) possessing alaṃkâras (are) always (poetry"), but rather as I have rendered them "that they (*i.e.* śabdârthau) must always have alaṃkâras." Compare Jayanta's commentary in the extract given below. As to the divergence of view I do not of course forget that the kârikâs imitate in some respect the sûtra style, and that this one may have been written with the view of being interpreted artificially. It must be matter of opinion whether such an explanation will cover the case in point, where the one authority says that poetry may exist in the absence of ornaments, a very sound view, and the other that ornaments must always be present.

* I may correct here another erratum in the same list. The entry of the authors' names of No. 31 should be राजानकमम्मटयोः not मम्मटालकयोः.

Digitized by Google

'he following works either contribute to the compilation itself, or quoted in one or other of the works on poetics cited:—

Abhinavagupta's Âlochanam.
Amarachandra's Kâvyakalpalatâ Kaviśikshâ.
Râjânaka-Alaka's commentary on the Alaṃkârasarvasvam.
Ânandavardhana's Vishamabâṇalîlâ. A Prâkṛit work.
[Govindarâja's] Kâvyapradîpa.
Jayanta's commentary, called Jayantî.
Râjânaka Jayadratha's Alaṃkâravimarśinî.
Paṇḍitarâja's commentary.
Bhâskara's Sâhityadîpikâ.
Mahimabhaṭṭa's Vyaktiviveka.
Mukulâchârya's Abhidhâvṛittamâtṛikâ.
[Meṇṭha's] Hayagrîvavadha.
Râjânaka Ruchaka's Alaṃkârasarvasvam.
Râjânaka Ruchaka's Alaṃkârânusâriṇî, a commentary on a Mahâkâvyam by Jalhaṇa called Somapâlavilâsa.
Śrîvatsavarma's commentary, called Sârabodhinî.
Subuddhimiśra's commentary.
The Uddyota.
The Jayasinhâbhyudaya.
The Tattvaparîkshâ.
The Tâpasavatsarâjanâṭakam.
The Nṛisinhapurâṇa.
The Rasaratnadîpikâ.
The Vakroktijîvitam.
The Vistârikâ.
The Vṛihatsaṃketa.

Abhinavagupta's Âlochanam is the commentary on Ânandavardhana's hvanyâloka mentioned by Bühler (Report p. 66). Amarachandra's âvyakalpalatâ is in our collection (Bhandarkar's Report, No. 424). he mention of Râjânaka Alaka as the author of a commentary on the laṃkârasarvasvam deserves note. We have seen that if the Kâvyapra-âśasaṃketa deserves credit Mammaṭa, Alaka, and Ruchaka were all oncerned, in some way to be determined, but apparently in that order, rith the composition either of the book itself or of its saṃketa. But luchaka, or Ruyyaka as Bühler has shown, is the proper way of writing his author's name, was the author of the Alaṃkârasarvasvam, and is o referred to in this book. If the Alaka who wrote a commentary

Digitized by Google

on the Alaṃkârasarvasvam be the same as the Alaka who had to do with the Kâvyaprakâśa, it is clear that Alaka and Ruchaka were at least contemporaries. The date of the author of the Alaṃkârasarvasam has been fixed by Bühler. He was one of those to whose judgment the poet Mankha submitted his Śrîkanthacharita at the house of his brother Alaṃkâra, one of the ministers of Jayasinha of Kashmere (1129—1150 A. D.).

But if, as seems probable, Ruchaka and Alaka worked on an unfinished treatise on poetics by Mammaṭa, Alaka more especially completing the text, and Ruchaka writing the saṃketa, Mammaṭa also must have lived at about the same time or earlier, and his lower date must therefore be put in the beginning of the 12th century. Founding chiefly on the fact that Mammaṭa, who has enjoyed a great reputation both in Kashmere and in India for the last three or four hundred years, is not quoted once by the earlier writers on alaṃkâra, of whom he had been treating, Bühler was disposed to place Mammaṭa later than the Alaṃkâravimarśinî, which Bühler takes to be a comparatively late commentary (end of twelfth century) on a book (the Alaṃkârasarvasva) written by one whom we now have some reason to believe to have been a contemporary and pupil of Mammaṭa's. This adjustment of Mammaṭa's date we shall see immediately receives some corroboration from another entry in the list we are considering.

That Ânandavardhana, (ninth century), wrote a Prâkṛit work called Vishamabâṇalîlâ, is a welcome addition to our knowledge of the literature of the period. From its title the book may be conjectured to have been of a nature similar to that of the Śambhalîmatam or Kuṭṭinîmatam of Dâmodaragupta (eighth century), of which some account will be given in this report. A look-out should be kept for Ânandavardhana's book.

The name of the author of the Alaṃkâravimarśinî is in this manuscript always given as Râjânaka Jayadratha. Bühler has shown (Report, p. 68,) that Jayadratha, the author of a work called Tantrâlokaviveka, informs us that he was one of two sons of Śringâra, called respectively Jayadratha and Jayaratha. The latter word is the form in which the name of the author of the Alaṃkâravimarśinî is given in Bühler's manuscripts of that work. Paṇḍitarâja's commentary is new.* An interesting quotation from it will be given below. Bhâskara's Sâhityadîpikâ, or Bhâskarî, is also new. Mahimabhaṭṭa's Vyaktiviveka is

* Böhtlingk cites a Paṇḍitarâjaśataka from Oppert's Catalogue.

Digitized by Google

nteresting entry. In his notice of a small work called Śaktiviveka, ch purports to be part of a larger work called Padvâkyaratnâkara, ɔne Gokulanâtha, Aufrecht tells us that his author cites the Chintâ-ɪi, the Kâvyaprakâśa, and Mahimabhaṭṭa. This last name Aufrecht gests may be the origin of the corruption Mammaṭa, as Rudrabhaṭṭa y be supposed to have yielded Rudraṭa.* Professor Bhandarkar pointed out to me that, according to the commentators, Mahima-ıṭṭa is quoted in the Kâvyaprakâśa, where his views with regard to origin of the vyangya meaning of a word are refuted. It is worth ice that Ruchaka, who does not quote Mammaṭa, does quote the aktivivekakâra. (Aufrecht Catalogue, p 280.) But, as the matter nds at present, we cannot with any confidence see here the wished-corroboration of Aufrecht's identification of the two names, and of : view put forward above with regard to Mammaṭa's real date.

A copy of Mukula's Abhidhâvṛittamâtṛika was obtained by Bühler o. 224), and has been described by him (Report p. 66). Jalhaṇa's hâkavyam, the Somapâlavilâsa, and Ruchaka's commentary on it are th new. Verses by Jalhaṇa are cited in Vallabhadeva's Subhâshi-'ali, and we possess a small Sûktimuktâvali by the same writer. ıvatsalânchana's commentary on the Kâvyaprakâśa, called Sârabodhinî, mentioned by Hall (Vâsavad., p. 54), who attributes it to "Maheś-ra, otherwise called Śrîvatsalânchana." That Maheśvara was another me of Subuddhimiśra, who succeeds Srîvatsavarma on our list is ident from Aufrecht's description of Śubudhimiśramaheśvara's com-ɜntary on Vâmana, called Sâhityasarvasvam. Hall would appear to .ve confounded the two writers, unless indeed both bore the surname aheśvara.

The Rasaratnadîpikâ is quoted in Bhânudatta's Rasataranginî, .ufrecht's Catalogue, p. 213), and the Vakroktijîvita in Ruchaka's laṃkârasarvasvam, (id., p. 210). The Vistârikâ will be mentioned parately below. The Vṛihatsaṃketa may be the book referred to ɔove as the Kâvyaprakâśasaṃketa.

---

* It is certain that Rudraṭa and Rudrabhaṭṭa are names for the same author. ut the theory that Rudraṭa is the genuine word, and Rudrabhaṭṭa an attempt ı make good Sanskrit of that, deserves consideration along with Aufrecht's. is impossible for those who are engaged in this search to acknowledge their ɔligation to Aufrecht in each single case where such obligation is due. I ıke this opportunity of saying that what little I have been able to do begun ith a study of his invaluable catalogue, as it is likely to end with it.

Digitized by Google

In considering this list of writers cited in the Sârasamuchchaya, I have left to the end Jayanta's commentary on the Kâvyaprakâśa called Jayantî, which Ratnakaṇṭha puts at the head of the commentaries he is using. An incomplete copy of the Jayantî was obtained by Bühler at Bhuj (Report No. 244). The Sârasamuchchaya does not mention Jayanta's date, but Professor Bhandarkar, who has recently obtained our first complete copy of the book, has kindly informed me that it was written in Samvat 1350 = A. D. 1294. Of all our commentaries on the Kâvyaprakâśa therefore the Jayantî, with the single exception of the Kâvyaprakâśasaṃketa, stands closest to what seems to have been the date of the original work, from which too it was itself separated by no very considerable interval. The use therefore made in the following passage of the expression granthakâra, as applicable to the author of the vṛitti, must be accepted as conclusive of the fact that Mammaṭa, whether or not and to whatever extent he used previous material in putting together his kârikâs, was the real author of the book as a whole. That centuries later a tradition should have sprung up in Hindustan proper, according to which he took his text from a work by Bharatamuni forming part of a Vahnipurâṇa, is a noteworthy example of the break in the literary tradition of India below the Himâlayas, of which the false reading Dhâvaka in this very book is a conspicuous instance, and of the tendency shown by later Indian writers to exalt the antiquity of their purâṇas.

तददोषाविति। किं काव्यमिति शिष्येण पृष्टो गुरुः शिष्यं प्रत्याह शब्दार्थौ तत्काव्यं न केवलः शब्दः न केवलोर्थः किंतु शब्दार्थौ मिलितौ काव्यमित्याह द्विवचनेनेत्यर्थः ननु शब्दार्थौ काव्यमित्युक्ते सदोषयोर्निर्दोषयोश्च शब्दयोः काव्यत्वप्रसंगः स्यादत आह अदोषाविति दोषरहितौ अदोषावित्युक्ते दोषाभाव एव प्रतीयते न सगुणत्वमत आह सगुणाविति तथाच ध्वनिकृत् सहृदयहृदयाल्हादिशब्दार्थमयत्वमेव काव्यलक्षणम् काव्यत्वेति कव्यते इति काव्यं तस्य भावः काव्यत्वं तस्य हानिः काव्यत्वहानिः यथा यः कौमारेति यः कौमारं हृतवान् कौमारहरः स एव वरः प्रोन्मीलिता विकसिता या मालती तद्वत्सुरभयः प्रौढा उन्मादकारिणः अत्र रेवारोधसि यद्वेतसीतरुतलं तत्र कुमारत्वेपि तेनैव भर्त्रा सह यत्पूर्वं चौर्यरतं कृतं तत्र चेतः समुत्कंठते इत्यर्थः अत्र न कश्चित्स्फुटोलंकार इति कथमित्याह अत्र विभावनाविशेषोक्त्यालंकारद्वयमध्ये कस्यापि न स्फुटत्वं तथाहि कारणाभावे कार्योत्पत्तिर्विभावना इति विभावनालक्षणं कारणाभावाश्च क्वचिदभावमुखेन क्वचित्कार्यविरुद्धकारणोपनिबंधद्वारेणोपनिबंध इति विभावना तथा कारणसामग्र्ये कार्यानुत्पत्तिर्विशेषोक्तिरिति विशेषोक्तिलक्षणं कार्यानुत्पत्तिश्चात्र क्वचिदभावमुखेन क्वचित्तद्विरुद्धकार्योपनिबंधद्वारेण तथाहि अत्र चोत्कंठात्मकस्य कार्यस्य कौमारहरवरासन्निधानरूपकारणाभावेपि कार्यस्योत्कंठारूपस्योत्पत्तौ विभावना तथा कौमारहरसन्निधा-

Digitized by Google

मादिलक्षणादुत्कंठाकारणसद्भावेप्यनुत्कंठारूपस्य कार्यस्यानुत्पत्त्या विशेषोक्तिः कार्यानुत्पत्तिश्च विरुद्धकार्योपनिबंधद्वारेणोक्ता अत्र द्वयोरपि विभावनाविशेषोक्तिलक्षणयोरलंकारयोः साधकबाधकप्रमाणाभावादस्फुटत्वं तर्हि संदेहसंकरोस्तु सोपि न कथं उभयोरप्यलंकारयोरपरिपूर्णलक्षणत्वात् तथाहि कारणं ह्यन्वयव्यतिरेकानुविधायि भवति ततश्चात्र व्यभिचरति कथं उत्कंठोत्पत्तौ प्रियतमादिसन्निधिरेव कारणं न भवति यतः प्रियतमासन्निधानेपि प्रणयकलहादावुत्कंठाया उत्पद्यमानत्वात् तथा विशेषोक्तेरपि कारणसामग्री नास्ति कथं यथा प्रियतमसन्निधानादिरुत्कंठोत्पत्तौ कारणं तथा वेतसीतरुतलमपि कारणं ततश्चात्र नास्तीति कारणसामग्र्यभावः तस्माद्विभावनाविशेषोक्त्योरपि पूर्णलक्षणत्वात्संदेहसंकरोपि न भवत्यत आह ग्रंथकारः अत्र न कश्चित्स्फुटोलंकार इति तर्हि रसवदलंकारोस्तु न कथमित्याह रसस्येति रसस्यालंकार्यत्वान्नालंकारता रसस्यालंकारता तत्र यत्र रसस्याप्राधान्यं तदुक्तं ध्वनिकृता

प्रधानेन्यत्र वाक्यार्थे यत्रागंतु रसादयः ।
काव्ये तस्मिन्नलंकारो रसादिरिति मे मतिः ॥
इति जयंत्याम् ॥

No further proof is needed for the reading Bâṇasya instead of Dhâvakasya in the illustration of the pecuniary advantages that may result to a poet from this work. But it may be interesting, before passing from Ratnakanṭha's Sârasamuchchaya to note that Paṇḍitarâja, in his discussion of that passage, expressly quotes the verse :—

हेम्नो भारशतानि वा मदमुचां वृन्दानि वा दन्तिनां ।
श्रीहर्षेण समर्पितानि कवये बाणाय कुत्राद्य तत् ।
या बाणेन तु तस्य सूक्तिनिकरैरुट्टङ्किताः कीर्तय-
स्ताः कल्पप्रलयेपि यान्ति न मनाङ्मन्ये परिम्लानताम् ॥

in which the transient character of the king's gifts to Bâṇa is contrasted with the eternal fame Bâṇa was able to give to his king.

So much for the Sârasamuchchaya. I must complete the digression into which it and the Maharaja of Alwar's copy of the Sâhityakaumudî have led me by as brief a notice as may be of three other commentaries on Mammaṭa's book, extracts from which will be found in the Appendix. All three were seen by me in the house of Nârâyaṇa Bhaṭṭa of Jeypore, a liberal-minded scholar and descendant of scholars, who took great pleasure in showing me his ancestral collection. Of the three, that by Jayarâma would seem, from the other name of the author given (Panchânana), to be by that Jayarâma Panchânana who wrote the Nyâyasiddhântamâlâ. (Aufrecht's Catalogue, p. 240.) In the passage cited, Jayarâma first mentions by way of pûrvapaksha the view according to which Bharata is the author of the kârikâs

Digitized by Google

and Mammaṭa that of the ṭîkâ. Against this, Jâyarama tells us, it is urged that in the tenth ullâsa the author of the kârikâs, when speaking of the figure of speech called Mâlârûpakam, makes a clear reference to a preceding part of the vṛitti. माला तु पूर्ववत्. "The Mâlârûpakam as in the previous case," that is, the figure Mâlâ Rûpakam is to the figure Rûpakam as Mâlopamâ is to Upamâ. But, say these writers, Mâlopamâ is described in the vṛitti, and not in the kârikâs at all, and we have therefore here proof that the author of the kârikâs and the author of the vṛitti are one. Not so, replies Jayarâma: the figure Mâlopamâ is alluded to in the kârikâ, by virtue of the word च. In that case, it is asked, why does the vṛitti expressly say that the figure Mâlopamâ is omitted from the kârikâ to save space. Because, replies Jayarâma, when a thing is brought into a general rule by virtue of the word च, it still stands in need of more specific definition. This is, of course, idle trifling. It is of more importance to note that Jayarâma, while disdaining his best argument, comes himself to the conclusion that there was only one author. He adds the interesting note that the occurrence in the Kâvyaprakâśa of certain kârikâs which also stand in Bharata's Saṃhitâ, does not make against this conclusion. In these Mammaṭa is to be held to be quoting the elder writer in his text, as he has elsewhere often occasion to do in his commentary.

The commentary called Vistârikâ is by a writer who gives his name as Paramânanda Chakravarti. I have recently obtained a complete copy of this book on loan from H. H. the Mahârája of Boondi, and shall be able to add a transcript of it to our collection if on examination that seems desirable.

Lastly, we have a commentary on the verses given in the Kâvyaprakâśa as examples of its rules, called Udâharaṇachandrikâ, and the work of one Vaidyanâtha, the son of Śrî-Râmabhaṭṭasûri.

The Atandrachandrikaprakaraṇam of Jagannâtha.

In his preface to the Daśarûpa, Hall has occasion to give a list of dramas unknown by inspection to Professor Wilson, but which he himself had seen. Two of these, the Atandrachandrika, and Anantadeva's Śrîkṛishnabhaktichandrikâ are in the Maharaja's collection. Of the former a copy has been acquired for Government. The author is Jagannâtha, who describes himself as the least, both in age and in abilities, of the four sons of Pîtâmbara, a Maithila Brahmin. Pîtâmbara was the son of Râmabhadra, himself a poet.

Jagannâtha's work, we are told, was chosen as a new composition

Digitized by Google

fit to delight the critical hearts of the kings and feudatory chiefs who had met to pay homage to Fateh Shah. Such occasions are frequently referred to in the prologues of Indian dramas, and will remind the European reader of Talma's presence among the crowd of kings at Erfurt, or of the actors and actresses who helped Louis XV. in his "conquests in Flanders." As a rule, however, it was the happy privilege of the Indian monarch that as here he could rely on having a new piece to grace his stage.

The Śrikṛishnabhakti-chandrikâ of Anantadeva.

The Alwar collection contains also a copy of Anantadeva's Srîkishnabhaktichandrikâ, which is mentioned by Hall, and a copy of which is in the library of the Asiatic Society of Bengal.* Anantadeva styles himself the son of Mahâdeva.

In connection with my visit to Alwar I have only left to mention that, besides the Maharaja's library, I examined the collection of books belonging to the three brothers, Pandit Bhavânand, Pandit Udayânand, and Pandit Râmachandra, sons of Lakshmîdhara, who was chief pandit to Banni Sinh. I was received by these gentlemen with great cordiality, and every facility was given to me, including free leave to borrow. Extracts from books in this library will be found in the Appendix following the extracts given from books belonging to H. H. the Maharaja. The Panchasâyaka by Jyotirîśa, (the author of the Dhûrtasamâgama), is, I suppose, the book of that name referred to in the Mahânâṭakam. The Golâdhyâya of an astronomical Siddhânta professes to be a part of the missing and much sought-for Romakasiddhânta. I owe its proper title, as given in the Appendix, to my pandit, Dûrgaprasâda. The other works cited are, as the collection itself mainly is, of an astronomical character. Lakshmîdhara's fame as an astronomer and astrologist is still great in Alwar; and his sons, one of whom has received a good English education, keep up the traditional lore of their house. One of the last communications I received from them was a carefully worked out diagram of the then approaching total eclipse of the moon which took place on the 4th of October last.

Dâmodaragupta's Śambhalîmatam.

I drew attention in my First Repòrt to a poem by Dâmodaragupta styled Śambhalîmatam, a copy of which I found, in a palm leaf manuscript, in Śântinâth's Bhaṇḍâr at Cambay. Through the good offices of Mr. Shamrao N. Laud, Dewan Saheb of Cambay,

* Indische Studien, 1,467.

and the courtesy of Mr. Nugindass, the custodian of that library, I have since had an opportunity of reading this book and am able to give here a short account of it, before proceeding to notice some of the works actually acquired for our collection throughout the year. The verse by Dâmodaragupta, which Aufrecht cites from the Śârngadhara-paddhati, is in the Śambhalîmatam. I have shown elsewhere that Vallabhadeva also cites this buried poet in his Subhâshitâvali. It will be seen in the sequel that the Śambhalîmatam is quoted in the Kâvyaprakâśa. But Dâmodaragupta's precise date is fixed for us by the reference to him, and to this book, in the Râjataranginî * :—

स दामोदरगुप्ताख्यं कुट्टिनीमतकारिणम्।
कविं कविं बलिरिव धुर्यं धीसचिवं व्यधात्॥

The king here is Jayâpîḍa (779-813), and the reference to Dâmodaragupta follows immediately that with regard to Udbhaṭa to which Bühler has called attention.

The exordium is brief:—

ओं नमः शिवाय।
स जयति संकल्पभवो रतिमुखशतपत्रचुंबनभ्रमरः।
यस्यानुरक्तललनानयनांतविलोकनं वसतिः॥
अवधीर्य दोषनिचयं गुणलेशे संनिवेश्य मतिमार्याः।
शंभल्या मतमेतद्दामोदरगुप्तविरचितं शृणुत॥

The story then goes on as follows. In that ornament of the Earth Benares (Vârâṇasî) where even courtesans, by reason of their ornaments (chandra), and troops of attendant lovers (bhujaga), attain likeness to Śiva, dwelt Mâlatî, the pride of her profession, described as a home of all gentle words, graceful gestures, genuine affection, and intellectual culture. One day, when she had climbed on the terrace of her house, she chanced to hear one sing this âryâ verse :—

यौवनसौंदर्यमदं दूरेणापास्य वारवनिताभिः॥
यत्नेन वेदितव्याः कामुकहृदयार्जनोपायाः॥

And what was sung seemed good to her; and she determined to seek counsel in this matter of Vikarâlâ, whose doors she knew lovers beset night and day continually. This she did, and found Vikarâlâ, who is described as a woman the reverse of beautiful :—

अथ विरलोन्नतदशनां निम्नहनुं स्थूलचिपिटनासाग्रां।
उल्वणचूचुकलक्षितशुष्ककुचस्थानशिथिलकृत्तितनुं॥

* I owe this reference, as I owe so many others, to the St. Petersburg Dictionary.

गंभीरारक्तदृशं निर्भूषणलंबकर्णपालीं च ।
कतिपयपांडुरचिकुरां प्रकटशिरासंततायतग्रीवां ॥

surrounded by her waiting women, and looking at some presents which had been sent to her. Vikarâlâ received Mâlâtî courteously; but, when she learned her errand, expressed her surprise that a woman of Mâlâtî's personal charms—described after the usual manner—should feel the need of other weapons. However, if so it was, Vikarâlâ would do what was required:—

तदपि यदि ते कुतूहलमस्त्यवधानं विधाय तनुमध्ये ।
आकर्णय कथयामि स्वबुद्धिविभवानुसारेण ॥

Mâlatî should then make it her first endeavour to gain the affections of a certain son of one of the king's officers, who, in the absence of his father at the army head-quarters, was the real ruler of a neighbouring village. He was in himself desirable—and here the poet lingers over a companion description of the youth*—and would prove a very mine of wealth to Mâlatî. To win him she must use the services of a go-between, who should, in language which Vikarâlâ dictates, tell the young man to what a state Mâlatî is reduced for love of him. Dâmodaragupta's treatment of this well-worn theme was better known formerly than it is now, as the following verse, which is quoted in the Kâvyaprakâśa, will testify:—

हृदयमधिष्ठितमादौ मालत्याः कुसुमचापबाणेन ।
चरमं रमणीवल्लभ लोचनविषयं त्वया भजता† ॥

Mâlatî's proficiency in the literature of her profession is not to be forgotten; and Madanodaya, Dattaka, Viṭavṛitta, and Râjaputra are to be mentioned as some of the authors whose works she had duly mastered. If all this does not produce the desired effect, the go-between is to change her tone; and upbraid the youth for his indifference to one who has marked him out for such signal favour:—

किं सौभाग्यमदीयं यौवनलीलाभिरूपतापः ।
सहजप्रेमोपनतां मालतिकां न बहु मन्यसे येन ॥

---

* His proficiency in the Kâma Śâstra is part of this description:—

वात्स्यायनमतमबुधं बाह्यं दूरेण दन्तिलाचार्यं ।
गणयति मन्मथतंत्रे पशुतुल्यं राजपुत्रं च ॥ ७६ ॥

† Kamalâkara, the commentator on the Kâvyaprakâśa, does not know the source of this verse, as he supplies a wrong name for the hero, whom he calls Mâdhava, with an apparent reference to Bhavabhûti's Mâlatîmâdhava.

Digitized by Google

न गणयति या कुलीनान् प्रवीणवतः शास्त्रवेदिनः प्रणतान् ।
सा भवदर्थे शुष्यति कुस्थाननिवेशितं धिगनुरागं ॥
कमलवती तीव्ररुचौ बहुभस्मनि शंभुशिरसि शशिलेखा ।
सा च त्वयि पशुकल्पे यदभिरता तेन मे कृशता ॥

This brings us to the thirteenth leaf of the MS., when there occurs a gap extending to, and including, the nineteenth. In the beginning of the twentieth the story is concerned with the fortunes of one Sundarasena, the only son of his father. Sundarasena had a friend called Guṇapâlita, of whom it is finely said that as the sea rises and falls with the waxing and waning moon, so did Guṇapâlita's fortunes follow those of his friend. One day Sundarasena heard one sing this verse:—

देशांतरेषु देशस्वभावभणितानि ये न बुध्यंते ।
समुपासते न च गुरून् विषाणविकलास्त उक्षाणः ॥

"They who do not know the dress and manners and language of other countries, and who do not pay their respects to great men are oxen without horns."

The thing seemed good to Sundarasena; but Guṇapâlita at first opposed his friend's project with a description of the discomforts of a wandering life, which is too quaint and life-like not to be given in its entirety:—

अभ्यर्थनानुबंधो लज्जाकर एव मादृशां किं नु ।
आकर्ण्णय कथयामः पथिकानां यानि दुःखानि ॥
कर्पटकावृतमूर्त्तिर्दूराध्वपरिश्रमावसितशक्तिः ।
पांसूत्करधूसरितो दिनावसाने प्रतिश्रयाकांक्षी ॥
मातर्भगिनि दयां कुरु मा मैवं निष्ठुरा भव तवापि ।
कार्यवशेन गृहेभ्यो निर्यांति भ्रातरश्च पुत्राश्च ॥
किं वयमुत्पाट्य गृहं प्रातर्गंतार ईदृगेव सतां ।
भवति निवासो यस्मिन् निज इव पथिकाः प्रयांति विश्रामं ॥
अद्य रजनीं नयामो यथाकथंचित्त्वदाश्रये मातः ।
अस्तं गतो विवस्वान् वद संप्रति कुत्र गच्छामः ॥
इति बहुविधदीनवचाः प्रतिगेहद्वारदेशमधितिष्ठन् ।
निर्भर्त्स्यते वराको गृहिणीभिरिदं वदंतीभिः ॥
न स्थित इह गेहपतिः किं रटसि वृथा प्रयाहि देवकुलं ।
कथितेपि नापगच्छति पश्य मनुष्य[स्य] निर्बंधं ॥
अथ यदि कथंचिदपरः पुनः पुनर्याचितो गृहस्वामी ।
निर्दिशति सावधीरणमत्र स्वपिहीति शीर्ण्णगृहकोणे ॥
तत्र कलहायमाना तिष्ठति गृहिणी विभावरीं सकलां ।
अज्ञाताय किमर्थं वासो दत्तस्त्वयेति सह भर्त्रा ॥

Digitized by Google

ईदृगयं सरलात्मा किं कुरुषे भगिनि तावको भर्त्ता ।
स्थास्यसि गेहेवहिता भ्रमंति खलु वंचका एवं ॥
इति भोजनादियाच्ञां बुद्धौ विनिधाय निकटवर्त्तिनी गेहात् ।
नारी समभ्युपेता ब्रूते तामाप्तभावेन ॥ युग्मम् ॥
गृहशतमधिकमटित्वा कलमकुलत्थाणुचणमसूरादि ।
एकीभूतं भुंक्ते क्षुधोपतप्तोऽध्वगो भैक्षं ॥
परवशमशनं वसुधा शयनीयं सुरनिकेतनं सद्म ।
पथिकस्य विधिः कृतवानुपधानकमिष्टकाखंडं ॥

"A man like me is naturally ashamed to press a request overmuch; but listen while I tell what woes befal the wayfarer.

"Clad in tattered garments, dusty and travel-sore, he seeks at fall of day where he may lay his head.

"'Mother, sister, take pity on me. Do not be so cruel. Have you not brothers and sons whom hard necessity compels to roam from home.

"'I will not break your house down before I go away in the morning; and do good people call that a house in which wayfarers do not rest as if they were inmates of it.

"'I will rest here but one night as best I can, and then go on my way. The sun is set, where else pray can I go?'

"With such piteous words in his mouth the wretch goes from door to door, and is upbraided by the housewives, who answer thus:—

"'My husband is not at home. Why do you prate thus? Can you not go to the temple? He will not take a telling, but stands there. How obstinate the man is.'

"And if by good luck some man yields to repeated entreaty, and scornfully points out a corner of the house, saying, 'sleep there,' then the wife quarrels all night with her husband, and says, 'why have you given shelter to this stranger?'

"And her neighbour, fearing in her heart that she in her turn may be asked to find food and the like for the stranger, comes and condoles with her.

"'My dear, it is not your fault: your husband is too good-natured: but keep a good look out, for there are rogues about. I speak as your friend.'

"And after presenting himself at a hundred doors, the traveller at last gets a mess of porridge thrown to him by way of alms.

Digitized by Google

"His food is at another's will: the earth is his bed and the temple his resting-place: such is the lot of the traveller: and for pillow he has a brick."

But before Sundarasena could reply this verse fell on the ears of the two friends:—

> निजवरभवनं सुरगृहमुर्वीतलमातिमनोहरं शयनं ।
> कदशनममृतमभीप्सितकार्यैकनिविष्टचेतसां पुंसां ॥

"To the man who is bent upon the accomplishment of his purpose, a temple is his own dear home, the earth a very pleasant bed, and the meanest of food nectar,"

which, when Sundarasena, here called Paurandari, or son of Purandara, heard, he vowed the singer had uttered his own secret thought, and overbearing Guṇapâlita's opposition, he set out. He wandered over the earth, and was at last setting his face homeward when he came to that monarch of mountains, Abu. निजगृहगमनाकांक्षी स शैलोच्चयनाथमर्बुदं प्राप. Dâmodaragupta's description of this holy hill is enthusiastic; but the MS. is unfortunately too defective here to admit of quotation. I may be permitted to linger for a moment on the circumstance that the first in all probability for many centuries to read a poem written a thousand years ago was an Englishman himself residing at the time on that sacred hill, which now, as then, is—

"herrlich wie am ersten Tag."

Where the MS. becomes legible again (leaf 27), a friend is upbraiding Hâralatâ, who has lost her heart to Sundarasena, in spite of his apparent poverty:—

> अथ विदितचित्तवृत्तिः सत्कृशां प्रियतमे समाकृष्य ।
> मदनेन दह्यमानां विहसितविशदं जगाद तामाली ॥
> अपि हारलते संहर हरहुंकृतिदग्धदेहसंक्षोभं ।
> सद्भावजानुरक्तिर्नहि पण्यं पण्यनारीणां ॥
> अवधीरय धनविकलं कुरु गौरवमकृशसंपदः पुंसः ।
> अस्मादृशां हि मुग्धे धनसिद्धयै रूपनिर्माणं ॥
> अभिरामे विनिवेशं विदधाना विविधलाभनिरपेक्षा ।
> उपहस्यते सुमध्ये विदग्धवारांगनावारैः ॥
> येषां श्लाघ्यं यौवनमभिमुखतामुपगतो विधिर्येषां ।
> फलितं येषां सुकृतैर्जीवितसुखितार्थिता येषां ॥
> तेषदयं स्वयमेव त्वामनुबध्नंति मदनशरभिन्नाः ।
> नहि मधुलेहा[:] सुंदरि मृग्यंते चूतमंजर्या ॥

Digitized by Google

In language which recals a passage in Kâdambarî, Hâralatâ tells her friend that the time for expostulation is past :—

सखि कुरु तावद्यत्नं बहुमतमतिवेदनाप्रतीकारे ।
क्रोडीकृता विपस्या न भवंत्युपदेशयोग्या हि ॥ ८२ ॥

And at her entreaty her friend conveys to Sundarasena some intimation of the condition to which Hâralatâ had been reduced since first she saw his face :—

यस्मिन्नेव मुहूर्ते चक्षुर्विषयं गतोसि मे सख्याः ।
तत एवारभ्य गता विधेयतां दग्धमदनस्य ॥ ८७ ॥

Sundarasena listened, and was moved to pity and to love, on which his friend Guṇapâlita read him a sermon, which is not inferior to the well-known one in Proverbs. I give some extracts by way of illustration :—

यद्यपि मारप्रसरो दुर्वारः प्राणिनां नवे वयसि ।
चिंत्यं तदपि विवेकिभिरवसानं वेशयोषितां प्रेम्णः १ ॥
वारस्त्रीणां विभ्रमरागप्रेमाभिलाषमदनरुजः ।
सहवृद्धिक्षयभाजः प्रख्याताः संपदः सुहृदः ॥ २ ॥
ताभिरवशातजन्मा करोति समागमं कथं यासां ।
क्षणदृष्टोपि प्रणयी रूढप्रणयोपि जन्मनोपूर्वः ॥ ३ ॥
प्रद्युम्नः प्रद्युम्नो विरूपकः खलु विरूपकः सततं ।
सुस्निग्धः सुस्निग्धो रूक्षो रूक्षस्तु गणिकानां ॥ ४ ॥
यासां जघनावरणं* परकौतुकवृद्धये न तु त्रपया ।
उज्ज्वलवेषा रचना कामिजनाकृष्टये न तु स्थितये ॥ ५ ॥
मांसरसाभ्यवहारः पुरुषाहातिपीडया न तु स्पृहया ।
आलेख्यादौ व्यसनं वैदग्ध्यख्यातये न तु विनोदः ॥ ६ ॥
रागोधरे न चेतसि सरलत्वं भुजलतासु न प्रकृतौ ।
कुचभारेषु समुन्नतिराचरणे नाभिनंदिते सद्भिः ॥ ७ ॥
जघनस्थलेषु गौरवमाकृष्टधनेषु नो कुलीनेषु ।
अलसत्वं गमनविधौ नो मानववंचनोभियोगेषु ॥ ८ ॥
वर्ण्णविशेषापेक्षा प्रसाधने नो रतिप्रसंगेषु ।
ओष्ठे मदनासंगो नो पुरुषविशेषजनितसंभोगे ॥ ९ ॥
या बालेपि सरागा वृद्धेष्वपि विहितमन्मथावेशा ।
क्लीबेष्वपि कांतदृशः साकांक्षा दीर्घरोगेपि ॥ १० ॥
स्वेदांबुकणोपचिता नार्द्रता निजनिवासमनसश्च ।
आविःकृतवेपथवो वज्रोपलसारकठिनाश्च ॥ ११ ॥
जघनश्चपला अनार्या परभृतयः कृतकनेत्ररागाश्च ।
सर्वांगार्पणदक्षा असमर्पितहृदयदेशाश्च ॥ १२ ॥

---

* MS. यघ्नावरणं.

Digitized by Google

न कुलसमुत्पन्ना अपि भुजंगदशनकृतवेदनाभिज्ञाः
कंदर्पदीपिका अपि रहिताः स्नेहप्रसंगेन ॥ १३ ॥
उज्झितवृषयोगा अपि रतिसमये नरविशेषनिरपेक्षा ।
कृष्णैकाभिरता अपि हिरण्यकशिपुप्रिया: सततं ॥ १४ ॥
मेरुमहीधरभुव इव किंपुरुषसहस्रसेवितनितंबा [:] ।
नीतय* इव भूमिभृतां सुपरिहृतानर्थसंयोगाः ॥ १५ ॥
बहुमित्रकरविदारणलब्धाभ्युदयाः सरोरुहिण्य इव ।
डाकिन्य इव च रक्तव्याकर्षणकौश†लोपेताः ॥ १६
प्रतिपुरुषं सन्निहिताः कृत्यपरा विविधविकरणोपाचिता [:]
बहुलार्थग्राहिण्यः प्रकृतय इव दुर्ग्रहा गणिकाः ॥ १७
सादरमाकृष्य चिरं कुसुमस्तबकं च नरविशेषं च ।
रिक्तीकर्त्तुं निपुणा[:] क्षुद्रा[:] क्षुद्रांश्च चुंबंति ॥ १८
परमार्थकठोरा अपि विषयगतं लोहकं मनुष्यं च ।
चुंबकपाषाणशिला रूपाजीवाश्च कर्षंति ॥ १९
पुरुषाक्रांताः सततं कृत्रिमशृंगाररागरमणीयाः ।
आहन्यमानजघनाः करेणवो वारयोषाश्च ॥ २०
उचितगुणोत्क्षिप्ता अपि पुरतोपि निवेशिते सुवर्ण्णलवे ।
झगिति पतंति मुखेन प्रकटप्रमदा यथा च तुला ॥ २१
बहिरुपपादितशोभा अंतस्तुच्छाः स्वभावतः कठिनाः ।
दारुयः समुद्गिका इव भणंति यंत्रप्रयोगेण ॥ २२ ॥
बध्नंति येनुरागं दैवहतास्तासु वारवनितासु ।
ते निःसरंति नियतं पाणिद्वयमग्रतः कृत्वा ॥ २३ ॥

This might have had its due effect, had not Sundarasena, who seems to have been much at the mercy of wandering minstrels, at that moment heard one thus proclaim the opposite doctrine :—

तरुणीं रमणीयाकृतिमुपनीतां स्मृतिभुवा वशीकृत्य ।
परिहरति यो जडात्मा प्रथमोसौ नालिको विना भ्रांतिं ॥ २४ ॥
इदमेवहि जन्मफलं जीवितफलमेतदेव यत्पुंसां ।
लडहनितंबवतीजनसंभोगसुखेन याति तारुण्यं ॥ २५ ॥
सुमनोमार्गणदहनज्वालावलिदह्यमानसर्वाङ्गःषः ।
प्रबलप्रेमप्रवणाः प्रमदाः स्पृहयन्ति नाल्पपुण्येभ्यः ॥ २६ ॥

Declaring that these sentiments might have been 'drawn from his own heart,' Sundarasena sets off to comfort Hâralatâ. The intimacy he straightway contracted with her lasted for a year and a half, at the end of which period he was startled from his dream of pleasure by the arrival

* MS. नीयत. † MS. काशल.

of a messenger, by name Hanumân, who handed him the following letter from the indignant Purandara :—

स्वस्तिश्रीकुसुमपुरात्पुरंदरः सुन्दरं समभिधत्ते ।
अन्तर्जृम्भितशोकमस्ताविस्पष्टवर्णपदम् ॥
कुलमकलङ्कं न गणितमवधीरितमग्र्यजन्मनामुचितम् ।
नापेक्षितमवगीतं शठसेवितवर्त्मनि त्वया पतता ॥
वंशेऽकुटिलगतीनां द्विजिह्वतादोषरहितचरितानाम् ।
अपरविनाशरतानामुत्पन्नः कथमसि भुजंगः ॥
क्व पुरोडाशपवित्रितवेदपदोद्गारगर्भवदनं ते ।
क्वच मदिरासववासितवारवधूमुखरसास्वादः ॥
क्व कुशविपाटनजन्मा सहसोदितवेदनाचमत्कारः ।
क्व त्रेतानलधूमक्षोभितनयनाम्बुधौतवदन त्वम् ।
क्वच गणिकानिर्भत्सनशोकभरायातबाष्पसलिलौघः ॥
क्व वषट्कारध्वानः षट्कर्मविभूषणं श्रवणपूरः ।
क्वच साधारणवनितारतिमणिताकर्णनौत्सुक्यम् ॥
क्वाचार्यप्रतनुलताताडनसंक्षोभसंभवः कम्पः ।
क्वच कुपितवारललनानिष्ठुरपादप्रहारविषहत्वम् ॥
क्व हरिणचर्मावरणं स्मृतिशास्त्रनिवेदितं व्रतं चरतः ।
क्वच पण्यस्त्रीगात्रस्पृष्टाम्बरधारणेषु बहुमानः ॥
समिधामेवच्छेदनमभ्यस्तं शैशवात्समारभ्य ।
शठवनिताधरखण्डन उत्पन्नं कौशलं कुतो भवतः ॥
शुश्रूषणमेव गुरोः परिशीलितमचलचेतसा सततम् ।
कुटिलमतयो भुजिष्याः कथं त्वयाराधिता निपुणम् ॥
आम्नायपाठ एव स्फुटतरपदसौष्ठवं तवाख्यानम् ।
प्रकुपितवेश्यानुनये क्व शिक्षितं वचनचातुर्यम् ॥
अथवा किं क्रियतेऽस्मिन्नवदातकुलेऽपि लब्धजन्मानः ।
सदसंस्तुता भवन्ति प्रागुपचितकर्मदोषेण ॥
त्वयि विनिवेश्य कुटुम्बं परलोकहितार्जनैकनिरतात्मा ।
स्थास्यामीति समीहितमनुदिवसं तद्विसंवदितम् ।

While still in his first perplexity over the contents of this upbraiding letter, he heard one sing as follows:—

विषयतिमिरावृताक्ष्णामवाटपततामदृष्टमार्गाणाम् ।
पुंसां गुरुजनवचनद्रव्यशलाकाञ्जनं शरणम् ॥
उद्वेजयति तदात्वे सुखसंपत्तिं करोति परिणामे ।
कटुकौषधप्रयोगो गुरुनिगदितकार्यनिष्ठुरं वचनम् ॥

His friend, too, took occasion by the forelock, and pressed him with reasons why he should bend him to his father's will.* His previous

* The verse जीवन्नेव, which Aufrecht (Z. D. M. G. 27, 35), quotes from the Sârngadharapaddhati, occurs here, with the reading अंगुल्याः.

advice had not been taken, but नि हि खिद्यंत प्रियजनहितभाषणे संत :—a good man does not weary in offering wise counsel to a friend. Sundarasena is bid contemplate his father's sorrow, greater than that of one who has no son. He is reminded how obedience to one's parents, an honourable wife, the society of friends, and attention to religious duties, together form the secret of true happiness. Above all is he adjured to look on this picture and on that, as he contrasts the harlot who has enslaved him with the wife whose company he is forsaking for her. It is here that the picture of a true and loving wife occurs, to which, as quoted in the Subhâshitâvali, I have elsewhere drawn attention :—

प्राक्तनकर्मविपाकः क्षुद्रासु शरीरिणां यदासक्तिः ।
आयतनं तु सुखानां संसारभुवां कुलोद्गता रामाः ॥
निर्विण्णे निर्विण्णा मुदिते मुदिता समाकुलाकुलिते ।
प्रतिबिंबसमा कांता संक्रुद्धे केवलं भीता ॥
यावद्वांच्छितसुरतव्यायामसहाऽविरुद्धसंभाषा ।
चित्तानुवृत्तिकुशला पुण्यवतामेव जायते जाया ॥

" Für nichts besorgt als meine Freude,
Für mich nur schön zu sein bemüht,
Wollüstig nur an meiner Seite,
Und sittsam, wenn die Welt sie sieht;
Dass unsrer Gluth die Zeit nicht schade
Raümt sie kein Recht aus Schwacheit ein,
Und ihre Gunst bleibt immer Gnade
Und Ich muss immer dankbar sein."

Sundarasena goes, but Mâlatî, who had sincerely loved him, after following him a day's journey to bid him forget her, dies under the kshîra* tree, where their sad parting took place. Sundarasena returns, pays the last rites to his dead love, and himself becomes an ascetic.

---

* आक्षीरवतो वृक्षादासलिलाद्वा प्रिये प्रियं यान्तम् ।
अनुयायादितिवचनं तेन त्वमितो निवर्तस्व ॥

The saying, still I believe current in Northern India, that those who accompany a departing friend should turn back when they come to water or to a kshira tree, explains an expression in a fine verse by Taraṇinandin given by Aufrecht Z. D. M. G. 36, 513:—

दूरं सुंन्दरि निर्गतासि नगरादेष द्रुमः क्षीरवा-
नस्मादेव निवर्त्त्यतामिति शनैरुत्काध्वगेन प्रियाम् ।
गाढालिङ्गनवक्रितस्तनतटाभोगस्फुटत्कञ्चुकं
वीक्ष्योरःस्थलमश्रुपूरितदृशः प्रस्थानभङ्गः कृतः ॥

एष द्रुमः क्षीरवान् must be translated 'here is a kshîra tree.'

Digitized by Google

Such a story as this Vikarâlâ now says should serve to show that women of her profession and Malati's may sometimes be disinterested. With this she turns to the main purpose of the poem, into which I may be excused for not following her very far. The art she treats of is distributed under various heads, of which dhanopârjana, 'how to get money,' nishkâśanopâya, 'how to get rid of an impoverished lover,' and bhinnasaṃdâna, 'how to recover a lover (grown rich again) with whom you have once broken,' are the three first.

Somadeva's Yaśastilaka.

Mention was made, in my First Report, and in the Introduction to my edition of Bâṇâ's Kâdambarî, of a work purporting to be of an historical character, by a hitherto unknown poet, Somadeva. By the courtesy of Kanaka-kîrti, the owner of the old MS. which I saw at Oodeypore, and through the good offices of my friend, Shyâmaldas Kavirâj, member of H. H. the Maharana's Council, we are now in possession of a modern transcript of this book. It has not the historical importance which I at first attributed to it: but in other respects I hope it will be recognised as a work of no small moment. Its date is Śaka 881=A.D. 959. It presents a lively picture of India at a time when the Buddhist, Jain, and Brahminical religions were still engaged in a contest that drew towards it the attention, and well-nigh absorbed the intellectual energies, of all thinking men. It is full of quotations from famous poets mentioned by name.

And it has to be added the Yaśastilaka is in itself a work of true poetical merit, which nothing but the bitterness of theological hatred would have excluded so long from the list of the classics of India. For Somadeva was a Jain: and the main purport of his book is a religious one. Held in high honour down to the present day by the adherents of his own communion, he has been thrust out, as I shall show, from the place once assigned to him by critics of a more catholic spirit.

I proceed to give as detailed an account of the Yaśastilaka as I am able to extract from the single MS. at my disposal. It is unfortunately very defective: but I am promised a second MS. with a commentary, on obtaining which I shall be able to supplement or correct what follows. So soon as sufficient material shall have been got together, I hope to include the book in our Bombay Sanskrit Series.

I must begin with an admission of error, which will at the same time explain what I have said above of the wilful injustice that has been done to Somadeva. In discussing Bâṇa's reference to the Âkhyâ-

Digitized by Google

yikâras, whom he mentions immediately after Vyâsa, in that enumeration of his more famous predecessors and contemporaries with which the Harshacharita opens, I had occasion to refer to the definitions of Âkhyâyikâ and Kathâ given by later writers on rhetoric. In the Sâhityadarpaṇa the definition of Kathâ is:—

कथायां सरसं वस्तु पद्यैरेव विनिर्मितं
क्वचिदत्र भवेदार्या क्वचिद्वक्त्रापवक्त्रके
आदौ पद्यैर्नमस्कारः खलादेर्वृत्तकीर्तनम्

The illustration is "As for example in Kâdambarî." The illustration, if, as is reasonable, we are to take it as applying to the essential definition, and not to the last clause, in which a superficial and accidental qualification is tacked on to that, is, it must be confessed, an ill-chosen one. For Kâdambarî is not a book that can, by any justifiable stretch of language, be described as a prose work with an intermixture of poetry. Apart from the introductory verses there are only two occasions throughout the book where the prose style is for a moment broken through. From that premise I argued that the meaning of the first line was that a Kathâ is a "relation in prose, with here and there a stray verse or two, of matter already existing in a metrical form." This was against Pramadâ-dasa-mitra's rendering "In the Kathâ, which is one of the species of poetical composition in prose, a poetical matter is represented in verse, and, sometimes"—— A perusal of Somadeva's Yaśastilaka has shown me that the Babu's rendering is open to no other charge than that of a slight ambiguity of expression. The Kathâ, or tale, is a species of prose composition, and what is stated with regard to it here is that its distinctive feature, that in which it differs from other prose compositions, is that whenever the subject matter becomes overcharged with feeling (sarasam), the prose style is deserted in favour of poetry. This is a description wholly inapplicable to Bâṇa's Kâdambarî, which is the only example given by name. But it is an exact description of the style in which Somadeva has written the present book. I conclude that the definition of Kathâ was drawn up at a time when the literary pantheon of India opened its doors to adherents of all creeds: and that Kâdambarî was dragged into the explanation by later fanatics who abhorred the Jain and his works, and could find no better illustration among the books left to them of a definition which they were too conservative to abandon.

Digitized by Google

The introductory verses are given in full in the Appendix. They are followed by the familiar kṛitam ativistareṇa, whose appearance in such a connection puts an end to the doubt sometimes expressed as to the precise significance of that and similar phrases. Kṛitam ativistareṇa here can only mean "it is useless to carry this Introduction any further." The story then proceeds as follows:—

There is in Bharatakshetra a land called Yodheya, a land so fertile that its happy inhabitants are not sufficient to cut down what they have sown, to stack what they have cut down, or to gather into barns what they have stacked.*

The capital of that country was Râjapura, and the king, Mâridatta, a son of Chaṇḍamahâsena, of the House of Hari. Mâridatta had the misfortune to come to the throne in his youth: and the early years of his reign were devoted to sensual pleasure† and athletic sports. On the day on which the story opens, Mâridatta had listened to the advice of his family priest, Vîrabhaira, and had determined to propitiate Chaṇḍamâridevatâ, the goddess of his house, by the slaughter of a picked pair of every living species, up to and including man himself. That crowning sacrifice was to be performed by Mâridatta in person: and he sat expectant in the temple of the goddess, when his guards suddenly presented to him an ascetic youth and maiden, whom they had selected as fit objects for the sacrifice, and had enticed rather than

---

* लवने यत्र नोप्तस्य लूनस्य न विगाहने ।
विगाढस्य च धान्यस्य नालं संग्रहणे प्रजाः ॥

This is the first sarasam vastu, and the prose style is accordingly laid aside to be resumed again immediately.

† Described as usual with much zest by the moralist who is hastening to condemn them: कदाचिदंध्रीणामलकवल्लरीविजृंभणजलधरश्चोलीषु भ्रूलतानर्त्तनमलयानिलः केरलीनां नयनदीर्घिकाकेलिकलहंसः सिंहलीषु मुखकमलमकरंदपानमधुकरः कर्णाटीनां कुचकलशविलासपल्लवः सौराष्ट्रीषु बलिवाहिनीविनोदकुंजरः कांबोजीनां नाभीवलभिगर्भसंभोगभुजंगः पल्लवीषु नितंबस्थलीखेलनकुरंगः कलिंगीनां चलनाकिशलयोत्सवपुष्पाकरः स्मरं विडंबयामास. The passage seemed worth giving on account of the enumeration of the countries which combined to stock the prince's seraglio. In the same context there occurs also the first of a series of allusions to the Trikamatam, that form of Śiva worship (the pratyabhijnâ or anuttaramatam) to which so many of the famous poets of Kashmere adhered. Mâridatta was like one initiated into that faith,

त्रिकमतदीक्षितस्येव स्वदेहे देवभूयेनाभिनिविशमानस्य.

Digitized by Google

dragged to their doom. But at the sight of his destined victims a strange change came over Mâridatta. The cloud passed away from his mind.

Here the scene, by an abrupt and artistic transition, is changed to the outskirts of the town, where that day a Jain sage, whose "new name"* was Sudatta, had arrived, in the course of a missionary tour with his disciples. The tour had been long and toilsome, extending from countries of burning heat to countries where the cold at nights was so intense that the women folk however angry do not forsake their natural-resting place. The description of Sudatta's pupils, and their various employments, contains, among other things, a reference to the various grammars in which they were skilled, of which the Aindra, the Jainendra, the Chândra, the Âpisala and Pâniui's are named.

Avoiding a garden, as a place too dangerous for one who would keep his senses under control,† and a burning ground as a needlessly repul-

* "And I will write upon him my new name."—Revelations 3, 12. Sudatta's name before baptism is nowhere given.

Sudatta fortifies himself in his intention by calling to mind a host of sages whom the temptation of a moment has hurled into sin. Of these the first, it may just be noticed, is represented as succumbing to the snare to which, with better fortune, Sir Guyon is exposed in our own Faërie Queene, श्रूयते हि किलालक्ष्यजन्मतो दक्षसुतानां जलकेलिविलोकनात्तपः—प्रत्यवचः. Then follow some verses:—

आपि च । क्षीणस्तपोभिः क्षपितः प्रवासै-
र्विध्यापितः साधु समाधितोयैः ।
तथापि चित्रं ज्वलति स्मराग्निः
कान्ताजनापाङ्गविलोकितेन ॥
तावत्तपो वपुषि चेतसि तत्वचिन्ता
कामं हृषीकविषये परमः शमश्च ।
यावन्न पश्यति मुखं मृगलोचनानां
शृङ्गारवृत्तिभिरुदाहृतकामसूत्रम् ॥
श्रोत्रं श्रुतो हरति वीक्षणमीक्ष्यमाण-
श्चित्तं स्मृतः कृतसमागतिरङ्गकानि ।
प्राणान्पुनः प्रणयवाग्वियुतो रतिं च
लोके तथापि वनिताजन एव यत्नः ॥

† प्रप्रस्तवनितंबिनीरतिकथाप्रारंभचंद्रोदयाः
कामं कामरसावतारविष यत्व्यापारपुष्पाकराः ।
प्रायः प्राप्तसमाधिशुद्धमनसोप्येते प्रदेशाः क्षणात्
स्वांतध्वांतकृता भवंति तादिह स्थातुं न युक्तं यतेः ॥

sive place of resting, Sudatta, whom a knowledge of the king's ruthless intention prevented from so much as entering a town where the houses of many adherents were open to him, made up his mind to rest for the night on a small hill 'crowded with sages,' and bade his followers disperse throughout the neighbouring villages. In his retinue there was a twin pair, boy and girl, whom this king's sister had borne to Prince Yaśomati, son of Mahârâja Yaśodhara. These two, born in the purple, had, by some means or other, been enabled to overcome the forgetting which for other men is the invariable accompaniment of the sleep called birth. They knew all that had happened to them in the lives through which they had traversed. The knowledge brought with it the conviction that earthly happiness is but the field* whereon is sown the seed of sorrow to be reaped in later lives, and they had left all and followed Sudatta. And now the sage, knowing of his heavenly wisdom that the sight of them would soften their uncle's heart, and deter him from his purpose, bade them go where he knew they could not but fall in with the king's guards. They were the picked pair of human beings who now stood before Mâridatta, and for the first time realised why they had been brought there. For the king

उत्खातखड्गो मुनिबालकाभ्यां
व्यलोकि भूपो भवने भवान्याः ।
नितंबबिंबोत्फणभोगिभीमस्
तटीधरो मध्य इवापगायाः ॥

The boy looked anxiously in his sister's face, afraid that she might give some natural sign of timidity.

But, as has been said, no sooner had they come before Mâridatta than his mood changed. He let the sword, already uplifted, fall from his hand. He bade men seat the youth and maiden in a place of honour in front of his own seat. He listened while they invoked on their protector the blessing of heaven: and when they had ceased, conjecturing in his own mind that the royal pair before him were his sister's children, of whose entrance into the ascetic life he had heard, he meekly folded his hands, and asked :—

को नाम देशो भवतोः प्रसूत्यै
किं वा कुलं यत्र बभूव जन्म ।
अज्ञातसंसारसुखं च बाल्ये
जातं कुतः प्रव्रजनाय चेतः ॥

* संसारसुखान्यागामिजन्मदुःखांकुरप्रसूतिक्षेत्राणीव मन्यमानं (मुनिकुमारयुगलं).

"What country gave you birth? What House? How is that a boy and girl who can have tasted nothing of the pleasure of this life have been minded to leave it." To this the boy replied:—

नान्यत्र दीक्षाग्रहणान्मुनीनां
संकीर्त्तनं तच्चितयस्य युक्तं ।
तथापि तत्कर्तुमहं यतिष्ये
भवंति भव्येषु हि पक्षपाताः ॥

An answer which, as far as its first part goes, it is not out of place to note, was repeated only yesterday in a London police-court.* The last clause here—भवंति भव्येषु हि पक्षपाताः—occurs also in the Kirâtârjunîya, canto III. This concludes the first âśvâsa of the book. The second begins with the strange tale which the young sage unfolded to his mother's brother Mâridatta. In the land of the Avantis there is the city called Ujjayinî, where of old reigned king Yaśortha. His favourite and true loving wife was Chandramatî of your own race. To them, after long and weary waiting, the gods at last gave a son. I, oh king, was that son, and they called me Yaśodhara. I was still a youth when my father Yaśortha, having caught sight of his whitening locks, and taking that to be the messenger to him of his approaching death, married me, set me on the throne, and retired into the forest.

In the third âśvâsa the youth tells how he held converse with his ministers, one of whom has occasion to quote famous poets of bye-gone days. As for example, Taruṇîlîlâvilâsa, Kavikaumudîchandra, Vidagdhamugdha, Nîtisena, Mânadhanaṃjaya, Kavikovida, Abhimâna-Mahîdhara, Avyâdhidurbala, Kusumâyudha, Sujanajîvita, Mugdhânganâkelikutûhala, Vilâsinîlochanakajjala, Sârasvatîkartavakautuka, Prauḍhapriyâpânganavotpala. These names, all, so far as I know, unfamiliar to us, remind us of the similarly formed names in the anthologies. We shall see immediately that Yaśodhara and his house were Buddhists, which is perhaps the clue to the sphere within which such names were common. All these poets sung of the vital importance to a king of the choice of ministers he makes: and their theories on that subject are eagerly supplemented by tales of the disasters wrought to kings through an evil choice. Ananga, the king of

---

* "I have two names. My English name is ——, and that in the faith is ——."

"Where did you get that name? Were you baptized?"

"I would rather die in this court than tell my family affairs, which are matters between me and my God."—*Home News*, July 4, 1884.

Kalinga, allowed his general, Divâkîrti, to stir up the hostility of all the neighbouring princes, when the enraged subjects rose and slew their monarch. To the employment of unworthy persons Karâla, king of Kerala, Mangala, king of Bangâla, Kâma, king of Kauśika, and Sphulinga, king of Vanga, could trace their ruin. Scarcely less melancholy is the list of those headstrong princes, who, come to the throne, sent their fathers' counsellors into retirement, to their own destruction. As, in Magadha, Makaradhvaja, in Kânga, Kuranga, in Cheṭṭi, Nadîśa. In this connection mention is made of the Bharatabâla, and of paṇḍita-Vaitaṇḍika. From this subject the speaker passes to indicate, by the familiar artifice of an enumeration of the ambassadors present at his court, the glory he enjoyed while he lived his life as Yaśodhara, king of Ujjayinî. From Gujarath to the Himâlayas the neighbouring countries owned his supremacy, and the Kerala, Chola, Siṃhala, Śaka princes, with those of far Nepal, desired to be on friendly terms with him. In the description, which follows, of the way in which the king spent his days, the question as to the hour at which it is proper for a king to take his chief meal is thus satisfactorily disposed of:—

चारायणो निशि तिमिः पुनरस्तकाले
मध्ये दिनस्य धिषणश्चरकः प्रभाते ।
भुक्तिं जगाद नृपतेर्मम चैष सर्गस्
तस्याः स एकसमयः क्षुधितो यदैव ॥

"Chârâyaṇa would have him dine at night; Timi when the sun sets; Dhishaṇa elects midday; and Charaka stands for the morning: to my mind there is but one rule in the matter—that he should dine when he is hungry."

Lastly, it may be worth while giving a letter issued in king Yaśodhara's name, as necessarily possessing some of the interest that would attach to a genuine letter of Somadeva's own time:—

स्वस्ति समस्तमहासामंतशिखंडमंडनीभवच्चरणकमलः कमलाकरसरोजसेव्यमानपादपल्लवः पल्लवपांड्यचोलचेरमहर्म्यनिर्माणप्रकाश्यमानदिग्विजयवाहिनीप्रचारश्चारचक्षुःसहस्रसाक्षात्कृतसकलभूपालमंडलो मंडलाग्रधाराजलनिमग्ननिखिलारातिसंतानः संतानकमेरुमंदारपारिजातकवनवनदेवतागीतोदाहरणगुणप्रपंचः पंचमो लोकपालः पद्मावतीपुरपरमेश्वरः कनकगिरिनाथः शिप्रासरिज्जलकेलिकुंजरः समुद्रमुद्रांकितशासनः कैलाशलांछनः अवंतिसीमंतिनीकुचकुंभमदनांकुशः प्रत्यक्षमकरध्वजो याचकचिंतामणिः कनककंकणवर्षः सत्यपरमेष्ठी परलोककलत्रपुत्रकः कविकामधेनुः धर्मरत्नावतंसो नीतिलतावलंबनतरुर्द्विष्टकैटभारातिराहवचतुर्भुजः पर-

हितमहाव्रतोहितकुलकालानलः प्रतिपन्नजीवितःपरपराक्रमालंकारः समरसहस्रबाहुप्रतापतपनोदयः चातुरीचतुर्मुखो विवेकरत्नाकरः सरस्वतीकेलिविलासहंसः सरसोक्तिवल्लभः कंदुकविनोदविद्याधरो मदकरिक्रीडाखंडलः स्यंदनप्रचारगरुडाग्रजः पदातिवैनतयो गीतगंधर्व्वचक्रवर्त्ती वाद्यविद्याबृहस्पतिर्नृत्तवृत्तांतरतः समस्तायुधसर्वज्ञः शरणागतमनोरथसिद्धिरनाथनाथस्त्यागभार्गवो द्रोहद्रुमवनकुठारः कलिंगकुरंगकेसरी अस्मकवंशवैश्वानरः शकशल[भ]शमीगर्भः क्रथकैशिककृशानुराहिछत्रक्षत्रियशिरोमणिः पंचालचापलप्रलयकालः केरलकुलकुलिशपातः यवनकुंजरवज्रानलः वैद्यसुंदरीविनोदकंदलो मागधवधूविलासदर्पणः कांचीकामिनीकुचकलशाकिशलयो माहिष्मतीयुवतिरतिकुसुमचापः कौशांबीनितंबिनीबिंबाधरमंडनो दशार्णवर्णिनीकर्णपूरः पाटलिपुत्रपण्यांगनाभुजंगो वलभिरंभोरुविभ्रमभ्रमरः पौरवपुरंध्रीरोध्रतिलकः सततवसुवितरणप्रीणितद्विजसमाजः श्रीयशोधरमहाराजः सकलप्रशस्तिसहितमचलमहीपतिमादिशति श्रेयोन्यत्

Thus king Yaśodhara spent his days, the happy possessor of as much glory and as much pleasure as can well fall to the lot of man. Most of all, like a true Rajpoot, did he delight in the chase and in war, and his chief study was in the Veḍa of the Bow :—

यावंति भुवि शस्त्राणि तेषां श्रेष्ठतरं धनुः ।
धनुषां गोचरे तानि न तेषां गोचरे धनुः ॥

"There be many weapons which men use, but among them all is none like the bow: it reaches all and is itself not reached of any."

But all this glory and enjoyment the discovery of a moment was to bring to an immediate and shameful end. As he lay, with eyes all but closed, between sleeping and waking, one night, Yaśodhara was startled to find his queen gently draw her arm away from under him, and after an anxious look at her husband, rise and steal away into the darkness as one bent on an unholy deed. Smitten to the heart with fear, Yaśodhara took a sword from the hands of one of the men in waiting, and followed his wife, to find her in the embraces of one of the grooms of the stables. His first impulse was to kill them both as they lay, but, mindful of the scandal that would ensue, and of the evil that must, in consequence, fall upon his subjects, he controlled himself, went back to his room, and made no sign even when his guilty wife, in fancied security, came gently in, and crept into his arms again, 'as a snake creeps into a bush.' But in the morning the aged Chandramatî heard that her son Yaśodhara was about to follow the example of her husband Yaśortha, and forsake the world.

The description of the vairâgyam, or detachment from the things of this world, into which this event plunged Yaśodhara became afterwards

Digitized by Google

famous, and is expressly quoted in the Shaṭprâbhṛitaṭîkâ, a book which will be noticed later. It is, of course, characteristic of Somadeva's own time that the unhappy king is represented as revolving in his mind one religious system after another, beginning with Buddhism, in the hope of finding comfort for his woe.

He was resolved to abandon his kingdom; but not unmindful of the scandal such an act might provoke, he devised as he lay sleepless a story of an evil dream that should account for his intention. In the morning he went to his Council Hall, where the Queen-Mother joined him. As they two sat in talk, a reader struck up the following strains:—

जरैव धन्या वनिताजनानां यस्याः समालिंगनतो हि पुंसि ।
अन्यांगनावीक्षणविभ्रमाणां न जातु जायेत समागमश्रीः ॥

"Of all women folk Age* is the one most to be desired; her embraces cure, not engender, the lust after the coquettish glances of others of her sex."

यावज्जरा जरयते न शरीरशक्तिं
यावत्तमश्च न तनोति हृषीकवर्गे ।
तावत्त्वमाचर विचार्य तदत्र किंचि-
ज्जन्मांकुरः पुनरयं रमते न यत्र ॥

"While old age still leaves your body young; while as yet darkness has not overspread your senses; bethink yourself, and do that one thing needful in which no sprout of another birth shall rear its head."

त्वं मंदिरद्रविणदारतनूद्रहाद्यै-
स्तृष्णातमोभिरनुबंधिभिरस्तबुद्धिः ।
क्लिश्नास्यहर्निशमिमं न तु चित्त वेत्सि
दंडं यमस्य निपतंतमकांड एव ॥

"O foolish heart! Night and day thou dost torment thyself, thick wrapped in the darkness of desire about house and goods and wife and fleshly lusts; and seest not the rod of death falling even now without warning upon thee.†"

---

* Feminine in Sanskrit.

† "And he spake a parable unto them, saying, The ground of a certain rich man brought forth plentifully; and he thought within himself, saying, What shall I do, because I have no room where to bestow my fruits? And he said, This will I do: I will pull down my barns, and build greater; and there will I bestow all my fruits and my goods. And I will say to my soul, Soul, thou hast much goods laid up for many years; take thine ease, eat,

Digitized by Google

The thing pleased the king, and he bade them give the reader royal largesse. His mother, who had already marked the change one short night—to her a hundred years—had wrought on her son, anxiously asked the reason of his mood. In her heart she guessed the real cause for she had often remonstrated with her son on the license he allowed to his wife; and she had even heard rumours of the hump-backed groom on whom the queen smiled. But she accepted the story of the dream; and implored her son not on that account to throw away his kingdom for the ascetic life. Rather, if so small a thing as a dream disturbed him,* let him propitiate the goddess of their house with a sacrifice of all living creatures.

Nor let him call such a sacrifice wanton murder. It is expressly sanctioned in the scriptures; and against such a sanction the ordinary rules of morality are powerless.

न चेदं मनागपि कर्म लौकिकं वा तथाहि
मधुपर्के च यज्ञे च पितृदैवतकर्मणि ।
अत्रैव पशवो हिंस्यान्नान्यत्रेत्यब्रवीन्मनुः ॥
एष्वर्थेषु पशून् हिंसन् वेदवेदार्थविद्द्विजः ।
आत्मानं च पशुं चैव गमयत्युत्तमां गतिं ॥

तथा वेदेप्यात्मश्रेयोर्थमशेषविघ्नोपशमनार्थं च राजसूयपुंडरीकाश्वमेधगोसववा-
जपेयादिषु वर्षकामेष्टिकारीत्यादिषु च यज्ञेषु प्रवृत्तोयं प्राणिवधो न भवति यतः
यज्ञार्थं पशवः सृष्टाः स्वयमेव स्वयंभुवा ।
यज्ञो हि भूत्यै सर्वेषां तस्माद्यज्ञे वधोवधः ॥

The king clapped his hands to his ears. What is there, he asked himself, which superstition, born of ignorance, will not declare to be right and good. With his mother, however, as a woman, he was at first unwilling to argue. But she reminded him that by her husband's favour she had been something more than a mere mother of sons and daughters. She was versed in affairs; and demanded now to be convinced of her error, if that might be. The king began by reminding his mother that this was not a matter which concerned himself only. His care was for his people too.

---

drink, and be merry. But God said unto him, Thou fool, this night thy soul shall be required of thee; then whose shall those things be, which thou hast provided? So is he that layeth up treasure for himself, and is not rich towards God?"—Luke xii. 16—21.

* को हि नाम सचेतनः स्वप्नेषु भक्तमुपलभ्य गोणिं प्रसारयति.

"What man, not a fool, getting rice in a dream, will so much as hold out a bag for it."

Digitized by Google

राज्ञि धर्मिणि धर्मिष्ठाः पापे पापाः समे समाः ।
राजानमनुवर्त्तंते यथा राजा तथा प्रजा ॥

"If the king be righteous, they are righteous; if he be wicked, they are wicked; if he be neither good nor wicked, such also are they; they walk in the way of the king: as the king is so are the people."

In Vanga land (Bengal) Brahmins drink strong drink, because the king does the like. For a similar reason the Pârasîkas (Persians) wed with their own mothers, and the people of Siṃhala (Ceylon) do what Viśvâmitra had to do when he made his world (*i.e.*, marry brother to sister).

With this prelude the king besought his mother to believe with him that to harm no living thing was the first and greatest of all the commandments.

प्राणाघातान्निवृत्तिः परधनहरणे संयमः सत्यवाक्यं
काले शक्त्या प्रदेयं युवतिजनकथामूकभावः परेषाम् ।
तृष्णास्रोतोविबंधो गुरुषु च विनतिः सर्वभूतानुकंपा
सामान्यं सर्वशास्त्रेष्वनुपहतविधिः श्रेयसामेष मार्गः ॥

"To do no murder on man or beast; to covet no man's goods; to speak the truth; when occasion calls,to give freely according to one's means; to keep one's tongue from talking of young women in public; to dam up the stream of avarice; to honour the old; and to be compassionate to all beings: this is the common doctrine of all the books of the law, the path which all declare leads to happiness."*

So Vararuchi has declared. And Vyâsa, Manu, Bhâradvâja, in his Shâdguṇaprayoga, Viśâlâksha, and Bâṇa† say the same.

Hearing this, the Queen-Mother perceives that her son is blown about with the wind of Jain doctrine.‡ Though convinced that a god himself cannot free from that strong delusion those whom it has once laid hold on, she makes a violent attack on the doctrines and practices

---

* प्राणाघातान्निवृत्तिः &c. The verse is given by Böhtlingk (No. 4310) from Bhartṛihari. That scholar takes युवतिजनकथामूकभावः परेषाम्, the meaning of which is not, I think, very clear, somewhat differently, translating it "to keep silence when people are talking of the young wives of others." Böhtlingk reads β प्रदानं, γ विभङ्गः and विनयः, δ सामान्यः, and पन्थाः.

† आहारः साधुजननिन्दितः Kâd., Bomb. Ed., p. 32. Bhâradvâja and Varâhamihira are also expressly quoted.

‡ माता स्वगतं । अहो मदीये सुते सांप्रतं जैनजनवात इव लग्नः प्रतिभासते &c.

Digitized by Google

of the Digambara or naked Jains, and asks how they who hold in honour neither gods nor the spirits of their fathers, who neither wash nor sacrifice, can hope to see salvation. The king gently points out that the spirits of his ancestors have either entered other bodies, or have passed away into the land of spirits. In neither case can they stand in need of, or derive any profit by, oblations, which, as a matter of fact, crows and other birds devour. Nor will a wise man readily believe that water can wash away sin.

सरित्सरोवारिधिवापिकासु निमज्जनोन्मज्जनमात्रमेव ।
पुण्याय चेत्तर्हि जलेचराणां स्वर्गः पुरा स्यादितरेषु पश्चात् ॥

तदाह ।

रागद्वेषमदोन्मत्ताः स्त्रीणां ये वशवर्त्तिनः ।
न ते कालेन शुद्ध्यंति स्नातास्तीर्थशतैरपि ॥

"If the going down into, and coming up from, river, lake, sea, or tank in itself made for virtue, heaven would belong first to the living creatures that move in the water, and after them to others."

"Therefore hath he said :—

"Men beside themselves with passion, hatred, illusion, or who are captive to a woman's will, may bathe in sacred places for ever but will not be pure."

So much for the traditional religion. With regard to the contempt the Queen-Mother feels for the faith which he has embraced, the king quotes two passages from Varâhamihira in which the naked sect of the Jains is mentioned by that catholic writer with the same apparent respect as that paid to other religions.*

So also in the poems of Atsava, Bhâravi, Bhavabhûti, Bhartṛihari, Bhartṛimeṇṭha, Kaṇṭha, Gunâḍhya, Vyâsa, Bhâsa, Vosa, Kâlidâsa, Bâṇa,

---

* I find the first of these passages in the Bṛihat Saṃhitâ lx. 19 (Kern p. 328) but with a different reading. As Somadeva quotes it, it runs as follows :—

विष्णोर्भागवता मपाश्च [मगाश्च] सवितुर्विप्रा विदुर्ब्रह्मणो
मातॄणामिति मातृमंडलविदः शंभोः सभस्मा द्विजाः ॥
शाक्याः सर्वहिताय शांतमनसो नग्ना जिनानां विदु-
र्यें यं देवमुपाश्रिताः स्वविधिना ते तस्य कुर्युः क्रियाम् ॥

from the Pratishṭâkâṇḍa.

The second, from the Nimittakâṇḍa I have not traced.

पद्मिनीराजहंसाश्च निर्ग्रंथाश्च तपोधनाः ।
यं देशमुपसर्पंति सुभिक्षं तत्र निर्दिशेत् ॥

Digitized by Google

Mayûra, Nârâyaṇa, Kumâra, Mâgha, Râjaśekhara, and other great poets, when occasion serves, is honour done to this religion. As likewise in Bharata's chapter on Kâvyam,* and in folk-lore. Nay, is this not the popular view as expressed in a common saying :—

चत्वार एते सहजाः समुद्रा यथैव लोके ऋतवोपि षड्‌ ।
चत्वार एते समयास्तथैव षट्‌दर्शनानीति वदंति संतः ॥

"There are four oceans in the natural world, but six seasons; so the religions are four, but philosophical theories are six."

So the debate goes on, somewhat tediously it must be said, till at last the Queen-Mother is forced to confess to herself that the time is gone past when she could hope to instruct her son :—

तवोपदेशः खलु कं नु कुर्याद्विनीतचित्तस्य बहुश्रुतस्य ।
को नाम धीमाल्लवणांबुराशेरुपायनार्थं लवणं नयेत ॥

"What can instruction do for thee who art at once modest and learned? Will any wise man make offering of salt to the salt sea?"

As a compromise she proposes that not a live cock but one made of flour should be sacrificed; and this the son is, after a struggle, reluctantly fain to concede. His guilty wife hears of what is intended, and proffers the request that she should be allowed to superintend the cooking of the victim after it has been offered.† This request could not have been refused without scandal; it is granted: and the queen takes the opportunity to get rid both of her husband and her mother-in-law. She mixes poison with the flour, and mother and son die together.

In the fourth âśvâsa, of which I need not give an abstract, we are told of a series of transmigrations into the bodies of various animals, to which Chandramatî and her son are exposed for the very venial offence of having done violence to life under the form of a symbol. As fate would have it, in each of these transmigrations they are brought back together to the court of the young Yaśomati, whom his

* भरतप्रणीते काव्याध्याये. The reference must be to a part of Bharata's work which has not yet been recovered.

† The victim was offered to the god, but eaten by the priests and worshippers. Compare, "And the priest's custom with the people was that when any man offered sacrifice, the priest's servant came, while the flesh was in seething, with a flesh-hook of three teeth in his hand: And he struck it into the pan, or kettle, or caldron, or pot; all that the flesh-hook brought up the priest took for himself."—1 Samuel ii. 13.

Digitized by Google

father had placed on the throne before making the fatal oblation. For Amṛitadevî, now in her turn queen-mother, is reserved the darker doom of repeating through each transmigration her original crime of murder on the pair. At last the fatal circle has been completed. Chandramatî and her son have again been born into the world of human beings, as twin son and daughter of the young Yaśomati, by the sister of the king whom the youth has been addressing. To this life they have wakened with a full knowledge of all that has gone before; and their one effort now is so to pass through it as to secure their final deliverance. Let but Mâridatta listen to their master Sudatta, and he must needs go and do likewise.

This âśvâsa contains several interesting quotations from older poets. Here is a verse by the Mahâkavi Bhâsa, of whose writings any scrap has unfortunately its value.

पेया सुरा प्रियतमामुखमीक्षणीयं
ग्राह्यः स्वभावललितोविकृतश्च वेषः ।
येनेदमीदृशमदृश्यत मोक्षवर्त्म
दीर्घायुरस्तु भगवान् स पिनाकपाणिः ॥

"Long life to the trident-bearing God who found out and revealed to men this way of salvation, that wine was made for drinking, woman's face for looking on, and fine garments for wearing."

To his nephew Yaśastilaka's exhortation that he should resort to the sage Sudatta, Mâridatta cheerfully yields; and with the fifth âśvâsa a different division of the book begins. In this part of his work it was evidently Somadeva's intention to provide the pious Jain layman with a popular hand-book of devotion that should be supplementary to, and explanatory of, the sacred texts. The last three âśvâsas then of the Yaśastilaka constitute a separate book, styled the Upâsakâdhyâyanam, and divided into forty-six kalpas. The first of these, the samastasamayasiddhântâvabodhano nâma kalpaḥ, in which Sudatta is represented as beginning his instruction by an enumeration of the existing religions, I have printed in the Appendix. There, too, will be found the titles of the remaining kalpas.

In the end Mâridatta, with the goddess he ignorantly worshipped, and his subject-people, embraced the Jain faith, and after living happily on earth, were after death translated to the world of the gods.

The colophon of the book, which is in my MS. unfortunately corrupt, traces Somadeva's spiritual descent through Nemideva to Yaśodeva

Digitized by Google

and tells us that the book was written in the year 882 of the Śaka era —A.D. 950. It was written when Śri Kṛishnarâjadeva was reigning, at the court of one of his feudatories, the eldest son of a Châlukya prince named Arikesari. This is the prince who was the patron of the Kanarese poet Pampa or Hampa (Mr. Rice in the Journal R. As. Soc. XIV.), and the allusion to him here as a Châlukya affords important corroboration of the credibility of a writer who has been too lightly assailed. The following valuable note on the bearing the passage has on the Early History of the Deccan has been kindly contributed to this Report by my friend and colleague, Professor Bhandarkar :—

"In the colophon it is stated that the poem (Yaśastilaka) was composed after 881 years of the era of the Śaka king had elapsed, on the 13th of Chaitra in the Cyclic year Siddhârthin, while the eldest son of Arikesarin was reigning. This prince is spoken of as having sprung from the Châlukya family, and as a prominent Mahâsâmanta or feudatory chief depending on Kṛishṇarâjadeva. Kṛishṇarâjadeva reigned gloriously, having subdued the Pâṇḍyas, Siṁhala, the Cholas, the Cheras, and others.

"In the Canarese Bhârata, written in 863 Śaka by a Jaina poet of the name of Pampa, Arikesarin, of the Châlukya family, is mentioned by the poet as his patron. The historical information given in the work is thus tabulated by Mr. Lewis Rice. (Jour. R. A. S., Vol. XIV., N. S.)

Yuddha Malla—moon in the sky of the Châlukya Vaṁśa.
|
Arikesari(*n*)—invaded Nirupama Deva.
|
Narasiṁha.
|
Dugdha Malla.
|
Baddiga—seized Bhîma.
|
Yuddha Malla.
|
Narasiṁha—established Eṛapa in a kingdom, defeated and pursued Ghûrjara râja.
|
Arikesri(*n*)—defended Vijayâditya against Gojjiga; ruling in Śaka 863.

"Gojjiga is spoken of as Sakala Chakravartin or paramount sovereign of all. This Châlukya family is said to have ruled over the Joḷa

country and Tuligere or Huligere, the modern Lakshmeśvara in the Dhârvâḍ district was its capital.

"The Arikesarin mentioned in the Yaśastilaka is clearly the last prince in the above genealogy; and the paramount sovereign Kṛishṇa, whose feudatory his son was, must have been Kṛishṇa III. of the Râshṭrakûṭa family. For his dates are 867, 873, and 878 Śaka (Early Dekkan History, pp. 57 and iii., Supplement), and the date given in the work before us is 881 Śaka. The relations of other princes of this Châlukya family with other Râshṭrakûṭa sovereigns are given in the above table. Nirupamadeva, whom the first Arikesarin is said to have invaded, must be Dhruva Nirupama, whose brother Govinda II., or perhaps he himself, was on the throne in Śaka 705. (Early Dekkan History, p. i., Supplement.) So also Gojjiga, against whom Arikesarin II. defended Vijayâditya, must be Govind IV., who, in an inscription mentioned by Mr. Fleet, is called by that name. (Ind. Ant., vol. XII., p. 249.) While Govinda IV. was thus a contemporary of Airkesarin, Kṛishṇa III., the son of his immediate successor Baddiga or Amoghavarsha III., was the suzerain of his son. And this is consistent with the chronology. For, as I have stated in the Early History of the Dekkan (p. 55), Baddiga being Govinda's uncle, must have been a very old man when he succeeded to the throne, and consequently could have reigned only for a short time. Vijayâditya, the prince defended by Arikesarin, must have belonged to the Eastern Châlukya dynasty, since Govind IV. was at war with that family. He may have been Ammarâja II., who was also called Vijayâditya. (Ind. Ant., vol. XIII., p. 248.)

"This Châlukya family thus appears to have been one of the several offshoots of the early Châlukya dynasty, which ruled over small principalities after the main branch had been deprived of sovereign power a little before Śaka 675 by the Rashṭrakûṭas under Dantidurga and Kṛishṇa I. It governed over a province called Joḷa, a portion of which at least is included in the modern district of Dhârvâḍ, and owed allegiance to the Rashṭrakûṭas, though occasionally it put itself into a hostile attitude towards the paramount sovereign. The attempt to identify it with the early Châlukya dynasty, or with its Vengi branch, must, therefore, be abandoned. This offshoot of the Châlukya family must have been different from that from which Tailapa, who vanquished the Râshṭarakuṭas, sprang, and also from that mentioned by me at p. 58 of the Early History of the Dekkan, since none of the names in

Digitized by Google

the genealogy given above corresponds with any of those borne by the princes belonging to these branches.

Krishṇarâja, who was reigning in 881 Śaka, is, as we have seen, represented in the Yaśastilaka as a paramount sovereign of great valour; and here we have fresh evidence to show that Mr. Fleet's identification of him with Nirupama, the younger brother of Khoṭika, and his explanation of the inconsistency between the dates of the two princes by the supposition that Krishṇa was joined with Khoṭika in the government, and was not a sovereign in his own right, are wrong."

It seemed convenient to take this Digambara Jain book of which the above is a pretty full account, before noticing more briefly some of the other works acquired for Government during the year under report. These I now take up in the order in which they stand in the list which closes this paper.

No. 57. A commentary on Yâjnavalkya by Mitramiśra, called Vîramitrodaya.

No. 57 is a find of no ordinary interest. The only Vîramitrodaya hitherto known is the bulky work in which Mitramiśra explains, supplements, and occasionally dissents from the Mitâksharâ.* According to Bühler that work consists of two kâṇḍas on Âchâra and on Vyavahâra. As Bühler goes on to say, "This would not be a matter of surprise if a third kâṇḍa on penances (prâyaśchitta) were found. But hitherto only two have become known." Of these only the Vyavahâra kâṇḍa has been printed. I do not know whether the Âchâra kâṇḍa, to which Bühler refers, is an elaborate work of the same character as the Vyavahâra kâṇḍa or not.

But the present work is one of an entirely different character by the same author, the Mitramiśra, who flourished at the court of Vîrasinha, a chieftain whom Bühler has identified with "the well known Bîrsinh Deo of Orchha, who murdered Abul Fazl, the minister of Akbar, and author of the Ayîn-Akbarî." In three kâṇḍas Âchâra, Vyavahâra, Prâyaśchitta, it follows and repeats the text of Yâjnavalkya's law book, and adds a short running commentary. Besides its intrinsic interest therefore the work has an important bearing on Yâjnavalkya's text, as Mitramiśra accepted it: and I have compiled the following table of variations from the text as given in Stenzler's edition. Unfortunately the present copy of the work is in a very fragmentary state. It is to be hoped that later we may fall in with one or other of the complete copies which undoubtedly must exist.

* West and Bühler, 3rd ed., p. 21.

Digitized by Google

The Âchâra fragment begins with ten leaves (120 to 124, and 126 to 130) which give verse 28, and the first line of verse 29. In the former of these two verses Mitramiśra reads, in his text of Yâjnavalkya, कुल्यानसूयका: which, in his note he explains as कुल्यो ज्ञातिः अनसूयको ऽसूयारहितः. As variants are mentioned कल्पानसूयका: (तत्र कल्प आधिव्याधिरहितः) and कल्याणसूचकाः (तत्र कल्याणसूचकः शुभलक्षणः). For the second line of verse 28 an alternative reading अध्याप्याः साधुशक्ताप्ताः स्वार्थदा धर्मतस्त्विमे (तत्र स्वो ज्ञातिः अर्थदो गुर्वर्थप्रदाता) is given. One leaf (220) gives part of the discussion on verse 91. Nine leaves (316, 317, 319, 320, 322 to 326) take us from verse 165 to verse 181.

V. 165 Com. चाक्रिकः चक्रोपजीवी शाकटिकादिः . . . तथाशब्देन शूद्रवृषलीपत्यादीनां स्मृत्यंतरोक्तानामभोज्यान्नानां परिग्रहः ते च विस्तरभयान्न लिख्यंते. This interpretation of तथा, wrong in itself, is inconsistent with the following verse in which certain classes of Śûdras are expressly declared to be fit to eat with. The difficulty is felt, and met by the remark तथाशब्देनाभोज्यान्नत्वेनाभिहिते शूद्रे प्रतिप्रसवमाह. So also the च after नापितः in V. 166 is wrested from its real meaning चकारेण कुंभकारादिपरिग्रहः. V. 170 संभिन्नयनिर्दशावत्सगोः. V. 171 शिग्रुलोहितान्. V. 177 शल्यकाः. V. 178 तथा पाठीनराजीवसशल्काश्च. One leaf (402) gives verses 285 to v. 290, which is here written :—

रूपं देहि यशो देहि भगं भगवति देहि मे ।
पुत्रान् देहि पशून् देहि सर्वान् कामांश्च देहि मे ॥

Lastly in ten leaves (425 to 428, and 431 to 436) we have the passage from verse 326 to verse 345.

V. 330 बुद्धया सर्वकर्तव्यतां. V. 331 सादरं. V. 337 तु. V. 338 प्रवासयेत्, सम्मानदानसत्कारैः. V. 340. प्रजापीडनसंतापसमुद्भूतो. V. 341 य एव धर्म्मो नृपतेः स्वराष्ट्रप्रतिपालने. V. 342 किंतु यस्मिन् य आचारो.

The first complete leaves of the Vyavahâra fragment (30, 31) give verses 17 and 18. Next (leaves 92, 93, 95 to 100, 102 to 106) we have the passage from verse 79 to v. 95.

V. 79 ध्रुवं. V. 80 गुणवत्तराः. V. 82 तु तमोवृतः. V. 83 हि. V. 85 सगोत्रकैः.

Lastly (leaves 148 to 153, 164, 165, 172, 173, 190 to 208, 212, 225 to 257) we have, with some omissions, the passage from verse 137 to the end of the Âcharakaṇḍa.

V. 138 दद्याद्यापहरेदंशं. V. 140 भर्तव्यास्ते. (Vv. 144 to 156, and 100 to 187 wanting.) V. 190 समूहकार्ये प्रहितो. V. 197 अराजदैवतम्नष्टं. V. 198 परिसंत्यजन्. (Com. पथि). V. 207 चतुस्त्रिद्विगुणा दमाः. V. 212

कृश्चिह्नकृताद्विना. V. 215 अब्राह्मणस्य च. V. 216 मध्यमसाहसः. V 217 पणां.दश. V. 219 करणाद्दंतभंगे. V. 221 यथोक्ता द्विगुणा दमाः (Vv. 221b. to 257 wanting). V. 262 अपाक्रमन् V. 266 तथैवाघुद्धवासकः. V. 267 अन्ये पि, नामजात्यादि°. V. 268 व्ययवंतश्च (misprint in Stenzler). V. 269 गृहीतः शंकया चौर आत्मानं चेन्न शोधयेत्. V. 272 शूल आरोपयन्नरान्. V. 278 विषाग्निदां स्त्रियं. V. 279 विप्रदुष्टां पति°, विच्छिन्नकर्णनासौष्ठीं. V. 281. तत्प्रदेशसमासन्नं. V. 284 केशाकर्षणं. V. 285 त्रिविद्भुयोस्तयोर्दंडो. V. 286 पंसां. V. 287 ह्यन्यथाधमं. V. 289 हीनस्त्रीं. V. 292 is omitted. V. 293 चापि महतः. V. 294 स्वांक्यकबंधेन, शूद्रस्तथांक्य. V. 295 पारदारिकचौरान्. V 296 अभक्ष्यैर्दूषयन्निन्द्य, मध्यमं क्षत्रियं. V. 298 बाहुयुद्धकृतः. V. 300 शृंगिणो दंष्ट्रिणस्तथा, द्विगुणं तथा. V. 302 तस्य चाक्रोशकारिणं, छित्त्वा जिह्वां. V. 305. Text writes last word दमं. Com. has पृथगित्यत्र दममिति क्वचित्पाठः. V. 306 तं सभार्यां पुनर्जित्वा.

The Prâyaśchitta fragment begins (leaves 8—11, 13, 14, 16, 17, 19, 20) with the second line of verse 5.

V. 5 पतिता न च. V. 8 कइलीस्तंभे. V. 11 क्रिया कार्या प्रयत्नतः. V. 14 गच्छतां तत् क्षणाच्छुद्धिः. (Com. अनाथब्राह्मणोद्वहनाद्यनुकल्पमिच्छता परेषां ज्ञातिमित्राणां स्नानपूर्वकात् संयनात् प्राणायामात् तत्क्षणादेव शुद्धिर्न त्रिरात्रदशरात्र आशौचमित्यर्थः). V. 15 संविशेत्. Com. mentions संवसेत् as a variant. (Vv. 16 and 17 are wanting.) This part ends with the first line of v. 20. Next come five leaves (52, 93, 120, 121, 126) which yield the following various readings. V. 79 (text wanting). Com. mentions the reading दौहृदस्य गर्भहृदयेनात्महृदयेन च द्विहृदयाया गर्भिण्या अभीष्टस्य V. 195 ये तु. V. 197 आत्मनः. V. 251 ब्रह्महणि व्रतं. V. 260 अभ्यसेत्.

Lastly (leaves 131, 132, 134—136, 138—151, 153) we have, with a few gaps, the passage from verse 266 to verse 321.

V. 266 वृषभैकसहस्रा. V. 267 दद्याद्वेनूर्द्दशापि वा. V. 269 सहस्रं च. V. 279 चापले. V. 280 नैर्ऋतं स विशुद्ध्यति. V. 283 म्रियते. The second line of V. 284 is omitted. V. 286 जारी. V. 296 जुगुप्सेयुर्न, संविशेयुश्च. V. 299 चीर्णव्रतानपि सतः. V. 304 हुत्वा, ब्राह्मणस्वर्णहारी तु.

To enable scholars in some measure to judge for themselves the relation in which these two works stand to one another, I give in the first of the following extracts Mitramiśra's comment on Yâjnavalkya II., 266—269. The second is the colophon of the Âchâra adhyâya. That of the third and of the whole book is unfortunately missing.

I.

अथ स्तेयं विवादपदं निरूपयति प्रकरणेन ।
तत्रादौ चोरज्ञानोपायमाह ॥

Digitized by Google

माहकैर्गृह्यते चौरो लोप्त्रेणाथ पदेन वा।
पूर्वकर्मापराधी च तथैवाशुद्धवासकः ॥
अन्येपि शंकया माह्या नामजात्यादिनिह्नवैः।
द्यूतस्त्रीपानसक्ताश्च शुष्कभिन्नमुखस्वराः ॥
परद्रव्यगृहाणां च पृच्छका गूढचारिणः।
निराया व्ययवंतश्च विनष्टद्रव्यविक्रयाः ॥
गृहीतः शंकया चौर आत्मानं चेन्न शोधयेत्।
दापयित्वा हृतं द्रव्यं चौरदंडेन दंडयेत् ॥

माहकैश्चौरग्रहणाधिकृतै राजपुरुषैरन्येन धनस्वामिना वा लोप्त्रेणापहृतभांडादिना चौर्यचिह्नेन। अपहरणदेशे चौरत्वाभिमतचरणदर्शनाच्चिह्नेन वा चौरो गृह्यते चौरत्वेन निश्चीयते यश्च पूर्वं कर्मणा चौर्यरूपेण कृतापराध आसीत् यश्चानिश्चितवासस्थलः सोपि गृह्यते चौर्यकारित्वेन शंक्यते न केवलमेतावेव द्वौ शंकया माह्यौ किंत्वन्येपि स्वजातिस्वनामस्ववासस्थानादिनिह्नवैः कृतैः शंकया माह्या द्यूतादिसक्ताः कस्त्वमिति प्रश्ने शुष्कमुखा घर्घरस्वरा वा परकीयाणां द्रव्याणां गृहाणां वा प्रश्नकर्त्तारः आत्मानं निगूहयित्वा संचरंत आयव्यतिरेकेपि बहुव्ययकर्त्तारोविज्ञातस्वामिकजीर्णवस्त्रभाजनादीनां विक्रयकर्त्तारश्च चौर्यशंकया माह्या विषयीकर्त्तव्याः शंकया विषयीकृतश्च यदि साक्षिदिव्यादिना नात्मानमचोरत्वेन निश्चाययति तदा हृतं द्रव्यं स्वामिने दापयित्वा चौरदंडेन उत्तमसाहसादिना वक्ष्यमाणेन तं दंडयेत्। अथशब्देन लोप्त्रलाभानंतर्यार्थकेन तदसत्व एव पदचिह्नाद्यनुसरणामिति सूचयति। चकाराच्चोरप्रतीतं तथाशब्देनानिश्चितकुलादिकं च समुच्चिनोति एवकारः पूर्वार्द्धान्वितान्यकोटिव्यवच्छेदार्थकतया निश्चयबोधनार्थः। अपिकारेण चकारैश्च चौरभक्ताश्रयदानादिकारिणो नानास्मृत्युक्तान् बहून् समुच्चिनोति।

न केवलं शंकया गृहीत एव दंडनीयः किं तु निश्चितचौर्योपि न चोत्तमसाहसादि धनरूप एव दंडः किं तु वधप्रवासनादिरपि चौरस्येत्याह ॥

चौरं प्रदाप्यापहृतं घातयेद्विविधैर्वधैः।
सचिह्नं ब्राह्मणं कृत्वा स्वराष्ट्राद्विप्रवासयेत् ॥

विविधैर्वधैः शूलारोपणकरच्छेदादिभिर्वक्ष्यमाणैर्वधोपायैः।

यादृशे चौर्ये वधोन्येषां तादृशे ब्राह्मणं ललाटेश्वपदादिनांकयित्वा स्वराष्ट्रान्निष्कासयेत् ॥

चौरादर्शनेपहृतद्रव्यप्राप्त्युपायमाह ॥

घातितेपहृते दोषो..... ....

II.

एवं शास्त्रानुसारेण दंडा माह्या यदि तु शास्त्राननुमतो दंडो राज्ञा गृह्यते तदा राजैवापराध्यतीति स एव दंडं दद्यादित्याह ॥

राज्ञान्यायेन यो दंडो गृहीतो वरुणाय तम्।
निवेद्य दद्याद्विप्रेभ्यः स्वयं त्रिंशद्गुणाकृतम् ॥

अन्यायेन शास्त्राननुसारेण यो दंडो राज्ञा गृहीतस्तं दंडं त्रिंशद्गुणीकृतं वरुणाय निवेद्य उत्सृज्य स्वयं विप्रेभ्यो दद्यात् प्रतिपादयेत् ॥

Digitized by Google

इति श्रीमत्सकलसामंतचक्रचूडामणिमरीचिमंजरीनीराजितचरणकमलश्रीमन्महाराजाधिराजमधुकरसाहसूनुश्रीमन्महाराजाधिराजचतुरुदधिवलयवसुंधराहृदयपुंडरीकविकासदिनकरश्रीवीरसिंहदेवोद्योजितश्रीहंसपंडितात्मजश्रीपरशुराममिश्रसूरिसूनुसकलविद्यापारावारपारीणधुरीणश्रीमन्मित्रमिश्रकृते श्रीवीरमित्रोदयाख्याने श्रीयाज्ञवल्क्यव्याख्याने प्रकीर्णकप्रकरणं नाम द्वितीयोऽध्यायः ॥

No. 61. The Vivâdârṇavabhanjanam or Vivâdârṇavabhanga by various authors.

The Vivâdârṇavabhanjanam is one of the numerous attempts made by a body of pandits gathered from far and near to put out a satisfactory and final digest of Hindu Law. The authors in the present case are, or seem to be, Bâleśvara, Kṛipârâma, Gopâla, Kṛishnajîvana, Vîreśvara, Kṛishnachandra, Śrî-Gaurîkânta, Kâlîśankara, Śyâmasundara, Krishma, Keśava, and Sîtârâma. The authorities they chiefly relied on were King Chaṇḍa and the king of Dhârâ, Visvarûpa, the author of the Mitâksharâ, Halâyudha, Śrikrishṇa, Vachaspati, the author of the Dharmaratna, Śrîkasa, Śûlapâṇi, Govinda, Lakshmîdhara, the author of the Tattva, and Nâchabhaṭṭa. The book is probably the same as that bought by Bühler for this collection in 1875-76, and ascribed in his list to one of its joint authors, Gaurîkânta.

Nos. 72 to 74. Glosses on Bâṇa's Kâdambarî.

Nos. 72, 73 and 74 deal with Bâṇa's Kâdambarî, and must form a useful complement to the aids we have already for correcting and understanding that text The author of the Kâdambarîpradeśavivṛitti* (No. 72), the present copy of which is unfortunately very carelessly written, is Sukhâkara, a writer of whom nothing appears to be known. There are no introductory verses. The book begins at once with the opening stanza of Kâdambarî—रजोजुषे जन्मनि सत्त्ववृत्तये—and the first gloss comes only with the ninth verse. The Guptas of the 10th verse are said to be the kings of that house, beginning with (Bu)dhagupta and Kumâragupta. The Kâdambarîpûrvârdhavishamapadavivṛitti (No. 73) opens almost as abruptly with the single introductory couplet :—

अखंडं सच्चिदानंदमवाङ्मनसगोचरम् ।
आविरस्तु पुरो वस्तुतदौ[त्वौ]पनिषदं मम ॥ १ ॥
अनादिसदाचारप्राप्तकर्त्तव्यताकं मंगलं शिष्यशिक्षार्थमादौ निबध्नाति॥
रजोजुष इति ॥

The present copy of this little work has no author's name. That is

* MS. Kâdambarîpraveśavivṛitti.

Digitized by Google

however given in a copy already in our collection (No. 40 of 1871-72), as Bâlakṛishna, son of śrî-Benkararanganâthadîkshita. The third of these tracts is (No. 74) a ṭippanam on Kâdambarî by one Mahâdeva.

Nos. 75 and 76. Two Jain commentaries on the Kumârasambhava.

Nos. 75 and 76 are two Jain avachûris or commentaries on Kâlidasa's Kumârasambhava, both styled simply Sûtravṛitti. No. 76 is defective. Both stop with the seventh sarga. A hasty comparison of No 75 with Stenzler's text disclosed two verses which Stenzler does not give, and which are wanting in No. 76. The first occurs in the second sarga, between Stenzler's verses 6 and 7. It runs with the commentary on it :—

नमो रजोजुषे सृष्टौ स्थितौ सत्वमयाय ते ॥
तमोमयाय संहारे त्रिरूपाय स्वयंभुवे ॥ ७ ॥

व्या० हे भगवन् ते तुभ्यं स्वयंभुवे नमः किं० स्वयं० त्रिरूपाय हरिहरब्रह्मलक्षणाय पुनः किं० सृष्टौ जगति निर्मापणे रजोजुषे रजोगुणसंयुक्ताय पुनः किं० स्थितौ पालने सत्वमयाय सत्वगुणयुताय पुनः किं० संहारे तमोमयाय तमोगुणयुक्ताय ॥७।

The second occurs in the fifth sarga, between Stenzler's verses 29 and 30 :—

सुरास्तदुद्वीक्ष्य नगेंद्रकन्यया कृतं तपः शंभुवशक्रियाक्षम् ।
ययाचिरे तं प्रणिपत्य दुःखिताः पतिं पशूनां सुतमाजिहेतवे ॥ ३० ॥

व्या० सुरा देवाः दुःखिताः संतः तं पशूनां पतिं ईश्वरं प्रणिपत्य नमस्कृत्य सुतं पुत्रं ययाचिरे प्रार्थयामासुः कस्मै आजिहेतवे संग्रामकरणाय किंकृत्वा नगेंद्रकन्यया पार्वत्या कृतं विहितं तत्तपः । उद्वीक्ष्य विलोक्य किं वि० तपः शंभूरुद्रः तस्य या वशीक्रिया वशिकरणं तत्र क्षमं समर्थं यत्तत् ॥ ३०.

It will be convenient to say something here of a very interesting Jain avachûri on the same poem which came under my notice later, during the current year. The book belongs to Nârâyaṇa Bhaṭṭa of Jeypore. It consists of 49 leaves, of which leaves 2 to 8, containing the text only, have been supplied to fill a gap. The reason why the avachûri or gloss was not at the same time supplied, is not far to seek. At the end of the seventh sarga the writer of the manuscript tells us that he finished copying out that sarga on the tenth day of the first half of the month Aśvin Samvat year 1573=A.D. 1517. The avachûri is written round the text. The colophon to the first sarga was on one of the missing leaves. The colophon to the avachûri of the second sarga bears date the ninth day of the first half of Mâgha of the Samvat year 1573. That of the avachûri of the third sarga is the fourth day of the dark half of the month Chaitra of the same year. Five days more suffi-

Digitized by Google

ced for the avachûri of the next sarga, which was finished on the ninth day of the same half of the same month. The work would appear then to have been laid aside, as the avachûri of the fifth sarga is dated Friday, the twelfth day of the first half of the month Chaitra of the Samvat year 1574. No date is given for the gloss on the sixth sarga. The task was finished on Friday, the fourteenth day of the dark half of the month Margrasira Samvat 1574. The writer is Mûni Matiratna, who tells us at the end of each colophon that he has written the book svapaṭhanârtham for his purposes, so to say, as a college student. In one of the colophons, that of the avachûri on sarga 10, he adds that he has written it with his own hand, an expression which at once stamps him as the author, as well as the writer, of this gloss. Nârâyan Bhatt's book then is the veritable copy which Muniratna, in pursuance of a custom still common in India, laboriously prepared in the course of private study.* His first task was to write out a clear and good copy of the text. In the margin he wrote from time to time such explaṇation as he considered it desirable to record.

Mûni Matiratna belonged to the Upakeśagachchha. His master's name was Kshamâmiru, who had in his turn been the pupil of Matisâgara. He tells us that he wrote in Ahipura (bhujanagara, Bhooj) during the victorious reign of Mahamad Khan.

Matiratna's gloss stops with the seventh canto, though his copy of the text gives the eighth also. The tradition among the pandits on this matter, as is well known, is that the eighth canto, with the first seven, is really the work of Kâlidâsa, but should be left unexplained. It is to be regretted that the last line of the 49th and last leaf of this manuscript leaves us uncertain as to whether it originally went further than the eighth canto. The leaf is complete; and the last line is iti śrîkumârasambhave mahâkâvye kavikulatilakakaviśrîkâlidâsakṛitau surata—. It seems most likely that only one leaf is wanting.

This copy of the Kumârasambhava contains the second,† but not the first, of the two verses which I have given above from No. 75 of our collection. The following table of the remaining variations which it presents from Stenzler's text has been drawn up for me by Mr. Ramchandra Shastri, and revised by myself.

---

* And for subsequent use as a book to lecture from (pâthanam). The two were generally in the end the same. In one place I find the curious expression स्वहर्षेण पठाति.

† With the reading सुराः समुद्वीक्ष्य गिरींद्र°.

Sarga. I.—V. 1 तोयनिधी. Vv. 5 and 6 are transposed. V. 8 स्थानप्रश्न. V. 14 गृहद्वारि विलंब्य. V. 24 दुहित्र्या । वैडूर्यभूमि. V. 26 तपसे V. 30 महौषधीर्न. V. 34 लीलान्वित. Vv. 42 and 43 are transposed. V. 44 द्विःसंश्रयां. V. 56 वसाना: (for दधाना:). V. 61 सन्मार्जरक्षा.

Sarga. II.—V. 5 यदि मोघम्. V. 8 यौ स्वप्नबंधौ. V. 12 उद्गीथ:. V. 20 कुंठितश्रीव. V. 26 क्षता हुंकार. V. 28 भूतानां. V. 29 प्रेरयामास. V. 32 त्वया दत्तवरो. V. 40 प्रत्युपकारेण. V. 49. निष्क इवार्पित:. V. 53 वचस्युपरते। जिगाय या. V. 54 प्रतीक्षितां. V. 56 आशौ (for प्राक्)। वरेणासमितं. V. 58 प्रभावृद्धिर्न. V. 63 कार्यसंसिद्धये.

Sarga III.—V. 2 निसृष्ट. V. 6 प्रणिधे:. V. 8 सुरतापराध:. V. 18 भव्य. V. 19 सवैव कामा. V. 26 नापेक्षत. V. 31 मर्मरुपत्र. V. 37 दृशौ सर:पंकजरेणुगंधि: V. 39 स्तबकस्तनाभ्य:. V. 41 व्यनीषीत्. V. 44 त्रिलोचनं. V. 46 कर्णावसक्त । मृगत्वचं स्पर्शवतीं. V. 48 निर्वात. V. 50 वेदविदो. V. 54 सुजातपुष्प. V 55 द्वितीयमौर्वीमिव. V. 56 सुगंध. V. 57 पुष्पकेतु: । पुनराशशंस. V. 59 भूमिभागं । बिभर्त्ति. V. 72 कोपं प्रभो.

Sarga IV.—V. 2 निमग्नदर्शनम् V. 8 ताडनानि च. V. 15 गुणकृत्यै । करुणस्वरै:. V. 23 विलोकनानि च. V. 25 स्निग्धशरै: । अभ्युपपत्तुम्. V. 27 प्रक्रीयते. कपोतपांडुरं. V. 28 सुहृज्जने चलं. V. 29 अमुना खलु । कोमलपुष्प. V. 31 अनघेपि हि. V. 37 इति चाशु वि. V. 43 धर्मचारिणीम् (Com.=रतिम्) स्मरशापांतभवां. V. 44 पूर्यते.

Sarga V.—V. 10 कृतरूपविक्रियाम् । बहुया तथा. V. 13 द्वयीषु. V. 14 येषां V. 21 तथापि तन्नं. V. 22 साधना. V. 26 सात्यर्थहिमोत्तरानिला:. V. 31 प्रत्युदयाय. V. 33 तपसि प्रवर्त्तते. V. 35 अक्षिसापहृयम्. V. 39 संप्रतिपत्तुम्. V. 40 प्रतिगोमुम्. V. 61 असाकुलम्. V. 73 अपेक्षते साधुजनो न वैदिकीं श्मशानशूलस्य हि यूपसत्क्रियाम्. V. 74 लतया हिते V. 78 चन्द्रशेखरम्.

Sarga. VI.—V. 5 उत्कर. V. 6 आकाशगंगाश्रोतस्सु. V. 7 शश्वत्. V. 9 इव (for इति). V. 12 अवस्थैषा. V. 13 भूयोदारा. V. 15. अथ ते मुनय: सर्वे पूजयित्वा. V. 19 तूर्घैस्तरां तस्मात्. V. 21 किमाख्यायते. V. 30 वित्थ 34 तपस्विन: V. 35 आश्रमम्. V 36 ते आकाश. V. 38 स्वर्गोदपि. V. 40 मंद्रगर्जित. V. 43 दिनेप्वभिसा. V. 43 यत्र स्फुटिक । नक्तं सोपानपंक्तिषु. Vv. 42 and 43 are transposed. V. 44 समुत्थाना. V. 45 तर्जितै:. V. 46 यस्य चोपवनं बाह्यं । सुगंधिगंधमादनं. V. 47 तत्कांतमृषयो दिव्या:. V. 48 अनलनिश्चलै: V. 50 तानर्घ्यमर्घमादाय. V. 53 नीचासन । पृथिवीधर:. V. 58 प्रेष्यभावेन । द्वैरूप्यमपि. V. 61 भवतामिदम्. V. 64 इत्युक्तवान् । हरीमुख. V. 67 विष्णुर्माहुस्तथाहि ते. V. 68 मृणालसदृशै: V. 71 स च V. 73 नवं महदाराधनं वपु:. V. 74 यदागमन. V. 75 गुणोत्थानम्. V. 76 यस्येदं धार्यते. V. 78 कर्मण:. V. 79 सुतया । कन्या सङ्कर्तुं: प्र. V. 85 कन्यार्थेहि कु. V. 88 एहि सर्वार्पणे वत्से. V. 94 सिद्धं चास्मै.

Digitized by Google

Sarga. VII.—V. 4 चिरस्य. V. 6 फाल्गुनीषु. V. 7 भिन्नरागं. V. 8 संधुक्षमाणे. V. 10 शिले च तस्मिन् V. 11 निर्वृत्तपर्जन्य. V. 15 आसक्तचुल्का. V. 17 रोध्रकषायरूक्षे गोरोचनाभेद. V. 20 समीक्ष्य. V. 21 बध्यमाना. V. 22 हरोपयामत्वरित. V. 28 ताभिरुमा स्म नम्रा । शरीरलाभात् V. 29 गमनं प्रतीक्ष्य. V. 35 निष्टूत. V. 41 बभौ वहन् गांगमिव प्रवाहं. V. 42 सहस्रपाते इव. V. 44 त्रिधासौ V. 48 त्रिपुरावशात। V. 55 विकसन्मुखश्री । मांगल्यकीर्णा. V. 57 रुद्धोपि हि. V. 63 द्विगुणच्छवीनि. V. 65 क्रिमुतांकशय्याम्. V. 67 मन्ये स न्यस्तदेहः V. 68 अवाप्य दिष्टया. V. 69 लाजमुष्टिर्हि. V. 70 ततोवतीर्य. V. 71 प्रसस्यमारं. V. 72 नगोपनीते । अमंत्रवंध्यम्. V. 73 अवरोधरक्षैः V. 75 मनोज्ञाम् (for मुहूर्तम्) V. 84 प्रतिपूर्वसाक्षी.

No. 87. The Laṭakamelakaprahasanam of Śankhadhara.

Aufrecht refers to two verses, one of which he quotes, as ascribed in the Śârngadharapaddhati to a poet Śankhadhara. Both verses occur in the present prahasanam. I give the verse which Aufrecht does not quote :—

एष स्वर्गतरङ्गिणीजलमिलद्दिग्दन्तिदन्तद्युति-
भ्रांजद्राजतकुम्भविभ्रमहरः शीतांशुरभ्युद्यतः ।
हंसीयत्यमलाम्बुजीयति लसड्डिण्डीरपिण्डीयति
स्फारस्फाटिककुण्डलीयति दिशामानन्दकन्दीयति ॥

The original from which the present copy was made for Government I found in the library of Pandit Bhavânand at Alwar.

No. 92. The Harihârâvali, an Anthology compiled by Harikavi.

The Harihârâvali is an anthology of the same kind as the Śârngadharapaddhati and Vallabhadeva's Subhâshitâvali. It contains verses ascribed to the poet who in Akbar's time won for himself, or took to himself, the title of the Kâlidâsa of that age (Akbarîyakâlidâsa), and to Jagannâtha, the author of the Bhâminîvilâsa.* It is therefore, in all probability, a more recent compilation than the two already known works of this class. It has long been recognized, however, that the historical worth of these anthologies need not be made to depend too closely on the date of the compiler. In the present case the tradition which Hari preserves, while it contains much that in the comparatively short interval between him and us has already become again obscure,

* The exact date of the Harihârâvali is probably fixed by the fact that he quotes his own brother, Chakrapâṇi. Chakrapâṇi is a writer, whose date, if I mistake not, Bühler has somewhere determined.

Digitized by Google

appears to me to mount as high for its sources as either Vallabhadeva's or Śârngadhara's work. The compiler was a Deccan poet. But he betrays an acquaintance with the literature of his country in the widest sense of the term. His quotations in particular from the early poets of Kashmere are numerous.

As introductory verses (to dramas?), I find the following stanzas by Bâṇa and Bhâsa respectively in praise of Pârvatî:—

विद्राणे रुद्रवृन्दे सवितरि तरले वज्रिणि ध्वस्तवज्रे
जाताशङ्के शशाङ्के विरमति मरुति त्यक्तवैरे कुबेरे ।
वैकुण्ठे कुण्ठितास्त्रे महिषमतिरुषा पौरुषोपघ्नविघ्नं
निर्विघ्नं निघ्नती वः शमयतु शमलं भूरिभावा भवानी ॥
व्यानम्रा दयितानने मुकुलिता शार्दूलचर्माम्बरे
सोत्कम्प्या भुजगे निमेषरहिता चन्द्रेमृतस्यन्दिनि ।
मीलद्भ्रूः सुरसिन्धुदर्शनविधौ म्लाना कपालोदरे
पार्वत्या नवसंगमप्रणयिनी दृष्टिः शिवायास्तु वः ॥

The Âśîḥprakîrṇaka chapter under the same heading begins with the following verse by Bâṇa in praise of Skanda:—

स्वेच्छारम्यं लुठित्वा पितुरुरसि चिताभस्मधूलीसिताङ्गो
गङ्गावारिण्यगाधे झटिति पृथुजटाजूटतो दत्तझम्पः ।
सद्यः सीत्कारकारी जलजडिमरणद्दन्तपङ्क्तिर्गुहो वः
कम्पी पायादपायाज्ज्वलितशिखिशिखे चक्षुषि न्यस्तहस्तः ॥

The chapter on the praise of famous poets contains, as was to be expected, much of great interest. The verse भासो रामिलसोमिलौ, which Aufrecht* quotes from the Śârngadharapaddhati as ascribed to Râjaśekhara, is here given anonymously, and with the variants β स्कंदः, and δ यदि भवेत्के तस्य सर्वेपि ते. In Pandit Bhavanând's manuscript of the Śârngadharapaddhati the poet Skanda or Skandha's name is written as Aufrecht has it, and for यदि भवेत् or भगवती I find रसवती. Aufrecht's ascription of the verse to Râjaśekhara is perhaps open to question. In Pandit Bhavânand's manuscript of the Śârngadharapaddhati we have four verses following each other. The first is the Bhâsa verse in the śârdûlavikrîḍita metre.

Then follow three anushṭubh verses—

अहो प्रभावो (quoted by Aufrecht),
सरस्वतीपवित्राणां (quoted by Aufrecht),

and

पंचाननस्य सुकवेर्गजमांसैर्नृपश्रिया ।
पारणा जायते क्वापि सर्वत्रैवोपवासिनः ॥

* Z. D. M. G. 26, 77.

At the end of the third of these verses we have the subscription भोजप्रबंधे राजशेखरस्येतौ. Even if, as is likely enough, एतौ is a mistake for एते, it would seem that in this manuscript at least of the Śârngadhara-paddhati, as in the Harihârâvali, the verse भासो रामिलसोमिलौ is to be understood as given without an author's name.

In the Harihârâvali it is followed immediately by Śrî-Dhanada's verse शीलाविज्जामारुलामोरिकाद्याः (Auf. loc. cit., p. 2), with the variants β संति, and δ ज्ञातुं. The subscription is श्रीधनदस्य, referring to the latter only of the two verses given here together.

In another chapter of the Harihârâvali, the viśishṭakavipraśansâ, occurs the following passage:—

ध्वनिनातिगभीरेण काव्यतत्त्वनिवेशिना* ।
आनन्दवर्धनः कस्य नासीदानन्दवर्धनः ॥
सरस्वतीव कार्णाटी विजयाङ्का जयत्यसौ ।
या वैदर्भगिरां वासः कालिदासादनन्तरम् ॥
सूक्तीनां स्मरकेलीनां कलानां च विलासभूः ।
प्रभुदेवीकविर्लाटी गतापि हृदि तिष्ठति ॥
तौ शूद्रककथाकारौ रम्यौ रामिलसोमिलौ ।
काव्यं ययोर्द्वयोरासीदर्धनारीश्वरोपमम् ॥
मा स्म सन्तु हि चत्वारः प्रायो रत्नाकरा इमे ।
इतीव सत्कृतो धात्रा कविरत्नाकरोपरः ॥
मयूरादसमो जज्ञे मान्यः कुलिन्धुरिः कविः ।
उदन्वतः समुत्तस्थुः कति वा तुहिनांशवः ॥
द्विसंधाने निपुणतां सतां चक्रे धनंजयः ।
यया जातं फलं तत्र सतां चक्रे धनंजयः ॥
यायावरकुलश्रेणेर्हारयष्टेश्च मण्डनम् ।
सुवर्णबन्धरुचिरस्तरलस्तरलो यथा ॥

The subscription here is राजशेखरस्येतौ. There follow:—

अथो गणपतिं वन्दे महामदविधायिनम् ।
विद्याधरमणेर्यस्य पूज्यते कण्ठगर्जितम् ॥
प्रद्युम्नान्नापरस्येह नाटके पटवो गिरः ।
प्रद्युम्नान्नापरस्येह पौष्या अपि शराः खराः ॥

with the subscription तस्यैवैतौ.

It seems likely that in the former case एतौ is a mistake for एते, and that we may treat the whole passage as a further extract from the same work—a Bhojaprabhandha, according to Hari, by Râjaśekhara, the

* MS. काशतत्त्वनिवेशिना.

Digitized by Google

author of the three dramas, and the preceptor of king Mahendrapâla—as has already yielded the अहो प्रभाव verse. Râjaśekhara is, as we have seen, referred to in Somadeva's Yaśastilaka, a book which was written in A. D. 959. The beginning of Bhoja's reign is put at A. D. 966. Râjaśekhara therefore and his patron Mahendrapâla were contemporaries both of Somadeva and of King Bhoja.* Aufrecht has pointed out that Râjaśekhara was the great-grandson of the poet Akâlajalada, and that he included among his ancestors the poets Surânanda, Tarala, and Kavirâja.

In any case, the verses here cited from the Harihârâvali have their own importance.

Ânandavardhana (ninth century) is the Kashmere poet: and the work referred to is his book on Dhvani. To Vijayânkâ, of the Kârnâṭa country, the high praise is given that as a model of the Vaidarbha style she stands next Kâlidâsa himself.† It may be that by her *nom de plume* Vijayânkâ signifies that she used the word vijaya as a mark or sign, placing it in the final verse of each division of her work.‡ In that case the real name has still to be discovered, if she is not the same as the Vijjakâ of the Śârngadharapaddhati. Next we have a new poetess, Prabhudevî, of the Lâṭ country. The verse that follows adds a little to our knowledge of two of the poets mentioned in the Bhâsa verse, Râmila and Somila, and explains the compound in the dual into which their names are cast there. Râmila and Somila were the Beaumont and Fletcher of their time; and in their joint composition, which has still to be found, they told the story of Śûdraka. As yet all that is known of theirs is the single verse in the Śârngadharapaddhati, which Aufrecht justly cites as one of the finest gems of that collection—

सव्याधेः कृशता क्षतस्य रुधिरं दष्टस्य लालास्रुतिः
किंचिन्नैतदिहास्ति तत्कथमसौ पांथस्तपस्वी मृतः ।
आ ज्ञातं मधुलंपटैर्मधुकरैरारब्धकोलाहले
नूनं साहसिकेन चूतमुकुले दृष्टिः समारोपिता ॥

* "Râjaśekhara, the preceptor of Mahendrapâla, who flourished about the tenth century."—Bhandarkar's Report for 1882-3, p. 44.

† So Bâṇa and the woman Śîlâbhaṭṭârikâ are grouped together as examples of the Pânchâla style in an anonymous verse of the Śârngadharap.—Aufrecht, p. 93.

‡ Compare Mânânka, a name which should not be altered, as Böhtlingk suggests, into Mâlânka.

Digitized by Google

It will be noticed that this verse is in the form of question and answer, which may perhaps yield a clue as to the particular form of joint composition which Râmila and Somila employed. The Ratnâkara of the next verse is the author of the Haravijayakâvya (Bühler's Report, p. 43). The meaning of the next verse is not clear to me. Ratnâkara is fit to be compared to the other four ratnâkaras (oceans). But from Mayûra there sprung (as his pupil) the poet Kulichuri, a single birth which more than rivalled the countless moons that night after night rise out of the ocean. The remaining poets of this enumeration are hardly more than names to us. Aufrecht* quotes one verse of Dhanaṃjaya's from Śrîdharadâsa's Saduktikarṇâmṛita.† Tarala, one of Râjaśekhara's forefathers, is mentioned in the Bhâsa verse. Of Gaṇapati nothing, and of Pradyumna, a writer of plays, very little appears to be known. I find Pradyumnavijaya and Pradyumnânandîya cited as the names of two plays in Böhtlingk's Dictionary.

In the same chapter of the Harihârâvali there is a highly important reference to Pâṇini. Aufrecht (Z. D. M. G. 36, 365) has shown, from an allusion in an anonymous verse found in Śrîdharadâsa's Saduktikarṇâmṛita to the poet Pâṇini as the son of Dâkshî, that Indian tradition knew of only one Pâṇini, poet and grammarian. I had not seen Aufrecht's paper referred to when writing my previous Report, but I have taken there the same view, and have urged that the tradition in question must be held to go back as far as Kshemendra. In the present verse, which is quoted from śrî-Râjaśekhara, we have an explicit statement in the matter, and also the name of one of Pâṇini's poems, which we may assume to have been in existence in Râjaśekhara's time, and which is probably in existence still :—

स्वस्ति पाणिनये तस्मै यस्य रुद्रप्रसादतः ।
आदौ व्याकरणं काव्यमनु जाम्बवतीजयम् ॥

"Hail to Pâṇini, who by Rudra's grace, wrote first his grammar, and thereafter his poem Jâmbuvatîjaya."

The verse that follows this refers to Bâṇa, and, if I have construed it correctly, shows that the relation in which that writer stood to the

* Z. D. M. G. 36, 533.

† Since this was written I have obtained a Dvihsaṃdhânakâvyam, by Dhanaṃjaya, son of śrî-Devî and Vasudeva, which may I hope prove to be by the famous poet of that name. It is a Râghavapâṇḍavîya, of the same kind, bu not the same, as that already known.

Digitized by Google

Guṇâdhya whom he praises in the beginning of his Harshacharita was matter of common knowledge. The verse is ascribed to Trivikrama and is found in his Nalachampû :—

सम्यग्बाणद्वितीयेन नमदाकारधारिणा ।
धनुषेव गुणाढ्येन निःशेषो रञ्जितो जनः ॥

"The modest (bent) Guṇâḍhya, when seconded by Bâṇa (an arrow) reaches all hearts like a bow (bent, and with an arrow on the string)."

The verse that follows this has already been given by Aufrecht (Z. D. M. G. 26, 42), from the Śârngadharapaddhati, where, as here, it is attributed to Kṛishṇabhaṭṭa. I reproduce the verse because I venture, with diffidence, to think, that Aufrecht's translation, which has been objected to as almost unintelligible, is much more correct, than that which Böhtlingk (Z. D. M. G. 26,629,) would substitute for it :—

कवयः कालिदासाद्याः कवयो वयमप्यमी ।
पर्वते परमाणौ च पदार्थत्वं प्रतिष्ठितम् ॥

I would translate:—

"Poets there were of old days, Kâlidasa and the like; but we too, who live now, may claim the name; an atom and a hill may be of the same stuff."*

Next comes an anonymous verse, in which Kâlidâsa's pre-eminence is brought out by a fanciful derivation for the name, anâmika—the Nameless, given to the fourth or ring finger :—

पुरा कवीनां गणनाप्रसङ्गे कनिष्ठिकाधिष्ठितकालिदासः ।
अद्यापि तत्तुल्यकवेरभावादनामिका सार्थवती बभूव ॥

"Of old in counting up their poets men gave the little finger [the first used in counting by opening up, finger by finger, the clenched hand] to Kâlidâsa; and to this day the next finger has remained without a name, because no poet like unto Kâlidâsa has arisen."

The verse immediately following is only of importance, I fancy, as illustrating a tradition according to which Bhavabhûti was either the predecessor, or contemporary, of the great poet, and not, as appears to be perfectly well established, his successor. It is attributed to Kâlidâsa :—

अहो मे सौभाग्यं मम च भवभूतेश्च भणितिं
तुलायामारोप्य प्रतिफलति तस्यां लघिमनि ।

* Aufrecht translates the second line, "Das Grundwesen von Dingen ist sowohl in einem Berge als in einem Atom vorhanden," for which Böhtlingk suggests, "Sowohl einem Berge als einem Atom kommt der Name Ding zu."

Digitized by Google

गिरां देवी साक्षाच्छ्रुतिकलितकल्हारकलिका-
मधूलीमाधुर्यं क्षिपति परिपूर्त्यै भगवती ॥

Dhanapâla's verse, quoted by Aufrecht (loc cit., p. 41; compare also Böhtlingk, ib., p. 632), is given in the following form :—

माघेन विघ्नितोत्साहा न सहन्ते पदक्रमम् ।
स्मरन्ति भारवेरेव कवयः कपयो यथा ॥

In another part of the book the verse भवभूतिमनादृत्य is given as Aufrecht has it (loc. cit., p. 159).* Here there is the following variant with no author's name :—

मुरारिपदचिन्तायां भवभूतेस्तु का कथा ।
भवभूतिं परित्यज्य मुरारिमुररीकुरु ॥

The Satkavipraśaṅsâ ends with a verse in which true glory is said to belong to four poets only, of whom two at least are to us mere names. Aufrecht has this verse, but with परं for पदं, a reading which I think obscures the sense :—

कविरमलः कविरचलः कविरभिनन्दश्च कालिदासश्च ।
अन्ये कवयः कपयश्चापलमात्रं पदं दधति ॥

To go back to Râjaśekhara, the following passage is, in the chapter satkâvyapraśaṅsâ, put over the subscription श्रीराजशेखरस्यैते. It follows immediately a passage of similar import which closes with Bâṇa's verse कवीनामगलद्दर्पो. It is possible that Râjaśekhara incorporated that verse in his own catalogue of Poets, but I give only the verses with regard to which there is a reasonable presumption of his authorship :—

कर्तुं त्रिलोचनादन्यः कः पार्थविजयं क्षमः ।
तदर्थः शक्यते द्रष्टुं लोचनद्वयिभिः कथम् ॥
त्रयीमयस्त्रयो देवास्त्रयो वेदास्त्रयो गुणाः ।
त्रयो दंडिप्रयोगाश्च त्रिषु लोकेषु विश्रुताः ॥
अकालजलदेन्दोः सा हृद्या वचनचंद्रिका ।
नित्यं कविचकोरैर्या पीयते न च हीयते ॥
कलिङ्गरपतिश्चक्रे भीमटः पञ्चनाटकीम्
प्राप प्रबन्धराजत्वं तेषु स्वप्नदशाननम् ॥

* Except that the Hârâvali has पुरारि for मुरारि. I may note, with reference to the doubt Böhtlingk expresses as to whether Aufrecht is right in seeing a reference to Bâṇa in the word निर्वाणमतिना that the present MS. takes care to write निर्बाण.

Digitized by Google

In these and the following chapters the introductory verses to Bâṇa's Harshacharitra are largely drawn on. It is a remarkable fact that Hari, in one place, preserves a verse of that passage which stands in none of the MSS. I have seen, and is not found either in the Calcutta or in the Kashmir editions. In it Bâṇa mentions the poet Menṭha. This gives us a lower date for a poet whose date has hitherto been more uncertain. The passage is as follows :—

वक्रोक्त्या मेण्ठराजस्य वहन्त्या सृणिरूपताम् ।
आविद्धा इव धुन्वन्ति मूर्धानं कविकुञ्जराः ॥

No. 99. Maheśvara's Śabdabhedaprakâśa, with the Jain commentary of Jnânavimala.

In the beginning of his commentary on Maheśvarakavi's Śabdabhedaprakâśa Jnânavimala first makes the usual pious invocation to Śântinâth and the Goddess of Learning. Next he pays honour due to the great teachers Abhayadevasûri, Jinadattasûrirâja, and Jinakuśalasûri. After this he cites some of the authorities to whom he has had regard in preparing for the task he had undertaken. These are the Viśvaprakâśa, the śâstras of Bhâguri, Vijayanta, Vyâḍi, and Śâśvata, and the excellent Pathyâpathyanighaṇṭu. These he gives as the most important, having no desire to overload his own book with a writer's inventory (हुंडिकालेखः) of all the works he has studied.

In passing to the first verse of his author, प्रबोधमाधातुमशारिकानां Jnânavimala is disconcerted to find that Maheśvara, at a first glance, would appear to have been guilty of the presumption of beginning his book without an invocation to one or other saint or god. He finds however what he seeks in the single syllable प्र. Pra and atha were the first words that "opened the throat" of Brahma: and he who would observe the rule with the least inconvenience has but to see that his work begins with one or other of these syllables. We are reminded of the benedictus benedicat that, from a similar striving after as much brevity as may be consistent with a religious duty, does service for grace at some colleges. Jnânavimala quotes a text for his doctrine :—

प्रशब्दश्चाथशब्दश्च द्वावेतौ ब्रह्मणः पुरा ।
कंठं भित्वा विनिर्यातौ तस्मान्मंगलवाचकौ ॥

He goes on, and this is more interesting, to point out that Maheśvara follows some notable examples. Thus Kâtyâyana at the beginning of his work substitutes, for the sake of securing an auspicious word, siddhe śabdârthasaṃbandhe, for nitye śabdârthasaṃbandhe, as he would

Digitized by Google

otherwise have written. So Pâṇini writes vṛiddhir âd aich, not âd aich vṛiddhiḥ, in order that the first word in his book may be 'increase.' Kumâra, in the beginning of his Kâlâpaka grammar, writes siddho varṇasamâmnâyaḥ, not varṇasamâmnayaḥ siddhaḥ, as the ordinary rules of style would have suggested. Indra, in the beginning of the Indra grammar writes, not rûḍher anuktânâm siddhiḥ, but siddhir anuktânâm rûḍheḥ. Hemachandra, siddhiḥ syâdvâdât, not syâdvâdat siddhiḥ. Vopadeva, śam sabdaḥ, not śabdaḥ śam. Śâkatâyana, in the grammar called by his own name, begins his invocation with śrî. Anubhûtisvarûpâchârya begins his with pra. While our author Maheśvara, as has been said, makes the same small syllable do the whole work of the invocation, besides serving its primary function as the first syllable of the word prabodham.

To light upon a passage which not merely gives the real name of the author of the Kâtantra (kâlâpaka: also kaumâra?) grammar,* but actually quotes the first words of Indra's grammar, while as yet scholars are disputing as to whether such a work ever existed, is indeed a reward for much fruitless toil.

In the end of his work Jnânavimala gives his own spiritual lineage. He begins with the rise of the Kharatara sect, which he places in the year 1080 after Vikrama = A.D. 1024, when Jineśvara overthrew the Chaityavâsins in the assembly convened by king Durlabha. To the same gaṇa belonged Abhayadevasûri, the author of commentaries on the nine angas beginning with the Sthânânga, and the saint whose prayers brought forth the famed Cambay image of the Tîrthankar Pârśvanâth. He was succeeded by Jinavallabhâchârya, the author of a work on Karma and many other books. He was succeeded by Jinadattasûri. From Jinadattasûri the list goes after a break to Jinamâṇikyasûri, whose successor was Jinachandrasuri of the Rîhaḍa race, who obtained from Akbar the title of Yugapradhâna. Devendrasûri and Jinasinhasûri were contemporaries of Jinachandrasiri, and Jnânavimala, the author of this book, one of his many pupils. He composed his book with the assistance of his pupil Vallabha; and two other pupils, Jnânasundara and Jayavallabha, wrote down the first copy. This took place in the city of Vikrama (Bekaneer), when Râjasinha was king there, in the Samvat year 1694 = A. D.. 1638. Jnânavimala concludes with a prayer that his work may be useful to students by the

* Colebrooke says of the Kâtantra grammar that "the rules and aphorisms are ascribed to the God Kumâra." Essays ii. 614. Quoted by Burnell.

Digitized by Google

mercy of Pârśvanâth and Jinakuśalasûri. The latter may have been his own teacher.

No. 101. The Kandarpa-chûḍâmaṇi of Vîrabhadra.

Two of the books that follow belong to that still obscure cycle of works grouped by the Hindoos under the title of Kâmaśâstra. If this śâstra were a modern invention, scholars might be content to leave it in the obscurity the subject courts. But, as is well known, that is by no means the case. The sûtras of Vâtsyâyana are quoted by Varâhamihira and Bhavabhûti; and the literary interest attaching to such names as Śâlavâhana would alone call for a careful enquiry into the subject. I conjecture that such an enquiry, if it could be made complete by a comparison of the Hindoo books with those kept under lock and key in European libraries, would show that for one branch of their literature at least—and that one which they may abandon all claim to without much regret—the Hindoos were largely indebted to Greek influence. But that is put forward merely as a conjecture, the ground for it being chiefly the fact that there appears to be nothing in the previous native literature to prepare for the sudden appearance of this class of books at or shortly before the time when, as we know from the case of astronomy, Greek influence was exerted over the Indian mind. That the Ionian Greeks had such a science to communicate we know, if only from Horace; and the conjecture that they did communicate it may perhaps be forgiven.

No. 101 in the present collection is a copy of a metrical commentary on the sûtras of Vâtsyâyana by a royal author, who fortunately gives us his date and his lineage. He belonged to the Vaghela dynasty, and wrote "in the year 1633." His name was Vîrabhadra. He was the son of Râmachandra, who was the son of Vîrabhânu, who was the son of Vîrasinha, who was the son of Śâlavâhana, the founder of their house. In the library belonging to His Highness the Maharana of Oodeypore there is a book composed "in the year 1634," in which one bhaṭṭâchârya-śrî-Padmanâbha sings of the deeds of Vîrabhadra, son of Râmachandra and Yaśodâ.* The Maharana's copy was written Samvat 1648, from which it follows that the date given within the work itself as the date of its composition is to be referred to the Samvat and not the Śaka era. But if Padmanâbha's eulogy of Vîrabhadra was written

* The beginning and end of Padmanâbha's Vîrachampu will be found in my First Report, p. 101.

Digitized by Google

in Samvat 1634. Vîrabhadra must also be taken to be, in his work, using the Samvat era. This gives us a line of Vaghela kings stretching back from Vîrabhadra who wrote in A.D. 1577 to Śâlavâhana, from whom Vîrabhadra was the fourth in direct descent.

In the preface to his Vâsavadattâ, Hall says that Vîrabhadra is, like Mallanâga, another name for Vâtsyâyana. Hall does not give his authority for this statement; and it may be perhaps conjectured that the Vîrabhadra he had in view is the author of our Kandarpachûdâmaṇi.

No. 108. A commentary on Vâtsyâyana, called Jayamangalâ.

No. 108 is a fragment of a commentary on Vâtsyâyana by an author who gives his name as Yaśodhara, and intimates that he wrote this explanation of the sûtras which Vâtsyâyana collected, after he had retired from the world in grief at the loss of a beloved wife, and had, under the name of Indrapâda, entered the ascetic life. इति वात्स्यायनटीकायां विदग्धांगनाविरहकातरेण गुरुदत्तेंद्रपादाभिधानेन यशोधरेणैकत्रकृतसूत्रव्याख्यायां साधारणे प्रथमाधिकरणं शास्त्रसंग्रहः प्रथमोध्यायः.

The Jainendravyâkaraṇam with an anonymous gloss.*

This copy of the Jainendravyâkaraṇam contains the text of the whole work down to the words चतुष्टयं समंतभद्रस्य in which it is intimated, whether by the author himself, or by an early commentator, that the last four sûtras are given on the authority of another writer, Samantabhadra. The gloss is written round the margin, and dates only from Samvat 1704=A. D. 1648.

In his paper on the Jainendravyâkaraṇam, contributed to the Indian Antiquary,† Dr. Kielhorn has given an account of the contents of this book, and has started a new theory with regard to its authorship. According to that scholar we are to understand by the Pûjyapâda, to whom the book is generally ascribed, "no ordinary grammarian but the Pûjyapâda κατ' ἐξοχήν, Mahâvîra, the last of the Jains." The ordinary human author of the book, who under this view, is in danger of becoming an unknown quantity, Dr. Kielhorn conjectures to have been "Devanandi, a grammarian who is mentioned in the Gaṇaratnamaho-

* This book has been accidentally omitted from the list of manuscripts purchased during the year under report. It will be placed and numbered in the list for 1884-5.

† Vol. X., p. 75. From a reference in this paper I learn that Dr. Zachariæ had already given an account of the Jainendra grammar and its commentary. This I am sorry I have not been able to consult.

Digitized by Google

dadhi and elsewhere." For the proofs advanced in support of this second proposition, it will be more convenient to refer to Dr. Kielhorn's own summary.*

In a critique on Dr. Kielhorn's paper†, Mr. K. B. Pathak had little difficulty in showing that the Pûjyapâda, so unceremoniously dismissed from the world of living beings by Dr. Kielhorn, occupies a much more secure place in the literature of his country and his religion than his assailant was probably aware of. What I have called the second part of Dr. Kielhorn's theory Mr. Pathak accepts. With Dr. Kielhorn, he takes anekaśesham vyâkaraṇam—the meaning of which expression is well explained by Dr. Kielhorn in his paper—to be a name, with jainendra, denoting the present work, and that only. On this view the references in the commentators establish the fact that Devanandi was

---

* "My proofs are these:

1. For the rule उपज्ञाते of the Jainendram (= P. IV., 3, 115) the commentator Abhayanandin gives the illustration दैवनन्दिनमनेकशेषं व्याकरणम् 'the Anekaśesha grammar composed by *Devanandin*.'

2. On the rule उपज्ञोपक्रमं तदाद्युक्तौ (= P. II., 4, 21) both Abhayanandin and Somadeva quote the instance देवोपज्ञमनेकशेषव्याकरणम् 'the Anekaśesha grammar first propounded by *Deva* (*i.e.* Devanandin).'

3. On a rule which corresponds to P. I., 1, 69 and 70, and which in the shorter recension is worded 'अणुदित्स्वस्यात्मनाभाव्योऽतपरः' and in the longer recension 'स्वस्याभाव्योऽत्परोऽणुदित्,' the commentator Somadeva quotes the following verse:

आदेशः प्रत्ययश्चैव कटमेतो हि लक्ष्मणि ।
भाव्यशब्देन पञ्चैते कथ्यन्ते देवनन्दिभिः ॥

'By the word भाव्य in this rule *Devanandin* denotes the following five, viz., a substitute, an affix, that which has क्, that which has ट्, and that which has म् for its Anubandha.' (See Mahâbhâshya, vol. I., page 177.)

4. The MS. of the Panchavastuka ends with the remark that 'this is the work of the Âchârya *Devanandin*.' But as the explanatory part of the Panchavastuka is in the body of the MS. stated to belong to *Srutakîrti*, I take the truth of that remark to be that *Devanandin* was the anothor of the *rules* rearranged and commented on in the Panchavastuka.

5. Finally, I believe that the author of tho Jainendram himself has suggested to us his name in the very first lines of his work, which have been quoted already, and which run thus:

लक्ष्मीरात्यन्तिकी यस्य निरवद्यावभासते ।
देवनन्दितपूजेशे नमस्तस्मै स्वयंभुवे ॥"

† Indian Antiquary, Vol. XII., p. 19.

Digitized by Google

a name of the author of the Jainendravyâkaranam: and that Pujyapâda was so called Mr. Pathak finds expressly asserted in the following verse, which he quotes from a paṭṭâvali:—

यशःकीर्तिर्यशोनंदी देवनंदी महायतिः ।
श्रीपूज्यपादापराख्यो गुणनंदी गुणाकरः ॥

Taking up the discussion where Mr. Pathak left it, I desire first to notice that our book belongs to a class of works for which both sects of the Jains contend, but which is undoubtedly peculiar to the Digambaras. The rival sect as good as admits this when they assert, as they invariably do, that their recension of the Jainendravyâkaranam is in eight, not five, adhyâyas. There appears to be no such work in existence as a Jainendravyâkaranam in eight adhyâyas: and, when they are hard pressed, the Śvetâmbaras can only put forward Hemachandra's book, and claim for it that title. This being so, it is evident that the question of the authorship of the book cannot be disposed of without a reference to the tradition among the Digambara Jains, and to their written records.

Pandit Phatelâl of Jeypore, by whose assistance I obtained the present copy, ascribed unhesitatingly the composition of the work to a Digambara Jain teacher called Pûjyapâda, whom he distinguished from another Digambara Jain authority on grammar, by name Devanandi.

The testimony of Somadeva (A. D. 1205), the author of the Śabdârṇavachandrikâ, a commentary on the Jainendravyâkaranam, so far from being halting and ambiguous, is, when properly considered, as clear and unambiguous as could be wished. I transcribe Somadeva's first verse from Dr. Kielhorn's paper*:—

श्रीपूज्यपादममलं गुणनन्दिदेवं
सोमामरव्रतिपपूजितपादयुग्मम् ।
सिद्धं समुन्नतपदं वृषभं जिनेन्द्रं
सच्छब्दलक्षणमहं विनमामि वीरम् ॥ १

Here by the artifice of a double reference, so dear to Hindoo writers, Somadeva, at the outset of his commentary, conjoins the reverence he pays to the great Tîrthankar—worshipped by all the gods with Chandra, the Jain Indra, at their head—with the respect due to that excellent Jain (Jinendra) Pûjyapâda Guṇanandi Deva, whom Somadeva

* I may mention here that I am not able to consult the Deccan College MSS. Dr. Kielhorn describes, which have all gone to Germany to be catalogued.

Digitized by Google

(soma) acknowledged as his master. To explain Pûjyapâda out of existence, in the face of this verse, is, I submit, almost as unreasonable as it would be to infer from Mr. Froude's volumes on Carlyle that Froude indeed existed, but that he had unfortunately confounded Carlyle with Odin.

It is more difficult to determine whether it is necessary to accept the theory that the Devanandi, who wrote an anekaśesha or jainendra grammar, and who is constantly quoted as an authority by Jain scholars, is the same as Pûjyapâda. If the reader will turn back to Dr. Kielhorn's five proofs, he will see, I think, that the first three do not necessarily establish more than that both Abhayanandi and Somadeva knew of *an* anekaśesha grammar composed by Devanandi.* The bearing of the book known as the Panchavastuka (proof No. 4) on the controversy I will examine immediately. Apart from the others, proof No. 5 has little force. We may readily admit in the verse relied on a reference to the name Devanandi, and discover in the rest of the word a reference to the name Pûjyapâda. But the meaning of the reference is another matter. If the verse is, as Dr. Kielhorn takes for granted, and as the writer of the introduction to the Panchavastuka expressly asserts, by the author himself, it would be quite as easy to see in it, as in Somadeva's case, a punning reference to a teacher's name. Lastly, Mr. Pathak's verse, while it may have the meaning assigned to it, more obviously conveys the statement that Pûjyapâda was the other name of Guṇandi, which, as we have seen, is Somadeva's view of the matter.

---

* In proof 3 there is nothing in the quotation itself to justify Dr. Kielhorn's translation "By the word भाष्य *in this rule* Devanandi," &c.

Mr Pathak, with whom I have been in communication on this matter, thinks there can be no doubt the Jain grammatical authorities Pûjyapâda and Devanandi are one and the same, as also that there never has been any break in the tradition to that effect. He has obligingly sent me three extracts in support of that view, which I am able to place here in a note. The first two are from a work called Ekântakhandana by one Lakshmîdhara, who describes himself as the pupil of Samantabhadra.

अनेकांतलक्ष्मीविलासाऽऽवासाः सिद्धसेनाद्यो असिद्धिं प्रतिपादयन् । षड्दर्शनरहस्यसंवेदनसंपादितनिस्सीमपांडित्यमंडिताः पूज्यपादस्वामिनस्तु विरोधं साधयन्ति स्म । सकलतार्किकचक्रचूडामणिमरीचिमेचकितचरणनखमयूखा भगवन्तः श्रीस्वामिसमंतभद्राचार्य्या असिद्धिविरोधावब्रुवन् । तदुक्तं ।

The Deccan College copy of the Panchavastuka, a work in which, according to Dr. Kielhorn, the sûtras of the Jainendravyâkaraṇam are rearranged and explained, ends with the remark that "this is the work of the Âchârya Devanandi." कृतिरियं देवनंद्याचार्यस्य परवादिमथनस्य. But in the body of the manuscript Kielhorn finds a verse in which "the authorship of the Panchavastuka is distinctly assigned to Śrutakîrti" (loc cit. p. 76), or, as he puts it in proof No. 4, "the explanatory part of the Panchavastuka is stated to belong to Śrutakîrti." In these circumstances Kielhorn takes this colophon to mean that Devanandi "was the author of the *rules* rearranged and commented on in the Panchavastuka," that is, was the author of the Jainendra grammar.

Through the kindness of Rao Bahadur Mahadev Wasudev Barve, C.I.E., late Minister at Kohlapore, I have obtained a copy of the Panchavastuka. It was sent to me, and this is noteworthy, in response to a request to be favored with the loan of a copy of the Jainendravyâ-

---

असिद्धं सिद्धसेनस्य विरुद्धं देवनंदिनः ।
द्वयं समंतभद्रस्य सर्व्वथैकांतसाधनमिति ॥
नित्याद्येकांतहेतोर्व्बुधतातिमहितः सिद्धसेनो ह्यसिद्धं
ब्रूते श्रीदेवनंदी विदितजिनमतः सन् विरोधं व्यनक्ति ।

Mr. Pathak gives the text as it appears in the manuscript without alterations or corrections.

The third is from the Jain Harivanśa, a work written, as Mr. Pathak informs me, in Śaka 705 = A. D. 783, "when Indrâyudha, the son of Kṛishṇadev I. was ruling."

रुंद्रा चंद्रार्क्कजैनव्यापिव्याकरणेक्षिणः ।
देवस्य देववंद्यस्य न वंद्यंते गिरः कथं ॥

I must leave these quotations without further comment than that the meaning of the last appears to me to be doubtful. Mr. Pathak would refer the first line to Devanandi, "the author of the great (rundra!) and extensive (vyâpi) Jainendra grammar, which will last as long as the sun and moon (âchandrârka) endure. But is there not here rather an enumeration of the grammars—the Rudra (Pânini's), Chandra, Arka ?, Jainendra, and Vyâḍi—which Devanandi was able to use for his own book.

I am glad to be able to say that Mr. Pathak, whose qualifications are of a very special kind, has undertaken to edit one of those Digambara Jain books—the Shatprâbhritaṭîkâ—for our Sanskrit Series, in his Introduction to which he will, I doubt not, clear up much that is now obscure.

Digitized by Google

karaṇam. And the account given of it by the Śrî Svâmi, who has kindly put it at my disposal, is that it is a book the sûtras in which are by Pûjyapâda, while the author of the commentary is Devanandi. Like the Deccan College copy, the present book ends with the colophon in which the work, as a whole, seems to be ascribed to the Âchârya Devanandi. But it also begins with a rubric in which it is called Jainendravyâkaraṇam. ॐ नमः श्रीशांतिनाथाय । श्रीवीतरागाय नमः । अथ जैनेंद्रव्याकरणं लिख्यते.

In these circumstances the statement that in the body of the book itself the authorship of the Panchavastuka, or of the explanatory part of it, is distinctly assigned to one Śrutakîrti, becomes exceedingly important. But I believe that Dr. Kielhorn is mistaken here, and that it can be shown that the single reference to the Ârya or Âchârya Śrutakîrti occurring in the introduction to the Panchavastuka is not of a nature to lead us to the conclusion that we are to find in him the author of the book.

Kielhorn has seen that what may be called the actual text of the Panchavastuka begins with the verse, पंचर्मीं गतिमापन्नं, which stands in his Fol. 11 as it stands in my Foll. 10 and 11. The reference to Śrutakîrti is in 8*a* of his manuscript, and in 7*b* of mine. That is, it stands in the so-called Pratyâhârânupraveśa, which, to my mind, wears every appearance of being a very modern and a very worthless addition to the book. The writer of this introduction, after a wearisome discussion on benedictory verses in general, and a commentary on his own introductory verse, which he confesses he has borrowed, deliberately gives the go-by to the fact—well known to him—that the author of the Panchavastuka accepted the pratyâhâras as they stood in the works of other grammarians. He quotes from the Panchavastuka itself, and from other sources, sûtras to explain the formation of pratyâhâras. Lastly, he actually gives in full the first verse of the book itself, पंचर्मीं गतिमापन्नं and in offering his own explanation of a verse, which is, of course, also commented on in its proper place, he expressly says that the subject to वक्ष्ये 'I propose in this book to discuss,' is क्रियाकारकः 'the author.'

For these reasons I think that the introduction is no genuine part of the book; and I have thought it right not to withhold that conclusion, though the question as to the meaning of the reference made to Śrutakîrti does not, of course, stand or fall with it. To the verse, पंचर्मीं गतिमापन्नं, borrowed as we have seen from the Panchavastuka, the

Digitized by Google

writer of the introduction adds a verse which is of the nature of a chapter of contents :—

> संधिर्नम सवृत्तं च तथा ह[ह]ह्विधिरेव च ।
> मिडंगं चेति वस्तूनि पंचास्मिन् पंचवस्तुके ।

'Sandhi,' here, has to be explained; and the note is as follows :—

यस्मात्पूर्व्वं नास्ति परमस्ति । आदिः सः । यस्मात्परं नास्ति पूर्व्वमस्ति सोंतः । उभयोरंतरं मध्यमित्युपचराति तावच्छब्दः क्रमार्थवाची युगपद्वक्तुमशक्यत्वात् । क्रमप्रवृत्तिर्भारतीवाणी संधिः संश्लेषः प्रश्लेष इत्यनर्थांतरं विसृतानां वर्णानां परस्परेण संधानं संधिः संधीयत इति वा संधिः संधेर्लक्षणं संधिलक्षणं तावत्संधिलक्षणमनुव-र्ण्यते तत्संहितानुवर्णनं यथा भवति । ग्रामवैरवर्णकरच्चरणादीनां संधीनां बहूनां संभ-वत्वात् संशयानः शिष्यः संपृच्छति स्म कस्संधिरिति । संज्ञास्वरप्रकृतिहल्ल [ल्] विसर्गजन्मा संधिस्तु पंचक इतीत्थमिहाहुरन्ये तत्र स्वरप्रकृतिहल्ल[ल्]विकल्पतो-स्मिन्संधिं त्रिधा कथयति श्रुतकीर्तिरार्य्यः ॥

Now if we turn to the Panchavastuka itself, we find (fol. 11*a*) the following explanation of the word sandhi :—

तात्रादौ, (*i.e.*, in the subject proposed in the verse पंचमीं गतिमापन्नं) तावत्संधिलक्षणमनुवर्त्तयिष्यामः । तद्यथा । कः संधिः वर्णानां परस्परेण संधानं परः सन्निकर्षो वा संधिरित्युच्यते ।

It is quite obvious that the writer of the first of these passages had the second, that is, had the Panchavastuka, and more especially the explanatory part of it, before him. The fact that he goes out of his way to explain a term, संधिलक्षणम्, which does not occur in his own verse, but which stands in the passage from the Panchavastuka, is sufficient to prove this. That being so, the fact that, after virtually reproducing his author's own explanation of sandhi, (विसृतानां वर्णानां परस्परेण संधानं संधिः संधीयत इति वा संधिः) he adds at the end of his note a reference to the 'threefold treatment,' which the teacher Śrutakîrti gave the theme appears to me to be no proof that he regarded Śrutakîrti as the author of the book, or that that author is here so describing himself.

But if Śrutakîrti* disappears from view as having had anything to do with the authorship of the Panchavastuka, the colophon to that work recovers its apparent meaning. What weight we are to give to the colophon is another matter. If the ascription of the name Jai-

* I do not know whether we can see in Śrutakîrti's other name, Traividya, a reference to the 'threefold treatment' here spoken of. Śrutakîrti's date is given by Mr. Pathak as Śaka 1045.

Digitized by Google

nendravyâkaraṇam to this book be a mere vulgar error, its colophon would lose half its force, as not necessarily meaning more than that the scribe knew that Devanandi was one of the names of the author of that book.

I confess I lean to the belief that the Panchavastuka—a compendium of the science of grammar as accepted by the Digambara Jains—was the work of the Âchârya Devanandi, and that for all practical purposes it supplanted the original book. But that must remain matter for future consideration.

Having thus done something as I trust to put Pûjyapâda on his feet again, I should be glad if I could speak with any certainty as to his date. But the only definite statement I have come across on that matter is not in accordance with previous conclusions. Mr. Fleet has told us (Indian Antiquary, Vol. VII, p. 112), that in an unpublished inscription of the Elliot MS. collection, from the Śankhabasti temple at Lakshmeśvar, a gift to one who is described as the house pupil of Śrî Pûjyapâda is recorded as having been made in Śaka 652. Mr. Pathak accepts this statement as referring to our Pûjyapâda—and there is no reason to believe that there were two :—and he informs me that he can corroborate it by facts going to show that Samantabhadra, who would appear to be quoted by Pûjyapâda, lived at about the same time. In a Digambara Darśanasâra, lately obtained from Anhilwâd Pâṭhan, Devasena, who gives his own date as 909, (apparently, from his constant use of that era, Samvat 909 = A.D. 853), tells us that Vajranandi, the pupil of Śrî Pûjyapâda, founded the Draviḍa Samgha in Mathura of the Deccan in the year 525 'after the death of Vikrama.' I give the two passages :—

(1) सिरिपुज्जपादसीसो दाविडसंघस्स कारगो दुट्ठो ।
णामेण वज्जणंदी पाहुडवेदी महासत्थो ॥ २४ ॥
पंचसए छव्वीसे विक्कमरायस्स मरणपत्तस्स ।
दक्खिणमहुराजादो दाविडसंघो महामोहो ॥ २८ ॥

(2) रइऊ दंसणसारो भव्वाण णवस्सए णउए ।
सिरिपासणाहगेहे सुपवित्ते माहसुद्धदसमीए ॥ ५० ॥

No. 264. Vasunandi's Âchâravritti. The Âchârânga of the Digambara Jains.

I have obtained during the year under report two copies, Nos. 264 and 273, of the work which for the Digambara Jains of the present day takes the place of the Âyârânga Sutta of the Śvetâm-

Digitized by Google

baras. Its real character will be best disclosed by the following extract from the beginning of the book:—

ॐ नमो वीतरागाय ।
श्रीमच्छुद्धेद्धबोधं सकलगुणनिधिं निष्ठिताशेषकार्यं
वक्तारं सत्प्रवृत्तेर्निहतमतिमलं शक्रसंवंदिताङ्घ्रिम् ।
भर्त्तारं मुक्तिवध्वा विमलसुखगतेः कारिकायाः समंता-
दाचारस्यात्तनीतेः परमजिनकृतेर्नौम्यहं वृत्तिहेतोः ॥

श्रुतस्कंधाधारभूतमष्टादशसहस्रपदपरिमाणं मूलगुण, प्रत्याख्यान, संस्तर, स्तवाराधना, समयाचार, पंचाचार, पिंडविशुद्धि, षडावश्यक, द्वादशानुप्रेक्षा, नागारभावना, समयसार, शीलगुणप्रस्तार, पर्याप्त्याद्यधिकारनिबद्धमहार्थगंभीरं लक्षणसिद्धपदवाक्यवर्णोपचितं घातिकर्मक्षयोत्पन्नकेवलज्ञानप्रबुद्धाशेषगुणपर्यायखचितषड्द्रव्यनवपदार्थजिनवरोपदिष्टं द्वादशविधतपोनुष्ठानोत्पन्नानेकप्रकारर्द्धिसमन्वितगणधरदेवरचितं मूलगुणोत्तरगुणस्वरूपविकल्पोपायसाधनसहायफलनिरूपणप्रवणमाचारांगमाचारपारंपर्यप्रवर्त्तमानमल्पबलमेधायुःशिष्यनिमित्तं द्वादशाधिकारैरुपसंहर्त्तुकामः स्वस्य श्रोतॄणां च प्रारब्धकार्यप्रत्यूहनिराकरणक्षमं शुभपरिणामं विदधत् श्रीवट्टकेराचार्यः प्रथमतरं तावन्मूलगुणाधिकारप्रतिपादनार्थं मंगलपूर्विकां प्रतिज्ञां विधत्ते मूलगुणेष्वित्यादि ॥

मूलगुणेसु विसुद्धे वंदित्ता सव्वसंजदे सिरसा ।
इहपरलोयहिदत्थे मूलगुणे कित्तइस्सामि ॥ १ ॥

The book professes then to be a commentary by Vasunandi on a work, imbedded in it, in which a teacher, here called Śrî Vaṭṭakerâchârya, composed for his pupils—a degenerate race—a compendium of the Âchârânga as that had been originally put together by the holy disciples who heard the word from Mahâvira's own mouth. This description of the Âchârânga which Śrî Vaṭṭakerâchârya himself knew but which his pupils were no longer able to bear in its entirety, means, I take it, that it is claimed for the text of our book, that it is the first edition of the book which was reduced to writing. On it Vasunandi has written the present commentary.

The colophons in the present manuscript of the twelve parichchedas into which the book is divided are as follows:—For the first (fol. 1 to 26) ityâchâravṛittau vasunandivirachitâyâṃ prathamaparichchhedaḥ. For the second (fol. 26 to 48), the third (fol. 48 to 52), the fourth (fol. 52 to 78), the same formula with the number changed. Next (fol. 78 to 147) a chapter which ends with the words evam panchâchâro vyâkhyâtaḥ iti vasunandivirachitâyâm âcharavṛittau panchâchâravivaraṇaṃ nâma panchamaḥ prastâvaḥ. There follow the words, piṇḍaśuddhyâkhyaṃ shashṭam âchâram vidhâtukâmas tâvan namaskâram

âha. And the colophon of the sixth chapter (fol. 147 to 171), is ityâchâravṛittau vasunandivirachitâyâṃ piṇḍaśuddhir nâma shashṭaḥ prastâvaḥ. The seventh parichchheda (fol. 171 to 217), the eighth (fol. 217 to 234), the ninth (fol. 234 to 263), and the tenth (fol. 263 to 2)2) have the simple iti vasunandivirachitâyâm, &c. The colophon of the eleventh chapter (fol. 292 to 305) is ityâchâravṛittau vasunandivisiddhântikavirachitâyâṃ śilaguṇavyâvarṇanaṃ nâmaikadasaḥ parichchhedaḥ. That of the last chapter (fol. 305 to 410), and of the book is ityâchâravṛittau vasunandivirachitâyâṃ dvâdaśaḥ parichchhedaḥ samâptaḥ.

The other manuscript, No, 273, exhibits the same variations in this matter. The third parichchheda is in it much shorter, folios 42 to 46 of a somewhat larger page. Vasunandi's title, found here also in the colophon to the eleventh chapter, is written saiddhântika.

The colophon to the last chapter is iti mûlâchâravivṛittau dvâdaśodhyayaḥ. After which comes the following description of the whole book :—kundakundâcharyapraṇîtamûlâcharâkhyavivṛittiḥ paripûrṇâ kṛitir iyaṃ vasunandinaḥ srîśrâmanasya. Vaṭṭakerâchârya, is here identified with the better known Kundakundâchârya (For the phrase mulâcharâkhya, 'the book called Mûlâchara,' compare the word tattvârthâbhidhaṃ below, p. 79.) This manuscript has at the end a praśasti of great interest, to which I can only refer here, but which will be found in the extracts. In it Mîha, or, in the Sanskrit tongue Medhâvi, tells how the copy, of which our book is a transcript, was in Samvat 1516= A.D. 1470, written for the purpose of being presented to the teacher Jinachandrasûri. Vaṭṭakerâcharya's name is in the praśasti written Vaṭṭerakachârya.

No. 266. The Châritra-sâra of Châmuṇḍamahârâja.

No. 266 is a Digambara Jain Handbook of the Conduct of Life or Way of Salvation, by Châmuṇḍamahârâja. In the Shaṭprâbhṛitaṭîkâ, Nemichandra, the author of the Trailokyasâra (Nos. 277 and 269 of this Report) is referred to as the guru or spiritual teacher of Râchchhamalladeva and Châmuṇḍarâya. The quotation in the Shaṭprâbhṛitaṭîka is from the second gâthâ of the Trailokyâsâra. The first gâthâ of the Trailokyasâra runs as follows :—

बलगोविंदसिहामणिकिरणकलावरुणचरणणहकिरणं ।
विमलयरणेमिचंदं तिहुअणचंदं णमंसामि ॥ १ ॥

After giving his own interpretation of this gâthâ, according to which Śri Nemichandrabhaṭṭâraka (sakalasaiddhantikachakrachûdâmaṇi) is here paying honour due to his patron saint Neminâth, the commenta-

Digitized by Google

tor of the Trailokyasâra mentions another view. कैश्चिन्निजगुरुभक्त्या श्रीराच्छमल्लराजकृतित्वादयं नमस्कारः श्रीनेमिचंद्रशास्त्रकर्त्तुरपि संबध्यते यथा नमंस्यामि कं विमलतरश्चासौ नेमिचंद्रनामा सैद्धांतिकश्च स तथोक्तस्तं किं विशिष्टं त्रिभुवनचंद्रं त्रिभुवनानिर्दिष्टकं शास्त्रं त्रिभुवनमुपचारात् त्रिभुवनस्य त्रैलोक्यसारशास्त्रस्य चंद्रं प्रकाशकं त्रिभुवनचंद्रं पुनरपि किं विशिष्टं बलेस्यादि बलयोगाद्बलो बलवान् गोविंदप्रमाडिरिति राच्छमल्लराजस्य बिरुदमिदं । अन्यत्सर्वं समानं ॥

"Some say that Râchchhamalladeva wrote this introductory verse in pious allegiance to his master, and that it consequently contains a reference also to that master Nemichandra . . . . . of whom it is accordingly here said that Bala Govinda, the mighty Govinda, that is Râchchhamalladeva, whose biruda was Govinda Pramâḍi, bent his crown low before him."

Mr. K. B. Pathak informs me that the Digambara Jain writer Châmunḍarâja gives his own date as Śaka 900= A.D. 978.

No. 270. The Dharmaśarmâbhudayakâvyam of Harichandra.

The discovery among the Digambara Jains of a poem, of considerable intrinsic merit, by a Mahâkavi Harichandra or Hariśchandra, led me at first to hope that I might prove to have filled up a very noteworthy blank in Sanskrit literature. Bâṇa mentions among other famous books of his own, or previous times, a composition in prose by bhaṭṭâra Harichandra. Bâṇa's use of the words bhaṭṭâra and bhaṭṭâraka in his Harshacharita shows, I think, that under that title he generally referred to an adherent of the Jain religion. But I have as yet discovered nothing in the present poem to enable me to identify it as by the Harichandra to whom Bâṇa refers. The book deals in twenty-one sargas with the history of Dharmanâth, the fifteenth Tîrthankar, from his birth to his attainment of nirvana. In some of the colophons the name of Harichandra's father is given as Ârdradeva. The present copy of the work gives no further information with regard to the author of his family. In a second copy, acquired during the current year, there occur some verses which may be by the author himself, and which I give here. Harichandra is there described as the son of Ârdradeva, a kâyastha of the Sanomaka family. His mother's name is given as Râdhâ, and that of his younger brother as Lakshmaṇa. From one of the verses it would appear as if the title Sarasvatîputra, which I have met with in Jain books, refers to this Harichandra:—

च०   अभजदथ विचित्रैर्वाक्प्रसूनोपचारैः
          प्रभुरिह हरिचंद्राराधितो मोक्षलक्ष्मीम् ।

तदनु तदनुयायी प्राप्तपर्यंतपूजो-
पचितसुकृतराशिः स्वं पदं नाकिलोकः ॥ १८६ ॥

इति महाकविश्रीहरिचंद्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्ये श्रीधर्मनाथ-
निर्वाणगमनो नाम एकविंशतितमः सर्गः ॥ २१ ॥

श्रीमानमेयमहिमास्ति स नोमकानां
वंशः समस्तजगतीवलयावतंसः ।
हस्तावलंबनमवाप्य समुल्लसंती
वृद्धापि न स्खलति दुर्गपथेपि लक्ष्मीः ॥ १ ॥
मुक्ताफलस्थितिरलंकृतिषु प्रसिद्ध-
स्तत्रार्द्रदेव इति निर्मलमूर्तिरासीत् ।
कायस्थ एव निरवद्यगुणानुगृह्य-
मेकोपि यः कुलमशेषमलंचकार ॥ २ ॥
लावण्यांबुनिधिः कलाकुलगृहं सौभाग्यसद्भाग्ययाः [योः]
क्रीडावेश्म विलासवासवलभी भूषास्पदं संपदाम् ।
शौचाचारविवेकविस्मयमही प्राणप्रिया शूलिनः
सर्वाणीव पतिव्रता प्रणयिनी राधेति तस्याभवत् ॥ ३ ॥
अर्हत्पदांभोरुहचंचरीकस्तयोः सुतः श्रीहरिचंद्र आसीत् ।
गुरुप्रसादादमला बभूवुः सारस्वते स्रोतसि यस्य वाचः ॥ ४ ॥
भक्तेन शक्तेन च लक्ष्मणेन निर्व्याकुलो राम इवानुजेन ।
यः पारमासादितबुद्धिसेतुः शास्त्रांबुराशेः परमाससाद ॥ ५ ॥
पदार्थवैचित्र्यरसस्य संपत्सर्वस्वनिर्वेशमयात् प्रसादात् ।
वाग्देवतायाः समवेदि सभ्यैर्यः पश्चिमोपि प्रथमस्तनूजः ॥ ६ ॥
स कर्णपीयूषरसप्रवाहं रसध्वनेरध्वनि शास्त्रवाहः ।
श्रीधर्मशर्माभ्युदयाभिधानं महाकविः काव्यमिदं व्यधत्त ॥ ७ ॥
एष्यत्यसारमपि काव्यमिदं मदीय-
मादेयतां जिनपतेरनघैश्चरित्रैः ।
पिंडं मृदः स्वयमुदस्य नरा नरेंद्र-
मुद्रांकितं किमु न मूर्द्धनि धारयंति ॥ ८ ॥
दक्षैः साधु परीक्षितं नवनवोल्लेखार्पणेनादरा-
च्चेतः कषपट्टिकाशयतमः प्राप्तप्रकर्षोत्सवम् ।
नानाभ्यंगविचित्रभावघटनासौभाग्यशोभा---

No. 275 is a Digambara book of great interest, a copy of which was obtained also by Bühler. It appears to me to consist of three parts. First an original text in sûtras, which are ascribed alike by Śvetâmbaras and Digambaras to Umâsvâti, a teacher whom both sects place before the Christian era. On each sûtra, there is a short commentary or vârttika, followed by an extended

No. 275. The Tattvârthavârttikavyâkhyânâlaṃkâra.

Digitized by Google

commentary. In the Tîrthakalpa of Jinaprabhasûri, a Śvetâmbara book obtained since the close of the year under report, it is stated of the teacher Umâsvâtivâchaka, that among the five hundred compositions in Sanskrit to which he owed his fame, he was the author of a Tattvârtha and of a bhâshyam to his own book. तत्त्वार्थाभिधं सभाष्यं व्यरचयत्. In the present manuscript, at the end of the first adhyâya, but there only, occurs the following verse :—

जीयाच्चिरमकलंकब्रह्मा लघुहव्वनृपतिवरतनयः ।
अनवरतनिखिलविद्वज्जननुतविद्यः प्रशस्तजनहृद्यः ॥

It would appear from this that the author of the extended commentary is either a pupil of a Jain teacher Akalanka, or that teacher himself. Akalanka is a famous name among the Jains of the south, who were and are, it must be remembered, Digambara Jains.* That he forsook a king's court—his father's house—to become a humble student of religious things (Akalankabrahmâ), is, of course, characteristic of the times he lived in. Kings were the nursing fathers and queens the nursing mothers of the religion he embraced. But I am unable to account for his father's name, as it is given in this verse. In a Digambara Kathâkoshâ, which I hope to notice in my next report, I find it stated, that Akalanka and Nishkalanka were two sons of king Śubhatunga, whose capital was Mânyakheṭa. Śubhatunga is the other name of Krishṇarâja, the Rashṭrakûta king of tha Deccan, who "reigned in the last quarter of the seventh century of the Śaka era, *i e.*, between 753 and 775 A. D."†

The extract given in the Appendix from this book contains, among other things, a succinct account of the Jain canon, which should be compared with Weber's paper on that subject; and may be useful to scholars in this country who cannot consult that work.

The twelve Angas are—Âchâraḥ, Sûtrakṛitam, Sthânam, Samavâyaḥ, Vyâkhyâprajnaptiḥ, Jnâtṛidharmakathâ, Upâsakâdhyayanam, Antakṛiddaśâ, Anuttaropapâdikadaśâ, Praśnavyâkaraṇam, Vipâkasûtram, Dṛishṭivâdaḥ. It will be noticed that the name of the ninth anga is here rendered into Sanskrit as Weber and Leumann have already suggested it ought to be, Anuttaropapâdikadaśâ, not Anuttaropapâtikadaśa. The account of the contents of the twelfth Anga or Dṛishtivâda is noteworthy

---

* Bŏhtlingk quotes Wilson Sel. Works, p. 334.

† Bhandarkar's Early History of the Dekkan, p. 49. The Kathâkosha, it will be seen, connects the city Mânyakheṭa with the earlier prince.

Digitized by Google

It noticed first one hundred and eighty different modifications of the drishti or view that salvation is to be sought by works alone. Of these, the doctrines of Kaukkala, Kâṇva, Viddhi, Kauśika, Hari, Śmaśrumân, Chapika, Romasa, Hârita, Muṇḍa, Âśvala are mentioned by name. Next the doctrines of those who in their scheme of salvation refused a first place to works, as Marîchi, Kumâra, Kapila, Ulûka, Gârgya, Vyâghrabhûti, Vâdvali, Mâtara, Maudgalyâyana. Of these there were eighty-four. Next the sixty-seven bad doctrines of the ignorant, as Śâkalya, Vatkala (Bâshkala?), Kuthumi, Sânyamudri, Châṇâyana, Kanṭha Mâdhyandina Mauda, Paippalâda, Bâdarâyâna, Ambashṭîkṛit, Airikâyana, Vasu, and Jaimini. Next the doctrines of those who made vinaya (reverence) the one thing needful, as Vasishṭa, Pârâsara, Jatukarṇi, Vâlmîki, Romarshi, Satyadatta, Vyâsa, Elâputra, Aupamanyava, Indradatta, Ayasthûṇa. Of these thirty-two were noticed. In all three hundred and sixty-three different ways of attaining the same goal, all of which were noticed in the Dṛishṭivâda, and conclusively shown to be vain. According to this account the Dṛishṭivâda was in five parts, Parikarma, Sûtram, Prathamânuyogaḥ, Pûrvagatam, and Chûlikâ. Of these the Pûrvagatam was in fourteen parts, Utpâdapurvam, Agrâyaṇam, Vîryapravâdam, Astinâstipravâdam, Jnânapravâdam, Satyapravâdam, Âtmapravâdam, Karmapravâdam, Prathyâkhyânam, Vidyânuvâdam, Kalyâṇam, Prâṇâvâyam, Kriyâviśâlam, Lokabindusâram.

No. 277. The Shaṭprâbhṛitaṭîkâ. A commentary on Kundakundâchârya's Shaṭprâbhṛitam by Śri-Śrutasâgara.

The next manuscript contains the text of the Shaṭpâhuḍa or Shâṭprâbhṛita of Kundakundâchârya, a teacher of great antiquity and renown, who has hitherto, I think, been known to us by name only, along with a very elaborate commentary by one Śrî-Śrutasâgara.

Kundakunda's text is divided into six chapters called pâhuḍas or prâbhṛitas (theses ?), whose several names are given in a memorial verse which the writer of the present copy puts before the beginning of the commentary (in which, as is usual, the text is imbedded), and writes in the red ink otherwise reserved for the prâkṛit gâthâs themselves :—

दृग्वृत्तसूत्रबोधाख्यं भावमोक्षसमाह्वयं ।
षट्प्राभृतमिति प्राहुः कुंदकुंदगुरूदितं ॥

I give as a specimen of the work a few gâthâs from the beginning of the sixth chapter, that on mokshâ, or final deliverance :—

णाणमयं अप्पाणं उवलद्धं जेण झडियकम्मेण ।
चइऊण य परदव्वं णमो णमो तस्य देवस्स ॥ १ ॥

Digitized by Google

"Glory, glory to the divine being who, destroying within himself karma (works), and leaving off every external thing, obtains that self whose essence is knowledge."

णमिउण थ तं देवं अणंतवरणाणदंसणं सुद्धं ।
बोच्छं परमप्पाणं परममयं परमजोईणम् ॥ २ ॥

"Having first done honour due to that divine being who lives in the full light of knowledge boundless and most excellent, who alone is pure, I sing of that perfect self which is attained by the saints."

जं जाणिऊण जोइ जो अत्थो जोइउण अणवरयं ।
अव्वाबाहमणंतं अणोपमं हवइ णिव्वाणम् ॥ ३ ॥

"That self which to know is to be a saint: which, inviolable, imperishable, incomparable, when the saint sees face to face, he obtains everlasting deliverance."

अरकाणि बहिरप्पा अंतरअप्पा हु अप्पसंकप्पो ।
कम्मकलंकविमुक्को परमप्पा भण्णए देवो ॥ ४ ॥

"The organs of sense are the outer self: the thought in the heart is the inner self: that divine thing that is free from the stain of karma is the highest self."

मलरहि उकलचत्तो आणिंदिउ केवलो विसुद्धप्पा ।
परमट्ठी परमजिणो सिवंकरो सासउ सिद्धो ॥ ५ ॥

"He who has loosed himself from sin, and the body of sin, (the kârmaṇaśarîra) becomes a perfect and eternal one, blameless, all-knowing, pure in soul, exalted, a 'winner of the fight' (a Jina), all blessing and all blessed."

आरुहवि अन्तरप्पा बहिरप्पा छंडिउण तिविहेण ।
झाइज्जइ परमप्पा उवइट्ठं जिणवरिंदेहिं ॥ ६ ॥

"Rising to the height of that inner self and leaving off the outer self in all three ways (*i.e.*, thought, word, and deed), he sees himself to be one with that Highest Self: this is the doctrine of the Saints (Jinendras)."*

बहिरत्थे फुरियमणो इंदियदारेण णियसरुवच्चओ ।
णियदेहं अप्पाणं अज्झवसदि मूढदिट्ठीओ ॥ ७ ॥

* In a note the commentator enforces this doctrine by the following verse, which is found in Mânatungâ's Bhaktâmarastotram :—

आत्मा मनीषिभिरयं त्वदभेदबुद्ध्या ध्यातो जिनेन्द्र भवतीह भवत्प्रभावः ।
पानीयमप्यमृतमित्यनुचिन्त्यमानं किं नाम नो विषविकारमपाकरोति ॥

"If, Jinendra, your power is great, it is because the wise look into their own heart with the consciousness that they and you are one: let one whom a snake has bitten, drink water, being fully persuaded that it is the nectar of the gods, and it will check the ravages of the poison."

Digitized by Google

"If a man fall from his true estate, and, beguiled by the senses, love the things of this world, he will, ah foolish one! mistake his body for his true self."

णियदेहसरिसि पिछ्ऊण परविग्गहं पयत्तेण ।
अच्चेयणं परिगहियं झाइज्जइ परमभावेण ॥ ८ ॥

"And as with his own body so with the bodies of wife, children, and friends, the wise man should consider well how they are lifeless things taken up for the time by the bearer."

सपरज्झवसाएणं देहेसु अविदिदत्थमप्पाणं ।
सुवदाराईविसए मणुयाणं वहए मोहो ॥ ९ ॥

"But men in their folly, not considering the truth of things, look at wife and children, and know not what is self and what is not self."

मिच्छाणाणेसु रओ मिच्छाभावेण भाविओ संतो ।
मोहोदएण पुणरवि अंगं सम्मण्णए मणुओ ॥ १० ॥

"And cleaving to the wrong doctrine, rooted in the wrong way of thinking, they grow in folly as they persist in calling their bodies themselves."

जो देहे णिरवेक्खो णिद्दंदो णिम्ममो णिरारंभो ।
आदसहावेसु रओ जोई सो लहइ णिव्वाणं ॥ ११ ॥

"But the ascetic who takes no thought for the body, who is indifferent alike to pain and pleasure, who calls nothing his own, who begins nothing, (*i.e.* does nothing that has the seed of another life in it), who knows himself, he attains to everlasting rest."

परदव्वरओ बज्झइ विरओ मुच्चेइ विविधकम्मेहिं ।
एसो जिणउवएसो समासओ बंधमोक्खस्स ॥ १२ ॥

"He who loves the world is bound in the chain of works. He who loves it not is loosed. This is in brief the doctrine of the Jinas with regard to deliverance from spiritual bondage."

In the commentator's colophon to several of the divisions of the work, I find it stated that the author of the gâthâs boasted of five names in all (nâmapanchakavirâjita), Śrî-Padmanandi, Kundakundâchârya, Elâchârya, Vakragrîvâchârya, Gṛidhrapichchhâchârya, and was the pupil and successor of Śrî-Jinachandrasûribhaṭṭâraka. Of himself Śrutasâgara tells us that he wrote this commentary at the request of Śrî-Mallibhûshaṇa, that he was skilled in Sanskrit and in Prakṛit poetry, and that he was the pupil of Śrî-Vidyânandi, and the grand-pupil, if I may coin a word for praśishya, of Śrî-Devendrakîrti. The spiritual lineage—

Kundakundâchârya, Padmanandi, Devendrakîrti, Vidyânandi, Mallabhûshaṇa,

in that order occurs at the end of a copy of Hemachandra's Prakṛit Grammar in the Bodleian Library (Aufrecht's Catalogue, p. 180); though there Padmanandi is distinguished from Kunkundâchârya, and the language used would seem to indicate for the other names that the succession is not from master to pupil, but includes several gaps.

Kundakundâchârya is a noted name among the Digambara Jains; but the Śvetâmbaras also quote him with respect, and according to one Śvetâmbara tradition, he stood at the dividing line of the two churches, and was largely responsible for the Digambara heresy. His commentator is a fierce Digambara, and amply fulfils the promise with which he starts, that he will devote the greater part of his attention to crushing the rival sect.

But his zeal in that matter throws what seems to me Kundakunda's own indifference to doctrinal disputes, which may have arisen after his own time, into strong relief. I will give two examples, the latter of which has an interest of its own.

The first two gâthâs run as follows:—

काउण नमुक्कारं जिणवरवसहस्स वड्ढमाणस्स ।
दंसणमग्गं वोछामि जहाकमं समासेण ॥ १ ॥
दंसणमूलो धम्मो उवइट्ठो जिणवरेहिं सिस्साणं ।
तं सोऊण सकण्णे दंसणहीणो न वंदिव्वो ॥ २ ॥

That is—

"First doing due reverence to Vardhamâna, that Bull among the most excellent Jinas, I proceed to expound the perfect view in order but concisely.

"Righteousness, whose root is knowledge, was taught by the saints to their disciples: he that hath ears to hear let him hear it, but let him not deliver it to those who have not that knowledge."

The dedication here to Vardhamâna, the last Tîrthankar, is a stumbling-block to the commentator, with whose sect it is a rule to begin all such invocations not with the last, but with the first of the Jinas. But Śrutasâgara is equal to the occasion. He construes jinavaravṛishabhâya, which looks suspiciously like 'best of the Tîrthankars,' to mean 'excellent among the Tîrthankars,' and sees in that very expression the necessary reference to all as of equal dignity. In his comment on the second verse, he changes Kundakunda's simple, and intelligible precept to his disciples not 'to cast their pearls before swine' into a fierce command to have no dealings, not to speak to, not to honour, not so much as to give bread to, those of another faith.

Digitized by Google

I said that my other example was one of considerable intrinsic interest. The last chapter in this book treats, as we have seen, of mokshâ, or final deliverance, a state far transcending, it must be remembered, that life in heaven to which all may aspire. One of the chief points of difference between the Śvetâmbara and the Digambara Jains is as to the position of women with regard to this highest state our human nature can reach. The Digambaras say a woman cannot attain final deliverance; the Śvetâmbaras—and to this we may perhaps conjecture they in part owe their comparative preponderance—say that the way there is open without distinction of sex.* The controversy, whose last ebbing wave we may trace in the woman's franchise question of to-day, is a very old one, and was not confined to India. Witness the words in which the Apostle claimed it for the gospel he preached that, making no distinction between Jew and Greek, bond and free, it also knew neither male nor female.

On this important question Kundakunda preserves, so far as I can see, an unbroken silence. But in one place he is enforcing the doctrine common now to both sects, that without entering the religious life no one can attain final deliverance; and Śrutasâgara eagerly fastens upon his teaching there as implying that no woman can be saved, since, according to Śrutasâgara, no woman can enter the religious life.

Kundakunda's gâthâ is as follows :—

जो देहे णिरवेक्खो णिद्दंदो णिम्ममो णिरारंभो ।
आदसहावे सुरउ जोईसो लहइ णिव्वाणं ॥

This innocent doctrine Śrutasâgara perverts as follows :—

योगीशा इत्यनेन गृहस्थस्य स्त्रियाः परमलिङ्गे च
मुक्तिर्न भवतीति सूचितं ज्ञातव्यम् । उक्तं च ।
साम्यं स्वास्थ्यं समाधिश्च योगश्चिन्तानिरोधनम् ।
शुद्धोपयोग इत्येते भवन्त्येकार्थवाचकाः ।
कथं गृहस्थस्य मुक्तिर्न भवतीतिचेत् ।
खण्डनी पेषनी चुल्ली उदकुम्भः प्रमार्जनी ।
पञ्चसूना गृहस्थस्य तेन मोक्षं न गच्छति ।

* The difference is not in the end such a material one as the reader might suppose. I asked the priests of a temple in Jhalrâ Pâthan, dedicated to Neminâth, if their saint was to be supposed to have had a mother, and if he had, what they thought had become of her. They said yes to the first question, and were in no way disconcerted at the second. Neminâth's mother, in their view, must long ago have been re-born as a man, and from that vantage point climbed to everlasting rest.

Digitized by Google

तथा स्त्रीणामपि मुक्तिर्न भवति महाव्रताभावात् । तदपि कस्मान्न भवति । कक्षयोस्तनयोरन्तरे नाभौ योनौ च जीवानामुत्पत्तिविनाशलक्षणहिंसासद्भावात् । निःशङ्कत्वाभावात् । वस्त्रपरिग्रहात्यजनात् ।आहमिन्द्रपदमपि न लभते कथं निर्वाणमितिहेतोश्च । यदि च स्त्रियो मुक्ता भवन्ति तर्हि तत्पर्ययमूर्तयः कथं न पूज्यन्ते । सर्वथा दुर्मतं.विहाय पुरुषस्यैव मुक्तिर्मन्तव्येतिभावः ! परलिङ्गे च मुक्तिर्न भवति मिथ्यात्वदूषितत्वात् । दण्डकमण्डलुमृगचर्म कर्पाशयकारणात् । तद्विस्तरेण प्रमेयकमलमार्तण्डादिशास्त्रेषु ज्ञातव्यम् । तज्जातिज्ञापनार्थं स्त्रीणां महाव्रतान्युपचर्यन्ते न परमार्थतस्तासां महाव्रतानि मुनिवत् (न) सन्ति । तेन मुनिजनस्य स्त्रियाश्च परस्परं वन्दनापि न युक्तः (क्ता) यदि ता वन्दन्ते तदा मुनिभिर्नमोस्त्विति न वक्तव्यम् । किं तर्हि वक्तव्यं समाधिकर्मक्षयोस्त्विति । ये तु परस्परं मत्थएण वन्दामीति आर्याः प्रतिवदन्ति तेप्यसंयामिनो ज्ञातव्याः । दिगम्बराणां मते या नीतिः कृता सा प्रमाणमिति मन्तव्यम् ।

I may notice briefly the authors from whom Śrutasâgara, himself a poet good alike at Sanskrit and Prâkrit, makes frequent quotations. Akalankadeva's name we have seen in connection with the commentary on the Tattvârtha. He is also the author of a work called Âptamîmânsa, which is represented in our collection. Âśâdhara was a Jain teacher, who lived in Samvat 1296 = A.D. 1240, and wrote, among many other works, a commentary on Rudraṭa's Kâvyâlamkâra.* Indranandi bhaṭṭâraka does not seem to be otherwise known.

* Two copies of a work by Âśâdhara, called the Dharmâmṛitam are now in our collection, one examined by me in the year under report, which fell to my colleague, Professor Bhandarkar, and one which has come into my hands during the current year. Both copies contain a valuable praśasti—with a commentary,—according to which Âśâdhara's native country was Sapâdalakshaya, the Lac-and-a-quarter country, whose ornament Śâkambharî is. Śâkambharî, according to the commentator, is a lavaṇâkaraviśesha, so that we are to recognize in it the great Sambar salt lake near Jeypore. He was born in a great fortress of that country, Maṇḍalakara, the son of Lakshaṇa, and his wife Śrîratnî, of the illustrious stock of the Vyâgreravâlas. His son, by his wife Sarasvatî, named Bâhala, was a favourite with, or pleased by some particular work, king Arjuna, who, according to the commentator, was king of Mâlva. This is the Arjuna, "probably the sovereign of Mâlva," whom the Yâdava king Senghana overthrew. (Bhandarkar's Early History of the Dekkan, p. 82.) Udayasena muni, friend of poets, called him the "Kâlidâsa of his time," and Madanakîrti yatipati, a "Mine of Learning."

When the "Mlechchha king," identified by the commentator as Sâhibandîna Turûshkarâja over-run the Lac-and-a-quarter country, Âśâdhara, with many others, fled from that destroyer of the faith into Mâlva, then safe-guarded by the mighty arm of a Vindhya king, and took refuge in Dhârâ. There he

Digitized by Google

Umâsvâti bhaṭṭâraka is, of course, the famous teacher of that name. Devasena may be the author of the Darśanasâra of which mention has been made. Nemichandra is referred to as the author of the Trailokyagrantha. "Vîranandi's pupil Padmanandi" is mentioned. Pûjyapâda is repeatedly quoted; and in several places the name of one of his works, Ishṭopadeśa, is preserved. On this the aforementioned Âśâdhara wrote a commentary. I have already said that Somadeva's description of Vairâgyam is referred to, with a quotation from his Yaśastilaka. Samantabhadra and Śubhachandra are, with Âsâdhara, styled Mahâkavis. Yogîndradevabhaṭṭâraka is the author of the Paramâtmaprakâśa in this year's collection. Other names found are Lakshmîchandraguru and Sivakoṭi Âchârya.

Merutunga's Prabhandhachintâmaṇi.

I will close these hurried notes with the announcement that in the end of the year I was fortunate enough to secure a copy of Merutunga's Prabhandachintâmani, a work of great historical importance which we have long been endeavouring to add to our collection. I have placed this copy in Pandit Bhagvanlâl's hands, for whose forthcoming History of Guzerath it was very necessary, and that

---

received an enthusiastic welcome from "Bilhaṇa, Lord of poets, and chief minister of the Vindhya king." The name of this king of Mâlva is Vijayavarmâ. There he learned the Jinapraṇîtavâkśâstram, (which, according to the commentator, means both the Jain canon, and the Jainendravyâkaraṇam) "from Mahavira," *i.e.*, says the same authority, from Pandit Mahâvira, the pupil of Śrimaddharasena, the Pandit of Vâḍirâja.

When Arjuna ascended the throne Âśâdhara settled in the city Malakachchha, and became a famous teacher. The commentator gives paṇdita Devachandra as one of the pupils whom he conducted across the sea of grammar right to, the further shore, Vâdîndra Viśâlakîrti as one of the foes who "went down" (अक्षिपन्) before the sword of his logic, and Bhattâraka Devavinayachandra as one of the many who walked through life securely, having been persuaded by his words to take the Jain doctrine as a lamp to their feet. From him, too, Bâlasarasvatîmakâkavi-Madana learnt his art. Besides the Dharmâmritam to which he composed a panjika-saṭîka, and his commentary on Rudraṭa, Âśâdhara, who seems to have been a sort of Jain Admirable Crichton, wrote, (1) a commentary on Amarakosha, (2) Ârâdhanasâra, (3) a commentary (Uddyota) on Vâgbhaṭa's Ashṭângahṛidaya, (4) a commentary on the Ishtopadeśa, a book which, we shall see, has Pûjyapâda for its author, (5) Jinayajnakalpa, with a nibandha, (6) Trishashṭismṛitiśâstram, with a nibandha, (7) Nityamahoddyotaśâstram, Prameyaratnâkara, (8) Bharateśvarâbhyudayakâvyam, (9) Bhupâlachaturvinśati, (10) Mûlârâdhanaṭîkâ, and (11) Sahasranâmastavanam, with a nibandha.

Digitized by Google

learned scholar has favoured me with the following account of it for the purposes of this Report :—

"Folios 81. Ślokas 3004. MS about 200 years old. Generally correct. Character Jain Nâgari.

"This is a rare book. The late Mr. A. K. Forbes obtained a copy of it through a merchant named Virchandji Bhandâri. (Compare Preface to Forbes' Râs Mâlâ.) This copy was presented by Mr. Forbes to the Forbes' Gujarati Sabha, but is now missing. Much of it has been used by Mr. Forbes in his Râs Mâlâ.

"The author is Merutunga, who finished it at Wadhwân on the Vaiśâkha full moon of Samvat 1362" The concluding verse is—

त्रयोदशस्वब्दशतेषु चैकषष्ठ्याधिकेषु क्रमतो गतेषु ।
वैशाखमासस्य च पूर्णिमास्यां ग्रंथो समाप्तिं गमितो मितोयं ॥

i. e., this short work was finished on the full moon of Vaiśâkha, years thirteen hundred plus sixty-one having passed away one after another.

The work is divided into five chapters or prakâśas, apparently with no system. Each prakâśa again is divided into sections or prabandhas, each relating a story. The work begins with a prabandha on Vikramâditya, the traditional founder of the Samvat era, which contains a good deal of myth, and is valueless for purposes of history, (folios 1—6). Then follows a short story of a previous birth of Śâtavâhana (folios 6—7). Folios 7—9 give a short notice of the Châvdâ dynasty, and then follows a long and detailed history of the Chalukya kings of Anhilvâd. In connection with them the kings Bhoja and Munja, the Lâkhâ of Kutch, and the kings of Sâmbhar are noticed. The following forty-seven small stories or prabandhas are incidentally given :—

(1) लाखाकउत्पत्तिप्रबंधः.
(2) मुंजराजचरितं.
(3) भोजचरितं.
(4) शीतापंडिताप्रबंधः.
(5) श्रीमानतुङ्गाचार्यप्रबंधः.
(6) नित्यताश्लोकचतुष्कप्रबंधः.
(7) वस्तुचतुष्टयप्रबंधः.
(8) बीजपूरकप्रबंधः.
(9) इक्षुरसप्रबंधः.
(10) अश्ववारप्रबंधः.
(11) गोपगृहिणीप्रबंधः.
(12) लीलाप्रबंधः.
(13) मं० सांत्तवृद्धधर्मताप्रबंधः.
(14) रैवतकोद्धारप्रबंधः.
(15) देवसूरीणां प्रबंधः.
(16) वसाह आभडप्रबंधः.
(17) सर्वदर्शनमान्यताप्रबंधः.
(18) वणकविक्रयिवाणिजः प्रबंधः.
(19) षोडशलक्षप्रबंधः.
(20) वाराहीयाबुवप्रबंधः.
(21) उझावास्तव्यग्रामणीनां प्रबंधः
(22) मांगूह्मालाप्रबंधः.

(23) कोल्लापुरप्रबंधः.
(24) कौतुकीसीलणप्रबंधः.
(25) जयचंद्रराज्ञा समं गुर्जरप्रधानस्य
(26) पापघटस्य प्रबंधः [उक्तिप्रबंधः.
(27) सांतमन्त्रिबुद्धिवैभवप्रबंधः.
(28) वंठकर्मप्राधान्यप्रबंधः.
(29) वाहडकुमारप्रबंधः.
(30) बेकारसोलाप्रबंधः.
(31) आंबडप्रबंधः.
(32) शत्रुंजयोद्धारप्रबंधः.
(33) राजपितामहआम्रभटप्रबंधः.
(34) विचारचतुर्मुखश्रीकुमारपालाभ्य-
यनप्रबंधः.
(35) पं॰ उदयचंद्रप्रबंधः.
(36) अभक्ष्याभक्षणप्रबंधः.
(37) यूकाविहारप्रबंधः.
(38) प्रभुदीक्षावसहिकाया उद्धारप्रबंधः
(39) बृहस्पतिप्रबंधः.
(40) आलिगप्रबंधः.
(41) वामराशिप्रबंधः.
(42) चारणयोः प्रबंधः.
(43) तीर्थयात्राप्रबंधः.
(44) सयघरट्टवाहडप्रबंधः.
(45) लवणप्रसादप्रबंधः.
(46) कपर्दिप्रबंधः.
(47) रामचंद्रप्रबंधः.

Folios 58—64 give a detailed account of the two famous Vâghelâ kings, Lavaṇaprasâda and Vîradhavala, and of their ministers, Vastupâla and Tejapâla. This ends the fourth chapter.

The fifth chapter (folios 64—80), called the Prakîrṇa Prakâśa, or Miscellaneous Chapter, has the following miscellaneous prabandhas :—

(1) श्रीविक्रमार्कस्य पात्रे परीक्षा प्रबंधः
(2) नंदप्रबंधः
(3) मल्लवादिप्रबंधः
(4-6) शीलादित्यस्य राज्ञ उत्पत्तिः
रांकाउत्पत्तिस्तत्कृतो
वलभीभंगश्च
(7) गोवर्द्धननृपप्रबंधः
(8) पुण्यसारप्रबंधः
(9) कर्मसारप्रबंधः
(10) लक्ष्मणसेनोमापतिधरयोः प्रबंधः
(11) श्रीजयचंद्रप्रबंधः
(12) तुंगसुभटप्रबंधः
(13-15) नृपतिपरमर्दिजगद्देवपृथ्वीप-
तीनां प्रबंधाः
(16) कौंकणोत्पत्तिप्रबंधः
(17) वराहमिहिरप्रबंधः
(18) नागार्जुनोत्पत्तिस्तंभनकतीर्था-
वतारप्रबंधः
(19) भर्तृहरोत्पत्तिप्रबंधः
(20) वैद्यवाग्भटप्रबंधः
(21) क्षेत्राधिपप्रबंधः
(22) वासनाप्रबंधः
(23) कृपाद्दप्रबंधः
(24) वीतरागपूजायां धनदप्रबंधः

With the twenty-fourth section the chapter ends. The last folios and a half gives a short figurative story of Kumârapâla's marriage with Ahimsâ (non-killing) personified.

The work begins :—

ओँ नमः श्रियै
श्रीनाभिभूर्जिनः पातु परमेष्ठी भवांतकृत् ।
श्रीभारत्योश्चतुर्द्वारमुच्चितं यच्चतुर्मुखी ॥ १ ॥

नृणामुपलतुल्यानां यस्य द्रावकरः करः ।
ध्यायामि तं कलावंतं गुरुं चन्द्रप्रभं प्रभुं ॥ २ ॥
गुंफान्विधूय विविधान्सुखबोधाय धीमतां ।
श्रीमेरुतुंगस्तनद्व्यबंधाद्ग्रन्थं तनोत्यमुं ॥ ३ ॥
रत्नाकरात्सद्गुरुसंप्रदायात्प्रबंधचिंतामणिमुद्दिधीर्षोः ।
श्रीधर्मदेवः प्रथमोपरोधः वृत्तैश्च साहाय्यमिह व्यधत्त ॥ ४ ॥
श्रीगुणचन्द्रगणेशः प्रबंधचिंतामणिं नवं ग्रंथं ।
भारतमिवाभिरामं प्रथमादर्शेत्र दर्शितवान् ॥ ५ ॥
भृशं श्रुतत्वान्न कथाः पुराणाः प्रीणंति चेतांसि तथा बुधानां ।
वृत्तैस्तदासन्नसतां प्रबंधचिंतामणिं ग्रंथमहं तनोमि ॥

And ends :—

इत्याचार्यश्रीमेरुतुंगाविःकृते प्रबंधचिंतामणौ विक्रमादित्यपात्रविवेचनप्रमुखार्हद्वार्तायां धनदप्रबंधपर्य्यंतवर्णनी नाम प्रकीर्णकाभिधानः पंचम प्रकाशः समर्थितः"

At the end of the extracts which follow this Report will be found a Digambara Paṭṭâvali, or succession list of High Priests, taken from a copy of the Pâkshikapratikramanakriyâ—a part of the Âvaśyakasûtra—which has recently come into my hands. To this I can only call attention here. It will be seen that Kundakundâchârya's five names are given; and that the verse which Mr. Pathak has already quoted occurs with the variant महामतिः

During the year under report, the Agent to the Search, Mr. Bhagvandas Kevaldas, and the Shastri, Mr. Ramchandra, continued to give efficient assistance. It would be impossible to speak too highly of the disinterested zeal and the intelligence with which Mr. Bhagvandas urges on the work; while Mr. Ramchandra's extensive acquaintance with Jain literature renders him a valuable assistant in a part of the task that has special difficulties. I owe much also, as in the previous year, to my friend Pandit Durgaprasâda of Jeypore, with whom I have been in constant communication while writing this Report, as well as during my visits to Alwar and Jeypore. Lastly, it remains for me to acknowledge the courtesy of the Committee of Management of the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society, who have again permitted this Report to appear as an extra number of the Society's Journal, and have, as in the previous case, sanctioned a contribution of Rs. 400 from the Society's funds towards the expense of its publication.

Digitized by Google

EXTRACTS FROM MSS. BELONGING TO H. H. THE MAHARAJA OF ALWAR.

THE RIGVEDA.

Khila II.

मा बिंभेर्न मरिष्यसि परि त्वा पामि सर्वतः ।
घ्नेनन हन्मि वृश्चिकमहं दंडेनागतं ॥
आदित्यरथवेगेन विष्णुबाहुबलेन च ।
गरुडपक्षभातेन भूमीं गंछ महाविषः ॥
गरुडस्य जातमात्रस्य त्रयो लोकाः प्रकंपिताः ।
प्रकंपिता मही सर्वा सशैलवनकानना ॥
गगनं नष्टचंद्रार्कं ज्योतिषं न प्रकाशते ।
देवता भयवित्रस्ता मारुतो नष्टचेतना: ॥ १६ । इतिप्रथमं मंडलं ॥

Khila IX.

॥ खिलं ॥ शंवतीः पारयंत्येतं छंति वचोयुजा ।
अभ्यारेतं यमाकेतं यऽ एवेदमिति ब्रुवत् ॥
इंद्रं तं किं विभुं प्रभुं भानुना यं सस्वतीं ।
येन सूर्य्यमरोचयद्येनेमे रोदसीऽउभे ॥
जुषस्वामेऽअङ्गिरः काण्वं मेध्यातिथिं ।
मा त्वा सोमस्य वर्वृहत्सुतासो मधुमत्तः ॥
त्वाममे ऽ अङ्गिरस्तम शोचस्व देववीतमः ।
आशन्तम शंतमाभिष्टिभिः शांतिं स्वस्तिमकुर्व्वत ॥
शं नः कनिक्रदद्देवः पर्ज्जन्यो ऽ अवर्षत्योषधयः प्रति धीयतां ।
शं नो द्यावापृथिवी शं प्रजाभ्यः शं नो ऽ अस्तु द्विपदे शं चतुष्पदे ॥

Khila XIII.

यन्मे गर्भे वसंतः पापमुग्रं यज्जायमानस्य च किंचिदन्यत् ।
जातस्य च यच्चापि च वर्द्धतोमेतत्पावमानीभिरहं पुनामि ॥
मातापित्रोर्यन्न कृतं वचो मे यत्स्थावरं जंगमंमाबभूव ।
विश्वस्य यत्प्रहर्षितं वचो मे तत्पावमा० ॥
क्रयविक्रयाद्द्योनिदोषाद्भक्षाद्भोज्यात्प्रातिग्रहात् ।
असंभोज्यनाच्चापि नृशंसं तत्पा० ॥

Digitized by Google

गोघ्नात्तस्कराद्वात्स्त्रीवधाद्यच्च किल्विषं ।
पापकं च चरणेभ्यस्तत्पा० ॥
ब्रह्मवधात्सुरापानात्सुवर्णस्तेयाद्वृषलिमिथुनसंगमात् ।
गुरोर्दाराभिगमनाच्च तत्पा० ॥
बालघ्नान्मातृपितृवधाद्भूमितस्करात्सर्ववर्णगमनमिथुनसंगमात् ।
पापेभ्यश्च प्रतिग्रहात्सद्यः प्रहरंति सर्वदुष्कृतं तत्पा० ॥
अमंत्रमन्नं यत्किंचिद्धूयते च हुताशने ।
संवत्सरकृतं पापं तत्पा० ॥
दुर्यष्टं दुरधीतं पापं यच्चाज्ञानतोकृतं ।
अयाजिताश्चासंयाज्यास्तत्पा० ।
ऋतस्य योनयो मृतस्य धाम सर्वा देवेभ्यः पुण्यगंधा ।
तान आपः प्रवहंतु पापं श्रद्धा गच्छामि सुकृतामुलोकं तत्पा० ॥
इंद्रः सुटीति सुहना पुनातु सोमः स्वस्त्या वरुणः सुनीत्या ।
यमो राजा प्रमृणाभिः पुनातु मा जातवेदामूर्ज्जयंत्या पुनातु ॥ २० ॥
पावमानीः स्वस्त्ययनीः सुदुघाहि घृतश्चुतः ।
ऋषिभिः संभृतो रसो ब्राह्मणेष्वमृतं हितं ॥
पावमानीर्दिशंतु न इमं लोकमथो अमुं ।
कामाः स्पर्द्धयंतु नो देवैर्देवी समाहिता ॥
येन देवाः पवित्रेणात्मानं पुनते सदा ।
तेन सहस्रधारेण पवमानः पुनातु मा ॥ प्राजापत्यं०
वित्रं शतोद्यामंहिरण्मयं ।
तेन ब्रह्मविदो वयं पूतं ब्रह्म पुनातु मा ॥
पावमानीः स्वस्त्ययनीर्याभिर्गच्छति नांदनं ।
पुण्यांश्च भक्षान्भक्षयत्यमृतत्वं च गच्छति ॥
पावमानी पितृं देवान्ध्यायेभ्यश्च सरस्वतीं ।
पितृंस्तस्योपतिष्ठेत क्षीरं सर्पिर्मधूदकं ॥ २१ ॥
ऋषयस्तपसस्तेपे सर्वे सर्वजिगीषमाः ।
तपसस्तपसोग्र्यं तु पावमानीर्ऋचो जपेत् ॥

Digitized by Google

पावमानं परं ब्रह्म ये पठंति मनीषिणः ।
सप्तजन्म भवेद्विप्रो धनाढ्यो वेदपारगः ।
दशोत्तराण्यृचां चैतत्पावमानीः शतानि षट् ।
एतज्जुह्वजपंश्चैव घोरं मृत्युभयं जयेत् ।
पावमानं परं ब्रह्म शुक्रज्योतिः सनातनं ।
ऋषींस्तस्योपतिष्ठेत क्षीरंसर्पिर्मधूदकम् ॥ २२ ॥

Khila XIX.

॥ खिलं ॥ १९ ॥ आ रात्रि पार्थिवं रजः पितुरप्रायि धामभिः ।
दिवः सदांसि बृहती वि तिष्ठस आ त्वेषं वर्त्तते तमः ।
येते रात्रि नृचक्षसो युक्तासो नवतिर्नव ।
अशीतिः संत्वष्टा उतो ते सप्तसप्ततिः ॥
रात्रीं प्रपद्ये जननीं सर्वभूतनिवेशनीं ।
भद्रां भगवतीं कृष्णां विश्वस्य जगतो निशां ॥
संवेशिनीं संयमिनीं ग्रहनक्षत्रमालिनीं ।
प्रपन्नो हं शिवां रात्रीं भद्रे पारमशीमहि ॥
दुर्गेषु विषमे घोरे संग्रामे रिपुसंकटे ।
अग्निचौरनिपाते च सर्वग्रहनिवारणे ॥
दुर्गेषु विषमेषु त्वं संग्रामेषु वनेषु च ।
नमस्कृत्वा प्रपद्यंते तेषां न्मो अभयं कुरु ॥
क्षीरेण स्नापिता दुर्गा चंदनेनानुलेपिता ।
बेल्वपत्रकृता माला नमो दुर्गे नमो नमः ॥
सर्वभूतपिशाचेभ्यः सर्वसर्पसरीसृपैः ।
देवेभ्यो मानुषेभ्यश्चोभयेभ्यो माभिरक्षतां ॥ १९ ॥
ऋग्वेदस्तु तया देवी काश्यपेन उदाहृता ।
जातवेदप्रभा गौरी जातवेदसे सुनवाम सोमं ॥
सुरासुरैर्द्विजवरैः पिशाचासुरराक्षसैः ।
अरातीभयमुत्पन्नमरातीयतोनिदहाति वेदः ॥

Digitized by Google

राजद्वारे पंथे घोरे संग्रामेषु च गौतमी ।
सर्वं रक्षतु दुरितं स नः पर्षदतिदुर्गाणि विश्वा ॥
महद्भये समुत्पन्ने स्मरंति च जपंति च ।
सर्वं तारयंते दुर्गान्नावेव सिंधुं दुरितात्यग्निः ॥
य इमं स्तवं दुर्गायाः पठंति च शृणोति च ।
त्रिषु लोकेषु विख्यातं त्रिषु लोकेषु पजितं ॥
अपुत्रो लभंते पुत्रान्धनहीनो धनं लभेत् ।
अचक्षुर्लभंते चक्षुर्बद्धो मुच्येत बंधनात् ॥
व्याधितो मुच्यंते रोगादारोगी श्रियमाप्नुयात् ।
सर्वकामित्वं ददाति नारायणि नमोस्तु ते कात्यायनि नमोस्तु ते ॥ १६ ॥

KHILA XX.

अर्वाचमिंद्रममुतो हवामहे यो गोजिद्धनजिदश्वजिद्यः ।
इमं नो यज्ञं विहवे जुषस्वास्य कुर्मो हरिवो मेदिनं त्वा ॥ १८ ॥
आयुष्यं वर्चस्यं रायस्पोषमौद्भिदं ।
इदं हिरण्यं वर्चस्वज्जैत्रायाविशतादिमं ॥
उच्चैर्वाजिपृतनाषाट्‌भासाहं धनंजयं ।
सर्वाः समग्र ऋद्धयो हिरण्येस्मिन्समाहिताः ॥
शुनमहं हिरण्ये स्वपितुर्मातेव जग्रभ ।
तेन मां सूर्यत्वचमकरं पूरुषु प्रियं ॥
सम्राजं च विराजं चाभिष्टिर्यातवे ध्रुवा ।
लक्ष्मी राष्ट्रस्य मा मुखे तयामामिंद्र सं सृज ॥
अग्नेः प्रयातं परि यद्धिरण्यममृतं यज्ञे अधि मर्त्येषु ।
य एनद्वेद सत्रिवेदमर्हति जरामृत्युर्भवति ये बिभर्त्ति ॥ १९ ॥
यद्वेद राजा वरुणो यदु देवी सरस्वती ।
इंद्रो यजंपुहा वेद तन्मे वर्चस्य आयुषे ॥
न तद्रक्षांसि न पिशाचास्तरंति देवानामोजः प्रथमं ह्ये ३ तत् । [दीर्घमायुः स
यो बिभर्त्ति दाक्षायणाहिरण्यं स देवेषु कृणुते दीर्घमायुः स मनुष्येषु कृणुते

यदाबध्नं दाक्षायणा हिरण्यं शतानीकाय सुमनस्यमाना ।
तन्न आबध्नामि शतशारदाया युष्मां जरदृष्टिर्यथासंन् ॥
घृतादुल्लुप्तं मधुमत्सुपर्णं धनंजयं धरुणं धारयिष्णु ।
ऋणक् स्वपत्नादधरांश्च कृण्वमा रोह मां महते सौभगाय ॥
प्रियं मां कुरु देवेषु प्रियं राजसमाकुरु ।
प्रियं विश्वेषु गोप्त्रेषु मयि धेहि रुचा रुचं ।
अग्निर्येन विराजति सूर्यो येन विराजति ।
विराड्येन विराजति तेनास्मान् ब्रह्मणस्पते विराज समिधा कुरु ॥ २० ॥

KHILA XXI.

हिमस्य त्वा जरायुणा शाले परि व्ययामासि ।
ऊतहृदो हि नो भुवोग्निर्ददातु भेषजं शीतहृदो हि नो भुवोग्निर्ददातु भेषजं ॥
अंतिकामग्निमंजनदूर्वाद्रः शिशुरागमत् ।
अजातपुत्रपक्षाया हृदयं मम दूयेत ॥
विपुलं वनं बह्वाकाशं चर जातवेदः कामाय ।
मांश्च रक्ष पुत्रांश्च शरणमुभौ तव ॥
पिंगाक्ष लोहितग्रीव कृष्णवर्ण नमोस्तु ते ।
अस्मान्द्विबर्हेस स्योनान् सागरस्योर्मयो यथा ॥
इंद्रः क्षत्रं ददातु वरुणस्त्वमभिषिंचतु ।
शत्रवस्ते निधनं यांतु जप त्वं ब्रह्मतेजसा ॥
कपिलजटिं सर्वभक्षं चाग्निं प्रत्यक्षदैवतं ।
वरुणं च वंशा ह्यग्नि मम पुत्रांश्च रक्षति ॥
यावदादित्यस्तपति यावद्भ्राजति चंद्रमाः ।
यावद्वातः प्रवायति तावज्जीव जया सह ॥
एकशफैर्हस्तिनोद्देशेन त्वं विपुले नं ।
पृथिवी त्वं भुंजत्येकछत्रेन दंडेन ॥
येन केन प्रकारेण नेहनाको न जीवति ।
यदेषामपकारेणा युज्जीवति स जीवति ॥ २५ ॥

Digitized by Google

Khila XXII.

मेधां मह्यमंगिरसो मेधां सप्त ऋषयो ददुः ।
मेधामिंद्रश्चाग्निश्च मेधां धाता दधातु मे ॥
मेधां मे वरुणो राजा मेधां देवी सरस्वती ।
मेधां मे अश्विनौ देवावाधत्तां पुष्करस्रजा ॥
या मेधा अप्सरसु गंधर्वेषु च यन्मम ।
दैवी या मानुषी मेधा सा मायाविंशतादिमां ।
यन्मे नोक्तं प्रद्रवतां शक्रे अन्यदनुव्रवे ।

निशामत्तं निशामहैम हिं व्रतं सह प्रियेण भूयासं ब्रह्मणा संगमेमहि ।

शरीरं मे विचक्षणं वाङ्मे मधुमद्दुहा ।
अदृतमहमसौ सूर्यो ब्रह्मणानीस्थः श्रुतं मे मा प्रहासीत् ॥

मेधां देवीं मनसा रेजमानां गंधर्वजुष्टां प्रति नो जुषस्व ।
मह्यं मेधां वद मह्यं श्रियं वद मेधावी भूयासमजिराजरिष्णुः ॥
सदसस्पतिमद्भुतं प्रियामिंद्रस्य काम्यं । सनिंमेधामयासिषं ॥
यां मेधां देवगणाः पितरश्चोपासते ।
तयामामद्य मेधयामें मेधाविंनं कुरु ॥
मेधाव्य१हं समनाः सुप्रतीकः श्रद्धामयाः सत्यमुपः सुशेवः ।
महायशा धारयिष्णुः प्रविक्ता भूयासमर्ये स्वधयां प्रयोगे ॥ १० ॥

Khila XXV.

इति दशमं मडंलं ॥ ९६ ॥ ॥ अथ महाम्नायः । ॐ
संज्ञानमुशनावदत्संज्ञानं वरुणोवदत् ।

संज्ञानमिंद्रश्चाग्निश्च संज्ञानं सवितावदत् ॥
संज्ञानं नस्वेभ्यः संज्ञानमरणेभ्यः ।
संज्ञानमश्विना युवमिहास्मासु नियंछतां ॥

यत्कक्षीवां संवननं पुत्रो अंगिरसामवे ।

तेन नोद्य विश्वे देवाः संप्रियां समजीजनन् ॥
सं वो मनांसि जानतां समाकूतीर्मनामसि ।
असौ यो विमना जनस्तं समावर्त्तयामसि ॥

तच्छंयोरावृणीमहे गातुं यज्ञाय गातुं यज्ञपतये दैवी' स्वस्तिरस्तु नः स्वस्तिर्मा-
नुषेभ्यः ।

ऊर्ध्वं जिगातु भेषजं शन्नो' अस्तु द्विपदे शं चतुष्पदे ॥ ५७ ॥

नैर्हस्त्येसेना दरणं परिवर्त्मे' तु यद्धविः ।

तेनामित्राणां व्याहून्हविषांशोषयामसि ॥

परिवर्त्मान्येषामिंद्रः पूषा चं सस्रुतः ।

तेषां वो अमिदंग्धानाममिमूल्हानामिंद्रो हंतु वरं वरं ॥

ऐषु नह्यवृषाजिनं हरिणस्य धियं यथा ।

परांअमित्राऐषत्वर्वाचीगौदुपेजंतु ॥ ५८ ॥

प्राध्वराणां पतेवसो होतर्वरेण्यक्रतो ।

तुभ्यं गायत्रमृद्यतो गोकामोअन्नकामः पूजाकामउतकश्यपः ॥

भूतं भविष्यत्प्रस्तौति महब्रह्मैकमक्षरं ।

बहुब्रह्मैकमक्षरं ॥

यदक्षरं भूतकृतो विश्वेदेवाउपासते ।

महऋषिमस्य गोप्तारं जमदग्निमकुर्वत ॥

जमदग्निराप्यायते छंदोभिश्चतुरुत्तरैः ।

राज्ञः सोमस्य भक्षेण ब्रह्मणा वीर्यातो शिवानः प्रदिशो दिशः सन्यास्मा
प्रदिशो दिशः ॥ ५९ ॥

अजोयत्तेजो ददृशे शुक्रंज्योतिः पुरोगुहा ।

तदृषिः कश्यपस्तौति सत्यं ब्रह्मचराचरं ध्रुवं ब्रह्म चराचरं ॥

त्र्यायुषं जमदग्नेः कश्यपस्य त्र्यायुषमगस्त्यस्य त्र्यायुषं ।

यद्देवानां त्र्यायुषं तन्मे अस्तु त्र्यायुषं ॥

तच्छंयोरावृणीमहे गातुं यज्ञाय गातुं यज्ञपतये दैवीः स्वस्तिरस्तु नः
स्वस्तिर्मानुषेभ्यः ।

ऊर्ध्वं जिगातु भेषजं शंनो० ॥ ६० ॥

विदामघवन्विदागातु मनुंशंसिषोदिशः ।

शिक्षा शचीनां पतेपूर्वीणां पुरूवसो ॥

आभिष्टिमभिष्टिभिः प्रचेतनप्रचेतया इंद्रद्युम्नायन इष एवाहि शक्रः ।
रायेवाजायवज्रिवः शविष्ठवज्रि नूंजसे मंहिष्ठ वज्रिन्नृजसे आयाहि पिबमत्स्व ॥
विदारायै सुवीर्यं भुवो वाजानां पतिर्वशाँ अनु ।
मंहिष्ठ वज्रिन्नृंजसे यः शविष्टः शूराणां ॥
यो मंहिष्ठो मघोनां चिकित्वाँ अभि नो नय ।
इंद्रोविदे तमुस्तुषे वशीहि शक्रः ॥ ६१ ॥
तम्तुनेये हवामहे जेतारमपराजितं ।
स नः पर्षदति द्विषः । क्रतुंच्छंदऋतं बृहत् ॥
इंद्रं धनस्य सातये हवामहे जेतारमपराजितं ।
स नः पर्षदतिद्विषः सनः पर्षदति स्रिधः ॥
पूर्वस्य यत्ते आद्रिवः सुम्न आधेहि नो वसो ।
पूर्दि शविष्ठ शश्वत ईशेहि शक्रः ॥ ६२ ॥
नूनं तं नव्यं सन्यसे प्रभोजनस्य वृत्रहन् ॥
समन्येषु ब्रवावहे शूरो यो गोषु गच्छति सखासु शेवो अद्वयाः ॥
एवाह्येश्व ॥ एवाह्यग्ने ॥ एवाहं । इं । एवाहिं पूजन् । एवाहि देवाः ।
एवाहि शक्रो वशीहि शक्रो वशाँ अनु आयामन्यां यमन्यव उपो मन्याय मन्येवं ।
उपोहि विश्वथं । आभिर्हवेद्धः । विदाम मघवन्दिदो ॥ ६३ ॥
नमो ब्रह्मणे नमोस्त्वग्नये नमः पृथिव्यै नम ऊषधिभ्यः ।
नमो वाचे नमो वाचस्पतये नमो विष्णवे महते करोमि ॥ ६४ ॥
इति चतुःषष्ठितमोध्यायः ॥

THE SÂHITYA KAUMUDÎ BY SRÎ-VIDYÂBHÛSHANA.

साहित्यकौमुदी सटीका मू०—श्रीविद्याभूषणः.

श्रीश्यामसुंदरो जयति ॥

टी. आ. प्रणम्य कृष्णं सर्वेशं श्रीवत्साद्युक्तिसंश्रयात् ।
व्याख्यायतेतिसंक्षेपात् सेयं साहित्यकौमुदी ॥ १ ॥
सद्भिः पद्यैः कारिका भारतीर्यैः शुद्धिं निन्ये तुच्छपद्यैरनच्छाः ।
साहित्यांभोजन्मसच्चंचरीकः सोयं विद्याभूषणोस्मान् पुनीताम् ॥ २ ॥

काव्यरसास्वादनाय वह्निपुराणादिदृष्टां साहित्यप्रक्रियां भरतः संक्षिप्ताभिः कारिकाभिर्निबबंध ता व्याचिख्यासुर्वृत्तिकृन्मंगलमाचरति कारुण्यादिति ।

यस्य कारुण्याद्व्रजपतिर्निर्धूताखिलवृजिनः सन्नाशु परं प्रमोदं भेजे तमित्यनुषंगः अत्र मुरारिश्चैतन्यस्तृतीयश्चेति त्रयोर्थाः प्रतिपाद्यंते तेष्वाद्यो ग्रंथकर्त्तुः परमप्रेष्टगुरुः श्रीमद्रसिकानंदापराख्यः तत्पक्षे जगपतिर्गोपालदासनामा कविराजः वृजिनं पशुस्वभावः प्रमोदं सत्सेवाजनितमानंदं चैतन्या साकृतिर्यस्य तं चैतन्यदेवसेवनसमर्पितशरीरमित्यर्थः अजितं बौद्धम्लेछादिभिः । जितं वशीकृतं स्वीयैर्भक्तैः । मधुरिमा निजो भागवतो वा अथ द्वितीयपक्षे चैतन्याख्याकृतिर्यस्य तं महाप्रभुमित्यर्थः मुरारिं सत्प्रकाशरूपं भक्तिप्रदानेन संसृतिरूपकुत्सानिवर्त्तकमिति वा गजपतिः प्रतापरुद्रः उत्कलाधिपतिः । वृजिनं राजसत्वं प्रमोदं प्रेमाणं अजितं विषयैः । अत्र प्रथमोर्थो वाच्यः प्रकरणवैशिष्टयात् द्वितीयस्तृतीयश्च व्यंग्य एव गुरुविषया रतिश्च । अभिधामूलध्वनिरयं भगवत्पक्षेपि पद्यमिदं योजयितुं शक्यम् ॥ १ ॥

मू० आ० कारुण्याद्व्रजपतिराशु यस्य भेजे
निर्धूताखिलवृजिनः परं प्रमोदम् ।
चैतन्याकृतिमजितं जितं स्वभक्तै-
स्तं वंदे मधुमसागरं मुरारिम् ॥ १ ॥
सूत्राणां भरतमुनीशवर्णितानां
वृत्तीनां मितवपुषां कृतौ ममास्याम् ।
लक्ष्याणां हरिगुणशालिनां च सत्वात्
कुर्वंतु प्रगुणधियो बतावधानम् ॥ २ ॥

टी० स्वप्रवृत्तेः साफल्यमाह । सूत्राणामिति ।
क्वचिद्भरतसूत्राणि संति नच संक्षिप्ता वृत्तयो नापि भगवद्विषयाण्युदाहरणानि क्वचिद्भरतसूत्राण्येव न संति क्वचित्तु तानि त्रीण्यपि न । अस्यां मम कृतौ साहित्यकौमुद्यां तु त्रीण्यपि तानि संतीति सुधियां प्रवृत्तिर्भवे-

Digitized by Google

देवेत्यर्थः । अत्रत्यानि पद्यानि श्रीशुकस्य श्रीरूपकर्णपूरकृष्णकादिम-
- - श्च वचांसि प्रायः संगृहीतानि समाहर्त्तुस्तु क्वचित् क्वचिदेव कति-
चिदेवेति बोध्यम् ॥ २ ॥

च० मू० विस्मापकदामोदरलीलोवतु नः स गोविंदः ॥

इति साहित्यकौमुद्यां परिशिष्टालंकारनिरूपणो नामैकादशः परिछेदः ॥
समाप्तोयं ग्रंथः ॥

च. टी० साहित्यकौमुदीव्याख्यां श्रीकृष्णानंदिनीमिमाम् ।
कलयंतु कृपावंतः संतः कौतूहलाकुलाः ॥

इति साहित्यकौमुदीटीकायां श्रीकृष्णानंदिन्यामेकादशः परिच्छेदः ॥

THE ŚÂNKHÂYANASÛTRAPADDHATI.

शांखायनसूत्रपद्धतिः.

आ० आसीद्गुर्जरमण्डले शिवपुरी काशी यथाशीविषो-
द्रूशेषेण विनिर्मिता गिरिसुतानन्दार्थमन्वर्थिनी ।
विद्वन्मण्डलमण्डिताखिलमही या पाटनाद्याभिधा
तस्यां वेदविचारभेदचतुरश्चण्डांशुनामा द्विजः ॥ १ ॥
सम्राड्भूसुरभूषणं समभवत्तस्यात्मजो वामनो
विद्यासागरपारगस्त्रिभुवनप्रख्यातसत्कीर्त्तनः ।
यः पञ्चाधिकषष्टिहायनयुतोप्यागत्य देशान्तरा-
द्दृष्ट्वा इष्टवशादभीष्टजनताविष्टं विनष्टं कुलम् ॥ २ ॥
कष्टाकृष्टमना विदर्भनगरे दृष्ट्वा विशिष्टं कुलं
स्वाभीष्टामुदवाह संततिपथं द्रष्टुं पुनः कन्यकाम् ।
आदित्यप्रमुखा बभूवुरचिरात्तस्यात्मजाः संशये
ख्याता वैदिककर्मममर्मकुशलाः साक्षान्मुनीन्द्रा इव ॥ ३ ॥
आदित्यस्य सुतो जनार्दन इति ख्यातो वरिष्ठो गुणै-
र्यस्यास्ये विललास वेदविहिता विद्याऽनवद्याऽखिला ।
तारुण्यावधिधर्मकर्मनिरतस्तस्योच्यते किं मया
यस्याग्रायतने समार्द्धमवसद्रामः स्वयं भार्गवः ॥ ४ ॥
किं च श्रीभृगुनंदनो निजमुखांभोजेन यस्यादिश-
द्विद्यामात्मनि गूढतत्वमननप्रख्यापिनीमात्मवित् ।
अब्दार्धेथ गते प्रयाणसमये रामेण यः सत्कृतः
स्वाभीष्टं वरमादिशेति वचसा वव्रे वरांस्त्रीन् रहः ॥ ५ ॥

मार्गेंते यमकिंकरेतिबहुले ऽक्षेमंकरे शंकरं
वीक्षेऽहं तव देवदेव परमं वेदांतवेद्यंमहः ।
मद्वंशेऽविचलां स्ववेदसहितां विद्यामनिंद्यां तथा
याचेहं भवतो नतो मम कुले वेदीममेद्यां पुनः ॥ ६ ॥
जज्ञे तस्य जनार्दनस्य तनयः श्रीनीलकंठाभिधो
येनार्येण तिलंगदेशवसतौ विप्राक्रमं दुःक्रमं ।
पूर्णे तूर्णमधीत्य वेदविदुषा पश्चात् महीमंडले
ऽखंडेपि क्रमशः क्रमो निजगदे मेधाविषु ब्रह्मसु ॥ ७॥
तस्यासीत्तनयोऽविगीतविनयो भानुः कृशानूपमो
यो विप्रान् श्रुतिकर्ममर्मजलधौ मग्नानपारे भृशं ।
उद्धर्तुं विदधे श्रुतिस्मृतिरहस्यार्थं पुमर्थप्रदं
यश्चांते शिवभक्तिरक्तिवशतो मव्क्याविमुक्तं ययौ ॥ ८ ॥
जज्ञे तस्मात्सहजविलसद्वाग्विलासोर्मिसिंधु-
निष्ठोऽनिष्ठीकृतमुनिवसिष्ठादिशिष्टप्रतिष्ठः ।
ये मंत्राणां फलमविकलं प्राप पाठार्थबोधा-
चारत्यागैः स दिशतु जगन्नाथनामा मतिं मे ॥ ९ ॥
सूनुस्तस्य सपक्षलक्षकुमुदानंदाय मंदाकिनी
नीरस्पर्शविधूतकायकलुषो जातो विधुस्पर्द्धनः ।
नाम्ना श्रीपतिरित्यसावभिहितः पित्रा तथापि क्षपा-
नाथस्याविकले कलंकरहिते सादृश्यमस्मिन्मुधा ॥ १० ॥
यद्वक्त्रांबुरुहांगणक्षितितले वाणी नरीनृत्यति
श्रुत्यर्थानुगहावभावरचना चातुर्यलीलावती ।
यच्चेतो यदुनंदनांबुजपदद्वंद्वे द्विरेफायते
तस्य श्रीपतिशर्मणो विजयतामाकल्पमघ्र्या तनूः ॥ ११ ॥
विष्णुना तत्तनूजेन यथामतिविनिर्मिता ।
शांखायनस्य सूत्रस्य पद्धतिः सौमिके क्रतौ ॥

THE SUDARŚANASAMHITÂ.

सुदर्शनसंहिता.

आ० श्रीमहागणपतये नमः । रामाय नमः ।
यो वर्णैरिज्यते नित्यं कर्मभिश्चोदितैर्निजैः ।
तेभ्योपवर्गदो यश्च तन्नमाम्यद्भुतं हरिम् ॥ १ ॥
आपस्तम्बमुनिं वन्दे मन्दधीहितकाम्यया ।

योनुष्ठेयपदार्थानां क्रमकल्पमकल्पयत् ॥ २ ॥
यत्कृतं वेदवद्भाष्यमाद्रियन्ते विपश्चितः ।
स कपर्दी चिरं जीयाद्वेदवेदार्थतत्त्ववित् ॥ ३ ॥
सुदर्शनार्यः कुरुते गृह्यतात्पर्यदर्शनम् ।
केवलं वैदिकश्रद्धाप्रेरितो मन्दधीरपि ॥ ४ ॥
अथ कर्माण्याचारादीनि गृह्यन्ते ।

अथशब्द आनन्तर्यार्थः । तदर्थं पूर्ववृत्तमुच्यते ।

इहहि यज्ञा विंशतिभेदाः । तत्र सप्त पाकयज्ञाः । औपासनहोमो वैश्वदेवं पार्वणमष्टका मासिश्राद्धं सर्पबलिरीशानबलिरिति सप्त हविर्यज्ञसंस्थाः अग्निहोत्रं दर्शपौर्णमासावाग्रयणं चातुर्मास्यानि निरूढपशुबन्धः सौत्रामणीपिंडपितृयज्ञादयो हविर्होमा इति । सप्त च सोमसंस्थाः । अग्निष्टोत्यग्निष्टोम उक्थः षोडशीवाजपेयोतिरात्रोप्तोर्याम इति एते च नित्याः । नियतप्रदोषादिकालीनजीवनादिनिमित्तका इत्यर्थः । कुत एते नित्याः ।

च० मृत्योरन्तर्धानभूतं अश्मानं दक्षिणतो निदधाति । एतच्च तन्त्रशेषान्ते क्त्वाप्रत्ययबलात् केचिन्निदधाति प्रतिष्ठापयति । परिधिविधानाच्च तस्याश्मनः प्रच्यावनं न कर्तव्यमिति । दधातीति द्विरुक्तिः प्रश्नसूचनार्था ॥ २३ ॥

इत्थं सुदर्शनार्येण गृह्यतात्पर्यदर्शनं ।
कृतं भाष्यानुसारेण यथामति यथाश्रुतम् ॥
अत्रानुक्तं दुरुक्तं वा मतेर्ग्राह्याच्छ्रुतस्य वा ।
सन्मार्गप्रवणाः सन्तः क्षन्तुमर्हंति पण्डिताः ॥
इति सुदर्शनार्यकृतौ गृह्यतात्पर्यदर्शनेऽष्टमः पटलः समाप्तः

THE NÎTIMANJARÎ OF DYÂDVIVEDA.

नीतिमंजरी सटीका.

श्रीगणेशाय नमः ।

आ० दिवाकरं प्रणम्यादौ मुकुन्दं च द्विवेदिनम् ।
वेदवेदांगतत्त्वज्ञं स्मृतिज्ञं दीक्षितं प्रभुं ॥ १ ॥
तस्य नप्ता युवा यज्वा युवराजो हि बुद्धिमान् ।
एकादशप्रकारैस्तु संहितापाठतत्परः ॥ २ ॥
वसंश्च श्रीमदानन्दे सुरभूसुरमंडिते ।
तेनेयं रचिता यस्मात्तन्नाम युवदीपिका ॥ ३ ॥
विलोक्य संहितामध्ये इतिहासान् पुरातनान् ।
कृता वै धर्मसंयुक्ता श्लोकैर्बद्धा सुबुद्धिदा ॥ ४ ॥

Digitized by Google

अध्येया चार्थदा विप्रैर्धर्मिष्ठैः सत्यवादिभिः ।
अल्पज्ञेन कृता यस्माच्छोधनीयोरुबुद्धिभिः ॥ ५ ॥
ऋज्वर्था इमे श्लोकाः तथाप्युच्यते दिवाकरं प्रणम्येति ।

च० वेददृष्टांतरूपेयं द्याद्विवेदकृता शुभा ।
नीतिधर्मपरा रम्या सेतिहासकथात्मिका ॥
सत्रकृद्धयमिचित् साम्राट् सभाप्यां योऽकरोदिमाम् ।
ऋचामर्थप्रकाशाय यज्ञबुद्धिविवृद्धये ॥
विना विधिं केशवमीश्वरं वा न विद्यते वेदकृतौ बुधोऽन्यः ।
- - - - चिंत्य शोध्यं वक्तुं क्षमो वा न यतोऽल्पबुद्धिः ॥
बिंदुशिवैकेनमिते संवत्यंबुधिवत्सरे ।
माघशुक्लादावकरोद्या - - - - तिथाविमां
इति श्रीमद्याद्विवेदकृते नीतिमंजर्याख्ये भाष्येऽष्टमाऽष्टकः समाप्तः ॥

THE PADÂRTHÂDARŚA.

पदार्थादर्शः.

आ० श्री गुरुचरणकमलेभ्यो नमः । श्रीवरदमूर्तिर्जयति ।
कातीयं कल्पसूत्रं च हौत्रं कातीयमेव च ।
अनयोः कर्कभाष्यं च संप्रदायादिनां नयान् ॥ १ ॥
एतान् विलोक्य यत्नेन शिवं साम्बं प्रणम्य च ।
पदार्थादर्शसंज्ञं तु ग्रंथं कुर्वे स्वभक्तितः ॥ २ ॥

च० इति पदार्थादर्शे ऐष्टिकानि चातुर्मास्यानि समाप्तानि ।

THE ŚRÎKṚISHṆABHAKTICHANDRIKÂ BY ANANTADEVA.

श्रीकृष्णभक्तिचन्द्रिकानाटकम्-अनंतदेवः.

आ० कोपि स गोपकुमारः स्फुरति समाजे व्रजस्त्रीणां ।
नवजलधर इव मध्ये तडितां परितः स्फुरंतीनां ॥ १ ॥

अपिच ।

प्रत्येकं तनुरोमसुश्रितजगज्जालाय गोष्ठेशितु-
र्बालाय प्रविनाशितातिविपुलव्यालाय वृंदावने ।
गोपालाय महीभराक्षितिभृतां कालाय पद्मस्फुरन्-
मालाय स्फुटपीतदावदहनज्वालाय नित्यं नमः ॥

Digitized by Google

नांद्यंते सूत्रधारः पुरतः पंडितमंडलीमाखंडलसभामिव विलोकनचटुलसहस्र-नयनावलीमवलोक्य

च० इति श्रीमहापदेवसूनुना अनंतदेवेन कृतं श्रीकृष्णभक्तिचंद्रिकाभिधानं नाम नाटकं समाप्तं.

MAHÂBHÂSHYAṬIPPAṆAM.

पातञ्जलमहाभाष्यटिप्पणम्—नृसिंहः.

आ० श्रीगणेशाय नमः नलोप आर्धधातुके आर्धधातुक इति श्रुतत्वाल्लोपस्य विशेषणेन गुणवृद्ध्योरश्रुतत्वाल्लोपेन पौर्वापर्याभावान्नेयं परसप्तमी किंतु निमित्तसप्तमी.

च० महीयेते इति पूजां प्राप्नुत इत्यर्थः कंड्वादियङंतोयं

स्वस्तिश्रीमुनिराजकुत्सइति यः ख्यातोभवद्भूतले

तस्याप्यंशवमुस्तदीयजनिते प्रादुर्भवत् श्रीमुनिः।

ग्रावोच्चाभकरः समीरसवितादीनांगिरास्तंभतः

शक्रं गंधयितुं क्षमोभवदिहांबाचार्यनामा सुधीः ॥ १ ॥

तद्वंशे रघुनाथराउलसुतः श्रीजीवदेवोभव-

त्तस्यासीन्नरसिंहराउलबुधस्तस्य कृतौ बोधके ॥

नानाशास्त्रविचारसारचतुरे सत्तर्कपूर्णे महा-

भाष्यस्याखिलगूढभावविवृतौ श्रीसूक्तिरत्नाकरे ॥ २ ॥

अध्यायाद्यपादपारेण द्वितीयं पूर्णमाह्निकं ।

विचारयंतु सदसन्निर्मत्सरतया बुधाः ॥ ३ ॥

इति श्रीमन्मंडलीकपुरस्थविद्वन्मंडल्प --- पल -- त नास्तिक श्रीमदंबरराजभट्टाचार्यवंशावतंसराउलजीवासुतराउलनृसिंहकृतौ नृसिंहसूक्तिरत्नाकरे महाभाष्यटिप्पणे द्वितीयमाह्निकं ॥

THE SMṚITIRATNÂKARA BY ŚRÎ-VENKAṬANÂTHA.

स्मृतिरत्नाकरः—श्रीवेंकटनाथः.

आ० श्रीमान्वेंकटनाथार्यः कवितार्किककेसरी ।

वेदांताचार्यवर्यो मे संनिधत्तां सदा हृदि ॥ १ ॥

च० ग्रंथैर्युतं षष्टिशतैश्च शिष्टाचाराकरं शीलयत प्रबंधम् ।

सरस्वतीवल्लभसौरिपौत्रः श्रीरंगनाथस्य सुतः सुशीलः ॥

श्रीवेंकटेशो हरितार्क इत्थं प्राहाह्निकं वैदिकसार्वभौमः ८९२५ इति हारीतकुलतिलकस्य सरस्वतीवल्लभपौत्रस्य श्रीरंगनाथार्यपुत्रस्य वैदिकसार्वभौमापरनामधेयस्य श्रीवेंकटनाथस्य कृतिषु स्मृतिरत्नाकरो नाम स्मृतिसंग्रहः समाप्तः

Digitized by Google

भुक्त्वा समापितश्चायं स्मृतिरत्नाकरो मया ।
सहस्रसप्तप्रमितः किंचिदूनं न संशयः ॥

THE SMṚITISUDHÂKARA BY ŚANKARA.

स्मृतिसुधाकरः—शंकरः.

आ॰ – – शिवाभ्यां
संसारतिमिरछेदि सत्परिछेदगोचरं ।
आविरास्तां मनसि मे महसि खगगोचरे ॥ १ ॥

च॰ यत्रैव क्षितिपालकल्पतरवस्तत्पारिजाताह्वयाः
प्रोन्मीलत्प्रतिपक्षरक्षणपराः सप्तैव रत्नाकराः ।
श्रीमच्छंकरसत्कवेर्मधुमतीगर्भोद्भवस्याद्भुत-
स्तस्मिन् कीर्तिसुधाकरोयमुदयादाचंद्रतारं पुनः ॥

इति श्रीमहोपाध्यायश्रीशुचिकरात्मजमहोपाध्यायश्रीसुधाकरात्मजमहोपाध्याय-यश्रीशंकरविरचितः स्मृतिसुधाकराख्यः संवत्सरकृत्यनिबंधः संपूर्णः ॥

THE VEGARÂJASAMHITÂ.

वेगराजसंहिता.

च॰ पद्धत्युद्गतभावतो विदधते प्रत्यूहतूलाहर्ति
रंध्रेषुवाणशशिसंयुतवत्सरेस्मिन् श्रीविक्रमेन्द्रनृपतेर्गणिते मिते च
श्रीमत्सिकंदरनृपे किल भुज्यमान्ये राज्ये च वेगनृपतिर्विदधन्निबंधं
समाप्तश्चायं ग्रंथः

THE VYÂSASIDDHÂNTA.

व्याससिद्धांतः.

आ॰ भवं नारायणं साक्षात्प्रणिपत्य कृतांजलिः ।
भक्त्या परमयाभ्यर्च्य पप्रछेदमृषिस्तदा ॥ १ ॥
भगवन् किं प्रमाणा भूः किं मस्थाना किमाश्रया ।
किं विभागा कथं चात्र सप्तपातालभूमयः ॥ २ ॥
श्रीव्यास उवाच । श्रुणुष्वैकमना भूत्वा गुह्यमध्यात्मसंज्ञकं ।
प्रवक्ष्यामि सुभक्तान्नो नादेयं विद्यते मम ॥ ३ ॥

च॰ छायां संसाधयेत्प्रोक्तां कालसाधनमुत्तमं २१ इति श्रीव्यासकृतौ धर्मशास्त्रे व्यासस्मृतौ वेदांगज्योतिःशास्त्रे व्याससिद्धान्ते गोलाध्यायश्चतुर्थः इति व्याससिद्धांतः समाप्तः

Digitized by Google

SANDHYÂMANTRAVYÂKHYÂNAM BY BHAṬṬOJIDÍKSHITA.

सन्ध्यामन्त्रव्याख्यानम्—भट्टोजिदीक्षितः ।

आ० श्रीगेणशाय नमः

आचम्य प्राणानायम्य प्रातः संध्यामुपासिष्ये इति संकल्प आपोहीति तिसृभिर्मार्जनं कुर्यात् तासामयमर्थः हे आपः उदकाधिष्ठात्र्यो देवताः अभिमानिव्यपदेशस्त्वित्युत्तरमीमांसान्यायात् हिं यस्मात्कारणात् यूयम् मयोभुवः मयः सुखं भवंति भावयंति ताः मयः शब्दो वैदिकनिघंटे । सुखनामसु पठितः·········

च० । तव प्रियासः प्रिया आज्जसेरसुगिति जसोसुगागमः स्याम भवेम ।

इति श्रीभट्टोजिदीक्षितविरचितं संध्यामंत्रव्याख्यानं समाप्तम् ॥

THE KÂVYAPRAKÂŚASANKETA.

काव्यप्रकाशसंकेतः

आ० श्रीगणेशाय नमः ॥

वाचो यदीया निगदन्ति वेदान् ब्रह्मेति यस्याद्वयमामनन्ति ।
यं योगिभिर्दुर्गममाहुरार्यास्तं शर्मणेहं शिरसाभिवन्दे ॥ १ ॥ ·········

अपरतन्त्रामित्युक्ते यथा परमाण्वादिपारतन्त्र्यनिरासस्तथा कविपारतन्त्र्यनिरासोपि भारत्याः स्यादित्यन्यशब्दोपादानं कवेरन्यस्य परमाण्वदिरधीना न भवति कवेस्त्वधीनैवेत्यर्थः ।·········

इतिश्रीमद्राजानकामल्ल[लक] मम्मटरुचकविरचिते निजग्रन्थकाव्यप्रकाशसंकेते प्रथम उल्लासः ॥ १ ॥

च० ॥ इतीति । विदुषां ध्वनिकृत्प्रभृतीनां य एष मार्गः स्वसिद्धान्तस्तत्तद्ग्रन्थगतत्वेन पृथक्पृथगवस्थितोप्येकरूपतया प्रतिभाति तत्र संघटनैव निमित्तम् । विवाक्षितस्य सुखावबोधायैकत्रसंग्रहणं सा संघटना तद्वशादेवैकात्मतयैव प्रतिभासात् । एतेन महामतीनां प्रसरणहेतुरेषग्रन्थो ग्रन्थकृतानेन कथमप्यसमाप्तत्वादपरेणच पूरितावशेषत्वाद्द्विखण्डोप्यखण्डतया यदवभासते तत्र संघटनैव साध्वी हेतुः नहि सुघटितस्य संधिबन्धः कदाचिल्लक्ष्यते इत्यर्थः शक्त्या ध्वन्यते ॥

इति काव्यप्रकाशसंकेते दशम उल्लासः ।१०। समाप्तश्चायं काव्यप्रकाशसंकेतः । कृती राजानकमम्मटालकरुचकानाम् । शुभम् ।

Digitized by Google

JAYARÂMA'S COMMENTARY ON THE KÂVYA-PRAKÂŚA.

॥ काव्यप्रकाशटीका तिलकनाम्नी—जयरामः ॥

आ० ॐ नमो विश्वेश्वराय ॥

श्रीजयरामः सुकृती नत्वा शंभोः पदाम्भोजम् ।
काव्यप्रकाशटीकां तनुते विद्वद्विनोदाय ॥ १ ॥

समीहितकार्यारम्भे कार्येशिष्टाचारपरंपरायातमंगलं ....
वृत्तिकृदपि तन्निबद्धश्लोकं व्याख्यातुमवतारयति ॥ ग्रन्थेति ॥

ग्रन्थकृत् कारिकाकर्ता भरतमुनिः वृत्तिकारस्तु मम्मटभट्टः । न चैवं मालोपमायाः पूर्वं वृत्तिकृतैव लक्षितत्वात् कारिकाकृता पश्चात् माला तु पूर्ववदिति कारिकाशेषेण मालोपमासाम्येन मालारूपकाभिधानं विरुद्धयेतेतिवाच्यं त्रिग्लोपे च समासगेति कारिकाख्यानुक्तसमुच्चायकचकारलब्धाया मालोपमाया वृत्तिकृतादर्शितायाः साम्येन मालारूपकस्य कारिकाकृताभिधानात् । एवं सति तत्रैव मालोपमा न लक्षितेति वृत्तिकारोक्तिर्विरुध्येतेतिचेन्न चकारेण लक्षितत्वेपि विशिष्य न लक्षितेति तदर्थात् । वस्तुतस्तु अभेद एव तयोर्ग्रन्थकृदित्यादिना निर्देशस्तु धीरोदात्तत्वस्य संगोपनाय । कारिकाणां भरतसंहितायां कासांचिद्दर्शनं न दोषाय प्रामाण्यज्ञापनार्थं क्वचित्तासां लिखनादत एव कारणान्यथ कार्याणीति कारिकामुक्त्वा क्रिया इत्यादिभरतसूत्रं वक्तीति तु युक्तं । परामृशति स्तौति । ....धावकनामा कविः स्वकृतां रत्नावलीं

च० प्रतिपदमुपनीयाज्ञातपूर्वं निगर्वं व्यरचि तिलकमेतच्चारु काव्यप्रकाशे ।
मणिविशदसुवर्णं युक्तियुक्तावदातं रमयतु पदपद्मासंगि वाग्देवतायाः ॥१॥
मणिवद्विशदसुवर्णं तिलकं कृतमत्र युक्तिमुक्ताभिः ।
मूर्ध्ना ये परिदधते भवभूषणतां व्रजन्ति ते धन्याः ॥ २ ॥
बुधश्रीजयरामेण रामेणेव महोदधौ ।
अलंकाराम्बुधौ सेतुः संचरन्तु बुधाः सुखम् ॥ ३ ॥
अलंकारनिबन्धोयं रचितो न्यायविस्तरैः ।
न्यायालंकारनिपुणैः कृपया परिगृह्यताम् ॥ ४ ॥

इति महामहोपाध्यायश्रीजयरामाचार्यपञ्चाननभट्टाचार्यरचितं काव्यप्रकाशतिलकं पूर्णम् ।

Digitized by Google

VAIDYANÂTHA'S COMMENTARY ON THE KÂVYAPRAKÂSA.

॥ काव्यप्रकाशटीका । उदाहरणचन्द्रिका—वैद्यनाथः ॥

आ० श्रीगणेशाय नमः ॥

निजभक्तधुरीणस्य गिरं कर्तुं गरीयसीम् ।
स्तम्भादाविष्कृताकारं नमामि कुलदैवतम् ॥ १ ॥
गङ्गोद्भासितमौलिश्चन्द्रकलाललितशेखरः सततम् ।
अङ्गीकृतगलगरलो जयति जयन्तीपतिर्जगति ॥ २ ॥
यत्पादाम्बुरुहद्वन्द्वमिलिन्दीकृतमानसाः ।
भक्ता भवन्ति सिद्धीनां सदनं तामुमां भजे ॥ ३ ॥
उत्तुङ्गकुम्भयुगसान्द्रविलिप्तचारुसिन्दूरपूररुचिराय गजाननाय ।
दूरानताखिलसुपर्वकिरीटरत्ननीराजिताङ्घ्रियुगलाय सदा नतोस्मि ॥ ४ ॥
आधाय हृदि वाग्देवीचरणाम्बुजमादरात् ।
कुर्वे प्रकाशसंबद्धामुदाहरणचन्द्रिकाम् ॥ ५ ॥
चिरन्तनकृता व्याख्या[ः] समालोच्य यथामति ।
रचिता वैद्यनाथेन रामचन्द्रात्मजन्मना ॥ ६ ॥
कृतिरेषा कृपावद्भिः साधुभिर्ध्वनिपण्डितैः ।
गुणदोषविभागज्ञैर्निपुणं परिशोध्यताम् ॥ ७ ॥

स्वाधीनपतिका काचिदसकृदुपभुक्तेष्वपि वरोपकरणादिषूत्कण्ठोत्पत्त्या तेषामत्यन्तोपादेयतां सूचयन्ती सखीमाह ॥ यः कौमारेति ॥

च०

इति श्रीमत्पदवाक्यप्रमाणाभिज्ञधर्मशास्त्रपारावारीणतत्सद्विट्ठलभट्टात्मजश्रीरामभट्टसूरिसूनुना वैद्यनाथेन रचितायां काव्यप्रकाशोदाहणविवृतावुदाहरणचन्द्रिकाव्याख्यायां दशम उल्लासः संपूर्णः

THE COMMENTARY ON THE KÂVAYPRAKÂSA CALLED VISTÂRIKÂ.

॥ काव्यप्रकाशटीका—विस्तारिका परमानन्दचक्रवर्त्ती ॥

श्रीगणेशाय नमः

प्रियायाः पद्मायाः प्रणयकुपितायाः स्तुतिपरः
प्रसादं निर्मित्सुर्जलधिजनिवाणीपरिवृढः ।
परस्याः कौटिल्यात्कटुनि वचसि मोघति ततः
प्रदीप्तायां तस्यां जयति विनमद्वक्त्रकमलः ॥ १ ॥

कार्यो कदर्यैरिव नो भवद्भिर्नवेति हेला कृतिनः कृतौ नः ।
निवारितान्तःकलुषः किशोरतां दधत्कलाभृन्न पुनः पुरातनः ॥ २ ॥
न्यायाचार्यमनङ्गीकृतपरपक्षं बहुज्ञमीशानम् ।
गुरुमिह नत्वा काव्यप्रकाशविस्तारिकां तनुमः ॥ ३ ॥
प्रबलद्रोणजबाणैः क्षतविक्षतमुत्तरोदरगम् ।
रक्षतु परीक्षितं मे वचनं विबुधः सुदर्शनेनाशु ॥ ४ ॥
अविगीतशिष्टाचारपरंपरापरिप्राप्त..........

धावकनामा कविः स्वकृतिं रत्नावलीं नाम नाटिकां विक्रीय श्रीहर्षनाम्नो राज्ञः सकाशाद्बहुधनमवापेति पुरा वृत्तम् ॥ इति परमानन्दचक्रवर्तिकृतौ काव्यप्रकाशविस्तारिकायां प्रथम उल्लासः ॥ १ ॥

च०

जगदानन्दकन्दाय कृष्णाय परमात्मने ।
योगेश्वराय हरये तस्मै विश्वात्मने नमः ॥

इति काव्यप्रकाशविस्तारिका संपूर्णा ॥ शुभं भवतु ॥ श्रीरस्तु ॥ श्रीमद्वाराणसीनगरे । श्रीपार्श्वदेवानुभावतो वाचकवर्यैः श्री श्रीगुणरत्नगणिभिर्लिखिता ॥ शिष्यप्रशिष्यैर्वाच्यमाना चिरं भूयात् ॥ ग्रं० ८०००

JAYADEVA'S CHANDRÂLOKA WITH THE COMMENTARY OF GÂGÂBHAṬṬA.

चन्द्रालोकः—सटीकः—मू० जयदेवः टी० गागाभट्टः

मू० आ० ॥ उच्चैरस्यति मन्दतामरसतां जाग्रत्कलंकैरव..................
मू० च० पीयूषवर्षप्रभवचंद्रालोकं मनोहरम् ।
सुधानिधानमासाद्य श्रयध्वं विबुधा मुदम् ॥ ५ ॥
जयंति याज्ञिकश्रीमन्महादेवांगजन्मनः
सूक्तपीयूषवर्षस्य जयदेवकवेर्गिरः ॥ ६ ॥ महादेवः ॥ ०

टी० च० जयंतीति जयदेवस्यैव पीयूषवर्ष इति नामांतरे [रं] महादेव इति पूर्ववत्
॥ श्री ॥ गागाभट्टप्रकटिता चंद्रालोकसमाश्रया ।
मयूखे दशमे श्रांता वाजचंद्रवचःसुधा ॥
वाजबहादुरचंद्रस्याशीर्दानार्चनादिभिर्बहुधा ।
कुर्वन्त्वन्ये सेवां गागाभट्टस्य कृतिरियं सेवा ॥ ॥

EXTRACTS FROM MSS. BELONGING TO PRIVATE LIBRARIES IN ALWAR AND JEYPORE.

JYOTIRÎŚA'S PANCHASÂYAKA.

पञ्चसायकः—ज्योतिरीशः

आ० ॥ श्रीगणेशाय नमः

रतिपरिमलसिंधुः कामिनीकेलिबंधु–
र्विहितभुवनमोदः सेव्यमानप्रमोदः ।
जयति मकरकेतुर्मोहनस्यैकहेतु-
र्विरचितबहुसेवः कामिभिः कामदेवः ॥ १ ॥
अस्ति प्रत्यहमर्थितापहरणकृत्यैकदीक्षागुरुः
श्रीकंठार्चनतत्परो भुवि चतुःषष्टेः कलानां निधिः ।
संगीतागमसत्प्रमेयरचनाचातुर्य्यचिंतामणिः
प्रख्यातः कविशेखरार्चितपदः श्रीज्योतिरीशः कृती ॥ २ ॥
दृष्ट्वा मन्मथतंत्रमीश्वरकृतं वात्स्यायनीयं मतं
गोणीपुत्रकमूलदेवभणितं बाभ्रव्यवाक्यामृतम् ।
श्रीनंदीश्वररंतिदेवरचितं क्षेमीन्द्रविद्यागमं
तेनाकल्पत पंचसायक इति प्रीतिप्रदः कामिनाम् ॥ ३ ॥

घ० इत्यष्टनायिकासमुद्देशः ।

यावच्चंद्रकलाकिरीटहृदये शैलात्मजा तिष्ठति
यावद्वक्षसि माधवस्य कमला सानंदमादीव्यति ।
यावत्कामकला विवर्त्तिचटुला क्षोणीतले वर्त्तते
ग्रंथः श्रीकविशेखरस्य कृतिनस्तावन्मुदे दीप्यते ॥ १ ॥
इति श्रीकविशेखरविरचिते पंचसायके पंचमसायकः समाप्तः ॥

THE GOLÂDHYÂYA OF NITYÂNANDÂ'S SIDDHANTARÂJA.

सिद्धान्तराजस्य गोलाध्यायः

अथ गोलाध्यायो व्याख्यायते ॥
तं वंदे गणनायकं सुरगणा यत्पादपद्मद्वयं
सेवंतेभिमतार्थसाधनविधौ विघ्नौघविध्वंसकृत् ।
यं सांख्याः पुरुषं प्रधानमपि वा शैवाः शिवं मेनिरे
नित्यं ब्रह्म चिदात्म सर्वमपरं मिथ्येति वेदांतिनः ॥ १ ॥

Digitized by Google

यत्किंचिद्गणितं ग्रहस्य गणको जानन्विना वासनां
पृष्टः सत्परेण गोलविदुषा प्रश्नप्रपंचोक्तिभिः ।
किं ब्रूते प्रति तं तदुत्तरमयं गोलागमाज्ञो यत-
स्तस्माद्गोलविचारचारुरचनां वक्ष्ये सतां प्रीतये ॥ २ ॥
रात्रौ सद्म विचित्रचित्ररचनं दीपं विना किं यथा
त्रैलोक्यं सकलार्थपूर्णमपि किं भास्वत्प्रकाशं विना ।
वैदग्ध्येन विना प्रगल्भतरुणी सौंदर्ययुक्तापि किं
तद्वद्गोलविवर्जितो गणिवि[णितवि]त्प्रश्नोत्तरे किं विभुः ॥ ३ ॥
पाटीकुट्टकबीजगोलनिपुणो वेदांतपारंगमः
काव्यालंकृतिशिल्पशास्त्रकुशलो यो न्यायशास्त्रादिवित् ।
सिद्धांतेत्र समस्तवस्तुसहिते तस्याधिकारो भवे-
च्चेदेवं न यथाकथंचिदभिधामात्रं प्रसिद्धिं नयेत् ॥ ४ ॥
कीदृक् भूगोलसंस्था कथय कथमहो चक्रसंज्ञो भगोलः
कीदृक् भूयः खगोलः स्थिर इह सततं कीदृशो दृष्टिगोलः ।
तत्तत्स्थं वस्तु कीदृक् सकलमपि यथा भूमिगोलेब्धिशैल-
द्वीपाद्यं तद्यथा वा विषुवदतिमुखं चक्रसंज्ञे भगोले ॥ ५ ॥
पूर्वापरं दक्षिणसौम्यवृत्तं भुजाभिधं कोणगमंडलं च ।
उन्मंडलाद्यं च खगोलसंस्थं तथैव दृग्गोलगतं यथा वा ॥ ६ ॥
अथ भूगोलभगोलखगोलदृग्गोलास्तत्तत्स्थवस्तूनि प्रोच्यंते ॥
च० । एवं पूर्वापरखगमार्गं मध्याभिधं सूत्रम् ।
पूर्वां वा परकाष्टां केंद्रं कृत्वा यदा भ्रतो वृत्तम् ॥ १० ॥
द्युज्यामंडलसदृशं ज्ञेयं पूर्वाभिधं तच्च
अथ खस्वस्तिक.................................. (अपूर्णम्)

No. 2.

ÛHAGÂṆADARPAṆAM BY PRÎTIKARA.

ऊहगानस्य दर्प्पणम्—प्रीतिकरः.

आ॰ श्रीगणेशाय नमः सामवेदाय ॥

विरचयति सामदर्प्पणमूहग्रन्थस्य सामवित्प्रीत्यै ।
लक्षणमिव तमि॰ प्रीतिकरः पद्मसंभवं नत्वा ॥
प्रथमग्रंथस्यादौ संज्ञादीन्यभिहितानि यानि पुरा ।
तानि प्रथमं दृष्ट्वा पश्चाद्ग्रंथाशयं विद्यात् ॥
वेयगानसमानं यत्तदन्यत्र विभाव्यते ।
ऊहगाने विशेषः स वेयस्यापि च कथ्यते ॥
ऊहसामनि प्रस्तावाः ...सर्वसामजाः ।
कथ्यंतेत्र विचार्य्यैतद्बोधव्यं सामदर्पणम् ॥

उच्चाप्रभृतीनींद्रसतेषु पर्यतानि स्वासमानि सौभरनाम्मेध ऊर्ध्वसद्मन न जर्व उधाताइजातमंधसा महद्रूय इति विकृष्टवनिवौ विदित्युच्चैर्विश्वान्पर्य इति विवृत्ति ततीयायां तृतीयं यदक्षरं ना

च॰ मंद्रतम इति पदगीते ङे । ४७ सप्तमं पर्व त्रयोविंशतितमः ।

ऊहगानस्य सर्वेषां साम्नां संख्या प्रकीर्त्तिता ।
षड्विंशदधिक॰
एकर्च्चसामतुल्यानि स्वासु सामानि संख्यया । व॰
एतदधिकं शतमक॰ ।
खिलसामानि चोक्तानि चतुर्विंशति संख्यया ।
अष्टपंचाशदुक्तानि द्विस्तोत्रीयखिलानि च ।
अयायवस्वदेवयस्त्वचामित्थं च सस्पते ।
ऋग्द्वयं कथितस्त्वात्रंस्तृतीयैकाखिला तथा ॥ छ ॥

विरचितमिति सकलं तृतीयगानस्य सामदर्प्पणमित्यस्य लक्षणं तत्संपूर्णम् जातं तुरीयगानस्य समाप्तमूहगानस्य सामदर्प्पणमिति ॥

No. 3.

ÛHYAGÂNADARPAṆAM BY PRÎTIKARA.

ऊह्यगानदर्पणम्—प्रीतिकरः

आ॰ श्रीगणेशाय नमः ।

कमलदलसदृशवर्णं चतुर्मुखं वेदसंमितं नत्वा ।
रचयति तुरीयगाने प्रीतिकरः सामदर्प्पणं शुद्धः ॥

Digitized by Google

कथितमारण्यगेये यत्सममूह्येपि तन्न कथनीयम् ।
ऊहवदन्यत्सर्वं विरच्यते विस्तरेणात्र ॥
प्रथमग्रंथस्यादौ संज्ञादीन्यभिहितानि यानि पुरा ।
तानि प्रथमे दृष्ट्वा पश्चाद्ग्रंथाशयं विद्यात् ॥

उँ आ त्वाशूरनोनुमो वा रथंतराणि चत्वारि प्रथमं श्वाशुसंज्ञं प्रस्तावाद्यमक्षरं ष द्वेते सर्वत्र प्रथमायां उद्गीथाद्यं तिष्ठपदांते ग्रहणं दीर्घं तु सर्वत्र अत्र सस्युषः उँ वा प्रत्यये विसर्गो स्वा त्वग्रहणं च सर्वत्र । असंभवमग्रे कथनीयं नत्वा वां इति रंगः दिव्य इति विकृष्टः ज प्रत्यये नकारो नादः उत्तरयोर्ऋचोश्चतुर्थपदादौ न वर्द्धते जनिष्यते अश्वे ते तृतीयायां नीचः अभिय इति मिशब्द आत्वं तीभुव-प्रकृतिः विनी इति संध्यागीतः तृच इत्याभावः पितर इति नीचः गर्भमिति रेफ-लोपः अन्यस्तो भो ते स्त ८

घ० आउभावः प्रत्यक् मो नो हा एते नीचे कर्त्तमिति विकृष्टं तादिंद्रास्तथा षा एते उच्चे पर्योगिरा एता नीचे वुके नानी एतानि नीचः कथ्य ऊह्यगानस्य सामदर्प्पणं संपूर्णमिदमिति.

अस्याग्रे कथयिष्यामि वेयदर्प्पणसंज्ञकं ।
उक्तमूहविधानेन शिष्याणां बुद्धिवर्द्धनम् ॥

No. 5.

THE CHHANDOVICHAYA.

छंदोविचयः

आ० श्रीगणेशाय नमः सामवेदाय ॥

अथातः छंदसां विचयं व्याख्यास्यामो गायत्र्युष्णिगनुष्टुब्बृहती-पंक्तिस्त्रिष्टुब्जगतीति समार्षाणि

घ० ब्राह्मणात्तांडिनश्चैव पिंगलाच्च महात्मनः ।
निदानादुक्थशास्त्राच्च छंदसां ज्ञानमुद्धृतम् ॥
यस्माच्च छादिता देवाश्छंदोभिर्मृत्युभीरवः ।
छंदसां तेन छंदस्त्वं ख्यायते वेदवेदिभिः ॥
यथा छंदोभिराछन्नान्देवान्मत्स्यानिवोदके ।
न ह्यपश्यन्पुरा मृत्युरमृतत्वं ततो गताः ॥
छंदोविदेव विप्रस्तु धर्मतस्तद्गुणाश्रितः ।
छंदसामेति सालोक्यममृतत्वं च गच्छतीत्याह भगवान्गार्ग्यो
गार्ग्यः ॥ ८ ॥ ४ ॥ इत्युपनिदानं समाप्तम् ॥
इति छंदः समाप्तम् ॥

०

Digitized by Google

No. 10.

THE MANTRÂRTHADÎPIKÂ BY ŚATRUGHNA.

मन्त्रार्थदीपिका—शत्रुघ्नः

आ० श्रीगणेशाय नमः

अलकं मिलितं कपोलमूले तिलकं चंदनबिंदुना दधानः ॥

....

राजा श्रीरामचंद्रः क्षितिपतितिलकः क्षोणिचक्रैकभूषा
तस्मादासीजु[श्च] दोषाकर इव जलधेः शोभमानः कलाभिः ।
येन क्षोणीधरीयक्षितिपतिनगरे स्थापिता धर्ममार्गा
विद्याः किंचानवद्या द्विजवरनिवहाः शिक्षिता रक्षिताश्च ॥ ४ ॥
तेन श्रीधर्मचंद्रः समजनि धरणीपालमूर्द्धन्यरत्नं
यन्नादारामि[धि]तश्री यज्ञी[पति]पदकमलध्यानधाराधुरीयः ।
यस्मिन्ग[न्ता]यछम[मा]ने रणशिरसि धनुर्दंडमुद्दंडवीर्ये
प्रत्यर्थ[र्थि]क्षोणिपालाः क्षणमपि समरे नासितुं साक्षि[संक्ष]मंते ॥

आदेशादयराज्ञि[स्य राज्ञ]स्तस्य श्रीधर्मचंद्रस्य ।
मन्त्रार्थदीपिकेयं क्रियते शत्रुघ्नशर्मणा सम्यक् ॥
उअटे मंत्रव्याख्या गुणविष्णौ ब्राह्मणस्य सर्वस्वे ।
वेदविलासिन्यामपि कौशलमीक्ष्यं तथापि मे सद्भिः ॥ ७ ॥
पूर्वग्रंथेषु (या) व्याख्या लिख्यतेत्रापि सा मया ।
किंतु तेषुन्नहंपन्तदशाति[तेष्वप्यनुक्तं यत्तदप्याति]विशद्यते ॥ ८ ॥
स्नानमंत्रा तं[स्त]था संध्यामंत्रा देवार्चने तथा ।
श्राद्धमंत्रास्ततः पश्चात् षडंगशतरुद्रयमृ[द्रीयम्] ॥ ९ ॥
वैवाहिकादयो मंत्रा व्याख्यास्यंते क्रमादिह ।
उपोद्घातप्रसंगाभ्यां केचिदन्येपि कुत्रचित् ॥ १० ॥

च० श्राद्धे व्याख्यातं
इति श्रीशत्रुघ्नविरचितायां मंत्रार्थदीपिकायां श्राद्धपरिच्छेदः ॥

No. 11.

THE MÂDHYANDINÂRANYAKAVYÂKHYÂ.

माध्यन्दिनारण्यकव्याख्या.

आ० श्रीगणेशाय नमः

द्वयाहप्राजापत्य इत्येवमाद्या षडध्यायी माध्यंदिनीयब्राह्मणोपनिषत्तस्या इयमल्पग्रंथा वृत्तिरारभ्यते उपनिषच्छब्देन मुख्यया वृत्त्या ब्रह्मविद्यैव वाच्या...

च० वंश इव वंशो यथा वो गु(रो) वेशः पर्वणः पर्वणो भिद्यते तद्वदग्रात्प्रभृत्यामूलप्राप्तेरयं वंशोध्यायइं(इ)स्याचार्यपरंपराक्रमो वंश इत्युच्यते तत्र प्रथमांतः शिष्यः पंचम्यंत आचार्यो [र्यो] बोद्धव्यः २० आग्निवेश्यः सैतवादाचार्यादधीतवान् २१ आत्रेयो मांटिरधीतवान् परमेष्ठी विराट्ब्रह्मणो हिरण्यगर्भादधीतवान् हिरण्यगर्भः स्वयं प्रतिभात[ति]वेद इति तत् आचार्यपरंपरा नास्ति यत्पुनर्ब्रह्म वेदाख्यं तत्स्वयंभु(वि) नित्यं तस्यै [तस्मै] ब्रह्मणे स्वयंभुवे वेदरूपेणावस्थिताय नमो वाङ्मन [:] कायकृतः प्रकटीभावो भवत्वित्यर्थः २२.

इति माध्यंदिनारण्यकव्याख्यायां द्वितीयप्रपाठकस्य पंचमं ब्राह्मणं द्वितीयोध्यायः ॥ २ ॥

No. 17.

VÊYAGÂNADARPAṆAM BY PRÎTIKARA.

वेयगानदर्पणम्—प्रीतिकरः.

आ० श्रीगणेशाय नमः

ॐ मायि यर्कः प्रथमतृतीयश्चा वीशब्द इत्योत्वं वीशब्दतशब्दयोः बर्हित्योष्टयं रेफलोपश्च प्रथमतृतीये च याशब्द चतुष्टयं कृष्यते ओ १ अग्नआयाहिवी ॥ बर्हिष्टयं । हिषीत्यात्वं मध्ये विकल्पो । त् २

च० एषस्य वावासुताः भिः शब्दस्तर्जन्यादि त्त इति मध्यायां नु वा स्तोभः संलग्नः । को ७४ सप्तदशः प्रपाठकः सामदर्प्पणं ससाप्तम् ॥

No. 18.

THE SÂNKHÂYANAŚÂKHÂBṚIHATÎSAHASRAM.

सांखायनशाखायां वृहतीसहस्रम्.

आ० श्रीग०

अध्वर्योशां३ सावो३ इत्युच्चैराहूय यथास्य वाक् सर्वा अन्या वाचोतिवदेत् उच्चैराहूय त्रिरूपांशुर्हिंकृत्य उपांशु तूर्ष्णीं शंसं तस्यातस्तस्मात् परं यद्वक्तव्यं तदुच्यते । अथ निष्केवल्यं वृहतीसहस्रं शंसति उपांशुत्रिर्हिंकृत्य ।

च० त्रिराहूयते स्तोत्रयेनिविदे परिधानीयाये वृहतिसहस्रं निष्केवल्यम् इति सांखायनशाखायां वृ.

Digitized by Google

No. 22.

THE JÂLANDHARAPÎṬHAMÂHÂTMYAM.

जालन्धरपीठमाहात्म्यम्.

आ० ॐ स्वस्ति श्रीगणेशाय नमः

ॐ । अलिकुलसेवितगंडो दिवि बहुगुणवंदितचरणसरोजः । ....

श्रीनिवासगुरोरंघ्रियुगलं मुक्तिमंदिरम् ।

नत्वा त्वघविनाशाय वच्मि किंचिद्यथाश्रुतम् ॥ १ ॥..............

विपाशापरपारं तु समारभ्य विशिष्टकम् ।

हिमाचलावधिः स्वस्तिक्षेत्रं तत्सर्वसंमतम् ॥

जालंधराभिधं सर्वं सिद्धीनां निलयं सदा ....

अ० इति धर्त्तयितुं भूमौ जायते विफलो द्रुमः ॥ २४९२ ॥ (श्लोकमानं)

इति श्रीजालंधरमाहात्म्यं सपूर्णम् ॥

No. 44.

THE GṚIHASTHARATNÂKARA.

गृहस्थरत्नाकरः नु०.

तरंगनामानि.

इति गृहस्थरत्नाकरे प्रतिग्रहविधिस्तरंगः क्षत्रियवैश्यकर्मधर्मतरंगः शूद्रधर्मतरंगः स्नातकव्रततरंगः यमनियमतरंगः स्तेयापवादतरंगः शौचतरंगः ब्रह्मचर्यतरंगः नियमतरंगः कुलनाशनतरंगः वासतरंगः वाच्यावाच्यतरंगः प्रवेशानतरंगः अनाक्रमणीयानधिष्ठेयादितरंगः अनवलोकनीयतरंगः शूद्राप्रदेयतरंगः क्रोधादिवर्जनतरंगः परदारादिवर्जनतरंगः संकरतरंगः त्याज्यात्याज्यतरंगः

अपुत्रिणः निंदाकृता पुत्रवतश्च स्तुतिः कृता इत्यादीनि चान्यानि पुत्रदेशे विवादरत्नाकरेस्माभिर्वर्णितानि तानि तत्रैवानुसंधेयानि

इति गृहस्थरत्नाकरे ऋणापाकरणतरंगः ॥

No. 46.

THE JÂTIVIVEKA BY GOPÎNÂTHAKAVI.

जातिविवेकः गोपीनाथः.

आ० ॥ श्रीरामो जयति श्री गणेशाय नमः ॥

अथ विश्वंभरवास्तु शास्त्रात्

सप्तलोकाधिपो देवो ब्रह्मा वै चतुराननः ।

आद्ये कृतयुगस्यादौ निविष्टः कमलासने ॥

Digitized by Google

सृष्ट्वा प्रजापतिं पूर्वं देवान् दैत्यांश्च राक्षसान् ।
स्वमुखाद्ब्राह्मणान् जज्ञे क्षत्रियान् बाहुतस्तथा ॥
ऊरुद्वयात्ततो जज्ञे वैश्यान् शूद्रांश्च पादतः ।
आह्वयद्विश्वकर्माणं ब्रह्मा कमलसंभवः ॥
आगत्य विश्वकर्मा वै नमश्चक्रे स्वयंभुवे ।
अहमस्म्यागतो ब्रह्मन् ब्रूहि किं करवाणि ते ॥

ब्रह्मोवाच ।

भौमाः स्वर्ग्या यथा पूर्वमासन् कुरु तथैव तान् ।

....

इत्यादिष्टो विश्वकर्मा ब्रह्मणा शिल्पिनां वरः ।
नत्वा विधिं तथा चक्रे मर्त्यलोकमुपेत्य सः ।

....

सद्योजातवपुः पुराणपुरुषो रुद्रोपि शांतात्मवा-
नीशानोपि च पश्चिमागमपरः शुभ्रोपि कृष्णांतरः ।
वामो दक्षिणतां गतो मखपतिर्दक्षाध्वरध्वंसकृ-
द्देत्ता स्वं चरितं स्वमेव सकलं यस्तं नमामीश्वरम् ॥
यां विना सच्चिदानंदो न वेद्यो विद्ययेश्वरः ।
इच्छाज्ञानक्रियारूपां वंदे तच्छक्तिमंबिकाम् ॥
ब्रह्मणोयं मुखं चैव नेतिराह प्रपंचतः ।
भजे तमाद्यं पुरुषं वर्णानामादिकारणम् ॥
नारायणस्ततो भानुरीश्वरः सामसंज्ञकः ।
भट्टाभिधानं चापुस्ते प्रत्यंडपुरवासिनः ॥
चत्वारस्तनया आसन् सामराजस्य विश्रुताः ।
विश्वनाथो महादेवो भानुर्लक्ष्मीधरस्ततः ॥
संख्यावानप्यसंख्योभूद्विश्वनाथो गुणव्रजैः ।
निवासः श्रीसरस्वत्यो रूपौदार्यकलाश्रयः ॥
वासिष्टान्वयसंभवः स च पुनः श्रीविश्वनाथः कलौ
व्यासत्वं स्वयमन्वगाच्छ्रुतिपरः किं तत्र चित्रं महत् ।
तस्माच्छार्ङ्गधरः कलासु कुशलः प्राप[पो]द्भवं तद्भवो
गोपीनाथकविः करोति सगुणं जातौ विवेकं स्फुटम् ॥
५० उत्तमैः सह संसर्गं कुर्यान्नैवाधमैः सह ।
उत्तमैरुत्तमाल्लोकानधमैरधमान् व्रजेत् ॥ इत्यादि ॥
इति जातिविवेकः संपूर्णः ॥

Digitized by Google

No. 49.

THE DHARMAPRAVṚITTI BY NARAYAṆA.

धर्मप्रवृत्तिः—नारायणः.

आ० श्रीगणेशाय नमः ॥ अविघ्नमस्तु ॥

ॐ न[मस्कृत्य] नमस्कृत्य कामदां च सरस्वतीम् ।
गणनाथं गुरूंश्चापि धर्मसंरक्षणाय वै ॥ १ ॥
धर्मप्रवृत्तिः क्रियते कलौ नारायणेन तु ।
विदुषां कर्मनिष्ठानां - - - - - -
आलोक्य धर्मशास्त्राणि मन्वादिभिः कृतानि वै ।
आश्वलायनसूत्रं च वृत्तिं नारायणीं तथा ॥ ३ ॥
सारमेव समुद्धृत्य स्मृतीनां वचनान्यथ ।
सिद्धांतानि समूलानि समादायाथ चैव हि ॥ ४ ॥
वचनानि सतां चैव संमतानि मनीषिणाम् ।
ग्रंथेस्मिंस्तानि लिख्यंते धर्मप्रवृत्तिसंज्ञके ॥ ५ ॥
शौचादिकाः प्रवक्ष्यामि क्रियाश्चानुक्रमेण तु ।
तिथीनामपि सर्वासां निर्णयानप्यसंशयान् ॥ ६ ॥
॥ योगीश्वरः ॥
यस्मिन्देशे मृगः कृष्णस्तस्मिन्धर्मान्निबोधत ।
धर्मसंरक्षणार्थाय तस्मिन्देशे वसेद्द्विजः ॥ ७ ॥............
(अपूर्णम्)

No. 61.

THE VIVÂDÂRṆAVABHANGA.

विवादार्णवभंगः—बालेश्वराद्यः.

आ० श्रीगणेशाय नमः ॥

विश्वेषां शरणं नवांबुदरुचिः सद्भक्तचिंतामणि-
र्यः प्रत्यूहतमोविनाशमिहिरः कीनाशभीनाशनः ।
संसारैकमहार्ण्णवे निपततां निस्तारवीजं नृणां
गोविंदः कृपया सुरासुरगणैर्वंद्यश्चिरं पातु वः ॥ १ ॥
चंडेशधारेश्वरविश्वरूपा मिताक्षराकारहलायुधौ च ।
श्रीकृष्णवाचस्पतिधर्मरत्नकृतस्तथा श्रीकरशूलपाणी ॥ २ ॥

Digitized by Google

गोविंदलक्ष्मीधरतत्वकारा आचार्यचूडामणिनाचभट्टः ।
वाक्यानि चैषां सुविमृश्य कुर्मो ग्रंथं विवादार्णवभञ्जनाख्यम् ॥
इह वाच्यानि वर्णादेः सृष्टिर्वर्णस्य वृत्तयः ।
राजप्रशंसा तच्छत्रमंत्रिदूतादिलक्षणम् ॥
राजधर्म ऋणादानं वृद्ध्यादिविधिलग्नकाः ।
ऋणदानोद्ग्रहणयोर्विधिर्दायनिरूपणम् ॥
मृतादीनां तत्र पुंसामधिकारिविवेचनम् ।
स्त्रीधनस्य स्वरूपं तदधिकारिनिरूपणम् ॥
भागानर्हश्च दायानामविभाज्यविभाज्यता ।
पितृकृतविभागश्च भ्रातृभागविधिस्तथा ॥
संसृष्टानां विभागश्च विदेशागतवंदनम् ।
निह्नुतस्य विभागश्च भागसंदेहनिर्णयः ॥
भुक्तिर्व्यवहारलक्ष्म्यादिभाषापादस्ततः परम् ।
उत्तरपादक्रियापादौ ततो निर्णयपादकः ॥
निक्षेपविधिरस्वामिविक्रये च विधिस्तथा ।
विधिस्ततश्च संभूय समुत्थानेत्र भण्यते ॥
कर्षकादेर्भागविधिस्तथा दत्ताप्रदानिकम् ।
अत्रादेयदेयदत्तादत्तानां विधिरुच्यते ॥
भृतकानां विधिस्तत्र दास्यमोक्षाधिकारिणौ ।
वेतनस्वामिपालस्त्रीपण्यानां विधिरुच्यते ॥
विक्रीयासंप्रदानं च क्रीतानुशय उच्यते ।
सीमाविवादे च विधिः कृष्टाकृष्टे विधिस्तथा ॥
सस्यरक्षाविधिस्तत्र सस्यघातदमस्तथा ।
सस्यघातेप्यदंड्याश्च वाक्पारुष्यविधिस्तथा ॥
विधिस्तु दंडपारुष्ये तथा स्तेयनिरूपणम् ।
प्रकाशतस्करदमोप्रकाशचौर्यदंडनम् ॥
चौर्यान्वेषणचौर्यातिदेशापवादनिर्णयः ।
साहसे तु दंडभेदो घातकान्वेषणं ततः ॥
स्त्रीसंग्रहणतद्दंडौ परदारगमे दमः ।
स्त्रीपुंधर्मे निर्णयश्च प्रकीर्णकमतः परम् ॥
....

व० उदितो विस्तरेणायं मिथ्याविवदमानयोः ।
अष्टादशसु मार्गेषु व्यवहारविनिर्णयः ॥

Digitized by Google

एवं कार्याणि सर्वाणि सर्वान्[कुर्वन्] सम्यग्महीपतिः ।
देशेनु[दशान]लब्धानि[नी]प्सेत लब्धांश्च परिपालयेत् ॥
बालेश्वरकृपाराम*गोपालकृष्णजीवनाख्यैः ।
वीरेश्वरकृष्णचंद्रश्रीगौरीकांताभिधानैः सद्भिः ॥
कालीशंकरस्यामसुंदरकृष्णकेशवसंगैः ।
सीतारामसंगैश्च कृतो ग्रंथः स्फुरतु सभायाम् ॥
इत्यनेकविषयवासिविद्वद्वृंदोपवर्णितः ।
विवादार्णवभंगाख्यो ग्रंथः संपूर्णतां गतः ॥

No. 71.

ATANDRACHANDRIKAM BY JAGANNÂTHA.

अतन्द्रचन्द्रिकप्रकरणम् जगन्नाथः.

आ० श्रीगणेशायं नमः श्री०

या विद्याः कपिलाक्षपादभरतद्वैपायनादीन् पुरा
संश्रित्य न्यवसन् जहुर्न विरहप्रारब्धदुःखं मिथः ।
ता निर्द्धूतवियोगदुःखमवसन् यस्मिन् सुभद्रोदये
तं विद्यानिधिमादरेण कलये भद्राय पीतांबरम् ॥ १ ॥

आदिष्टोस्मि महाराजेन प्रत्यर्थिसार्थसार्थकीकृतपार्थविक्रमेण विकटरिपुभटकरटिघटाकरतटमुक्तफलबीजभरिततुरगखुराकृष्टसमरभूमिक्षेत्रप[प्र]रूढयशःपादपछायाशिशिरीकृतसंसारिण सुरतकेलीकलहत्रुटद्द्विजवधूवक्षोजमंडनहारगलितमौक्तिकवीजसमुद्भूतकीर्त्तिलतालंबनपादपेन फतेसाहदेवेन यदेतान् तच्चरणनखधवलीकृतकिरीटकोटीनधी[धि]गंगातरं मच्चरणपरिचरणाय मिलितान् नरपतीनाभिनवेन सकलरसशबलेन प्रकरणेनानुरंजायितुमर्हसीति तत्सज्जीभवन्तु भवंतो भगवतो भरतस्य भारतीमनुसरंतः स्वीयस्वीयवार्णिकापरिग्रहेण

सूत्र०

अहो साहसोपन्यासः प्रियवयस्यस्य भावस्य सकलकलावतां महाराजफतेशाहसभासदामनुरंजनाय यत् प्रयतसे कथय किं रूपकमाश्रित्यानुरंजयिष्यसि सामाजिकान्

पारि० ।मारिष मावमंस्थाः आसीत्कश्चिद्विद्वद्वृंदवंद्यमानचरणो विद्यानिधिपदलांछनः पीतांबरो नाम मैथिलः ।

सूत्र० सकलजनविदित एव सः कैरामभद्रस्यात्मजः यस्य दुष्करां प्रतिज्ञामुदाहरंति ।

* MSS. बालेश्वरकृपारामसम The correction is from a copy in the Boondi Palace Library.

न सदाचरितादपैमि मार्गात् परजायां जननीसमामवैमि ।
गुणमात्रमुपैमि रामभद्रात् सुकृतागाधमहोदधेरुदेमीति

पारि० आश्रया इव लोकेशात् पुरुषार्था इवेश्वरात् ।
तस्मादजायंत सुताश्चत्वारो गुणवत्तराः ॥

तेषु विद्याभिः कलाभिर्वयसा च कनीयसो जगन्नाथस्य कवेः कृतिः ।

च० प्रकरणमवनीमंडले चाकसीतु ॥ ७ ॥
इति निष्क्रांताः सर्वे चंद्रिकाप्रत्यानयनं नाम सप्तमोंकः ॥
समाप्तं चेदमतंद्रचंद्रिकं नाम प्रकरणम् ॥

No. 72.

KÂDAMBARÎPRADEŚAVIVṚITTI BY SUKHÂKARA.

कादम्बरीप्रदेशविवृत्तिः—सुखाकरः.

···जातिरलंकारः मुख्यविशेषश्च स्रजो मालः[लाः] कुंमलैः कलिकादिभिः [बु]धगुप्ताः कुमारगुप्तादयः पुरोडाशपवित्रिताध[ध्व]रत्वेन सततप्रवर्त्तितयज्ञतामाह । सोमस्तृणविशेषः कषायितं भावितं उदरमभ्यंतरं मंथरं गंभीरं

च० सर्वमेव त्वन्मयमस्या इत्यर्थः
कादंबरीप्रवे[दे]शविवृत्तभिस्स[त्तिः स]माप्ता । कृतिः सुखाकरस्य ॥

No. 74.

A TIPPANÎ ON KÂDÂMBARÎ BY MAHÂDEVA.

कादम्बरीटिप्पणी—महादेवः ॥ अपूर्णा.

आ० श्रीगणपतये नमः

गणपतिपदाब्जकोशे निःसंदेहं ममात्रसच्चित्तम् ।
मकरंदलोभवित्तं धत्तां रोलंबतां नित्यम् ॥ १ ॥
सर्वस्वीकृतशैलराजतनयाश्लेषं सुवेषं महत्-
कोषं संस्मृतितो निरस्तजनतादोषं ध्वजेधावृषम् ।
निःशेषं निकषात्मजास्तपरुषं शेषीकृतश्रीमहा-
शेषं भस्मितमुग्धमारवपुषं वंदे शिवं सत्तृषम् ॥
निजपादसरोजपांसुसंगात् सहसा येन शिलाबलाप्यकारि ।
असकृन्मुनिरप्यलं सकामः शरणं मेस्तु दयानिधिः स रामः ॥
सुकृतीकृतयामुनीयकूलं चपलारुग्रुचिरं दधद्दुकूलम् ।
जनतावनशर्मधर्ममूलं जलदाभं वपुरस्तु मेनुकूलम् ॥
आलोच्याखिलकोषजातममलं तच्छब्दशास्त्रांतरं
नानाप्राक्तनकाव्यरीतिरचनाचातुर्यसारानपि ।

Digitized by Google

श्रीमद्बाणकविप्रणीतकवितागूढार्थविद्योतिनीं
सोत्साहं मतिवैभवाद्वितनुते विद्वन्मतां टिप्पणीम् ॥
महादेवाभिधः श्रीमत्पट्टवर्द्धनवंशजः ।
मुद्गलोदररत्नश्रीर्मुक्तामणिरिवापरः ॥ युग्मम् ॥

च० गलिताशंकः निःशंक इत्यर्थः
तथाहीति कठोरः जरठः (अपूर्णम्)

No. 83.

THE MUNDITAPRAHASANAM BY ŚIVAJYOTIRVID.

मुंडितप्रहसनम्—शिवज्योतिर्विद्.

आ० ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

कठिनकुचयुगं ते चंचलाक्षिद्वयं ते कुटिलकचचयस्ते मंदयानं त्वदीयम् ।
अतिकृशतममध्यस्ते मिथः केलितल्पे प्रलपनमिति रोषात् पातु गौरीशयोस्ते ॥१॥
नांद्यंते सूत्रधारः ॥...............................

सूत्र. भद्र सम्यग् दृष्टवानसि यत्सत्यं शिवज्योतिर्वित्कृतं मुंडितप्रहसनं ...

च० नंदंतु सर्वाः प्रजाः २४ श्यालादयः तह भोवु इति निष्क्रांताः सर्वे ।
मुंडितप्रहसने शिवज्योतिर्विद्कृते तृतीयोंकः ॥

No. 87.

THE LAṬAKAMELAKA BY KAVIRÂJA-ŚANKHA-DHARA.

लटकमेलकप्रहसनम्.—शंखधरः.

आ० श्रीगणेशाय नमः

गौरीचुंबनचंचलं चलचलच्चंद्रप्रभामंडलं
व्यावल्गत्फणिकुंडलं रतिरसप्रस्विन्नगंडस्थलम् ।
....

नांद्यंते सूत्रधारः अलमतिविस्तरेण यतः
गोविंददेवः प्रथितः पृथिव्यां श्रीमन्महामंडलिकाधिराजः ।
कविप्रियो नाटकनर्त्तनार्थमादेष[श]यन्मां रणरंगमल्लः ॥ ३ ॥

तदस्य वसंतसमयप्रारंभसमुचितेन कविराजश्रीशंखधरविरचितेन लटकमेलकनाम्ना प्रहसनेनास्मान्विनोदयेति ॥

च० आस्तां विद्वत्प्रकांडश्रवणपटुचमत्कारि काव्यं नवीनं ।
अस्तु व्यामोहशांतिः सृजतु हृदि मुदं निश्चलं चंद्रचूडः ॥ ७४ ॥
इति निष्क्रांताः सर्वे ॥

इति श्रीकविराजशंखधरविरचितं लटकमेलकनाटकं समाप्तम् ॥

Digitized by Google

No. 99.

KOŚAKALPATARU BY VIŚVANÂTHA.

कोशकल्पतरुः--विश्वनाथः.

आ० ॥ श्रीमन्मंगलमूर्तिर्जयति ॥

श्रीपीतांबरमालंबे निरालंबावलंबदम् ।
अजिष्णुमतयः शब्दब्रह्मरूपं वदंति यम् ॥
श्रीनारायणनामानमानम्य पितरं चिरम् ।
कोषकल्पतरुं कुर्मः शर्मणे कविसंसदः ॥
रूपभेदात्साहचर्यात् समासाद्विधितस्तथा ।
समुल्लसल्लिंगभेदैः श्लेषादौ संशयच्छिदे ॥
स्वरव्यंजनवैचित्र्यात् पृथक्पृथगुदाहृतैः ।
नामभिर्विलसद्वर्गशाखासर्गनिरर्गलः ॥
अशेषकोषकृद्ग्रंथशिष्टनामफलोच्चितः ।
कोषकल्पतरुस्तोषं कवीनामेष धास्यति ॥
शास्त्रानुशिष्टकविभाषितदृष्टमृष्टनानानवीनतरनामफलानि चिन्वन् ।
श्रीविश्वनाथकृतकोषसुकल्पवृक्षान्न क्षोभमेति सुकविर्नवभव्यकाव्ये ॥
रूढयौगिकमिश्रत्वैस्त्रिधा नामानि निर्दिशेत् ।
अव्युत्पन्नानि रूढानि यथा स्याद्रोमतालिका ॥
संबंधगुणकर्माद्यैर्व्युत्पत्त्या यौगिकानि च ।
परिवृत्तिसहान्येतान्युर्वीशो भूपतिर्यथा ॥
न सहंते परावृत्तिं मिश्राणि तदुदाहृतिः ।
प्राक्पदं वडवाग्न्यादौ वार्निध्यादौ तथोत्तरम् ।
परिवृत्तिं न सहते गीर्वाणादौ पदद्वयम् ।
तस्मात् कविपथं ज्ञात्वा नामानि परिकल्पयेत् ॥

च० आम्नातमत्र नाम्नां कविमुखधाम्नां हि दिग्मात्रम् ।
यत्पदपद्मविभूत्या तं गुरुमत्यादराद्वंदे ॥ ६६ ॥ इत्यूष्मांतवर्गः ॥
विद्यागर्भविदर्भदेशतिलके देवालये पत्तने
श्रोत्रार्हत्यसमर्हणीयचरणक्षोणीसुरग्रामणीः ।
आत्रेयः सुपवित्रचित्रचरितांतर्वाणिचूडामणिः
सद्विद्यानिरवद्यवैद्यकुलजो नारायणोभूद्बुधः ॥ ६७ ॥
वाग्वीथीभिरुपस्कृतावनितलो यः सोमपीथी चिरा-
दायुर्वेदमहोदधेस्तरिजुषां वायुः किलावामगः ।

Digitized by Google

धाम्ना यस्य मुदां गदांतपटुना नाम्ना पुराम्नायवि-
द्रवै सर्वजनीनमाशु जहितो दस्रौ सदस्रौ न किम् ॥ ६८ ॥
वैदर्भीभृतगद्यपद्यकवितामाद्यद्रसांभोनिधे-
रुद्यंतीं मुहुराशयत् मुखसुधां भूम्ना बुधान् यो भुवि ।
श्रीनारायणपंडितस्य तनयस्तस्य प्रशस्ताभिधः
संद्विद्यो भुवि विश्वनाथ उदभूत् सेवासनाथः पितुः ॥६९॥
संसारावर्त्तसारं सविन[ज]यमजयं भागुरिं शाश्वतं च
व्याडिं गौडं महेशं सरभसमरुणं मेदिनीं नंदिनं च ।
दुर्गं हैमं च वाचस्पतिममरमुणादिं च गोवर्द्धनीयं
रुद्रं चंद्रं च मालां मतिजलधिकृतं चारुहारावलीं च ॥ ७० ॥
शब्दार्णवं चोत्पलिनीं सुभूतिं हलायुधं विक्रमभूपतिं च ।
कोषानशेषानुदयद्विशेषां च्छेषास्यसारस्वतपूरपूतान् ॥ ७१ ॥
विभाव्य भूयः सुकविप्रयोगांस्तेभ्यः समुच्चीय च चारुशब्दान् ।
सत्कोषकल्पद्रुम एष भूमौ कृतः कृतिप्रीतिकृतेस्ति तेन ॥ ७२ ॥
कवीनां नवीनाभिधालालसानां सुभूरिप्रबंधेक्षणे चालसानाम् ।
असौ पूरयेत् भूतले भानुकामं मही वामुना स्वःसमास्तु प्रकामम् ॥ ७३ ॥
श्रीविश्वनाथरचिते कोषकल्पतराविह ।
कांतादिभिः सप्तवर्गैर्नानार्थस्कंध ईरितः ॥ २७४ ॥
इतिश्री विश्वनाथकृतः कोषकल्पतरुः समाप्तः

No. 100.

JNÂNAVIMALA'S COMMENTARY ON MAHEŚVARA'S ŚABDABHEDAPRAKÂŚA.

शब्दप्रभेदः सटीकः मू० महेश्वरः टी० ज्ञानविमलः.

टी. आ. श्रीगणेशाय नमः ॥
श्रीमंतं भगवंतमन्वहमहं श्रीशांतिनाथं जिनं
नुत्वा भक्तिमतां मनीषितमहासत्कर्मशांतिप्रदम् ।
त्रैलोक्ये समवाप यः पटुतरां विख्यातिमंबाचिरा-
गर्भस्थेन च येन दुःखविगमश्चक्रे जनस्य क्रमात् ॥ १
सकललोकलसन्मतिदायिनीं भगवतीं प्रणिपत्य सरस्वतीम् ।
सुरनरेश्वरशंकरदेवताप्रभृतिभिर्नितरां चिरसंस्तुताम् ॥ २
श्रीमदभयदेवाव्हान् सूरीन् जिनदत्तसूरिराजांश्च ।
वंदित्वा शुभकर्तॄन् श्रीमज्जिनकुशलसूरींश्च ॥ ३

Digitized by Google

विश्वप्रकाशभागुरिविजयंतव्याडिशाश्वतादीनाम् ।
शास्त्राणि वीक्ष्य पथ्यापथ्याभिधसन्निघंटुं च ॥ ४
श्रीमन्महेश्वरसुधीविनिर्मिते शब्दशास्त्रमूढानाम् ।
शब्दप्रभेदशास्त्रे करोमि वृत्तिं प्रबोधाय ॥ ५ पंचभिः कुलकम् ॥
शास्त्राणां हुंडिकालेखो न कृतोस्माभिरत्र च ।
शास्त्रेषु शब्दशास्त्रज्ञैर्ग्रंथगौरवभीरुभिः ॥ ६

नन्वत्र ग्रंथारंभे श्रीमन्महेश्वरकविभिर्विशिष्टशिष्टेष्टसमयपरिपालनार्थं प्रत्यूहव्यूहव्यपोहार्थं चाभीष्टदेवतानमस्काररूपं विमलं मंगलं विदधे तत्र किं कारणमित्याशंकामपाकर्त्तुमुच्यते इह हि प्रेक्षापूर्वकारिणां महाकवीनां ग्रंथारंभे यथाभीष्टदेवतासंस्तवनमभ्युदयनिदानं तथैवोत्कृष्टप्रशब्दग्रहणं सकलमंगलनिदानमस्तीति स्वमनसि निधाय श्रीमन्महेश्वरकवयः प्रशब्दमादौ प्रायुंजत

उक्तं च ।

प्रशब्दश्चाथशब्दश्च द्वावेतौ ब्रह्मणः पुरा ।
कंठं भित्वा विनिर्यातौ तस्मान्मंगलवाचकाविति

यथा च

श्रीकात्यायनाचार्याः नित्ये शब्दार्थसंबंध इति वक्तव्ये सिद्धे शब्दार्थसंबंध इत्युक्तवंतः

यथा श्रीपाणिन्याचार्या अपि पाणिनीयव्याकरणादावादैच्वृद्धिरितिवक्तव्ये वृद्धिशब्दमादौ प्रयुज्य वृद्धिरादैजित्यभिहितवंतः

यथा कुमारा अपि वर्णसमाम्नायः सिद्ध इति वक्तव्ये कालापव्याकरणादौ सिद्धो वर्णसमाम्नाय इति प्रयुक्तवंतः

यथा इंद्रा इंद्रव्याकरणादौ रूढेरनुक्तानां सिद्धिरिति वक्तव्ये सिद्धिरनुक्तानां रूढेरिति रचितवंतः

यथा हेमचंद्राचार्या अपि सिद्धहेमचंद्रव्याकरणादौ स्याद्वादात्सिद्धिरित्यभिधेये सिद्धिः स्याद्वादादिति कथितवंतः

यथा श्रीमद्बोपदेवविद्वांसोपि मुग्धबोधव्याकरणादौ शब्दैः शमिति वक्तव्ये शं शब्दैरिति कृतवंतः

यथा च शाकटायनाचार्याः स्वोपज्ञशब्दानुशासनवृत्तावादौ श्रीवीरममृतं ज्योतिर्नत्वादिं सर्ववेद[ध]सामिति मंगलार्थं श्रीशब्दप्रयोगं संदृब्धवंतः

Digitized by Google

यथा श्रीअनुभूतिस्वरूपाचार्या अपि सारस्वतीं प्रक्रियां ऋजुं कुर्वाणाः प्रणम्य परमात्मानमिति मंगलार्थं प्रशब्दप्रयोगं धृतवंतस्तथा धीमंतः श्रीमहेश्वरकवयोपि शब्दप्रभेदनामग्रंथादौ शिष्टाचारमूलं प्रशब्दलक्षणं मंगलं इत्यवधार्य प्रशब्दप्रयोगं न्यस्तवंत इत्यवसेयम् तस्य चायमादिः

मू० आ० प्रबोधमाधातुमशाब्दिकानां ....

मू० च० कवेर्जायत एव वा ५

टी० च० पद्यत्रिकमिदं प्रकटार्थम्

इति श्रीमद्बृहत्खरतरगच्छे श्रीजिनराजसूरिशिष्यश्रीजयसागरमहोपाध्यायसंताने वाचनाचार्यधुर्यश्रीभानुमेरुगणिशिष्यश्रीज्ञानविमलमहोपाध्यायविरचिता शब्दभेदप्रकाशटीका समाप्ता ।।

No. 100—(*continued*).

JNÂNAVIMALA'S GURUPAṬṬÂVALI.

गुरुपट्टावली-ज्ञानविमलः.

श्रीमद्विक्रमतो ह्यशीतिसहितेब्दानां सहस्रे वरे
निःक्रांते स बभूव सत्खरतराख्यः सद्गुणो भूतले ।
दृप्यच्चैत्यनिवासिदर्पदलनाच्छ्रीदुर्लभक्ष्माभृदा-
स्थाने सूरिजिनेश्वरेण गुरुणा विख्यातिमाप्तो हि सः ।। १ ।।
स्थानांगादिनवांगवृत्तिकरणप्राप्तप्रतिष्ठोदयाः
श्रीमंतोभयदेवसूरिगुरवो रेजुश्चिरं तत्र वै ।
श्रीमत्स्तंभनपार्श्वनाथजिनपप्राकट्यकृत्सद्गुणा-
त्त्रैलोक्यप्रथितावदातयशसो लोकप्रमोदप्रदाः ।। २ ।।
तत्पट्टे च विरेजुः कर्मग्रंथादिशास्त्रकर्त्तारः ।
वैराग्यैकनिधानाः श्रीमज्जिनवल्लभाचार्याः ।। ३ ।।
तत्पट्टपूर्वाचलतिग्मरश्मयो युगप्रधाना जिनदत्तसूरयः ।
दिदीपिरे श्रावकलक्षबोधकाः सुरासुरैः संस्तुतपादपंकजाः ।। ४ ।।
तेषां क्रमेण पट्टे श्रीजिनमाणिक्यसूरींद्राः ।
आसन् विद्यावंतः सद्विश्वव्यापिमहिमानः ।। ५ ।।
यावत् क्षोणितले जयंति तरणिज्योतीरथोनेहसः
सन्नक्षत्रमितद्रुरामसुकथास्तावज्जयंत्वीश्वराः ।
श्रीमच्छ्रीजिनचंद्रसूरिगुरवस्तत्पट्टपूर्वाचलो-
द्यद्भानुनिभाः सभाजितमहावादिप्रवादप्रभाः ।। ६ ।।
नानाखंडनमंडनस्मृतिपुराणच्छंदसीव्याकृतौ

Digitized by Google

वेदालंकृतिभव्यकाव्यप्रमुखे चाप्यस्तिमत्या धिया ।
जेतुं वांछति गीष्पतिं हि जयताल्लोके स सूरीश्वरः
श्रीमच्छ्रीजिनचंद्रसूरिसुगुरुः मद्रूपकामाभिजित् ॥ ७ ॥
मान्यो भूमिपतेस्त्रिविष्टपपतेर्वाचस्पतिर्वा भृशं
विद्यामोदितदेवतावरमनाः सत्सूरिमंत्राग्रणीः ।
धीमान्नंदतु रीहडाभिधकुलालंकारचूडामणिः
श्रीमच्छ्रीजिनचंद्रसूरिसुगुरुर्विख्यातकीर्तिश्चिरम् ॥ ८ ॥
अकब्बराख्यक्षितिपालनाथस्तत्तच्चमत्कारिगुणातिसक्तः ।
युगप्रधानेत्यभिधामचीकथत् स नंदतु श्रीजिनचंद्रसूरिः ॥ ९ ॥
तेषां धर्मे राज्ये विद्वत्साधंतयोधृसंयुक्ते ।
क्रूराजेति पटिष्ठे विजयिनि सन्नीतिविख्याते ॥ १० ॥
यस्याचार्यपदं ददे सुगुरुभिः स्वैरात्महस्तेन वै
दीव्यज्जीवदयापरायणमतेः सद्धर्मनिष्ठावतः ।
श्रीमल्लाभपुरे समृद्धिसहिते प्रोद्यन्महःपूर्वकं
राजच्छ्रीमदकब्बराभिधमहाभूपेश्वरस्याग्रहात् ॥ ११ ॥
देवेंद्रस्य गुरोर्विजेतरि सति स्वप्रज्ञया दिव्यया
नानाकर्कशतर्कखंडनमहाग्रंथादिसन्निष्ठया ।
कीर्तिस्वर्गिवहा हिमाचल इहे [वे] लायां चिरं जीवति
श्रीमछ्रीजिनसिंहसूरिसुगुरौ तस्मिन् प्रतिष्ठावति ॥ १२ ॥
विश्वख्यातगुणा गणाधिपतयः सार्वत्रिकख्यातयः
श्रीमच्छ्रीजिनराजसूरय इह क्ष्मायास्तले रेजिरे ।
तच्छिष्याश्च दिदीपिरे वरधियश्चारित्रचंचच्छ्रियः
श्रीमंतो जयसागराभिधमहोपाध्यायधुर्याश्चिरम् ॥ १३ ॥
गांभीर्यादिगुणैर्निजैर्जलधिवत्केनाप्यलब्धांतरा-
स्तत्पट्टप्रकटोदयाद्रिविमलालंकारसूरोदयाः ।
नानाशास्त्रविचित्ररत्ननिधयः श्रीरत्नचंद्राह्वयो-
पाध्यायाः स्वधिया पराजितसुराचार्या विरेजुः पुरा ॥ १४ ॥
तच्छिष्याः सकलाचलावलयसत्प्रख्यातकीर्त्युच्चयाः
सिद्धांतोदधिगाहनैकरसिका कारुण्यपाथोधयः ।
सद्भाग्योदयदीप्तपाठकपदश्रीराजिता रेजिरे-
दर्पिष्टप्रतिवादिमानमथनाः श्रीभक्तिलाभाभिधाः ॥ १५ ॥
सर्वप्राज्ञवरांगशेखरसदृग्वाक्सूरवाराग्रणी-
प्रागल्भ्यप्रवरास्तपोविधिपराः सद्बुध्युदाराशयाः ।

Digitized by Google

तेषामंतिषदो बभूवुरजिता दृप्यत्प्रवादिव्रजैः
श्रीमत्पाठकशेखरा मुनिवराश्चारित्रसाराह्वयाः ॥ १६ ॥
वैराग्यं प्रबलं शमोतिविमलः शास्त्रौघवार्त्ताद्भुता
सिद्धांतैकरुचिर्मनोरमतमा भव्योपकारः परः ।
चारित्रं च जगत्यनुत्तरतरं तत्पट्टशोभावहा
येषां श्रीयुतभानुमेरुगुरवस्ते वाचका भेजिरे ॥ १७ ॥
अस्मत्सतीर्थ्या राजंते तेजोरंगगणीश्वराः ।
सिद्धांतोक्तसदाचारपालनैकपरायणाः ॥ १८ ॥
शब्दप्रभेदशास्त्रे वृत्तिः शास्त्राणि वीक्ष्य संदृब्धा ।
तेषां शिष्यैर्दक्षैर्ज्ञानविमलपाठकश्रेष्ठैः ॥ १९ ॥
अस्मदंतिषदो गाढसाहाय्यात्सिद्धिमागता ।
विद्वच्छ्रीवल्लभाह्वस्य युक्तायुक्तविवेचिनः ॥ २० ॥
विमृश्य नानाविधशास्त्रवृंदमनेकशो वृत्तिरियं कृतास्ति ।
तथापि दोषाः किल संभवंति स्वबुद्धिमांद्यादुत मोहतो वै ॥ २१ ॥
प्रसादमाधाय विशोधयंतु विहाय तान् भोः खलु लब्धवर्णाः ।
अनेकशास्त्रौघपटिष्टपद्मप्रकाशनोदारगभस्तिपादाः ॥ २२ युग्मम् ॥
प्रथमादर्शे लिखितास्मच्छिष्यज्ञानसुंदराह्वेन ।
जयवल्लभगणिनापि च विचारज्ञेन भक्तेन ॥ २३ ॥
श्रीमद्विक्रमनगरे राजच्छ्रीराजसिंहनृपराज्ये ।
सल्लोकचक्रवाकप्रमोदसूर्योदये सम्यक् ॥ २४ ॥
चतुराननवदनेंद्रियरसवसुधासंमिते लसद्वर्षे ।
श्रीमद्विक्रमनृपतौ निक्रांतेतीव कृतहर्षे ॥ २५ ॥
शुभोपयोगे शुभयोगयुक्ते चरे द्वितीयादिवसेतिशुद्धे ।
आषाढमासस्य विशुद्धपक्षे पुष्यर्क्षसंयुक्तगभस्तिवारे ॥ २६ ॥
संदृब्धा वृत्तिरियं विद्वज्जनवृंदवाच्यमाना वै ।
तावन्नंदतु वसुधाचंद्रादित्यादयो यावत् ॥ २७॥ चतुर्भिः कुलकम् ॥
श्रीशांतिनाथजिनपश्रीमज्जिनकुशलसूरिगुरूणाम् ।
पठतामिह प्रसादाच्छ्रेमुष्ये वृत्तिरेषा स्तात् ॥ २८ ॥
अस्यास्त्रीणि सहस्राण्यधिकानि सप्तभिः शतैः ।
इत्येवं प्रमितिर्ज्ञेया श्लोकमानेन निश्चिता ॥ २९ ॥
इति श्रीस्वकीयगुरुपट्टावली समाप्ता ॥

Digitized by Google

No. 102.

THE SÂRASAMUCHCHAYA. A COMPILATION FROM THE JAYANTÎ AND OTHER COMMENTARIES ON THE KÂVYAPRAKÂSA, BY RATNAKANTHA.

काव्यप्रकाशटीका—सारसमुच्चयाख्या.

ॐ नमो नारायणाय ॐ

अत्र च साहित्यदीपिकाख्यटीकाकारः श्रीभास्करः ॥
न ते टीकाकाराः परिणमदविद्योधतमसं [सः]
प्रमेयं शास्त्राणां प्रतिफलति येषां न मतिषु ।
न टीकास्ता यासां विलसति—नालोकविषयान्
गभीरान् ग्रंथार्थान् गमयति न सिद्धांजनमिव ॥
टीकाः काव्यप्रकाशस्य कामं संतु परः शताः ।
किं ताभिः सुगमग्रंथमात्रव्याख्यानचंचुभिः ॥
यदस्ति तत्र सारांशः सोपि संगृह्यते मया ।
तेन टीकांतरालोककौतुकं त्यज्यतां – – – ॥
साहित्यदीपिका नाम टीका भास्करसूरिणा ।
मधूत्रहानां काव्यानां वेजनाय विरच्यते ॥

इदं तावदादिमेन श्लोकेन नमस्कारस्य वा प्रेक्षावत्प्रवृत्तेरंगभूतस्य प्रयोजनस्य वा काव्यलक्षणस्य वा प्रयोजनं प्रयुज्यंते न पुनः सर्वोत्कर्षेण प्रवृत्तेस्तदयं नियतिकृतनियमेत्यादिरुपन्यासो न संगच्छते इत्याशंक्याह ग्रंथारंभे इति अत्र परामर्शो नाम सर्वोत्कर्षेण स्तुतिर्न पुनरनुसंधानं तस्य स्मरणरूपत्वान्नियतिकृतेत्यादौ तदघटनात् यत्र सर्वोत्कृष्टत्वं तत्र नमस्कार्यत्वमिति व्याख्या नमस्कारात्यंतात् श्लोकस्य तत्परता गम्यते जयत्यर्थेन च नमस्कार आक्षिप्यते इति तां प्रत्यस्मि प्रणत इति लभ्यते इति ॥

निपाताश्चोपसर्गाश्च धातवश्चेति ते त्रयः ।
अनेकार्थाः स्मृताः सर्वे पाठस्तेषां निदर्शनमिति

जयतिर्धातुरिति सर्वोत्कर्षे वर्त्तते एवं हि नमस्कारः साक्षादुपादीयतां किमाक्षेपेणेति चेन्न सर्वोत्कृष्टत्वप्रतिपादनेन सर्ववंद्यत्वं प्रकाश्यते वंदे भारतीमित्युक्ते तत्प्रकाशकं न स्यात् तर्हि नियतिकृतनियमरहितादिविशेषणविशिष्टां निर्मितिमादधतीं कवेर्भारतीं वंदे इति किं नोच्यते इति चेन्न सर्वोत्कृष्टत्वप्रतिपादने तात्पर्यात् समुचितशब्देन साधारणी युक्ता च देवता गृहीता भक्तिश्रद्धातिशयविषयभूता इष्टा गणेश्वरादिदेवता मनसि स्वकीयं कर्म प्रारभते यत्र तु वाग्देवता प्रतिपाद्यते तत्र सा युक्त्या काव्यमीमांसायाः प्रारंभे वाग्देवताधिकृतेत्युक्तं भवति ।

इति भास्कर्याम्

Digitized by Google

अत्र श्रीवत्सवर्मा सारबोधिनीटीकाकारः ॥
मंगलपरां प्रथमकारिकाव्याख्यामवतारयति ग्रंथेत्यादि

No. 143.

THE KERALAPRAŚNA.

केरलप्रश्नः

आ॰ ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥
साक्षात्त्रिलोक्यसंबोधं प्रश्नं केरलभाषितम् ॥
त्रिकालविषयं प्रोक्तं तस्मै केरलये नमः ॥ १ ॥
ज्ञानदीपकमासाद्य वृत्तिं कृत्वा सदक्षरैः ।
स्वरस्नेहेन संयोग[ज्य] ज्वालयेदुत्तरैर्धनैः ॥ २ ॥
च॰ इदानीं लग्नं पिंडो द्वादशेन भक्तः शेषे क्रमान्मेषादिः
इतिश्रीमूलदेवोक्तं केरलप्रश्नं संपूर्णम्

No. 156.

THE TÂJIKATANTRASÂRA BY SAMARASINHA, WITH THE COMMENTARY BY NÂRÂYANA.

ताजिकतन्त्रसारः सटीकः मू॰ समरसिंहः टी॰ नारायणः

मू॰ आ॰ ॥ नत्वा गिरं गणपतिं ग्रहवर्गमुख्यं
तं कर्मसाक्षिणमलक्ष्यगुणं गुरुं च ।
श्रीखिदकोक्तगुरुताजकतंत्रदीपात्
कर्मप्रकाशमणुदीपकमुद्धरामि ॥ १ ॥
टी॰ आ॰ ॥ उद्यत्कोटिदिवाकरद्युतिनिभं रक्तांगरागांशुकं........
मू॰ च॰ त्रैलोक्यक्षितिपालमौलिसकलव्यापारपारंगमः
प्राग्वाटाम्बरसार्वभौमसचिवः श्रीचण्डसिंहाह्वयः ।
श्रीमान् शोभनदेव इत्यभिजने तस्याभवत्सज्जनः
श्रीसामंत इति प्रशांतसुमतिस्तस्मादभूदंगभूः ॥
तस्यात्मजः समजनिष्ट कुमारसिंह-
नामाप्रमाणमेरुगिरिसाम्यगेहे [नामा प्रमाणगुणमेरुगिरिः समाजे]
तत्सूनुना वणकृनृगंमुभे [गणकभृंगमुदे] स्मरेण
गन्धोभ्युदाह्वित [गंधोभ्युदाध्रियत] ताजिकपद्यकोशात् ॥
टी॰ च॰ कामार्थमित्यादि श्लोकाः स्पष्टार्थाः ॥

Digitized by Google

इति सामुद्रिकोपनामनारायणकृतायां श्रीप्राग्वाटाम्बरा [टान्वय] कुमारसिंहात्मजस्मरसिंहसमुद्धृतताजिकतंत्रसारकर्मप्रकाशापरनामधेयमनुष्यजातकस्य वृत्तौ प्रकीर्ण्णनिर्णयाधिकाराध्यायः ॥ ३ ॥

खुन्नुः खुत्तो रोमकश्च हिलाजो धिषणाह्वयः ।
दुर्मुखाचार्य इत्येते ताजकस्य प्रवर्त्तकाः ॥

No. 162.

THE PADMALÎLÂVILÂSINÎ BY NÂRÂYAṆA.

पद्मलीलाविलासिनी करणग्रन्थः—नारायणः.

आ० श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रीगुरुं परमानंदं वराभयकरं शिवम् ।
अरुणाकरकांतांकं शिरसा प्रणिपत्य च ॥ १ ॥
सिंदूरारुणशोभांगं दिव्याभरणभूषितम् ।
पाशांकुशधरं देवं नत्वा सिद्धिविनायकम् ॥ २ ॥
तडिद्दीप्तिदि[दृ]गंतां तां बालार्कारुणभासुराम् ।
शरच्चंद्रकलाकीर्णा पश्यंतीं भुवनत्रयम् ॥ ३ ॥
तुर्यमध्याब्जसदनां वैखर्य्या मनसा स्तुताम् ।
तामाचिंत्यां परां देवीं महालक्ष्मीं प्रणम्य च ॥ ४ ॥
बालावबोधजननीं दृक्तुल्यज्ञानदायिनीम् ।
कुर्वे यद्गतिमाख्येन पद्मलीलाविलासिनीम् ॥ ५ ॥

च० त्रिसंगुणोज्वलत्कालः शुभः पुण्येन मंगले ॥ १२ ॥
इति श्रीपद्मलीलविलासिन्यां पाताधिकारः ११ ॥
इति श्रीमत्पंडितनारायणकृतपद्मलीलाविलासिनीकरणग्रंथः समाप्तिमगमत् ॥

No. 194.

THE VṚITTAŚATAKAM BY MAHEŚVARA.

वृत्तशतकम्—महेश्वरः.

आ० श्रीगणेशाय नमः ॥

ब्रह्मेशचंद्रेशदिवाकराग्निवस्वादिरूपाणि सुरस्य यस्य ॥
नत्वाच्युतं तं व्यवहारसिद्ध्यै महेश्वरो वृत्तशतं करोति ॥ १ ॥

च० आदौ त्याज्यविधिस्तथा च भविधिः प्रोक्तो विधिः संस्कृते-
रुद्वाहोग्निपरिग्रहो ग्रहविधिर्भूपाभिषेकः क्रमात् ॥
यात्रागोचरसंक्रमादिकविधिर्देवप्रतिष्ठाविधि-

Digitized by Google

श्वक्रे वृत्तशतं मनोरथसुतो दृष्ट्वान्यशास्त्राण्यदः ॥
इति श्रीमहेश्वरकृतं वृत्तशतकं समाप्तम् ॥

No. 201.

KANDARPACHÛḌÂMAṆI BY VÎRABHADRA.

कंदर्पचूडामणिः वीरभद्रः ।

श्रीभैरवाय नमः ।

आ० अरुणापि दक्षकोपाद्भक्त्यनुरक्तेषु सानुरागेव ।
कल्याणाय जगत्या दृष्टिः श्रीभैरवस्यास्तु ॥ १ ॥
प्रणमत रहसि सतृष्णं कृष्णं स्मरशास्त्रपारगं विज्ञाः ।
पीयूषादपि मधुरेधराबिम्बे गोपकन्यायाः ॥ २ ॥
मन्त्री वसन्तसमयो यस्य च राजीवलोचना राज्यम् ।
वाहा मलयसमीराः पञ्चशरोसौ नृपो जयति ॥ ३ ॥
वंशः कंसद्विष इव जयति बघेलस्य भूभुजां मान्यः ।
अजघन्योस्ति जगत्यां यस्मादन्यो न भूपालः ॥ ४ ॥
प्रादुर्बभूव वंशे तत्र श्रीशालवाहनो नृपतिः ।
इन्दुर्मरन्दबिन्दुर्यस्य यश[ः] पुण्डरीकस्य ॥
भिन्नस्य शीतमहसः सुषिरं लक्ष्मेति मन्यते लोकः ।
विधुरैर्यदीयविधुरैर्निशि निहतैर्भास्करभ्रान्त्या ॥ ६ ॥
प्रादुर्बभूव तस्माद्वीरः श्रीवीरसिंहाख्यः ।
यस्य यशोम्बुजकोशे स्फारा मकरन्दबिन्दवस्ताराः ॥
यस्य करेण करादिह समरे रिपुवारणाधिपतेः ।
दानाम्बुसङ्गशोभा सातिशया लुण्ठिता झटिति ॥ ८ ॥
वीरस्तदङ्गजन्मा प्रतिभटपृतनातमस्विनीभानुः ।
श्रीवीरभानुनामाधिपतिरभूद्भुजां जगति ॥
श्रुत्वापि वीरभानोर्दानकथा नेह जातलज्जानि ।
वृक्षोपलपशुभावाद्दिवततरुधेनुरत्नानि ॥ १० ॥
कामादप्यभिरामो भीमादपि बाहुशालिनां मान्यः ।
कर्णादपि च वदान्यो जयति सुतो रामचन्द्रोस्य ॥ ११ ॥
श्रीरामेणारब्धे दाने गजवाजिनोर्मुखैक्येन ।
वक्राननो गणपतिर्भीत्याभूत्तुम्बुरुः खचरः ॥ १२ ॥
राजोचितगुणसीमा भीमावरजादिहाधिको धनुषि ।
तनयो विनयसमुद्रो जयतितरां वीरभद्रोस्य ॥ १३ ॥

Digitized by Google

विद्यायां सुरगुरुरिव सौन्दर्ये पञ्चबाणतोप्यधिकः ।
दाने कल्पतरोरयमुपमेयस्तेन केनेह ॥ १४ ॥
चूडामणिं स्मृतिभुवो ग्रन्थं श्रीपञ्चबाणशास्त्रेसौ ।
वात्स्यायनानुरुद्धं कुरुते कुतुकात्तदङ्घ्रिभृत्तिः ॥ १५ ॥
च० इत्यवधाय निबन्धानवलोक्यासौ स्मरागमे निपुणः ।
अकृत स्फुटतत्वानि हि वात्स्यायनकामसूत्राणि ॥ ४२ ॥
श्रीरामचन्द्रनन्दनवीरश्रीवीरभद्रदेवेन ।
एका – – – मतिना निर्णीतः कामसूत्रार्थः ॥ ४३ ॥
यः कर्णति वसुदाने पार्थति समरोत्सवावदातेषु ।
धर्मे धर्मति रूपे नकुलति सहदेवति ज्ञाने ॥ ४४ ॥
शरदिन्दुबिम्बगौरास्मरहरसदृशाच्छकीर्तिचन्द्रेण ।
हरभालानलविषमप्रतापतापेन तेनेह ॥ ४५ ॥
सप्ताधिकरणमेतत्षट्त्रिंशत्परिमितस्फुटाध्यायम् ।
वात्स्यायनकृतशास्त्रं व्याख्यातं वीरभद्रेण ॥ ४६ ॥
दृष्ट्वैतदस्फुटार्थान्यपिसूत्राणीह कामशास्त्रस्य ।
बुद्ध्वा रचयत धीरा लीलाश्चेतोभुवोनुमताः ॥ ४७ ॥
यावन्मुरभिदि लक्ष्मीः शंभोर्वामाङ्कम[के]द्रिजा यावत् ।
तावदसौ स्मरकुतुकं ग्रन्थः प्रख्यापयन्नस्तु ॥ ४८ ॥
हरलोचनहरलोचनरसशशिभिर्विश्रुते वर्षे ।
फाल्गुनशुक्लप्रतिपदि पूर्णो ग्रन्थः स्मरस्मेरः ॥ ४९ ॥
श्रीवीरकृतिना शास्त्रेसमबाणशासनानुसृते ।
औपनिषदाधिकरणे चरमोध्यायः कृतः पूर्णः ॥
कंदर्पचूडामणिनामा ग्रन्थः समाप्तः ।

No. 214.

THE CHIKITSÂKALIKÂ BY TÎSAṬADEVA.

चिकित्साकलिका—तीसटः.

आ० श्रीधन्वंतरये नमः

प्रणम्य पाराशरसुश्रुतादीन् भक्त्या नमस्कृत्य पितुश्च पादान् ।
कृता चिकित्साकलिकेति योगैर्माला सरोजैरिव तीसटेन ॥ १ ॥
हारीतसुश्रुतपराशरभोजभेडभृग्वग्निवेशचरकादिचिकित्सिकोक्तैः ।
एभिर्गणैश्च गुणवद्भिरतिप्रसिद्धैर्धान्वंतरीयरचनारुचिरप्रबन्धैः ॥ २ ॥
अल्पश्रुतस्य भिषजः किल सुश्रुतादिशास्त्रोदधौ मतिरबोधदृढप्रमूढा ।
अस्मद्विधग्रथितयोगसमुच्चये तु बध्नातु बुद्धिमबुधः सुभिषग्वरो वा ॥ ३ ॥

Digitized by Google

च० पशुपतिरिव चूर्णः सर्वकुष्टानि हन्यात् ॥ ४१२ ॥
इति वाग्भट्टसूनुना तीसटदेवेन रचितं चिकित्साशास्त्रम् ।
इति चिकित्साकलिका समाप्तिमगमदियम् ॥

No. 273.

VASUNANDI'S ÂCHÂRAVṚITTI.

आचारसूत्रम् सटीकम् मू० वट्टकेराचार्यः टी० वसुनन्दिः ॥

आ० ॐ नमो वीतरागाय ॥

श्रीमच्छुद्धेद्धबोधं सकलगुणनिधिं निष्ठिताशेषकार्यं
वक्तारं सत्प्रवृत्तेर्निहतमतिमलं शक्रसंवंदितांघ्रिं ।
भर्त्तारं मुक्तिवध्वा विमलसुखगतेः कारिकायाः समंता-
दाचारस्यात्तनीतेः परमजिनकृतेर्नौम्यहं वृत्तिहेतोः ॥ छ ॥

श्रुतस्कंधाधारभूतमष्टादशसहस्रपदपरिमाणं मूलगुणप्रत्याख्यानसंस्तरस्तवाराधनासमयाचारपंचाचारपिंडशुद्धिषडावश्यकद्वादशानुप्रेक्षानागारभावनासमयसारशीलगुणप्रस्तारपर्याप्त्याद्यधिकारनिबद्धमहार्थगंभीरं लक्षणसिद्धपदवाक्यवर्णोपचितं घातिकर्मक्षयोत्पन्नकेवलज्ञानप्रबुद्धाशेषगुणपर्यायखचितषड्द्रव्यनवपदार्थजिनवरोपदिष्टं द्वादशविधतपोनुष्ठानोत्पन्नानेकप्रकारर्द्धिसमन्वितगणधरदेवरचितं मूलगुणोत्तरगुणस्वरूपविकल्पोपायसाधनसहायफलनिरूपणप्रवणमाचारांगमाचार्यपारंपर्यप्रवर्त्तमानमल्पबलमेधायुःशिष्यनिमित्तं द्वादशाधिकारैरुपसंहर्तुकामः स्वस्य श्रोतृणां च प्रारब्धकार्यप्रत्यूहनिराकरणक्षमं शुभपरिणामं विदधत् श्रीवट्टकेराचार्यः प्रथमतरं तावन्मूलगुणाधिकारप्रतिपादनार्थं मंगलपूर्विकां प्रतिज्ञां विधत्ते मूलगुणेष्वित्यादि ॥ छ ॥

मूलगुणेसु विसुद्धे वंदित्ता सव्वसंजदे सिरसा ॥
इहपरलोयहिदत्थे मूलगुणे कित्तइस्सामि ॥ १ ॥

मंगलनिमित्तहेतुपरिमाणनामकर्तॄन् धात्वादिभिः प्रयोजनाभिधेयसंबंधांश्च व्याख्याय पश्चादर्थः कथ्यत इति मूलगुणेसु । मूलानि च तानि गुणाश्च ते मूलगुणाः मूलशब्दोनेकार्थे यद्यपि वर्त्तते तथापि प्रधानार्थे वर्त्तमानः परिगृह्यते तथा गुणशब्दोप्यनेकार्थे यद्यपि वर्त्तते तथाप्याचरणविशेषे वर्त्तमानः परिगृह्यते मूलगुणाः प्रधानानुष्ठानानि उत्तरगुणाधारभूतानि तेषु मूलगुणेषु विषयभूतेषु कारणभूतेषु वा सत्सु ये विशुद्धा निर्मलाः संजातास्तान् मूलगुणेषु विशुद्धान् वंदित्ता । वंदित्वा मनोवाक्कायक्रियाभिः प्रणम्य सव्वसंजदे । अयं सर्वशब्दो निरवशेषार्थवाचकः परिगृहीतो बह्वनुग्रहकारित्वात्तेन प्रमत्तसंयताद्ययोगिपर्यंता भूतपूर्वगत्या सिद्धाश्च परिगृह्यंते सम्यक्संयताः पापक्रियाभ्यो निवृत्ताः सर्वे च ते संयताश्च

Digitized by Google

सर्वसंयतास्तान् सर्वसंयतान् प्रमत्तापमत्तापूर्वकरणानिवृत्तिकरणसूक्ष्मसंपरायोपशांतकषायक्षीणकषायसयोगिकेवल्ययोगिकेवलिसंयतान् सप्ताद्यष्टपर्यंतषण्णवमध्यसंख्यासमेतान् सिद्धांश्चानंतान् । सिरसा । शिरसा मस्तकेन मूर्ध्ना । इहपरलोगहिदत्थे । इहशब्दः प्रत्यक्षवचनः परशब्दः उपरतेंद्रियजन्मवचनः लोकशब्दः सुरेश्वरादिवचनः इहश्च परश्चेहपरौ तौ च तौ लोकौ च इहलोकपरलोकौ ताभ्यां तयोर्वा हितं सुखैश्वर्यपूजासत्कारचित्तनिवृत्तिफलादिकं तदेवार्थः प्रयोजनं फलं येषां ते इहपरलोकहितार्थास्तान् इहलोकपरलोकसुखैश्वर्यादिनिमित्तान् इहलोके पूजां सर्वजनमान्यतां गुरुतां सर्वजनमैत्रीभावादिकं च लभते मूलगुणानाचरन् परलोके च सुरैश्यं तीर्थकरत्वं चक्रवर्तिबलदेवादिकत्वं सर्वजनकांतादिकं च मूलगुणानाचरन् लभत इति । मूलगुणे । मूलगुणान् सर्वोत्तरगुणाधारतां गतानाचरणविशेषान् । कित्तइस्सामि । कीर्त्तयिष्यामि व्याख्यास्यामि ।। अत्र संयतशब्दस्य चत्वारोर्थाः ।। नाम स्थापना द्रव्यं भाव इति ।। तत्र जातिद्रव्यगुणक्रियानिरपेक्षं संज्ञाकर्म नामसंयतः । संयतस्य गुणान् बुद्ध्याध्यारोप्याकृतिवत्यनाकृतिवति च वस्तुनि स एवायमिति स्थापिता मूर्त्तिः स्थापनासंयतः । संयतस्वरूपप्रकाशनपरिज्ञानपरिणतिसामर्थ्याध्यासितोऽनुपयुक्त आत्मा आगमद्रव्यसंयतः नोआगमद्रव्यसंयतः नोआगमद्रव्यं ज्ञायकशरीरं संयतप्राभृतज्ञस्य शरीरं भूतं भवन् भावि वा भविष्यत्संयतत्वपर्यायो जीवो भावसंयतः । तद्व्यतिरिक्तमसंभविकर्म नोकर्म तयोः संयतत्वस्य कारणत्वाभावात्संयतगुणव्यावर्णनपरप्राभृतज्ञ उपयुक्तः सम्यगाचरणसमन्वित आगमभावसंयतस्तेनेह प्रयोजनं कुतः मूलगुणेषु विशुद्धानिति विशेषणादिति मूलगुणादिस्वरूपावगमनं प्रयोजनं ननु पुरुषार्थो हि प्रयोजनं न च मूलगुणादिस्वरूपावगमनं । तस्य धर्मार्थकाममोक्षत्वात् यद्येवं सुष्टु मूलगुणस्वरूपावगमनं प्रयोजनं यतस्तेनैव ते धर्मादयो लभ्यंते । इति मूलगुणैः शुद्धस्वरूपं साध्यं साधनमिदं मूलगुणशास्त्रं साध्यसाधनरूपः संबंधोपि शास्त्रप्रयोजनयोरतएव वाक्याल्लभ्यते । अभिधेयभूता मूलगुणाः तस्माद्ग्राह्यमिदं शास्त्रं प्रयोजनादित्रयसमन्वितत्वादिति । सर्वसंयतान् शिरसाभिवंद्य मूलगुणान् इहपरलोकहितार्थान्कीर्त्तयिष्यामीति पदघटना अथवा मूलगुणसंयतानामयं नमस्कारो मूलगुणान् सुविशुद्धान् संयतांश्च वंदित्वा मूलगुणान्कीर्तयिष्यामि च शब्दोनुक्तोपि द्रष्टव्यः ।। यथा पृथिव्यापस्तेजोवायुराकाशमित्यत्र मूलगुणकथनप्रतिज्ञां निर्वहन्नाचार्यः संग्रहसूत्रगाथाद्वयमाह।।छ।।

पंचयमहव्वयाइं समिदीओ पंच जिणवरुद्दिट्ठा ।
पंचेवेंदियरोहा छप्पिय आवासया लोचे ।।

च० त [च]त्तोरालियदेहो णामा[मं]गोदं च केवलीजुगवं ।
आउगवेदणियं च हि खिवइत्ता णीरदो होदि ।। २०६ ।।

Digitized by Google

तत उर्द्धं सयोगकेवलीऔदारिकशरीरं सनिश्वास एवायं नामगोत्रकर्मणी आयुर्वेदनीयं च युगपत् क्षपयित्वा नीरजाः सिद्धो भवति विशेषमाह ॥ अयोगिकेवली आत्मकालद्विचरमसमयेनुदयवेदनीयदेवगतिं पंचशरीरसंघातपंचशरीरबंधनषट्संस्थानत्र्यंगोपांगषट्संहननपंचवर्ण्णद्विगंधपंचरसाष्टस्पर्शदेवगतिप्रयोग्यानुपूर्व्यागुरुलघूपघातपरघातोच्छ्वासविहायोगत्यपर्याप्तप्रत्येकस्थिरास्थिरशुभाशुभदुर्भगसुस्वरदुःस्वरानादेयायशःकीर्तिनिर्माननीचैर्गोत्राणि एता द्वासप्ततिप्रकृतीः क्षिपयति ततोऽनंतरसोदयवेदनीयमनुष्यायुर्मनुष्यगतिपंचेंद्रियजातिमनुष्यगतिप्रायोग्यानुपूर्व्यात्रसबादरपर्याप्तसुभगादेययशः कीर्त्तितीर्थकरनामोच्चैर्गोत्रसंज्ञकास्त्रयोदशप्रकृतीश्चरमसमये क्षपयति ततो द्रव्यरूपमौदारिकशरीरं त्यक्त्वा नीरजा निर्म्मलः सिद्धो निर्लेपः सर्वद्वंद्वरहितोनंतज्ञानदर्शनसुखवीर्यसमन्वितोक्षयो युगपत्सर्व्वद्रव्यपर्यायावभासकोनंतगुणाधारः परमात्मा भवतीति ॥ छ

वृत्तिः सर्व्वार्थसिद्धिः सकलगुणनिधिः सूक्ष्मभावानुवृत्ति-
राचरस्यात्तनीतेः परमजिनपतेः ख्यातनिर्दोषवृत्तेः ।
शुद्धैर्वाक्यैः सुसिद्धा कलिमलमथनी कार्यसिद्धिर्मुनीनां
स्थेयाज्जैनेंद्रमार्गे चिरतरमवनौ वासुनंदी सुभावा ॥
इति मूलाचारविवृत्तौ द्वादशोध्यायः ॥ छ ॥
कुंदकुंदाचार्यप्रणीतमूलाचाराख्यविवृतिः परिपूर्ण्णा ॥
कृतिरियं वसुनंदिनः श्रीश्रमणस्य ॥ छ ॥

अथ प्रशस्तिपाठः ॥

प्रणमामि महावीरं सिद्धं शुद्धं जिनेश्वरं ॥
यस्य ज्ञानांबुधौ भाति जगद्विरूपसंस्थितं ॥ १ ॥
कृतात्मानो जना यत्र कर्म प्रक्षिप्य हेलया ।
रंमते मुक्तिलक्ष्मीं तज्जैनं जयति शासनं ॥ २ ॥
जयंतु गौतमस्वामिप्रमुखा गणनायकाः ॥
सूरयो जिनचंद्रांताः श्रीमंतः क्रमदेशकाः ॥ ३ ॥
वर्षे षडेकपंचैकपूरणे विक्रमेनतः ॥
शुक्ले भाद्रपदे मासे नवम्यां गुरुवासरे ॥ ४ ॥
श्रीमद्वट्टेरकाचार्यकृतसूत्रस्य सद्विधेः ।
मूलाचारस्य सद्वृत्तेर्दातुर्नामावलिं ब्रुवे ॥ ५ ॥
श्रीजंबूपपदे द्वीपे क्षेत्रे भरतसंज्ञके ॥
कुरुजांगलदेशोस्ति यो देशः सुखसंपदां ॥ ६ ॥
तत्रास्ति हास्तिनो नाम्ना नगरी नागरीयसी ॥
शांतिकुंथ्वरतीर्थेशा यत्रासन्निंद्रवंदिताः ॥ ७ ॥

Digitized by Google

विद्यते तत्समीपस्था श्रीमती योगिनीपुरी ॥
यां पाति पातिसाहिश्रीवेहलोलाभिधो नृपः ॥ ८ ॥
तस्याः प्रत्यग्दिशि ख्यातं श्रीहिसारपिरोजकं ॥
नगरं नगरंभादिवल्लीराजिविराजितं ॥ ९ ॥
तत्र राज्यं करोत्येष श्रीमान् कुतबखानकः ॥
तथा हैवतिखानश्च दाता भोक्ता प्रतापवान् ॥ १० ॥
अथ श्रीमूलसंघेस्मिन्नंदिसंघेनघेजनि ॥
बलात्कारगणस्तत्र गच्छः सारस्वतस्त्वभूत् ॥ ११ ॥
तत्राजनि प्रभाचंद्रः सूरिचंद्रोजितांगजः ॥
दर्शनज्ञानचारित्रतपोवीर्यसमन्वितः ॥ १२ ॥
श्रीमान् बभूव मार्तंडस्तत्पट्टोदयभूधरे ॥
पद्मनंदी बुधानंदी तमच्छेदी मुनिप्रभुः ॥ १३ ॥
तत्पट्टांबुधिसच्चंद्रः शुभचंद्रः सतांवरः ॥
पंचाक्षवनदावाग्निः कषायक्ष्माधराशनिः ॥ १४ ॥
तदीयपट्टांबरभानुमाली क्षमादिनानांगुणरत्नशाली ।
भट्टारकश्रीजिनचंद्रनामा सैद्धांतिकानां भुवि योस्ति सीमा ॥ १५ ॥
स्याद्वादामृतपानतृप्तमनसो यस्यातनोत्सर्व्वतः ।
कीर्तिर्भूमितले शशांकधवला सज्ञानदानात्सतः ॥
चार्वाकादिमतप्रवादितिमिरोष्णांशोर्मुनींद्रप्रभोः ।
सूरेः श्रीजिनचंद्रकस्य जयतात्संघो हि तस्यानघः ॥ १६ ॥
तच्छिष्याबहुशास्त्रज्ञा हेयादेयविचारकाः ।
शमसंयमसंपूर्णा मूलोत्तरगुणान्विताः ॥ १७ ॥
जयकीर्त्तिश्चारुकीर्तिर्जयनंदी मुनीश्वरः
भीमसेनादयोन्ये च दश धर्म्मधरा वराः ॥ १८ ॥ युग्मं ॥
अस्ति देशव्रताधारी ब्रह्मचारी गुणाग्रणीः ॥
नरसिंहोभिधानेन नानाग्रंथार्थपारगः ॥ १९ ॥
तथा भूरिगुणोपेतो भूरानामा महत्तमः ॥
श्रीमानश्वपतिश्चान्यः सुमतिर्गुरुभक्तिकृत् ॥ १९ ॥
अन्यो नेमाभिधानोस्ति नेमिर्द्धर्म्मरथस्य यः ।
परस्त्रीकमसंज्ञश्च ज्ञातयज्ञोस्तमन्मथः ॥ २० ॥
भवांगभोगनिर्व्विण्णस्तिहुणाख्योपरो मतः ।
सम्यक्त्वादिगुणोपेतः कषायदववारिदः ॥ २१ ॥
ढाकाख्यो ब्रह्मचार्यस्ति संयमादिगुणालयः ।

Digitized by Google

सर्वे ते जिनचंद्रस्य सूरेः शिष्या जयंत्विह ॥ २२ ॥
श्रीमान् पंडितदेवोस्ति दाक्षिणात्योद्विजोत्तमः ॥
यो योग्यः सूरिमंत्राय वैयाकरणतार्किकः ॥ २३ ॥
अग्रोतवंशजः साधुर्ल्हवदेवाभिधानकः ॥
तत्सुतोधरणः संज्ञा तद्भार्या भीषुही मता ॥ २४ ॥
तत्पुत्रो जिनचंद्रस्य पादपंकजषट्पदः ॥
मीहाख्यः पंडितस्त्वास्ति श्रावकव्रतभावकः ॥ २५ ॥
तदन्वयेथखडेलवंशे श्रेष्ठीयगोत्रके ॥
पद्मावत्याः समाम्नाये यक्षाः पार्श्वजिनेशिनः ॥ २६ ॥
साधुः श्रीमोहणाख्योभूत्संघभारधुरंधरः ॥
तत्पुत्रो रावणो नाम पंचाणुव्रतपालकः ॥ २७ ॥
तस्य पुत्रौ समुत्पन्नौ पार्श्वचोषाभिधानकौ ॥
कल्पवृक्षसमौ दाने जिनपादाब्जषट्पदौ ॥ २८ ॥
साधोः पार्श्वस्य भार्याभूदाद्या पद्मिनिसंज्ञका ॥
पद्मनाथस्य पद्मेव सती पद्मानना मता ॥ २९ ॥
सूहेनाम्नी द्वितीयाभूद्या सौभाग्येन पार्वतीं ॥
रतिं रूपेण शीलेन सीतां जितवती सती ॥ ३० ॥
साधन्याः संति पाग्रन्यस्त्रियः पुत्राहितावहाः ॥
रूपवंतः कलावंतो दयावंतः प्रियंवदाः ॥ ३१ ॥
तत्राद्यः साधुभीमाख्यो निजवंशविभूषणः ॥
उपार्जयति वित्तं यः पात्रदानाय केवलं ॥ ३२ ॥
रुक्मिणी नामतस्ततस्य गेहिनी शीलशालिनी ॥
स्ववाचा कोकिला जिग्ये कांत्या भा सवितुर्थया ॥ ३३ ॥
चत्वारः संति तत्पुत्रास्तोल्हातेजाभिधानकौ ॥
भोजाखिउराजनामानौ प्रफुल्लकमलाननाः ॥ ३४ ॥
तेल्हाख्यस्य मता भार्या तोल्हश्रीः श्रीनिवासिनी ॥
साढाभिधोस्ति तत्पुत्रो दीर्घायुः सभवेदिह ॥ ३५ ॥
पत्नी तेजाभिधानस्य तेजश्रीर्लज्जयान्विता ॥
भोजाख्यस्य तथा भार्या भोजश्रीर्भक्तिकारिणी ॥ ३६ ॥
पार्श्वसाधोर्द्वितीयोस्ति नेमाख्यो नियमालयः ॥
श्रीमान् विनयसंपन्नः सज्जनानंददायकः ॥ ३७ ॥
गेहिनी तस्य नीकाख्या रतिर्वा मन्मथस्य वै ॥
या जिगाय स्वनेत्राभ्यां स्फुरद्भयां चकितां मृगीं ॥ ३८ ॥

Digitized by Google

तस्याः पुत्रोस्ति विझाख्यो विद्याधरः प्रियंवदः ॥
ज्ञातीनां नंदयामास विनयादिगुणेन यः ॥ ३९ ॥
पार्श्वपुत्रस्तृतीयोस्ति नेमाख्यो नियमालयः ॥
देवपूजादिषट्कर्मपद्मिनीखंडभास्करः ॥ ४० ॥
साभूनाम्नी तु तज्जाया रूपलज्जावती सती ॥
वस्तासुरजनौ तस्याः सुतौ जनमनोहरौ ॥ ४१ ॥
पार्श्वभार्याद्वितीया या सूहोनाम्नीति तत्सुतः ।
ईश्वराह्वो कलावासः कलुषापेतमानसः ॥ ४२ ॥
साधुचोषाभिधानस्य स्ववंशांबरभास्करः ॥
उमानाम्न्यस्ति सद्भार्या शीलनिककलालया ॥ ४३ ॥
तस्या अंगरुहौ ख्यातौ सत्यभूषाविभूषितौ ॥
लक्ष्मीवंतौ महांतौ तौ पात्रदानरतौ हि तौ ॥ ४४ ॥
तयोराद्योस्ति संघेशो नृसिंहः पद्मसिंहकः ।
चकार नेमिनाथस्य यात्रां यो दुःखहारिणीं ॥ ४५ ॥
तत्कलत्रं लसद्गात्रं पद्मश्रीर्नाम कामदं ॥
गृहे पात्रे समायाते या दानं दयते चिरं ॥ ४६ ॥
तस्य पुत्रास्त्रयः संति दीर्घायुषो भवंतु ते ॥
हेमराजो गजमल्लोपरः श्रवणसंज्ञकः ॥ ४७ ॥
चोषापुत्रो द्वितीयोस्ति रूल्हानामा गुणाकरः ।
रूल्हश्रीर्म्महिला तस्य देवराजाख्य अंजगः ॥ ४८ ॥
एतैः श्रीसाधुपार्श्वस्य चोषाख्यस्य च कायजैः ॥
वसद्भिर्झूझणूस्थाने रम्ये चैत्यालयैर्वरैः ॥ ४९ ॥
चाहमानकुलोत्पन्ने राज्यं कुर्व्वति भूपतौ ॥
श्रीमत्समसखानाख्ये न्यायान्यायविचारके ॥ ५० ॥
सूरिश्रीजिनचंद्रस्य पादपंकजषट्पदैः ॥
साधुभीमादिभिः सर्व्वैः साधुपद्मादिभिस्तथा ॥ ५१ ॥
कारितं श्रुतपंचम्या महदुद्यापनं च तैः ।
श्रीमद्देशव्रताधारिनरसिंहोपदेशतः ॥ ५२ ॥ चतुष्कलं ॥
तदा तैर्जिनबिंबानामभिषेकपुरस्सरा ॥
कारितार्चा महाभक्त्या यथायुक्ति च सोत्सवा ॥ ५३ ॥
भृंगारकलशादीनि जिनावासेषु पंचसु ॥
क्षिप्तानि पंच पंचैव चैत्योपकरणानि च ॥ ५४ ॥
एतच्छास्त्रादिभक्त्या तैर्ज्ञानदानमदायि च ।

Digitized by Google

ब्रह्मश्रीनरसिंहाख्यतिहुणादियतीशिने ॥ ५५ ॥
चतुर्विधाय संघाय सदाहारश्चतुर्विधः
प्रादाय्यौषधदानं च वस्त्रोपकरणादि च ॥ ५६ ॥
मित्रयाचकहीनेभ्यः प्रीतितुष्टिकृपादि च ॥
दानं प्रदत्तमित्यादिधनव्ययोव्यधायितैः ॥ ५७ ॥
इत्थं सप्तक्षेत्र्यां चयते यो दानमात्मनो भक्त्या ॥
लभते तदनंतगुणं परत्र सोत्रापि पूज्यः स्यात् ॥ ५८ ॥
एतच्छास्त्रं लेखयित्वा हिसारादानाय्य स्वोपार्जितेन स्वराया ।
संघेशश्रीपद्मसिंहेन भक्त्या सिंहांताय श्रीनराय प्रदत्तं ॥ ५९ ॥
यो दत्ते ज्ञानदानं भवति हि स नरो निर्जराणां प्रपूज्यो
भुक्त्वा देवांगनाभिर्विषयसुखमनुप्राप्य मानुष्यजन्म ॥
भुक्त्वा राज्यस्य सौख्यं भवतनुखसुखान्निस्पृहीकृत्य चित्तं
लात्वा दीक्षां च बुध्वा श्रुतमपि सकलं ज्ञानमंत्यं लभेत ॥६०॥
ज्ञानदानाद्भवेज्ज्ञानी सुखी स्याद्भोजनादिह ॥
निर्भयोभयतो जीवो नीरुगौषधदानतः ॥ ६१ ॥
धर्म्मतः सकलमंगलावली धर्मतो भवति मुंडकेवली ॥
धर्म्मतो जिनसुचक्रभृद्बली नाथतद्रिसुमुखो [नापतेंद्रिपुमुखे] नरो बली॥६२॥
ज्ञात्वेति कुर्व्वंतु जनाः सुधर्म्मं सदैहिकामुष्मिकसौख्यकामाः ॥
देवार्च्चनादानतपोव्रताद्यैर्धान्यं न लभ्यं कृषिमंतरेण ॥ ६३ ॥
खंडेलान्वयमंडनेंदुवदन त्वं पद्मसिंहाख्य भो
हेमाद्यैस्त्रिभिरंगजैर्गतिमितैर्भीमादिभिर्बंधुभिः ॥
भव्यांभोरुहखंडवासतरणेश्चारित्रचूडामणेः
सूरिश्रीजिनचंद्रकस्य वचनान्नंद्याश्चिरं भूतले ॥ ६४ ॥
शास्त्रं शस्त्रं पापवैरिक्षयेदः शास्त्रं नेत्रं त्वंतरार्थप्रदृष्टौ ॥
शास्त्रं पात्रं सर्वचंचद्गुणानां शास्त्रं तस्माद्यत्नतो रक्षणीयं ॥ ६५ ॥
श्रुत्वा शास्त्रं पापशत्रुं हिनस्ति श्रुत्वा शास्त्रं पुण्यमित्रं धिनोति ॥
श्रुत्वा शास्त्रं सद्विवेकं दधाति तस्माद्भव्यो यत्नतस्तद्धि पाति ॥ ६६ ॥
यावत्तिष्ठति भूतले सुरनदी रत्नाकरो भूधरः
कैलाशः किलचक्रिकारितजगद्वंद्यज्ञचैत्यालयः ॥
यावद्व्योम्नि शशांकवासरमणी प्रस्फोटयंतौ तम-
स्तावत्तिष्ठतु शास्त्रमेतदमलं संपठ्यमानं बुधैः ॥ ६७॥
सूरिश्रीजिनचंद्रांघ्रिस्मरणाधीनचेतसा
प्रशस्तिर्विहिता चासौ मीहाख्येन सुधीमता ॥ ६८ ॥

Digitized by Google

यद्यत्र काप्यवद्यं स्यादर्थे पाठे मयादृतं
तदा शोध्यं बुधैर्वाच्यमनंतः शब्दवारिधिः ॥ ६९ ॥
इतिश्रीभव्यकुमुदचंद्रस्य सूरेः श्रीजिनचंद्रस्य पादांभोरुहषट्ट-
देन पंडितश्रीमेधाविसंज्ञेन काव्यबंधेन विरचिता प्रशास्ता प्रशस्तिः
समाप्ता ॥ छ ॥

No. 266.

THE CHÂRITRASÂRA BY CHÂMUNDARÂJA.

चारित्रसारः—चामुण्डमहाराजः.

नं० चारित्रसारः

आ० अरिहननरजोहननरहस्यहरं पूजनार्हमर्हतं ।
सिद्धान् सिद्धाष्टगुणान् रत्नत्रयसाधकान् स्तुवे साधून् ॥ १ ॥

च० तत्वार्थराद्धान्तमहापुराणेष्वाचारशास्त्रेषु च विस्तरोक्तम् ।
आख्यत्समासादनुयोगवेदी चारित्रसारं रणरङ्गसिंहः ॥

इति सकलागमसंयमसंपन्नश्रीमज्जिनसेनभट्टारकश्रीपादपद्मप्रसादासादित-चतुरनुयोगपारावारपारगधर्मविजयिश्रीचामुण्डमहाराजविरचिते भावनासारसं-ग्रहे चारित्रसारे अनगारधर्मः समाप्तः

इति श्रीचारित्रसारः संपूर्णः

No. 270.

DHARMAŚARMÂBHYUDAYAKÂVYAM, BY HARICHANDRA.

धर्मशर्माभ्युदयकाव्यम्—हरिचन्द्रः ।

॥ ॐ नमः सिद्धेभ्यः ॥

श्रीनाभिसूनोश्चिरमंघ्रियुग्मनखेंदवः कौ मुदमेधयंतु ।
यत्रानमन्नाकिनरेंद्रचक्रचूडाश्मगर्भप्रतिबिंबमेणः ॥ १ ॥
चंद्रप्रभं नौमि यदीयभासा नूनं जिता चांद्रमसी प्रभा सा ।
नो चेत्कथं तर्हि तदंघ्रिलग्नं नखच्छलादिंदुकुटुंबमासीत् ॥ २ ॥
दुरक्षरक्षोदधियेत धात्र्यां मुहुर्मुहुर्घृष्टललाटपट्टाः ।
यं स्वर्गिणोनल्पगुणं प्रणेमुस्तनोतु नः शर्म्म स धर्म्मनाथः ॥ ३ ॥
संप्रत्यपायाः स्म इति प्रतीत्यै वह्वाविवाह्वाय मिथः प्रविष्टाः ।
यत्कायकांतौ कनकोज्ज्वलायां सुरा विरेजुस्तमुपैमि शांतिं ॥ ४ ॥
भूयादगाधः स विबोधवार्द्धिर्वीरस्य रत्नत्रयलब्धये वः ।
स्फुरत्पयोबुद्बुदबिंदुमुद्रामिदं यदंतस्त्रिजगत्तनोति ॥ ५ ॥

Digitized by Google

निर्मार्जिते यत्पदपंकजानां रजोभिरंतः प्रतिबिंबितानि ।
जनाः स्वचेतोमुकुरे जगंति पश्यंति तान्नौमि मुदे जिनेंद्रान् ॥ ६ ॥
रत्नत्रयं तज्जननार्त्तिमृत्युसर्प्पत्रयीदर्पहरं नमामि ।
यद्भूषणं प्राप्य भवंति शिष्टा मुक्तेर्विरूपाकृतयोप्यभीष्टाः ॥ ७ ॥
त्वद्भक्तिनम्रं जनमाश्रयावः साक्षादिति प्रष्टुमिवोपकर्ण्णे ।
चंद्राश्मताडंकपदात्पदार्थौ यस्याः स्थितौ ध्यायत भारतीं तां ॥ ८ ॥
जयंति ते केपि महाकवीनां स्वर्गप्रदेशा इव वाग्विलासाः ।
पीयूषनिस्यंदिषु येषु हर्षं केषां न धत्ते सुरसार्थलीला ॥ ९ ॥
लब्धात्मलाभा बहुधान्यवृद्ध्यै निर्मूलयंती घननीरसत्वं ।
सा मेघसंघातमपेतपंका शरत्सतां संसदपि क्षिणोतु ॥ १० ॥
वियत्पथप्रांतपरीक्षणाद्वा तदेतदंभोनिधिलंघनाद्वा ।
मात्राधिकं मंदधिया मयापि यद्वर्ण्यते जैनचरित्रमत्र ॥ ११ ॥
पुराणपारीणमुनींद्रवाग्भिर्यद्वा ममाप्यत्र गतिर्भवित्री ।
तुंगेपि सिद्ध्यत्यधिरोहिणीभिर्यद्वामनस्यापि मनोभिलाषः ॥ १२ ॥
श्रीधर्म्मनाथस्य ततः स्वशक्त्या किंचिच्चरित्रं तरलोपि वक्ष्ये ।
वक्तुं पुनः सम्यगिदं जिनस्य क्षमेत नो वागधिदेवतापि ॥ १३ ॥
अर्थे हृदिस्थेपि कविर्न कश्चिन्निर्ग्रंथिगीर्गुंफविचक्षणः स्यात् ।
जिह्वाबलस्पर्शमपास्य पातुं श्वा नान्यथांभो घनमप्यवैति ॥ १४ ॥
हृद्यार्थवंध्या पदबंधुरापि वाणी बुधानां न मनो धिनोति ।
न रोचते लोचनवल्लभापि स्नुहीक्षरत्क्षीरसरिन्नरेभ्यः ॥ १५ ॥
वाणी भवेत्कस्यचिदेव पुण्यैः शब्दार्थसंदर्भविशेषगर्भा ।
इंदुं विनान्यस्य न दृश्यते द्युत्तमोधुनाना च सुधाधुनी च ॥ १६ ॥
श्रव्येपि काव्ये रचिते विपश्चित्कश्चित्सचेताः परितोषमेति ।
उत्कोरकः स्यात्तिलकश्चलाक्ष्याः कटाक्षभावैरपरे न वृक्षाः ॥ १७ ॥
परस्य तुच्छेपि परोनुरागो महत्यपि स्वस्य गुणे न तोषः ।
एवंविधो यस्य मनोविवेकः किं प्रार्थ्यते सोत्र हिताय साधुः ॥ १८ ॥
साधोर्विनिर्म्माणविधौ विधातुश्च्युताः कथंचित्परमाणवो ये ।
मन्ये कृतास्तैरुपकारिणोन्ये पाथोदचंद्रद्रुमचंदनाद्याः ॥ १९ ॥
पराङ्मुखोप्येष परोपकारव्यापारभारक्षमएव साधुः ।
किं दत्तपृष्टोपि गरिष्टधात्रीप्रोद्धारकर्म्मप्रवणो न कूर्म्मः ॥ २० ॥
निसर्गशुद्धस्य सतो न कश्चिच्चेतोविकाराय भवत्युपाधिः ।
व्यक्तस्वभावोपि विवर्णयोगात्कथं तदस्य स्फटिकोस्तु तुल्यः ॥ २१ ॥
खलं विधात्रा सृजता प्रयत्नात्किं सज्जनस्योपकृतं न तेन ।

Digitized by Google

ऋते तमांसि द्युमणिर्मणिर्वा विना न काचैः स्वगुणं व्यनक्ति ॥ २२ ।
दोषानुरक्तस्य खलस्य कस्याप्युलूकपोतस्य च को विशेषः ।
अह्नीव सत्कांतिमति प्रबंधे मलीमसं केवलमीक्षते यः ॥ २३ ॥
न प्रेम नम्रेपि जने विधत्से मित्रेपि मैत्रीं खल नातनोषि ।
तदेष किं नेष्यति न प्रदोषस्त्वामंजसा सायमिवावसानं ॥ २४ ॥
श्रव्यं भवेत्काव्यमदूषणं यन्न निर्गुणं क्वापि कदापि मन्ये ।
गुणार्थिनो दूषणमाददानस्तत्सज्जनाद्दुर्जन एव साधुः ॥ २५ ॥
अहो खलस्यापि महोपयोगः स्नेहद्रुहो यत्परिशीलनेन ।
आकर्ण्णमापूरितपात्रमेताः क्षीरं क्षरंत्यक्षतमेव गावः ॥ २६ ॥
आः कोमलालापपरेपि मागाः प्रमादमंतःकठिने खलेस्मिन् ।
सेवालशालिन्युपले छलेन पातो भवेत्केवलदुःखहेतुः ॥ २७ ॥
आदाय शब्दार्थमलीमसानि यद्दुर्ज्जनोसौ वदने दधाति ।
तेनैव तस्याननमेव कृष्णं सतां प्रबंधः पुनरुज्ज्वलोभूत् ॥ २८ ॥
गुणानधस्तान्नयतोप्यसाधुपद्मस्य यावद्दिनमस्तु लक्ष्मीः ।
दिनावसाने तु भवेद्धृतश्रीराज्ञः सभासन्निधिमुद्रितास्यः २९ ॥
उच्चासनस्थोपि सतां न किंचिन्नीचः स चित्तेषु चमत्करोति ।
स्वर्ण्णाद्रिशृंगाग्रमधिष्ठितोपि काको वराकः खलु काक एव ॥ ३० ॥
वृत्तिर्मरुद्दीपवतीव साधोः खलस्य वैवस्वतसोदरीव ।
तयोः प्रयोगे कृतमज्जनो नः प्रबंधबंधुर्लभतां विशुद्धिं ॥ ३१ ॥
अथास्ति जंबूपपदः पृथिव्यां द्वीपः प्रभान्यक्कृतनाकिलोकः ।
यो वृद्धया मध्यगतोपि लक्ष्म्या द्वीपांतराणामुपरीव तस्थौ ॥ ३२ ॥
क्षेत्रच्छदैः पूर्वविदेहमुख्यैरधः स्थितस्फारफणींद्रदंडः ।
चकास्ति रुक्माचलकर्ण्णिको यः सद्म श्रियः पद्म इवाब्धिमध्ये ॥ ३३ ॥
द्वीपेषु यः कोपि करोति गर्वं मयि स्थितेप्यस्तु स मे पुरस्तात् ।
इतीव येन ग्रहकंकणांको हस्तोभ्युदस्तास्त्रिदशाद्रिदंभात् ॥ ३४ ॥
पश्यंतु संसारतमस्यपारे संतश्चतुर्वर्ग्गफलानि सर्व्वे ।
इतीव यो द्विद्विदिवाकरेंदुव्याजेन धत्ते चतुरः प्रदीपान् ॥ ३५ ॥
अवाप्य सर्प्पाधिपमौलिमैत्रीं छत्रद्युतिं तन्वति यत्र वृत्ते ।
धत्ते समुत्तेजितशातकुंभकुंभप्रभां कांचन कांचनाद्रिः ॥ ३६ ॥
सम्यक्त्वपाथेयमवाप्यते चेदृजुस्तदस्मादपवर्ग्गमार्ग्गः ॥
इतीव लोके निगदत्युदस्तशैलेंद्रहस्तांगुलिसंज्ञया यः ॥ ३७ ॥
पातुं बहिर्मारुतमंकसुप्तलक्ष्मीलसत्कुंकुमपंकपीतः ।
तदंतरुद्भिद्य महीमहीनामभ्युत्थितो नाथ इवास्ति मेरुः ॥ ३८ ॥

Digitized by Google

चकास्ति पर्य्यंतपतत्पतंगे यत्रांबरं दीप इवोपरिष्टात् ।
कयापि शृंगाग्रघनांजनानां जिघृक्षया पात्रमिव प्रदत्तं ॥ ३९ ॥
द्यावापृथिव्योः पृथुरंतरे यः कृतस्थितिः स्थूलरथांगकांत्योः ।
युगानुकारिध्रुवमंडलश्रीरूर्द्धो रथस्याक्ष इवावभाति ॥ ४० ॥
तद्दक्षिणं भारतमस्ति तस्य क्षेत्रं जिनेंद्रागमवारिसेकात् ।
स्वर्गादिसंपत्फलशालि यत्र निष्पद्यते पुण्यविशेषसस्यं ॥ ४१ ॥
यत्सिंधुगंगांतरवर्त्तिनोच्चैः शैलेन भिन्नं विजयार्द्धनाम्ना ।
भारेण लक्ष्म्या इव दुर्वहेण बभूव षट्खंडमखंडशोभं ॥ ४२ ॥
तत्रार्यखंडं त्रिदिवात्कथंचिच्च्युतं निरालंबतयेव खंडं ।
ललामवन्मंडयति स्वकांत्या देशो महानुत्तरकोशलाख्यः ॥ ४३ ॥
अनेकपद्माप्सरसः समंताद्यस्मिन्नसंख्यातहिरण्यगर्भाः ।
अनंतपीतांबरधामरम्या ग्रामा जयंति त्रिदिवप्रदेशान् ॥ ४४ ॥
यंत्रप्रणालीचषकैरजस्रमापीय पुंड्रेक्षुरसासवौघं ।
मंदानिलांदोलितशालिपूर्णा विघूर्णते यत्र मदादिवोर्वी ॥ ४५ ॥
विस्तार्य्य तारा रभसान्निशि द्यौः पुनः पुनर्यद्दिवसे प्रमार्ष्टि ।
उत्पुंडरीकैः किल यत्सरोभिः स्वं लब्धसाम्यं तदमन्यमाना ॥ ४६ ॥
उत्पालिकाभ्रूस्तिमितैस्तडागचक्षुःसहस्रैरिव विस्मयाय ।
यद्वैभवं भूरपि वीक्ष्य धत्ते रोमांचमुद्यत्कलमच्छलेन ॥ ४७ ॥
जनैः प्रतिग्रामसमीपमुच्चैः कृतावृषाढ्यैर्वरधान्यकूटाः ।
यत्रोदयास्ताचलमध्यगस्य विश्रामशैला इव भांति भानोः ॥ ४८ ॥
नीरांतरात्तप्रतिमावतारास्तरंगिणीनां तरवस्तटेषु ।
विभांति यत्रोर्ध्वगतार्कतापात्कृतप्रयत्ना इव मज्जनाय ॥ ४९ ॥
सस्यस्थलीपालकबालिकानामुल्लोलगीतश्रुतिनिश्चलांगं ।
यत्रैणयूथं पथि पांथसार्थाः सलेप्यलीलामयमातनोति ॥ ५० ॥
आस्कंधमृज्वी तदनल्पपत्रप्रसूनशाखावलया द्रुमाली ।
मयूरपत्रग्रथितातपत्रश्रीर्यस्य देशाधिपतित्वमाह ॥ ५१ ॥
यत्रालिमाला स्थलपंकजानां सौरभ्यलोभादभितो भ्रमंती ।
विभाति लोलाध्वगलोचनानां बंधाय सिद्धायसशृंखलेव ॥ ५२ ॥
यं तादृशं देशमपास्य रम्यं यत्क्षारमब्धिं सरितः समीयुः ।
बभूव तेनैव जलाशयानां तासां प्रसिद्धं किल निम्नगात्वं ॥ ५३ ॥
भूकंठलोठन्नवपुंडरीकस्रग्बंधुरा गोधनधोरणी या ।
सा यस्य दिग्मंडलमंडनाय विस्तारिणी कीर्त्तिरिवावभाति ॥ ५४ ॥
कल्पद्रुमान् कल्पितदानशीलान् जेतुं किलोत्तालपतत्त्रिनादैः ।

आहूय दूरादितरंति वृक्षाः फलान्यचिंत्यानि जनाय यत्र ॥ ५५ ॥
इति देशवर्णनम् ॥
तत्रास्ति तद्रत्नपुरं पुरं यद्द्वारस्थलीतोरणवेदिमध्यं ।
अलंकरोत्यर्कतुरंगपंक्तिः कदाचिदिंदीवरमालिकेव ॥ ५६ ॥
मुक्तामया एव जनाः समस्तास्तास्ताः स्त्रियो या नवपुष्परागाः ।
वज्रं द्विषां मूर्द्ध्नि नृपोपि यस्य वितन्वते नाम विनिश्चितार्थं ॥ ५७ ॥
भोगींद्रवेश्मेदमिति प्रसिद्धया यद्वप्रवेषः किल पाति शेषः ।
तथाहि दीर्घातिकदीर्धिकास्य निर्मुक्तनिर्मोकनिभा विभाति ॥ ५८ ॥
समेत्य यस्मिन्मणिबद्धभूमौ पौरांगनानां प्रतिबिंबदंभात् ।
मन्ये न रूपामृतलोलुपाक्ष्यः पातालकन्याः सविधं त्यजंति ॥ ५९ ॥
प्रासादशृंगेषु निजप्रियार्त्त्यो हेमांडकप्रांतमुपेत्य रात्रौ ।
कुर्वंति यत्रापरहेमकुंभभ्रमं द्युगंगाजलचक्रवाकाः ॥ ६० ॥
शुभ्रायदभ्रंलिहमंदिराणां लग्ना ध्वजाग्रेषु न ताः पताकाः ।
किं तु त्वचो घट्टनतः सितांशोर्नो चेत्किमंतर्व्रणकालिकास्य ॥ ६१ ॥
कृताप्यधो भोगिपुरी कुतोभूदहीनभूषेत्यतिकोपकंपं ।
यज्जेतुमेतामिव खातिकांभश्छायाच्छलात्क्रामति नागलोकं ॥ ६२ ॥
संक्रांतबिंबः स्रवदिंदुकांते नृपालये प्राहरिकैः परीते ।
हृताननश्रीः सुदृशां चकास्ति काराधृतो यत्र रुदन्निवेंदुः ॥ ६३ ॥
विभाति रात्रौ मणिकुट्टिमोर्व्वी संजाततारप्रतिमावतारा ।
दिदृक्षया यत्र विचित्रभूतेरुत्तानिवाक्षीव कुतूहलेन ॥ ६४ ॥
दृग्भिर्निमेषा द्युसदां पतंती दोषाय माभूदिति यस्य राज्या ।
उत्तार्य्यते मूर्द्ध्नि जितामरस्य नीराजनापात्रमिवेंदुबिंबं ॥ ६५ ॥
दंदह्यमानागुरुधूमवर्त्तिप्रवर्त्तिते व्योम्नि घनांधकारे ।
सौधेषु यत्रोर्द्धनिविष्टहेमकुंभप्रभा भाति तडिल्लतेव ॥ ६६ ॥
यत्रोच्चकैश्चैत्यनिकेतनानां कूटस्थलीकृत्रिमकेसरिभ्यः ।
रात्रिंदिवं भीत इवांतरिक्षे भ्राम्यत्युपात्तैकमृगो मृगांकः ॥ ६७ ॥
यत्रोच्चहर्म्येषु पतत्सपद्मव्योमापगापूरसहस्रशंकां ।
वितन्वते कांचनकुंभशोभासंभाव्यमानाः सितवैजयंत्यः ॥ ६८ ॥
यत्राश्मगर्भोज्ज्वलवेश्मभित्तिप्रभाभिराक्रांतनभस्तलाभिः ।
दिवापि वापीपुलिने वराकी रात्रिभ्रमात्ताम्यति चक्रवाकी ॥ ६९ ॥
मरुच्चलत्केतुकरांगुलीभिः संतर्जितानीव सिषेविरे यत् ।
अतुच्छशाखानगरच्छलेन चतुर्दिगंताधिपपत्तनानि ॥ ७० ॥
रत्नांडकैः शुभ्रसहस्रकूटान्याभांति यस्मिन् जिनमंदिराणि ।

तद्दृष्टुमुर्वीतलनिर्गताहिभर्त्रा कृतानीव वपूंषि हर्षात् ॥ ७१ ॥
उदेति पातालतलात्सुधायाः सिरासहस्रं सरसीषु यत्र ।
मन्ये ततस्तासु रसाधिकत्वं मुंचत्युपांतं न च भोगिवर्गः ॥ ७२ ॥
मंथाचलामूलविलोडितांतर्लब्धैकसत्कौस्तुभदृष्टसारः ।
रत्नाकरः स्याज्जलधिः कुतस्तत्सेवेत नैतत्परिखामिषाच्चेत् ॥ ७३ ॥
अतीव भास्तंभितकौस्तुभानां स्तूपान्निरूप्य ज्वलतां मणीनाम् ।
आक्रीडशैलानिव यत्र लक्ष्म्याः मत्येति दूरापणिकोपि लोकः ॥ ७४ ॥
पदे पदे यत्र परार्थनिष्ठा रसस्थितिं कामपि नाटयंत्यः ।
वाचः कवीनामिव कस्य नोच्चैश्चेतोमुदं कंदलयंति वेश्याः ॥ ७५ ॥
संगीतकारंभरसन्मृदंगाः कैलासभासो वलभीनिवेशाः ।
वृंदानि यत्र ध्वनदंबुदानामनंबुशुभ्राणि विडंबयंति ॥ ७६ ॥
रणद्झणत्किंकिणिकारवेण संभाष्य यत्रांबरमार्गखिन्नं ।
मरुच्चलत्केतनतालवृंतैर्हर्म्यावली वीजयतीव मित्रं ॥ ७७ ॥
हारावलीनिर्झरहारितुंगमवाप्य कांतास्तनशैलदुर्गं ।
यत्र त्रिनेत्रादपि निर्विशंकः शंके स्मरो भूत्रयदुर्द्धरोभूत् ॥ ७८ ॥
केशेषु भंगस्तरलत्वमक्ष्णोः सरागता केवलमोष्ठयोश्च ।
मुक्त्वा तदास्यं सुदृशां न यत्र दोषाकरच्छायमवैमि किंचित् ॥ ७९ ॥
रात्रौ तमःपीतसितेतराश्मवेश्माग्रभाजामसितांशुकानां ।
स्त्रीणां मुखैर्यत्र नवोदितेंदुमालाकुलेव क्रियते नभश्रीः ॥ ८० ॥
महाजिनो नोर्द्धधुरा रथेन प्राकारमारोदुममुं क्षमंते ।
इतीव यल्लंघयितुं दिनेशः श्रयत्प्रतीचीमथवाप्युदीचीं ॥ ८१ ॥
नीलाश्मलीलावलभीषु जालव्यालंबमानैर्निशि चंद्रपादैः ।
प्रतारिता यत्र न मुग्धवध्वो हारावचूलेष्वपि विश्वसंति ॥ ८२ ॥
उपर्युपारूढवधूमुखेंदूनुदीक्ष्य मंदाक्षमुपैति नूनं ।
यत्रोच्चसौधोच्चयचूलिकाभ्यो नम्रीभवन्निंदुरतः प्रयाति ॥ ८३ ॥
प्रालेयशैलेंद्रविशालशालश्रोणीसमालंबितवारिवाहं ।
विराजते निर्जरराजधानीमुड्डीय यज्जेतुमिवात्तपक्षं ॥ ८४ ॥

अगुरुरिति सुगंधिद्रव्यभेदे प्रसिद्धिः
सततमविभवोपि प्रेक्ष्यते मेष एव ।
फलसमयविरुद्धा यत्र वृक्षानपास्य
क्वचिदपि न कदाचित्केनचित्कोपि दृष्टाः ॥ ८५ ॥

अंतःस्थितप्रथितराजविराजमानो यः प्रांतभूवलयिता पृथुशालबंधः ।
प्रत्यर्थिनाशपिशुनः परिपूर्णमूर्त्तेरिंदोरुदारपरिवेष इवावभाति ॥ ८६ ॥

इति महाकविश्रीहरिचंद्रविरचिते श्रीधर्म्मशर्म्माभ्युदयमहाकाव्ये
नगरवर्ण्णनो नाम प्रथमः सर्ग्गः ॥

च० अभजदथ विचित्रैर्वीक्ष्यसूनोपचारैः
प्रभुरिह हरिचंद्राराधितो मोक्षलक्ष्मीं ।
तदनु तदनुयायी प्राप पर्यंतपूजो-
पचितसुकृतराशिः स्वं पदं नाकिलोकः ॥ ८९ ॥

इति महाकविश्रीहरिचन्द्रविरचिते श्रीधर्मशर्माभ्युदये महाकाव्ये श्रीधर्मनाथनिर्वाणगमनो नाम एकविंशतितमः सर्गः ।

संवत् १५६४ वर्षे श्रावणशुदि ५ बुधवासरे
श्रीमान्सरस्वतीगच्छो मूलसङ्घे महोत्तमः ।
बलात्कारगणोपेता यत्र भान्ति यतीश्वराः ॥
आम्नायो यत्र संभूतः कुन्दकुन्दगणेशिनः ।
तत्रासीच्छुद्धबोधात्मा पद्मनन्दिगणाधिपः ॥
....

No. 274.

FROM THE FIRST ÂŚVÂSA OF THE YAŚASTILAKA-KÂVYAM BY SOMADEVA.

यशस्तिलककाव्यम्—सोमदेवः.

आ० ॥ ॐ नमः सिद्धेभ्यः ॥

श्रियं कुवलयानंदप्रसादितमहोदयः ।
देवश्चंद्रप्रभः पुष्याज्जगन्मानसवासिनीं ॥ १ ॥
श्रियं दिश्यात्स वः श्रीमान्यस्य संदर्शनादपि ।
भवेत्त्रैलोक्यलक्ष्मीणां जंतुः कंतुनिकेतनं ॥ २ ॥
श्रियं देयात्स वः कामं यस्योन्मीलति केवले ।
त्रैलोक्यमुत्सवोदारं पुरमेकमिवाभवत् ॥ ३ ॥
यस्यांघ्रिनखनक्षत्रविजृंभाय नभस्यते ।
नमज्जगत्त्रयीपालकुंतलाभोगडंबरः ॥ ४ ॥
बालारुणायते यस्य पादद्वितयमंडलं ।
प्रह्वत्रिविष्टपाधीशकिरीटोदयकोटिषु ॥ ५ ॥

Digitized by Google

नखोज्जृंभकराभोगकेसरं यत्क्रमद्वयं ।
नम्रामरवधूनेत्रदीर्घिकास्वंबुजायते ॥ ६ ॥
यत्पदस्मृतिसंभाराद्भुवनत्रयनायकाः ।
वाङ्मनोदैवसिद्धीनां सिद्धादेशादिवेशते ॥ ७ ॥
तस्मै सत्कीर्तिपूर्णाय विश्वदृश्यैकमूर्त्तये ।
नमः शमसमुद्राय जिनेन्द्राय पुनः पुनः ॥ ८ ॥

अपि च

भूर्भुवः स्वस्त्रयं यत्र वेलाचलकुलायते ।
अपाराय नमस्तस्मै जिनबोधपयोधये ॥ ९ ॥

किं च ॥

मतेः सूते बीजं सृजति मनसश्चक्षुरपरं
यदाश्रित्यात्मायं भवति निखिलज्ञेयविषयः ।
विवर्त्तैरत्यंतैर्भरितभुवनाभोगविभवैः
स्फुरत्तत्त्वं ज्योतिस्तदिह जयतादक्षरमयं ॥ १० ॥
सर्वज्ञकल्पैः कविभिः पुरातनैरवीक्षितं वस्तु किमस्ति संप्रति ।
ऐदंयुगीनस्तु कुशाग्रधीरपि प्रवक्ति यत्तत्सदृशं स विस्मयः ॥ ११ ॥
कृतीः परेषामविलोकमानस्तदुक्तिवक्तापि कविर्न हीनः ।
कृतेक्षणो राजपथेन सम्यक्प्रयाति च प्रत्युत विस्मयाय ॥ १२ ॥
कृत्वा कृतीः पूर्वकृताः पुरस्तात्प्रत्यादरं ताः पुनरीक्षमाणः ।
तथैव जल्पेदथ योन्यथा वा स काव्यचोरोस्तु स पातकी च ॥ १३ ॥
असहायमनादर्शं रत्नं रत्नाकरादिव ।
मत्तः काव्यमिदं जातं सतां हृदयमंडनं ॥ १४ ॥
उक्तयः कविताकांताः सूक्तयोवसरोचिताः ।
युक्तयः सर्वशास्त्रांतास्तस्य यस्यात्र कौतुकं ॥ १५ ॥
किंचित्काव्यं श्रवणसुभगं वर्ण्णनोदीर्ण्णवर्ण्णं
किंचिद्वाच्योचितपरिचयं हृच्चमत्कारकारि ।
अत्रासूयेत्क इह सुकृती किंतु युक्तं तदुक्तं
यद्व्युत्पत्त्यै सकलविषये स्वस्य चान्यस्य च स्यात् ॥ १६ ॥
आजन्म समभ्यस्ताच्छुष्कात्तर्कात्तृणादिव ममास्याः ।
मतिसुरभेरभवदिदं सूक्तिपयः सुकृतिनां पुण्यैः ॥ १७ ॥
वाच एव विशिष्टानामनन्यसमवृत्तयः ।
स्वस्यातिशायिनं हेतुमाहुः कांता लता इव ॥ १८ ॥
वागर्थः कविसामर्थ्यं त्रयं तत्र द्वयं समं ।

Digitized by Google

सर्वेषामेव वक्तॄणां तृतीयं भिन्नशक्तिकं ॥ १९ ॥
लोको युक्तिः कलाश्छंदोलंकाराः समयागमाः ।
सर्वसाधारणाः सद्भिस्तीर्थमार्गा इव स्मृताः ॥ २० ॥
अर्थो नाभिमतं शब्दं न शब्दोर्थं विगाहते ।
स्त्रीवृंदमिव मंदस्य दुनोति कविता मनः ॥ २१ ॥
दुर्ज्जनानां विनोदाय बुधानां मतिजन्मने ।
मध्यस्थानां न मौनाय मन्ये काव्यमिदं भवेत् ॥ २२ ॥
सुकविकथामाधुर्यप्रबंधसेवातिवृद्धजाड्यानां ।
पिचुमंदकंदलीष्विव भवतु रुचिर्मद्विधोक्तिषु बुधानां ॥ २३ ॥
न गद्यं पद्यमिति वा सतां कुर्वीत गौरवं ।
किंतु किंचित्स्वसंवेद्यमन्यत्सुखमिव स्त्रियाः ॥ २४ ॥
त एव कवयो लोके येषां वचनगोचरः ।
सपूर्व्वोपूर्वतामर्थो यात्यपूर्वः सपूर्वतां ॥ २५ ॥
ता एव सुकवेर्वाचस्तिरश्चामपि याः श्रुताः ।
भवंत्यानंदनिष्पंदामंदरोमांचहेतवः ॥ २६ ॥
नचैकांतेन वक्रोक्तिः स्वभावाख्यानमेव वा ।
बुधानां प्रीतये किंतु द्वयं कांताजनेष्विव ॥ २७ ॥
अबुधेप्युक्तियुक्तिज्ञे कवीनामुत्सवो महान् ।
गुणाः किं न सुवर्णस्य व्यज्यंते निकषोपले ॥ २८ ॥
अवक्तापि स्वयं लोकः कामं काव्यपरीक्षकः ।
रसपाकानभिज्ञोपि भोक्ता वेत्ति न किं रसं ॥ २९ ॥
वृथा वक्तुः श्रमः सर्वो निर्विचारे नरेश्वरे ।
प्राज्यभोज्यविधिः कः स्यात्तृणस्वादिनि देहिनि ॥ ३० ॥
यः पार्थिवत्वसामान्यान्माणिक्याश्मसमागमः ।
पार्थिवः पार्थिवो नूनं वृथा तत्र कवेः श्रमः ॥ ३१ ॥
अंगनावद् गिरोगण्याः प्रायेणान्यपरिग्रहात् ।
स्वयं विचारशून्यो हि प्रसिद्धया रज्यते जनः ॥ ३२ ॥
यः स्वयं कवते नैव यश्चैको मूढधीश्वरः ।
मरणादपि दुःखाय काव्यकीर्त्तिस्तयोः पुरः ॥ ३३ ॥
अंतःसारं भवेद्रत्नं बहिः काचं च सुंदरं ।
यथा तथा कवेः काव्यमकवेश्च विभाव्यतां ॥ ३४ ॥
निःसारस्य पदार्थस्य प्रायेणाडंबरो महान् ।
नहि स्वर्णे ध्वनिस्तादृक्कांस्ये यादृक्प्रजायते ॥ ३५ ॥

Digitized by Google

काव्यकथासु त एव हि कर्त्तव्याः साक्षिणः समुद्रसमाः ।
गुणमणिमंतर्न्निदधति दोषमलं ये बहिश्च कुर्वंति ॥ ३६ ॥
आत्मास्थितेर्वस्तु विचारणीयं न जातु जात्यंतरसंश्रयेण ।
दुर्वर्णनिर्वर्णविधौ बुधानां सुवर्णवर्णस्य मुधानुबंधः ॥ ३७ ॥
गुणेषु ये दोषमनीषयांधा दोषान् गुणीकर्तुमथेशते वा ।
श्रोतुं कवीनां वचनं न तेर्हाः सरस्वतीद्रोहिषु कोधिकारः ॥ ३८ ॥
अयं कविर्नैष कविः किमत्र हेतुप्रयुक्तिः कृतिभिर्विधेया ।
श्रोत्रं मनश्चात्र यतः समर्थं वागर्थयोरूपनिरूपणाय ॥ ३९ ॥
कवितायै नमस्तस्यै यद्रसोल्लासिताशयाः ।
कुर्वंति कवयः कीर्त्तिलतां लोकांतसंश्रयां ॥ ४० ॥
निद्रां विदूरयसि शास्त्ररसं रुणत्सि सर्वेंद्रियार्थमसमर्थविधिं विधत्से ।
चेतश्च विभ्रमयसे कविते पिशाचि लोकस्तथापि सुकृती त्वदनुग्रहेण ॥ ४१ ॥

No. 274—(*continued*).

THE FIRST KALPA OF THE UPÂSAKÂDHYÂYANANAM IN SOMADEVA'S YAŚASTILAKAM.

॥ श्रीमानत्रान्तरे सूरिः सुदत्तोवधिबोधतः ।
बुध्वा तदागमं तत्र ययौ संयमधीः स्वयं ॥
तत्रागमान्मुनेर्मान्यात्सभा चुक्षोभ भूभुजः ।
रत्नाकरस्य वेलेव पार्व्वणेंदुसमागमात् ॥
विधाय विधिवत्सूरेः सपर्यां तत्र भूपतौ ।
आसीने सत्युवाचेदमसौ मुनिकुमारकः ॥

भगवन्नस्ति खलु कंदलांतरालखेलल्लेलिहानेशानकपर्द्दचंदनद्रुमालवालायमानमंदाकिनीजलकेलिकलहंसेन । सुरसुंदरीलोचनचकोरकुलसंतर्प्पणार्पितामृतासारसृष्टिना । सरस्वतीश्रवणतीर्थोपासनतापसेन । मनोजविजयार्ज्जनावर्ज्जितजन्मना रतिवल्लरीकुसुमस्तबकसुंदरेण । त्रिदिवदीर्घिकार्जुनांबुजकुंजविजयिमूर्त्तिना । कौस्तुभैरावतपारिजातामृतेंदिरासोदरेण । मृगमदकर्द्दमालिखितललामलिपिविलोपिना विदलच्छदातुच्छतापिच्छगुलुच्छाविच्छिन्नच्छायाछुप्पलांछनेनालंकृतिमता क्षीरोदनंदनेन चंद्रमसा मुद्रितः प्रतिपर्व्व संपन्नफलपरंपरोप्युदितोदितविभूतिरहितकीर्तिस्तंभनिर्भेदभि[प]दूनां यदूनां वंशः ।

तत्राभवन्निखिललोकार्चितामणीयमानचरणो रणोत्सवतारासिकसपत्नांगनालोचनचंद्रकांतमणिप्रणालजलप्रवाहिनीहाराकिरणोदयो दयोचिताचरणानंदितविनीता-

Digitized by Google

वनीपालदारको । दाराकोग्रतरकरबालविनिर्भिन्नारीभकुंभस्थलोच्छलन्मुक्ताफलनिकरतारकितगगनतलो । नतलोकपालचूडामणिमरीचिवलयालवालविलसत्क्रमाशोकपल्लवश्री : । श्रीविरामसीमाश्रितशत्रुसंतानतरूत्पाटनपटुदोर्दंडमंडलप्रचंडश्चंडमहासेनो नाम नरपतिस्तस्यायं समस्तसाम्राज्यधुरोद्धारधौरेयः। प्रजोपद्रवद्रुतक्षुद्रकाद्रवेयवैनतेयः साक्षात् कुसुमधनुः सूनुरावयोश्च सवित्र्याः सकलजगद्व्यवहारप्रवृत्तिदत्तस्कंधात् संसारसंबंधादनुजपर्ययः सोदर्यः स एष संप्रतिस्वभावतो मृदुमानसरसप्रसरोपि दुरुपदेशावसरः । ताम्रपर्णीपयःप्रवाह इव संजातशुक्तिसंपुटकोटरावगाहः कठिनतानीतमतिरस्मत्समागतिशलाकासादितसूत्रप्रवेशमार्गो निकामं संपद्यमानधर्म्मसंसर्गो भवितुमिच्छतीति ।

तदनु राजा । सबहुमानं धर्म्मद्रुमप्रथमोत्पन्नपल्लवायमानेन । सकलसंसारव्यसनवनदावानलप्रभापटलकांतिना । नखमयूखप्रसरोत्सर्प्पितश्रवणसमीपसरस्वतीप्रवाहेण सीमंतप्रांतसरःसंजातजलजकुड्मलविडंबिना करयुगलेनोत्तंसितशिखंडः प्रणम्यानाकुलमनाः प्रत्याक्षिप्तव्याक्षेपैनाः परलोकोपायपरामर्शपवित्रप्रकृतिः । शुश्रूषाश्रवणग्रहणधारणविज्ञानोहापोहतत्वाभिनिवेशपेशलमतिः सुदत्तभगवंतमभयरुचिविरचितावसरोदंतमेवं किलाभाषत भगवन् धर्म्मात् किलैष जंतुर्भवति सुखी जगति स च पुनर्द्धर्म्मः किं रूपः किं भेदः किमुपायः किं फलश्च जायेत ॥

भगवानाह ॥ राजन् समाकर्णय ॥

यस्मादभ्युदयः पुंसां निःश्रेयसफलाश्रयः ।
वदंति विदिताम्नायास्तं धर्म्मं धर्म्मसूरयः ॥
स प्रवृत्तिनिवृत्त्यात्मा गृहस्थेतरगोचरः ।
प्रवृत्तिर्मुक्तिहेतौ स्यान्निवृत्तिर्भवकारणात् ॥

राजाह ॥ किं पुनर्भगवन् मुक्तेः कारणं किं च संसारस्य को वा गृहाश्रमिणां धर्म्मः कश्च संयमिलोकस्य । भगवान् ।

सम्यक्त्वज्ञानचारित्रत्रयं मोक्षस्य कारणं ।
संसारस्य च मीमांस्यं मिथ्यात्वादि चतुष्टयं ॥
सम्यक्त्वं भावनामाहुर्युक्तियुक्तेषु वस्तुषु ।
मोहसंदेहविभ्रांतिवर्ज्जितं ज्ञानमुच्यते ॥
कर्म्मादाननिमित्तायाः क्रियायाः परमं शमं ।
चारित्रोचितचातुर्याश्चारुचारित्रमूचिरे ॥
सम्यक्त्वज्ञानचारित्रविपर्ययपरं मनः ।
मिथ्यात्वं नृषु भाषंते सूरयः सर्ववेदिनः ॥

अत्र दुरागमवासनाविलासिनीवासितचेतसां प्रवर्त्तितप्राकृतलोकानोकहोन्मूल-

Digitized by Google

नसमयस्रोतसां । सदाचाराचरणचातुरीविदूरवर्त्तिनां परवादिनां मुक्तेरुपाये काये च बहुवृत्तयः खलु प्रवृत्तयः ॥ तथाहि ॥

सकलनिष्कलाप्तमाप्तमंत्रतंत्रापेक्षदीक्षालक्षणात् । श्रद्धामात्रानुसरणात् । मोक्ष इति सैद्धांतवैशेषिकाः । द्रव्यगुणकर्म्मसामान्यसमवायांत्यविशेषाभावाभिधानानां पदार्थानां साधर्म्यवैधर्म्यबोधतंत्रात् ज्ञानमात्रादिति तार्क्किकवैशेषिकाः । त्रिकाल-भस्मोद्धूलनेञ्जागडुक (गंतुक) प्रदानाप्रदक्षिणीकरणात्मविडंबनादिक्रियाकांडमात्रा धिष्ठानादनुष्ठानादितिपाशुपताः सर्व्वेषु पेयापेयभक्ष्याभक्ष्यादिषु निःशंकचित्ता-द्वृत्तादिति कुलाचार्यकाः ॥ तथा च त्रिकमतोक्तिर्मदिरामोदमेदुरवदनस्तरसर-सप्रसन्नहृदयः सव्यपार्श्वविनिवेशितशक्तिः सक्ति[शक्ति]मुद्रासनधरः स्वयमु-मामहेश्वरायमाणः कृष्णया शर्वाणीश्वरमाराधयेदिति । प्रकृतिपुरुषयोर्विवेकमतेः ख्यातेरिति सांख्याः ॥

नैरात्म्यादिनिवेदितसंभावनातो भावनातइति दशवलशिष्याः ॥

अंगारांजनादिवत् स्वभावदेवकालुष्योत्कर्षप्रवृत्तस्य चित्तस्य न कुतश्चिद्विशुद्ध-वृत्तिरिति जैमिनीयाः । सति धर्म्मिणि धर्म्माश्चित्यंते ततः परलोकिनोभा-वात्परलोकाभावे कस्यासौ मोक्ष इति समवाप्तसमस्तनास्तिकाधिकाधिप-त्या वार्हस्पत्याः । परमब्रह्मदर्शनवशादशेषभेदसंवेदनाविद्याविनाशादिति वेदांत-वादिनः । नैवांतस्तत्वमस्तीह न बहिस्तत्वमंजसा । विचारगोचरातीते शून्य-ताश्रेयसी तत इति पश्यतोहराः प्रकाशितशून्यतैकांततिमिराः शाक्यविशेषाः । तथा ज्ञानसुखदुःखेच्छाद्वेषप्रयत्नधर्म्माधर्म्मसंस्काराणां नवसंख्यावसराणामात्मगु-णानामत्यंतोन्मुक्तिर्मुक्तिरिति काणादाः तदुक्तं ॥

बहिः शरीराद्यद्रूपमात्मनः संप्रतीयते ।
उक्तं तदेव मुक्तस्य मुनिना कणभोजिना ॥

निराश्रयचित्तोत्पत्तिलक्षणो मोक्ष इति ताथागताः ॥

तदुक्तं ॥

दिशं न कांचिद्विदिशं न कांचिन्नैवावनिं गच्छति नांतरिक्षं ।
दीपो यथानिर्वृतिमभ्युपेतः स्नेहक्षयात् केवलमेति शांतिं ॥
दिशं न कांचिद्विदिशं न कांचिन्नैवावनिं गच्छति नांतरिक्षं ।
जीवस्तथा निर्वृतिमभ्युपेतः क्लेशक्षयात् केवलमेति शांतिं ॥

बुद्धिमनोहंकारविरहादखिलेंद्रियोपशमावहात्तदा द्रष्टुः स्वरूपेवस्थानं मुक्ति-रिति कापिलाः ॥ यथा घटविघटने घटाकाशमाकाशीभवति तथा देहोच्छे-दात्सर्व्वः प्राणी परे ब्रह्मणि लीयत इति ब्रह्माद्वैतवादिनः ॥

अज्ञातपरमार्थानामेवमन्येपि दुर्णयाः ।
मिथ्यादृशां न गण्यंते जात्यंधानामिव द्विपे ।

Digitized by Google

स्वगतं ।

प्रायः संप्रति कोपाय सन्मार्गस्योपदेशनं ।
निर्लूननासिकस्येव विशुद्धादर्श[दर्शनम्] ।
दृष्टांताः संत्यसंख्येया मतिस्तद्वशवर्त्तिनी ।
किन्न कुर्युर्महीं धूर्ता विवेकरहितामिमां ॥
दुराग्रहग्रहग्रस्ते विद्वान् पुंसि करोतु किं ।
कृष्णपाषाणखंडेषु मार्दवाय न तोयदः ।
इति युक्तिर्यदेवात्र तदेव परमार्थसत् ।
यद्वानुदीप्तिवत्तस्याः पक्षपातोस्ति न क्वचित् ॥

प्रकाशं ।

श्रद्धा श्रेयोर्थिनां श्रेयः संश्रयाय न केवला ।
बुभुक्षितवशात्पाको जायेत किमुदुंबरे ॥
पात्रावेशादिवन्मंत्रादात्मदोषपरिक्षयः ।
दृश्येत यदि को नाम [जनः] क्लिश्येत संयमैः ॥
दीक्षाक्षणांतरात्पूर्वं ये दोषा[भावसं]भवाः ।
ते पश्चादपि दृश्यंते तन्न सा मुक्तिकारणं ॥
ज्ञानादवगमोर्थानां न तत्कार्यसमागमः ।
तर्षापकर्षयोगि स्याद्दृष्टमेवान्यथा पयः ॥
ज्ञानहीने क्रिया पुंसि परं नारभते फलं ।
तरोश्छायेव किं लभ्या फलश्रीर्नष्टदृष्टिभिः ॥
ज्ञानं पंगौ क्रिया बांधे [चांधे] निःश्रद्धे नार्थकृद्द्वयं ।
ततो ज्ञानक्रियाश्रद्धात्रयं तत्पदकारणं ॥

उक्तं च ।

हतं ज्ञानं क्रियाशून्यं हता चाज्ञानिनः क्रिया ।
धावन्नप्यंधको नष्टः पश्यन्नपि च पंगुकः ॥
निःशंकात्मप्रवृत्तेः स्याद्यदि मोक्षसमीक्षणं ।
ठकसूनाकृतं पूर्वं पश्चाल्लोकेष्वसौ भवेत् ॥
अव्यक्तनरयोर्नित्यं नित्यव्यापिस्वभावयोः ॥
विवेकेन कथं ख्यातिं सांख्यमुख्याः प्रचक्षते ।
सर्व्वं चेतासि भासेत वस्तुभावनया स्फुटं ।
तावन्मात्रेण[चेन्मुक्तिर्मु]क्तिः स्याद्विप्रलंभिनां ।

तदुक्तं ॥

पिहिते कारागारे तमसि च सूचीमुखाग्रनिर्भेद्ये ।

T

मयि च निमीलितनय[य]ने तथापि कांताननं व्यक्तं ॥
स्वभावांतरसंभूतिर्यत्र तत्र मलक्षयः ।
कर्त्तुं शक्यः स्वहेतुभ्यो मणिमुक्ताफलेष्विव ॥
तदहर्जु[र्ज्ञे]स्तनेहातो रक्षोदृष्टेर्भवस्मृतेः ।
भूतानव्ययनाज्जीवः प्रकृतिज्ञः सनातनः ॥
भेदोयं यद्यविद्या स्याद्वैचित्र्यं जगतः कुतः ।
जन्ममृत्युसुखप्रायैर्विवर्त्तैर्मानवर्तिभिः ॥
शून्यं तत्वमहं वादी साधयामि प्रमाणतः ।
इत्यास्थायां विरुध्येत सर्वशून्यत्ववादिता ॥
बोधो वा यदि वानंदो नास्ति मुक्तौ भवोद्भवः ।
सिद्धसाध्यतयास्माकं न काचित्क्षतिरीक्ष्यते ॥
पक्षवीक्षाविनिर्मोक्षे मोक्षे किं मांक्षि लक्षणं ।
नह्यभावन्यदुष्णत्वाल्लक्ष्म लक्ष्यं विचक्षणैः ।
किं च । सदाशिवेश्वरादयः संसारिणो मुक्ता वा संसारित्वे कथमाप्तता ।
मुक्तत्वे क्लेशकर्म्मविपाकाशयैरपरामृष्टः पुरुषविशेष ईश्वरः ।
तत्र निरतिशयं सर्व्वज्ञबीजमिति पतंजलिजल्पितं ।
ऐश्वर्यमप्रतिहतं सहजो विरागस्तृप्तिर्निसर्गजनिता वशितेंद्रियेषु ।
आत्यंतिकं सुखमनावरणा च शक्तिर्ज्ञानं च सर्वविषयं भगवंस्तवैव ॥
इत्यवधूताभिधानं च न घटेत ।
अनेकजन्मसंततेर्यावदद्याक्षयः पुमान् ।
यद्यसौमुक्त्यवस्थायां कुतः क्षीयेत हेतवः [हेतुभिः] ।
बाह्ये ग्राह्ये मलापायात् सत्यस्वप्न इवात्मनः ।
तदा द्रष्टुः स्वरूपेस्मिन्नवस्थानममानकं ॥
नचायं सत्यस्वप्नोप्रसिद्धः स्वप्नाध्यायेऽतीव सुप्रसिद्धत्वात् ।
तथाहि ॥
यस्तु पश्यति रात्र्यंते राजानं कुंजरं हयं ।
सुवर्णं वृषभं गां च कुटुंबं तस्य वर्द्धते ।
यत्र नेत्रादिकं नास्ति न तत्र मतिरात्मनि ।
तन्न युक्तमिदं यस्मात्स्वप्नमध्येपि वीक्ष्यते ॥
जैमिन्यादेर्नरत्वेपि प्रकृष्येत मतिर्यदि ।
परा काष्ठाप्यतस्तस्याः क्वचित्खे परिमाणवत् ।
तुच्छो भावो न कस्यापि हानिर्दीपस्तमोन्वयी ।
धरादिषु धियो हानेर्विश्लेषसिद्धसाध्यता ॥

तदावृतिहतौ तस्य तपनस्येव दीधितिः ।
कथं न शेमुषी सर्व्वं प्रकाशयति वस्तु सत् ।
ब्रह्मैकं यदि सिद्धं स्यान्निस्तरंगं कुतश्च न ।
घटाकाशमिवाकाशे तत्रेदं लीयतां जगत् ॥

अथ मतं ॥

एक एव हि भूतात्मा देहे देहे व्यवस्थितः ।
एकधानेकधा चापि दृश्यते जलचंद्रवत् । तदयुक्तं ॥
एकः खेनेकधान्यत्र यथेंदुर्वेद्यते जनैः ।
न तथा वेद्यते ब्रह्म भेदोभ्योन्यदभेदभाक् ॥
अलमति विस्तरेण ।
आनंदो ज्ञानमैश्वर्यं वीर्यं परमसूक्ष्मता ।
एतदात्यंतिकं यत्र स मोक्षः परिकीर्त्तितः ॥
ज्वालालाबुकबीजादेः स्वभावादूर्द्ध्वगामिता ।
नियता च यथा दृष्टा मुक्तस्यापि तथात्मनः ॥
तथाप्यत्र तदावासे पुण्यपापात्मनामपि ।
स्वर्गश्वभ्रागमो न स्यादलं लोकांतरेण ते ॥ छ ॥ इत्युपासकाध्ययने
समस्तसमयसिद्धांतावबोधनो नाम प्रथमः कल्पः ॥ छ ॥

No. 274—(*continued*).

THE END OF SOMADEVA'S YASASTILAKAM.

च० श्रीमानस्ति स देवसंघतिलको देवो यशःपूर्वकः
शिष्यस्तस्य बभूव सद्गुणनिधिः श्रीनेमिदेवाह्वयः ।
तस्याश्चर्यतपःस्थितेस्त्रिनवतेर्जिष्णुर्महावादिनां
शिष्योभूदिह सोमदेव इति यस्तस्यैष कव्ये क्रमः ॥
विद्याविनेदे [विनोद]त्तनवासितहच्छुकेन
पुस्तं व्यलेखि विस[विलस]ल्लिपिर [पि ह] च्छुकेन ।
श्रीसोमदेवरचितस्य यशोधरस्य
सल्लोकमान्यगुणरत्नमहीधरस्य ॥
यस्याक्षरावलिरधीर[वि]लोचनस्य [नाभि]-
राकांक्ष्यते मदनशासनलेखनेषु ।
तस्मै विवेकिषु न यछतिर [ति ह]च्छुकाय
को नाम लेखकशिखामणिनामधेयम् ॥

Digitized by Google

शकनृपकालातीतसंवत्सरशतेष्वष्टस्वेकाशीत्यधिकेषु गतेष्वंकतः ॥ ८८१ ॥ सिद्धार्थसंवत्सरांतर्गतचैत्रमासमदनत्रयोदश्यां पांड्यसिंहलचोलचेरमप्रभृतीन् महीपतीन् प्रसाध्यामल्याटी [ध्यामलयाद्रि] प्रवर्द्धमानराज्यप्रभावे श्रीकृष्णराजदेवे सति तत्पादपद्मोपजीविनः समधिगतपंचमहाशब्दमहासामंताधिपतेश्चालुक्यकुलजन्मनः सामंतचूडामणिः [णेः] श्रीमदरिकेसरिणः प्रथमपुत्रस्य श्रीमद्वाद्यराज्यप्रवृद्धमानवसुंधरायां विनिर्मापितमिदम् ॥

इति सकलतार्किकलोकचूडामणेः श्रीमन्नेमिभगवतः शिष्येण सद्योनवद्यपद्यविद्याधरचक्रचक्रवर्त्तिशिखंडमंडनीभवच्चरणकमलेन श्रीसोमदेवसूरिणा विरचिते यशोधरमहाराजचरिते यशस्तिलकापरनाम्नि महाकाव्ये धर्मामृतमहोत्सवो नामाष्टम आश्वासः ॥

वर्णः पदं वाक्यविधिः समासो लिंगं क्रिया कारकमन्यतंत्रम् ।
छंदो रसो रीतिरलंक्रियार्थौ लोकस्थितिश्चात्र चतुर्दश स्युः ॥

No. 275.

THE TATTVÂRTHAVÂRTIKAM.

तत्वार्थवार्तिकम्.

ॐ नमः सिद्धेभ्यः । ॐ नमः श्रीसरस्वत्यै । श्रीविद्यानंदिगुरुभ्यो नमः ॥

प्रणम्य सर्व्वविज्ञानमहास्पदमुरुश्रियम् ।
निर्द्धौतकल्मषं वीरं वक्ष्ये तत्वार्थवार्त्तिकम् ।

भा० श्रेयोमार्गप्रतिपित्सात्मद्रव्यप्रसिद्धेः ।

उपयोगस्वभावस्यात्मनः श्रेयसा योक्ष्यमाणस्य प्रसिद्धौ सत्यां तन्मार्ग्गप्रतिपित्सोत्पद्यते कथं

भा० चिकित्साविशेषप्रवृत्तिवत्

यथा व्याधिनिवृत्तिजफलश्रेयसा योक्ष्यमाणस्य चिकित्स[क]स्य प्रसिद्धौ चिकित्सा मार्गविशेषप्रतिपित्सोत्पद्यते तथात्मद्रव्यप्रसिद्धौ श्रेयोमार्गप्रतिपित्सेति तस्मात्साधीयसी मोक्षमार्गव्याख्या स्वायंभवीति............

श्रुतं द्विविधम् अंगप्रविष्टं अंगबाह्यं च । अंगप्रविष्टमाचारादिद्वादशभेदं गणधरैरनुस्मृतग्रंथरचनरूपम् ।

तद्यथा

आचारः सूत्रकृतं स्थानं समवायो व्याख्याप्रज्ञप्तिर्ज्ञातृधर्मकथा उपासकाध्ययनं अंतकृद्दशा अनुत्तरोपपादिकदशा प्रश्नव्याकरणं विपाकसूत्रं दृष्टिवाद इति

आचारे चर्याविधानं शुद्ध्यष्टकपंचसमितिगुप्तिविकल्पं कथ्यते

Digitized by Google

सूत्रकृते

ज्ञानविनयप्रज्ञापनाकल्प्याकल्प्यछेदोपस्थापनाव्यवहारधर्मक्रियाः प्ररूप्यंते

स्थाने ऽनेकाश्रयाणामर्थानां निर्ण्णयः क्रियते

समवाये सर्वपदार्थानां समवायश्चिंत्यते……

व्याख्याप्रज्ञप्तौ

षष्टिव्याकरणसहस्राणि किमास्ति जीवो नास्तीत्येवमादीनि निरूप्यंते

ज्ञातृधर्मकथायां आख्यानोपाख्यानां बहुप्रकाराणां कथनम्।

उपासकाध्ययने श्रावकधर्मलक्षणम्

संसारस्यांतः कृतो यैस्तेंतकृतः नमिमतंगसोमिलरामपुत्रसुदर्शनयमलीकवलीकनिष्कंबलपालांबष्टपुत्रा इत्येते दश वर्द्धमानतीर्थकरतीर्थे एवमृषभादीनां त्रयोविंशतेस्तीर्थेष्वन्येन्ये च दश दशानगाराः दारुणानुपसर्गान्निर्जित्य कृत्स्नकर्मक्षयादंतकृतः दशास्यां वर्ण्यंत इति अंतकृद्दशा अथवा अंतकृतां दशा अंतकृद्दशा तस्यामर्हदाचार्यविधिः सिध्यतां च।

उपपादो जन्मप्रयोजनं येषां ते इमे औपपादिकाः विजयवैजयंतजयंतापराजितसर्वार्थसिद्धाख्यानि पंचानुत्तराणि अनुत्तरेष्वौपपादिकाः अनुत्तरोपपादिकाः ऋषिदासवान्यसुनक्षत्रकार्त्तिकनंदनंदनशालिभद्राभयवारिषेणचिलातपुत्रा इत्येते दशवर्द्धमानातीर्थे………………………………………

आक्षेपविक्षेपैर्हेतुनयाश्रितानां प्रश्नानां व्याकरणं प्रश्नव्याकरणं। तस्मिंल्लौकिकवैदिकानामर्थानां निर्णयः।

विपाकसूत्रे। सुकृतदुःकृतानां विपाकश्चिंत्यते

दृष्टिवाद इति द्वादशमंगं।

कौकलकाएविद्धिकोशिकहरिश्मश्रुमान्कपिकरोमसहारितमुंडाश्वलादीनां क्रियावाददृष्टीनामशीतिशतं।

मरीचिकुमारकपिलोलूकगार्ग्यव्याघ्रभूतिवाद्वलिमाठरमौद्गल्यायनादीनामक्रियावाददृष्टीनां चतुरशीतिः। शाकल्यबाष्कलकुथुमिसात्यमुद्रिचारायणकंठमाध्यंदिनमौदपैप्पलादबादरायणांबष्टीकृदैरिकायनवसुजैमिन्यादीनामज्ञानिकुदृष्टीनां सप्तषष्ठिः। वसिष्ठपाराशरजतुकर्णिवाल्मीकिरोमर्षिसत्यदत्तव्यासैलापुत्रोपमन्यवैंद्रदत्तायस्थूणादीनां वैनयिकदृष्टीनां द्वात्रिंशदेषां दृष्टिशतानां त्रयाणां त्रिषष्ट्युत्तराणां प्ररूपणं निग्रहश्च दृष्टिवादे क्रियते स पंचविधः परिकर्म सूत्रं प्रथमानुयोगः पूर्वगतं चूलिका चेति। तत्र पूर्वगतं चतुर्दशप्रकारं। उत्पादपूर्वमग्रायणं। वीर्यप्रवादमस्तिनास्तिप्रवादं। ज्ञानप्रवादं। सत्यप्रवादमात्मप्रवादं कर्मप्रवादं। प्रत्याख्याननामधेयं। विद्यानुवादं। कल्याणनामधेयं। प्राणावायं। क्रियाविशालं। लोकबिंदुसारमिति ………………………………………

Digitized by Google

आरातीयाचार्यकृतांगार्थप्रत्यासन्नरूपमंगबाह्यम् ।

यद्गणधरशिष्यप्रशिष्यैरारातीयैरधिगतश्रुतार्थतत्त्वैः कालदोषादल्पमेधायुर्बलानां प्राणिनामनुग्रहार्थमुपनिबद्धं संक्षिप्तांगार्थवचनविन्यासं तदंगबाह्यं तदनेकविधं कालिकमुत्कालिकमित्येवमादिविकल्पात्स्वाध्यायकाले नियतकालं कालिकं अनियतकालमुत्कालिकं तद्भेदा उत्तराध्ययनादयः । अनेकविधाः ॥ ....

ज्ञानदर्शनयोस्तत्त्वं नयानां चैव लक्षणम् ।
ज्ञानस्य च प्रमाणत्वमध्यायेस्मिन्निरूपितामिति ॥
इति तत्वार्थवार्तिकव्याख्यालंकारे प्रथमोध्यायः
जीयाच्चिरमकलंकब्रह्मा लघुहब्वनृपतिवरतनयः ।
अनवरतनिखिलविद्वज्जननुतविद्यः प्रशस्तजनहृद्यः ॥ ....

No. 277.

KUNDAKUNDÂCHÂRYA'S SHAṬPÂHUḌA, OR SHÂṬPRÂBHṚITAM, WITH THE COMMENTARY OF ŚRÎ-SRUTASÂGARASÛRI.

षट्प्राभृतम्–सटीकम्–मू० कुन्दकुन्दाचार्यः टी० श्रुतसागरः.

आ० दृग्वृत्तसूत्रबोधाख्यं भावमोक्षसमाह्वयं ।
षट्प्राभृतमिति प्राहुः कुंदकुंदगुरूदितं ॥ १ ॥

अथ श्रीविद्यानंदिभट्टारकपट्टाभरणभूतश्रीमल्लिभूषणभट्टारकाणामादेशात् प्रेरणाध्येषणावशात् बहुशः प्रार्थनावशात् कलिकालसर्वज्ञविरुदावलीविराजमानाः । श्रीमद्धर्म्मोपदेशकुशलाः । निजात्मस्वरूपप्राप्तिपंचपरमेष्ठिचरणान् प्रार्थयंतः सर्वजगदुपकारिणः उत्तमक्षमाप्रधानतपोरत्नसंभूषितहृदयस्थला भव्यजनजनकतुल्याः श्रीश्रुतसागरसूरयः ॥ श्रीकुंदकुंदाचार्यविरचितषट्प्राभृतग्रंथं टीकयंतः स्वरुचिविरचितम[मत]दृष्टयः सम्यग्दर्शनप्राभृतस्यादौ परापरगुरुप्रवाहमंगलप्रसिद्धप्रार्थनपराः ॥ नांदीसूत्रस्य विवरणमाहुः ॥ गाथा ॥

काऊण नमुक्कारं जिणवरवसहस्स वद्धमाणस्स ।
दंसणमग्गं वोछामि जहाकम्मं समासेण ॥ १ ॥

अष्टपदानांदी वोछामि वक्ष्यामि कथयिष्यामि । कः कर्त्ता अहं श्रीकुंदकुंदाचार्यः ।

कं कर्म्म तापन्नं दंसणमग्गं सम्यग्दर्शनस्वरूपं कथं वक्ष्यामि । जहाकम्मं यथाक्रमं अनुक्रमेण संक्षेपेण किंकृत्वा पूर्वं वद्धमाणस्स नमुक्कारं ।

काऊण वर्द्धमानस्य प्रियकारिणीवल्लभश्रीसिद्धार्थमहाराजनंदनस्यांतिमतीर्थकरपरमदेवस्य भरतक्षेत्रस्थविदेहदेशसंबंधिश्रीकुंडपुरपत्तनोत्पन्नस्य सुवर्णवर्णशरी-

Digitized by Google

रस्य किंचिदधिकद्वासप्ततिवर्षपरमायुषः सप्तहस्तोन्नतशरीरस्य निर्भयत्वरंजितसंग-मनामधेयदेवकृतस्तवनस्य वीरवर्द्धमानमहतिमहावीरसन्मतिनामपंचकप्रसिद्धस्य। नमुक्कारं नमोस्त्विति वचनेन मनसा कायेन वचसाष्टांगं प्रणामं काऊण कृत्वा। कथंभूतस्य वर्द्धमानस्य जिणवरवसहस्स जिणवराणां श्रीगौतमादिगणधरदेवादीनां मध्ये वृषभस्य श्रेष्ठस्य इत्यनेन विशेषणेन प्रथमतीर्थंकरश्रीमदादिनाथादीनामपि सर्व्वतीर्थंकरसमुदायस्यापि नमस्कारः कृतो भवतीति वेदितव्यं ॥

दंसणमूलो धम्मो उवइठो जिणवरेहिं सिस्साणं।
तं सोऊन सकण्णे दंसणहीणो न वंदिव्वो ॥ २ ॥

दंसणमूलो धम्मो दर्शनं सम्यक्त्वं मूलं अधिष्ठानमाधारः प्रासादस्य गर्त्तापूरवत्। वृक्षस्य पातालगतजटावत् प्रतिष्ठा यस्य धर्मस्य सद्दर्शनमूलं। एवंगुणविशिष्टो धर्मो दयादिलक्षणः ॥ जिणवरेहिं तीर्थंकरपरमदेवैरपरकेवलिभिश्च उवइठो। उपदिष्टः प्रतिपादितः। केषामुपदिष्टः। सिस्साणं शिष्याणां गणधरदेवचक्रधरवज्रधरादीनां भव्यवरपुंडरीकाणां तं सोऊण सकण्णे। तं धर्मं श्रुत्वा आकर्ण्य स्वकर्णे निजश्रवणे आत्मशब्दगृहे ॥ दंसणहीणो न वंदिव्वो दर्शनहीनः सम्यक्त्वरहितो न वंदितव्यो नो वंदनीयो न माननीयः ॥ तस्य अन्नदानादिकमपि न देयं ॥ छ ॥ मिथ्यादृग्भ्यो ददद्दानं दाता मिथ्यात्ववर्द्धकः। अथ कोसौ दर्शनहीनः इति चेत्। तीर्थंकरपरमदेवप्रतिमां न मानयंति। न पुष्पादिना पूजयंति किमिति न पूजयंति। मिथ्यादृष्टयः किल एवं वदंते। तीर्थंकरपरमदेवः किं देवान् पूजयति तथा वयमपि न पूजयामः। पंचमकाले किल मुनयो न वर्त्तंते तदयुक्तं ॥

काव्यं ॥ भर्त्तारः कुलपर्वता इव भुवो मोहं विहाय स्वयं
रत्नानां निधयः पयोधय इव व्यावृत्तवित्तस्पृहाः।
स्पृष्टाः कैरपि नो नभोविभुतया विश्वस्य विश्रांतये
संत्यद्यापि चिरंतनांतिकचराः संतः कियंतोप्यमी ॥

मिथ्यादृष्टयः किल वदंति व्रतैः किं प्रयोजनं आत्मैव पोषणीयस्तस्य दुःखं न दातव्यं ॥ मयूरपिछं किल रुचिरं न भवति। सूत्रपिछं रुचिरं मयूरपिछं आभेटनं छौतिर्भवति तदसत्यं उक्तं च। भगवति आराधनाग्रंथे

रजसेदाणमगहणं मद्दवसुकुमालदा लहुत्तं च।
जत्थेदे पंचगुणा तं पडिलिहणं पसंसंति।

शासनदेवता न पूजनीयाः। आत्मैव देवो वर्त्तते अपरः कोपि देवो नास्ति। वीरादनंतरं किल केवलिनोष्ट जाताः। न तु त्रयः महापुराणादिकं किल विकथा इत्यादि ये उत्सूत्रं मन्वते ते मिथ्यादृष्टयश्चार्वाका नास्तिकास्ते यदि जिनसूत्रमुल्लंघंते सदा आस्तिकैर्युक्तिवचनेन निषेधनीयाः। तथापि यदि कदाग्रहं

Digitized by Google

न मुंचंति । तदा समस्तैरास्तिकैरुपानद्भिर्गूथलिप्ताभिर्मुखे ताडनीयाः । तत्र पापं नास्ति ॥ गाथा ॥

दंशणभठा भठा दंसणभठस्स नच्छि निव्वाणं ।
सिज्झंति चरियभठा दंसणभठा न सिज्झंति ॥

दर्शनभ्रष्टा भ्रष्टाः सम्यग्दर्शनात्पतिताः पतिता उच्यंते । दर्शनभ्रष्टस्य नास्ति निर्व्वाणं सम्यग्दर्शनात्पतितस्य सर्वकर्मक्षयलक्षणो मोक्षो न भवति किं तु सम्यग्दर्शनात्पतिता नरकादिगतिषु परितो दीर्घकालं पर्यटंति ॥ सिझ्यंति चरियभठा सिद्ध्यंति आत्मलब्धिमनुभवंति । मोक्षं न प्राप्नुवंति के ते चारियभठा चारित्रात्पतिताः । यतिश्रावकलक्षणब्रह्मचर्य्यप्रत्याख्यानाभ्यां स्खलिताः । सामग्रीं प्राप्य श्रेणिकमहाराजादिवत् । स्तोकेन कालेन मोक्षं प्राप्नुवंति ॥

दंसणभठा न सिज्झंति । सम्यग्दर्शनात्पतिता न सिद्ध्यंति मोक्षं न प्राप्नुवंति । भव्यसेनादिवत् । वशिष्ठऋष्यादिवच्च संसारे निमज्जंति इति ज्ञात्वा श्रुतकीर्ति-श्रेयांसादिप्रमाणपुरुषैरुपवर्त्तितं दानपूजादिसत्कर्म न निषेधनीयं । आस्तिकभावेन सदा स्थातव्यमित्यर्थः ॥

च० एवं जिणपण्णत्तं मोक्खस्स पाहुडं सुलभत्तीए ॥
जो पढइ सुणइ भावइ सो पावइ सासयं सोक्खं ॥ ६ ॥

एवं जिणपण्णत्तं एवममुना प्रकारेण जिनप्रज्ञप्तं सर्वज्ञवीतरागभावितं मोक्खस्स य पाहुडं सुभत्तीए मोक्षस्य परमनिर्वाणपदस्य प्राभृतसारमिदं शास्त्रं सुष्टु अतिशयेन भक्त्या परमधर्मानुरागेण जो पढइ सुणइ भावइ । यः आसन्नभव्यो जीवः पठति जिव्हाग्रे करोति यश्च भव्यजीवः शृणोत्याकर्णयति च मोक्षाभिलाषुको जीवो भावयति एतच्छास्त्रं यस्यां रोचते सो पावइ सासयं सोक्खं । स जीवः परममुनीश्वरः प्राप्नोति लभते शाश्वतमविनश्वरं सौख्यं निजात्मोत्थं परमात्मानंदलक्षणं सौख्यं ॥ ६ ॥

नानाशास्त्रमहार्णवैकतरणे यद्बुद्धिरिद्धिश्रिया
पूर्वा पुण्यकविप्रमोदजननी सरीव नौकायते ।
यत्पादांबुजयुग्ममाप्य मुनिभिर्भृंगैरिवापीयते ।
स श्रीमान् श्रुतसागरो विजयतामिनस्तमोहर्प्यतिः ॥ १ ॥
श्रीमत्स्वामिसमंतभद्रममलं श्रीकुंदकुंदाह्वयं
यो धीमानकलंकभट्टमपि च श्रीमत्प्रभेंदुप्रभं ।
विद्यानंदमपीक्षितुं कृतमनाः श्रीपूज्यपादं गुरुं
वीक्षेत श्रुतसागरं स विनयाच्चैविद्यधीमत्स्तुतं ॥ २ ॥
श्रीमल्लिभूषणगुरोर्वचनादलंघ्यान्मुक्तिश्रिया सह समागममिछतेयं ।
षट्प्राभृते सकलसंशयशत्रुहंत्री टीका कृता कृतधिया श्रुतसागरेण ॥३॥

इति श्रीपद्मनंदिकुंदकुंदाचार्यवक्रग्रीवाचार्यगृध्रपिच्छाचार्यनामपंचकविराजितेन चतुरंगुलाकाशगमनर्द्धिना पूर्वविदेहपुंडरीकिणीनगरवंदितसीमंधरापरनामस्वयंप्रभजिनेन—ज्ञानसंबोधितभरतभव्यवर्षजीवेन श्रीजिनचंद्रसूरिभट्टारकपट्टाभरणभूतेन कलिकालसर्वज्ञेन विरचितषट्प्राभृतग्रंथे सर्वमुनिमंडलीमंडितेन कलिकालगौतमस्वामिना पं. श्रीपद्मनंदिदेवेंद्रकीर्तिविद्यानंदिपट्टभट्टारकेणानुमतेन सकलविद्वज्जनसमाजसंमानितेन उभयभाषाकविचक्रवर्त्तिना श्रीविद्यानंदिगुर्वतेवासिना सूरिवरश्रीश्रुतसागरेण विरचिता मोक्षप्राभृतटीका परिसमाप्ता षष्टः परिछेदः समाप्तः समाप्तोयं ग्रंथः

No. 278.

THE SAMAYASÂRAPRÂBHṚITAM WITH THE COMMENTARY BY AMṚITACHANDRASÛRI.

समयसारप्राभृतम् सटीकम्—टी० अमृतचंन्द्र सूरिः.

टी० आ०

ॐ नमः परमात्मने नमोनेकान्ताय ॥

नमः समयसाराय स्वानुभूत्या चकासते ।
चित्स्वभावाय भावाय सर्वभावान्तरच्छिदे ॥

मू० आ० वंदित्तु सव्वसिद्धे धुवमचलमणोवमं गइं पत्ते ।
वोच्छामि समयपाहुडमिणमो सुयकेवलीभणियं ॥ १ ॥
वंदित्वा सर्वसिद्धान् ध्रुवामचलामनौपम्यां गतिं प्राप्तान् ।
वक्ष्यामि समयप्राभृतमिदं श्रुतकेवलिभणितं ॥

च०

ये ज्ञानमात्रनिजभावमयीमकंपां
भूमिं श्रयंति कथमप्यपनीतमोहाः ।
ते साधकत्वमवगम्य भवन्ति सिद्धा
मूढास्त्वमूमनुपलभ्य परिभ्रमंति ॥
स्याद्वादकौशलसुनिश्चलसंयमाभ्यां
यो भावयत्यहरहः स्वमिहाययुक्तः ।
ज्ञानक्रियाजयपरस्परतीव्रमैत्री-
पात्रीकृतः श्रयति भूमिमिमां स एकः ॥
चित्पिंडचंडिमविलासिविकाशहासः
शुद्धप्रकाशभरनिर्भरसुप्रभातः ।
आनन्दसुस्थितसदास्खलितैकरूप-

Digitized by Google

स्तस्यैव चायमुदयत्यचलार्चिरात्मा ॥
स्याद्वाददीपितलसन्महति [सि] प्रकाशे
शुद्धस्वभावमहिमन्युदिते मयाति [ममांतः] ।
किं बंधमोक्षपथपातिभिरन्यभावै-
र्नित्योदयः परमयं स्फुरतु स्वभावः ॥
चित्रात्मशक्तिसमुदायमयोयमात्मा
सद्यः प्रणश्यति नयेक्षणखंडयमानः ।
तस्मादखंडमनिराकृतखंडमेक-
मेकान्तशांतमचलं चिदहं महोस्मि ॥

न द्रव्येण खंडयामि । न क्षेत्रेण खंडयामि । न कालेन खंडयामि । न भावेन खंडयामि । सुविशुद्धएको ज्ञानमात्रो भावोस्मि ।

योयं भावो ज्ञानमात्रोहमस्मि ज्ञेयो ज्ञेयाज्ञानमात्रः स नैव ।
ज्ञेयो ज्ञेयं ज्ञानकल्लोलवल्गत् ज्ञानज्ञेयज्ञातृमद्वस्तुमात्रः ॥
क्वचिल्लसति मेचकं क्वचिदमेचकामेचकं
क्वचित्पुनरमेचकं सहजमेव तत्त्वं मम ।
तथापि न विमोहयत्यमलमेधसां तन्मनः
परस्परसुसंसहतप्रकटशक्तिचक्रं स्फुरत् ॥
इतो गतमनेकतां दधदितः सदाप्येकता-
मितः क्षणविभंगुरं ध्रुवमितः सदैवोदयात् ।
इतः परमविस्तृतं धृतमितः प्रदेशैर्निजै-
रहो सहजमात्मनस्तादिदमद्भुतं वैभवं ॥
कषायकलिरेकतः स्खलितशांतिरस्त्येकतो
भवोपहतिरेकतः स्पृशति मुक्तिरप्येकतः ।
जगत्त्रितयमेकतः स्फुरति चिच्चकास्त्येकतः
स्वभावमहिमात्मनो विजयतेद्भुता(द)द्भुतः ॥
जयति सहजतेजः पुंजमज्जत्त्रिलोकी-
स्खलदखिलविकल्पोप्येक एव स्वरूपः ।
स्वरसविसरपूर्णाच्छिन्नतत्त्वोपलंभः
प्रसभनियमितार्चिश्चिच्चमत्कार एषः ॥
अविचलितचिदात्मन्यात्मनात्मानमात्म-
न्यनवरतनिमग्नं धारयत्ध्वस्तमोहं ।
उदितममृतचंद्रज्योतिरेतत्समंता-
ज्ज्वलतु विमलपूर्णं निःसपत्नस्वभावं ॥

Digitized by Google

इति समयसारव्याख्यायामात्मख्यातौ नवमोंकः ॥
यस्माद्वैतमभूत्पुरा स्वपुरयोर्भूतं यतोवांतरं
रागद्वेषपरिग्रहे सति यतो जातं क्रियाकारकैः ।
भुंजाना च यतोनुभूतिरखिलं खिन्ना क्रियायाः फलं
तद्विज्ञानघनौघममग्नमधुना किंचिन्न किंचित्किल ॥
स्वशक्तिसंसूचितवस्तुतत्त्वैर्व्याख्याकृतेयं समयस्य शब्दैः ।
स्वरूपगुप्तस्य न किंचिदस्ति कर्तव्यमेवामृतचन्द्रसूरेः ॥
इत्यात्मख्यातिनामसमयसारव्याख्या समाप्ता ॥

A DIGAMBARA PAṬṬÂVALI, TAKEN FROM A COPY OF THE PÂKSHIKAPRATIKRAMAṆAKRIYÂ (ÂVAŚYAKASÛTRA).

पाक्षिकप्रतिक्रमणक्रियांतर्गतगुरुनामावलिः.

थोसामीत्यादि ॥
श्रीमानशेषनरनायकवंदितांघ्रिः
श्रीगुप्तिगुप्त इति विश्रुतनामधेयः ।
यो भद्रबाहुमुनिपुंगवपट्टपद्म-
सूर्यः स वो दिशतु निर्मलसंघवृद्धिम् ॥ १ ॥
श्रीमूलसंघेजनि नंदिसंघस्तस्मिन् बलात्कारगणोतिरम्यः ।
तत्राबभौ पूर्वपदांस[श]वेदी श्रीमाघनंदिर्नरदेववंद्यः ॥ २ ॥
पट्टे तदीये मुनिमान्यवृत्तौ जिनादिचंद्रः समभूदतंद्रः ।
ततोभवत् पंचसुनामधामा श्रीपद्मनंदिर्मुनिचक्रवर्त्ती ॥ ३ ॥
आचार्यः कुंदकुंदाख्यो वक्रग्रीवो महामतिः ।
एलाचार्यो गृध्रपिच्छः पद्मनंदीति तन्यते ॥ ४ ॥
तत्वार्थसूत्रकर्त्तृत्वात् प्रकटीकृतसन्मतिः ।
उमास्वातिपदाचार्यो मिथ्यात्वतिमिरांशुमान् ॥ ५ ॥
लोहाचार्यस्ततो जातो जाध[त]रूपधरोमरैः ।
सेवनीयः समस्तार्थविबोधनविशारदः ॥ ६ ॥
ततः पट्टद्वयी जाता प्राच्युदीच्युपलक्षणात् ।
तेषां यतीश्वराणां स्युर्नामानीमानि तत्वतः ॥ ७ ॥
यशःकीर्त्तिर्यशोनंदी देवनंदी महामतिः ।
पूज्यपादापराख्येयो गुणनंदी गुणाकरः ॥ ८ ॥
वज्रनंदी वज्रवृत्तिस्तार्किकाणां महेश्वरः ।

Digitized by Google

कुमारनंदी लोकेंदुः प्रभाचंद्रो वचोनिधिः ॥ ९ ॥
नेमिचंद्रो भानुनंदी सिंहनंदी जटाधरः ।
वसुनंदी वीरनंदी रत्ननंदी रतीशभित् ॥ १० ॥
माणिक्यनंदी मेघेंदुः शांतिकीर्त्तिर्महायशाः ।
मेरुकीर्त्तिर्महाकीर्त्तिर्विश्व[ष्णु]नंदी विदांवरः ॥ ११ ॥
श्रीभूषणः शीलचंद्रः श्रीनंदी देशभूषणः ।
अनंतकीर्त्तिर्धर्मादिनंदी नंदितशासनः ॥ १२ ॥
विद्यानंदी रामचंद्रो रामकीर्त्तिरनिंद्यवाक् ।
अभयेंदुर्नरचंद्रो नागचंद्रः स्थिरव्रतः ॥ १३ ॥
नयनंदी हरिचंद्रो महीचंद्रो मलोज्झितः ।
माधवेंदुर्लक्ष्मीचंद्रो गुणकीर्त्तिर्गुणाश्रयः ॥ १४ ॥
गुणचंद्रो वासवेंदुर्लोकचंद्रः स्वतत्त्ववित् ।
त्रैविद्यः श्रुतकीर्त्याख्यो वैयाकरणभास्करः ॥ १५ ॥
भावचंद्रो महाचंद्रो माघचंद्रः क्रियाग्रणीः ।
ब्रह्मनंदी शिवनंदी विश्वचंद्रस्तपोधनः ॥ १६ ॥
सैद्धांतिको हरिनंदी भावनंदी मुनीश्वरः ।
सुरकीर्त्तिर्विद्याचंद्रः सूरचंद्रः श्रियांनिधिः ॥ १७ ॥
माघनंदी ज्ञाननंदी गंगकीर्त्तिर्महत्तमः ।
सिंहकीर्त्तिर्हेमकीर्त्तिश्चारुनंदी मनोज्ञधीः ॥ १८ ॥
नेमिनंदी नाभिकीर्त्तिर्नरेंद्रादियशःपरम् ।
श्रीचंद्रः पद्मकीर्तिश्च वर्द्धमानमुनीश्वरः ॥ १९ ॥
अकलंकश्चंद्रगुरुर्ललितकीर्त्तिरुत्तमः ।
त्रैविद्यः केशवश्चंद्रश्चारुकीर्त्तिः सुधर्मणीः ॥ २० ॥
सैद्धांतिकोभयकीर्त्तिर्वनवासी महातपाः ।
वसंतकीर्त्तिर्व्याघ्राहिसेवितः शीलसागरः ॥ २१ ॥
तस्य श्रीवनवासित[नः]स्त्रिभुवनप्रख्यातकीर्त्तेरभू-
च्छिष्योनेकगुणालयः शमयमध्यानापगासागरः ।
वादींद्रः परवादिवारणगणप्रागल्भ्यविद्रावणे
सिंहः श्रीमति मंडपेतिविदितस्त्रैविद्यविद्यास्पदम् ॥ २२ ॥
विशालकीर्त्तिर्वरवृत्तमूर्त्तिस्ततो महात्मा शुभकीर्त्तिदेवः ।
एकांतराद्युग्रतपोविधाता धाता च सन्मार्गविधेर्विधाने ॥ २३ ॥
श्रीधर्मचंद्रोजनि तस्य पट्टे हम्मीरभूपालसमर्चनीयः ।
सैद्धांतिकः संयमसिंधुचंद्रः प्रख्यातमाहात्म्यकृतावतारः ॥ २४ ॥

Digitized by Google

तत्पट्टेजनि रत्नकीर्त्तिरनघः स्याद्वादविद्याम्बुधि-
र्नानादेशविवृत्तशिष्यनिवहः प्राच्यां [र्च्यो] घ्रियुग्मो गुरुः ।
धर्माधर्मकथासु रक्तधिषणः पापप्रभाबाधको
बालब्रह्मतपःप्रभावमहितः कारुण्यपूर्णाशयः ॥ २५ ॥
पट्टे श्रीरत्नकीर्त्ति[र्त्ते]रनुपमतपसः पूज्यपादीयशास्त्र-
व्याख्याविख्यातकीर्त्तिर्गुणगणनिलयः सत्क्रियासारचंचुः ।
श्रीमानानंदधामा प्रतिबुधनुत——मानसंदायिवादो
जीयादाचंद्रतारं नरपतिविदितः श्रीप्रभाचंद्रदेवः ॥ २६ ॥
हंसो ज्ञानमरालिकासमसमाश्लेषप्रभूताद्भुता-
नंदः क्रीडति मानसेतिविशदे यस्यानिशं सर्वतः ।
स्याद्वादामृतसिंधुवर्द्धनविधौ श्रीमत्प्रभेंदुप्रभोः
पट्टे सूरिमतल्लिका स जयतात् श्रीपद्मनंदी मुनिः ॥ २७ ॥
महाव्रतिपुरंदरः प्रशमदग्धरागांकुरः
स्फुरत्परमपौरुषस्थितिरशेषशास्त्रार्थवित् ।
यशोभरमनोहरीकृतसमस्तविश्वंभरः
परोपकृत[ति]तत्परो जयति पद्मनंदीश्वरः ॥ २८ ॥
स्याद्वादामृतसिंधुवर्द्धनकरः सौम्यैर्गुणैर्वल्लभः
षट्तर्कागमजैनशासनमहाल्ल[ल]ब्धप्रतिष्ठोत्सवः ।
पट्टे श्रीमुनिपद्मनंदिविदुषः कल्याणलक्ष्मीकरः
सोयं श्रीशुभचंद्रदेवमुनिपो भव्यैर्जनैर्वंदितः ॥ २९ ॥
पट्टे श्रीशुभचंद्रदेवगणिनः श्रीपद्मनंदीश्वर-
स्तर्कव्याकरणादिग्रंथ [गुंफ] कुशलो विख्यातकीर्त्तिर्गुणी ।
श्रीमान् श्रीजिनचंद्रसूरिरभवद्रत्नत्रयालंकृतो
हेयादेयविचारमार्गचतुरश्चारित्रचूडामणिः ॥ ३० ॥
प्रकटितजिनमार्गो ध्वस्तमोहांधकारो
जिननयपरवादी सप्तभंगेद्धबोधः ।
विधुतविषयसंगः स्वीकृतात्मप्रसंगो
जयति सततधामा श्रीजिनेंदुर्यतींद्रः ॥ ३१ ॥
तत्पट्टोदयभूधरेजनि मुनिः श्रीमत्प्रभेंदुर्वशी
हेयादेयविचारणैकचतुरो देवागमालंकृतौ ।
भेयांभोजदिवाकरादिविविधे तर्के च चंचुश्चणो ।
जैनेंद्रादिकलक्षणप्रणयने दक्षोनुयोगेषु च ॥ ३२ ॥
त्यक्त्वा सांसारिकीं भूतिं किंपाकफलसंनिभाम् ।

Digitized by Google

चितारत्ननिभां जैनीं दीक्षां संप्राप तत्ववित् ॥ ३३ ॥
शब्दब्रह्मसरित्पतिं स्मृतिबलादुत्तीर्य यो लीलया
षट्तर्कावगमार्ककर्कशगिरा जित्वाखिलान् वादिनः ।
प्राच्यां दिग्विजयीभवन्निव विभुर्जैनप्रतिष्ठाकृते
श्रीसंमेदगिरौ सुवर्णकलशैः पट्टाभिषेकः कृतः ॥ ३४ ॥
श्रीमत्प्रभाचंद्रगणेंद्रपट्टे भट्टारकः श्रीमुनिचंद्रकीर्त्तिः ।
संस्नापितो योवनिनाथवृंदैः संमेदनाम्नीह गिरींद्रमूर्ध्नि ॥ ३५ ॥
जीयाच्छ्रीविधुकीर्त्तिपट्टसुधरः प्रोद्यद[द्र]हःसन्मणिः
सर्वज्ये वरवंशशुद्धजलधौ चंद्रश्चिरं चित्रमान् ।
तर्कव्याकरणादिनीतिनिपुणो देवेंद्रकीर्त्तिः कृती
सद्भट्टारक एव सर्वगुणभृद्भूपाललब्धाज्ञकः ॥ ३६ ॥
श्रीचंद्रकीर्त्तेः पदसंवरांथोकज क[राब्धौ कुजन्क]लापी सकलो हरित्सु ।
देवेंद्रकीर्तिर्धृतकांतकीर्तिः भट्टारको भट्टविवृत्तवादः ॥ ३७ ॥
पट्टे श्रीदिविजेंद्रकीर्त्तिगणिनो निष्कादिकुंभांबुभिः
स्नातः सूरिनरेंद्रकीर्त्तिरमते स्त्रीगीतकीर्त्यंकितः ।
स्वस्तिव्यस्तसमस्तशास्त्रकुशलार्हद्भक्तिशक्तोनिशं
जीव्याद्ब्रह्मयुगं जगद्गुरुमतांभोराशिशीतांशुभः ॥ ३८ ॥
क्षोणीमंडलमंडनामलगुणालंकारहारस्य च
चारित्रादियशोहिमांशुकिरणैस्तस्य क्षमा शोभते ।
सर्पत्सौगतसर्पदर्पदमनं विद्याविनोदं दध-
ज्जीयात् सूरिनरेंद्रकीर्त्तिरिह सो [रनिशं] नंद्यादिसंघेनघे ॥ ३९ ॥
गांभीर्यनिर्जितपयोध[धि]रपि स्थिराया
म[मो]हौघदारुदहनानलतामराय [मवाप] ।
भव्यं तनोतु सुधियां च नरेंद्रकीर्त्तिः
सुग्रीवभूपमन[ति]रंजनकांतकीर्त्तिः ॥ ४० ॥
पद्मनंदी गुरुर्जातो बलात्कारगणाग्रणीः ।
पाषाणघटिता येन वादिता श्रीसरस्वती ॥ ४१ ॥
उज्जयंतगिरौ गच्छः [स्वछः] सारस्वतोभवत् ।
अतस्तस्मै मुनींद्राय नमः श्रीपद्मनंदिने ॥ ४२ ॥
इती श्रीमूलसंघे भट्टारक श्रीभद्रबाह्वादिगुरूणां नामाववलिः समाप्ता ॥

Digitized by Google

ᴀTALOGUE OF VEDIC BOOKS BELONGING TO H. H. THE MAHARAJA OF ALWAR.

ग्रन्थ नंबर.	ग्रन्थनाम.	कर्त्तृनाम.	पत्राणि.	संवत्.	असंपूर्णादि-वाच्यम्.
	ऋग्वेदः				
	आश्वलायनशाखा.				
१	संहिता—अष्टकाः १-८	....	७१८	...	
२	सैव—अष्टकाः १-४............	....	२१३	...	खंडिता.
३	सैव	....	४८	...	खं०
४	सर्वानुक्रमणिका	....	४४	...	
५	सैव	....	३८	...	
६	सैव	....	३७	...	
७	सुदर्शनसंहिता	....	१३८	...	
८	पदपाठः—अष्टकाः १-८	....	१०३८	...	
९	स एव अ० १-४,४,५,६,६,८,...	....	८६१	...	
१०	स एव अष्टमोष्टकः	....	११९	...	खं०.
११	ऐतरेय ब्राह्मणपञ्चिका अ० १-८	....	२८८	...	
१२	सैव—अ० १-८	....	२४५	...	
१३	ब्राह्मणम्........................	....	११८	...	जीर्णम्.
१४	आरण्यकम्	....	७१	...	
१५	तदेव	....	९२	...	
१६	गृह्यसूत्रम्	....	३८	...	
१७	तदेव	....	५६	...	
१८	श्रौतसूत्रम्.				
	पूर्वषट्कम्	....	९८	...	
	उत्तरषट्कम्..	....	४५	...	
१९	पाणिनीयशिक्षा	....	७	...	
२०	अष्टाध्यायी........	....	९६	...	
२१	शिक्षा...........................	....	१५	...	
२२	निघंटुः	....	१२	...	
२३	स एव	....	१७	...	
२४	निरुक्तम्				
	पूर्वषट्कम्	....	१३५	...	
	उत्तरषट्कम्..................	....	१२८	...	

Digitized by Google

पुस्तक नंबर.	ग्रन्थ नंबर.	ग्रन्थनाम.	कर्तृनाम.	पत्राणि.	संवत्.	अर्धपूर्णादि-वाच्यम्.
	२५	गृह्यपरिशिष्टम्	....	९८	...	
७	२६	संहिताभाष्यम्—प्रथमाष्टकम्	....	...	...	मुद्रितम्.
८	२७	ऋग्वेदभाष्यम्	सायनाचार्यः			
		द्वितीयाष्टके अ० १-८	....	३०३	...	
		तृतीयाष्टके अ० १-८	....	३३५	...	
		चतुर्थाष्टके अ० १-८	....	२२७	...	
		पंचमाष्टके अ० १-८	....	२३१	...	
		सप्तमाष्टके अ० ५-८	....	१३३	...	
		अष्टमाष्टके अ० १-८	....	३१९	...	
९	२८	नीतिमञ्जरीभाष्यम्	द्याद्विवेदः...	१५६	...	
	२९	आरण्यकभाष्यम्	माधवः	२०५	...	
	३०	निरुक्तभाष्यम्	....	९७	...	नवीनम्.
	३१	चरणव्यूहभाष्यम्	महीदासः ...	३३	...	
१०	३२	प्रातिशाख्यम्	....	४६	...	
	३३	प्रातिशाख्यभाष्यम्	उवटः	१९१	१७६८	
	३४	तदेव	उवटः	३१२	१६७०	
	३५	गलितदीपिका	लक्ष्मीधरः...	८	...	
११	३६	कौषीतकीब्राह्मणभाष्यम्	माधवपुत्रो विनायकः	५८१	...	न०
१२	३७	ऋग्वेदभाष्यम्	सायनाचार्यः	...	...	न०
		षष्ठाष्टकमध्ये अ० १-८	....	५३८	...	
		सप्तमाष्टकमध्ये अ० १-४	....	२३३	...	
१३	३८	संहिताभाष्यम् प्रथमाध्यायः—	माधवः	२११	...	
	३९	ऐततरेयब्राह्मणभाष्यम्-अ०१-८	माधवः	६४३	१७३४	
	४०	तदेव	माधवः ...	८७	...	खंडितम्.
१४	४१	रुद्रन्यासः	....	२०	...	
	४२	ऋग्विधानम्	....	४८	...	
	४३	माधवीयवेदार्थप्रकाशः	....	६२	...	खं० न०
	४४	ज्योतिष्टोमयाजमानः	....	१२	...	
	४५	ज्योतिषभाष्यम्	सोमकरः ...	३६	...	न०
	४६	मैत्रावरुणप्रयोगः	....	१११	...	न०
	४७	स एव	....	११	...	न०
	४८	हौत्रमञ्जरी	....	१२५	...	न०
	४९	अच्छावाकप्रयोगः	....	४६	...	न०

Digitized by Google

ग्रन्थ नंबर.	ग्रन्थनाम.	कर्तृनाम.	पत्राणि.	संवत्.	असंपूर्णादि-वाच्यम्.
५०	अग्निष्टोमहौत्रप्रयोगः	....	८६	...	नवीनः
५१	चरकसौत्रमणिः	....	७२	...	
५२	स एव	....	११२	...	
५३	आप्तोर्याहोत्रम्	....	१०७	...	
५४	आश्वलायनसूत्रवृत्तिः	नारायणः ...			
	पूर्वार्धषष्ठाध्यायः	....	३२३	...	न०
	उत्तरार्धम्	....	२४६	...	न०
५५	ऋग्वेदद्वारपालमंत्रः	....	४९	...	न०
५६	स वए	....	४४	...	न०
५७	स एव	....	४३	...	न०
	शांखायनशाखा.				
१	संहिता—अष्टकाः १-८	....	९५८	...	प्रा०
२	सर्वानुक्रमणिका	....	४१	...	प्रा०
३	पदपाठः—अष्टकाः १-८	....	४३३	...	प्रा०
४	स एव—अ० १-८	....	७२५	...	
५	स एव—अ० ८	....	७३	...	नवीनः
६	कौषीतकीब्राह्मणम्.				
	पूर्वार्धम्	....	७५	...	
	उत्तरार्धम्	....	१११	...	
७	आरण्यकोपनिषत्	....	७१	...	
८	गृह्यसूत्रम्	....	२२	..	
९	शांखायनसूत्रभाष्यम् पूर्वार्धे	आनतीय-वरदत्तसुतः			न०
	तृतीयाध्यायः	....	७७	...	
	चतुर्था०	....	२९	...	
	अष्टमा०	....	११६	...	
	अष्टादशा०	....	४३	...	न०
	उत्तरार्धम्	....	२४१	...	न०
१०	श्रौतसूत्रभाष्यम्	वरदत्तः ...	७२	...	
११	प्रातिशाख्यम्	....	७२	...	
१२	गृह्यसूत्रभाष्यम्	कृष्णपुत्रः नारायणः	३९२	...	न०
१३	क्रतुरत्नमाला	....	१९३	...	
१४	उपलेखः	....	६	...	
१५	शौनकी	....	९	...	

v

Digitized by Google

पुस्तक नंबर.	ग्रन्थ नंबर.	ग्रन्थनाम.	कर्तृनाम.	पत्राणि.	संवत्.	असंपूर्णादि-वाच्यम्.
	१६	लघुशौनकः	....	९	...	
	१७	रुद्रपाठः	....	३३	...	
	१८	स्वाचारचतुर्दश	....	८	...	
७	१९	शांखायनाह्निकम्	वत्सराजपुत्रः अचलः.	७४	...	न०
	२०	शांखायनसूत्रपद्धतिः	नारायणः ...	२५६	...	न०
	२१	प्रयोगरत्नाकरः	दयाशंकरः	१५४	...	न०
		यजुर्वेदः				
		माध्यंदिनी शाखा.				
१	१	संहिता	....	१०५	...	न०
	२	पितृसंहिता	....	७	...	
२	३	संहिता				
		पूर्वार्धम्	....	११३	...	
		उत्तरार्धम्	....	१२०	...	
	४	सैव				
		पूर्वार्धम्	....	३५७	...	
		उत्तरार्धम्	....	१४१	...	
	५	संहिता	....	९७	...	
	६	सैव. खं०	....	९७	...	
३	७	संहिताभाष्यम्	महीधरः			
		चतुर्थचितिः चतुर्थाध्यायश्च	....	३८१	...	न०
		पंचमचितिः पंचमाध्यायः	....	२१	...	न०
		षोडशसप्तदशाध्यायौ	....	५६	...	
		अष्टादशप्रभृत्याध्यायत्रयम्	....	८१	...	न०
		उत्तरार्धम्	....	२६०	...	
४	८	संहिताभाष्यम्	उवटः ...	३३६	...	
	९	तदेव. खं०	....	...	...	
५	१०	षडंगम्	....	१५	...	
	११	दंडकम्	....	१४	...	
	१२	सर्वानुक्रमणिका	....	३१	...	
	१३	सैव	....	२६	...	
	१४	सैव	....	...	...	
	१५	सैव	....	११	...	

Digitized by Google

ग्रन्थ नंबर.	ग्रन्थनाम.	कर्तृनाम.	पत्राणि.	संवत्.	असंपूर्णादि-वाच्यम्.
१६	त्रिकांडमंडनम्	कुमारस्वामिसुतभास्करमिश्रकृतं मूलम्:.	३९	...	न०
१७	निरुक्तम्				
	पूर्वार्धम्	....	३४	...	न०
	उत्तरार्धम्....................	....	३१	...	न०
१८	तदेव				
	पूर्वार्धम्	....	१३२	...	
	उत्तरार्धम्...	....	८७	...	
१९	नैरुक्तम्	....	२१	...	
२०	शुक्लयजुर्भाष्यम्	अनंतः ...	२३२	...	
२१	अष्टाध्यायी.......	....	२८	...	
२२	छंदः	....	४	...	
२३	ज्योतिषम्	....	२	...	
२४	पाणिनीयशिक्षा	....	३	...	
२५	शिक्षाज्योतिषछंदः	....	२२	...	
२६	प्रवराध्यायः	....	१४	...	
२७	पदपाठः	....	१०९	...	
२८	क्रममध्ये				
	पूर्वार्धम्	....	१३१	...	
	उत्तरार्धम्....................	....	७७	...	
२९	शतपथब्राह्मणम्				
	१ हविर्यज्ञकांडम्	....	५९	...	
	२ एकपादकांडम्	....	३६	...	
	३ अध्वर	....	४८	...	
	४ मह	....	४९	...	
	५ शव	....	३७	...	
	६ उषासंभरण	....	४२	...	
	७ हस्तिघट...............	....	३२	...	
	८ चिति..................	....	३७	...	
	९ साचि	....	३२	...	
	१० अग्निरहस्य	....	३०	...	
	११ अष्टाध्यायी............	....	३२	...	
	१२ मध्यम	....	३९	...	
	१३ अश्वमेध	....	२९	...	
	१४ उपनिषद्	.. ..	४०	...	

Digitized by Google

पुस्तक नंबर.	ग्रन्थ नंबर.	ग्रन्थनाम.	कर्तृनाम.	पत्राणि.	संवत्.	असंपूर्णादि-वाच्यम्.
९	३०	शतपथब्राम्हणम् काण्डानि१-१४	....	१५१३	...	
१०	३१	तृतीयाध्वरकांडम्	....	१२८	...	
११	३२	मंडलभाष्यम्	माधवः ...	१४	...	
	३३	कात्यायनश्रौतपद्धतिः	....	१४०	...	
	३४	का० सर्वतोमुखपद्धतिः	....	२९	...	
	३५	का० सूत्रपद्धतिः	पद्मनाभः ...	१८५	...	
	३६	सैव	....	९६	...	
१२	३७	का० श्रौतपद्धतिः	याज्ञिकदेवः			
		प्रथमाध्यायादारभ्य चतुर्विंश-तिरध्यायाः	....	७४०	...	
१३	३८	श्रौतपद्धतिः	दीक्षितमहादेवः	२०३	...	
	३९	श्रौताधानपद्धतिः	गणपतिरावलः	३१	...	
	४०	चयनपद्धतिः	नृसिंहः ...	१२०	...	
	४१	सैव	रामवाजपेयी	२४४	...	
	४२	क्रतुमुक्तावलिः	....	४६	...	
	४३	पद्धतिः	वैद्यनाथः ...	२४	...	
	४४	रुद्रपद्धतिः	विश्वनाथः ...	१३५	...	
१४	४५	संप्रदायप्रदीपपद्धतिः	....	१५०	...	
	४६	गर्गपद्धतिः	गर्गः ...	११९	...	
	४७	प्रयोगपद्धतिः	गंगाधरभट्टः	८४	...	
	४८	का० श्रौतसूत्रपद्धतिः	श्रीदेवः ...	२१९	...	
	४९	प्रायश्चित्तपद्धतिः	रामचंद्रः ...	१३६	...	
	५०	कर्मदीपिकापद्धतिः	रामचंद्रः ...	१६४	...	
	५१	ज्योतिष्टोमपद्धतिः	रामचंद्रः ...	१२५	...	
१५	५२	लघुकारिका	....	१८	...	
	५३	यज्ञपात्रकारिका	....	४	...	
	५४	चातुर्मास्यप्रयोगः	....	९५	...	
	५५	सोमयागकारिका	....	३३	...	
	५६	पदार्थादर्शः	....	८५	...	
	५७	कात्यायनश्रौतसूत्रम्				
		पूर्वार्धम्	....	१०६	...	
		उत्तरार्धम्	....	१०१	...	
	५८	तदेव				
		पूर्वार्धम्	....	३४	...	
		उत्तरार्धम्	....	३८	...	
	५९	कात्या० शौत्रसूत्रम्	....	२४	...	

Digitized by Google

ग्रन्थ नंबर.	ग्रन्थनाम.	कर्तृनाम.	पत्राणि.	संवत्.	असंपूर्णादि-वाच्यम्.
६०	का० शुक्लसूत्रम्	....	९	...	
६१	सूत्रम्	....	४	...	
६२	मौनसूत्रम्	....	२१	...	
६३	कुंडमंडपकौमुदी	विश्वनाथदेवः	१४	...	
६४	कुंडनिर्माणश्लोकाविवृतिः	रामवाजपेयी	६१	...	
६५	मंत्रपाठः	....	१५	..	
६६	प्रकृतिविकृतियागकालविवेकः	गंगाधरः ...	६१	...	
६७	क्रतुरत्नमाला	हरिहरः ...	१६१	...	
६८	सैव	....	४६	...	
६९	श्रौसंस्था	वैद्यनाथः ...	१८८	...	
७०	शुल्वसूत्रविवरणम्	महीधरः ...	४९	...	
७१	श्रौतसूत्रभाष्यम् अध्यायाः १-६	....	७१८	...	
७२	तदेव अ० ७-१६	....	१२१८	...	
७३	तदेव अ० १७-२६	....	१०००	...	
७४	तदेव अ० १-२४	....	१२८४	...	
७५	मंत्रार्थदीपिका	शत्रुघ्नः ...	१२८४	१७३८	
७६	कात्यायनश्रौतसूत्रभाष्यम् अ० १-२१	पितृभूतिः ..	३११	...	
७७	कात्यायनशुल्वसूत्रभाष्यम्	गंगाधरः ...	९०	...	
७८	प्रातिशाख्यभाष्यम्	उवटः ...	११५	...	
७९	इष्टिकापूर्णभाष्यम्	याज्ञिकदेवः	६२	...	
८०	प्रतिज्ञासूत्रं मूलम्	कात्यायनः	१२	...	
८१	प्रतिज्ञासूत्रस्य टीका	केशवाचार्यः			
८२	भर्तृयज्ञतृतीयाध्यायः	....	३७	...	
८३	कात्या० सूत्रभाष्यज्योतिष्टोमः	काशीदीक्षितः	३१२	...	
८४	कात्या० सूत्रगर्गभाष्यम्	गर्गः ...			
	पूर्वार्धम्	....	६५	...	
	उत्तरार्धम्	....	१५१	...	
८५	हौत्रपरिशिष्टभाष्यम्	कर्कोपाध्यायः	२१	...	
८६	नवकुंडिकाभाष्यम्	संकर्षणपुत्रः	८७	...	
८७	कात्या० सूत्रकर्कभाष्यम् अ० १-१०	....	५५१	...	
	अ० १२-२०	....	३०२	...	
८८	तदेव अ० ५	....	३०	...	
८९	तदेव	....	५७	...	

पुस्तक नंबर.	ग्रन्थ नंबर.	ग्रन्थनाम.	कर्तृनाम.	पत्राणि	संवत्.	असंपूर्णादि-वाच्यम्.
	९०	पार्वणश्राद्धप्रयोगः	देवभद्रः ...	४९	...	
	९१	पार्वणचरुप्रयोगः..............	देवभद्रः ...	१९	...	
	९२	पार्शदसंज्ञकमष्टमपरिशिष्टम् ...	....	१३	...	
	९३	कातीयऋग्यजुर्नवमपरिशिष्टम्	....	८	...	
	९४	कूर्मलक्षणपरिशिष्टम्	....	२	...	
	९५	कातीयअष्टादशपरिशिष्टम्......	....	६	...	
	९६	यज्ञपार्शपरिशिष्टम्	....	२७	...	
	९७	द्रोणश्चितिः	....	५	...	
	९८	पर्वनिर्णयः	....	४०	...	
२४	९९	शुल्ववृत्तिः	रामचन्द्रः ...	१०	...	
	१००	शुल्ववृत्तिविवरणम्	कर्कः ...	२१	...	
	१११	सुपर्णाचितिः	उपेन्द्रः ...	४१	...	
	१०२	कात्यायनप्रयोगसारः	देवभद्रः ...	१४९	...	
	१०३	गृह्यसूत्रम्	....	३६	...	
	१०४	तदेव	....	४७	...	
	१०५	तदेव	....	६२	...	
	१०६	नवकंडिका	....	५	...	
	१०७	गृह्यसूत्रव्याख्या	....	१२१	...	
	१०८	गृह्यसूत्रहरिहरभाष्यम्	....	१८४	...	
	१०९	गदाधरभाष्यम्.................	....	१५७	...	
	११०	तदेव	....	७६	...	खं०
२५	१११	गृह्यसूत्रभाष्यम्	... .	१५८	...	
	११२	तदेव	जयरामः ...	७८	...	
	११३	तदेव	....	१३२	...	
	११४	गृ० सू० भा० विवरणम्.........	कर्कोपाध्यायः	७६	...	
	११५	गृ० सू० भा० मंत्रः	देवमिश्रः ...	१०१	...	
	११६	सूत्रविवरणम्	महादेवः ...	१६	...	
	११७	का० गृ० सू० वृत्तिः...........	....	१८	...	
	११८	स्नानविधिसूत्रविवरणम्	....	१४	...	
	११९	स्नानसू० वि०	हरिहरः ...	२३	...	
	१२०	स्नानसू० भा० व्याख्या	हरिहरः ...	२४	...	
	१२१	आधानपद्धतिः	रामचन्द्रः ...	४७	...	
	१२२	गृ० प० पद्धतिः	वासुदेवः ...	७६	...	
	१२३	स्नानपद्धतिः	श्रीदेवः ...	७५	...	
	१२४	स्नानसूत्रविधिविवरणम्.........	हरिहरः ...	३०	...	

Digitized by Google

ग्रन्थ नंबर.	ग्रन्थनाम.	कर्तृनाम.	पत्राणि.	संवत्.	असंपूर्णादि-वाच्यम्.
१२५	का० गृ० सू० उपाकर्मपद्धतिः	....	२६	...	
१२६	विवाहपद्धतिः	....	१५	...	
१२७	संस्कारः	नृसिंहभट्टः ...	...	...	
१२८	संध्यामूलम्	....	६	...	
१२९	संध्याभाष्यम्	....	१७	...	
१३०	गायत्रीव्याख्या	....	१	...	
१३१	कातीययजुर्वेदमंजरी	कालनाथः.	१०३	...	
१३२	यजुर्विधानम्	....	२०	...	
१३३	कातीयपरिशिष्टपद्धतिः........	....	७	...	
१३४	का० पुरुषसूक्तभाष्यम्	....	८	...	
१३५	यजुर्वेदीयदक्षिणद्वारम्	....	८	...	
१३६	का० परिशिष्टचरणव्यूहः	....	१०	...	
	काण्वशाखा.				
१	संहिता				
२	दशमाध्यायः	....	५०	...	
३	स एव	....	६१	...	
४	स एव	....	७१	...	
५	पदपाठः अ० १-४०	....	३७८	...	
६	दर्शपौर्णिमासेष्टिः	....	३१	...	
	तैत्तिरीयशाखा.				
१	संहिता अ० १-७..............	....	४८३	...	
२	पदपाठः अ० १-७	....	५८२	...	
३	ब्राह्मणम् अ० १-३	....	५२१	...	
४	रुद्रभाष्ये चतुर्थकांडे पंचमः प्रपाठकः	....	३५	...	
५	अरण्योपनिषद्	....	१८३	...	
६	ब्राह्मणभाष्यम्.................	सायनाचार्यः			
	प्रथमकांडे प्रपाठकः ५-८ ...	....	१३५	...	
	द्वितीयकांडे				
	प्रथमद्वितीयाध्यायौ	....	६०	...	
	अ० ३-८	....	२७४	...	
	तृतीयकांडे				
	अध्यायाः१,४,७,८,९,१०,११,१२	....	३९६	...	

Digitized by Google

पुस्तक नंबर.	ग्रन्थ नंबर.	ग्रन्थनाम.	कर्तृनाम.	पत्राणि.	संवत्.	असंपूर्णादि-वाच्यम्.
५		संहिता				
		प्रथमकांडे प्रपाठकाः १-८...	....	७२८	...	
		द्वितीयकांडे प्रपाठकाः१-६...	....	२६८	...	
६		तृतीयकांडे प्रपाठकाः १-५...	....	१८०	...	
		चतुर्थकांडे प्रपाठकाः १,२,३, ४, ६,	....	३३५	...	
		पंचमकांडे प्रपाठकाः—४-७	....	११९	...	
		सप्तमकांडे प्रपाठकाः—१-५	....	१८५	...	
७	७	आपस्तंबसूत्रवृत्तिदीपिका......	....	४९९	...	
	८	आ॰ सू॰ सर्वतोमुखकारिका...	....	९	...	
	९	आधानविधिः	....	२६	...	
	१०	अग्निचितिकारिका	....	९	...	
	११	मंडनकारिका सटीका	....	९	...	
	१२	आ॰ चितिकुंडनिर्माणम्	....	३८	...	
८	१३	आ॰ पंचकाष्टकचयनसूत्रम् ...	....	५	...	
	१४	चयनसावित्री	... .	१०	...	
	१५	चयनप्रयोगः	.. ..	८६	...	
	१६	चयनसूत्रम्.................	....	८३	...	
	१७	सोमप्रयोगप्रायश्चित्तम्.........	....	१६९	...	
	१८	प्रायश्चित्तभंडविला	....	६७	...	
	१९	आ॰ चातुर्मास्यहोत्रम्.........	....	१९२	...	
	२०	आ॰ चातुर्मास्यम्	... .	४९	...	
९	२१	आ॰ निरूढपशुबंधप्रयोगः ...	....	३६	...	
	२२	आपस्तंबप्रयोगः.........	....	४९	...	
	२३	आ॰ सूत्राध्यायः	....	११४	...	
	२४	आ॰ गृह्यसूत्रम्	....	८७	...	
	२५	आ॰ सूत्रचातुर्मास्यम्	....	...	...	
	२६	आ॰ अग्निचयनप्रयोगः	....	९०	...	
१०	२७	अरुणकेतुकः	....	१६	...	
	२८	स एव	....	२३	...	
	२९	स एव	....	७	...	
	३०	स एव	....	४५	...	
	३१	स एव	....	६	...	
	३२	समासप्रयोगः	....	३५	...	

Digitized by Google

ग्रन्थ नंबर.	ग्रन्थनाम.	कर्तृनाम.	पत्राणि.	संवत्.	असंपूर्णादि-वाच्यम्.
३३	आग्रयणप्रयोगः	....	२६	...	
३४	प्रायश्चित्तचंद्रिका	....	५९	...	
३५	आपस्तंबसोमपंचिका	....	१५३	...	
३६	आ० सामप्रयोगकारिका	....	३१	...	
३७	आ० सूत्रनक्षत्रेष्टिः	....	२४	...	
३८	अग्निष्टोमपद्धतिः	....	१४३	...	
३९	सामान्यसूत्रभाष्यम्	धूर्तस्वामी ..	६७	...	
४०	आपस्तंबदर्शपौर्णमासौ	....	६२	...	
४१	दर्शपौर्णमासौ	....	११५	...	
४२	आपस्तंबसूत्रवृत्तिर्दीपिका प्रश्नाः १-४	....	१४२	...	
४३	सैव ५,८,९	....	१८१	...	
४४	सैव १०-१४	....	...	...	
४५	चातुर्मास्यप्रयोगः	....	११	...	न०
४६	आ० सू० भाष्यम्	धूर्तस्वामी ...	११०	...	
४७	तदेव	....	१६७	१६२४	
४८	आपस्तंबीयशुल्वसूत्रटीका ...	करविंदस्वामी.	१२५	...	
४९	आ० शुल्वविवरणम्	सुंदरराजा ..	८४	...	
५०	आ० शुल्वोपधानम्	....	२१	...	
५१	आ० शुल्वरहस्यप्रकाशः	गोपालः......	८६	...	
५२	आ० दर्शपद्धतिः	....	५३	...	
५३	बौधायनसूत्रगृह्याग्निसागरः ...	....	२६०	...	
५४	बौधायनीयगृह्यप्रयोगः.........	....	७३	..	
५५	बौ० सोमपद्धतिः	....	१२२	...	
५६	बौ० सोमाग्निष्टोमसोमप्रयोगौ.	....	१४७	...	
५७	बौ० दर्शपौर्णमासौ	....	२५०	...	
५८	बौ० सर्गसत्रम्	....	२०	...	
५९	बौ० अग्न्याधानप्रयोगः.........	....	८०	...	
६०	बौ० रुद्रपद्धतिः...	....	६३	...	
६१	नक्षत्रसत्रहौत्रम्	....	२३	...	
६२	बौ० नक्षत्रेष्टिप्रयोगः	....	५५	...	
६३	बौ० सूत्रम्	....	४	...	
६४	बौ० सूत्रचतुर्थप्रश्नः	....	...	...	
६५	बौ० सूत्रदर्शपौर्णमासौ	.. ..	...	...	

पुस्तक नंबर.	ग्रन्थ नंबर.	ग्रन्थनाम.	कर्तृनाम.	पत्राणि.	संवत्.	असंपूर्णादि-वाच्यम्.
१५	६६	दर्शपौर्णमासौ	....	४०	...	
	६७	बौ० दर्शपौर्णमासौ	....	६२	...	
	६८	तावेव	....	६१	...	
	६९	बौ० द० पौ० ज्योतिष्टोमः	....	५६	...	
	७०	बौ० सू० काम्येष्टिप्रयोगः	....	७४	...	
	७१	बौ० चातुर्मास्यप्रयोगः	....	५६	...	
	७२	बौ० सूत्राग्निष्टोमप्रयोगः	....	१२१	...	
	७३	हिरण्यकेशीसूत्रम्	....	११३	...	
	७४	तदेव	....	११२	...	
	७५	काम्येष्टिप्रयोगः	....	५१	...	
	७६	पंचमारण्यकम्	....	४६	...	
	७७	मंत्रप्रश्नः	....	३०	...	
		सामवेदः.				
१	१	वेयगानम्	....	२४५	...	
	२	वेयदर्पणम् वेयगानटीका	प्रीतिकरः ...	६६	...	
	३	आरण्यकगानम्	....	५६	...	अतिप्राचीनम्.
	४	ऊहगानम्	....	२३७	...	
	५	ऊहगानटीका	प्रीतिकरः ...	...	१६७६	
	६	ऊह्यदपर्णम्	....	७१	...	
२	७	उह्यगानम्	....	११२	...	
	८	उह्यदर्पणम्	प्रीतिकरः ...	११	...	
	९	छंदसी आर्चिकम्	....	५१	...	
	१०	छंदसी पदानि	....	६९	...	
	११	छंदसी सटीकम्	सायनमाधवः	९०	...	
	१२	सामवेदसंहिताभाष्यम् सटीकम्	सायनमाधवः	११२	...	
३	१३	अरण्यकमहानाम्नी	....	९	...	
	१४	अरण्यकपदानि	....	७	...	जीर्णम्
	१५	अर्चिकमहानाम्नी	....	१३	...	
	१६	उत्तर० पदानि	....	८४	..	
	१७	उत्तरार्चिकम्	....	८५	...	
	१८	उत्तर० सटीकम्	टीका सायनमाधवः	१६८	...	
				...	...	
४	१९	तांड्यब्राह्मणम्	....	११८	...	

Digitized by Google

ग्रन्थ नंबर.	ग्रन्थनाम.	कर्तृनाम.	पत्राणि.	संवत्.	असंपूर्णादि-वाच्यम्.
२०	तांड्यब्राह्मणम्	....	११९	...	
२१	तांड्यब्राह्मणभाष्यटीका	हरिस्वामिपुत्रः	३८१	...	
२२	तांड्यब्राह्मणभाष्यम्	सायनमाधवः	३६५	...	
२३	तांड्यब्राह्मणमध्ये				
	प्रथमपंचिका	....	२०७	...	
	द्वितीय पं०	....	१५१	...	
	तृतीय पं०	....	१७४	...	
	च० पं०	....	६३	...	
	पं० पं०	....	१०७	...	
२४	षड्विंशब्राह्मणम्	....	३१	...	
२५	तदेव	....	१८	...	
२६	तदेव	....	३५	...	
२७	सामविधानब्राह्मणम्	....	२१	...	
२८	तदेव	....	४१	...	
२९	तदेव	....	६०	...	
३०	तदेव	....	१३	...	
३१	आर्षेयब्राह्मणम्	....	३८	...	
३२	तदेव	....	१०	...	
३३	तदेव	....	१६	...	
३४	अनुक्रमणिका	....	४	...	
३५	अभिब्राह्मणम्	....	३	...	
३६	तदेव	....	३	...	
३७	वंशब्राह्मणम्	....	२	...	
३८	तदेव	....	६	...	
३९	संहितोपनिषद्ब्राह्मणम्	....	४	...	
४०	छंदोग्यब्राह्मणम्	....	७४	...	खंडितम्
४१	छंदोग्योपनिषद्	....	४३	...	
४२	प्रतिहारभाष्यम्	वरदराजा...	१५८	...	
४३	पुष्यसूत्रम्	....	३२	...	
४४	सर्वानुक्रमणिका	....	७९	...	
४५	लाट्यायनसूत्रम्	....	३४२	...	
४६	तदेव.	....	५२	...	
४७	लाट्यायनसूत्रमध्ये अध्यायाः				
	२, ३, ४	....	१७०	...	

Digitized by Google

पुस्तक नंबर.	ग्रन्थ नंबर.	ग्रन्थनाम.	कर्तृनाम.	पत्राणि.	संवत्.	असंपूर्णादि-वाच्यम्.
	४८	लाट्यायनसूत्रमध्ये प्रपाठकाः				
		१ प्रपाठकः	....	४५	...	
		५ ,, ...	....	३१	...	
		७ ,, ...	....	६१	...	
		८ ,, ...	....	३३	...	
		९ ,, ...	....	४५	...	
		१० ,, ...	....	७२	...	
१०	४९	गोभिलगृह्यसूत्रम्........	....	२२	...	
	५०	तदेव	....	२१	...	
	५१	गृह्यसूत्रम्	....	१४	...	
	५२	स्तोभपदम्........	....	१०	...	
	५३	स्तोभभाष्यम्	भट्टशेखरः	२८	...	
	५४	स्तोभानुसंहारः	....	४	...	
११	५५	लोमशी शिक्षा........	....	५	...	
	५६	गौतमशिक्षा	....	४	...	
	५६	सामगानां ऋग्तंत्रव्याकरणम्.	....	३	...	
	५८	सामतंत्रम्	....	६	...	
	५९	नैरुक्तमध्ये पूर्वाधम्........	....	९६	...	
		,, उत्तरार्धम्........	....	८१	...	
	६०	सामगानां छंदः	....	३	...	
	६१	ज्योतिष्टोममैत्रावरुणम्........	....	२१	...	
	६२	ज्यो० पद्धतिः........	....	२५	...	
१२	६३	उपग्रंथसूत्रम्	....	१२	...	
	६४	कर्मप्रदीपः	....	१८	...	
	६५	वसिष्ठश्राद्धकल्पः	....	३	...	
	६६	छंदोग्यप्रायश्चितम्	....	८	...	
	६७	अनुस्तोत्रम्........	....	३	...	
	६८	पंचविधिसूत्रम्	....	४	...	
	६९	अमृताहरणम्	....	१२	...	
	७०	तदेव	....	७	...	
	७१	सोमोत्पत्तिः	....	२	...	
१३	७२	वृषोत्सर्गस्नानविधिः	....	१॥	...	
	७३	प्रोष्ठपदम्	....	१॥	...	
	७४	नैगेयानामृक्षदैवतम्........	....	११	...	
	७५	तदेव	....	१७	...	
	७६	धातुलक्षणम्	....	...	...	

Digitized by Google

ग्रन्थ नंबर.	ग्रन्थनाम.	कर्तृनाम.	पत्राणि.	संवत्	असंपूर्णादि-वाच्यम्.
७७	मंत्रानुक्रमणिका	....	३	...	
७८	संज्ञाकरणपरिशिष्टम्	.. ..	...	...	
७९	आधानपरिशिष्टम्	....	...	...	
८०	संस्कारपरिशिष्टम्	....	...	...	
८१	विशेषभूतपरिशिष्टम्...........	....	...	...	
८२	प्रणतिपरिशिष्टम्	....	...	...	
८३	अवग्रहपरिशिष्टम्	....	...	...	
८४	दशावतारपरिशिष्टम्	....	...	...	
८५	उत्सर्गपरिशिष्टम्...............	....	४	...	
८६	महानाम्नीपरिशिष्टम्...........	....	१	...	
८७	गृह्यसंग्रहपरिशिष्टम्...........	....	७	...	
८८	व्यूढाहीनद्वादशाहपरिशिष्टम् ...	....	१३	...	
८९	तदेव	....	६	...	
९०	पौंडरीकदशदिवसपद्धतिः	....	६	...	
९१	प्रापणीयातिरात्रः...............	....	१५	...	
९२	वाजपेयपद्धतिः	....	४०	...	
९३	पाकयज्ञपद्धतिः	....	४७	...	
९४	विश्वजिदत्तिरात्रपद्धतिः	....	१९	...	
९५	सत्रसंस्थानम्	....	२९	...	
९६	सर्वतोमुखपद्धतिः	....	३७	...	
९७	सामशाखीयपद्धतिः	....	१४	..	
९८	सदस्यपद्धतिः	....	२	...	
९९	समूढो द्वादशाहपद्धतिः	....	१४	...	
१००	स० द्वा० पद्धतिः	....	५	...	
१०१	महाव्रतपद्धतिः	... .	२९	...	
१०२	अग्निहोत्रप्रायश्चित्तपद्धतिः ...	... .	५४	...	
१०३	आह्निकम्	....	७	...	
१०४	अश्वमेधपद्धतिः	....	३९	...	
१०५	एकाहीनमंत्राणां ब्रह्मसूत्रपद्धतिः	....	३४	...	
१०६	गोभिलपरिशिष्टम्........... ...	....	७	...	
१०७	चयनपद्धतिः	....	१५२	...	
१०८	पौंडरीकप्रयोगः	....	७५	...	
१०९	पंचमहायज्ञविधिः	....	८	...	
११०	उदगात्रादिछंदोगप्रयोगः	....	४६	...	
१११	सर्वविंशतिप्रयोगः	....	१०	...	

Digitized by Google

पुस्तक नंबर.	ग्रन्थ नंबर.	ग्रन्थनाम.	कर्तृनाम.	पत्राणि.	संवत्.	असंपूर्णादि-वाच्यम्.
	११२	वाजपेयस्तोमप्रयोगः	....	८	...	
	११३	वाजपेयाग्निप्रयोगः	....	६	...	
	११४	सामवेदीयरुद्री	....	३४	...	
	११५	सैव	....	२१	...	
	११६	द्वारपालमंत्रः	....	३	...	
	११७	स एव	....	३	...	
	११८	स एव	....	३	...	
	११९	सामवेदीयरौद्रविधिः	....	६	...	
		अथर्ववेदः.				
१	१	संहिता	....	४०२	...	
	२	गोपथब्राह्मणम्	....	१०२	...	
	३	तदेव	....	१४	...	
२	४	पदपाठः	....	८	...	
	५	वैतानसूत्रम्	....	७३	...	
	६	तदेव	....	३३	...	
	७	तदेव	....	५३	...	
	८	वैतानसूत्रभाष्यम्	....	१०३	...	
३	९	आश्रमोपनिषद्	....	१०८	...	
	१०	अथर्वशिरोपनिषद्	....	११	..	
	११	सैव	....	९	...	
	१२	सैव	....	८	...	
	१३	सैव	....	...	...	
	१४	रुद्रोपनिषद्	....	३९	...	
	१५	प्रातिशाख्यम्	....	४	...	
	१६	प्रातिशाख्यभाष्यम्	....	४	...	
	१७	तदेव	....	३७	...	
४	१८	छंदः	....	१	...	
	१९	दर्शपौर्णमासेष्टिप्रयोगः	....	५१	...	
	२०	दर्शपौर्णमासवैश्वदेवप्रयोगः ...	....	४३	...	
	२१	शांतिकाध्यायः	....	४	...	
	२२	शांतिविधिः	....	१८	...	
	२३	स्मार्ताधानविधिः	....	१०	...	
	२४	लक्षहोमपद्धतिः	....	२८	...	
५	२५	अष्टकाकर्मपद्धतिः	....	८	...	
	२६	पुण्याहवाचनाद्यभ्युदयाः	....	१६	...	

Digitized by Google

पुस्तक नंबर.	ग्रन्थ नंबर	ग्रन्थनाम.	कर्तृनाम.	पत्राणि.	संवत्.	असंपूर्णादि-वाच्यम्.
	२७	रुद्रार्थशिरोपनिषद्	....	५	...	
	२८	कौषिकसूत्रम्..................	....	७०	...	
	२९	कौ० गृह्यसूत्रम्	....	६	...	
	३०	कौ० सूत्रीयआज्यतंत्रम्	....	३५	...	
	३१	संहिताविधिविवरणम्	....	२५	...	
६	३२	सप्ततिपरिशिष्टम्	....	१५६	...	
	३३	मधुपर्कमंत्रः	....	५	...	
	३४	पिंडपितृयज्ञः	....	२०	...	
	३५	सर्वानुक्रमणिका	....	६४	...	

Digitized by Google

LISTS, IN DEVANÂGARI AND ENGLISH CHARACTERS, OF MSS. ACQUIRED FOR GOVERNMENT.*

I.

नंबर.	ग्रन्थनाम.	कर्तृनाम.	पत्राणि.	पंक्तयः	अक्षराणि.	संवत्.	असंपूर्णादिवाच्यम्.
	सांगवेदोपनिषदः.						
१	अथर्ववेदोपनिषदः ५२.	....	११	१२	४२	...	
२	ऊहगानदर्पणम्—सामवेदस्य ...	प्रीतिकरः ..	...	...	...	...	नवीनम्.
३	ऊह्यगानदर्पणम्—तस्यैव	स एव	...	...	...	...	नवीनम्.
४	चातुर्मास्यहौत्रप्रयोगः	....	११	१०	३५	...	
५	छन्दोविचयः	....	८	८	२८	१६७७	
६	नक्षत्रेष्टिनिरूपणम्	अनन्तभट्टः...	१२	१४	४४	...	
७	पवित्रेष्टिहौत्रम्................	....	५	१०	३५	१७५६	
८	पुरुषसूक्तभाष्यम्-शारदालिप्याम्	....	५	१३	४८	...	
९	ब्राह्मणसर्वस्वम्	हलायुधः ...	१२६	१२	३८	...	
१०	मन्त्रार्थदीपिका	शत्रुघ्नः......	२३	१२	४६	...	नवीनम्.
११	माध्यन्दिनारण्यकव्याख्या......	....	५४	१३	४३	१८१६	अध्यायद्वयम्.
१२	रुद्रभाष्यम्-शारदालिप्याम्	....	५	१८	२०	...	
१३	रुद्राध्यायभाष्यम्.................	....	२०	१५	३८	१८७३	
१४	वारदपूर्वतापनीयोपनिषद्दीपिका	नारायण— रत्नाकरपुत्रः.	११८–१५८	१७	३२	...	अपूर्णम्.
१५	विध्यपराधप्रायश्चित्तम्	अनन्तः......	११	१०	४२	१७४१	
१६	वेदांगशिक्षापञ्जिका.............	....	१०	११	३५	...	
१७	वेयगानदर्पणम्—सामवेदस्य ...	....	...	...	...	...	नवीनम्.
१८	वैतानसूत्रभाष्यम्.................	....	...	...	...	...	नवीनम्.
१९	शांखायनशाखायां बृहतीसहस्रम्	....	५२	११	३४	...	
	इतिहासपुराणमाहात्म्यानि.						
२०	गयामाहात्म्यम्—वायुपुराणोक्तम् अ० ७.	....	२७	१०	२८	...	अपूर्णम्.
२१	गङ्गामाहात्म्यम्	....	१२	१४	३५	...	आदिपत्रे न.
२२	जालन्धरपीठमाहात्म्म्	श्रीनिवासाचार्यस्य शिष्यः	९६	१४	३२	...	
२३	जैमिनीयाश्वमेधिकपर्व–महाभारतोक्तम्.	....	१८४	१०	४६	१६३८	
२४	धर्मोत्तरे मिश्रितमाहात्म्यम् ...	....	८	१३	२८	१८४८	
२५	पुराणसारसंग्रहः	....	८	८	३३	...	

* Note.—Cols. 4—8 are given only in the Devanâgari list.

Digitized by Google

नंबर.	ग्रन्थनाम.	कर्तृनाम.	पत्राणि.	पंक्तयः	अक्षराणि.	संवत्.	असंपूर्णादिवाच्यम्.
२६	प्रयागमाहात्म्यम्-मत्स्यपुराणोक्तम्.	....	११	१४	३०	१८५१	
२७	भगवद्गीतायाष्टीका	मधुसूदनसरस्वती.	१३३	११	३२	१७४०	अन्तिममध्यायषट्कम्.
२८	भागवतनिबन्धयोजना...... ..	पुरुषोत्तमः...	२२१	१०	३७	...	दशमस्कन्धपर्यन्ता.
२९	भागवतमाहात्म्यम्—पद्मपुराणोक्तम्.	....	१९	१२	४४	१७७६	
३०	मायापुरीमाहात्म्यम्—ब्रह्माण्डपुराणोक्तम्.	....	१८	१२	३२	१८८३	
३१	रामगीता--सटीका-मूलमध्यात्मरामायणोक्तम्.	टी० महीधरः	१२	१३	४४	...	
३२	वाल्मिकीयरामायणस्य बालकाण्डः—सटीकः—रामायणतिलकमितिटीकानाम.	....	१८-१२	२०	५८	...	पञ्चमसर्गात् षट्षष्टिसर्गपर्यन्तः
३३	वाल्मिकीयरामायणस्य युद्धकाण्डः—सटीकः—सर्गाः ८३	टी० महेश्वरतीर्थः......	१०८	१४	६८	...	अपूर्णम्.
३४	वाल्मिकीयरामायणस्योत्तरकाण्डः सटीकः	स एव.......	१४१	११	६०	...	
३५	शम्भलग्राममाहात्म्यम्-स्कन्दपुराणोक्तम्.	....	६९	१३	३२	१८५३	
३६	शिवगीता—कूर्मपुराणोक्ता	....	३५	१०	२३	...	
३७	आत्रिस्मृतिः..................	....	१३	१३	४२	१८७४	
३८	आचारार्कः..................	दिवाकरः ...	४८	१४	३५	१८७४	
३९	आशौचत्रिंशच्छ्लोकी—सटीका.	टी०भट्टाचार्यः	१०	२०	५०	...	
४०	उपनयनपद्धतिः	रामदत्तः ...	२६	७	३४	...	
४१	कामन्दकीयनीतिसारः	....	५५	१०	३८	१४३७	आद्यपत्रचतुष्टयं न.
४२	कालनिर्णयः	माधवाचार्यः	१४२	१०	४८	१७१०	
४३	कृतरत्नावली	रामचन्द्रभट्टः	६४	१३	४५	...	
४४	गृहस्थरत्नाकरः अ०...........	....	६२	१०	३७	...	त्रिंशत्तमं पत्रम् । ततः ७२—१३३ पर्यंत पत्राणि.
४५	चतुर्विंशतिमतव्याख्यायामाचारकाण्डः.	भट्टोजीदीक्षितः	१६ ६८-८३	८	४०	१७२७	अपूर्णम्.

Digitized by Google

ग्रन्थनाम.	कर्तृनाम.	पत्राणि.	पंक्तयः	अक्षराणि.	संवत्.	असंपूर्णादि-वाच्यम्.
जातिविवेकः—विश्वम्भरवास्तुशास्त्रादुद्धृतः.	गोपीनाथकविः ...	१६	१०	३२	१८८०	
ज्ञानभास्करः—सूर्यारुणीयकर्मविपाकग्रन्थः.	....	६०७	११	४३	१८९२	
त्रिस्थलीसेतुसारसंग्रहः—शारदालिप्याम्.	भट्टोजीदीक्षित	१६	१२	४८	...	
धर्मप्रवृत्तिः	नारायणः ...	१४७	१०	३९	...	गर्भाधानादि पञ्चदशप्रकरणानि। एकोत्तर शतपत्रेषु ततऊर्ध्वम-पूर्णम्.
निबन्धशिरोमण्युक्तानिर्णयाः ...	नृसिंहः ...	८	१४	२९	...	राहुचाराशारभ्य लुप्तसंवत्सरनिर्णयपर्यन्तम्.
मदनपारीजातः शु०	मदनपालः ..	१४८	९	३२	...	४-१६४ तत्र ६३-६४ गतानि पत्राणि.
मनुस्मृतिः	....	१२८	९	३२	...	
मनुस्मृतिः—सटीका	टी०कुल्लूकभट्टः	२१७	१६	४४	...	अध्यायाः सप्त संपूर्णा अष्टमो न्यूनः ऊनदशमाध्यायात् पूर्णाः
माध्यन्दिनीयाचारसंग्रहदीपिका	पद्मनाभः ...	९७	१५	३०	...	
मिताक्षराया व्यवहाराध्यायः...	विज्ञानेश्वरः	२०४	९	३५	१६९३	
मुग्धप्रबोधे गृहप्रवेशविधिः ...	....	२१	७	३४	१८७०	
याज्ञवल्कीयधर्मशास्त्रम्—सटीकम् टीकानाम–ऋजुमिताक्षरा.	टी० विज्ञानेश्वरः.	२६९	१६	४७	...	
याज्ञवल्कीयधर्मशास्त्रव्याख्यानम् वीरमित्रोदयाख्यम् शु०.	मित्रमिश्रः ...	१४६	६	३०	...	
राज्याभिषेकपद्धतिः	....	१४६	१०	४२	...	
रामपद्धतिः.....................	रामानुजः ...	२०	७	१८	...	
विवादार्णवभंगः	सीतारामसंगः	१३१	१०	४६	...	

Digitized by Google

नंबर.	ग्रन्थनाम.	कर्तृनाम.	पत्राणि.	पंक्तयः.	अक्षराणि.	संवत्.	असंपूर्णादिवाच्यम्.
६२	वीरचूडामणिः……… ………	शार्ङ्गधरः…	२०	८	२४	…	
६३	व्रतपद्धतिः………………	रुद्रधरः …	८३	९	२४	१८०९	
६४	श्राद्धचन्द्रिका ………………	दिवाकरः…	१३	१३	४०	…	अपूर्णम्.
६५	श्राद्धविवेकः ………………	प्राणधरात्मजः मिश्रडोद्धः.	४९	१२	४०	…	पत्रे १७।१८ न स्तः २६–४९ पर्यन्तानि पत्राणि न सन्ति.
६६	श्राद्धविवेकः ………………	रुद्रधरः …	९२	१०	२८	…	अपूर्णम्.
६७	सदानन्दप्रकाशाख्यधर्मार्णवः ..	………	२०६	१६	४०	…	अपूर्णम्—१६९ पत्रस्याभावः.
६८	सद्धर्मतत्त्वाख्याह्निकम्………	हरिप्रसादः—गंगेशात्मजः	९	१९	४८	…	
६९	सन्ध्यादिब्रह्मकर्म………	………	३८	९	३८	…	
७०	स्नानविधिः शारदालिप्याम्…	………	३०	६	१७	…	
	काव्यनाटककथाख्यायिका.						
७१	अतन्द्रचन्द्रनाटकम्………	………	…	…	…	…	नवीनम्.
७२	कादम्बरीप्रदेशविवृतिः-पूर्वार्द्धस्य	सुधाकरः…	२३	१०	४०	…	
७३	कादम्बरीविषमपदविवृतिः—पूर्वार्द्धस्य.	………	११	१३	५४	…	
७४	कादम्बरीटिप्पणी ………	महादेवः …	२४	१०	४४	…	अपूर्णम्.
७५	कुमारसम्भवकाव्यम्—सटीकम्-टी० खण्डान्वये.	मू० कालिदासः.	९२	१७	५०	…	
७६	तदेव—अत्र क्वचिद्वद्दृष्टीकायाम्…	सएव. ……	३७	१७	३८	…	गतपत्राणि १—७ ततः १३।२०।२१ इमानि चाप्यपि न.
७७	खण्डप्रशस्तिः—दशावतारविषये.	हनुमत्कविः	८	१९	५०	१६००	
७८	गीतगोविन्दकाव्यम्—सटीकम्.	मू० जयदेवः टी० वनमालिभट्टः.	८४	१०	४१	…	

Digitized by Google

नंबर.	ग्रन्थनाम.	कर्तृनाम.	पत्राणि.	पंक्तयः.	अक्षराणि.	संवत्.	असंपूर्णादिवाच्यम्.
७९	गोवर्द्धनसप्तशती—सटीका ...	टी॰गोकुलचन्द्रः......	१३८	१२	३६	१७०२	प्रथमपत्राभावः
८०	धूर्तप्रहसनम्	ज्योतिरीश्वरः	७	१२	४८	...	नवीनम्.
८१	नैषधकाव्यस्य टीका	नारायणः ...	४८६	१३	४६	...	सर्गाः १। २। १२। १३ न सन्ति.
८२	तस्यैव चतुर्थसर्गस्य टीका ...	शेषरामचन्द्रः	२१	१४	५८	...	
८३	मुण्डितप्रहसनम्	शिवज्योतिर्विद्.	१२	१६	५६	...	नवीनम.
८४	मेघदूतकाव्यम्—सटीकम्	मू॰ कालिदासः टी॰ वल्लभदेवः.	४१	१०	२८	१८५७	
८५	रघुवंशकाव्यस्य टीका अ॰......	चारित्रवर्द्धनः	७४	१३	३२	...	
८६	राक्षसकाव्यम्—सटीकम्	....	६	१०	४०	...	
८७	लटकमेलकनामकप्रहसनम् ...	शंखधरकविः	७	१५	५६	...	नवीनम्.
८८	वसन्तविलासः—देशीभाषाबद्धः—संस्कृतश्लोकबद्धश्च.	....	८	११	४८	...	
८९	शंकरविजयः—सटीकः	मू॰माधवाचार्यः टी॰धनपतिसू॰	२०१	१२	४८	...	
९०	शार्ङ्गधरपद्धतिः	शार्ङ्गधरः...	३१	९	३२	...	अपूर्णम्.
९१	शृङ्गारशतकम्	अमरुः	५३	४	२०	...	
९२	सुभाषितहारावलिः	हरिकविः ...	१५७	१०	३४	...	
९३	स्तुतिकुसुमाञ्जलिः—शारदालिप्याम् अध्यायाः २८	जगद्धरः ...	११४	६	४८	...	
	व्याकरणशास्त्रम्.						
९४	धातुपाठः	भीमसेनकविः	१४	२१	१७	...	
९५	प्रबोधचन्द्रिका—श्लोकबद्धा ...	वैजलभूपतिः	१४	१६	४०	१८७०	सन्धिपर्यन्ता.
९६	प्राकृतव्याकरणम्	समन्तभद्रः	३८	१२	४४	...	नवीनम्.
९७	समासचक्रम्—ब्रह्मनामावली च	....	१२	८	२०	...	
	कोशाः.						
९८	एकाक्षरकोशः........	....	४	७	२६	१८८७	
९९	कोशकल्पतरुः	विश्वनाथः	४८५	११	२६	...	नवीनम्.
१००	शब्दभेदप्रकाशः—सटीकः अयमेव द्विरूपकोशः.	मू॰महेश्वरः टी॰ ज्ञानविमलः	१०१	१३	४५	...	

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

0052029310

892.15
P44
1-2

NOV 28

Digitized by Google

Digitized by Google